

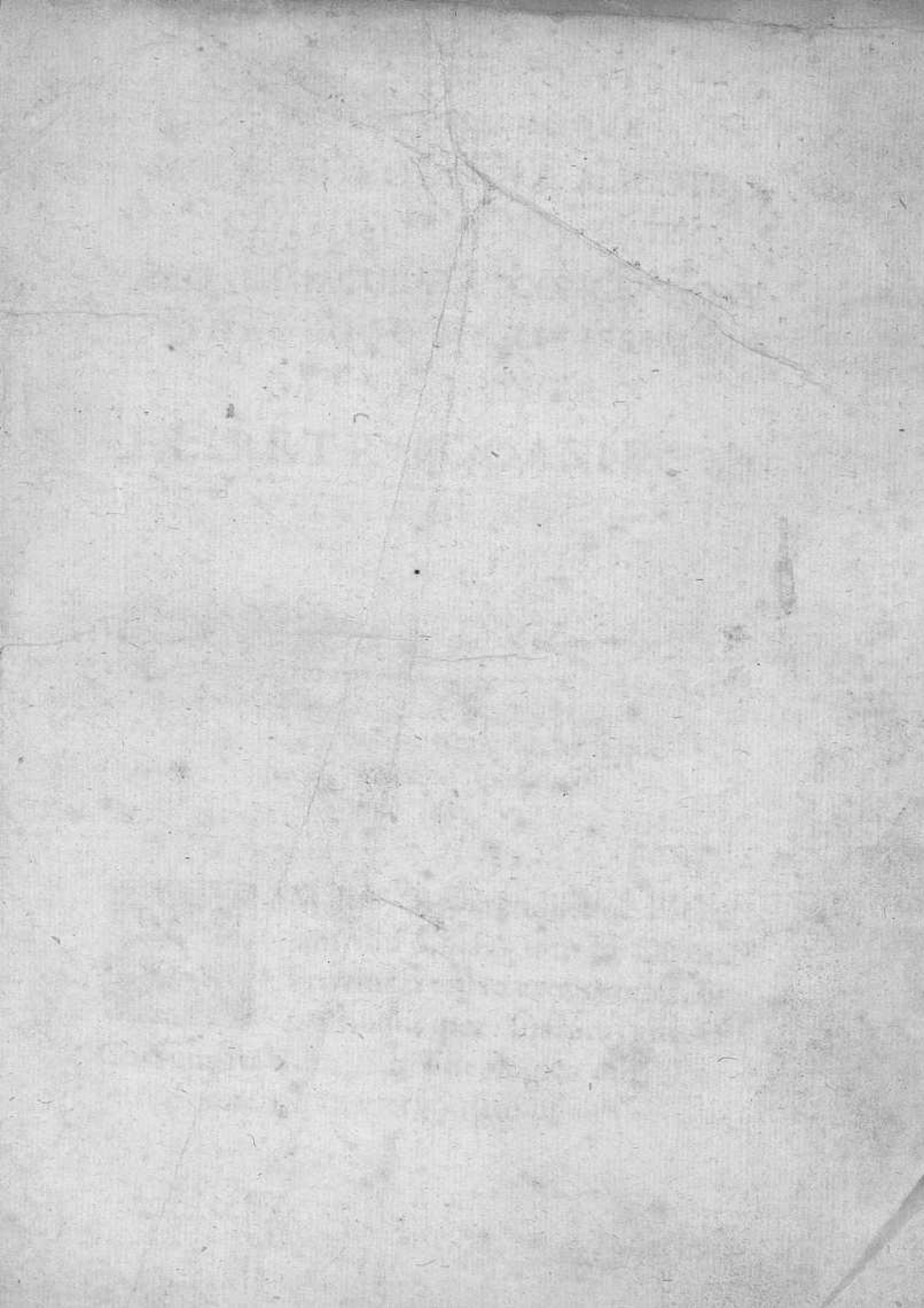
Alvord

3.

513

513-3-4

1.282

REVERENDIS.^{MO} PATRI,
BRÆCLARISSIMO VIRO,
SAPIENTISSIMOQUE
SACRÆ THEOLOGIÆ MAGISTRO,
CATHOLICÆ MAJESTATIS
PRO IMMACULATA CONCEPTIONE
THEOLOGO MERITISSIMO,
PATRI NOSTRO
FR. PETRO JOANNETIO
DE MOLINA.

TOTIUS SERAPHICI ORDINIS
Ex-Generali Ministro, Seraphicique Sancti P. N.
Francisci in Seraphica Monarchia legitimo Succes-
sori, Commissario Apostolico, & nunc hujus Cismon-
tanæ Familiæ Generali Commissario dignif-
simo, innumerisque titulis undequaque
Juvari Ecclesiæ splendidif-
simo, &c.

AM diu, Reverendissimè Pater,
jam diu alma mater Josephana
Provincia enixe exoptaverat, ut
methodus per suarum artium
Cursum stabilita, in Theologica disciplina
introduceretur. Et meritò; nam ut ait Gerson,

ApudCor-
nej.tom.2
Chron.lib
4. c.3. fol.
454. in
marg.

Joann. à
Sra. Mar.
1. part.
Chron.lib
2. c.2. fol.
278.

dum inquiriretur : *Quis esset modus optimus
studendi Theologiam ?* Respondit D. Thomas :
Exercere in uno Doctore præcipue. Hac ergo
methodo facilius Lectores nostri suos in-
struunt Tyrunculos , & per illam magnam
temporis jacturam explodunt , adolescentes
à scribendi onere levantur , & uberiores
fructus percipiunt ; nam (ut inquit Vener.
ac Doctissimus Pat. N. Fr. Joannes de S. Ma-
ria) sic tollitur omnis sentiendi , & opinan-
di libertas , ex qua quam magna incommo-
da , & damna quotidie experiuntur , hac
enim libertate , quod unus Lector affirmat,
alter negat , & sic unius Provinciæ , immò ,
& Cursus unius studentes alumni , ità con-
funduntur , quod non se ad invicem intelli-
gunt. Opportet ergo , quod unica ; & com-
munis doctrina in nostris stabiliatur Gym-
nasis , ait cit. Pater , à qua deviare Sacre Theo-
logiæ Lectores nefas est : illam igitur omnes
teneant , urgeant , & defendant. Ita antiqui-
tus fuit sancitum in generalibus nostris Ca-
pitulis , immò & Provincialibus. Sic etiam
in Universitate Salmantina , & post varias
consultationes præcipuorum Theologorum
idipsum sancivit , & præcepit Catholicus Rex
Philipus II. Hacten. V. N. Sta. Mria.

Hunc inquam , Rmè. Pater , optimum

mo-

modum studendi Sacram Theologiam hæc
nostra D. Josephi Provincia magnoperè ex-
optabat dum Præsides Vestra Reverendissima
Paternitate in proximo præterito Provinciali
Capitulo, id cordatè decrevit. Ad quod ex-
plendum onus ad me, & si omnium mini-
mum, & tanto pondere imparem, suos be-
nevolos convertit oculos, hoc per difficilè
opus mihi demandans, atque commitens.
Obedientia ergo hoc mihi impossuit, simul
imperans, ut doctrina hujus Theologici
Cursus omninò consonet Cursus Philosophi-
ci doctrinæ. De obedientia sic luculenter
Esquileus fatur.

*Fœlicitatis Mater Obedientia
Conjuxque sospitatoris Jovis.*

Esquil.lib
2.

Præclara vox, & magna sententia, quæ
declaratur, nullam esse hominibus fœlicita-
tem, quæ ex obedientia, qua Magistratibus
optemperamus, haud oriatur. Mihi autem
ita contingit; nam dum Reverendissimæ Pa-
ternitatis vestræ, hujusque almæ Provinciæ
præceptis adhæsi, quod ex mei imbecillita-
te ingenioli expectare non poteram, tribuit
(nifallor) obedientia ipsa; nam vox Domini
est, quæ revelat condensa. Quid ergo fœlicius?
Etsi quæ fortè non dicenda assero, aut aliter
quam formanda propono, me excusat à de-
lic-

licto ; nam ut Jurisconsultus , obedientia debita , vel promissa liberat quem à crimine. Secum igitur gloria , sed pœna haud est timenda.

Solum Reverendissimam Paternitatem vestram habere Mœcenatem , cui hoc opusculum consecrare valeam , est foelicitas ipsa. Nec metus est , quod hoc meum qualecumque munusculum sis aspernaturus , qui donaria , non pretijs , sed animis solitus es æstimare.

Non ego divitias dando tibi , plura dedissem.

Divitis , ad manes , nil refert umbra , suos.

Perpetui fructum donavi nominis : idque

Quo , dare nihil potui , munere , majus habet.

Alioqui , quid magnum , aut plus illud est in toto Ordine , quod jure ipso non tibi mendices , Seraphicæ Religionis Princeps , Mœcenas , & Antistes , quandoquidem velut salutare quoddam Sydus , ad hoc Religioni datus , ut præcipiente , & Præsidente , quidquid est bonarum rerum pullulet , florescat , atque ultimam manum accipiat ? Nec mihi venit in mentem quispiam nostrorum optimatum Illustrior , vel cui magis debeam , (debeam & magis) vel qui ad litteras magis affectus , optimis artibus solertius imbutus stegmarumque decore locupletior appareat.

reat. Nam omnifariam apud Hispanos , Ita-
 los , Francos , Indos , &c. dilucidum est , te
 tum sanguinis Suprema Nobilitate , immò ,
 & ferè Regia , tum facinorum laude , pieta-
 tis singularitate , amabilitatis dulcedine , &
 virtutum omnium , atque disciplinarum
 præstantia longè cœteros anteire: *Reverendis-
 sime , & Doctissime Pater* (dicebat Paulus
 Tozzius) *tantam bonarum artium scientiam ,
 tantam humaniorum litterarum supellectilem ,
 acerrimo ingenio præditus , tibi comparasti , ut
 inter religiosissimi istius Ordinis viros , per pau-
 cos habeas , qui tecum aliqua ex parte comparari
 possint ; superiorem omninò neminem. Quis enim
 ignorat , te in subtilioris Philosophiæ , Theolo-
 giæ , ac sacrarum litterarum studijs , ita esse ver-
 satum , ut in illis insigniter excellas ? Quibus ta-
 men , non eo adhæcisti , ut non etiam in letos , at-
 que uberes Ethices , Politices , & Historiæ cam-
 pos excurreris. Immò , & ad arcem utriusque
 juris Pontificij , atque Cæsarei foeliciter sub-
 limiterque ascendisti: testis est ipsa experien-
 tia , qua tam uno in pectore tuo multiplici-
 ter se explicuerunt , & indies magis se expli-
 cant in utraque curia , quibus dedisti , quo-
 tidieque das , non raro , signa rara.*

Alia dicent alij: hoc autem haud præter-
 eundum est. Nostris temporibus , nescio an
 exemptionis spiritu , vel quo alio zelo , val-
 dé,

Videat. P.
 Fr. Franc.
 Diag. 1.
 part. An-
 nal. lib. 7.
 pag. 377.

Paul. Toz.
 Epist. ad
 Abbat. Ni-
 col.

dè conquasabatur authoritas suprema Successoris legitimi Seraphici Parentis, quando vestra Reverendissima Paternitas exivit vincens, ut vinceret, & eximia sua dexteritate, ac lenitate, fortiter suaviterque omnia disposuit, & quando sævitia minabat horribilis, imperturbabilem requiem statuit, ac providit. Ob hoc, & ob alia illustria facinora, universa Franciscanorum ampla Familia Romam petit, & te verum Seraphici Parentis Francisci agnoscit, Pastoremque postulat unicum, ac veneratur. Cur autem? nisi, quia Deo affilante, cognoscunt omnes, te solum dignum Imperio. Admirati sunt Universi, quod ad Imperium restaurandum, tam valida à te documenta producta fuisse, atque in lucem è tenebris eruta testimonia adeò clara, sincera, & convincentia, ut nullus contrahere in posterum valeat, nisi qui contra impetum fluminis nil velit, atque in meridiem cæcutire. Ob hoc te laudat Minorum Religio hilaris universa, & apparuit res, qualis non fuit ex quo Gentes esse cœperunt, cum te ad se totis cordibus revocaret Dominum, ac superiorem exoptat.

Non tamen defuerunt aliqui, qui ut nubes volant, tantum obscurare conantes Solem. Nullus unquam hominum, tam fuit fœlix, ut obtrectatorum linguas, morsus

improbamque invidiam evadere potuerit; cum Salomon Eccles. 4. *Animadvert omnes hominum labores, & industrias patere invidiæ proximi.* Procliviores sunt nonnulli ad alios reprehendendos, quam ad seipsos moderandos: illud vitium innatum hominibus, aliena, ut facilius videant, quam sua. Vident festucam in oculo fratris sui, & in proprio trabem non vident. Semper inventum fuit hoc genus hominum, qui meliores malint obrectare, quam vel vestigio-tenus sequi: qui si, ut Salust. ait, virtute satis valerent, magis æmuli bonorum, quam invidi essent; sed quia desidia, atque inertia, & stupor eos atque torpedio invasit, strepunt, obrectant, & alienam famam suum dedecus existimant. Sic alit liborem infœlix inertia, quibus recte obijcitur.

*Cum tua per videas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitij tam cernis acutum;
Quàm, aut Aquila aut serpens epidaurius?*

Invident homines (inquit Cicero) maxime paribus, aut inferioribus, cum se relictos sentiunt, illos autem dolent evolasse. Et Plato in suo Tim. Iter facientes per Solem, necessario comittatur umbra, incedentibus verò per gloriam, comes invidia. Hac ratione noster Reverendissimè Pater, fuerunt, sunt, & erunt tot in mundo oppositiones, totque calumniæ.

S. Augſt.
Epist. ad
Hipolit.

Cromat.
ep. Aquil.
in cap. 5.
Math. ser.
2.

Vel forſan illa alia , quam Magnus indicavit Aug. *Cum ipſam veritatem obſcurare non poſſunt, hos per quos prædicatur inducunt in odium; de quibus ſe fingere quidquid in mentem venerit, poſſunt.* Sed qui nobis dixit: *Gaudete, & exultate, quia merces veſtra copioſa eſt in cælis: Crescere per incrementa perſecutionum evidenter oſtendit.*

Rem probavit eventus, Reverendiſſime Pater, cum te in Solem ad fugandas tenebras, & in firmamentum ad dividendas aquas ab aquis mirabiliter Dominus collocavit, qui ſecundum neceſſitatem temporum ad ſalutem humani generis producit in lucem, quos ſibi ab æterno prædeſtinavit electos: & veluti alteri Seraphico Parenti, tibi dixit: *Vade, repara domum meam, quæ labitur.* Ita adamuſſim tuum imples munus, ut omnia provideas, omnia ſuis aptes in locis, & in priſtinum puritatis ſtatum reformes, atque reducas. Cætera omitto; nam quicumque egregia, & ſumma illuſtrium tuarum laudum recolare præconia voluerit, nunquam ſandi inveniet finem, facileque intelliget, nil tibi ulla ex parte deeſſe, quod vel à natura, vel à virtute, vel à fortuna ſit expetendum. Sed quid dico à fortuna? Abſit; quod in te aliquid fortunæ videatur; nam ſi Minoritana Familia, Summus Eccleſiæ Paſtor,

tor, Principesque Catholici, & quamplurimi alij Proceres.

Rerumque tibi commendant habenas

Et sacros meritò, ornant diademate Crines

Neutiquam hoc fortunæ adscribendum; nam ut Poeta canit.

Fortuna immeritos auget honoribus,

Fortuna innocuos, cladibus afficit.

Iustos illa viros, pauperie gravat,

Iudignos eadem divitijs beat.

Sed animi valori, & virtuti: *In sublime evectus es* (inquit Nazianz.) *supremam nactus es potestatem: non est hoc fortunæ munus; sed hanc potestatem, tanquam virtutis præmium adeptus es, ut ipsa rederetur gloriosior.* Habenæ tibi creditæ, quamtunvis summa arduitate plenas, eximia dexteritate direxisti, atque explexisti; nam in te, ac si uno in homine plures sint Heroes, & in unico pectore non simplex inhabitet lumen, utraque lux subrutilat, apertèque demonstrat, quanta prudentiæ laude floreas, quantumque valeas in muneribus obeundis: ad quorum summum fastigium te jam (amoris, & judicij suffragijs) proVectus, nemo conscius ignorat. Redeat nomen antiquum (inquit Casiod.) præfunctura illa toto Orbe laudabilis, cujus principium, per Joseph, à beneficijs inchoavit. Nec immeritò, à legibus nostris, Pater Pro-

Regul. 2
be. inq. 3
alioq. 3

Virg. de
Fort.

Nazianz.
de Orat.
posth.

vinciarum appellatur ; quia sic justè , sic prò-
vidè agi voluerunt , ut non districtum judi-
cis nomen sed vocabulum illi pietatis im-
ponerent.

Ovid. lib.
de Pont.

*Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox
Quique dolet , quoties cogitur esse ferox.*

Quid plura amplius ? Certè si omnia tua
essent magnalia recensenda , tempus , non
oratio, omni detrimento magnitudinis, nul-
lo veritatis dispendio , deficeret. Non igitur
immeritò , nec fausto ullo hæc consecrantur
studia Mæcenati nobilissimo , atque Erudi-
tissimo. Accipe ergo , Pater Reverendissime,
has qualescumque tibi iterum , atque iterum
dicatas lucubrationes ; nam si hospitio tuæ
benignitatis , & præsidio tuæ protectionis
digneris excipere , nec insidias timebunt in-
vidiæ , nec sibi ipsis aliam concupiscent glo-
riam. Pedibus Reverendissimæ Paternitatis
vestræ omnia suppono , substerno , atque
succumbo. Vivas sæliciter , & ad universæ
Seraphicæ Monarchiæ gloriam , & ad Eccle-
siæ Romanæ incrementum intende , prospe-
re , procede , & regna.

Rmæ, Pat. vestræ obsequentissimus Filius,
& addictissimus Servus,

Fr. Antonius de Alvalate.

CENSURA RR. ADMODUM
PP. Fr. Josephi de Pinto, Sacrae Theo-
logiae Lectoris, atque hujus S. Josephi
Provinciae Ex-Custodis. Et Fr. Francisci
a Matrilo, Sacrae Theologiae Lectoris, pra-
dictaeque Provinciae Ex-Difinitoris; atque
Provinciae Sancti Pauli in vetera Castella
Commissarii Visitatoris.

PRaecepto nobis imposito à nostro charissimo Fr.
Fr. Floriano à Sancto Stephano, Praedica-
tore, Ex-Difinitore, Ex-Custode, & in hac Provincia
Sancti Josephi Discalceatorum strictioris Observantiae
Sancti Patris nostri Francisci dignissimo Ministro
Provinciali: Opus vidimus, quod, ut in lucem pu-
blicam prodeat, paratum habet noster Fr. Fr. An-
tonius de Alvalate, Sacrae Theologiae Lector, & in
hoc Sancti Bernardini Conventu extra muros Matriti
Guardianus emeritus. Sic Operis sonat inscriptio.

Cursus Theologicus in tres distributus partes.
Tripartitus est Theologicus hic Cursus (inquit Author,
rationem scribendi reddens) *ut illum brevi trium an-
norum curriculo, ut moris in nostris Scholis est juxta
nostrarum Constitutionum praescriptum, Lectores suis
discipulis melius explicare valeant, discipuli facilius
discere queant.*

*Tomus primus continet Prooemiales quaestiones
tractatum de Deo uno, & ibi de scientia Dei, de Prae-
finitionibus; ac etiam de Praedestinatione, & Reproba-
tione axagitur. Continet insuper Tractatum de Sanctis-
sima Trinitate, ac denique de Beatitudine Sanctorum.
Secundus Tomus constabit ex tractatu de Mystério Do-
minicae Incarnationis, ex tractatu de Divina Gratia,
ac denique ex Angelorum tractatu. Tertius verò To-
mus erit dogmaticus, continens Tractatum de Vera Reli-
gione, ubi de Sacra Scriptura, Traditionibus Domini-*
cis,

ais, & Apostolicis, ac Definitionibus Ecclesie, de Vir-
tutibus Theologicis, quibus, eundem methodus con-
cionandi imponet.

Virgam igitur censoriam arripientes, ingenue fa-
teri debemus, quòd in opere reperitur cum subtilitate
claritas, & cum claritate subtilitas; ita inter se mira-
biliter connexa, ut Opus hoc ingenij acuminis, ac
doctrina plenum miretur. Opus sanè dignum Authore
tali: in eo siquidem inveniuntur, quæ in vero Magistro
Doctor Angelicus desiderabat. Hæc sunt Angelici Doc-
toris aurea verba: *Vita honesta, scientia humilis, mens
ingeniosa, peritia docendi.* Hæc omnia apud nostrates
Authorem cognoscentes, sunt experientia nota.

Hac de causa cupiens hæc Josephana Provincia Cur-
sum Theologicum dari in lucem ad utilitatem eorum,
qui litterarum studio obedientia destinantur: in Capi-
tulo Provinciali congregata decrevit, quòd Authori
committeretur hic labor consonus in omnibus cum prin-
cipijs Scoticæ doctrinæ Cursus Philosophici, quem ad
instructionem suorum filiorum Prælo dari Provincia
præcepit.

Suscepit Author ex obedientia laborem, luculen-
tè continuavit, & feliciter consumavit. Gratias ei re-
pendere debemus; quia pro omnibus hujus Provinciæ
Filijs ad studium Sacræ Theologiæ deputatis tantum sus-
cepit laborem; ut sic plus temporis eis ad studium su-
perfit sine molestia scribendi, & ea, quæ scripserunt le-
gendi. Finem adeptus est, Provinciæ hujus desiderium
implendo. Omnia manifestat ejus perlucidum opus:
nam fundat solidè, nervosè respondet, subtiliter pro-
pugnat, brevitati studet, prolixitatem fugit, fastidium
evitat, cunctis absdubio placebit. Hoc, Distichum car-
men adæquatum operi judicamus.

*Omnia longa solent cunctis fastidium ferre;
Qua comprehensa brevi sunt bene cuncta placere.*

Si forsam aliquis miretur, quòd post tot libros de
Sacra Theologia tractantes, Scotica vestigia sectando,

quot Authores celebres in lucem ediderunt, hæc tria volumina Prælo mandentur: in promptu adest pro Authore ratio. Jucundus suscepit laborem. Scripsit, se suavi jugo obedientiæ submitbens, Superiorum præcepto obtemperare cupiens, & utilitatem studentium attendens. Hanc utilitatem perspexit Ecclesiæ lumen magnus Parens Augustinus, dum valde opportunè dixit. *Utile est, plures à pluribus fieri libros de eadem materia tractantes.*

Div. August.
lib. 1. de Tri-
nit. cap. 3. &
alibi.

Super hæc verba Augustini hæc protulit Sabinus noster ad intentum maximè conducentia. *Quia ipsa sola varietas, vel in methodo, vel in gratia, vel in stylo, vel in ordine dicendi, probandi, declarandi easdemmet veritates, semper placere solet. Præterquamquod aliquid novi, vel novè declaratum semper invenies in uno, quod in alio desiderabatur volumine.*

Sab. Lux Mo-
ral. 1. part. in
prolog.

Jam tanto opere non sine magna utilitate perlecto, non possumus non repetere, quæ in approbatione Philosophici Cursus dixerunt eruditi approbantes eorū monita tanquam alumni Provinciæ ad ejus filios juvenes dirigendo. *Nunc, ò Juventus Religionis Seraphicæ: ad vos alloquimur novella germina horti Minorum strictioris Observantiæ fertilis, ut omninò litteris vacetis.*

In hoc literario exercitio ad quod admonent præcitati approbantes, obligationem agnoscit in Alumnis Seraphicæ Familiæ noster Sabinus Bononiensis, hanc movens difficultatem. *An Fratres Minores Sancti Patris Francisci teneantur ex vi Regule ad studium sapientiale?* Respondit ipse affirmativè. Nam Divus Bonaventura in expositione Regulæ in capite tertio dicit: *Sanctus Franciscus volebat Fratres suos Clericos in studio & predicatione exerceri.* Et expressius idem Seraphicus Doctor in fine explicationis Capituli de Prædicatoribus: *Ex isto Capitulo patet, quod Fratribus Clericis ex intentione B. Francisci incumbit studium; quia sine studio non possunt verba prædicationis modo debito examinare.*

Sab. ubi sup.
fol. 188. n. 8.

Non nulli sunt asserentes, hanc esse obligationem gravem in Regularibus studentibus. Sic sentit laudatus

Sa-

Ibid. fol. 187
num. 2.

Sabinus noster citans pro se Div. Antoninum, & alios. Sic ait: *Religiosus scholaris ad studium deputatus à suo Prelato: Si non studet, aut in studendo notabiliter est negligens, peccat omninò mortaliter.*

Ex multis textibus juris canonici suam confirmat sententiam: sed præcipue ex cap. finali dist. 38. & in eadem dist. cap. Ignorantia dicitur. *Ignorantia mater cunctorum errorum Sacerdotibus Dei vitanda est.* Infert ex citatis textibus hanc consequentiam: *Ergo & Religiosis vitanda est, qui non sibi tantum vivere, sed alijs proficere debent.*

Debent ergo scholares nostri tanquam filij Seraphici Parentis, ut ignorantia vitetur ipsum imitari: nam de eo canit Ecclesia: *Non sibi soli vivere, sed & alijs proficere, vult Dei zelo ductus.* Accurate, diligenter, & attentè debent litteris vacare, ut sibi, & alijs proficiant.

Kemp. opusc.
10. cap. 3.

Lectio attenta, & sacra (ait Kempis) *ignorantiam expellit, mentem erudit, dubia solvit, errores corrigit, bonos mores instruit, ostendit vitia fugienda, hortatur ad virtutes, excitat ad fervorem, incutit sanctum timorem.* In hoc timore sancto, & Dei dilectione firman-
tur fructus sapientiæ. *Dilectio Dei honorabilis sapientia. Corona sapientia timor Domini.*

Ecclesiast. 1.
vers. 14. &
22.

Concludimus, nostrum iudicium declarantes, quòd in opere nihil reperitur censura dignum: immò illud dignum, ut in lucem prodeat, iudicamus. In eo namque nihil invenimus, aut puritati nostræ Sanctæ Catholice Fidei, aut Sanctis Patribus, aut bonis moribus, aut Regalibus Pragmaticis Sanctionibus dissonum. Sic sentimus in hoc Sancti Bernardini Conventa. Die 4. Aprilis Anni 1755.

Fr. Josephus de Pinto. Fr. Franciscus à Matrão.

LICENTIA ORDINIS.

FR. Florianus à Sancto Stephano , Predicator,
 Ex-Custos , hujusque Almæ Provinciæ Sancti
 Joseph , Discalceatorum Seraphici Patris nostri Fran-
 cisci , Minister Provincialis , & Servus : Tenore
 præsentium , quantum ad nos attinet , facultatem
 concedimus , ut Liber inscriptus : *Cursus Theologicus*
tripartitus ad usum Provinciæ Sancti Joseph , Mino-
ritarum Discalceatorum , complectens tractatus de Deo
 Uno , de Sanctissimo Trinitatis Mysterio , de Divi-
 ni Verbi Incarnatione , de Angelis , de Divina Gra-
 tia , & de Dogmatica Theologia , juxta nostri Doc-
 toris Subtilissimi Scoti mentem apprimè elaboratus
 per Fratrem nostrum Fr. Antonium de Alvalate,
 ejusdem Provinciæ Sacræ Theologiæ Lectorem , Guar-
 dianumque nostri Sancti Bernardini Conventus , Ma-
 triti extramuros stantis , in lucem edi , & typis man-
 dari possit ; cum præfactum opus à viris doctis ipsius
 nostræ Provinciæ , quibus examinandum commissi-
 mus , & vacantium litteris utilitati maximè profutu-
 rum esse speremus. Datis in relato nostro Divi Ber-
 nardini Conventu , die primo Junij , millesimi , sep-
 tingentesimi , quinquagesimi quinti.

Fr. Florianus à Sancto Estephano.

Minister Provincialis.

De mandat. charissim. Fratr.
 nostr. Ministr. Provinc.

Fr. Franciscus de Lillo.

Secretarius.

CENSURA REVERENDISSIMI PATRIS

Magistri Domini Joseph de las Heras , Canonici Regularis Agustiniani Præmonstratensis , suæ Candidæ Familiae , Ex-Generalis Honorarij , in Sacra Theologia jam diu Læctoris Emeriti , Olim Secretarij , Diffinitoris , Vicarij ac Magistri Generalis , Conventuum Sancti Norberti , & Sancti Joachimi Matritensium non semel Abbatibus , suæ Religionis Chronologum , ac Tribunalis Domini Nuntij Apostolici in Regnis Hispaniæ Theologi , & Examinatoris.

M. P. S.

MUneri Censoris , de mandato Regij , ac Supremi Castellæ Senatus , forte foelici mihi injuncto , satisfacere cupiens , legi quanta potui attentione , & quantum per tempus licuit , avidissimè evolvi triplicem Thomum : *Cursus Theologici ad usum Provinciæ Sancti Joseph , Minoritarum Discalceatorum* , dispositum à Rmo. Patre Fratre Antonio de Albamate , ejusdem Provinciæ Sacræ Theologiæ Læctorem , ac Sancti Bernardini Conventus extra murus Matriti stantis , Meritissimum Guardianum ; virum fanè de Republica litteraria optimè meritum , & ad ardua quæque circa Quæstiones Theologicas natum. Vidi , inquam , & suspexi opus tanta dexteritate elaboratum , tanta soliditate fulcitum , tanta subtilitate digestum , ac tam methodica arte , & claritate distributum , ut vix sciam quodnam horum pignorum

in-

in Rmo. Authore commendem principalius , ac laudem. Sed , ut reor singula singulis correspondent, ac se mutuo juvant conformitate tanta , ut in hoc perfectissimo opere resplendeant magna perspicuitate subtilia ; emicent methodica distinctione varia ; fulgeant exquisita brevitae multa ; coruscentque stylo dulci , & nerboso omnia quæ tractat. Sapit profecto opus hoc sine sapit , inquam , venam , redolet scaturiginem , & fontem Dus-Scoticum , à quo hausit suam Doctrinam his omnibus dotibus ditatam.

Hinc affulgebit nova lux Josephanæ Seraphicæ Excalceatæ Provinciæ , cui & assurgere debet certa spes exequendi finem , quem jam diu conceperat, pridemque optarat, propinandi, scilicet, suæ jubentuti lac eruditionis cum doctrina brevi , subtili , methodica , solida , & clara. Sed quid dico ? In hoc opere , subtilissimi , & acutissimi Doctoris similima prole , insimul invenire est mirificam doctrinarum copiam , non jam solum , ut paulatim excreseat , & adiscat viridis , ac studiosa juvenus ; verum , ut proficiat , ac eruditior in dies evadat provecta , & matura senectus. Id propter , & quia nostræ Orthodoxæ fidei , probis moribus , Regalibus Santionibus dissonum , limare , aut littura , vel in littera dignum reperi nihil ; dignum judico non solum cusu , sed cedro , in omnium studiosorum profectum. Sic sentio , salvo , &c. in hoc Sancti Joachimi Matritensis Conventu. Die tertia Maij. Anno à Christi nato millesimo septingentissimo quinquagesimo sexto.

Mag. D. Joseph de las Heras.
Canon. Regul. Premonst.

LICENCIA DEL CONSEJO.

DON Joseph Antonio de Yarza , Secretario del Rey nuestro Señor , su Escrivano de Camara mas antiguo , y de Gobierno del Consejo.

Certifico , que por los Señores de èl se ha concedido licencia à Fr. Antonio de Albate , Lector de Theologia , y Guardian de el Convento de San Bernardino , extramuros de esta Corte , para que por una vez pueda imprimir , y vender el Libro , intitulado : *Cursus Theologicus Josephanae Sancti Patris nostri Francisci Descalceatorum Provincia* en tres tomos , con que la impressiõ se haga en papel fino , y por los originales , que vãn rubricados , y firmados al fin de mi firma ; y que antes que se vendan , se traygan al Consejo dichos tomos impressos , junto con sus originales , y Certificaciõ de el Corrector de estàr conformes , para que se tasse el precio à que se ha de vender esta Obra , guardando en la impressiõ lo dispuesto , y prevenido por las Leyes , y Pragmaticas de estos

Rey-

Reynos. Y para que conste , lo firmè en
Madrid à catorce de Mayo de mil setecien-
tos cinquenta y seis.

Don Joseph Antonio de Yarza.

CENSURA P. M. Fr. PETRI DE ALAVA,
 & Azpeytia, Ex-Diffinitoris Generalis, &
 actualis Visitatoris Provinciae Castellae, Ordinis
 S. P. N. Augustini, Archiepiscopatus Com-
 postellani Examinatoris Synodalis, & Sancti
 Officij Consultoris.

DE mandato D. Doct. D. Joannis Antonij de las In-
 fantas, Vicarij Generalis Matritensis, opus,
 cui titulus est: *Cursus Theologicus Josephanae S. P. N.*
Francisci Discalceatorum Provinciae, in tria volumina
 divisum, & à Rmo. P. Fr. Antonio Albalate, &c.
 concinnè elaboratum inspiciendum, ac excutiendum
 accepi. Atque dùm Cenforis personam agere jubeor,
 multa in hujus operis laudem argumenta congerere
 possem; in eo siquidem lætus aspexi magnum Au-
 thoris consultissimi pro Religiosæ juventutis commo-
 do zelum, summa cum eruditione diffusum: omnia
 adeó firmis sacrarum litterarum oraculis, adeó per-
 picuis Conciliorum Decretis, Sanctorum PP. testi-
 monijs, Venerab. Subtilis Doct. assertis, & solidif-
 simarum rationum monentis á sapientissimo Authore
 munita; ut in hac Scotica Theologia ea minimè
 desint, quæ sunt in Theologo requirenda, nimi-
 rum scientia Dei, coelestium rerum cognitio, hu-
 manarum prudentia, & usus: Et cum hæc adsint,
 tantum obest, ut quidquam in hoc Cursu Theolo-
 gico, vel fidei orthodoxe, vel bonis moribus disso-
 num contineatur, quin potius omnia, quæ in ipso
 sunt ad novum Seraphicæ Scholæ splendorem, ad
 Religionis nostræ veritatem, atque sanctitatem stabili-

biliendam, elucidandam, & adversus hostes Theologiae Scholasticae propagandam, publica luce digna existimo. Ex hoc Regali Monasterio Matritensi Divo Philippo Sacro die 22. Junij ann. 1755.

Fr. Petrus de Alava.

LICEN-

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Doctor Don Juan Antonio de las Infantas, Canonigo Doctoral de la Santa Iglesia de Toledo, primada de las Españas, y Vicario de esta Villa de Madrid, y su Partido en Sedevacante, &c. Por la presente, y por lo que á Nos toca, damos licencia para que se pueda imprimir, é imprima el libro, intitulado : *Cursus Theologicos Josephane Sancti Patris nostri Francisci Discalceatorum Provincia*, partido en tres tomos ; su Author el R. P. Fr. Antonio de Albalate, Lector de Theologia, y Guardian del Convento de San Bernardino, extramuros de esta Corte, atento, que de nuestra orden ha sido visto, y reconocido, y no parece contiene cosa contra nuestra Santa Fé, y buenas costumbres. Fecha en Madrid à veinte y tres de Junio de mil setecientos cinquenta y cinco.

Doct. Infantas.

Por su mandado,
Joseph Muñoz de Olivares.

EUCHARISTICON ENCOMIASTICUM, EOSQUE
Graphi. o. gratum, quod in Epiniciū Authoris, & Operis lubenter pro-
libat Fr. Julianus à Jesu, seu ex Domate-Antiqua, Ex-Lectōr Sacra Theo-
logiæ, necnon & Præfētus Apostolicarum Seminarij Missionum hoc in
Div. Bernardini Matrit. Excalceat. Seraph. Patris nostr. Cono. in
quo, ut Minoritarum Authoris Subditorum Minor
sic accinebat.

Sapientiam ejus enarrabunt gentes, &c. Ecclef. 39. v. 14.

O Foelix ante alios una dulcissime semper,
Qui Phœbus splendens, ipse rubens nitidissima Solis
Lumina Tonantis semper volumina mundi,
Francisciadum Olympo nunc præbes lumina cuncto,
Perpetuisque fluens per florida gramina rivis;
Quid moror? Erumpens jam longa silentia lingua,
Extremos præstans cursus Sapientiæ fines,
Lumine cujus honor novo celebratur ab astris.
Est talis Hesperia Sol, Sapientum Hespera gemma,
Qui FRagrat ANTeriOr omNIBUs in Æthere Solis
Bernardini celsus medio in agmine Cæsar;
DE ALta alBA jacitur LAtē, qui graditur alTE
Aut DEcidit Sacri JOvis flos, aut SÆrafici PHellax,
Qui gemino ore nitens Sapientiæ mella propinat;
Cur non? Ille est, cui Sapientia præstat honores,
Qua vigent artes celebrent artis verē Dynastam.
Hunc adeat, qui scire cupit, cui summa Cupido
Discendi exoptat Sophica per sæcula mille;
Miretur Rethor hujus facundia fandi,
Dum instruere studet SCOTI clara Lycæa,
Agmina præstantis jam conticuerē Platonis;
Dicite, Vos Subtiles, & qua claritate resolvit,
Quam benē Doctoris docet præcepta, servate;
Omnia perfectē complens cum moribus; ergo
Quot radios cingit Titan dum fulgidus exit,
Lucida sublimis quot sydera prodit Olympus,
Africa quot segetes, quot punica grana rubescunt,
Et Sicyon baccas cultis producit in hortis,
Tot grates solvimus tibi, qui dilucidē ducis.
Accipe in carmine Omen, & in Omine carmen.

ACROSTICHUM EPIGRAMMATICUM

in Authoris omen, & operis.

P.	perspexeram gaudens opus Nostratibus.....	istum	D.
D.	as gladium Scoticum pura favente.....	Abisa	G.
N.	unc Sidus bellè nostri inter sidera.....	Jaco	B.
E.	n opus elucidum mente, tuoque.....	nisi	V.
H.	ammigeris evolas alis, fugans obvia.....	quæqu	E.
A.	ltivolans herclè verò, qui pandit.....	ver	A.
A.	st rapido Sol radio, qui spargis lumine.....	sempe	R.
L.	ustrans, & cunctis aulis extas.....	juba	R.
N.	ostisque obscura irradiat istud.....	volum	N.
B.	ernardini scribens limine peragis.....	i	D.
T.	antus utique labor Sopho dat verè.....	cupit	A.
A.	stra patescunt nitida cuncta.....	pol	I.
T.	stendis Sacrum Numam, cùm Seraphim.....	alte	A.
L.	audibus nusquam prodita fama.....	tu	A.
N.	ec gens poterit ulla opus decanere.....	istum	D.
A.	ltum tibi polum dabit in arce.....	Name	N.
I.	n tanti operis onere ne cedas.....	honor	I.
T.	u nostrum decus exeris tua.....	man	V.
V.	era sapis, & affuis velut fons nostrum in.....	agme	N.
E.	t abdita referas quæque.....	voluminib	S.
S.	ic edita in lucem præsent, & fulgida.....	grad	I.

Tuus obsequientissimus Cliens, & Min.

Subd. min.

Fr. Julianus à Jesu, seu ex Dom. Ant.

ATTES-

ATTESTATIO EMENDATIONUM.

Pro corrigendis erratis hæc notare oportet.

Aliqua sunt menda per alicujus litteræ mutationem, quæ facile cognosci, corrigique à legentibus possunt. v.g. pag. 20. col. 2. n. 25. lin. 31. pro *veritatibus*, positum est *vetitatibus*. Vel ob aliud defectum, ut p. 121. col. 1. n. 17. lin. 4. pro *omnia attributa*, ponitur *omnes attributa*. Ideòque plura his similia in toto hoc Cursu omittuntur. Pro intelligentia tamen sequentium (quæ, quia majoris momenti, hic apponuntur) est advertendum, quod *P* denotat paginam, *C* columnam, *N* numerum marginalem, *L* autem lineam: Igitur

ERRATA SIC CORRIGES.

Pag. 4. col. 2. n. 7. l. 2. intellecto, leg. *intellectu*. P. 14. c. 2. n. 14. l. 21. sint, leg. *sine*. P. 19. c. 1. n. 21. l. 14. fidem, leg. *fidei*. P. 25. c. 1. n. 33. l. 7. capacitatem, leg. *capacitate*. P. 68. c. 2. n. 1. l. 9. dicebant, leg. *dicebantur*. P. 70. c. 1. n. 1. l. 21. probationem, leg. *probatio*. P. 95. c. 2. n. 5. l. 19. ob-
jectivæ, leg. *subjectivæ*. P. 137. c. 1. n. 4. l. 3. substantiæ, leg. *subsistentiæ*. P. 173. c. 1. n. 17. l. 3. appellare, leg. *appellari*. P. 176. c. 1. n. 8. l. 2. futura, leg. *futura*. P. 207. c. 2. n. 6. l. 26. summè, leg. *summa*. P. 222. c. 2. n. 1. l. 10. desidium, leg. *disidium*. P. 223. c. 1. n. 2. l. penult. veritatem, leg. *bonitatem*. P. 298. c. 2. n. 46. l. 8. voluntaretur, leg. *voluntate*. Ibidem, lin. ult. nunquam, leg. *unquam*. P. 341. c. 2. l. 18. minor, leg. *miror*. P. 362. c. 1. n. 2. l. 18. decernere, leg. *discernere*. P. 407. c. 2. n. 7. l. 5. præcipitur, leg. *præcipitum*. P. 512. c. 1. n. 35. l. 22. requiritur, leg. *recurritur*. P. 515. c. 1. n. 7. lin. penult. Patris, leg. *Patri*. P. 518. c. 1. n. 5. l. 24. scientia, leg. *essentia*. P. 540. c. 2. n. 21. l. 16. distinguit, leg. *distinguitur*. P. 583. c. 1. n. 3. l. 12. ex, leg. *est*. P. 652. c. 1. n. 6. l. 13. ac, leg. *ad*. P. 676. c. 2. l. 11. vestiis, leg. *bestiis*. P. 686. c. 1. l. 18. cap. 74. leg. *cap. 24*. Ibid. l. 19. cap. 8. leg. *cap. 7*. Ibid. c. 2. l. 23. secum corpus, leg. *se cum corpore*. P. 688. n. 7. l. 16. Psal. 148. leg. *Psal. 149*.

Demptis his erroribus suo prototypo convenit Liber inscriptus: *Cursus Theologicus*, ad usum Provinciæ Sancti Joseph, Minoritarum Discalceatorum, Tomus primus, Authore R. Admodum P. Fr. Antonio de Alvalate, ejusdem Provinciæ Sacræ Theologiæ Lectore, & D. Bernardini Conventus Matritensis Guardiano. Matriti die 4. Octobris ann. 1756.

Lic. D. Emmanuel Licardo
de Rivera.

Corrector Generalis.

DON Joseph Antonio de Yarza, Secretario del Rey nuestro Señor, su Escrivano de Camara mas antiguo, y de Gobierno del Consejo: Certifico, que havindose visto por los Señores de él el Tomo primero del Libro intitulado: *Cursus Theologicus, Josephana Sancti P. nostri Francisci Discalceatorum Provincia*, su Autor Fray Antonio de Alvalate, Lector de Theologia, y Guardian del Convento de San Bernardino, extramuros de esta Corte, que con licencia de dichos Señores, concedida al susodicho, ha sido impresso, tassaron à seis maravedis cada pliego, y dicho Tomo parece tiene ochenta y siete, sin principios, ni tablas, que á este respecto importa quinientos y veinte y dos maravedis, y al dicho precio, y no mas, mandaron se venda, y que esta Certificacion se ponga al principio de cada Tomo, para que se sepa el á que se ha de vender. Y para que conste, lo firmé en Madrid à siete de Octubre de mil setecientos y cinquenta y seis.

Don Joseph Antonio de Yarza.

Lit. D. Emmanuel Lirio
de Rivera.
Corrector General.

PROLOGETICA SCRIBENDI

RATIO.

Sollicitudo maternalis officij semper hanc Josephanam Seraphici Parentis N. S. Francisci Discalceatorum Provinciam, ad profectum in studiis suorum filiorum, præsertim juvenem, magnopere compulit. Ob hoc cum magna utilitate studentium, & Lectorum, jam in superioribus annis Cursum Philosophicum, ore omnium laudatum, in lucem edidit; & nunc jugitur Cursum Theologicum, qui quoad fieri posse, stylo, doctrina, & methodo illi consonet, elaborari, & prælo tradi decrevit: quibus præ manibus habitis, in alijs manuscribendis haud infumatur tempus: maximè cum hujus majorem partem jugi divinarum laudum, assiduæque religiosarum functionum assistentiæ (prout Monasticum decet institutum) consecrare, & libari necesse sit. Hæc ratio, scribendi, & prima, sed gravissima quidem causa Prælatos hujus almæ Provinciæ impulit, hanc Theologici, sicut & Philosophici Cursus editionem præcipere, qua redimi tempus, maturro rectoque judicio arbitrantur: neque exiguus expectatur proventus; nam & Lectores addicti, & dediti ad explicationem Sacræ Theologiæ, illam magis intelligent; & discipuli illos audientes, inter ipsosque disceptantes, & excusso scribendi labore, absdubio magnopere proficient. Insuper, si quam plures doctissimæ Ordinis Provinciæ, & litteratissima Dominicanorum familia, aliæque præclarissimæ idipsum utilitatis causa, & ad plura obvianda inconvenientia, honoratè, & hilariter exequuntur; quænam ratio suadebit nostrates ad

In compila.
Stat. Gener.
c. 5. §. 1. f. 28

Cap. cod.
§. 6. fol.
137.

oppositum tuendum, & ad terendum, & consumendum tempus in scribendis, quæ discipuli, finita Scriptura, nec legere, nec intelligere queunt?

Cum regula (inquirunt statuta generalia) Prædicatoribus præscribat, ut eorum verba sint examinata, & hæc sine scientia fieri non possit; ac etiam moneat, ut fratres laboribus honestis exerceantur, de quorum numero planè est Sacra Scripturæ, & bonarum artium ad eam intelligendam studium; exhortamur Prælatos omnes juxta Legislaturis nostri monita, ut litterarum studia in ordine promoveant: est enim scientia donum Dei, armatura ad defendendam veritatem, & ductus ad dirigendos in viam salutis fideles Populos. Et quia concertatio Scholastica inter Doctorem Subtilem, & alios Magistros exorta, experientia sæculorum probante, omninò utilis, ac valdè proficua, & Ecclesiæ, & Religioni nostræ semper extitit, cum ingenia maximè acuat, Scholasticæ nutrit, veritates diligentius investigandi vias aperiat, ac doctrinæ soliditatem foveat; ideo præfatis studiorum Lectoribus præcipimus, ut semper ejusdem Doctoris Subtilis doctrinam adamussim sequi, ejus opiniones defendere, atque ipsius mentem accurate explicare conentur. Si autem aliquis Lector Scoti doctrinæ voce, vel scripto, exprophesso se opposuerit, Lectoratu absolutè privetur. Hucusque generalis statuta, quibus consonat nostra municipalis lex. Rationes possunt videri apud Illustrissimos DD. RR. Samaniego, & Cornejo, in vita Mariani Doctoris. Duæ præcipuæ sunt; quia Princeps nost. Subt. omnium veterum Theologorum doctrinam sedulò, & seriò ad itataram appendit, & exactissimè pensatis omnibus, propriam sententiam invicta ratione, & autoritatibus, præsertim Magni Parentis Aug. firmavit. Alia ratio est, ob

tenerrimum in Purissimam, ac Immaculat. Dei Matrem affectum, qui ingenium illud subtile dulciter angebat, ut ipsam à misera Proto-Parentis labe immunem ostenderet; quod foeliciter in Parisiorum congressu, jussu Benedicti XI. inter Doctores inito Patrocinate Scoto, totius Orbis plausu expertum est.

Iusta quidem, & justè stabilita! Hoc enim semper fuit Seraphici Parentis nostri ex præcordijs votum, ut nempe, filij sui animarum saluti incessanter incumberent; quia divini spiritus zelo agitatus, non ut sibi soli viveret, sed alijs proficeret, fuit divinitus instructus. Jam autem quomodo sibi & alijs proficient, si deficit christiana, religiosaque educatio, scientia, nempe, eorum, quæ Christianum hominem, & Religiosum eformare consueverunt? Quis igitur ignorat, (ait Lypsin ex D. Bonavent.) cunctas irreligiositates, imò, & omnis generes nequitias in Rempubicam, ut plurimum invehi ex hominum ignorantia? Ecce quanta est necessitas scientiæ salutis, quam nostra statuta commendant, Prælatos omnes exhortando, ut sacrarum litterarum studia, juxta nostri Seraphici Legislatoris monita, in subditis suis vigilantè promoveant.

Lypsin Pro-
log. ad Lect.

At quomodo suum optatum sortientur effectum, si relinquantur Lectores abire in adinventionibus suis? Commune vitium est (ut bene advertit Doctiss. Pater Arfdekin) naturæ lapsæ, antiqua fastidire, ad nova semper anhelare: semper, inquit Seneca, præsentibus est infesta lævitas, & proprium est agri animi, nihil diu pati. Hinc passim nova videndi, delibandi, audiendi, summa cupido. At veritas, & virtus perstat semper immutabilis, & novitatis nescia; hinc adhuc Nova-

torum genius fallax commune studium ponit, novitatem falsæ doctrinæ, veritatis ac virtutis fūco convestire : suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, Sti. Augustini, & ipsius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis fallax gratia, frons blanda, lepor styli, & conciliatrix animorum facundia, quibus simpliciores capi necesse est, nisi sapius recolant necessarium illud Christi monitum: *Venient ad vos in vestimentis ovium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Ecce quot incommoda, quot ve absurda ex libera interpretandi facultate, quam quisque pro suo libito habere desiderat! Et quomodo cavebunt hunc Novatorum genium, qui dum vix gustarunt scientiam salutis, scilicet Sacram Theologiam, quæ pro statu viæ regina est scientiarum, attingens à fine usque in finem omnia scibilia, prout ad Deum referuntur, jam nauseat anima illorum super cibo isto, & discipulis non veritates Theologicas, sed fabulas quodammodo Philosophicas docent, & prædicant? Qui enim agnitam veritatis viam sponte deserunt, quid nisi vanus populus sunt? Qui etiam in præcipitium suos mergunt discipulos; quibus non salutaria, quæ corrigant; sed quæ illos delectent erronea prædicant; de quibus appertè subditur: hi sunt fontes sine aqua. Isti sunt illi Magistri habentes scientiam terrenam sine charitate. Undè D. Bernardus: Mentēs impiæ contentæ scientijs, quæ inflant; eam autem quæ edificant, nempe, Sacram Theologiam, nescierunt: Luciferi quidem tales sunt, non igniferi. Undè loquens Bernardus diabolo, ait: ò Lucifer, si fuisses ignifer, nunquam cecidisses.

Hæc, & alia horribilia, quæ ex nociva dis-

occurrenti libertate oriuntur, amare flebat jam à principio nascentis Religionis Doctissimus noster Alvarus Peggilag. discipulus auditor Subtil. Mar. Doct. in suo aureo opere, de Planctu Eccles. lib. 2. cap. 33. 34. 49. & alibi sæpè, dicens: Lectores conantur differentia subtilia, non utilia, contra id: *Ego Dominus Deus tuus docens te utili a*, Isai. 48. ut videantur ab hominibus, & vocentur Rabbi; & sic confundunt auditores. Præcipuè in hoc offendunt Magistri Parisienses; & in Anglia: in Auxonia, tam sæculares, quàm Religiosi, &c. quorum aliquorum arrogantia inexplicabilis, & usque ad illius Luciferi corruentis, ascendit: in quorum Scholis non Prophetæ, non lex Moysis sancta, non Christus sapientia Patris, non ejus Sacrosanctum Evangelium, non Apostoli, non Sancti DD. Ecclesiæ audiuntur: sed reboat, & resonat Philosophus idolatra, & commentator ejusdem, cum cœteris liberalium artium pedagogis; adeoque in Scholis Sacræ Theologiæ, non sermo sacer, sed Philosophia legatur. Immò nec jam textum sententiarum Catholicum legunt Lectores in Scholis, nec baccalaurij Magistrorum; sed ad quæstiones properant curiosas, ut ad litteram appareant, non existant. Isti sunt de quibus propriè dicit Hieron. ad Damasc. Papam: Physici perscrutationes oculos trans cœlum levantes, & ultra profundum terrarum, & abyssi in quoddam inane demerguntur, in vanitates sensus, & obscuritate mentis ingredientibus; & insuper diebus, & noctibus in arte dialectica setorquentes, &c.

Sed non in dialectica placuit Deo salvare Populum suum; Regnum enim Dei in simplicitate fidei est; non in contentione sermonis. Hinc Hieronymus Sciniphes, & ranas, quibus Egyptij sunt percusi, vanam dialecticorum garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit. Hinc Paulus Theographus, & Doctor Seraphicus ad Colos. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, &*

nique ex Angelorum Tractatu. Tertius verò Tomus erit Dogmaticus , continens Tractatum de Vera Religione, ubi de Sacra Scriptura , traditionibus Dominicis , & Apostolicis , ac de Definitionibus Ecclesiæ , de Tribus Virtutibus Theologicis ; quibus coronidem methodus concionandi imponet. In aliud motivum hujus nostræ almæ Provinciæ ad hanc imperandam editionem ; quia hac via abs dubio uno in anno plùs docebunt Lectores , plùsque discipuli ediscent , quàm cum ingenti labore assiduæ Scripturæ trium annorum.

Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis majoribus, ita tam multa esse opusculis in meis, quæ possint justo judicio, & nulla temeritate reprehendi. Ita de operibus suis sentiebat humiliter Div. Aug. Si ergo Sol Ecclesiæ ita demisè de suis aureis libris existimabat : quis tam superbus erit, quod aliter de suis scriptis judicet ? Ab omnibus igitur , qui in istis lucubrationibus invenient, quod jure reprehendant, lubens monebor , ab ijsque veniam , ab alijs in judicando candorem præcabor: lectorem benevolum enixe rogans, ut easdem lucubrationes sereno vultu , animoque benigno suscipiat. Prodeant utinam omnium profectui ; nullius æmulationi. Prodeant, inquam , in Laudem , & Gloriam Dei O. M. ejusque dignissimæ Matris ; Seraphici Parentis nostri Sancti Francisci , atque ejus Filij Sancti Antonij Paduani in honorem ; quibus , Sanctæque Romanæ Ecclesiæ judicio , & correctioni me , meaque scripta , & Deo favente scribenda totaliter , atque libenter submitto. VALETE.

PROLOGUS

SACRÆ THEOLOGIÆ

SCOTICÆ.

Utilissimus Marianus Doctor, Princeps, Magister nost. Joannes duns Scotus, priusquam nobis proponeret ea, de quibus Sacra Theologia agit, Prologum instituit, in quo per tres Quæstiones principales quicquid ad ipsius Theologiæ Sacræ naturam causas, proprietates, & qualitates pertinet, subtiliter exagitavit. Cum quo, sit

QUÆST. I. PROLOGI.

Utr. *HOMINI PRO STATU isto sit necessarium, aliquam doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam non posset attingere lumine naturali intellectus?*

IN ista quæstione est controversia inter Philosophos, & Theologos. Tenent enim Philosophi perfectionem naturæ, & negant perfectionem

supernaturalem. Theologi vero cognoscunt defectum naturæ, & necessitatem gratiæ, & perfectionum supernaturalium. Philosophi dicunt, sufficere philosophiam Metaphysicam, aliasque scientias naturales ad cognoscendum omne id, quod cognosci oportet ab hominibus pro isto mortalitatis statu. Theologi autem asserunt, non sufficere scientias naturales, sed necessariam esse aliquam doctrinam supernaturalem. Cum quibus sit.

2 CONCLUSIO NOSTRA: Hominibus viatoribus, seu pro isto statu est necessaria aliqua doctrina supernaturalis, ut via ordinaria salutem consequantur, seu salventur. Probat. primo a N. subtilissimo Doct. quæst.

1. Prolog. Omne agens propter finem necessario debet tria cognoscere, scilicet, qualiter finis sit acquirendus; si enim quis nesciat qualiter finis sit acquirendus, ad illius consecutionem non poterit se accingere. Secundo debet cognoscere, quæ media ad illius consecutionem conducunt; quia si media necessaria ignoret, non usurpavit illa. TERTIO debet cognoscere, quod omnia ista sufficiunt ad finis consecutionem; aliter enim non prosequetur finem efficaciter: Sed omnia ista non possunt homines viatores, qui sunt agentes propter finem, cognoscere absque doctrina supernaturali: Ergo illis necessaria est. Probat. min. Beatitudo, quæ est finis hominum viatorum, confertur tanquam præmium pro meritis, quæ Deus acceptat; & ista merita sunt, vel per Sacramenta, vel per alia opera ordinata a Deo voluntarie, & contingenter: sed omnia ista non possunt cognosci ratione naturali: Ergo viatores homines ratione naturali cognoscere non possunt ea, quæ

sunt necessaria ad salutem, seu gloriam consequendam.

3 Probat. secundo ex ipso Doctore subtili: omni agenti propter finem est necessaria distincta, & determinata cognitio sui finis: Sed homines viatores nequeunt habere talem cognitionem absque noticia revelata, seu supernaturali: Ergo hæc illis necessaria est. Probat. min. Finis hominis est beatitudo, nempe fruitio Dei præsupponens claram ipsius Dei visionem, ut suo loco, Deo dante, dicemus: Sed homines viatores nequeunt cognoscere determinatè, certò, & distinctè hanc beatitudinem absque doctrina revelata; Ergo nequeunt cognoscere distinctè, certò, & determinatè suum finem sine noticia supernaturaliter inspirata. Probat. min. Homines viatores acquirunt cognitionem naturalem, seu omnes naturales scientias, ex rebus, & principiis naturalibus: Sed nulla sunt naturalia principia concludentia, beatitudinem, seu fruitionem, & claram Dei visionem esse finem hominis: Ergo nequeunt acquirere naturaliter cognitionem determinatam, distinctam, & certam beatitudinis. Probat. min. Si aliqua essent principia naturalia demonstrantia beatitudinem, aut essent illius causa, aut effectus: Atqui in naturalibus

nulla est causa beatitudinis, cum solum dependeat à libera Dei dispositione; & deinde neque experimur aliquos effectus illius pro hoc statu, ut ex se patet: Ergo in naturalibus nulla sunt principia demonstrantia beatitudinem.

4 ARGUNT. I. Ex Philosopho 3. de Anima, ubi dicit, „quod intellectus agens est, quo „est omnia facere, & intellec- „tus possibilis est, quo est „omnia fieri. Ex hoc arguitur sic: Activo naturali, & naturali passivo debite approximatis, & non impeditis, necessario sequitur actio: Sed activum respectu omnium intelligibilium est intellectus agens, & passivum est intellectus possibilis, & hæc sunt naturaliter in anima, nec sunt impedita, ut patet: Ergo virtute naturali istorum potest cognosci quodlibet cognoscibile; ac per consequens potest cognosci finis hominis naturaliter: Ergo non est necessaria supernaturalis doctrina. Respond. Ex subtili Doctore distinguendo majorem; posito activo, & passivo adæquatis, concedo; inadæquatis, nego. Similiter distinguitur minor. Intellectus agens respectu omnium intelligibilium est activum inadæquatum, concedo: Adæquatum, nego; Et nego consequentiam. Etenim præter

intellectum requiritur objectum tanquam principium activum parziale, nam ex his duobus, potentia, scilicet, & objecto constat principium activum totale intellectionis; nam ex Aug. 9. de Trinit. cap. ultim. à cognoscente, & cognito paritur notitia.

5 Replicabis: Intellectus pro hoc statu potest cognoscere naturaliter objectum Theologicum: Ergo non est principium inadæquatum, sed adæquatum cognitionis. Prob. aūs. Qualibet potentia, quæ versatur circa aliquod objectum commune, potest quoque versari circa quodlibet particulare contentum sub illo: Sed objectum nostri intellectus est ens in communi, sub quo continetur objectum Theologicum: Ergo intellectus potest naturaliter cognoscere illud. Major patet, tum à paritate de objecto visus; nam eo, quod color sit objectum adæquatum illius, potest naturaliter attingere quemcumque colorem. Idem est de aliis potentiis. Tum ratione; nam primum, & adæquatum objectum dicitur, quod neque excedit potentiam, nec ab illa exceditur: Sed si intellectus non posset naturaliter attingere quodlibet contentum sub ente, excederetur à suo objecto totali, & adæquato: Ergo, &c. Respond.

pond. cum Doct. neg. anteced. ad cuius probationem disting. maj. Qualibet potentia potest versari circa objectum particulare contentum sub objecto illius naturalis attingentia, Conc. Contentum sub objecto communi naturalis inclinationis, neg. maj. & dist. min. Ens in communi est objectum intellectus naturalis attingentia, neg. min. Naturalis inclinationis, conc. min. & neg. consequentiam. Nec paritas tenet; nam color est objectum visus secundum naturalem attingentiam; Idem est de aliis potentiis materialibus. Neque probatio à ratione aliquid urget; nam nullum est inconveniens, quod objectum inclinationis intellectus excedat objectum naturalis attingentia suæ. Etenim objectum attingentia nostri intellectus pro hoc statu est ens sensibile; nam ejus omnis cognitio dependet à sensu. In statu autem separationis est ens finitum, & proportionatum potentia, quod potest ex principiis naturalibus attingere. Cum autem detur aliud objectum, scilicet, ens infinitum ad quod inclinatur, & cuius est capax noster intellectus; hinc est, quod objectum illius secundum naturalem ejus inclinationem est ens in tota sua latitudine; prout sub se continet ens infinitum,

quod est objectum nostra beatitudinis, & quod attingere non valet, absque superno jubamine.

6 Aliter ex eodem Doctore potest responderi ad argumentum negando maj. nempe, quod qualibet potentia habens pro objecto aliquod commune, possit attingere quolibet contentum sub illo; quia intellectio, & attingentia alicujus contenti potest esse multo excellentior intellectu, & attingentia talis communis. Hoc aperte patet in nostro casu; quia ens in communi non est ita perfectum sicut Deus est: Ergo quamvis concederemus, quod ens prout commune ad Deum, & creaturas sit objectum motivum, & naturalis attingentia nostri intellectus; adhuc tamen negare possumus quod Deus sit ens naturaliter attingibile nostri intellectus. Solum ergo concedimus, quod potentia, quæ versatur circa aliquod commune, versatur etiam circa omnia contenta sub illo, vel per attingentiam, vel saltè per inclinationem,

7 Replicabis: Sensus est inferior intellecto: atqui sensus potest attingere naturaliter, & absque superno jubamine quæcumque objecta contenta sub primo suo objecto: Ergo, & hoc à fortiori poterit intellectus;

tus ; aliàs natura deficeret in necessariis, quod est contra Philosophum 3. de Anima. Resp. Ex subtr. Doctore neg. consequ. & paritatem. Ratio est, non quia intellectus sit imperfectior sensu, sed quia est perfectior ; propter quam maiorem perfectionem ordinatur ad obtinendam supernaturalem aliquam perfectionem, quam natura nequit illi conferre, & solum potest illam producere, & inducere agens supernaturale: non sic est de inferioribus potentiis, quarum perfectio ultima potest sub esse actioni agentis naturalis. Nec per hoc sequitur, naturam deficere in necessariis ; quia quoad cognitionem naturalem omnia requisita confert intellectui : non tamen ea confert quoad cognitionem supernaturalem, quod non est refundendum in imperfectionem potentia, aut deficientiam naturæ ; sed in perfectionem objecti excedentis activitatem naturæ, & non potentiam passivam intellectus, nec inclinationem illius.

8 ARG. II. Cuilibet potentia passivæ naturali debet correspondere potentia activa naturalis, quæ illam in actum reducat ; aliàs illa potentia passiva esset frustranea : Sed intellectus passibilis habet potentiam passivam cujuscunque cogni-

tionis homini necessaria : Ergo, intellectus agens, qui est potentia activa illi correspondens poterit producere quamcunque cognitionem homini necessariam. Sed cognitionem supernaturalem nequit intellectus agens per se solum producere: Ergo talis cognitio non est homini necessaria, nec inducibilis in intellectu passibili. Respond. cum Doct. neg. maj. quia multæ sunt potentia, quæ recipiunt perfectionem ita eminentem, ut à nullo agenti naturali conferri queat, sicut patet in proposito : neque tamen potentia passiva est frustranea ; quia sufficit, quod possit reduci ad actum per aliquod agens, quamvis sit supernaturale. INSTAB. Ergo minor est potentia activa intellectus agentis, quam potentia receptiva intellectus passibilis? Resp. conc. consequ. quia ad producendam cognitionem multo plura requiruntur, quam ad illam recipiendam ; nam ad receptionem solum requiritur capacitas intellectus patientis, quæ ex se indifferens est ad recipiendam quamlibet cognitionem productam ab agenti naturali, aut supernaturali ; cum hoc discrimine, quod ut recipiat cognitionem naturalem, postulat concursum naturalem ; & ut recipiat supernaturalem, indiget supernaturali concursu. Ad

pro-

productionem cognitionis, non sufficit activitas intellectus, ut jam diximus; sed requiritur etiam objectum movens per proportionata phantasmata; & cum finis ultimi hominum, & mediorum ad illius consecutionem non dentur phantasmata, nec species naturales, quæ moveant intellectum agentem; mirum non est, quod intellectus passibilis possit recipere aliquam cognitionem, seu speciem, quam intellectus agens producere non potest.

9. ARG. III. Si esset necessaria prædicta supernaturalis doctrina, eo esset, quia potentia in puris naturalibus est improporcionata, & oportet per aliquid aliud proportionari: Inquiritur nunc; illud aliud, aut est naturale, aut supernaturale? Si est naturale; Ergo adhuc remanet improporcionata? Si supernaturale? Ergo illi est improporcionata potentia, & oportet proportionari per aliud, & sic in infinitum: Sed non est procedendum in infinitum: Ergo dicendum est, quod potentia intellectiva ex se, & absque aliquo supernaturali est proportionata ad omnem cognitionem sibi necessariam; ac per consequens non est necessaria supernaturalis doctrina. Respond. cum Doct. concedendo assumptum argumenti. Cum autem

arguis: Igitur sit proportionatus intellectus per aliquid aliud, conc. Sed per aliud in ratione moventis, quia per movens supernaturale revelans assentit veritati necessaria; & per aliud in ratione formæ, quia per istum assensum factum in ipso, qui est quasi quædam inclinatio in intellectu ad illud objectum, & tale objectum proportionans intellectui. Cum ultra de illo alio quæris, an sit naturale, vel supernaturale? Dico, quod supernaturale, sive intelligas de agente, sive de forma. Cum inferis: Ergo intellectus est improporcionatus ad illud; negatur consequentia; quia in se est in potentia obedienciali ad agens, & ita sufficienter proportionatus; ut ab ipso moveatur. Similiter ex se, & naturaliter est capax illius assensus causati à tali agente; sicut & in voluntate reperitur naturaliter obediencialis potentia, & capacitas, ut recipiat charitatem, qua Deum meritorie diligere potest. Videatur subtilis Doct.

10. ARGUUNT ULTIMO: Si esset necessaria hominibus viatoribus aliqua supernaturalis doctrina, sequeretur, quod si homo inter Turcas, Paganos, & Infideles servaret Legem naturalem, non posset salvari ex defectu talis doctrinæ supernaturalis: Sed hoc est contra mi-

fericordiam, & iusticiam Dei; quia videtur acceptator personarum, & talem hominem damnaverit absque culpa; quia sine culpa non habebat ea, quæ ad salutem sunt necessaria: Ergo dicendum est, quod non est necessaria prædicta supernaturalis doctrina. Resp. cum Doct. quod ex hoc ad summum sequitur non esse necessariam supernaturalem doctrinam ad salutem consequendam, de potentia Dei absoluta, seu extraordinaria; quod libenter fatemur; nam Deus non est alligatus Sacramentis, nec alijs Causis secundis, & potest facere se solo quidquid facit per ipsas, nisi sequatur aliqua contradictio, qualis in presenti non sequitur, ut ex se patet. Præterea ex eo ponimus necessitatem doctrinæ revelatæ, quia sine ea non possent homines elicere opera meritoria sui ultimi finis; sed in talibus meritis potest Deus dispensare de potentia extraordinaria, & absoluta: erg. & etiam dispensare potest in supernaturali doctrina. Concludimus ergo, quod si inter Turcas, aut in deserto aliquis homo servaret ad unguem legem naturalem, quod Deus provideret absdubio de illo; aut mittendo Ministros, vel Angelos, qui illum instruerent in lege, & doctrina supernaturali, ut fecit cum Cornelio, aut alio

modo ex infinitis, quos in Thesauro Divinæ Sapientiæ habet.

QUÆSTIO II.

Utr. *PRÆFATA SUPERNATURALIS DOCTRINA SIT SACRA THEOLOGIA.*

QUOMODO ILLI SUPERNATURALITAS CONVENIAT, & AN SUFFICIENTER SIT TRADITA IN SACRA SCRIPTURA?

PRO hujus quæstionis intelligentia, notandum est primo, quod Theologia nomen est græcum, & apud Latinos nihil est aliud, quam ratio, seu sermo de Deo; quia Theos, vox græca, significat Deum, & logos significat scientiam, seu sermonem. Hæc est generalissima Theologiæ acceptio; quare si nominis vim, & significationem spectemus, pro quacunque doctrina, sive naturali, sive supernaturali de Deo, & rebus Divinis sumi potest. Quapropter, & inter Hæthnicos nonnulli dicti sunt Theologi, ut observat S. Augustinus lib. 8. de Civit. Dei c. 4. & Arist. in hoc sensu appellavit Theologiam Metaphysicam; quia agit de Ente ut sic, sub quo continetur hoc Ens Deus. Strictius autem summitur Theologia pro illa doctrina, seu noticia, quæ

virtute luminis supernaturalis divinas veritates contemplatur. In hoc ergo sensu dividitur communiter ratione methodi in positivam, scholasticam, moralem, & dogmaticam. Theologia positiva est, quæ occupatur præcipue circa Scripturæ explanationem, sensum illius, tam litteralem, quam mysticum erundo, ad hoc potius utens Conciliorum, aut Sanctorum Patrum Autoritate, quam argumentatione. Dicitur autem positiva, quia ponit, & tradit fufiori, & quasi oratorio stilo Articulos fidei, Sacras Scripturas, Traditiones Apostolicas, Decreta Pontificum, definitiones Conciliorum, & Patrum doctrinam; quæ omnia sunt principia, & præmissæ, ex quibus suas Conclusiones deducit Theologia Scholastica.

2 SCHOLASTICA, autem Theologia est, quæ Philosophico more, seu modo argumentativo conclusiones elicit, & probat ex ante dictis. Primo modo, seu positive docuerunt Sacram Theologiam D. Augustinus, Gregorius, Ambrosius, Hieronymus, &c. Immo & ipse Christus Dominus, ejusque Discipuli, ut constat Mathei 22: Ubi Christus per discursum verè Theologicum ex veteri Testamento confutavit Saducæos, & Iudæos, & eorum Sophismatha

solvit. Immo, & hæc Sacra doctrina, quæ versatur in tradendis fidei Misterijs non solum fuit in Moyse, & post Moysen in Sacra Scriptura, sed etiam a primo mundi origine in primo parente, quia accepit à Deo cum alijs donis gratiæ cognitionem fidei, quam nos profitemur; & hoc non solum positivè, sed etiam aliquantulum scholasticè, deducendo plurimas Conclusiones ex fidei principijs, illustrando ipsius veritates rationibus, & exemplis, & illas contra Adversarios defendendo. Quod videtur aperte esse aliqualem methodus Scholastica, licet non cum integra perfectione, qua nunc gaudet Sacra Scholastica Theologia.

3 PRIMUS ergo, qui more Academicorum per Dialecticas regulas Sacram Theologiam magis perfectè aptavit, dicunt, fuisse Clementem Alexandrinum, & post ipsum fuit S. Ioann. Damascenus, quem sequuti sunt non pauci DD., qui propterea Scholastici nominati fuerunt; inter quos primatum tenet Petrus Lombardus, Episcopus Parisiensis, qui per Antonomasiæ *Magister sententiarum* vocatur; hic enim Sanctorum Patrum sententias, & præsertim D. Augustini ad dogmata fidei pertinentes in quatuor libros more rigurose scholasticæ

laticò conscripfit. Hunc imitati postea sunt, Alexander de Ales, Minorita, qui ob summam eruditionem dictus fuit, *Fons vitæ*, & *Doctòr irrefragabilis*, fuitque S. Bonaventuræ, & S. Thomæ, Lector. Isti fuerunt duo præclara Ecclesiæ lumina, & pene Discipuli supra Magistrum, quia inventis facile est addere. Post præfatos surrexit Nost. Ioannes Dunsius Scotus, quem iure omnes qui ipsius doctrinam scrutati sunt, vocant Philosophorum apicem, Theologorum verticem, omnis disciplinæ Sacrarium, veritatis illustratorem splendidissimum, omnibus Solem nitidissimum, & nocturnis tantum obscurum. Horum igitur trium Doctòrum autoritas, & doctrina, tanta, ac tam plausibilis fuit usque in hodiernam diem, ut tota Schola Theologica in tres clases sit divisa, nempe, Seraphicam, Angelicam, & Subtilem; quibus accedunt spiritualis nominalium, & libera, quæ in nullius Magistri verba jurans, dicit: sit amicus Plato, sit tamen magis amica veritas.

4 THEOLOGIA autem Moralis est, quæ immediatè intendit mores hominum dirigere, de virtutibus, & vitijs agendo, & quid in actibus nostris honestum, aut in honestum siquidque ad finem ultimum du-

cat, vel ab eo impediât, docendo. Unde Moralista ex ejusdem principiis Theologiæ positivæ, & Scholasticæ docent quid in particulari agendum, vel vitandum sit. Prout, vero, exprofecto pugnat contra Hæreticos, illustrando, & vindicando nostræ Catholicæ fidei veritates, dicitur Dogmatica, seu Polemica Theologia. Ex quibus omnibus patet, hanc divisionem Sacræ Theologiæ esse valde accidentalem; omnes enim habent idem objectum, & eadem principia, & solum differunt in modo procedendi. Istis additur alia Theologia, quæ vocatur Mystica, & est notitia Divinorum comparata in oratione, & contemplatione modo supernaturali. In hac Sacra Theologia mirifice excelluit Seraphicus Nost. Parens, D. Bonaventura, & alius Parens Nost. D. Petrus de Alcantara, qui altissimæ contemplationis munere à Deo illustrati fuerunt.

5 RATIONE vero Subjecti dividitur Sacra Theologia in Theologiam Dei, Beatorum, & Viatorum. Theologia Dei est notitia, quam ipse Deus habet de se, per lumen increatum, & dicitur comprehensiva, quatenus Deus sua infinita cognitione se comprehendit, & dicitur increata ratione luminis cui innititur. Theologia Beatorum

est, quæ innititur lumini supernaturali creato, sed claro, scilicet, lumine gloriæ, quod Beatis datur ad Visionem beatificam. Theologia denique Victorum, seu nostra, est, quæ innititur lumine supernaturali, creato, & obscuro, nempe lumine fidei, quod nos illuminat, dum sumus in hoc caliginoso loco, ad cognoscenda necessaria pro consecutione vitæ æternæ. Hæc etiam potest esse infusa, qualis fuit in primo Parente, in Prophetis, Apostolis, & alijs Sanctis à Deo miraculosè edoctis: & qualis est in nobis, sumpta pro habitu fidei, qui in Baptismo infunditur. Et potest esse acquisita, qualis est, quæ studio, labore, ac diligentia nostra comparatur. Ex his omnibus potest intellectus abstrahe-
re rationem notitiæ Theologicæ, quæ sit illis communis, & vocatur Theologia in se, quæ est notitia nata haberi de objecto Theologico non determinando hoc, aut illud subjectum.

6 NOTAND. est 2. Quod hæc Sacra Theologia communiter accipitur, primo, pro fide infusa in Baptismo, quæ est prior, & principalior habitus ad Theologiam Sacram pertinens. Secundo accipitur pro notitia actuali, seu habituali Articulorum fidei, quæ acquiritur per auditum, iuxta illud: *Fides ex*

auditu; quæ notitia homo fidem præbet veritatibus revelatis propositis sufficienter à docente, seu prædicante: quomodo audient sine prædicante? Quam notitiam etiam rudes assequi possunt. Tertio accipitur pro notitia Conclusionum deductarum per discursum ex objecto materiali fidei, quam notitiam solum litterati magis, minusve, possunt, & debent habere.

7 PRO 2. quod inquirat quæstio, notandum est cum Subtili Doctore quod naturale multipliciter potest sumi. Primo prout opponitur violento, & neutro, in quo sensu subjectum dicitur habere potentiam naturalem, quando forma est iuxta suam inclinationem; quando autem forma est contra inclinationem subjecti, est illi violenta; quando verò nec est iuxta nec contra eius inclinationem, dicitur neutra. Si nomen naturale consideratur in agente, vel dicitur naturale prout opponitur libero, & in hoc sensu agens naturale est, quod positus omnibus requisitis ad agendum, necessario agit, seu est determinatum ad unum, nempe, ad effectum pro quo erant dispositiones, ut Ignis dispositus ad producendum ignem; quia agens liberum non est ad unum determinatum, sed positus omnibus requisitis ad actionem, potest

est illam suspendere, & ponere contrariam illi, ad quam erat dispositum, ut voluntas respectu volitionis, & suspensionis illius, & ad positionem nolitionis. Denique aliter dicitur agens naturale prout opponitur supernaturali, & est agens potens producere iuxta ordinem rerum naturalium aliquam formam in subiecto, & tunc subiectum respectu illius dicitur esse in potentia naturali; quia supernaturale agens est illud quod producit formam in subiecto supra omnem ordinem rerum naturalium; & tunc subiectum dicitur esse in potentia obedientiali respectu agentis.

8 EX quo colligitur; Quod si subiectum comparatur ad formam, dicitur, habere potentiam vel naturalem, vel neutram. Si verò comparatur ad agens, dicitur habere potentiam, vel naturalem, vel obedientialem. Similiter forma potest comparari, vel ad agens, vel ad passum; Si comparatur ad agens, erit vel naturalis, vel supernaturalis: Si ad passum verò comparetur, dicitur vel naturalis, vel violenta, vel neutra. Ulterius adhuc respectu agentis potest dici forma supernaturalis dupliciter, primo, prout est ab agente producente supra rerum naturalium ordinem, ut si Deus in instanti pro-

duceret omnes naturales scientias in aliquo intellectu. Secundo prout provenit ab agente non solum producente supra rerum naturalium ordinem, sed etiam supplendo vicem objecti supernaturalis, quod non invenitur in supra posito exemplo de naturalibus scientijs, quorum objectum est naturale, & vicem illius supplebit Deus, producendo scientias. Quando autem producit aliquam scientiam seu notitiam, cuius objectum non est naturale motivum, seu naturalis attingentiae intellectus creati, tunc talis scientia, seu notitia est supernaturalis utroque modo dicto.

9 ULTIMO est notandum iuxta dicta in prooemialibus logicae Disput. 2. q. 10. Quod *necessarium* est, quod aliter se habere non potest iuxta Arist. 5. Metaph. : & est duplex in ordine ad consecutionem alicuius finis, aliud simpliciter, & aliud secundum quid. *Necessarium simpliciter*, est illud sine quo finis consequi non potest, ut respiratio ad vivendum. *Necessarium secundum quid*, est illud sine quo absolute finis consequi potest; licet non ita commode, nec ita facile, ac cum illo, ut Equus ad iter faciendum. Deinde, adhuc dupliciter summitur *necessario simpliciter*, scilicet, Physicè, & Moraliter. Hoc vi-

deatur loco citato. Insuper necessarium potest esse necessitate medij; & necessarium necessitate præcepti. Primum est; sine quo finis consequi non potest iuxta legem Dei ordinariam; & hoc sive sit præceptum, sive non: Sic gratia habitualis, Fides, & Penitentia in peccante mortaliter sunt necessaria. *Necessarium necessitate præcepti*, est sine quo salus adhuc haberi potest, si omissionem illius excuset rationalis causa: ut ignorantia invincibilis præcepti, vel impossibilitas, ad impletionem illius. His notatis. Sit.

10 CONCLUSIO prima: Superna doctrina homini viatori necessaria ad salutem est nostra Sacra Theologia. Probatur: Quia Sacra nostra Theologia, vel sumitur pro habitu Fidei infuso in Baptismo, & in hoc sensu certum est, & de fide, esse necessariam cuilibet homini viatori, & hoc simpliciter, & necessitate medij; *quia sine Fide impossibile est placere Deo.* inquit D. Paulus ad Hebræos 11. vel sumitur pro notitia actuali explicita, vel implicita articulorum Fidei; & sic etiam est certum esse necessariam cuilibet adulto, seu usum rationis habenti, & habenti præceptorem, cuique potenti intelligere, ut Deo dante in Materia de Fide dicemus. Vel sumitur nostra Sa-

cra Theologia pro notitia Sacra Scripturæ, & Conclusionum deductarum ex Fidei veritatibus immediate revelatis; & sic etiam est necessaria necessitate medij, & præcepti toti Ecclesiæ pro singulis hominibus, licet in singulis non sit necessaria. Hæc secunda pars per se est manifesta; quia multi sunt boni Christiani, & Catholici, qui tamen non habent Sacram Theologiam in hoc sensu acceptam.

11 SECUNDA veró pars, Prob. sic: Nam Fides Theologica, & Scriptura Sacra sunt simpliciter necessariae necessitate medij ad salutem: atqui Sacra nostra Theologia est simpliciter necessaria ad tuendam Fidem, & Sacram Scripturam: ergo etiam est necessaria toti Ecclesiæ simpliciter, & necessitate medij. Maior cum Consequentia tenet: Minor prob.; Nam in primis Sacra Theologia est, qua, teste D. Augustino, Fides gignitur, nutritur, roboratur, atque defenditur: Deinde in sacris litteris multa sunt obscura, & intellectu difficilia: Sunt difficilia quædam intellectu (inquit D. Petrus 2. Ep. cap. 3.) quæ indocti, & instabiles deprabant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem: Ergo ad veritatem talium difficultatum stabiliendam est necessaria aliqua Doctrina.

Sed

Sed talis est nostra Sacra Theologia : Ergo &c.

12 DEINDE ; Necessarium est simpliciter , & necessitate medij in Republica Christiana esse Doctores , quibus incumbat instruere alios in rebus Fidei , Scripturæ Sacræ , & rerum conducentium ad salutem , & qui sint parati rationem reddere omni poscenti , iuxta illud D. Petri cap. 3. *Parati reddere rationem de ea , quæ in vobis est , Fide , & Spē* : atqui nulla facultas potest de his rationem reddere , sacrosque Doctores constituere , nisi Sacra nostra Theologia : Ergo necessaria est ad Fidem , Sacramque Scripturam tuendam , nutriendam , roborandam , & conferbandam. Insuper necessarium est investigare , & ostendere motiva prudentis credibilitatis , ne Fideles faciles , & leves corde videantur , si cito credant : Sed ad hæc omnia est simpliciter necessaria Sacra nostra Theologia : erg. &c. Prob. min. Tūm , quia Sacra nostra Theologia ostendit motiva sufficientia ad assentiendum rebus Fidei , multisque argumentis probat , Mysteria Fidei , quamvis obscurissima , dignissima tamen esse , ut illis prudentes credant. Tūm etiam ; quia ipsa exponit in qualibet questione , quæ sit legitima sententia fidei , conferendo inter

se loca Sacræ Scripturæ , explicando soliditatem Ecclesiæ , probando evidenter incommoda , quæ in sinistro sensu oriuntur. Tūm denique : Nam ipsa solvit ardentissimas difficultates , quas ope Damonum contra veritates Fidei Hæretici obijciunt. His motivis ducti Theologi asserunt communiter , quod Theologia Sacra ostendit evidentem credibilitatem Mysteriorum fidei , & quod sine hac evidentia credibilitatis non potest stare fides in Republica Christiana : Erg. simpliciter , & necessitate medij est necessaria toti Ecclesiæ Sacra nostra Theologia.

13 CONFIRMATUR : ex D. Paulo ad Ephes. 4. : *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos : alios autem Pastores , & Doctores ad consummationem Sanctiorum in opus ministerij , in ædificationem Corporis Christi : donec occurramus omnes in unitat. in fidei , & agnitionis Filij Dei : : : ut iam non simus parvuli fluctuantes , & circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum , in astutia ad circumventionem erroris*. Ecce quomodo D. Paulus satis innuit necessariam esse Sacram Theologiam in Ecclesia , maxime in Prælatiis , & alijs Ministris fidei , qui tam necessitate præcepti , quam necessitate medij tenentur illam addi-

addiscere, aliosque edocere, atque fidem impugnantes arguere, juxta illud ad Titum 1. *Amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contra dicunt, arguere.* Deinde 2. ad Timoth. 3. dicit: *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Ex quibus verbis Apostoli constat esse necessarios Doctores in Ecclesia Dei ad edificationem Corporis Christi, ne hominum inconstantia, & fraude diabolica, Fideles seducantur, & pereat fides. Etiamque exprimunt prædicta verba quatuor munera Sacrae nostrae Theologiae, nimirum, quod doceat Catholicas veritates, quod Hæreticos arguat, quod corripit improbos, & Infideles instruat: atqui sine his muneribus non posset diù subsistere Ecclesia: Ergo toti Ecclesiae est necessaria simpliciter, & necessitate mediæ, & præcepti pro singulis adultis, ut in plurimum, & longo tempore viventibus.

14 Totum hoc est nunc temporis ferè commune apud Theologos Cathol. & solum est difficultas de Sacra nostra Theo-

logia Scholastica, reduplicativè, ut Scholastica; nam specificativè sumpta, eadem est ac Theologia Positiva eademque munera, & officia habent, inquirere nempe omnia à Deo revelata immediate, vel mediatè, explicitè, vel implicitè in Sacris Scripturis; unde solum differt ab illa in modo argumentativo, & hic est qui vertitur in dubium, an sit necessarius? Quæ difficultas valde prolixè ab aliquibus exagitur: Sed meo videri, facillimè resolutionis est; nam ex dictis in logica loco citato apertè constat, ipsam esse necessariam secundum quid ad alias scientias acquirendas; nam evidens est, eas melius acquiri cum Logica, quam sint illa. Omnes etiam concedunt esse simpliciter necessariam ad facile acquirendas alias scientias. Similiter ibidem probatum reliquimus, Logicam actualem esse simpliciter necessariam, ad minus moraliter ad acquirendas alias scientias totaliter. & in statu perfecto: Tum, quia veteres in plures errores inciderunt, & scientias imperfectè didicerunt propter ignorantiam Logicæ. Tum etiam, quia necessaria est simpliciter facultas, quæ doceat, quando aliquod sequitur ex alio, & quando non: hoc docet Logica actualis, ut fatentur omnes Catholici. Tum de-

denique ; quia Logica actualis indicat proximè viam , & modum acquirendi scientias sine errore ; nam sapè apparet intellectui prima facie , aliquem discursum esse bonum , & verum , qui tamen , nec verus , nec bonus est : Ergo sicut est moraliter impossibile , ire Romam recta via , & sine errore , si via non indicetur ; ita est moraliter impossibile acquirere scientias perfectè , & sine errore , inter tot discursus , & difficultates in qualibet scientia occurrentes , nisi nostro intellectui indicetur via , & modus acquirendi scientias , & examinandi difficultates : hoc præstat methodus Scholastica , seu Logica docens actualis : Ergo est necessaria moraliter simpliciter Logica docens actualis. Subsumo : atqui hoc præstat in qualibet scientia medio usu suarum regularum , qui quidem usus est methodus Scholastica in Sacra nostra Theologia introducta : Ergo nostra Theologia Scholastica , reduplicativè , ut Scholastica est simpliciter necessaria , ad minus moraliter , sicut est logica actualis.

15 Hoc potest confirmari primo ex eo , quod Sancti PP. ad fidem erudiendam , & arguendum contra ejus impugnatores hac methodo utebantur , & illam maxime commendant ;

nam Clemens Alexandrinus , lib. 2. Stromatum inquit : *Dialectica manu ducit ad veram , æternamque sapientiam , & ad agnitionem supremæ veritatis*. S. Hieronymus in cap. 25. Ezech. ait : *Quidquid in perversis dogmatibus , & in terrena sapientia putatur esse robustum , dialectica arte subvertitur , & ad instar incendii in cineres , & favillas dissolvitur*. Div. August. in lib. contra Cresconium , qui Augustinum vocabat derisorie Dialecticum , & respondet Sanctus ostendendo , lib. 2. Christum etiam fuisse usum dialecticæ , & subdit : Cave ne cuidam dialecticam objeceris pro crimine , quam , confiteris , usos fuisse Apostolos. Secundo confir. : experientia , quia nullus est , qui sola lectione PP. prudenter teneat de Religione concertare , aut disputare , vel de casibus conscientie difficillimis respondere. Tertio ex odio , quo nostram Sacram Theologiam Scholasticam Hæretici iustant , & persecuntur ; quia ex eo quod illis visa semper fuit ingrata , fit maximum argumentum suæ utilitatis ; immo , & necessitatis moralis apud Fideles ; ægre namque ferentes Hæretici , quod suæ fraudes , & mendacia , atque sophismata per nostram Sacramque Scholasticam Theologiam clare detegantur , & confu-

fatentur, contendunt fortissimum hoc præsidium à nobis auferre, ut omnia involvantur tenebris, sicque facilius sua introducant mendacia; quod cum assequi non possint ad convitia recurrentes, Theologiam Scholasticam, & Scholasticos Doctores atrocibus afficiunt injuriis. Neque aliquid contra hoc potest objici, quod ex dictis in Logica non facile solvatur.

16 ARG. I. Hæretici: Theologia, nec quoad substantiam, nec quoad methodum Scholasticam, est necessaria ad salutem: Ergo nullo modo est necessaria. Prob. antec. Primo, quia Theologia fidei meritum, & evacuat, & extinguit: Sed quod evacuat, & extinguit fidei meritum non est necessarium ad salutem: Ergo, &c. Prob. maj. ex D. Gregorio Homil. 26. in Evangel. *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Ergo, &c. Secundo: Quia studium nostræ Theologiæ est investigare proprio labore, & industria plura de rebus fidei: sed hoc improbatum à Sacro Script. & SS. PP. ergo non est necessaria: Prob. min. Nam Eccli. 3. dicitur: *Altiora te ne quesieris.* Et Apostol. 1. ad Corinth. 2. *Non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: ne evacuetur Crux Christi.* Et ad Colos. 2. ait: *Videte, ne quis*

vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam. Proverb. 25. *Scrutator majestatis opprimeretur à gloria: Ergo cum Theologia sit scrutativa, Myfteriorum Dei, talis facultas est improbata à Sacra Scriptura.* Deinde Sancti PP. dicunt, Philosoph. esse matrem, & nutricem Hæresum; nam Div. Ambros. super Psalm. 118. ait: *Nihil nobis cum Philosophia, ne fides nostra per elementa mundi hujus traducat à vero: sic enim Arrianos in perfidiam ruisse cognoscimus, dum Christi generationem putant usu hujus sæculi colligendam; relinquerunt Apostolum, sequuntur Aristotelem: Et alibi inquit: Credendum est, non dialecticis, sed piscatoribus, id est Apostolis: Ergo, &c.*

17 TERTIO: Probant primum antecedens; nam sint Theologia nostra, præsertim Scholastica, perfeberavit Ecclesia per plura sæcula, & prævaluit adversus ejus inimicos cum sola Theologia SS. PP. immo, & absque ulla; nam Matth. 10. dicitur: *Cum tradent vos nolite cogitari quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini:* Ergo, &c. Confirm. Nam nostra Theologia proponit quæstiones inutiles, & otiosas de constitutivis, hypothesebus impossibili-

bus,

Sus, & de possibilitate metaphysica, &c. Contra præceptum Apostoli ad Titum 3. *Stultas questiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis evita; sunt enim inutiles, & vanæ.* Item 2. ad Corinth. 13. *obsecrat, ut idem sapiamus omnes, quod non invenitur in nostra Theologia;* nam in positiva sæpe sapius SS. PP. inter se dissident, ut in controversia illa de cesation. Legalium inter Augustinum, & Hieronym. In Scholastica verò D. Thom. hinc ex una parte, inde Marian. Doctor ex alia incessanter digladiantur: erg. &c. Tandem nostra Theologia utitur pluribus vocibus Barbaris, alienis à Latino idiomate, ut perfectas in essendo, aliquitas, quidditas, &c. Erg. de primo ad ultimum nostra Theologia nec quoad substantiam, nec quoad methodum nullo modo est in Ecclesia ad salutem necessaria.

18 RESP. negando antecedens: ad cuius primam probationem negat. mai. vel claritatis gratia distinguitur: Nostra Theolog. fidei meritum evacuat, si propositionibus revelatis assentitur solum propter evidentiam rationis, conc. Si assentitur maximè propter auctoritatem Dei revelantis, nego. Et hoc est, quod intendit D. Gregorius. Etenim discursus

Theologicus non demonstrat evidenter ex natura terminorum propositionem revelatam; nam implicat aliquid esse revelatum, & prout tale esse evidens ex terminis; solum enim demonstrat discursus Theologicus, propositionem illam contineri, vel in Sac. Script., vel in CC.; Unde non inducit assensum evidentiae ex terminis, sed fidei, vel Sacrae Theologiae.

19 Ad 2. probationem, nego min.; & ad ejus probat. desumptam ex Sac. Script., & SS. PP. Resp.; solum improbare studium circa Mysteria fidei in nixum præcisè rationi naturali, vel improbant curiositatem illorum, qui dubio, & ancipiti animo rationes quarunt in fide, & sine illis nolunt præbere consensum veritatibus fidei, quasi præferendo rationem naturalem revelationi, & parvipendendo ipsam fidem. Studium autem nostræ Theologiae fundatur in fide firma, & rationes querit, ut reddat evidenter credibilia Mysteria fidei, defenditque ipsam fidem adversus argutias, & sophismatha Hæreticorum: Unde hoc studium non damnatur à Sac. Script., & SS. PP.; Immo laudatur Ecclesiastici 24. *Qui elucidant me, vitam eternam habebunt. Et Sapientiam antiquorum exquiret sapiens, in Prophetis vacabit, narratio-*

tionem virorum nominatorum conservabit, occulta proverbiorum exquiret, inversutas parabolarum introibit. Et Christus Dominus ait : *Scrutamini Scripturas.*

20 Ad confirm. Resp.; D. Paulum, & Ambros. solum reprehendere usum falsæ Philosophiæ, vel usum Philosophiæ naturalis, sine sub ordinatione ad fidem : & merito, nam Hæretici utebantur, & semper utuntur arte Syllogistica, & humana ratiocinatione fallaciter, & sophisticè ad evertendam fidem S. Evangelij, & decipiendos minus eruditos : & Principes Philosophiæ in ea satis fiksi inciderunt in plures errores. Non vero damnat Apostolus, nec SS. PP. usum illius cum subordinatione ad veritates revelatas, quo pacto procedit nostra Theologia, & DD. Fideles. Unde Subtilis. Nost. Doct. in 3. dist. 24. q. unica §. si loquamur inquit : *Ultimo devenerunt DD. immiscendo Philosophiam Scrip. Sacra, quod sine dubio multum valet, & præcipuè metaphisicalia, ut veritas Scriptura de Trinitate, & intelligentijs, & abstractis intelligatur.*

21 Ad 3. probationem, Resp; Quod, ut iam diximus, nostra Theologia non est diversa, nisi quoad modum, à Theologia Christi, Apostolorum, &

SS. PP. nam eisdem argumentis, quibus isti utebantur, utuntur etiam nunc nostri Theologi, & in eisdem principijs fundantur, licet ad aliam methodum digestis, quæ absdubio magis conducit ad erudiendos Fideles, & convincendos Hæreticos, utpotè fundata in maiori distinctione, & ordine questionum, & argumentorum, & in forma differendi, quæ est simpliciter moraliter necessaria ad perfectè acquirendam Sacram Theologiam, & alias scientias. Ad illud Matthæi dicimus, quod Christus iubet Apostolos non esse sollicitos anxie de responsione ad interrogationes Præsidi, quia hanc se illis suggesturum promittebat; vel docebat, quod non confiderent in se ipsis, in suaque scientia, & præmeditatione humana. Unde Alapide super hunc textum inquit, quod non vetat prudentes responsiones, studium, aut præmeditationem congruam, sed anxiam, nimiamque sollicitudinem absque expectatione divinæ illuminationis, quam semper Doctor Catholicus simpliciter invocare debet.

22 Ad confirmat. Resp.; Quod sunt valde necessaria illæ hypotetica quæstiones, ut melius explicentur Mysteria, suntque valde utiles ad percipiendum Constitutivum divinarum Per-

narum, ad explicandas notiones rerum, quæ in Sac. Scripta tractantur, & ad intelligendas quidditates, & distinctiones omnium pertinentium ad Fidem. Neque has quæstiones damnat Apostolus, sed alias inutiles, & noxias, quas Iudæi, & Gentiles obijciebant Christianis. Et licet Principes Sacræ nostræ Theologiæ, & eorum discipuli inter se contendant, non est in his, quæ ad fidem spectant; sed tantum in his, quæ ad Fidem fortalium conducunt, & ad Hæresum destructionem deserviunt, quod quidem ut pater ad salutem necessarium est in Ecclesia Catholica. Deinde adhuc in his semper procedunt cum subordinatione, & subjectione fidei, & matris Ecclesiæ; dum tamen in opinione consistit dissidium, quid mirum est, quod non idem sapiant omnes, nec sit unum omnium consensus? Ad ultimum de nobis vocibus, facile dispellitur; Nam Principes Theologiæ sacre non minorem gaudent licentia ad introducendas novas voces, ut explicet Mysteria fidei, quam Grammatici, & Philosophi; quia, ut inquit Cicer. lib. 1. acad. *invenit novis rebus, nova licet ad invenire vocabula*. Nec obstat, quod nihil sub sole sit novum; quia novitas dogmatum vitanda est, non tamen novitas

methodi, & vocum quibus traduntur dogmata. Nost. Theolog. quoad speciem eadem est, ac antiqua, & solum quoad methodum, & voces, nova. Videatur omnino Nost. Frassen. quæst. 3. proœmiali.

*PRO SECUNDO QUOD
inquiri Quæstio, Sit*

23 CONCLUSIO secunda: Sacra nostra Theologia si comparatur ad agens est absolute supernaturalis. Hæc Conclusio est communior inter Theologos. Prob. 1. Quia pro hoc statu intellectus noster passibilis solum est natus moveri ab intellectu agente, & phantasmatis: Atqui horum virtute nequit haberi Sacra nostra Theologia: Erg. Non est naturalis, sed supernaturalis. Minor patet: Nam intellectus noster agens, & Phantasmata solum respiciunt sensibilia: Atqui per nullum sensibile potest haberi Sacra nostra Theologia; quia omnia sensibilia excedit: Erg. nequit causari a nostro intellectu agente, & phantasmatis; ac per consequens producit ab agente supernaturali, scilicet, a Deo superne agente, per revelationem supernam.

24 Confirmatur: Quia Deus, a quo fit ista revelatio, non est agens naturaliter motum

vim nostri intellectus : Erg. solum est motivum supernaturaliter. Atqui Deo movente per supernam eius revelationem habemus nostram Sacram Theologiam : Erg. Sacra nostra Theologia comparata ad agens est absolute supernaturalis. Deinde : Objectum natum causare notitiam veritatum Theologicarum est Deitas sub ratione propria Deitatis : Atqui Deitas sub ratione propria Deitatis est objectum supernaturale : ergo cum ipsa immediate non moveat nostrum intellectum pro hoc statu ad tales veritates cognoscendas, solus Deus, ut agens supernaturale, & supplens vicem objecti supernaturalis, sua voluntate per supernam revelationem causat in nobis earum notitiam, seu Sacram Theologiam. Ergo Sacra nostra Theologia comparata ad agens, est undequaque, & absolute supernaturalis.

25 PROB. 2. : Nostra Theologia habet pro objecto *quo*, & *quod* quid supernaturale, ut jam dicemus : Sed doctrina habens objectum *quo*, & *quod* supernaturale, est supernaturalis : Erg. Sacra nostra Theologia absolute est supernaturalis. Min. constat, quia non ob aliam rationem virtutes Theologales sunt supernaturales, nisi quia objectum *quo*, & *quod* illarum est supernaturale. Confirm. : Ef-

fectus, qui petit causari à causis supernaturalibus, est absolute supernaturalis : Sed nostra Theologia petit causari à causis supernaturalibus : erg. est absolute supernaturalis. Min. prob. cum Subt. nost. Magistro ex 1. probatione, cujus sunt ferè omnia verba illius. Inquit enim in 3. dist. 23. Sic : „ Hæc „ revelatio Deus est trinus, & „ unus, non est naturaliter moti- „ tivum intellectus nostri pro „ statu viæ ; quia est ab agen- „ te supplente vices supernatu- „ ralis : nam objectum natura- „ liter causans notitiam hujus „ veritatis : *Deus est Trinus*, & „ *unus*, & similium, est essen- „ tia sub ratione propria divi- „ nitatis cognita. Ipsa autem sub tali ratione cognoscibilis est objectum supernaturale. Deinde ; Sacra nostra Theologia procedit ex principijs supernaturalibus, nempe articulis fidei : Immo, & ipse supernaturalis habitus fidei, inclinans ad assentiendum veritatibus expressè, & explicite revelatis, influit aliquo modo ad assentiendum secundis veritatibus tacite, & implicite revelatis, qui quidem assensus sunt actus Sacre nostre Theologie.

26 URGETUR : Doctrina, qua homo disponitur ad consequendum suum finem supernaturalem, debet esse supernaturalis : Sed Sacra nostra Theologia est doctrina, qua homo dis-

ponitur ad consequendum suum finem supernaturalem: ergo Sacra nostra Theolog. absolute est supernaturalis. Major patet; Nam forma, & dispositio ejus debent esse ejusdem ordinis, ut docent communiter Theologi. Min. prob.: Tum, ex dictis in prim. quæst., quia Sacra nostra Theologia est cognitio finis, & mediorum ad illum consequendum. Tum etiam, ex dicendis, quod nostra Theologia est doctrina practica dirigens nostram voluntatem ad dilectionem supernaturalem Dei. Præterea, Sacra nostra Theologia constituit Sacros Ecclesiæ DD. in esse talium: g. est supernaturalis. Ans. est certum; nam per eam fides gignitur (suxst. August.) defenditur, explicatur, & roboratur, quod est proprium munus Doctoris Ecclesiæ. Consequent. probatur ex Apostolo: Quosdam posuit eos in Ecclesia, primo Apostolos, secundo Profetas, tertio Doctores, deinde Virtutes, exinde gratias *curationum*: Atqui ista munera fundantur in formis supernaturalibus: Ergo & Sacra nostra Theologia, in qua fundatur munus Doctoris, etiam est supernaturalis.

270 NEC obstat communis responsio adversariorum: quod nostra Theologia, ut respicit Conclusiones Theologicas non habet pro motivo immediato

revelationem divinam, nec divinam veracitatem, sed vim illativam nostri intellectus, quæ est merè naturalis, & naturaliter infert conclusionem ex præmissis in forma syllogistica dispositis. Hoc est præcipuum, & pene unicum fundamentum adversariorum. Sed contra est. 1. Nam conclus. deducta ex duabus præmissis explicitè revelatis continetur immediatè in illis, & ob talem continentiam eodem lumine attingitur à Sacra nostra Theologia, quo attinguntur præmissæ: sed attingentia præmissarum est supernaturalis: ergo & attingentia conclusionis, quam habet nostra Theologia, est supernaturalis. Prob. mai.: Tum, quia in illis principiis immediatè continetur conclusio, ex quibus immediatè deducitur: Sed immediatè deducitur ex præmissis explicitè revelatis: ergo immediatè continetur in illis. „ Tum „ etiam, ex Subtili Doct. in 3. „ dist. 24. quæst. unic. §. ad „ aliud, ubi ait: Dico, quod „ simplices credunt omnia, quæ „ Ecclesia, implicitè, nec sciunt „ fidem explicare, nec defendere; ideo illi, qui hoc sciunt „ habent habitum distinctum à „ fide (hæc est nostra Theologia, „ & notate nunc) sed non alio „ lumine, quam sit fides, nec „ ille habitus innititur principiis

pijs evidenter notis in aliquo lumine. Hucusque Doctor. Ex quibus celeberrimus Mastr. disput. 1. de natura Theologiæ quæst. unic. num. 14. adnotavit cum Smising; Quod motivum formale nostræ Theologiæ non est discursus, sed prima veritas; discursus vero est conditio applicativa formalis motivi.

28 CONTRA 2.: Discursus syllogisticus, seu dispositio syllogistica est actus logicæ utentis, ut per se patet: sed actus logicæ utentis non est motivum Sacræ nostræ Theologiæ; alias non distingueretur à logica; immo, nec daretur alia scientia præter logicam: g. falsum est, quod motivum actus Theologici sit vis illativa. Deinde, vis illativa sumpta pro dispositione præmissarum, & conexione illarum cum conclusione, est eadem formaliter in quacumque scientia: g. Si talis dispositio esset motivum conclusionis, non daretur in rerum natura, nisi unica scientia; quia non daretur, nisi unicum motivum conclusionum, in quibus stat ratio scientiæ. Dicendum ergo est, quod actus Theologicus, seu conclusio Theologica, habet idem motivum, idemque lumen ac præmissæ, ex quibus deducitur, dummodo recte deducatur; ac per consequens, si præmissæ sunt supernaturales,

etiam supernaturalis est conclusio. Præterea: Discursus formalis importat successionem duarum cognitionum per veram causalitatem, ita ut cognitio conclusionis causetur effective à duabus præfatis cognitionibus, ut diximus in logica, tractatu de demonstrat. disput. unic., quæst. 3.; ubi etiam diximus, quod præmissæ materialiter sumptæ possunt dici causa conclusionis in genere causæ materialis; quia termini præmissarum sunt etiam termini, seu extrema conclusionis: Ergo si præmissæ sunt supernaturales quales semper sunt, vel saltem una in nostra Sacra Theologia, etiam supernaturalis debet esse conclusio.

29 ARG. contra: Habitus ille non est supernus, qui potest concurrere ad assensum falsum: sed huiusmodi est actus Theologicus: g. &c. Prob. min.; in Theologia sunt plures oppositæ conclusionis, juxta diversa placita Theologorum: sed ex his una necessario debet esse falsa: erg. Habitus Theologicus, quo Theologus ille assentitur, inclinatur ad assensum falsum. Confirm: Ille habitus est pure naturalis, cum ratio formalis specificativa naturalis est: sed ita se habet Theolog. habitus: g. &c. Prob. min. Ratio formalis specificans, ac distinguens Theo-

Theolog. nostram, à Theolog. Dei, & à fide, est discursus: sed discursus est purè naturalis, cum sit factus nostri intellectus: Ergo, &c. Præterea Habitus, qui nostris actibus comparatur non est supernus: sed Theologiæ habitus, nostris actibus, & studijs acquiritur: g. &c. Min. in quo stat difficultas, patet experientia; nam modus comparandi Theologiam non est devotio, & oratio, qua homines se præparant ad assequendos alios habitus supernos, sed modus est suum studium, assiduaque opera, & labor juxta illud Eccles. 1. qui addit scientiam, addit & laborem: g. &c.

30 RESP., concedendo mai.; & negand. min. ad cujus probationem responderetur neg. consequentiam. Etenim. verum est, quod in Sacra nost. Theologia sicut, & in qualibet alia scientia sunt plures opiniones, & cum sint contradictoriæ una illarum necessario erit falsa; sed falsum etiam est, habitum scientificum concurrere ad talem falsitatem, & ad talem opinionem; nam habitus opinativus distinguitur non solum specie, sed etiam genere ab habitu scientifico. Unde, quanvis ratione discursus, & malæ applicationis motivi theologici, possit Theologus conclusiones falsas inferre vel probabiles tantum; at ta-

men ratione habitus theologici scientifici, & ratione motivi formalis illius, si debitè, & certè applicetur, nunquam inferri potest falsa conclusio, nec probabilis tantum; quod etiam in alijs scientijs invenitur, in quibus medium demonstrationis necessarium esse debet, & infallibile, ac proinde debitè applicatum necessariam semper, ac infallibilem infert conclusionem; & tamen interdum ex falsa, vel probabili tantum ejus conjunctione cum extremis inferri contingit conclusionem falsam, vel probabilem tantum: qui defectus non tribuitur habitui scientifico, sed imperitiæ artificis. Hoc ipsum dicimus de nostra Sacra Theolog. Et D. Augustinus lib. quæst. Evang. in Math. cap. 11. tom. 4. inquit: *quod hæretici ex eodem Evangel. ij semine, & Christi nomine procreati, pravis opinionibus ad falsa dogmata convertuntur.*

31 AD confirm.: Resp. conced. mai., neg. min., & minorem probationis; quia ut iam diximus, & amplius in materia de fide dicemus, conclusio Theologica necessario deducta ex præmissis supernaturalibus supernaturalis est, & dispositio syllogistica, seu actus logicæ utentis non est de substantia conclusionis Theologiæ, sed solum est modus illius, & est

conditio applicans rem, cui intellectus assentiatur, quæ applicatio, & dispositio sufficit ad distinguendam nost. Theolog. à fide, & à Theologia Dei; sicut sufficit ad generandam scientiam, opinioem, & errorem. Ad ultimum Resp. neg. mai., vel claritatis gratia illam distinguendo: habitus, qui comparatur nostris actibus naturalibus est naturalis, conc.: Nostris actibus supernaturalibus, neg. Ratio est, quia etiam actus charitatis, fidei, & spei, & omnes meritorij, sunt actus nostri, & sunt supernaturales, & illis meremur augmentum fidei, spei, & charitatis, & primum supernaturale vitæ æternæ, quod non datur ociosis, & non laborantibus, nec coronabitur, nisi, qui legitime certaverit, & qui divinæ gratiæ cooperetur.

32 Notanter diximus in conclusione, nostram Sacram Theologiam esse supernaturalem comparatam ad agens; nam si comparetur ad subjectum receptivum illius, nempe, ad intellectum passibilem est absolute naturalis. Ita Subtilis Doct. quæst. 1. prologi §. ad questionem, vers. ad propositum dico, *quod comparando intellectum possibilem ad notitiam actua-lem in se, nulla est sibi cognitio supernaturalis; quia intellectus possibilis quacumque cogni-*

tione naturaliter perficitur, & ad quancumque naturaliter inclinatur. Hucusque Doct. quem sequuntur omnes sui, contra Thomistas, pluresque Jesuitas. Et certe velim ab ipsis scire quid sibi volunt, dum asserunt, non esse in nostra anima vg. potentiam naturalem respectu formarum supernaturalium, scilicet; respectu habituum Sacrae Theologiæ, Fidei, Spei, & Charitatis? Nam si intelligunt, quod anima habet aliquam inclinationem, & potentiam receptivam respectu illorum; sed tamen ista potentia non est reducibilis ad actum per sola, & omnia agentia naturalia, sed præcisè exigit, & petit agens supernum supernaturaliter operans; non est inter nos, & illos dissensio de re, sed de voce; nam convenimus in hoc, quod anima habet inclinationem ad prædictos habitus, & quod ista inclinatio non potest reduci ad actum, nisi per operationem Dei operantis supra totam activitatem naturæ. Si verò absolute negant quod in anima sit prædicta naturalis inclinatio, tunc est dissensio de re.

33 PROB. dicta inclinatio naturalis: Primo ex D. Thoma prima secundæ quæst. 113. art. 3. ubi ait: *resurrectio mortui est miraculosa, at vero justificatio impij non est miraculosa.*

Iosa, quia anima naturaliter est capax gratiæ. Ergo anima habet potentiam naturalem, seu naturalem capacitatem ad recipiendam gratiam; implicat enim esse capacem naturaliter gratiæ absque capacitatem naturali: Ergo D. Thom. contra suos est. Prob. 2. ex D. Augustino lib. 1. de bono perseverantiæ cap. 3. ubi ait: Posse habere fidem sicut posse habere charitatem, natura est hominum; habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem gratia est fidelium. Ergo ex D. Augusti. quamvis habere formas supernas de facto sit opus gratiæ, & Dei supernaturaliter operantis; posse tamen illas habere; seu recipere, est ex naturali inclinatione potentia. Deinde: Super Psal. 41. *Quemadmodum desiderat Cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*, ait idem Augustinus: *Apud Deum est fons vite, & inscribibilis fons :: cui fonti hauriendo, sitis interior inardescit:* Ergo in anima est sitis, & desiderium naturale fruendi Deo.

34 PROB. 3. ratione: Intellectus naturaliter perficitur quacunque cognitione: sed naturaliter etiam inclinatur ad omnem ejus perfectionem: Ergo & ad cognitionem Theologicam, ad Fidem, Spem, & Cha-

ritatem. Nec obstat, quod in ordine ad agens sint superni prædicti habitus; nam sicut forma naturalis perficit intellectum, magis illud perficit superna: sed ad naturalem, ut perfectionem ejus, naturaliter inclinatur: Ergo magis ad supernam, ut ad perfectionem majorem eo, vel maxime, quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis. Nec valet si respondeant, hoc esse verum de appetitu perfectionis naturalis, non vero perfectionis supernaturalis. Nam contra est, quia si hoc ita esset, appetitus noster naturalis necessario quiesceret, & satiaretur in bono creato, & naturali, quod est contra illud Psal. *Satiabor cum apparuerit gloria tua, & quemadmodum desiderat &c.* & contra illud Augustini: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te:* Ergo cor nostrum appetit Deum; Si enim illum non appetis, qui te inquietas donec possideas? Si illum non desideras, quomodo ab illo satiaris? Nihil enim satiatur ab illo, quod non appetit: Ergo dicendum est, quod quemadmodum Cervus sitibundus appetit fontem, ita anima nostra appetit gratiam, & desiderat gloriam, & omnes supernas formas, quæ illam disponunt ad consecutio-

nem sui ultimi finis. Denique, capacitas ad recipiendas formas supernas oritur ex principijs intrinsicis naturæ; Si enim quis inquirat, cur homo est capax Sacræ Theologiæ, Fidei, & beatitudinis, & non equus? Non aliter potest responderi, nisi, quia homo est talis naturæ, & non equus: Erg. ista capacitas, seu potentia ad recipiendas formas supernas, quæ dicitur obedientialis respectu agentis superni prædictas formas inducentis, est naturalis respectu ipsarum formarum.

35. QUAM plurima argumenta congerunt Adversarij, quæ omnia facile solvuntur, si dicta bene perpendantur. Videatur Bezerra, Disp. præliminari quæst. 4. ; & Pat. Sosa. quæst. 1. prolog. art. 8. diffic. 5. ; & Mastrius, de Visione beata, disp. 6. q. 2. Neque ex hoc infertur, posse dici, quod homo est naturaliter justus, catholicus, beatus, &c., non ita loquendum est, inquam; quia, cum dicimus, homo est naturaliter justus, significamus, quod sit justus per donum naturale productum per vires naturæ, quod falsum est, atque hæreticum. Sicut falsum est dicere, mortuum naturaliter resurgere, licet sit in anima capacitas ad reunionem cum corpore, & in corpore cum anima. Gratia igitur,

Fides, & aliæ formæ supernæ naturales, quæ sunt necessariae ad consequendum finem supernum, sunt dona supernaturalia, quia nequeunt produci per solas vires naturæ, sed per Deum supra ipsius naturæ vires activas (non passivas) operantem; sicque licet homo justificetur, sit Theologus, Catholicus, & beatus juxta suam inclinationem naturalem, non potest dici, quod naturaliter justificatur; cum hoc sit gratia Dei, & per donum supernum.

36. ARG. Contrà. Formæ supernaturales dicuntur tales, quia sunt supra potentiam naturæ: Erg. in natura non datur potentia ad formas supernaturales. Ad hunc finem tendunt omnia argumenta Adversariorum. Resp. disting. antecedens: Formæ supernaturales ideo dicuntur tales, quia sunt supra potentiam naturæ activam, concedo: Passivam, nego; & disting. similiter consequens: Erg. in natura non datur potentia activa ad formas supernaturales. conc. Non datur potentia passiva, nego. Immo & datur aliquæ formæ supernaturales, ut sunt actus Fidei, Spei, & Charitatis, & omnia opera meritoria ad vitam æternam, quæ activè partialiter proveniunt à potentijs naturæ, cum superno adjutorio auxiliorum,

& habituum infusorum, ut est certum apud omnes. Amore Dei ! de facto recipiuntur in natura dona supernaturalia. Ergo in natura datur potentia ad illam recipiendam ; nam de actu ad potentiam tenet Consequentiam. Deinde inquiri, an, natura ex naturalibus sit proportionata ad talem receptionem ; vel indiget aliquo supernaturali dono, ut proportionetur ? Si primum, habemus intentum. Si secundum, per quid aliud supernaturale proportionatur ad recipiendum prædictum donum ? Et sic in infinitum.

37 SED replicant : Ideo anima rationalis non est forma superna, quia licet in natura non detur potentia activa illius, datur tamen passiva : Ergo ut aliqua forma sit superna, non solum debet esse supra potentiam activam, sed etiam supra passivam. Resp. neg. antecedens ; nam falsum est, quod anima rationalis non est supernaturalis eo præcisè, quia in natura datur potentia passiva illius ; sed ratio est, quia creatur à Deo, ut auctor naturæ, & pertinet ad complementum substantiale naturæ ; absque illa enim corpus non est perfectum ens naturale, sed imperfectum, & incompletum ; ideoque auctor naturæ, ut talis est, debet

supplere defectum naturæ, posita ultima dispositione ex parte corporis organici à natura. Idem dicimus de Angelis, de materia prima, & de mundo creato, quæ omnia sunt entia naturalia, quia Deus ut auctor naturæ sua omnipotentia condidit, juxta ipsius naturæ exigentiam. At verò Gratia, Fides, & doctrina supernaturalis, licet non sint supra potentiam passivam animæ, non sunt entia naturalia, sed supernaturalia, quia ad ejus productionem concurrit Deus, ut auctor supernaturalis ; & deinceps non sunt debita naturæ ad suam naturalem perfectionem consequendam ; nec ipsa natura potest ponere ultimam dispositionem positivam, quæ necessariò exigat illarum productionem.

38 ARG. 2. Non minus superna est, & perfectiva naturæ humanæ unio hypostatica, quam Sacra Theologia, & aliæ supernales formæ : Sed respectu unionis hypostaticæ non datur in natura humana naturalis inclinatio, sed tantum potentia neutra, & obediens ; g. nec respectu Sacre Theologiæ datur talis potentia, & inclinatio naturalis ; ac per consequens etiam ex parte subjecti receptivi supernaturalis est. Resp. Neg. paritatem. Nam Sacra Theologia, Fides, Spes, &

Charitas perficiunt hominem in ordine ad consequendum suum finem supernaturalem; Nam cum natura intellectualis sit naturaliter propensa ad beatitudinem, tanquam ad ultimum finem suum, consequenter etiam naturaliter est prona ad ea quæ sunt ad finem, nempe ad Sacram Theologiam, lumen gloriæ, Fidem, &c. Unio verò hypostatica nec est ultimus finis naturæ intellectualis, nec medium ad illum; quapropter in natura intellectuali non datur potentia naturalis, sed neutra respectu unionis, & obediæntialis respectu agentis; & licet in Christo Domino unio hypostatica fuerit medium ad summam gloriam (ut dicitur cum Subtili Doct. in materia de Incarnatione) hoc non est quia habet cum tali gloria aliquam connexionem, sed ex divina ordinatione.

39 REPLICABIS: Si Deus non ordinasset, & elevasset naturam intellectualem ad se, ut finem supernaturalem, non haberet inclinationem ad talem finem: g. in natura intellectuali non datur ex sua natura inclinatio, & propensio naturalis ad supernaturalem finem. Resp. negando anteced.; nam licet natura intellectualis non esset elevata à Deo, semper in illum clarè visum, & ut finem super-

naturalem inclinaretur; nam talis inclinatio provenit ex principiis intrinsicis naturæ. Elevatio autem tantum respicit consecutionem, seu attingentiam finis ultimi, quæ nequit esse ex puris naturalibus. Hoc tantum intendimus quando dicimus, quod omne ens est objectum adequatum nostri intellectus secundum naturalem inclinationem, licet non secundum naturalem attingentiam. Ex quo colliges, quod non omni potentia passivæ correspondet potentia activæ ejusdem ordinis, & linæ, ut diximus questione antecedenti; nam in Cæco datur inclinatio, & potentia passiva ad visum, & in anima separata ad Corpus, seu in corpore, ad animam rationalem; & in materia prima ad omnes formas simul præteritas, & futuras, & solus Deus habet potentiam correspondentem prædictis potentiis passivis; Et certum est, quod Deus est distincti ordinis, & perfectionis, quam prædictæ passivæ potentia. Videatur *Sofa*. loco citato. Diffic. 6.

PRO TERTIO QUÆSTIONIS QUÆSITO, Sit

40 CONCLUSIO 3. Doctrina supernaturalis ad salutem necessaria est sufficienter tradita implicite, vel explicite in Sa-

vera Scriptura. Sic Subt. Doct. quæst. 2. Prologij; & Prob. ex ipso; quia sufficiens doctrina necessaria ad salutem tribus tantum continetur. Primo, in quo possit finis hominis in particulari cum omnibus suis circumstantijs. Secundo, quæ sint media ad illum acquirendum. Tertio, sufficientia prædictorum mediorem: sed hæc omnia tradit Sacra Scriptura: erg. &c. Min. patet; nam Sacra Scriptura docet, finem hominis esse visionem, & dilectionem Dei; etiam quantum ad omnes ejus circumstantias, cum quibus est consequendus, scilicet, quod habetur post resurrectionem ab homine immortali in corpore, & anima simul perpetuo; & sine fine. Deinde, etiam determinat necessaria ad eum obtinendum, & eorum sufficientiam, ut patet ex illo Matthæi 19.: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, de quibus habetur in Exod. 20. & 23. insuper prædictorum explicatio per quantum ad speranda, & quantum ad operanda, & quantum ad credenda habetur in diversis locis Sac. Scripturæ: g. Sacra Scripturæ sufficienter continet doctrinam necessariam viatori.

41. ARG. contra: Multa latitant in Sac. Scriptura, quæ sunt ad salutem necessaria, ideoque tantus est labor in dedu-

cendo verum sensum, ipsius Scripturæ: ergo non omnia necessaria sufficienter traduntur in Sac. Scriptura. Resp. neg. consequentiam; nam obscuritas propositionis non tollit sufficientiam illius, licet aliqua obscure continentur in Scriptura Sacra; sufficienter tamen continetur: Immo ipsa obscuritas, & difficultas deducendi sensus est valde utilis, ut explicant plures PP.; & Nost. Subt. Doct. supracitatus ponit congruentiam hujus obscuritatis his verbis: *Dulcius capitur quod latet sub aliqua sententia litterali, quam si esset expresse dictum, & ideo ad devotionem conferunt illa, quæ expressa sunt in novo Testamento, sub figura velata fuisse in veteri.* Et D. Gregorius homil. 6. in Ezech. dicit: *Magnæ utilitatis est ipsa obscuritas eloquiorum Dei; quia exer. et sensum, ut fatigatione dilatetur, & exercitatus capiat, quod capere non potest otiosus.* Habet quoque adhuc majus aliud; quia si Scriptura Sacra intelligentia in cunctis esset aperta, vilesceret, quæ in quibusdam locis obscurioribus tanto majori dulcedine inventa reficit, quanto majori labore fatigant animam quasita.

42. PRO aliis argumentis observa; quod, quæ habentur per traditionem Apostolicam,

licet explicitè non continentur in Scriptura, continentur tam in implicitè; nam ex Scriptura habemus, quod Ecclesia non potest errare in proponendis Mysteriis Fidei, & cum Ecclesia proponat credenda illa, quæ habentur per traditionem, colligitur mediate ex Scriptura, quod illa sunt credenda. Observa etiam, quod Ceremoniæ veteris Testamenti, quæ videntur superflua, nullatenus superflua sunt, nam sunt figuræ illorum, quæ expresse continentur in novo Testamento. Idem dices de Historijs, scilicet, quod non superflua, nam in illis manifestatur Dei gubernatio. Advertit tamen Scotus, quod quando aliquis invenerit aliquod dubium in Scriptura Sacra, si non habet Magistrum, qui posset illud explicare debet tanquam à periculoso cavere, nam ut dicitur Eccles. 3. *qui amat periculum, peribit in illo*: Unde jam ex Sacra Scriptura habetur quid in dubijs sit faciendum. Quod si noluerit querere salutem, sed non curando exponat se periculo, ubi fortè de genere actus non est peccatum mortale, tamen peccavit mortaliter se tali periculo exponendo. Hucusque Doctor.

QUÆSTIO III.

QUODNAN SIT OBIECTUM

Sacra Theologia?

REvocatis in memoria omnibus, quæ de natura objecti scripta manent in proœmialibus logicæ. Nunc notand. est 1. quod cum juxta Scot. quæst. 3. Prolog. §. de secundo litt. B. de ratione primi subjecti sit continere in se primo virtualiter omnes veritates illius habitus, cujus est subjectum: *Ly primo virtualiter*, debet ita intelligi, ut sicut illud dicitur primum ens, quod non dependet ab alio, sed alij ab ipso; ita primo continere, est non dependere, ab alio in continendo, sed cætera ab ipso; est dicere, quod circumscripto per impossibile omni alio, & manente tantum eo, adhuc contineret omnes veritates per rationem ejus. Præterea, continentia hæc respectu objecti Theologici dupliciter usurpari queit: Primo, ita ut objectum dicatur virtualiter continere veritates sui habitus, eo quod ex se importat intrinsecam, & necessariam connexionem ad illas, & illæ similiter ad ipsum, taliter, quod objectum ex se natum sit causare evidentem notitiam earum in intellectu proportionato.

Ita

Ita continet objectum Theologicum omnes veritates necessarias, de quibus est Theologia necessariorum. Secundo, ita ut objectum habeat virtutem causandi notitiam veritatum absque intrinseca necessitate in objecto, aut in se ipsis. Sic continet objectum Theologicum veritates contingentes de quibus est Theologia contingentium, cum enim respectu istarum objectum se habeat indifferens, nam æqualiter est natum ad causandas istas, & ad oppositas, solumque determinetur à divina voluntate, ideo non continet illas necesse, & determinatè ex se, sed solum supposita determinatione divinæ voluntatis. De quo amplius agitur in materia de scientia Dei.

2. NOTAND. est 2. Ex Scoto citat. litt. G.: Quod sicut de quocumque objecto potest dari scientia sub quadruplici ratione, scilicet, vel sub ratione aliqua communi, vg. de homine, quatenus est substantia, vel sub propria passione, ut quatenus est risibilis, vel sub respectu ad aliud, ut quatenus nobilissimum animal, vel denique sub ratione quidditativa, ut quatenus animal rationale, ita similiter de Deo potest dari scientia, vel sub ratione communi, vg. substantia, entis, &c. vel sub proprietate,

aut quasi proprietate, ut boni, sapientis, &c. vel sub aliquo respectu ad extra, ut Creatoris, &c. vel denique sub ratione quidditativa, ut Deitatis. Quibus prælibatis, circa quæsitum præsens, sunt quot capita, tot sententiæ apud antiquos; nos verò, quod communius est inter RR.; & nost. Marian. Doct. conformius, breviter persequentes conclusiones resolvemus: pro quo sit

3. CONCLUSIO 1. Objectum materiale primarium primitate attributionis, tam Theologiæ in se, & Dei, quam Beatorum, & Viatorum, & tam necessariorum, quam contingentium est Deus. Hæc conclusio est communis, & coligitur ex Subt. Doctor quæst. 3. Prol. Prob. Theologia Dei, & Beatorum absdubio est sermo de Deo, ut communiter tenetur in Tractatibus de scientia Dei, & Visione. Ergo etiam Theologia nostra Patet consequent. quia nostra Theologia est quædam impressio Theologiæ in Patria ejusque absentiam supbens; ita ut divinas veritates, quas Deus in se ipso, & beati in Deo vident clare, & evidenter, nos videamus obscurè per speculum in enigmate: ergo etiam objectum Theologiæ nostræ est ipse Deus. Insuper illud est objectum Theologiæ nostræ, quod est objectum
fidei

fidei ex Subt. Doctore citato g. respondeo; ubi ait: *Idem est objectum primum fidei, & Theologia, quia ista secundum August., est de illis, quibus fides gignitur, defenditur, & roboratur*: g. &c. Deinde, Probat. ex ipsa Ethymologia, quæ est sermo de Deo: sed qualibet scientia denominatur ab objecto suo primario: erg. &c. Denique prob.: quia objectum adæquatum dicitur, quod virtualiter continet omnes veritates illius habitus cujus est objectum; sed sic se habet Deus quoad omnes veritates Theologicas; g. &c. Min. etiam tam quoad veritates contingentes, quam necessarias patebit discurrenti per omnes materias Theologicas: quia quodquod Theologia considerat, vel spectat ad Deum, vel ad Trinitatem Personarum in Deo, vel ad aliquem ejus respectum ad extra: g. &c. Confirmat. Idem est objectum luminis principiorum, ac totius scientiæ; sed lumen principiorum nostræ Theologiæ habet pro objecto ipsum Deum: g. &c. Min. patet; nam lumen principiorum nostræ Theologiæ est lumen fidei: g. &c.

4 CONF. 2. Nam virtutes Theologales habent pro objecto primario, & adæquato Deum: Atqui Theologia est habitus Theologalis: g. debet habere

pro objecto primario, & adæquato ipsum Deum. Advertendum est tamen; quod aliqui dicunt, Deum esse objectum adæquatum Sacræ Theologiæ, non tamen directè, sed partim directè, & partim indirectè, eo quod non directè involvitur in omnibus propositionibus Theologicis, quod nos ultro fateamur; sed hoc non est necessarium, ut ipse Deus sit objectum totius sacre Theologiæ, quia saltem indirectè omnes veritates Theologiæ ipsum respiciunt.

5 ARG. contra: Secund. Philosophum 8. Methaph.: Objectum scientiæ debet esse universale, debetque habere principia, partes subjectivas, & passionibus de ipso demonstrabiles: Atqui Deus non est hujusmodi: g. &c. Confirm. Nulla scientia probat existentiam sui objecti, sed illam supponit, ut dicitur 1. posteriorum: sed Sacra Theologia probat existentiam Dei: g. Deus non est objectum illius. Respond. primo: Argumentum esse verum in scientiis naturalibus; quas cognoverunt Philosophi; non verò, est absolute verum de scientiis supernaturalibus, quas ignoraverunt. Resp. 2. Quod prædictæ conditiones, excepta una, sunt quid imperfectionis scientiæ naturalis, & ex imperfectione sui primi objecti pro-

verunt; individua enim contenta sub objecto communi sunt contingentia, & mutabilia, ob quod de illis nequit dari vera scientia; & solum potest dari de illa ratione universali, in qua conveniunt individua, & ratio illa continet omnes veritates scientiæ. Verum cum Sacra Theologia sit scientia perfectissima, & versetur circa Deum, qui omnes veritates Theologicas, sive necessarias, sive contingentes, sive particulares, sive universales representare potest; potius Deo singularissimo, quam alicui, ratione universali tribuenda est ratio objecti Sacrae Theologiæ. Deinde, non est necessarium, quod objectum habeat principia in essendo, quia ens in quantum ens principia non habet, & tamen est objectum Metaphysicæ. Sufficit igitur, quod habeat principia in cognoscendo, seu in esse scibilis, hoc est, quod habeat aliqua prædicata priora, quibus de subjecto posteriora prædicata demonstrantur; & hoc modo Deus, ut ex se patet, habet principia.

6 AD Confirm. Resp. disting. mai. Est enim vera per se; falsa vero per accidens. Similiter distinguitur min., & neg. consequenter enim verum est quamlibet scientiam per se supponere de suo objecto, quod sit, &

quid sit; per accidens vero, quando agitur cum Atheist. vel propter imperfectionem nostri intellectus, cui non est per se notum, quod sit, & quid sit subjectum scientiæ, hæc probat, & declarat à posteriori. In Theologia Dei, & Beatorum supponitur, ut per se notum, quod Deus sit, & quid sit. Deinde, potest responderi, quod nostra Sacra Theologia supernaturalis etiam supponit, licet obscure per fidem, quod Deus sit, & quid sit; & quando Theologus hoc probat, non est ex principiis Theologiæ supernaturalis, sed ut naturalis Theologus ex principiis Metaphysicæ.

7 CONCLUSIO 2. Objectum formale quod specificativum, & terminativum Sacrae Theologiæ in tota sua latitudine est Deus, sub ratione Deitatis, ita ut ipsa Deitas, quatenus hæc, sit ratio formalis specificativa, & terminativa, non solum loquendo de veritatibus necessariis, sed etiam de contingentibus; cum hoc tamen discrimine, quod respectu primarum illud habet ex se; respectu vero secundarum, supposita determinatione divinæ voluntatis decernentis alteram partem contingentis. Hæc videtur expressa mens Doct. nost. in prologo, & quoad Theologiam Dei, & Beatorum est com-

munis ; quoad nostram verò est contra aliquos Scotistas asserentes, ens infinitum esse objectum formale Sacrae Theologiae.

8. PROB. 1. Sub ea ratione Deus est objectum formale Sacrae Theologiae, sub qua continet omnes veritates illius: atqui illas continet sub ratione Deitatis: erg. &c. Prob. min. Omnes veritates; quæ in Sacra Theologia tractantur, vel necessariae sunt, vel contingentes: atqui has omnes continet Deitas; necessarias quidem, nam ratio cur Deus est Trinus, & Unus, infinitus, immensus &c. est ipsa Deitas, qua cognita demonstrari queunt cetera omnia prædicata, sicut & ea, quæ ad personas pertinent. Contingentes etiam; quia quod Deus sit Creator, Redemptor, Glorificator, &c. non alia ratione illi competit, nisi ratione Deitatis, quæ non solum est ratio existentiae horum omnium, sed etiam est ratio cognitionum, sive id eveniat per lumen fidei, aut per lumen gloriæ: Erg. Deus sub ratione Deitatis, &c.

9. PROB. 2. Illa est ratio formalis in objecto, per quam objectum primo substat omnibus scitis de ipso, & ipsa non scitur de aliis: Sed Deitas est ratio per quam Deus substat omnibus de ipso scitis in Sacra Theologia, & ipsa non scitur de alio

antere subjecto: g. &c. Probat. min.: Omne quod dicitur in Sacra Theologia de Deo reducit. ad primum principium, & ultimum finem hominis; de illisque veritatibus quæcumque aliæ propositiones, quæ revelata, vel revelabiles sunt; sed hoc ut patet, scitur ratione Deitatis, nam ratione ejus Deus est primum principium, & ultimus finis, & aliæ Deitas non habet, nec supponit aliquid prius de quo ipsa sciatur: g. &c. Confirm. Deus est objectum Sacrae Theologiae sub ea ratione sub qua objicitur visioni beatae: atqui omnes fatentur Deum esse objectum visionis beatae sub ratione Deitatis: g. &c. Patet consequ. quia fides in via supplet id quod visio in Patria juxta illud Apostoli: *Cum venerit quod perfectum est evaquabitur quod ex parte est.* Confirm. 2. Illud est objectum formale Theologiae, quo posito, illa ponitur, & quo ablato, auferitur, cæteris alijs remanentibus: sed quamvis Deus non fuisset vel Redemptor, vel Glorificator, &c. adhuc salva maneret Sacra Theologia, quia esset Deitas: g. &c. Patet min. Nam in ea hypothese adhuc potuisset Theologus elicere conclusiones, & probare, Deum esse æternum, quia immutabilis; Intelligentem, quia substantia spiritualis;

Infinitum, quia ens per essentiam: g. &c. Confirm. 3. Nobilissimæ doctrinæ debet assignari nobilissimum objectum, & sub nobilissima ratione: sed Sacra Theologia est omnium doctrinarum nobilissima: g. debet illi assignari Deus, qui est nobilissimum objectum, & sub ratione Deitatis, quæ est nobilissima ratio.

10 PROB. 3. Contra Scottistas de Theologia nostra: Subtilis Doct. quæst. 2. laterali distinguit de objecto nostro Theologiæ, vel ut continet primo virtualiter omnes veritates, quæ de ipso possunt cognosci, & quarum claram notitiam posset causare, si evidenter cognosceretur; vel ut est primum, & perfectissimum notum pro hoc statu, & ait: quod si primo modo consideretur, objectum est Deus sub ratione Deitatis; quia sub hac ratione est etiam objectum Theologiæ in se: *Idem est* (inquit) *subjectum Theologiæ nostræ, quod est primum subjectum Theologia in se*. Si secundo modo consideretur (ait) quod est Deus sub ratione entis infiniti. Nun sic, objectum formale, ut tale cujuscunque scientiæ debet considerari primo modo, & non secundo, ut patet ex descriptione objecti ibidem allata à Scoto: g. Subt. Doct. stat pro nost. Conclus. Præte.

rea in 3. dist. 27. q. unic. §. quantum ad istum, loquendo de Charit. in omni sua latitudine, respectu cujuslibet potentiæ, & in quocumque statu, concludit, Deum sub ratione Deitatis esse objectum formale terminativum Charitatis, ex eo quod hoc idem probaverat in Prolog. de objecto Theologiæ: erg. Subt. Doct. in Prologo expressè probat, objectum Sacræ Theol. in omni sua latitudine, & respectu cujuslibet potentiæ, & in quocumque statu, esse Deum sub ratione Deitatis.

11 NEC obstat, quod dicat: Theologiæ nostræ, ut nostra est, non oportet dari objectum primum, nisi primum notum, & illud primum notum est ens infinitum; quia iste est conceptus perfectissimus, quem possumus habere de Deo. Hoc, inquam, non obstat; quia ut in littera patet, loquitur de objecto evidentiæ, de quo non est sermo; non verò de objecto continentia, de quo est quæstio. Audiatur ipse sibi proponens Instantiam: g. Deus sub ratione Deitatis non est primum objectum nostræ Theologiæ? Respondeo, ait, verum est, non est primum subjectum dans evidentiæ; sed primum subjectum continens omnes veritates, & natum dare evidentiæ; si

ipſum cognosceretur: g. juxta Scotum quavis obiectum evidentiæ ſit Deus ſub ratione infiniti; obiectum verò continentiæ, quæ eſt vera ratio obiecti non eſt niſi ſub ratione Deitatis. Deſinde in eadem quaſtione reſcit ſententiam aſſerentem, Deum ſub ratione entis infiniti eſſe obiectum Theologiæ. Præterea Sacra noſt. Theolog. tractat eaſdem veritates, quas tractant, & cognoscunt Deus, & Beati: ſed obiectum veritatum cognitarum à Deo, & Beatis eſt Deus ſub ratione Deitatis, ergo & noſtræ Theologiæ. Minor conceditur ab adverſarijs; mai. patet, quia noſtra Theologia tractat, & cognoscit veritates revelatas à Fide: ſed veritates Fidei ſunt quas cognoscunt Deus, & Beati: g. noſtra Theologia tractat eaſdem veritates, quas tractat Theologia Dei, & Beatorum.

12 ARG. contra: Obiectum cujuſcumque ſcientiæ terminativum debet eſſe quid notum: erg. obiectum primum debet eſſe primo notum. Subſumo; atqui juxta Scotum, primum notum de Deo in noſtra Theologia eſt ratio entis infiniti, erg. ſub hac ratione, & non ſub ratione Deitatis, eſt Deus obiectum terminativum noſtræ Theologiæ. Reſp. concedendo primum Entimemā, & diſting.

min. ſubſumptam; Ratio entis infiniti eſt primum notum in noſtra Theologia ſupernaturali, ſeu in fide fundata, neg: Eſt primum notum in Theolog. naturali, ſeu ex rationibus metaphyſicis, conc. & neg. conſequentiam. Etenim verum eſt, quod omnino ignotum nequit eſſe obiectum alicujus ſcientiæ; ſed eſt falſum, quod in ſcientia obſcura requiratur cognitio evidens obiecti; ſufficit enim cognitio obſcura, & ita cognoscimus Deum in noſtra Sac. Theologia, non evidenter ſicut Beati, & ipſe Deus per lumen evidentiæ, ſed obſcurè, enigmatiçè, & per lumen fidei, in quo neceſſario nritur Sacra noſtra Theologia, ita ſanè loquitur Scotus dicens, quod primum ſubjectum dans evidentiā eſt ens infinitum; quia cognitio evidens, quam de Deo poſſuat Viatores habere; pertinet ad metaphyſicā, non vero ad ſupernaturalem noſtram Theologiam, in qua æquè per fidem omnia de Deo cognoscimus, & cognoscimus, quod Deitas eſt ſons, & radix omnium proprietatum, & perfectionum, quæ in Deo reperiuntur, & quod in illa ultimo reſolvuntur omnes veritates verè, & propriè Theologica, quod eſt ratio rigoroſa obiecti, nempe, continere primo virtualiter omnes veritates,

quæ

quæ tractantur in Theolog.

13. ARG. 2. Si Deus sub ratione Deitatis esset objectum nost. Theologiæ, posset à nobis comprehendi: sed hoc nequit dici: erg. &c. Prob. sequella: Scientia debet adæquare, & cognoscere suum objectum, quantum cognoscibile est: sed hoc est illud comprehendere: erg. Si Deus sub ratione Deitatis esset objectum nost. Theologiæ, posset à nobis comprehendi. Resp. 1. negando sequellam, & ad probationem dico: duplicem esse scientiam, alteram perfectam, imperfectam aliam; perfecta ergo est comprehensiva sui objecti, cuiusmodi est sola Theologia Dei; imperfecta verò minime potest objectum suum nec adæquare, nec comprehendere, & huiusmodi est nostra Theologia, immo & Theologia Beatorum, ut per se patet. Ex quo fit, quod licet nostra Theologia, eo quod imperfecta, & Beatorum quia limitata, non amplectatur omnes conclusiones, seu veritates scibiles de Deo, sicut amplectitur Theologia ipsius Dei, omnium tamen sit idem objectum; quemadmodum enim ens, in quantum ens est objectum aliquarum paucarum conclusionum in metaphysico imperfecto, non minus quam in illo, qui totam metaphysicam, & omnes eius conclusiones opti-

mè noscit; sic in proposito. Resp. 2. negando etiam sequellam, & disting. mai. probationis: scientia debet adæquare suum objectum æqualitate arithmetica; neg. æqualitate Geometrica, seu proportionis, conced. Etenim sufficit, quod scientia cognoscat suum objectum, quantum ab illa cognoscibile est; & sic Theologia nostra adæquat Deum sub ratione Deitatis, quia eum attingit, & cognoscit quantum cognoscibilis est ex principiis revelatis respectu Viatorum, & ex lumine gloriæ respectu Beatorum.

14. CONCLUSIO 3. Objectum motivum Theologiæ Dei, & Beatorum est Deus, sub ratione Deitatis; nost. verò Theologiæ est veracitas Dei in revelando. Hæc Conclusio quoad primam partem est Scori q. 3. Prolog. 2. laterali §. nunc autem; ubi dicit: *Totius igitur Theologia in se & Dei, & Beatorum primum subiectum est essentia divina, ut hæc*: quia divina essentia dat evidentiam omnium veritatum Theologicarum, & ad illas mover intellectum proportionatum, sicut est Divinus per lumen increatum, & beatus per lumen creatum gloriæ. Advertendum tamen est ex Subr. Doct., quod circa veritates contingentes non datur in Sacra Theologia objectum pri-

primum virtualis continentia; bene tamen objectum primum, seu subjectum prædicationis talium veritatum, quod quidem est Deus sub ratione Deitatis. Primum patet, quia ad veritates contingentes indifferenter se habet Deus ex se ad illas, & oppositas; sed inter objectum virtualis continentia, & veritates debet esse necessaria habitudo: Ergo circa veritates contingentes non datur in Sacra Theologia objectum virtualis continentia; nisi dicamus, quod datur, supposita jam determinatione divinæ voluntatis, ut in Conclus. antec. Secundó etiam patet, quia primum subjectum, de quo enunciantur omnia prædicata contingentia est Deus, ut sic: g. ut sic est primum subjectum prædicationis in prædictis contingentibus; omnes quippè veritates contingentes Sacra Theologia reducuntur ad istam: *Deus vult alia à se*; in qua propositione, & veritate Deus est primum subjectum, ut *quod*, & voluntas ut *quo*, non enim tam propriè dicitur: *Voluntas vult, quam, Deus vult.*

15. SECUNDA pars Conclusionis etiam deducitur ex Subt. Doctore quæst. 1. prolog. & quæst. 3. & in 3. dist. 25. q. 2. & dist. 35. q. unic. Prob.: Sacra nostra Theologia nititur

testimonio, & revelatione Dei; nam principia ejus sunt arcisuli fidei: atqui auctoritas revelationis, & testimonii resolvitur in veracitatem testis, tanquam in motivum assensus: Ergo Veracitas Dei est motivum assensus, quem præbamus conclusioni Theologicæ. Confirm. Nam si quis interrogetur, quare credat veritatibus revelatis? Respondet, & optimè, quia Deus revelavit; & si iterum interrogetur, cur credat Deo revelanti? Respondet, quia Deus est summè verax, qui nec potest fallere, nec falli: Ergo veracitas, seu auctoritas divina in revelando veritates fidei, est ratio immediata, seu motivum formale, propter quod quis pro hoc statu assentitur veritatibus Theologicis.

16. CONFIRM. Theologia Dei, & Beatorum distinguitur à nostra: sed non distinguitur in objecto terminativo, ut vidimus: g. debet distingui alia natione. Atqui, hæc nulla alia esse potest, nisi, quia Deus, & Beati cognoscunt evidenter essentiam, & ab illa moventur ad veritates Theologicas; nos autem solum cognoscimus obscurè per fidem, & per lumen fidei ducimur, & movemur ad cognoscendas veritates Theologicas: g. objectum formale motivum nostræ Theologiæ est veracitas Dei

Dei in revelando, in quam ultimò resolvitur lumen fidei, & assensus Theologicus.

17 ARG. 1. Ideo Deitas non est objectum motivum nostræ Theologiæ, quia est nobis incognita, ut est in se; sed etiam veracitas ejus est nobis incognita, ut est in se: g. nequit esse motivum nostræ Theologiæ. Confirm.: veracitas illa resolvitur in Deitatem, eatenus enim testimonium ipsius est verum, ac infalibile, quatenus est divinum: erg. etiam ipsa Deitas est ratio formalis *quo*. Resp. ad argum. neg. mai. Ratio propter quam Deitas non est objectum *quo* Theologiæ nostræ, non est quia sit nobis ignota ut est in se, nam alias ut bene probat argumentum, nec veracitas esset objectum *quo*, quia etiam est nobis ignota ut est in se; ratio enim est, quia cum Theologia nostra non nitatur in cognitione evidenti ipsius Dei, sive ut est in se, sive ut relucet in Creaturis, sed solum nitatur in testimonio ejus, & hoc ultimè resolvatur in veracitatem, & non in Deitatem, ideo illa, & non hæc est objectum *quo* motivum Theologiæ nostræ. Ad Confirm. Resp. dist. antec. veracitas resolvitur in Deitatem tanquam in motivum remotum, & essendi, conc. tanquam in motivum proximum, & cre-

dendi, neg. & conseq. Primum itaque motivum, cur assentior alicui veritati revelatæ, est veritas Dei in revelando; Secundum est ejus infinita bonitas, & sapientia, quæ nec falli, nec fallere potest; Tertium autem & ultimum est ipsa Deitas, non ut motivum credendi, quia hoc sistit in veracitate; si enim prima veracitas per impossibile, non esset Dei, adhuc nos moveret ad infallibiliter credendum, sed tanquam motivum essendi, quia Deitas est radix à qua pullulant omnia divina prædicata.

18 ARG. 2. Diversorum habituum debent esse diversa objecta motiva: sed fides, & Sacra nostra Theologia sunt diversi habitus: erg. habent diversa objecta motiva. Atqui objectum fidei est veracitas Dei in revelando: g. veracitas Dei non est objectum motivum nostræ Theologiæ. Urget.: Præmissæ movent ad assentiendum conclusioni Theologiæ: g. sunt objectum motivum illius, & non veracitas Dei in revelando. Resp. neg. mai. universaliter intellectam; quia Theologia Dei, & Beatorum habent idem objectum, ut diximus, & distinguuntur. Deinde habitus principiorum, & habitus scientiæ ex illis elicitis, sunt circa idem objectum vg. habitus hujus prin-

principii: *Homo est animal rationale*, & habitus hujus conclusionis scientificæ, *Homo est risibilis*, habentidem objectum, & sunt habitus distincti. Habitus ergo fidei est quasi habitus principiorum respectu conclusionis Theologicæ ex ipsis educatæ: unde habent idem objectum. Idem est objectum fidei (inquit Subt. Doct.) & Theologiæ. Deinde in 3. dist. 24. q. unic. 9. ad aliud inquit: *Dico quod simplices credunt omnia, quæ Ecclesia, implicite; nec sciunt fidem explicare, nec defendere; ideo illi, qui hoc sciunt, habent habitum distinctum à Fide* (hic est habitus Sac. Theologiæ, & benè notate quod sequitur) *sed non alio lumine, quam sit fides; nec ille habitus innititur principiis evidenter notis in aliquo, ne; isto tamen habitu non pollent plurimi fideles; quid ille habitus distinctus est à fide.* Hucusque Doct.; an autem sit habitus distinctus à fide essentialiter, vel solum accidentaliter? Scotistæ non satis conveniunt. Videatur Mastr. Disp. 1. de natura Theolog. num. 12.

19 AD Vrgentiam brebiter dicimus, quod forma syllogistica in præmissis non est motivum ad assentiendum Conclusioni Theologicæ, ut quæst. antec. diximus, sed est tantum

conditio applicativa formalis motivi, quod quidem est veracitas Dei revelantis; & principalis vis directiva ad assentiendum Conclusioni, est lumen supernaturale obscurum. Et certè si prædicta dispositio præmissarum esset motivum Conclusionis Theologicæ, non capio quomodo distingueretur Sacra Nostra Theol. a Metaphysica, & à Logica. Sed hoc in Materia de Fide longiori sermone exagitur.

QUÆSTIO IV.

AN THEOLOGIA

Sacra sit Scientia, & an sit Una?

1 SUPPOSITIS ex Logica quatuor conditionibus requisitis ad scientiam rigorosè sumptam, scilicet, quod sit actus, vel habitus certus, & evidens rei necessariæ per demonstrationem acquisitus ex Aristot. 1. Poster. & ex Subt. Nostr. Doct. q. 4. prol. Notand. est 1. quod Theologia Beatorum est scientia in toto rigore. Ita Doct. citat. & cum eo fere omnes Scotistæ; ratio est, quia si deficeret ei aliqua conditio, maximè, quod non esset discursiva: sed hæc non: ergo &c. Prob. min: Quiditas objecti per quodcum-

cumque lumen videatur, continet virtualiter suas veritates, & potest eas notas facere intellectui proportionato: Sed quidditas lineæ v. g. visa lumine naturali potest notas facere veritates suas intellectui nostro: g. etiam visa in Essentia Divina; & consequenter intellectus beati applicando quidditatem lineæ ad ejus passionem potest discurrere. Nec obstat quod Div. August. 15. de Trin. cap. 16. vel 41. dicat; loquendo de Beatis. *Fortasse non erunt ibi volubiles nostræ cogitationes, ab alijs in alia euntes, atque redeuntes; sed scientiam nostram unico intuitu videbimus.* Non obstat; inquam, quia, ut inquit Subr. Doct. loquitur dubitative Augusti; vel loquitur de visione beata, quæ est simplex notitia Deitatis, & non de notitia complexa, quam habent beati de alijs prædicatis Dei, & præcipuè de objectis secundarijs.

2. NOTAND. est 2.: Quod Theologia Dei defectu quartæ conditionis, ad rigorosam scientiam requisita, probabiliter dicunt aliqui, non esse scientiam propriè. Hoc patet, nam discursus tria exigit; primum, ut unum per alium; secundum, ut unum ex alio; tertium, ut unum post aliud, saltem posterioritate naturæ, cognoscatur. Sed hæc omnia locum in Deo

non habent; quia petunt plures actus, qui in Deo nullatenus ponendi sunt; nam unico, simplicissimoque actu omnia noscit, iuxta illud August. lib. 15. de Trin. c. 14. *Non alterante conceptu, hinc illuc, & inde huc; & rursus inde, vel inde in aliud, atque aliud videt, sed omnia simul.* Ergo Theologia Dei, utpotè non discursiva, non est propriè, & rigorosè scientia. Alij autem, hoc non obstante, etiam probabiliter dicunt, quod Theologia Dei est propriè, & rigorosa scientia; nam vel ad rigorosam scientiam non requiritur discursus; sed propter imbecillitatem intellectus creati, qui cum non sit idem cum suo actu, nec cum uno simplicissimo actu causam simul, & effectum attingere queat, indiget discursu, procedendo a notiori ad minus notum. Vel si requiritur discursus, quod hic in nobis petat plures actus, provenit ex imperfectione nostri intellectus; non tamen ex se illos exigit, sed tantum, quod sit cognitio rei per causam, seu quod sit transitus de uno objecto in aliud, iuxta illorum exigentiam, in quo sensu nullam imperfectionem involvit; unde dicunt, in Deo verè dari discursum; & consequenter Theologiam Dei, quoad omnes condi-

ditiones est scientia. Sed hoc in Materia de Scientia Dei late exagitur. Nunc autem solum remanet difficultas de Theologia nostra, & hoc loquendo de veritatibus necessarijs, pro quo sit.

3 CONCLUSIO nostra: Nostra Sacra Theologia non est propriè, & rigorosè scientia. Ita Subt. Doct. quæst. 3. prologi, quæst. 4. laterali. num. 30. Et in 3. dist. 24. q. unic. & cum eo omnes ejus discipuli, & plures alij. Opposita sententia est Thomistarum cum Angel. Mag. in 1. d. 1. q. 1. art. 4. Tamen Cayet. & Soto. cum pluribus alijs Thomist. judicant, hanc non esse opinionem D. Thomæ; quia ipse in 3. d. 33. q. 1. resolvit, quod scientia in visione rei presentis perficitur: & esse impossibile, quod de eodem objecto sit fides, & scientia. Et quidem, meo videri, hæc dissensio magis habet de nomine, quam de re; nam in re omnes conveniunt, cognitionem Theologicam esse certissimam, & non evidentem, ad minus evidentia formali, ut fatetur Gonet; unde quæstio solum est, an ad rationem scientiæ propriæ, & strictæ requiratur evidentia formalis: an verò sufficiat certitudo, quam evidentiam virtuales appellant

Thomistæ: quod quidem quæstio de nomine est.

4 PROB. tamen nostra concl.: Primo, scientia stricta, & propria acquiritur per rigorosam demonstrationem: Atqui. Sacra nostra Theologia ita non acquiritur: g. &c. Prob. min.: Perfecta demonstratio habetur quando habetur evidens cognitio principiorum, ex quibus infertur evidens conclusio: Sed Sacra nostra Theologia non habet evidentem cognitionem principiorum suorum; nam sunt revelata, Fide credita, ac proinde obscura, & inevidentia: g. &c. Conf. ex Scot. in 3. dist. 24. q. unic: Nulla adhæsiō voluntaria est scientifica; nam scientia cogit, & necessitat intellectum ad assensum conclusionis, posito assensu præmissarum: Sed Theologus voluntariè adhæret tam ad assensum conclusionis, quam assensui præmissarum, ex quibus infertur; nam ut tenet Aug. lib. de Spir. & littera, cap. 26. *Nil magis est in potestate nostra, quam credere*: g. Sacra nostra Theologia, qua assentimur præmissis, & conclusioni non est strictè scientia. Deinde, nemo dissentire potest propositioni perfectè demonstratæ: Atqui conclusionibus Theologicis plures dissentiunt, ut hæretici: g. ideo

ideo est, quia non sunt strictè demonstrata; ac per consequens nec sunt rigorosè scientifica. Præterea idem Subt. Doct. q. 1. prologi, inquit: Quod rationes probativæ necessitatis doctrinæ supernaturalis ad salutem non sunt verè, & strictè demonstrationes ex parte rei significatæ, sed persuasiones Theologicæ ex creditis ad creditum: g. iuxta Subt. Doct. nequeunt confici veræ demonstrationes ex propositionibus revelatis; ac per consequens nostra Theologia Sacra non acquiritur per veram demonstrationem.

5. PROB. 2. nost. Conclusio: Doctrina carens prædicato essentiali scientiæ non est scientia; sed Sacra nostra Theologia est doctrina carens prædicato essentiali scientiæ: erg. non est scientia. Prob. min. Sacra nost. Theologia est doctrina carens evidentia; sed evidentia est prædicatum essentiali scientiæ; vel saltem conditio simpliciter necessaria ad rationem scientiæ: erg. &c. Mai. patet; evidentia conclusionis oritur à principiis, ex quibus deducitur: sed principia ex quibus deducuntur Sac. nost. Theologia non sunt evidentia, sed revelata, & credita: erg. nec Theolog. nost. evidens esse potest. Hæc ratio tam valide probat veritatem

nostræ conclusionis, ut adversarij omnem suum conatum adhibeant ad illam eversionem.

6. Aliqui respondent; quod evidentia non est essentialis, nec indispensabiliter necessaria ad rationem scientiæ; sed sola certitudo est simpliciter necessaria; quia finis scientiæ solum est assecutio veri, seu firma adhesio ad verum, quæ per certitudinem habetur, & non per evidentiam præcisè; nam evidentia requiritur, ut certitudini deserviens, quatenus objectum evidens firmiorem causat assensum. Sed contra est primo: quia Claritas, & evidentia in scientia non solum exigitur propter certitudinem, sed etiam propter se ipsam: erg. non tenet responsio. Prob. anteced. Claritas, & evidentia constituit intrinsecè, & essentialiter scientiam: erg. &c. Prob. anteced. Claritas, & evidentia distinguit essentialiter scientiam: erg. & constituit. Prob. anteced. quia scientia distinguitur à Fide tam divina, quam humana essentialiter: sed non distinguitur per certitudinem, ut per se patet: erg. per evidentiam, ac per consequens evidentia non est propter certitudinem; quia certitudo datur in Fide sine evidentia; nec est conditio accidentaliter in scientia; sed vel conditio simpliciter necessaria, vel

prædicatum essentialiter illius. Contra 2. Cognitio clara essentialiter est perfectior obscura, etiam si utraque sit certa: sed hoc non esset verum, si claritas, seu evidentia non esset de intrinseca ratione cognitionis claræ: ergo. &c. Contr. 3. Ideo certitudo non est conditio accidentaliter in scientia, quia per illam distinguitur specificè ab opinione; sed per evidentiam etiam distinguitur specificè scientia à Fide: ergo. &c.

7 CONTRA est 4. Nomen scientiæ sumendum est ut illud sumperunt Philosophi, & institutores Philosophiæ: sed isti dicunt, quod ad rationem scientiæ requiritur essentialiter evidentia, ut patet ex Aristot. citat. ergo. &c. Mai. est certa; quia impositio nominum non est sumenda ab arbitrio cuiuslibet in particulari; sed ab arbitrio communis, & auctoris alicujus facultatis; aliter enim facile possemus defendere, lapidem esse hominem: dicendo non esse de ratione hominis, esse animal rationale, sed fingendo ejus definitionem nostro modo: ergo scientia non est propriè scientia, si non est evidens.

8 Respond. alij. Concedi evidentiam esse de ratione scientiæ; neg. tamen nostram Theologiam non procedere ex principiis evidentiis: Hoc tamen

diversimodè explicant; Nam aliqui dicunt, Articulos Fidei, non modo esse certos, sed etiam evidentes virtute fidei, & lumine naturali intellectus; nam revelatis articulis, & assensu fidei acceptatis tanquam primis principiis, statim naturali lumine cognoscuntur sola terminorum penetratione, ex quibus postea evidenti notitia procedit Theologus ad suas conclusiones demonstrandas. Alij dicunt, dari in Theologis quoddam tertium lumen medium inter lumen gloriæ, & lumen fidei, & eo mediante, Theologum cognoscere evidenter fidei articulos, licet abstractivè, quod quidem lumen (inquiunt) producit ex frequenti exercitio Theologiæ, vel posita tali dispositione infunditur, & jam per illud termini credibilium clarius à Theologis intelliguntur, & penetrantur, quàm à simplicibus fidelibus, ut docet experientia.

9 SED contr. est: Num vel talis evidentia causatur a lumine supernaturali fidei? Et hoc non; quia cum sit naturaliter obscurum, notitiam claram causare non potest; quia nemo dat quod non habet. Vel causatur a lumine naturali? Et neque hoc; quia articuli fidei, qui sunt de rebus supra naturam, sunt lumine naturali prorsus impro-

portionati, & vires intellectus creati penitus excedentes. Vel causatur à lumine illo medio? Sed neque hoc, cum nullus Theologus quantumvis exercitatus experiatur in se tale lumen, quo sciat evidenter demonstrare Mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c. Immo Paulus Theologorum Magister dicebat de se, & de aliis 1. Chor. 13. *Nunc videmus per speculum in enigmate, Tunc autem facie ad faciem.* Et 2. Chorint. 10. *Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Illud autem lumen, quod habent Theologi supra simplices, solum importat ampliorem rerum fidei extensionem, & intelligentiam; Unde à PP. lumen, & donum intelligentiæ vocari solet, quod, vel studio, & exercitio acquiritur, vel Deus aliquando confert Ecclesiæ Pastoribus, & Doctoribus, ut hæreticorum diluant argumenta: Præfati tamen intelligentia, non attingit evidentiam scientiæ, sed intra ordinem obsecratoris fidei adhuc persistit, nam Theologus suas conclusiones non deducit, nisi ex principiis fidei merè creditis, licet magis explicite, & distincte cognoscat terminos propositionis Theologicæ, & fidei Mysteria, quam ignari, & rudes, quia isti solum implicite, confuse, &

cum maxima obscuritate intelligunt.

10. ALITER respond. Thomista, quod licet Theologia nostra, seu ejus principia non habeant evidentiam in intellectu viatoris, habent tamen illam in intellectu Dei, & Beatorum, quod, inquit, sufficit, cum nostra Theologia, Theologiæ Dei, & Beatorum subalternetur. Sed præterquamquod assumptum est falsum, quia nostra Theologia non subalternatur Theologiæ Dei, & Beatorum, ut iam dicemus; contra est 1. Adhuc tali subalternatione admissa, non subalternatur, nisi ratione Fidei, quia Fide percipimus principia eadem, quæ beati clarè vident: ergo adhuc ut subalternata non est magis scientia, quam fides, quæ nullatenus est scientia. Contra 2. quia sequeretur quod discipulas sciret aliquam conclusionem præcisè, quia evidens esset intellectui Magistri, cui subordinatur; pater, nam non minus subordinatur intellectus discipuli ad intellectum Magistri, quam Theolog. nostr. Theologiæ Beatorum: ergo si hæc subordinatio sufficit ut notitia, quæ est scientia in intellectu Beati, sit etiam in intellectu Viatoris, seq. ueretur sequella proposita. Denique, impugnetur exemplo; Si enim

cæcus per viam ducatur à vidente, quanvis rectè ambulet, non ob id dicitur videns: ergo similiter, quanvis Beatus videat, & ducat viatorem, qui est cæcus, non propterea Viator dicendus est videns, sed cæcus, quia evidentia alterius mihi non sufficit, ut evidenter cognoscam.

II ALITER resp. alij: Quod licet nostra Theologia non sit evidens, evidentia objecti, principiorum, & consequentis; est tamen evidens evidentia illationis, & consequentiæ, quæ sufficit ad rationem scientiæ. Patet hoc, in hoc syllogismo: *In divinis est gen. rans, & genitum: Sed inter generans, & genitum datur realis distinctio: Ergo inter Patrem divinum generantem, & Filium genitum est distinctio realis. Homo est animal: Sed Christus est homo: Ergo Christus est animal.* In his, & similibus, consequentiæ est evidens, & evidens, & evidenter sequitur; licet consequens sit obscurum propter alteram præmissam de Fide. Sed contr: quia ad rationem propriæ scientiæ, ut constat ex i. poster. non sufficit evidentia illationis, sed præmissæ debent esse evidentes; Patet, nam non ideo assentitur Conclusioni, quia præcisè est deducta iuxta formam syllogis-

ticam, sed quia in se, & in rei veritate continet certitudinem à præmissis deductam: Sed Theologia non cognoscit evidenter consequentis illationem, quia non cognoscit evidentiam principiorum: ergo, &c. Deinde, evidentia illationis potest stare inter falsa, ut patet ratione formæ in hoc Syllogismo: *Asinus est homo; homo est risibilis: ergo. Asinus est risibilis.* Et tamen non facit scientiam de rebus ipsis, nec de antecedente, nec de consequente. Præterea, Theologia non attendit ad bonitatem consequentiæ, cum hoc ad logicam spectet, sed ad veritatem consequentis, sicut etiam ceteræ scientiæ in sua sphaera: ergo licet Theologus cognoscat evidentiam consequentiæ, hoc non sufficit, ut Sacra Theologia dicatur scientia; quia hoc facit virtute dialecticæ, & non virtute Theologiæ: aliàs, logicus, qui posset judicare de legitima dispositione propositionum, & terminorum, quibus constant argumenta Theologica, posset dici Theologus, quod nemo dixit: sicut ergo ad logicum spectat judicare de bonitate consequentiæ, sic ad Theologum pertinet judicare de bonitate consequentis, an scilicet, sit conformi articulis fidei. Dicet, Theologiam judicare, quando

Ho consequentia est vera, vel falsa ratione materiæ. Contra; Nam quamvis hoc concedatur, id tamen non judicat evidenter, sed ex principiis revellatis; unde hoc judicium ultimæ in fidem resolvitur, & assensus Theologicus manet inevidens. Ita communiter Nost. Scotistæ, quæ doctrina optima, & verissima est; sed non capio quomodo cohereat cum naturalitate Sac. Theologiæ, quam ipsi tuentur ex eo, quod motivum assensus Theologici sit vis illativa consequentiæ, quæ naturalis est. Ipsi videant. Nos autem hic, & ibi idem dicimus.

12 ARG. 1. Pluribus auctoritatibus Sacræ Scripturæ, in quibus Sacra Theologia appellatur scientia. Sic patet ex D. Paulo 1. ad Corint. 13. dicente: *Sive lingue c. sabunt, sive scientia destruetur.* Ex Jeremia cap. 3. *Dabo vobis Pastores, qui pascant vos scientia; & doctrina.* Sed Sacra Theologia pascunt nos Ecclesiæ Doctores: ergo, est scientia. Deinde, Sap. cap. 7. inquit Salomō: *Ipsē dedit mihi horum, quæ sunt, veram scientiam:* ergo, &c. Resp. ad primum, quod Apostolus ibi non loquitur de stricta scientia, quæ est notitia evidens, & quæ non destruetur in patria; sed de scientia latè sumpta, quam vocat enigmaticam, seu obscuram,

& est, vel ipsa fides, vel notitia rerum fidei cum firma adhesionē, & qua determinatē verum dicimus; in quo sensu etiam nos fatemur Sacram nost. Theologiam esse scientiam. Similiter respondetur ad secundum; Theologos pascere fideles vera doctrina, & vera scientia, sed non scientia strictē sumpta propter inevidentiam rerum in se. Ad ultimum, respondetur, non esse intelligendum de Sacra nost. Theologia; sed de scientia gratis data, & Salomoni infusa. Unde juxta Castrum, & alios Expositores præfatus textus intelligitur de Philosophia, & alijs scientijs naturalibus, quæ strictē sunt scientiæ, & Salomoni fuerunt infusæ. Eodem modo respondetur ad alias auctoritates Sanctorum PP.

13 ARG. 2. Sacra nostra Theologia est aliquis habitus intellectus ex numeratis ab Aristotele nempe, vel ars, vel intellectus primorum principiorum, vel prudentia, vel scientia, vel sapientia: Atqui non est ars, quia non tendit circa factibilia; nec prudentia, quia non versatur circa singularia agibilia; nec sapientia, quia hæc simul principia, & conclusiones evidenter considerat in altissimo objecto; nec est intellectus, seu lumen, vel habitus primorum principiorum, quia in

Sacra nostra Theologia habitus principiorum est habitus fidei; ergo solum restat quod sit scientia. Resp. neg. maj.; nam rigorosè loquendo Sacra nostra Theologia non est propriè aliquis habitus ex numeratis ab Aristot. quia ipse non cognovit habitus supernaturales, sicut non cognovit habitum fidei infusæ, cum quo necessariò connectitur Sacra nostra Theologia. Attamen potest reduci ad sapientiam; quia agit de rebus altissimis, & ita illam vocat D. Paulus 1. ad Corinth. 2. *Sapientiam loquimur inter perfectos*. Et Christus Lucæ 2. *Dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere*. Potest etiam reduci ad scientiam, tum propter certitudinem suorum principiorum, & conclusionum; & tum propter modum deducendi conclusiones suas, sicut aliæ scientiæ deducunt, licet ei deficiat evidentia, quæ tam ad rigorosam scientiam, quam ad rigorosam sapientiam necessariò requiritur.

14 ARG. 3. Metaphysica est scientia; sed aliqua principia metaphysica non sunt evidentia: Ergo ad rationem scientiæ non requiritur, quod principia illius sint nobis evidentia. Min. prob: In metaphysica probatur, Deum esse primam causam, & ex hoc arguimus esse

æternum, & infinitum: sed hoc nobis non est evidens: Ergo, &c. Resp. disting. min: Aliqua principia metaphysica non sunt nobis evidentia, ex terminis ipsis; conc. Ex effectibus; & à posteriori, quod sufficit ad rationem scientiæ; neg. Principia verò Theologiæ, quatenus talia, nec apriori nec à posteriori sunt nobis evidentia; ideoque non possunt esse principia scientiæ. Dixi, quatenus talia, quia licet aliqua principia Theologiæ ex effectibus; & aposteriori sint nobis evidentia v. g. primam causam existere, esse infinitam, &c. non tamen sunt principia Theologiæ isto modo, sed quatenus revelata, & credita sunt; & ut sic obscurè cognoscimus illa; nam talis revelatio proponitur nobis per obscurum Ecclesiæ testimonium; secundum se autem, & quatenus naturaliter nota, pertinent ad Theologiam naturalem, quæ est metaphysica.

15 ARG. 4. Nemo tenetur credere, nisi quod est evidenter verum: sed Catholicus tenetur credere Articulis Fidei. Ergo sunt evidenter veri: Sed notitia procedens ex evidenter veris est scientia: ergo Theologia nostra procedens ex Articulis Fidei, scientia est. Confirm: Deum non posse mentiri

est naturaliter evidens : Ergo similiter evidens est à Deo omne revelatum verum esse : Sed mysteria fidei revelata sunt : Ergo naturaliter vera sunt , & evidentia. Confirm. 2. In Theologia sunt multi discursus , in quibus utraque præmissa est naturaliter evidens ; v. g. Unum essentialiter numero est implurificabile numero ; Sed Deus est essentialiter unus numero : Ergo numero est implurificabilis : Atqui conclusio deducta ex duplici præmissa naturaliter nota est scientifica strictè : ergo , &c. Resp. ad argum. neg. mai ; nam ad hoc , ut teneamur credere , sufficit , quod sit evidenter credibile , quod non provenit ex evidentia rei , sed ex infallibilitate attestantis ; ex quo fit , quod non liceat dubitare ; nam iuxta regulas prudentiæ , ita indubitanter quis assentire debet huic propositioni : *Roma est* , licet nunquam Romam viderit ob autoritatem infallibilem attestantium , quàm huic : *Totum est maius sua parte* , quæ est evidenter vera. Mysteria ergo nostræ fidei non creduntur , eo quod sunt evidenter vera ; sed eo quod sint evidenter credibilia juxta illud Psalm. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Sed de hoc amplius in materia de Fide.

16 AD Primam Confirm. Resp. dist. primum conseq. : Est naturaliter evidens , esse verum , quidquid revelat , in communi , conc. ; in particulari , neg. Etenim quamvis evidens sit omne revelatum esse verum à Deo , quia demonstrari potest , Deum non posse fallere , nec falli , aliàs Deus non esset ; non tamen est evidens , Deum revelasse hoc , vel illud in particulari ; hoc enim à Fidelibus creditur , quatenus per obscurum Ecclesiæ testimonium , cuius est definire , an hoc , vel illud sit , vel non à Deo revelatum , proponitur. Unde cum illa mai. evidens : *Quidquid Deus revelavit , est verum* , non applicetur fidelibus , nisi per istam min. creditam : *Hoc Deus revelavit* , non sequitur conclusio scientifica , sed in evidens , & obscura. Ad secundam confirm. Resp. quod illa min. non assumitur à Theologia Sacra secundum se , & in quantum est naturaliter nota , sed ut revelata , ita ut reddat hunc sensum : *Deus est unus numero , quia ipse hoc revelavit* ; Et ut sic obscurè cognoscitur ; nam talis revelatio proponitur nobis per obscurum Ecclesiæ testimonium.

17 PRO 2. quod inquit questio , est notandum ex dictis in logica , quod Theologia potest sumi in esse qualitatis , vel

in esse scientiæ ; seu ut alij dicunt , intrinsecè , & in se , vel extrinsecè , & objectivé . Hoc notato , dicimus , quod Theologia Dei est undequaque una ; nam solum dicit unum perfectissimum actum , & unum perfectissimum objectum . Dicimus etiam , quod Theologia Beatorum etiam est una extrinsecè , seu in ratione scientiæ , desumpta unitate ab objecto : non tamen est una intrinsecè , & in ratione qualitatis ; nam licet visio beatifica sit unus simplicissimus actus , dantur tamen in Beatis plures alij actus discursivi . Difficultas solum est de nost. Theologia Scholastica ; nam sumpta pro fide etiam certum est esse unam .

18 DICIMUS ergo ; quod etiam nostra Theologia Scholastica est una extrinsecè , seu objectivé ; non verò in esse qualitatis , seu intrinsecè . Patet prima pars ; nam illa scientia est una in esse scientiæ , quæ sub una , & eadem ratione respicit omnia , quæ in illa tractantur : atqui ita est nostra Theologia Scholastica : ergo . &c. Min. patet ex dictis de objecto illius ; nam ratio terminativa est Deitas , & ratio motiva est veracitas divina in revelando , quæ ut patet est unica , & eadem ratio circa omnes Theologicas veritates . Ubi etiam est adverten-

dum , quod hæc unitas in esse scientiæ est specifica , quod intelligitur similitudinariè ; nam propriè , & rigorosè loquendo nil datur in Deo , quod sit propria species . Probatur 2. pars ; Nam ex dictis in Logica , ubi sunt diversæ difficultates , diversi requiruntur habitus ; sed in Theologia sunt diversæ difficultates : ergo . &c. Min. prob. nam alia est difficultas circa veritates necessarias , & alia circa contingentes ; immò , & inter ipsas necessarias , aut contingentes sunt diversæ difficultates ; qui enim scit materiam Trinitatis , non inde scit materiam Incarnationis , & divinæ gratiæ , & sic de alijs : ergo . &c. Confirmatur Habitus Theologicus generatur : ex actibus ; sed in nost. Theologia sunt diversi actus ; alius enim est actus , quo credo Deum esse Trinum , & alius , quo credo , seu scio esse Sapientem , hominem , &c. Ergo erunt diversi habitus .

19 ARG. contra : Habitus fidei est una simplex qualitas : ergo & habitus Theologicus . Conf. objectum Theologiæ est unum numero : ergo & habitus de illo tractans debet esse numero unus . Resp. ut in Logica , concedendo , quod habitus fidei infusus est unus numero ; non vero habitus fidei acquisitus ; & consequenter neque ha-

proportionata ad illum assequendum : atqui ita est nostra Theologia : erg. &c. Prob. min. Sacra Theologia proponit Deum esse ultimum finem , & quod per virtutes , & actus meritorios est assequendus : Deinde in particulari explicat qui sint actus meritorij , & qui non sint : erg. proponit finem , & media proportionata ad illum assequendum. Praterèa objectum Theologiæ , quod est Deus , est virtualiter conforme volitioni rectæ in ratione diligibilis : quia ab ipso desumuntur principia prima rectitudinis ; v. gr. Deus est amandus , colendus , &c. erg. Theologia est simpliciter practica.

2. CONFIRM. 2. Vel cognitio Theologica est sufficiens ad amandum Deum , vel non est sufficiens ? Si secundum : ergo Scriptura Sacra non demonstrat sufficienter , quod est necessarium ad salutem consequendam , quod est contra omnes. Si primum : ergo Theologia nostra est sufficienter directiva volitionis rectæ , ac per consequens est simpliciter practica. Nec obstat respondere , quod non sufficit , ut objectum scientiæ sit conforme volitioni rectæ potentialiter ; sed requiritur quod actualiter moveat voluntatem ad amorem. Non obstat inquam , nam move

actualiter est quid posterius scientia : atqui nulla scientia est practica per posterius illa : erg. &c. Praterèa si in scientia practica requireretur actualis motio voluntatis , esset in potestate voluntatis , quod scientia esset , aut non esset practica , & nulla esset practica ex se , quod est absurdum. Insuper relatio , quam dicit scientia ad praxim non est actualis necessariò , sed sufficit potentialis , ut diximus in logica : ergo , &c.

3. CONF. 3. Principia nostræ Theologiæ sunt practica : ergo & conclusiones. Tenet consequentia ; quia talis est conclusio , qualia sunt principia ejus. Prob. anteced. Principia nostræ Theologiæ sunt veritates fidei : sed istæ veritates sunt practica , quia illæ non sistant in cognitione Dei , sed ordinantur ut illum amemus : ergo , &c. Deinde , visio beatifica succedit loco fidei ; sed visio beatifica non datur beatis solum , ut videant Deum , sed ut moveantur ad illum amandum , ob quod dicitur practica : ergo & nostra Theologia ob eandem rationem est simpliciter practica. Insuper illa scientia est simpliciter practica , cujus nulla conclusio est , quæ formaliter , vel virtualiter non ordinetur ad praxim : Atqui ita est nostra Sacra Theologia ; erg. &c. Prob. min. Si aliqua

qua esset conclusio inordinabilis ad praxim, maximè hæc: *Deus est Trinus*; vel hæc: *Pater generat Verbum*: sed istæ non sunt inordinabiles; nam 1. inquit Scot. *includit virtualiter notitiam rectitudinis dilectionis tendentis in tres personas*, ita quod si actus dilectionis elicetur circa unam solam, excludendo alias, sicut infidelis elicit, esset actus non rectus. Secunda verò includit notitiam rectitudinis, secundum quod actus est circa duas personas, quarum una est sic ab alia: erg. &c. Unde Doctor concludit, Nostram Theologiam esse effectivam, quia non comparatur notitia ejus propter subtilem disputationem de rebus divinis, neque ut in illis finaliter sistamus; sed ut affectu charitatis in ultimum finem rapiamur, & in Deum ipsum transformemur: erg. nostra Theologia dirigit actus voluntatis, & consequenter est simpliciter practica.

4 Ut aliqua argumenta præcludantur, præculis est habendum, quod cognitio scientifica, quæcumque illa sit, quod primò facit, est cognoscere veritates objecti, ut patet discurrendo per omnes scientias, sive practicae sint, sive speculativæ: Ratio est, quia omnis scientia est actus intellectus, cujus ob-

jectum est veritas: erg. omnis scientia tendit ad cognoscendum verum. Attamen si scientia sistit in illa cognitione veritatis, dicitur speculativa; si vero ibi non sistit, sed ordinatur, vel dirigit ad opus, ita ut finis scientiæ non solum sit respicere objectum, ut illud cognoscat intellectus, sed ut voluntas circa illud operetur, dicitur, & est simpliciter practica. Unde Philosophus 2. Metaph. text. 3. inquit: *Speculativa etenim finis veritas, practica autem opus*. Et commentator explicat hunc textum his Verbis: *Per speculativam scimus, ut sciamus; per practicam verò sumus scientes, ut operemur, quia practica finis opus*. Hoc supposito, constat, nostram Theologiam esse simpliciter practicam; nam licet cognitio Theologica ordinetur ad cognoscendum Deum, attamen non sistit in hoc, sed ultra ordinatur, & progreditur ad operandum circa Deum; hoc est, ad illum amandum, & assequendum, ut patet ex dictis.

5 DICES: ergo Theologia dicitur practica à fine, quod est contra Subt. Doct. quaest. 4. lit. G. Resp. disting. consequ. dicitur practica à fine ipsius Theologiae, conc. dicitur practica à fine voluntatis subiecti, in quo est Theologia, neg. Etenim finis potest esse, vel respectu scien-

scientiæ , vel respectu subiecti in quo est scientia ; v. gr. finis Theologiæ est ut Deum amemus , & ut vitam æternam consequamur : iste finis attendendus est ad hoc ut Theologia dicatur practica , quia talis finis non est posterior ipsa Theologia ; sed prior ; cum dependeat à voluntate instituentis illam. Unde obiectum Theologiæ est Deus , antequam ametur à voluntate ; postquam verò amatur ab illa induit etiam rationem finis respectu voluntatis ; & ab hac ratione finis (inquit Subt. Doct.) non dicitur scientia practica , quia ista ratio finis est posterior ipsa scientia.

6. ARG. contra : Si Theologia est practica , omnes scientiæ essent practicæ. Patet sequella ; ideò per nos est practica Theologia , quia ejus obiectum est virtualiter conforme volitioni rectæ : sed nulla scientia est , cujus obiectum non sit virtualiter conforme volitioni rectæ ; quia obiectum cujuslibet scientiæ est ens bonum , & omne bonum est virtualiter conforme volitioni rectæ : erg. &c. Resp. neg. sequell. ad cujus prob. dist. maj. Ideò Theologia est practica , quia ejus obiectum est conforme virtualiter volitioni rectæ , in se præcisè , neg. maj. quia est conforme , & à Theologia tractatur in ordine ad istam confor-

mitatem , tradendo regulas ad illius assentionem , conc. maj. Et eodem modo distinguitur minor , & negat. consequ. Etenim Theologia non est præcisè practica , quia Deus est amabilis in se , sed quia in se amabilis est , & à Theologia respicitur in ordine ad istam amabilitatem , docendo regulas , & media , quibus Deus est amandus , & fruendus ; ob cujus rationem à Deo est dictata , & instituta. Aliæ autem scientiæ , licet habeant obiectum amabile in se , tamen veritates , quas circa illud docent non ordinantur ad amorem obiecti , sed ad illius cognitionem ; & sic non sunt practicæ , sed speculativæ. Ex quo etiam patet , quod licet metaphysica agit de Deo , non ideò est practica , sed speculativa ; quia metaphysica habet pro obiecto *ens* ; & quia Deus est ens agit de illo sub ratione communis entis , & ut solum pertinet ad intellectum , non ordinando illud ad voluntatem , nec docendo illud esse appetibile , & fruibile , nec assignando media , quibus est assequendus , aut fruendus , ut facit Theologia , ideòque ista est practica non verò illa.

7. QUÆRES 2. An Theologia nostra subalternetur alicui scientiæ , vel subalternet sibi alias scientias ? Pro resolu-

tionem hujus quæsti notandum est ex communi Philosophorum, & Theologorum consensu, tres requiri conditiones ad rationem subalternationis. Prima est, quod subjectum, seu objectum subalternatæ contineatur sub objecto subalternantis, tamquam pars subjectiva illius. 2. quod objectum subalternatæ addat supra objectum subalternantis aliquam differentiam accidentalem; ut patet in musica, quæ subalternatur arithmeticae, cujus subjectum est numerus ut sic, & musica agit de numero sonoro; unde sonorus est differentia accidentalis numero superaddita. 3. Conditio est, quod subalternata desumat sua principia à subalternante, ita quod principia scientiæ subalternatæ sint conclusiones demonstratæ subalternantis; v. g. Medicina in sententia communi subalternatur Physicæ, quia ejus objectum, nempe, corpus humanum, continetur sub objecto Physicæ. Deinde addit illi differentiam accidentalem, videlicet, rationem sanabilis. Denique principia medicinæ principaliora sunt conclusiones demonstratæ in Physica; ob quod dicitur: Ubi desinit Physicus, incipit Medicus; quia sciens conclusiones physicas, iam scit principia medica. Hoc supposito,

8 RESP. 1. quod nostra Theologia nulli alteri scientiæ subalternatur. Ratio est, quia si alicui subalternaretur, maxime metaphysicæ: Sed huic non: g. &c. Prob. min.: quia licet objectum Theologiæ contineatur sub ente, quod est objectum metaphysicæ, non tamen contrahitur per differentiam accidentalem, ut fiat Theologiæ objectum; quia supra rationem entis addit Sac. Theologia rationem Deitatis: g. &c. Deinde; Sac. Theologia non accipit sua principia à metaphysica, nec in metaphysica sunt conclusiones demonstrantes principia Theologica, quæ supernaturalia sunt; scilicet, veritates explicite revelatæ, & metaphysica tota est naturalis. *Non accipit hæc scientia (inquit Angelicus Doctor) sua principia ab alijs scientijs, sed immediate à Deo per revelationem: & ideo non accipit ab alijs scientijs tanquam superioribus, sed utitur eis tanquam inferioribus, & ancillis.*

9 TOTA ergo difficultas in præsentem est cum Thomistis defendentibus; Theologiam nostram subalternari Theologiæ Beatorum, & Dei; quam sententiam impugnatur Doct. nost. quæst. 3. prologi, & in 3. dist. 24. Et prob. breviter sic: Deficientibus conditionibus subalternationis.

balternationis, non datur subalternatio: Atqui inter nostram Theologiam, & Theologiam Dei, & Beatorum deficiunt conditiones subalternationis: g. &c. Prob. min: nam prima est, quod scientia subalternans, & subalternata non debent habere idem prorsus objectum: sed Theologia Dei, Beatorum, & nostra habent idem prorsus objectum, scilicet, Deum sub ratione, Deitatis, ut supra probavimus: g. &c. Secunda conditio est, quod subalternata addat accidentalem differentiam: sed nostra Theologia non addit talem differentiam, quia sub eadem ratione ab omnibus attingitur objectum: g. &c. Tertia etiam deficit, quia Theologia nostra non recipit sua principia à Theologia Dei, & Beatorum, sed ex sola Dei revelatione. Neque principia nostra Theologiæ sunt Conclusiones deductæ ex principiis Theologiæ Dei, & Beatorum, sed eadem sunt principia clarè, vel obscurè proposita. Deinde patet de Theologia Beatorum; nam etiam si hæc non præsupponeretur, daretur nostra Theologia: g. ab illa non dependet, neque illi subalternatur. Patet anteced: Nam seclusa omni beata visione, & si homines, & Angeli solum in finem mundi essent beandi, immò & si per

impossibile nunquam Deus posset à nobis clarè videri, adhuc Theologia nostra maneret in sua ratione formali intrinseca; nam per fidem assentiret Articulis, & ex ipsis eliceret conclusiones: g. nullo modo à Theologia Beatorum dependet. Deinde scientia in ratione causæ non dependet, nisi ab objecto, potentia, & lumine: Sed Theologia Beatorum respectu nostræ, nec est objectum, quia hoc est Deus; nec potentia, quia hæc est intellectus noster; nec lumen, quia hoc est fides: g. ab ea minimè pendet Theologia nostra.

10 ARG. contra: Theologia nostra habet requisita, ut subalternetur Theologiæ Dei, & beatorum: g. illis subalternatur. Prob. antec: quia Theologia nostra accipit sua principia à Theologia Dei, & Beatorum, & per continuationem cum illa sortitur rationem scientiæ: g. &c. Prob. anteced: quia Theologia nostra procedit ex Articulis Fidei, tanquam ex principiis creditis, & acceptis ex Theologia Dei, & beatorum, in qua sunt evidentes, & clarè cogniti: g. &c. Confirm: nam de ratione subalternata est, quod sua principia sint obscura, & inevidentia in illa, evidentia autem & clara in subalternante: Ar-

qui

qui sic se habent principia nostræ Theologiæ respectu Theologiæ Dei, & Beatorum: g. &c. Resp. ad argumentum, neg. anteced.; & anteced. probationis. Etenim nostra Theologia non accipit Articulos Fidei à scientia Beatorum; & licet illos accipiat à Deo, hoc non est quatenus demonstrantur in Theologia Dei per illius principia, cum utriusque Theologiæ eadem sint principia; sed illos accipit à Deo per revelationem, & obscuram cognitionem. An autem nostra Theologia possit continuari in patria, pendet ab eo, quod possit fides permanere in patria, & utraque denudari ab obscuritate, vel non posset, de quo in materia de fide. Ad confirm: Resp. neg. mai. nam licet scientia subalternata non probet sua principia, sed illa supponat probata in subalternante; tamen non debent illi proponi obscurè, sed clarè; ita ut conclusiones evidentes subalternantis sint principia evidentia subalternatæ; ad quod requiritur quod utraque scientia sit in eodem intellectu.

II RESP. 3. ad quæstum: Quod nostra Theologia non subalternat sibi aliquam aliam scientiam. Ratio est eadem; nam Deus, qui est objectum nostræ Theologiæ non consideratur in alijs scientijs cum ali-

qua accidentali differentia; nec aliæ scientiæ recipiunt tanquam sua principia aliquas nostræ Theologiæ conclusiones; nec tales conclusiones sunt evidenter demonstratæ in nostra Theologia: g. &c.

12 Quæres 3. An Theologia sit perfectior, & excelentior alijs scientijs? Resp. affirmative: Primo ratione objecti, quod est perfectius, & nobilius omnibus alijs objectis: 2. ratione principiorum, quæ sunt infallibilia: 3. ratione finis, qui est vita æterna. Unde Joannis 20. dicitur: *Hæc scripta sunt, ut credatis, & ut credentes vitam æternam habeatis.* Et Matthæi, 22. dicitur: *Finem legis esse dilectionem.* Ad Rom. 13. *Plenitudo legis est dilectio.* Ex quibus, & alijs innumeris constat, quod finis nostræ Theologiæ est amor Dei, quo nil perfectius, & nobilius.

13 DICES: Scientia speculativa est perfectior, & nobilior, quam scientia practica: sed per nos Theologia nostra est scientia practica: g. &c. Prob. mai: Tum, quia scientia speculativa est gratia sui; practica vero est gratia alterius. Tum etiam, quia aliæ scientiæ speculativæ procedunt ex principijs evidentibus; nostra verò practica Theologia procedit ex principijs obscuris: Erg. &c. Resp. quod scientia speculativa est nobilior,

quàm scientia practicâ, si operationes practicæ non sunt nobiliores, quàm simplex speculation; si autem sunt, ut sunt in nostro casu, negat. illa maj. cum consequentia. Etenim operationes Theologiæ nostræ, quæ sunt Deum diligere, colere Deum, &c. longè nobiliores sunt, quàm Deum speculari tantum; quid enim prodest scientia, nisi charitas ædificet. Ad primam prob. respond. Quod licet nostra Theologia sit gratia alterius, non est gratia alterius inferioris speculatione, sed superioris; quia est confirmativa, & directiva praxis cum ultimo fine, quam conformitatem non cognovit Philosophus; & ideo dixit, speculativam perfectiorem esse practicâ. Hoc patet etiam in anima sensitiva hominis, & in ejus imaginatione, quæ est perfectior sensitiva bruti, licet illa bruti sit gratia sui, & sensitiva hominis sit gratia rationalis, & ad illam ordinatur.

14 Ad 2. probationem resp. Quod quanvis nostra Theologia procedat ex principiis obscuris, non inde sequitur esse imperfectiorem aliquam naturali scientia, quæ procedit ex principiis evidentibus; nam perfectio, quæ ex evidentiâ resultat in scientia est, quia firmitus, & certius adhæret con-

clusionibus suis: Sed nulla scientia ita firmiter adhæret suis conclusionibus sicut nostra Sacra Theologia; quia certior est omnibus certitudine objectiva, inquit Scot. quæst. 4. Prologi, & certitudine formali, & subjectiva; nam *Cælum, & Terram transibunt, verba autem mea non præteribunt.* inquit Dñs. Lucæ 21. & D. Augustinus ait: *Audiuit sicut auditur in corde, & non erat prorsus unde dubitare; faciliusque dubitare, me vivere, quàm non esse veritatem.* Ex quibus constat, certitudinem supernaturalem, & divinam, quam habet nostra Theologia, longius superare certitudinem naturalem, quæ in alijs scientijs reperitur; ac per consequens nostra Theologia est simpliciter perfectior, excellentior, & nobilior omnibus naturalibus scientijs. Dices: quod lumen naturale, in quo fundantur principia scientiarum naturalium, non minus est infallibile, quàm lumen fidei; quia est æqualiter à Deo, qui est naturæ author, sicut fidei, & gratiæ: erg. ex hac parte non est perfectior. Resp. quod licet lumen naturæ in se sit infallibile; tamen quoad usum est sapius fallibile, quia non participatur à nobis, nisi imperfectè, & cum multis ignorantia tenebris, quia illius apli-

plicatio fit medijs sensibus, qui sapissimè errant, cum sola accidentia rerum attingant, nec possint illarum naturas, & essentias penetrare. Quod patet ex pravis opinionibus Philosophorum, qui gravissimè lapsi sunt in quæstionibus naturalibus.

15. QUÆRES quarto: An deficiente fide supernaturali & infusa, deficiat etiam nostra Sacra Theologia? Resp. affirmativè; & colligitur ex Doct. Subt. q. 3. Prol. q. 5. laterali, & in 3. d. 23. q. unic. §. Ad aliud pro opinione. Hanc resolutionem habet nost. Smising de Deo uno, q. 1. concl. 2. num. 10. Et nost. Boyv. quæst. 4. Prologi, ubi ait: Si in aliquo Doctore fideli destruaatur habitus fidei per aliquam hæresim superadditam illicò destruetur Theologia verè, & propriè sumpta. Sicut enim destructo habitu principiorum alienjus scientia non potest subsistere talis scientia, quoniam non potest perfectè cognosci, & sciri conclusio, nisi sciantur, & cognoscantur præmissæ, quæ sunt principia illius; sic, destructa fide infusa, quæ est habitus principiorum Theologiæ, non poterit remanère Theologia. Quando nost. Guillelmus Herinex contra hoc dicit q. 3. Prol. num. 23. Sed dubitatur; quod Theologia sit scientia studio, & la-

bore successivè acquisita, quæ tota simul destrui nequit quantum ad omnes conclusiones subveniente aliquo errore pertinaci, sed tantum quantum ad conclusiones huic errori oppositas; hoc est absolutè negandum, quia sicut fides ipsa totalis demeritoriè destruitur per unam tantummodò hæresim, sic & Theologia propriè sumpta demeritoriè deperditur per accessum unius erroris cum pertinacia; quia fundamentum scientiæ est habitus principiorum, quo destructo destruitur scientia: Fundamentum autem Theologiæ est ipsa fides, quæ inclinat intellectum, ut consentiat veritatibus revelatis, sicque ipsa fides destructa, destruitur totaliter Theologia.

16. Quando ergo celeberrimus aliquis Theologus, infligante diabolo, in hæresim labitur, & negat v. gr. Incarnationem Christi, non tantum amittit Theologiam, quantum ad conclusiones, & veritates quæ sequuntur ex illo articulo; sed etiam amittit totam Sacram Theologiam quantum ad alios articulos; quia tales veritates non cognoscit, ut revelatas, & creditas, nisi habeat fidem infusam, quæ inclinat ad credendum indivisibiliter omnia revelata: ergo eo instanti quo aliquis, aliàs perfectè Theologus,

præceptis ruit in hæresim, eo instanti tota ejus Sacra Theologia moraliter, & demeritorie destruitur. Quod ulterius sic ostenditur: **Habitus Theologicus**, qui in Catholico existit, est certa, vera, & communis, scientia habitualis divinarum rerum, licet non sit evidens propter ejus obscuritatem: sed habitus relictus in hæretico, quo discurret in rebus fidei, non est certa, vera, & communis scientia divinarum rerum: ergo in illo non remanet habitus Theologicus, qui est in Catholico. Prob. min. **Habitus relictus in hæretico innititur solum testimonio humano**, & non divina auctoritate, cui innititur habitus Catholici mediante fide infusa: Atqui habitus, qui solum innititur testimonio humano fallibilis est, & non certa, & vera scientia apud omnes: ergo in hæretico deficiente fide infusa, deficit etiam vera Sacra Theologia. Conf. ex nost. Bezerra, qui etiam hanc resolutionem tenet, disp. prælimin. q. 2. Deficientibus principiis naturalis Theologiæ, deficit necessario Theologia naturalis: ergo deficientibus principiis Sacrae Theologiæ, ipsa Sacra Theologia non subsistit.

17 ARG. contra: Theologus Catholicus, qui obcæcatus incidit in hæresim, negando

unam fidei veritatem, & non alias, eadem facilitate, qua antea discurrebat, etiam post lapsum deducit Conclusiones Theologicas ex veritatibus, quas non negat: sed hæc facilitas nequit provenire nisi ab habitu Theologico, qui ante lapsum in illo erat: ergo & post lapsum in illo remanet. Resp. dist. maj. Homo ille Theologicè discurret, & eadem facilitate deducit conclusiones, naturali, & proveniente a fide humana, conc. Eadem facilitate proveniente ab habitu supernaturali Sacrae Theologiæ, neg. maj. m'n. & consequentiam. Etenim quando proponuntur homini veritates, & Mysteria nostræ fidei per Patres, Magistros, per Episcopos aut Parochos, acquirit homo species naturales prædictarum veritatum, & fidem humanam, & naturalem, & his speciebus acquisitis a Magistris, seu electione librorum, & hac humana fide, quæ ante hæresim erant in homine illo, & post hæresim in illo remanent, utitur hæreticus ad discurrendum in rebus fidei, & ad deducendas conclusiones ex fidei veritatibus, quas non discredet; & ex hoc capite provenit illi prædicta facilitas.

18 Deinde, si argumentum aliquid probaret, probaret etiam manere in hæretico illo fidem in-

infusam, quam habebat priusquam in hæresim laberetur; nam experientia constat Theologum illum æquè promptè, & eodem modo ac antea credere articulos fidei, quos non negat, & id ipsum ille affirmat; & tamen dicimus, quod solum fide humana, & naturali credit; quia infusa per quancumque hæresim tollitur. Sic pariformiter in deducendo conclusiones illas Theologicas regulatur speciebus naturalibus, fide humana, & naturali Theologia. Unde tantum remanet in ipso aliqua similitudo, & consuetudo more Theologorum ratiocinandi; sicut in illo, qui per peccatum mortale amittit habitum charitatis, remanet aliqua dispositio, seu habitus imperfecta naturalis ad actus similes illis, quos in gratia exercebat. Pro hac nostra resolutione stat Gonet. Valent. Brisacens. Dupasch. Picaz. & ferè omnes RR.

QUÆST. ULT.

QUOT, ET QUALIA SINT
Loca Theologica?

PRO intelligentia questionis, est notandum, quod per loca hic intelligunt Theologi, illa principia, sedes, seu promptuaria, ex quibus Sacra Theologia sumit media, & ar-

gumenta ad eliciendas suas conclusiones, illasque probandas.

Quo notato.

2. Dicimus: quod loca, seu principia Sacra Theologia sunt tantum quinque, & sunt fidei regula, scilicet, Sacra Scriptura, Traditiones Sacrae, Summus Pontifex, Ecclesia Romana, & Concilium œcumenicum, & legitimum. Ista ergo sunt præcipua loca: Quibus etiam additur communis consensus PP. & DD. Ecclesiae; & etiam unanimis consensus Theologorum. Prob. nostra conclusio, quæ communis est omnium Catholicorum, quia ex his omnibus locis, & principiis formantur veræ, certæ, & securæ præmissæ ad deducendas Conclusiones Theologicas, & nullus alius locus est, qui non facile reducatur ad prædicta: erg. prædicta enumeratio, & divisio est sufficiens, & optima. Antecedens patebit explicatione singulorum. Primus locus est Sacra Scriptura, seu Biblia vulgata, quæ est Verbum Dei scriptum continens libros Canonicos novi, & veteris Testamenti; qui libri idèo Canonici dicuntur, quia continent regulam Fidei, & morum, & quia sunt relati, & recepti à Sancta Romana Ecclesia inter Catalogum librorum divinorum; Canon enim regulam significat, & catha-

thalogum. Hæc Sacra Scriptura, cujus author est Spiritus Sanctus, præcipuum locum tenet pro nostra Sacra Theologia, quia firmissima, & plurima suppeditat principia Theologizandi.

3. Advertendum tamen est; quod in Sacra Scriptura datur duplex sensus, scilicet, litteralis, & historicus; & spiritualis, seu Mysticus. Litteralis est illa significatio prima, qua voces significant res, ad quas significandas sunt impositæ. Spiritualis, seu Mysticus, & metaphoricus est illa significatio, qua res per voces significatæ, rursus significant per similitudinem, & figuras: ut cum dicitur *brachium Dei*; per quod non intelligitur membrum corporeum, sed virtus operativa figuratè significata. Item, *si manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te*. Math. 5. Ubi per manum abscindendam intelligitur Amicus, qui est causa ruinæ, cujus familiaritatem homo debet abscindere à se; unde in litterali sensu significatio attenditur à voce, & in Mystico à re significata propter quandam similitudinem. Nunc ergo, licet Theologus possit efficaciter argumentari tam ex sensu litterali, quam spirituali; tamen communiter firmitus formatur argumentum à litterali, eo, quod facilius deprehendi po-

test. Ex Spirituali verò non sic, nisi accedat Ecclesia, vel unanimis consensus PP., vel per alium locum Sacræ Scripturæ explicetur.

4. Secundus locus, sunt Traditiones divinæ, id est, dogmata quædam, quæ non habentur in Sacra Scriptura, sed ut inquit Tridentinus sess. 4. *Ipsas Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt. Quæ traditiones quantæ sint authoritates exprimit immediatè Trident. sequentibus verbis: Orthodoxorum PP. exempla secuta, omnes libros, tam veteris, quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit Author, necnon traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, vel tanquam ore tenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur*. Hinc Subt. Noſt. Doct. in 1. dist. 11. q. 1. §. ad Authoritates vers. ad rationem. Inquit: *Nec Christus in Evangelio docuit omnia pertinentia ad dispensationem Sacramentorum; dixit enim Discipulis suis in Joanne: adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potestis portare modò: cum*

autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Multa igitur docuit eos Spiritus Sanctus, quæ non sunt scripta in Evangelio, & illa multa quædam per Scripturam, quædam per consuetudinem tradiderunt.

5. Traditiones spectantes ad fidem sunt; Prima, quod Deus solus sit author utriusque Testamenti. Secunda, quod Sacra Scriptura ad nos pervenit intacta secundum veritates à Deo revelatas. Tertia, quod verus sensus Sacre Scripturæ est in Ecclesia Romana, non extra. Quarta, quod Symbolum parvum Apostolorum sit verum Dei verbum canonicum, & legitimum. Quinta, quod parvuli sint baptizandi. Sexta, quod baptizati ab hæreticis, servata legitima forma, non sint rebaptizandi. Septima, quod in Sacramento Baptismi sint exprimendæ tres divinæ Personæ. Octava, quod Sacramenta sint tantum Septem, non plura, nec pauciora. Nona, quod Mater Dei fuerit semper Virgo. Traditiones expectantes ad ritus, & mores sunt 1. de benedictione aquæ. 2. de orando versus Orientem. 3. de trina mersione in baptizando. 4. de miscenda aqua in Calice. 5. de formando signo crucis in fronte. 6. de sumenda Eucharistia à jeju-

nijs. 7. de abstinendo à servilibus, diebus Dominicis; & aliæ similes, quæ minimè in sacris libris Scripturæ reperiuntur, sed ab Ecclesia Romana, & SS. PP. sunt acceptæ ab Apostolis, quas ipsi Apostoli à Christo acceperunt; juxta illud Joann. ultimò: *Multa alia fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc. Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitrer mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros.* Et Joann. Epist. 2. ait: *Plura habui vobis scribere; nolui per Chartam, & atramentum; spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* Et Paulus ad Thef. 2. cap. 2.: *Itaque Fratres, tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem (scilicet viva voce) sive per Epistolam.*

6. Advertendum tamen est, quod aliquæ traditiones Apostolica non fuerunt perpetuæ, sed tantum ad tempus, uti illa de trina immersione in baptismo; de gustatione lactis, & mellis; de communicatione quoties quis foret præsens Sacrificio Missæ; Item de communicatione laicorum sub utraque specie; & aliæ, quæ oportebant in primitiva Ecclesia; Currentibus verò Saculis non oportebant, vel justa de causa cessaverunt. Præterquam quod

derivantur in forma præcepti, quæ omitti non valent, nec cessare possunt; aliæ derivatæ fuerunt liberè, & per modum consilij, ut aspersio cum aqua benedicta. Præter traditiones divinas, seu Dominicas, & Apostolicas dantur etiam traditiones aliæ Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum sunt à Prælati Ecclesiæ introductæ: ut solemnizatio Passionis, Resurrectionis, Ascensionis, & Pentecostes; licet enim Passio, Resurrectio, &c. prout sunt patratæ, sint expressæ in Sacra Scriptura; prout tamen solemnizantur cum abstinentia à servilibus &c. sunt traditiones. Has igitur recipit, & veneratur Catholica Romana Ecclesia contra hæreticos, perpetuos traditionum hostes pretendentes, quod sola Sacra Scriptura est regula fidei, & quod ipsa continet sufficienter omnia credenda, & facienda. De quo fusè, Deo dante, agemus in tertio tomo. Interim audiatur Subt. Doct. in 1. dist. 11. q. 1. §. citato. *Ad rationem illam de Evangelio, dico, quod Christum descendisse ad inferna, non datur in Evangelio, & tamen tenendum est, sicut Articulus fidei; quia ponitur in Symbolo Apostolorum.* Ita multa alia de Sacramentis Ecclesiæ non sunt expressa in Evangelio; & tamen Ec-

clesia tenet illa esse tradita consuetudinaliter ab Apostolis; & periculosum esse errare circa illa, quæ non tantum ab Apostolis descendunt per scripta, sed etiam quæ per consuetudinem universalis Ecclesiæ tenenda sunt.

7 Tertius locus Theologicus est Summus Pontifex, hoc est Decreta, & declarationes illius in rebus circa fidem, & bonos mores totius Ecclesiæ universalis, & hoc sive solus, sive in generali Concilio illa decernat; tunc enim errare non potest, quia loquitur ut Vicarius Christi, seu ex Cathedra, cui in Petro dictum est à Christo Math. 16. & Joann. 21. *Tu es Petrus, & super banc petram edificabo Ecclesiam meam: Tibi dabo claves: pascere oves meas: Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu confirma fratres tuos.* Ex quibus constat, Vicarium Christi, & Successorem D. Petri esse infallibilem in præfatis decretis, & hoc sive per se solum, & extra Concilium, sive cum illo, vel intra illud; Nam Cathedra Romana, seu Sedes Apostolica eadem est quoad potestatem, & auctoritatem, sedente Benedicto XIV. ac sedente D. Petro: Atqui sedente D. Petro erant infallibilia Sedis Apostolicæ decreta, sive cum consilio aliorum fratrum, sive

sive absque illo : erg. prædicta decreta habent firmam, & irrefragabilem vim in rebus fidei, & morum decidendis, obliganturque fideles omnes illis stare, atque obedire : erg. & sunt solida principia ex quibus Theologus potest deducere suas Theologicas conclusiones.

8. Quartus locus est Ecclesia Romana, quæ est Congregatio Fidelium sub uno Capite Christo, ejusque Vicario in terris Summo Pontifice Romano. Hic locus etiam est magni ponderis, nam Deus non finit eam errare, quam audire jubet : nec est credibile Deum permittere errorem adeo universalem in tota Ecclesia, & universo populo : erg. quod ab universis Christi fidelibus tenetur ut certum rebus fidei, aut morum, potest assumi ut certum antecedens ad probandam conclusionem Theologicam.

9. Quintus locus est Concilium œcumenicum, seu generale legitimum, quod est cætus, seu adunatio, & congregatio Episcoporum, & aliorum Prælatorum totius mundi cum Summi Pontificis licentia, ipsoque Summo Pontifice præsidente, & confirmante, vel per se, vel per legatos suos. Omnia decreta ipsius consilij, omnesque ejus canones sunt dogmata fidei, fideque divina creduntur,

Tom. I.

& anathemazitatur, qui non credit; quia hujusmodi Concilium non potest errare, eo quod Spiritus Sanctus eos docturus omnem veritatem, promissit Christus; Joann. 14. *Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò; Paraclitis autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quacumque dixerò vobis.* Et cap. 16. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Et Math. ultimò. *Ece ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Et 18. *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum.* Quæ testimonia intelliguntur de Concilio generali legitimè congregato, & à Romano Pontifice confirmato. Unde, Trident. sess. 13. *Ecclesia Catholica (inquit) ab ipso Jesu Christo Domino nostro, & ejus Apostolis erudita: atque à Spiritu Sancto, illi omnem veritatem in dies suggerente, edocta.* Et decretum Concilij Apostolorum Act. 15. ait: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis &c.* Ergo ex hoc loco sumitur firmissimum argumentum ad deducendas conclusiones Theologicas.

10. PRædictis locis additur etiam communis consensus PP.

& DD. Ecclesiæ; quia pie creditur, quod quando omnes conveniunt unanimiter in aliqua quæstione de fide decernenda, vel in explicando aliquo loco Sacræ Scripturæ, errare non possunt; quia illos Deus providit Ecclesiæ suæ Pastores, & Doctores, ut non circumferamur omni vento Doctrinæ, ait Paul. ad Eph. 4. & ut condiant mentes, & corda populorum, ne corrumpantur, & corrodantur vermibus, & putredinibus falsorum dogmatum ex prava Scripturarum intelligentia, & venenosa consuetudine hæreticorum. Ob quod Concilium Trident. sess. 4. *pro editione, & usu sacrorum librorum statuit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad edificationem doctrinæ christiæ pertinentium, Sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra unanimem consensum Patrum interpretari audeat, &c.* Ex quibus patet, hunc esse etiam bonum locum Theologicum: sacus foret, si non omnes conveniunt, licet pauci tantum dissentiant.

II Additur etiam unanims consensus Theologorum, de quibus sic scribit D. Greg. 36. moral. c. 7. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij; constitues eos principes super omnem terram.* In virtute quippè antiquorum PP. si qui postmodum Præ-

lati sunt, subrogantur; quia & cum annosa arbuta succiduntur, in eorum labore tenera virgulta succrescunt. Unde quando Theologi Scholastici concordant in aliquo dogmate, quod sustinent esse de fide, quamvis nondum definitum; non solum est temerarium, sed etiam erroneum, & hæresi proximum ab illis dissentire. In alijs verò, vel quando inter se ipsos dissentiunt, autoritas eorum non excedit gradum opinionis, nec facit locum, verè, & certè Theologicum, sed tantum probabile. Idem sentiendum est de Doctoribus Canonistis, ob easdem rationes.

12 ULTIMO addunt aliqui scientias naturales, quæ possunt deservire, tum ad ostendendum, veritates fidei non adversari rationi naturali; licet sit supra illam: Tum etiam ad diluenda argumenta contraria; quia sunt multi vaniloqui, garruli, & seductores, qui facile blasphemant quod ignorant, quos oportet redargui, & confundi efficacia rationis, & testimonio scientiæ naturalis, quam habere se iactant. Sed hic locus maximè extrinsecus, & extra ordinem Theologicum est. Alia verò loca important directè, vel indirectè divinam revelationem, qua fulciuntur, ut patet præ-

sertim in primis quinque, in quibus est promissa Spiritus Sancti assistentia. Communis autem consensus PP. atque Fidelium sine Romano Pontifice, non facit rem de fide; quia non illis, sed soli Petro, & ejus successoribus dedit Deus potestatem decidendi controversias in materia fidei. Attamen prædictus unanimis consensus sapit fidem; & ejus contradictoria sapit hæresim.

13. CONCLUDIMUS ergo dicendo, quod Sacra Theologia, quæ est Theologia vera, verèque sacra, sunt Conclusiones, quæ necessario deducuntur unanimi consensu Theologorum ex duplici præmissa explicitè revelata, & expressè ab Ecclesia definita. Item conclusiones immediatè, & necessario deductæ ex una præmissa explicitè revelata, & expressè definita, & ex alia naturaliter evidenti apud omnes. In hoc sensu Sacra Theologia est opinativè de fide, ut in tractatu de fide videbimus, & ejus contradictoria est opinativè hæretica. Vel saltem in hoc sensu sumpta Sacra Theologia est scientia (scilicet evidentiæ,) & illa sapientia, de qua Div. Paulus 1. ad Corinth. c. 2. *Sapientiam loquimur inter perfectos: Sapientiam verò non hujus sæculi, nec principum hujus sæculi: Ser-*

mo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei: Nos autem non spiritum hujus mundi accipimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis; quæ & loquimur non indoctis humane sapientie verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Hucusque Apostolus, quem possunt videre, qui ita demissè de Sacra Theologia sentiunt, ut asserant esse scientiam simpliciter naturalem, & quod remanet in hæreticis deficiente superna fide de quibus noster Matthæus. oper. dogmat. contr. 1. cap. 6. num. 29. inquit: *In hæreticis non est Theologia, nec ipsi Theologi dici possunt, cum in ipsis non sit fides, à qua non minus Theologia essentialiter dependet, quam assensus conclusionis dependeat ab assensu præmissarum, quo pereunte, scientiam pariter destrui necesse est.* Ideo nulla apud eos est Theologica conclusio, quamvis ex revelatis, seu ex Scriptura discurrant. Quoniam non discurrunt ex revelatis, per ipsos fide divina creditis, cum ipsi fide careant, & sint fidei Catholicæ hostes. Quare solum est in eis

Theologiæ cadaver, & auri calchum; vel aptius, est in illis dialectica sophistica rebus divinis se ingerens, quibus assentiuntur non ex motivo supernaturali, sed ex propriæ tantum electione voluntatis, & ex fide naturali acquisita.

14 NOTanter diximus, sumpta Sacra Theologia pro conclusionibus necessario, & immediate deductis; nam si sumatur pro conclusionibus tantum opinativè deductis, & post varios opinativos discursus, talis Theologia non est scientifica, sed opinabilis, seu cumulus opinionum; & hanc fateamur posse esse naturalem simpliciter; & fortasè in-

veniri in hæreticis. In primo igitur sensu, quæ est propriè vera, & Sacra Theologia, & cujus contradictoria vel est opinativè hæretica, vel erronea, vel proxima errori, vel sapiens hæresim, &c. de quibus possum, videri Nost. Potesta. tom. 2. c. 5. num. 297. & Matthæucc. op. dogm. Cont. 7. c. 3. à num. 35. Et Arb. disp. 6. c. 4. Pro Conclusionem hujus Proœmialis disputationis, sic illam definimus: *Sacra Theologia est scientia, & sapientia supernaturalis versans circa Deum, & res divinas, quatenus ex principijs fidei divinitus revelatis demonstrantur, explicantur, & defenduntur.*

TRACTATUS PRIMUS.

DE DEO UNO; ETUSQUE ATTRIBUTALIBUS Perfectionibus.

CUM finis, & Scopus hujus sacrae doctrinæ sit homini viatori tradere cognitionem Dei ad salutem consequendam, seu ut salvetur; ideò meritò post proœmialem disputationem, ante omnia ipsius natura consideranda venit. Proquo sit.

DISPUTATIO I. DE EXISTENTIA, ET Essentia Dei.

QUANVIS hoc nomen Dei primivus fuerit consecratum ad designandam primam

omnium rerum causam; decessu tamen temporum, adhuc in Sacris Literis, varias significationes obtinuit. Primo, per abusum; hoc modo dicebant dij Gentilium idola, & erant dæmonia, Ps. 95: *Omnes dij gentium dæmonia.* 2. per participationem, & adoptivè, hoc mo-

modo vocatur quilibet iustus, & sanctus; Ps. 81: *Ego dixi dii estis, & Filii excelsi omnes.* 3. sumitur dignificativè, pro evectis ad dignitatem, sive Ecclesiasticam, sive politicam, de quibus Exod. 32. dicitur: *Di s non detrahes.* 4. sumitur potestativè, hoc modo dixit Deus Moyfi, Exod. 3: *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* 5. Sumitur sollicitativè, sic intelligitur Paul. ad Philip. 3: *Quorum Deus venter est: idest, quod de ventre habent curam talem, qualem de Deo habere deberent.* 6. propter dominationem in Regibus, & Principibus dicitur Ps. 45: *dij fortes terra vehementer elevati sunt.* 7. propter administrationem iustitiæ tribuitur hoc nomen Iudicibus. Ps. 81. *Deus stetit in sinagoga deorum.* Quo respond. ad infania argumenta, quibus fatnè pluralitatem deorum volunt probare Gentiles. 8. tandem hoc sacrum nomen Dei sumitur propriè; quatenus convenit illi supremo enti, quod verè, & propriè Deus est.

2. Nomen Dei sic acceptum importat apud nostrum intellectum primum ens, omnium supremum, sine, & principio carens, omnibus dans esse, & à nullo accipiens, summè bonum, in sua natura infinitum, à nulla creatura comprehensi-

bile, & sibi soli effabile. Per hæc omnia verba, & quam plurima alia, quæ Theologi afferunt, tantum exprimitur conceptus communis Dei; non verò proprius, nec singularis: talem enim ex vi naturæ non possumus habere pro hoc statu; unde ipsum Deum potius circunloqui, quam definire valemus; & facillius dicere possumus, quid non sit, quam quid sit. Etymologia hujus nominis Dei, sumitur ab uno verbo Hebraico, quod significat esse; quia Deus est omnium entium præstantissimum, juxta illud Exodi 3. *Ego sum, qui sum:* vel originatur ab uno verbo græco, quod significat *prospicere*; quia omnia nuda, & aperta sunt coram oculis Domini: vel ab alio, quod significat *currere*; in quantum per providentiam Deus omnia percurrit, ut consoveat: vel ab alio, quod significat *urere*; Deus enim igne divini sui amoris, velut in se æstuat, unde dicitur ignis consumens: vel denique dicitur Deus; quia nihil ipsi deest, & omnibus dat omnia. Jam ergo sit quæstio.

QUÆSTIO I.

AN SIT DEUS, ET AN
sit Unicus?

PRO intelligentia quæstionis, est observandum, quod licet scientiæ naturales debeant præsupponere præcognita, & præcognitiones suorum objectorum, hoc est, *an sint?* & *quid sint?* Curando solum de proprietatibus, & passionibus ipsorum: nihilominus Sacra Theologia scientiarum regina non abs re in probanda Dei existentia, & explicanda ipsius essentia, detinetur. Tùm, quia cum Sacra Theologia dependeat à revelatione existente, necessariò debet scire existentiam, tam revelationis, quam revelantis; & cum hæc cognitio sit Theologica, hinc est, quod ad Theologiam spectat probationem existentiae, & essentiae sui objecti. Tùm etiam, quia existentia competit Deo necessariò, & essentialiter; objectis verò aliarum scientiarum contingenter, & mutabiliter; unde non mirum, quod aliae scientiæ non tractent de suorum objectorum existentia, quòd non evenit in supernaturali nostra doctrina. Insuper cum sacra nostra doctrina sit practica, & ordinetur ad dirigendam pra-

xim, qua mediante posset acquiri, vel perdi ultimus finis hominis, qui est Deus; & hoc frustra fieret, nisi Deus existeret, hinc est, quod probare debet existentiam ipsius; vel denique possumus dicere, quod hoc probat quasi per accidens, & ex alienis, videlicet ex Philosophia de effectu ad causam. Item ex Metaphysica sub ratione entis primi, necessarij, & perfectissimi. Hoc supposito, sit.

2 Conclusio prima. Datur Deus. Hæc conclusio est contra Atheos, & Politicos, qui ut genio suo lubentius, & impudentius indulgeant, Dei existentiam in dubium revocant. Cujus pestilentissimi erroris principes extiterunt Protagoras, Diagoras, & alij, qui appellantur Atheistæ, id est, homines sine Deo. Immodò Plinius, licet in naturali Philosophia doctissimus lib. 2. cap. 7. relinquit, an sit aliquod numen, & *quidquid sit, esse ridiculum, quod illud curam gerat rerum humanarum*; quo certè numen è medio sustulit, nam ut Epicuro ait Lactantius: Cum providentiam sustulit, etiam Deum negavit. Et Sanct. August. lib. 5. de Civ. Dei, cap. 9. *Confiteri Deum, & negare præscientiam futurorum, apertissima insania est.* Unde, & Psalmist. Ps. 13. vocat insipientem cum,

eum, qui Deum negat: *Dixit inspiens in corde suo: non est Deus.* Pro politicis id negantibus assumpsit patrocinium Nicolaus Machiav. homo impiissimus. Id ipsum testatur Lindan. de pravis Novatoribus, & hæreticis, qui ex Catholicis sunt Lutherani, ex Lutheranis Zuingliani, & ex his Calvinistæ; atque sic omnes sectas profitentur, & nullam, & tandem, Deum non esse, maxima impietate affirmant. Contra quos omnes.

3 PROB. nost. Conclusio ex D. Paul. ad Rom. 1. Quod notum est Dei, naturali lumine, manifestatum est à Deo, etiam Græcis, & Barbaris. Invisibilia enim Dei, etiam sempiterna ejus virtus, & divinitas, vel ex sola creatura mundi, seu per ea quæ facta sunt, conspiciuntur intellecta, seu per discursum naturalem intellectus: ita ut sint inexcusabiles, qui id negant. Unde merito sapiens; cap. 13. ait: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & eis, quæ videntur bona non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: à magnitudine enim speciei, & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri. Interroga iumenta, & docubunt te, & volatilia cæli, & indica-*

bunt tibi. Loquere terra, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris. Job. c. 12. vers. 7.

4 PROB. 2. rationibus, & Sacris Scripturis permixtim: omnia quæ producta sunt, non à se ipsis, sed ab alio producta sunt, quis hoc neget? *Ipse fecit nos, & non ipsi nos.* Ps. 99. Ergo ita certum est, existere aliquod ens, quod à nullo sit productum, & à quo reliqua omnia producta sunt, quod omnium confessione est Deus. *Ego sum qui sum.* Exod. 3. à me ipso, seu vi solius essentiae meæ; ac proinde necessariò, infinite, illimitate, ab æterno, & immutabiliter: à quo, & ex quo cætera omnia entia promanarunt. Ex nihilo creavit Deus cælum, & terram Genes. 1. *Videbo cælos tuos opera digitorum tuorum.* Ps. 8.

5 PROB. alia ratione, quia tam multæ, tam variæ, tam vastæ, tam pulchræ creaturæ arguunt aliquem esse, qui perfectiones omnium Eminentèr in se continet, qui mente sapientissima has omnes apud se ante præconceperit, inter se contulerit, dimensus sit; ac deinde infinita virtute exterius produxerit: Atqui ex omnium sententia hic est Deus; nam Ps. 93: *Qui plantavit aurem non audit? Qui finxit oculum, non considerat? Isai. 66. Numquid*

ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? Ego qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero?

Erg. &c. Tertia ratio est: Est aliquis, qui totum hoc universum sua potentia conservat, alioquin statim interiturum. Psal. 118. *Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi.* Sapient. 11. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Deinde, est qui pro libito omnia gubernat in toto universo: Et est, qui omnia, etiam irrationabilia, etiam inanimata, in certum finem, quem ipsa, sicut non agnoscunt, ita neque intendere, neque eligere possunt, & ipse certa scientia dirigit, ac deducit: numerat multitudinem stellarum ipse utique, tanquam exercitum famulantium sibi militum, & omnibus eis nomina vocat: ad nuntium ejus Sol, Luna, & omnes stellæ dederunt lumen in custodijs suis, & lætata sunt: (Baruch. 3.) Vocata sunt, & dixerunt, adsumus: Et luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas: Ipse est, qui quando, & ubi vult, producit ventos de thesauris suis, educens nubes ab extremo terræ; fulgura in pluviam fecit: quis araneam docuit texere telam suam captandis muscis? quis apiculas favos construere? quis formicas grana in hiemem convehere? Quis

inquam, hæc, & alia mirabilia potest facere, nisi Deus? Ergo datur Deus.

6 DENique (omnibus alijs rationibus Subtiliss. nost. Doct. in 1. dist. 2. quæst. 1. quæ est 2.) Prob. nostr. Conclusio ex ipsa hominis conscientia, & ex severa punitione eorum, qui vel negant, vel blasphemant, vel contemnunt Deum, quæ cogit velint nolint illum agnoscere. Quis enim alius Deo rebelles, & superbos gigantes aquis diluvij involvit? Quis Sodomitas; quis Pharaonem, Senacherib, Nabuchum, Balthasarem, Heliodorum, Nicanorem, Antiochum, Agrippam, & tot alios Theomacos subita, ac violenta morte è vivis eduxit, non ob aliud, teste toto orbe, quàm quod Deo petulantiùs insultarent? Tum etiam, ex stimulis conscientia, sive tacita formidine, qua, admissio, seu commisso gravi delicto, vg. homicidio, homines etiam ethnici concutiantur, quanvis illud in solitudine, & absque teste patratum fuerit. Quaro enim, quem Judicem formidare potest homicida ille? non se ipsum; quia nullum à se ipso supplicium pertimescit. Non alium hominem, qui crimen testetur, aut puniat; nam certus est; nullum mortalium conficium esse sui sceleris; & tamen tacitus quidam tremor, & solli-

citus pavor illum exagitat. Quid hoc? Senaper enim præsumit scilicet conscientia prava. Deum igitur ubique præsentem, Deum omnia etiam occulta inspectantem trepidando metuit, & metuendo agnoscit. Hinc igitur agnoscimus, nos in ipso mentis nostræ tribunali ad eum vivum testimonium Supremi numinis circumferre, ut si debitam illi fidem, & obsequium non exhibeamus, non tantum Deum iudicem, sed etiam nostram conscientiam habentem vindicem, testem, & accusatorem contra nos.

7 Pro 2. quæstionis parte est notandum, quod *unum*: prout ad præsens attinet, potest accipi in duplici sensu. Primò, affirmativè tantum, sic quodlibet ens est *unum*, etiam si à parte rei alia similia entia existant; quia sic *unum*, est omne indivisum in se, & divisum à quolibet alio. 2. sumitur *unum*, *exclusivè*, sic idem est idem, ac unicum, & excludit omne consortium aliorum similium, ut Sol dicitur *unus*, seu unicus. In hoc ergo sensu procedit nostra quæstio; non solum contra Gentiles, qui, teste Euseb. lib. 5. præparationis Evangelicæ cap. 15. Triginta millia Deorum admitterunt in terra, immò, & adhuc plura; sed etiam procedit contra hæreticos, Martionem, scilicet,ponentem tres Deos, Unum visi-

bilem, invisibilem alterum, & tertium diabolium: Contra Manem, ac suos sectatores Manichæos, asserentes duos deos, unum bonum, & alterum malum; ac denique contra Tritheitas, qui existimarunt dari tres deos ob Sacræ Scripturæ loca, quibus probatur Trinitas personarum. Contra quos, & alios sit

8 CONCLUSIO nostra.

Deus est Unus, seu Unicus, ita ut sit impossibilis omnino Deorum pluralitas. Hanc conclusionem, quæ est de fide, & omnium Theologorum, probat Subtiliss. noster Doct. in 1. d. 2. q. 3. §. in ista quæstione Verf. Videtur tamen, quod ista veritas possit naturali ratione ostendi, & hoc sumendo viam. Primo, ex infinito intellectu. 2. ex infinita voluntate. 3. ex infinita bonitate. 4. ex ratione infinitæ potentie. 5. ex ratione infiniti absolute. 6. ex ratione necesse esse. 7. ex ratione omnipotentie. Quæ septem rationes ibi ad longum possunt videri; quia nobis non licet tempus insumere in examinandis omnibus. Prob. tamen aliquibus admixtis etiam Sacris Scripturis: Primo, quia Deus est infinite perfectus, & essentialiter, ac necessario continet omnem perfectionem, sub latitudine entis possibilem, Exod. 3. v. 14. *Ego sum qui sum.*

Psalm. 144. *Magnitudinis ejus non est finis* : g. continet omnem omnino divinitatem , si quæ possit fingi in aliquo : Continet, inquam , non solum eminentèr , sed & formaliter ; quia divinitas est perfectio simpliciter , qualem omnem (etiam secundum Philosophos) debet Deus in se formaliter continere.

9 SECUNDO, Prob: quia Deus est ens simplicissimum, & actus purissimus : *Ego sum qui sum* : g. repugnat illi componi ex genere , & differentia , velex specie , & principio individuantè: g. non est, nec esse potest , nisi unus Deus ; quia quod est essentialiter singulare, est unicum. Deinde, Deus est omniscius , & omnipotens. Psalm. 138. *Tu cognovisti omnia novissima , & antiqua* : Et Marc. 14. *Omnia tibi possibilia sunt*. Nunc sic : si plures essent Dij, vel possent occultare sibi mutuò proprias cogitationes, vel non possent ? Si prius : g. non essent omniscij. Si posterius ; g. non essent omnipotentes ; ac per consequens nec Dij. Denique Deus est Ens altissimum , ac nobilissimum , primus fons , & ultimus finis omnium entium ; Proverb. 16. *Universa propter semetipsum fecit altissimus*. Et Apoc. 1. *Ego sum Alpha , & Omega , princi-*

pium, & finis. Est item Monarcha , & Rector, totius universi. Sap. 14. v. 3. *Tua autem, Pater, providentia cuncta gubernat*. Atqui hæc omnia non, nisi in unum quadrant , ut per se est notum ; nam qui habet parem, seu æqualem , non est omnibus altior ; nec qui habet consortium in ratione finis , & fontis , potest verè dici primus fons , & ultimus finis ; nec regimen Monarchicum , quod est omnium optimum admittit plusquam unicum supremum caput : g. de primo ad ultimam ex naturalibus constat tantum dari unicum Deum.

10 ARGUITUR 1. contr. 1. conclusionem : Si existentia Dei potest naturaliter cognosci : erg. & Trinitas personarum ; quæ est identificata cum illa. Atqui Trinitas personarum nequit cognosci naturaliter : erg. nec existentia Dei. Resp. dist. antec. Si posset naturaliter cognosci , quoad *quid est* , conc. Si tantum potest cognosci quoad *an est* , nego : & concessa min. subsumpta, negat. consequens. Etenim , sicut ex cognitione lucis certè colligitur , solum existere, etsi non ob id possit distinctè penetrari quidditas illius , & modus, quo existit ; sic etiam se habent effectus naturales ad Deum. Unde cum Beata Trinitas spectet ad quid sit Deus,

mirum non est, quod nequeat naturaliter sciri.

11 ARG. 2. Quod nec est à se, nec ab alio, non est; sed si esset, aut daretur Deus, nec esset à se, nec ab alio: erg. non est, aut non datur Deus. Prob. min. Et in primis non esset ab alio, alias non esset primum ens, nec independens: ac proinde non esset Deus. Non etiam esset à se; quia nihil producit se ipsum, alioquin esset antequam esset; quia prius est esse, quam producere, seu operari: erg. supponeret esse antequam esset, quod implicat. Resp. cum nost. Bassol. in 1. d. 2. q. 2. ad secundum principale disting. min. quoad prim. part. non esset à se effectivè, positivè, seu per productionem, conc. non esset à se negativè, hoc est per negationem productionis, tam ab alio, quam à se, nego. Etenim ly *esse à se*; non dicit effectiorem, nec emanationem, quasi Deus se ipsum producat, aut emanet; sed tantum dicit negationem productionis; ita quod idem sit esse à se, ac non esse productum, nec habere principium.

12 ARG. 3. Si daretur Deus, esset ens infinite bonum, & infinite justum: atqui hoc non datur: erg. nec Deus. Prob. min. Tum, quia si daretur bonum infinitum, non daretur ali-

quod malum; quia quodlibet malum est incompatible cum infinito bono, sicut quodlibet frigus cum infinito calore. Tum etiam, quia infinita justitia deberet impedire infinita mala; sicut justitia finita impedit mala finita; sed experientia constat plurima esse mala; & quod via impiorum prosperatur: erg. non datur ens infinite bonum, nec infinite justus. Resp. neg. min. & disting. probat. illius; non daretur aliquod malum intra se, conc. extra se neg. Eodem modo respond. ad illud de justitia. Vel aliter respond. ad utrumque: Si tale infinite bonum, & infinite justum ageret necessariò, & ex impetu naturæ, conc. si ageret liberè, neg. Deus autem non agit necessariò ad extra, sed omninò liberè: Omnia quæcumque voluit fecit in Cælo, & in Terra; quapropter licet sit infinite bonus, infiniteque justus, malos esse permittit ob fines altissimos suæ providentiæ; omnis enim malus, aut ideò vivit ut corrigatur, aut ideò vivit ut per eum bonus exerceatur. Deindè, multa sunt mala in regulis justitiæ, & providentiæ humanæ, aut particularis, quæ bona sunt, aut non sunt mala in regulis justitiæ, & providentiæ divinæ, ac universalis.

13 ARG. 4. Non datur alius

alius Deus, nec est necessarius, quàm ipsa natura : sed hanc non vocamus Deum : erg. non datur. Prob. maj. non enim videtur univèrsum regi, nisi à natura, quæ uno cursu, & ordine semper eadem agit ; nox enim eodem cursu succedit diei, æstas verè, æstati autumnus, & huic hyems ; homines semper nascuntur, & moriuntur ; sic etiam est de animalibus : atqui hæc non succederent ita regularitèr, si aliquis Monarcha intelligens, & liber gubernaret ; nam ubi leges sunt arbitrariæ, Princeps illas mutat ad libitum, aut saltem pro temporum, & negotiorum exigentia, & varietate : erg. non datur alius Monarcha univèrsi præter naturam. Resp. neg. major. & ejus probat. sicut & minorem ; Nam in primis si Deo placuit statuere ipsi naturæ regulas permanentes, à quibus non recedat, quid inde contra ejus existentiam ? Præterea, falsum est, Deum non dispensasse sapius in naturæ regulis, ut patet ex miraculis quotidianis, quibus videmus in hyeme flores, & fructus, in æstate nives, & glacies ; in aquis soliditatem, & regressum ; in igne ardoris suspensionem ; in Sole retrogradationes, & Eclipses extraordinarias ; ex moribus resurrectiones, & ex diluvijs terram inundantibus, &c.

Hæc omnia spectant ad providentiam alicujus Dei : erg. &c.

14 ARG. contra utramque conclus. simul ; si verum est, quod datur unicus Deus, & hoc rationibus naturalibus monstratur : g. non est necessaria hominì viatori doctrina supernaturalis divinitus inspirata ad salutem consequendam. Atqui hoc est contra assertum Disput. præmiali : g. vel non est verum dari unum Deum, vel id nequit constare rationibus naturalibus. Vrgetur ; de veritate utriusque conclusionis datur fides. Patet ex Symb. Eccles. *Credo in Deum*. Ex Symb. Apost. *Credo in unum Deum*. Ex D. Pauli ad Hæbr. cap. 11. ubi ait : *Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator est* ; quibus duo distinguit, nempe, quod Deus sit, & quod inquirentibus remunerator sit, & quod utrumque fide divina est credendum. In super nihil aliud magis inculcare videtur Sacra Scriptura, quàm existentiam, & unitatem Dei : g. falsum est, quod veritas utriusque Conclusionis possit ostendi naturalibus rationibus. Patet consequentia ; nam alias inutilis, & superflua esset revelatio, & fides. Deinde etiam sequeretur posse dari fidem, & scientiam de eodem objecto, seu

quod

quod idem objectum cognoscetur obscure, & evidenter.

15. **RESPOND.** ad argument. neg. consequentiam, vel illam disting; non est necessaria doctrina supernaturalis ad cognoscendum confuse, & indistincte, quod datur unus Deus, conc. non est necessaria ad cognoscendum determinate, & distincte qualis sit iste Deus, neg. Patet distinctio ex ibi dictis; nam antiqui Philosophi cognoverunt dari unam primam causam, unum primum motorem, unum primum ens, & unum Deum; Attamen non cognoverunt determinate, & distincte qualis esset; ob quod valde erraverunt. Vel aliter etiam distinguitur consequens; non est necessaria doctrina supernaturalis ad cognoscendum unum Deum, ut authorem naturæ, conc: ut authorem gratiæ, neg. Eodem modo, eademque distinctione Resp. ad urgent. & reliquum argumenti: Nam unus Deus scitur naturaliter, ut est author naturæ; sed est necessaria revelatio, & fides, ut credatur, ut est Author gratiæ. Similiter de Deo uno authore naturæ datur scientia, & cognitio evidens; non verò de Deo uno authore supernaturali, & gratiæ: isto enim modo datur de illo fides, & cognitio enigmatica obscura, & in evidens, qualis est sacra nostra Theologia.

16. **ALITER** potest etiam responderi ex Magistris, Angel. & Subtil; nempe, quod esse unum Deum non est articulus fidei, nisi in eo, qui demonstrationem non capit; sed esse præambulum ad fidei Articulos. Deinde, veritas utriusque Conclusionis nostræ potest diverso respectu esse fidei, & naturalis: Est articulus fidei respectu illorum, qui eam cognoscunt quatenus est revelata; & est veritas naturalis respectu illius, qui eam deducit ex præmissis naturalibus. Immo, respectu eiusdem intellectus potest esse & fidei, & naturalis; intellectus enim uno actu potest credere esse unum Deum, quia revelatum est; & alio actu potest scire evidenter per rationes, quas artulimus, & alias plurimas, quas adducunt Catholici DD. sed de hoc amplius in materia de Fide.

17. Arguitur contra 2. conclusionem sigillatim: Plus potest Deus facere, quam intellectus creatus cogitare: Sed intellectus creatus potest cogitare, & de facto cogitavit plures Deos: ergo. Deus potest illos facere, ac per consequens non est unicus Deus. Resp. quod licet intellectus phantasticus gentilium, qui Deum non intelligebant, ut infinite perfectum, intellexit etiam plures Deos.

Deos ; intellectus verò rationalis , & peccatis non obcæcatus , non potest intelligere , nec cogitare plures Deos ; videt enim illicò , talem pluralitatem Deorum omninò implicare , & esse impossibilem ; unde licet intellectus phantasticus possit plus cogitare , quam Deus facere , sicut potest cogitare entia rationis chimerica , intellectus tamen rationalis hoc non potest ; immò plus Deus facere potest , quam iste intelligere naturaliter , ut patet in Mysterijs nostræ fidei.

18 Arguit. ulterius contra hanc conclus. ex Sacra Script; nam. 1. ad Corinth. 8. inquit Paul: *Sunt multi domini , & dii multi* , & alibi : *Ego dixi , dii estis ; & , non est s'm lis tui in dijs , Domine* : Erg. dantur plures. Resp. neg. conseq. Nam D. Paulus loquitur de Dijs , qui falsò , & ex errore , vel adulatione hominum dicuntur tales. Ita vocant Deos Reges , Dominos , & magnates , qui ex ipsorum impia politica prætendunt metu , & veneratione vulgares homines , ut eos collant tanquam Deos ; & ex illorum superbia , qua honores divinos sibi affectabant inter gentiles. Hoc etiam proveniebat sapè ex fallacia dæmonum ; qui præstigijs suis semper conati sunt avertere homines à cultu verò

divinitatis. Ipse enim dæmon est omnis idolatriæ Parens , cum in primo suæ creationis momento , divinitatis amulator similis altissimo fieri voluit. Deinde , primos nostros Parentes ad idolatriam sollicitavit , dicens : *Eritis sicut Dijs*. In alijs locis dicuntur Dijs , qui habent aliquam similitudinem cum Deo propter particionem potestatis aut gratiæ , ut ab initio diximus.

QUÆSTIO II.

Utr. *DEUM ESSE , SIT per se Notum ?*

PRO quæstionis intelligentia recolenda sunt , quæ diximus in fine Logicæ tractatu de Demonstratione. Disp. unic. quæst. 6. Ibi enim diximus , quod Thomistæ communiter propositionem per se notam sic definiunt : *Est cujus prædicatum est de ratione subjecti*. Hanc definitionem rejiciunt omnes Scotistæ : Tùm , quia non convenit omni suo definitò ; nam propositio in qua immediata passio prædicatur de definitione adæquata subjecti vg. *animal rationale est capax discipline* , est propositio per se nota : atqui hujus propositionis prædicatum non est de ratione , seu de essentia subjecti : erg. prædic-

dicta definitio non convenit omni suo definito. Tum etiam, quia convenit dicta definitio alijs à suo definito; nam propositiones in quibus ratio generica prædicatur de specie, sunt cujus prædicatum est de ratione, seu de essentia subjecti, vg. *Homo est ens, substantia, corpus, vivens, animal*; atqui tales propositiones non sunt per se notæ: erg. dicta definitio convenit alijs à suo definito. Major cum Conq. tenet, Min. prob.; quia talia prædicata generica ex se, & per se non sunt connexa cum specie, sed connectuntur per aliud, scilicet, per differentias específicas, quæ talia prædicata generica contrahunt, & determinant ad suas proprias species, vg. animal contrahitur ad hominem per rationalitatem: erg. in tantum connectitur animal cum homine, in quantum ad ipsum contrahitur per rationalitatem; ac per consequens non per se, sed per aliud est connexum prædicatum cum subjecto. Atqui propositio per se nota est, cujus prædicatum est per se, & non per aliud connexum cum subjecto: erg. dicta definitio convenit alijs à suo definito.

2 Est igitur propositio per se nota illa, cujus veritas, seu cujus connexio, aut dissensus, cujus affirmatio, aut negatio evidenter constat, cognitæ ipsius ter-

minis, seu cognito subjecto, & prædicato, & hoc vel distinctè, vel confusè; ita quod præter notitiam terminorum illius propositionis, sive affirmativa, sive negativa sit, nullo alio medio à priori egeat intellectus ad percipiendam connexionem, seu repugnantiam prædicati cum subjecto; quia veritas propositionis per se notæ debet esse independens à qualibet alia veritate à priori. Unde ab Aristotele dicitur, medio vacans; & à Philosophis vocatur immediata; quia inter prædicatum, & subjectum nihil mediat, sive interin prædicatum sit de essentia subjecti, ut in hac: *Homo est animal rationale*; sive propria passio, ut in hac: *Animal rationale est risibile*. Sic dicitur propositio per se nota, *Totum est majus sua parte*; & quia oppositorum eadem est ratio per oppositum, etiam erit per se nota hæc: *Totum est minus sua parte*; quia quilibet intellectus cognoscens quid significet *totum*, quid *pars*, quid *majus*, & quid *minus* nulla alia cognitione, nulla ve probatione indiget, ut evidenter percipiat, *omne totum esse majus sua parte*; & *nullum totum esse minus sua parte*.

3 Præterea, Sol dicitur per se visibilis, quia nullo alio lumine indiget, ut videntibus appareat, cum ille sit totius lucis, fons,

fons, & origo: sic similiter illa propositio dicitur per se nota (inquit Subt. Doct. in 1. dist. 2. q. 2. §. quoniam) quæ ex terminis proprijs, qui sunt aliquid ejus, ut sunt ejus, habet veritatem evidentem; & non propter aliquod aliud, quod sit extra terminos proprios habet evidentiam, sed ex se tantum; ut, omne totum est majus sua parte. Hucusque Doct. Quibus suppositis:

4 Sit nostra Conclusio: Hæc præpositio *Deus est, seu Deus existit*; est per se nota; non tamen prout à nobis talis propositio concipitur. Hæc Conclusio est communis, & expressa D. Thomæ, & Subt. Doct. qui loco citato. §. ex his, inquit: *Ex his ad questionem dico, quod propositio illa est per se nota, quæ conjungit ista extrema, esse, & essentiam divinam, ut est hæc; scilicet Deum, & esse sibi proprium. Quomodo Deus videt illam essentiam, & esse sub propriissima ratione, qua est in Deo, hoc est, quomodo nunc à nobis, nec esse intelligitur, nec essentia, sed ab ipso Deo, & à Beatis. Quia illa ex terminis suis habet evidentem veritatem, in tantum, quod illa propositio non est per se secundo modo, quasi predicatum sit extra rationem subjecti; sed per se primo modo, & immediata, & ex terminis evidens; quia*

est immediatissima, ad quam res solvuntur omnes propositiones enuntiantes aliquid de Deo, qualitercumque concepto. Hucusque Doctor. Speculare verba hæc subtilissima (inquit marginista) diligenter; quia multi Scotistarum titubant. Neque valet quorundam effugium (inquit Mastr. disp. 2. q. 1. num. 1.) hunc textum esse quandam additionem, atque signari pro extra. Cum enim illa doctrina ratificetur quodl. 1. ubi ait Subt. Doct. In divinis existentia est de concepta essentia, & predicatur de primo modo dicendi per se, sic quod propositio illa per se est prima, & immediata, ad quam omnes alie resolvuntur, ut patet in 1. d. 2. q. 2. Hæc igitur ratificatione legitimitur pro vera, ac genuina Scoti doctrina. Hucusque Mastris.

5 Est igitur ista (prosequitur Doct.) *Deus est*, vel hæc, *Essentia est*, per se nota; quia ista extrema nata sunt facere evidentiam de ista complexione cuilibet apprehendenti perfectè extrema istius complexionis; quia esse nulli perfectius convenit, quam huic essentia. Sic ergo intelligendo per nomen Dei aliquid, quod nos non perfectè cognoscimus, nec concipimus, ut hanc essentiam divinam; sic est per se nota *Deus est*. Ecce prima pars nostræ Conclusionis ab ipso Sub-

illi Doct. probata. Quod amplius expenditur sic: huic propositioni convenit definitio propositionis per se nota: erg. est propositio per se nota. Prob. anteced. ; nam cognitis perfectè terminis ejus proprijs, ut sunt ejus, evidentèr parit sui notitiam, seu veritatem connexionis prædicati cum subjecto: atqui ista est definitio propositionis per se notæ: erg. &c. Majorem videbimus in Patria, & utinam videamus, sicut vident Beati, qui apprehendentes perfectè *quid est Deus, & quid est existere*, eodem instanti per ipsos terminos, & non per aliud, prius cognoscunt connexionem illorum majori certitudine, & evidentia, quam nos cognoscimus *totum esse majus sua parte*.

6 Dices secundum Scotum: illa propositio est per se nota, quæ ex solis ejus terminis, ut sunt ejus cognoscitur: atqui ista propositio; *Deus est*, aliundè, & per aliud quam ex ejus terminis potest cognosci: erg. non est per se nota. Prob. min. quia, quod *Deus est* potest cognosci per creaturas; sed creaturæ sunt aliud quam ejus termini: erg. &c. Hoc ipsum potest formari in fide; nam per fidem probatur, & cognoscitur quod Deus est: sed fides est aliud à terminis prælatæ propositionis: erg. per aliud quam ex terminis ejus

Tom. I.

potest cognosci; ac per consequens non est per se nota. Resp. quod si argumentum aliquid probaret, probaret nullam dari propositionem per se notam; quia nulla est ita per se nota, cujus enuntiatum nequeat probari à posteriori, seu per effectus; v. gr. *Homo est animal rationale* est per se nota; & ejus enuntiatum sic probatur: *Quoddam sentit, & ratiocinat est animal rationale: sed homo sentit, & ratiocinat: erg. homo est animal rationale*. Ecce veritas propositionis per se notæ demonstrata à posteriori, & cognita per præmissas, quod non tollit ut sit per se nota. Respond. erg. distinguendo: propositio per se nota non potest probari, nisi ex terminis ejus, à priori, conc. à posteriori, neg. Et eodem modo distinguitur totum argumentum. Et similiter ad illud de fide, nam fides est quid posterius, & quid valdè extrinsecum, quod non obest ad propositionem per se notam.

7 Secunda verò pars nostræ conclusionis est etiam Subr. Doctoris, & D. Thomæ, quantumvis aliquali diversitate. Inquit ergo D. Thomas: *Quia quidditas Dei non est nobis nota, ideo quoad nos Deum esse, non est per se notum, sed indiget demonstratione*. Subr. verò Doct.

loco citat. pro 1. parte, sic ait:

L

„ Sed

„ Sed si quæritur, an esse in sit
 „ alicui conceptui, quod nos
 „ concipimus de Deo, ita quod
 „ sit propositio per se nota, in
 „ qua enuntiatur esse de tali
 „ conceptu, putâ in tali pro-
 „ positione cujus extrema pos-
 „ sunt à nobis concipi; potest
 „ enim in intellectu nostro esse
 „ aliquis conceptus de Deo dic-
 „ tus, non communis sibi, &
 „ creaturæ, putâ necessariò ens,
 „ vel ens infinitum, vel sum-
 „ mum bonum, & de tali con-
 „ ceptu possumus prædicare esse,
 „ eo modo qua à nobis concipitur.
 „ Dico, quod nulla talis est per se nota; quia quælibet talis est conclusio demonstrabilis propter quid.
 „ Probatio; quidquid primò, & immediatè convenit alicui, de quolibet, quod est in eo, sive sibi superiori, sive inferiori vel de passione, potest demonstrari propter quid per illud, cui primò convenit, tanquam per medium:: esse autem primò convenit huic essentia, ut hæc, quomodo videtur à Beatissimis: erg. de quolibet, quod est in hac essentia, quod potest à nobis concipi, sive sit quasi superius, sive quasi passio potest demonstrari esse per hanc essentiam, sicut per medium demonstratione propter quid.
 „ Et per consequens non est per se

„ nota ex terminis; quia tunc
 „ non demonstraretur propter
 „ quid.

8 Probatur 2. sic: „ Propositio per se nota cuilibet intellectui ex terminis cognitis est evidens: sed hæc propositio, ens infinitum est, non est nota sive evidens nostro intellectui ex terminis. Probatio; tales enim terminos prius concipimus, quam eam credamus, vel per demonstrationem sciamus, & in isto priori non est nobis evidens; non enim certitudinaliter eam tenemus ex terminis, nisi per fidem, vel demonstrationem. Hoc patet ex ipsa experientia; siquidem aperte patet, quod dum concipimus Deum sub aliquo præfatorum conceptuum, non statim determinatur intellectus noster ad assentiendum, quod tale ens existat; sed ut determinetur ad assentiendum debet urgeri, & manu duci quibusdam rationibus, aut per fidem: erg. ex ipsis terminis hæc propositio *Deus est*, prout à nobis concipitur ejus terminus Deus, non est intellectui nostro evidens; ac per consequens nec per se nota.

9 „ Probatur 3. sic: Nihil est per se notum de conceptu simpliciter simplici, nisi sit per se notum, partes illius conceptus uniti: nullus au-
 „ tem

tem conceptus, quem habemus de Deo proprius sibi, & non conveniens creaturæ, est simpliciter simplex: vel saltem nullus, quod nos distinctè percipiamus esse proprium Deo, est simpliciter simplex: erg. nihil est per se notum de tali conceptu, nisi per se notum sit partes illius conceptus uniri. Sed hoc non est per se notum; quia unio illarum partium demonstratur. Hucusque Doct.

10 Dices Subt. nost. Doct. loco citat. inquit: quod non est distinctio inter propositionem per se notam, & per se noscibilem, quia idem sunt. Nec est distinctio de per se nota in se, & in nobis; quia quæcumque est in se, & per se nota, cuiusque intellectui est per se nota, licet non actu cognita; tamen quantum est ex terminis est evidentè nota, si termini concipiantur. Item propter idem non valet illa distinctio, quod aliquid est per se notum sapientibus, vel insipientibus. Nunc sic eformatur ratiocinium: juxta Scot. propositio, quæ in se est per se nota, seu quæ est per se nota aliquibus, omnibus est per se nota: Sed hæc propositio *Deus est*, est in se per se nota, & est per se nota Deo, & Beatis: erg. etiam est nobis per se nota; ac per conseq. vel sibi

ipsi est. contrarius Subt. Doct. vel coincidit omnino cum D. Thom. & Thomistis distinguentibus inter per se notam, & per se noscibilem; inter per se notam in se, & in nobis; & inter per se notam sapientibus, & insipientibus.

11 Respond. veras esse auctoritates Scoti ab argumento relatas; sed falsum est, sibi esse contrarium, & quod in dictis divisionibus concordet cum D. Thoma, & Thomist. in hoc enim, solum hac in questione, est dissidium inter utramque Scholam. Dicimus ergo, quod hæc propositio *Deus est*, quomodo Deus, & Beati vident significatum per terminum Deum, quod est divina essentia sub propriissima ratione qua est in Deo, quomodo, nunc à nobis non intelligitur, est per se nota; & non solum est per se nota Deo, & Beatis, sed etiam nobis; non solum sapientibus, sed etiam viatoribus insipientibus; quia extrema prædictæ propositionis nata sunt facere evidentiam de illorum complexione cuilibet apprehendenti perfectè prædicta extrema: Unde quando nos apprehendamus perfectè terminos, seu extrema hujus propositionis; *Deus est*, ex ipsis terminis, & non per aliud distinctum ab ipsis, habebimus evidentiam prædictæ complexionis.

Hæc penè ad litteram sunt Scoti : & his non obstantibus , dicimus absque contradictione ; quòd hæc propositio , *Deus est* , prout à nobis concipitur non est per se nota , nec nobis , nec Beatis ; quare ? quia hæc propositio prout à nobis concipitur non est eadem propositio ac illa , quàm habent Beati. Vel aliter : hæc propositio *Deus est* , est eadem verbaliter , non tamen objectivé , cum illa quàm habent Beati ; nam per hanc vocem *Deus* nobis obijcitur ens infinitum , vel summum bonum , &c. De quibus objectis potest demonstrari existentia per propriissimam rationem divinæ essentia , tanquam per medium propter quid inquit Scot. at verò per eandem vocem *Deus* obijcitur beatis propriissima ratio divinæ essentia ; *Deus enim* (inquit Paul.) *habitat lucem inaccessibilem , quàm nullus hominum vidit , nec videre potest*. Ex quo apertè constat quàm diversa sit objectivé hæc propositio *Deus est* , prout in se est , & prout videtur à Deo , & Beatis , ac eadem verbalis propositio prout à nobis intelligitur , seu concipitur ; hæc enim nulli intellectui est per se nota ; illa verò omnibus , quia propositio per se nota non constituitur in esse ralem per respectum ad intellectum , ut volunt Thomistæ ;

sed per suos proprios terminos , quia ex ipsis terminis , ut sunt ejus , habet veritatem evidentiam , & non propter aliud , quòd sit extra terminos proprios.

12 ARG. contra hanc 2. part. conclus. ex D. Damasc. lib. 1. c. 1. & 3. ubi inquit : Ejus quod est Deum esse , cognitio omnibus est naturaliter inserta : Sed illud est per se notum cujus notitia omnibus inserta est : g. &c. Deinde lib. 7. orthodoxæ fidei , c. 1. Notitia Dei omnibus à natura est insita. Tertul. lib. 1. contr. Mart. Prima animæ rationalis dos , Dei notitia est , & in apolog. c. 17. Summa est delicti nolentium recognoscere , quod ignorare non possunt. Similiter loquuntur alij Sancti PP. quos referre nimis molestum esset. Et D. Paulus , ut quæstione 1. diximus , inquit : *Quod invisibilia Dei sempiterna ejus virtus , & divinitas ex creatura mundi conspiciuntur : ita ut sint innexuscabiles* , qui hoc negant , vel ignorant. Ex quo asserunt communiter Theologi , quod de Deo , ut est author naturæ nequit dari ignorantia invincibilis , etiam apud homines in sylvis , & in montibus enutritos ; aliàs essent excusabiles , quod est contrarium Apostolo : g. Deum esse , vel dari Deum , est per se notum.

RESP.

13 RESP. Ex Subr. Doct. 6. ad argumenta principalia, quod Damascenus (& idem est de alijs Sanctis PP.) potest exponi de potentia cognitiva naturaliter nobis data, per quam statim ex creaturis possumus cognoscere, Deum esse, saltem in rationibus generalibus. Vel de cognitione Dei sub rationibus communibus sibi, & creaturis, quæ cognita perfectius, & eminentius sunt in Deo, quam in alijs. Quod autem non loquatur de cognitione actuali, & distincta Dei, patet per hoc quod dicit ibi: *Nemo novit Deum, nisi quantum ipse revelavit.* Unde ex omnibus alijs solum concluditur, quod naturaliter cognoscitur necessariò, quod datur aliquis Deus, sed quod existentia sit per se nota, seu quod sit prædicatum indemonstrabile propter quid, seu à priori de subiecto, quod nos concipimus per Deum, nec Sancti PP. dicunt, nec aliquo argumento convinci potest; nam omninò apud omnes est certum, quod intellectus noster, licet naturaliter inclinatur ad cognoscendum Deum sub propria ratione, nequit tamen ex naturalibus illum attingere sub tali ratione.

14 ARG. 2. & est etiam in litt. Doct. Veritatem esse est per notum: Deus autem est ve-

ritas: g. Deum esse est per se notum. Probat. mai.; quia sequitur ex suo opposito; si enim nulla veritas est: g. verum est nullam veritatem esse: g. veritas esset, quod non esset veritas; sicque existentia veritatis colligitur ex veritatis negatione. Respondet Doct. quod veritatem in communi esse est per se notum: ergo Deum esse: non sequitur, sed est fallacia consequentis; arguitur enim à communi ad speciale; nimirum à veritate in communi ad veritatem in particulari, sicut argueretur: Datur animal: g. datur homo; quia homo est animal; falsa est consequentia; nam potest dari animal, quod non sit homo: Sic etiam potest esse evidens; & per se notum dari veritatem; non autem quod datur hæc veritas determinata. Deus quidem veritas est; sed non est per se notum prædicatum veritatis de ipso Deo.

15 ARG. 3. Hæc propositio, *Deus est collendus*, est per se nota omnibus viatoribus: g. & ista, *Deus est*; nam colligitur non potest quin existat. Resp. neg. mai.; aliud enim est, propositionem aliquam naturaliter cognosci, & aliud esse per se notam. Præceptum illud naturaliter cognoscitur, sed non per se; quia supponit Deitatem, & existentiam ejus, & neutra est nobis

bis per se nota pro hoc statu. Aliter potest responderi admit-
tendo antec; (quod aliqui con-
cedunt) & neg. consequent;
quia licet sit per se notum, pa-
rentes esse collendos; non ex
hoc sequitur esse per se notum
Parentes existere. Alia quam
plurima argumenta congerunt
authores; sed facillè omnia sol-
vuntur, præ oculis habendo de-
finitionem datam, ejusque ex-
plicationem propositionis per se
notæ: Nam quantumcumque, &
identissima sit aliqua proposi-
tio, ut homo est risibilis, non
indè concluditur, esse per se
notam; quia potest demonstra-
ri propter quid, seu à priori
risibilitas de homine per ejus
essentialem definitionem.

16 Dubitabis an existentia
sit de essentia Dei? Resp. affir-
mative. Est Subt. Doct. & com-
muni calculo (inquit Mastr.)
tùm Thomistarum, tum Scotis-
tarum, inter prædicata Dei
quidditativa connumeratur; &
quanvis nonnulli veterum Sco-
tistarum ipsam posuerint mo-
dum Dei intrinsecum, sicut est
in creaturis: comunitèr tamen
Scotistæ melioris notæ, tam Ve-
teres, quam RR. tenent, esse
prædicatum Dei quidditativum;
& quidem hanc esse Scoti men-
tem, indicant quam plures cla-
rissimæ autoritates; nam ut
supradictum est in 1. d. 2. q. 2.

asserit, quod hæc propositio
Deus est, in qua existentia præ-
dicatur de Deo, est per se nota,
& in primo modo dicendi per
se, & immediata, & immédia-
tissima, ad quam resolvuntur
omnes propositiones enuncian-
tes aliquid de Deo qualitercum-
que concepto. Et quodl. 1. ait;
quod essentia, & existentia in
creaturis se habent, sicut quid-
ditas, & modus; in divinis au-
tem existentia est de conceptu
essentiæ, & prædicatur in primo
modo dicendi per se, sic quod
propositio illa, per se est pri-
ma, & immediata, ad quam
omnes aliæ resolvuntur: g. iuxta
Scotum existentia est de essentia
Dei; & taliter (inquit Boyv.)
*quod de mente illius nulli dubi-
tare licet.*

17 Probat. etiam hæc re-
solutio ex Sac. Script. Exod. 3.
dicit Deus Moyfi. *Ego sum qui
sum: Sic dices filiis Isrrael, qui
est, misit me ad vos.* Et Job. 14.
Nonne tu qui solus es. Quibu-
verbis peculiari ratione tribuis-
tur Deo existentia, quam crea-
turis: atqui non foret peculia-
re quid, si existentia distingue-
retur ab essentia modaliter; quia
hoc etiam competit creaturis,
ut in Metaph. diximus: ergo
existentia est de essentia Dei.
Confirm: Essentia divina non
potest concipi absque existen-
tia: g. non distinguitur ab illa.

Patet conseq: nam quæ aliqu-
liter distinguuntur, possunt & ali-
qualiter concipi unum sine alio.
Prob. antec: Essentia divina est
actus purus; excludens omnem
potentialitatem: g. non potest
concipi absque existentia. **Patet**
conseq: nam actus purus dicit
essentialiter omnem actualita-
tem, & excludit omnem poten-
tialitatem ad esse: atqui hæc
potentialitas tollitur per exis-
tentiam: g. si essentia divina
semper concipitur ut actus pu-
rus, semper concipitur cum
existentia; ac per consequens
existentia est idem formaliter
cum Dei essentia. Rursus, quod
habet ignem, & non est ignis,
est ignis per participationem:
g. similiter, quod habet esse,
& non est ipsum esse, est ens
per participationem; sed hoc
repugnat divinæ essentiæ: g.
Existere Dei est ipsum esse; &
existentia divina: est ipsa divi-
na essentia.

18 Arg. contra: Precogni-
tio, *an sit*, distinguitur a præcog-
nitione *quid sit*; sed prima est
existentia Dei, & secunda ejus
essentia: g. Existentia Dei, dis-
tinguitur ab ejus essentia. Con-
firm. Per distinctas quæstiones
agunt Theologi de Essentia, &
existentia Dei: g. secundum
omnes Theologos, qui has dis-
tinctæ proponunt quæstiones, exis-
tentia, & essentia in Deo dis-

tinguntur. Præterea, existentia
Dei cognoscitur naturaliter, &
evidenter: Sed Dei essentia nec
naturaliter nec evidenter cog-
noscitur: g. distinguuntur. Resp.
ad argum. & ejus primam con-
firmationem: quod dictæ præ-
cognitiones, & quæstiones ex
parte objecti non distinguuntur
in Deo; benè verò distinguuntur
ex parte intellectus nostri, qui
propter sui tenuitatem, de in-
creatis, ac de creatis permis-
cua discurrere cogitur, & ad-
modum creatorum cogitat de
increatis; Si verò intellectus
noster ad visionem Dei intui-
tivam elevaretur, videret sane,
has præcognitiones, & qq. solo
nomine distingui, & existentiam
non esse quid distinctum ab
essentia. Ad secundam conf.
Resp. quod quando naturaliter
cognoscitur existentia Dei, seu
quod aliquis Deus existat, etiam
cognoscitur essentia Dei, licet
non sub ratione propriissima
clarè, & distinctè; sed sub con-
ceptibus communibus, vel pro-
prijs ex communibus, ut ratio-
ne entis infiniti, substantiæ vi-
ventis, spiritus, &c. qui quidem
conceptus sunt essentia Dei. Uno
verbo, nunc videmus per specu-
lum in enigmate, quod tunc
videbimus facie ad faciem: sed
tunc videbimus facie ad faciem
essentiam Dei: & nunc ipsam
Dei essentiam videmus quan-
vis

vis per speculum, & in enigmate.

19. Arg. 2. Quæ sunt communia Deo, & creaturis, sunt ejusdem rationis in illis; sed existentia est communis Deo, & creaturis: g. est ejusdem rationis illis. Atqui in creaturis existentia est modus aliquo distinctus ab essentia: ergo, & in Deo. Resp. 1. neg. mai: quam haud facile probabunt; nam ut dixit Subt. Doct. essentia, & existentia in creaturis se habent sicut quidditas, & modus; non sic autem in divinis, ubi existentia est de Conceptu essentia. Deinde in esse Patris possunt univocari Pater æternus, & Pater creatus; at qui talis ratio communis non est ejusdem rationis in utrisque: g. falsum est, quod ratio communis debeat esse ejusdem rationis in illis. Minor patet, nam in divinis Paternitas est quid necessarium, & increatis est quid contingens; in divinis quid substantiale, increatis quid accidentale; in divinis constitutiva personæ, non verò in creatis &c. Resp. 2. ut communiter respondent Nostrates, scilicet, maiorem esse veram si convenirent in realitate; non verò quando est convenientia in conceptu imperfecto, & inadæquato, ut est qualibet convenientia reperta inter Deum, &

creaturas; quia Deus, & creatura sunt primo diversa inquit Subt. Doct. & in nullo aparte rei convenientia. Videatur noster Phylosophi. Cursus disp. 21. metaphys. q. 3.

QUÆSTIO III. QUÆNAM SINT PRÆDICATA quidditativa, seu Essentialia Dei?

I. Supposito iam, quod Deus sit, & quod ita essentialiter existit, ut ipsa existentia sit prædicatum ejus quidditativum, & quidem propriissimum, ut amplius infra videbimus, restat nunc examinandum quænam sint alia ejus quidditativa prædicata. Et licet aliqui SS. PP. dicant, quod qualis sit Deus, nec mente concipi, nec sensu æstimari, nec animo definiri potest; tamen D. Ambros. de fide contra Arrium. c. 6. inquit: *Igitur humiliter, & pro viribus intueamur quid Deus sit, & videamus, an ei aliquid possit comparari?* Certè, hoc est Deus, quod cum dicitur, non potest dici, cum est natus, non potest æstimari; cum comparatur, non potest comparari; cum definitur, ipsa sua definitione decrescit.

2. Notand. est igitur cum Nostr. Subt. Doct. qui in 1. d. 3. q. 1. quod intellectus viatoris

„ *is non solum potest cognoscere Deum negativè, sed etiam affirmativè. Est contra Thomistas. Audiat Subt. Doct.*
 „ *Non est distinguendum, quod Deus possit cognosci negativè, non affirmativè: quia negatio non cognoscitur nisi per affirmationem, secundo Perihier. in fin: & 4. Metaph.*
 „ *Patet etiam, quod nullas negationes cognoscimus de Deo nisi per affirmationes, per quas removemus incompossibilia aliqua ab illis affirmationibus, sicut non removemus compositionem, nisi quia attribuimus simplicitatem, vel aliquid aliud. Negationes etiam tantum, non summè amamus. Similiter etiam, aut negatio concipitur præcisè, aut ut dicta de aliquo. Si præcisè concipitur negatio, ut non lapis, hoc æquè convenit nihilo sicut Deo, quia pura negatio dicitur de ente, & non ente: igitur in hoc non intelligitur Deus magis, quàm nihil, vel chymera. Si intelligitur non lapis de aliquo, tunc quæro, ille conceptus subtractus, de quo intelligitur ista negatio esse vera, aut est conceptus affirmativus, aut negativus? Si est affirmativus, habetur propositum. Si negativus, quæro, ut prius, aut*

„ *negatio concipitur præcisè, aut ut dicta de aliquo. Si primo modo, hoc æquè convenit nihil, sicut Deo. Si ut dicta de aliquo, tunc sicut prius. Et quantumcumque procederetur in negationibus, vel non intelligeretur Deus, magis quàm nihil, vel stabitur in aliquo conceptu affirmativo, qui est primus.*

3 „ *In eadem distinct. & questione 6. respondeo aliter, inquit: „ Dico primo, quod non tantum haberi potest conceptus naturaliter, in quo quasi per accidens concipitur Deus, puta in aliquo attributo; sed etiam aliquis conceptus, in quo per se & quidditative concipitur Deus. Probo, quia concipiendo Sapientem, concipitur proprietas; vel quasi proprietas, in actu secundo perficiens naturam: erg. intelligendo sapientem, oportet præintelligere aliquid quasi subjectum, cui intelligo, illud quasi proprietatem inhæsse; & ita ante conceptus omnium passionum, vel quasi passionum, oportet inquirere conceptum aliquem quidditativum, cui intelligantur ista attribui, & ille conceptus erit quidditativus de Deo. Confirmatur hoc: quia omnes ferè Theologi quærent, an divina attributa distinguantur ab essentia*

Quorum aliqui agnoscunt distinctionem formalem ex natura rei, ut Scotistæ; alij distinctionem virtualem, ut Thomistæ; & alij distinctionem rationis: erg. habent conceptum extremorum hujus distinctionis. Atqui unum ex extremis est essentia; erg. habent conceptum divinæ essentiæ, seu quidditativum Dei.

4 Notand. insuper est ex eodem Subr. Doct. loco citato. §. tertio dico; quod non cognoscitur Deus naturaliter à viatore in particulari, & propriè, hoc est sub ratione hujus essentiæ, & in se. Ratio est, quia Deus, ut hæc essentia in se, non cognoscitur naturaliter à nobis; quia sub ratione talis cognoscibilis est objectum voluntarium, & non naturale, nisi respectu sui intellectus tantum; & ideo à nullo intellectu creato potest sub ratione hujus essentiæ, ut hæc, naturaliter cognosci: nec aliqua essentia naturaliter cognoscibilis à nobis ostendit sufficienter hanc essentiam, ut hæc, nec per similitudinem univocationis, nec imitationis; univocatio enim non est nisi in generalibus rationibus; imitatio etiam deficit, quia imperfecta est; quia creaturæ imperfectæ eum imitantur. His suppositis, & quod non loquimur in nostra conclusione ex viribus naturæ tantum, sed ex viribus naturæ adjunctæ, & eleva-

tæ per fidem, & per habitum supernaturalem Sacra Theologiæ, sit

CONCLUSIO NOSTRA:

5 Prædicata quidditativa, seu essentialia Dei sunt *ratio entis, substantia completa, spiritalis, viventis, intellectualis, singularis, & existentis*. Unde interroganti, quid sit Deus possumus respondere, quod est Ens substantiale spirituale, vivens, singulare, & existens. Probatur Conclusio, quoad omnia prædicata simul, hac Scotica ratione: Cuicumque non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter: illud non convenit verissime illi substantiæ, nisi conveniat sibi essentialiter: sed prædicatis in conclusione enumeratis non repugnat esse idem essentialiter, cum divina essentia, seu esse prædicata quidditativa Dei: erg. non convenirent Deo verissime, nisi essentialiter, & ut prædicata quidditativa illi conveniant. Maj. cum consequentia tenet: Prob. min; quia omnia enumerata prædicata ponit Deus in creaturis, ut essentialia, & quidditativa illis: sed quod Deus ponit in creaturis, ablatis imperfectionibus, sunt eminentiori, & sublimiori perfectione in ipso Deo: erg. prædicatis enumeratis non repugnat esse essentialia-

etiam in Deo; ac per consequens sunt prædicata quidditativa illius.

6 Prob. 2. conclusio, & roboratur præfata ratio, examinando quodlibet ex prædicatis enumeratis: Et quidem ratio entis ita evidens est, quod sit prædicatum quidditativum, seu essenziale Dei, sicut est, quod datur Deus; quia ens est, quod aliquid est extra nihil, seu quod est quiddam est; atqui evidens est, quod Deus est essentialiter extra nihil, seu quod ejus essentia est: ergo, & evidens est, quod ratio entis est prædicatum quidditativum, seu essenziale Dei: Constat etiam esse ens absolutum; quia est ens à se, & primum ens, non ab alio productum.

7 Præterea, quod ratio substantiæ completæ, viventis, & spiritualis sit etiam prædicatum quidditativum, seu essenziale Dei, etiam patet evidenter; Primo, quia causa non debet esse deterioris conditionis, quam effectus: atqui Deus est causa prima omnium substantiarum viventium, & spiritualium: ergo, & ipsemet debet esse substantia completa, vivens, & spiritualis; maxime cum sit major perfectio, esse substantiam completam, viventem, & spiritualementem, quam oppositum. Secundo, ex Subtili Mag. loco citato: *Ad multos conceptus proprios de Deo possu-*

mus pervenire: ut sunt conceptus omnium perfectionum simpliciter in summo: Atqui ratio substantiæ completæ, viventis, & spiritualis est perfectio simpliciter: ergo, & est prædicatum quidditativum, seu essenziale Dei. Tertio, quia hoc ipsum patet ex Sacra Scriptura; in Symb. enim Pater, & Filius, dicuntur consubstantiales. Et in Ps. 38. Substantia mea tanquam nihilum ante te. Isai. 40. Omnes in conspectu ejus quasi non sint, ita sunt coram Deo, & quasi nihilum, & innane reputate sunt. Danielis: Deum vivum adoro. Joann. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam. Apocal. 5. Adoraverunt viventem in secula seculorum. Joann. 4. Spiritus est Deus. Prim. ad Corinth. Dominus autem Spiritus est: Et mille alijs in locis. Unde Subtilis Doct. loco cit. Quia enim Deus non est materialis, nec quantus, est tantum capax illorum, quæ conveniunt spiritualibus. Et redit ejus ratio; quia nulli istorum repugnat esse idem essentialiter cum Deo: ergo, ut verissime illi conveniat, debent esse prædicata essentialia illius. Denique, quod sit substantia completa, est definitum Capite firmiter, & Capite damnamus de summa Trinitate contra asserentes, Deum esse

esse materiam omnibus formis onustam; & contra existimantes, esse admodum animæ Mundi; & contra Manichæos, contendentes, lucem istam corpoream, Dei esse naturam.

8. PRÆTEREA. Quod ratio singularitatis sit prædicatum quidditativum, seu essentiale Dei, docet Scot. quodl. 2. §. prima ratio, & 1. d. 2. q. 2. §. ex his ad quæst. Et alibi pluries ubi asserit, quod Deus de se est hic, & singularis. Et divina essentia de se est hæc, & singularis. Et quod quidquid est in Deo in re est singulare, ex se in existendo, ita quod nihil contrahat aliud ibi ad singularitatem. Scotum sequuntur ferè omnes sui, & est communiter receptum. Et prob: quia si Deitas, seu divina essentia non esset ex se, seu essentialiter singularis, esset ex se contrahibilis determinabilis, seu in potentia ad singularitatem; & singularitas esset contrahens, determinans, & actuans divinam essentiam: atqui ex hoc esset innegabilis in Deo compositio à parte rei, quam abhorrent fidei aures: erg. dicendum est, quod singularitas est prædicatum quidditativum, seu essentiale Dei. Præterea, ex eo naturis creatis non repugnat plurificatio in plura individua, quia ex se, seu essentialiter non sunt singulares: atqui hæc plurificatio repugnat

divinæ essentiæ; sicut repugnat dari plures Deos: erg. singularitas est prædicatum essentiale illius.

9. Rursus, hoc ipsum probatur ex eo, quod jam probavimus, existentiam esse prædicatum Dei quidditativum; nam quod est essentialiter existens, est etiam essentialiter singulare; quia existentia est tantum rei singularis, & prius convenit naturis singularitas, quam existentia; unde existentia communiter vocatur ultimus actus essentiæ, quia supponit totum esse essentiæ completum secundum omnes differentias etiam individualement: Erg. cum ad similitudinem creaturarum, sublaris imperfectionibus, debeamus discurrere in Deo, si existentia, quæ est ultimus actus, seu posterior singularitate, est prædicatum quidditativum Dei, etiam erit singularitas.

10. Ultimò probatur nostra Conclusio de Prædicato intellectualitatis, quod est à quo concipimus, emanare intellectum, & voluntatem. Prob. inquam, quod sit prædicatum quidditativum, & essentiale Dei cum Subt. Doct. quodl. 1. §. de altero numero, nam contradictio, ubi ait: Nunc autem intellectualitas, sive vita intellectiva, vel intellectualis est idem essentialiter essentiæ divinæ, sic intel-

ligendo, quod non tantum est idem realiter ipsi essentia:.. sicut forte quodcumque attributum.. sed hoc modo est idem sibi, quod si ipsa essentia divina definiretur vita intellectualis, sive intellectualitas, non esset extra ejus definitionem, sicut sapiens, vel bonum. Et paulo infra: Ista etiam vita perfecta, quæ soli Deo convenit, cujusmodi est vita intellectualis, est idem essentialiter ipsi primæ essentia. Probat^{ur} autoritate Aug. 15. de Trinit. c. 5. vel 7.: quæ vita, inquit, dicitur in Deo, ipsa est essentia ejus, atque natura: hæc autem vita non talis est, qualis inhæst arbori, & qualis inhæst pectori. Vult ergo dicere, quod illa vita, quæ est essentia divina, est per se intellectualis. Probat^{ur} etiam illa ratione comuni. Quodcumque prædicatum quidditativum, cui non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter, non verissime illi convenit, nisi conveniat essentialiter; sed intellectualitati non repugnat esse idem essentialiter, cui convenit; sicut patet in creaturis, ubi intellectualitas est essentialis in quacumque substantia intellectuali: ergo cum Deus verissime sit intellectualis, ejus intellectualitas erit idem essentialiter ejus essentia. Omnia sunt Scot.

II ARGUMENTA validiora, quæ contra aliquam nostræ Con-

clusionis partem poterant obijci, facilius, & commodius obijciuntur, & solvantur quæstione sequenti. Pro argumentis Gentilium est observandum, quod quando in Sacra Scriptura attribuantur Deo, manus, oculi, brachia, & pedes: Hæc omnia sumi debent metaphorice, ut quando vocatur, lapis, vitis, agnus, Leo, &c. ita ut hæc omnia significant aliquid quod est in Deo; per oculos enim scientia denotatur; per brachia, & manus potentia, & presentia per pedes: Scriptura autem metaphora utens, humanæ mentis imbecillitatem adjuvare contendit, ducens per cognitionem corporalium, ad spiritualium intellectionem.

QUÆSTIO IV.

Utr. *PRÆDICATA QUID-
ditativa Dei distinguantur in-
ter se formaliter ex natu-
ra rei?*

QUÆSTIO hæc solum habet locum inter Scotistas, qui inter gradus superiores, & inferiores prædicamentales, seu potius inter prædicata genericæ, & differentias contrahentes distinctionem formalem ex natura rei admittunt; & sensus illius est: An, sicut prædicata genericæ hominis vg. dil-

distinguantur ex natura rei, tam inter se, quam ad differentijs contrahentibus, ita ex natura rei distinguantur prædicata quidditativa Dei. Seu aliter: An, sicut individuum naturæ humanæ dicit, seu includit plures realitates conceptibiles ex natura rei seorsim conceptu perfecto, & adæquato, ita individuum Deitatis dicat etiam plures realitates seorsim conceptibiles conceptu perfecto, & adæquato; seu an potius præfatum Deitatis individuum sit unica tantum realitas objectiva omnino simpliciter simplex, qua Deus est ens, substantia, vivens, spiritus, intellectivus, hic, & existens?

2 Circa quàm difficultatem divisi sunt Scotistæ, aliqui partem affirmativam tenentes; sed validiores, ut Lichet. Vulp. Smising. Mastr. Picaz. & alij pro viribus partem negativam defendunt. Propugnantes autem affirmativam duplici via gradiuntur; nam aliqui affirmant, quod prædicata quibus Deus convenit cum creatura, ut sunt ratio entis, substantiæ, viventis, &c. sunt præcisa ex natura rei à Deo, & creatura, & ex natura rei illis communia, ita Poncius, & aliqui antiquiores Scotistæ: Recentiores autem, ut Sendin. tract. 2. de Præd. quiddit. Dei, disp. 4. sect. 4. §. 1.

Et disp. 3. sect. 3. num. 33. Et gravissimi alij apud ipsum negant prædictam communiatem, præcisionem, & indifferentiam a parte rei in prædicatis quidditativis Dei & hoc non obstante, defendunt cum Poncio, quod talia prædicata quidditativa Dei distinguuntur inter se formaliter ex natura rei; ita quod individuum Deitatis est resolvable in tot conceptus perfectos, & adæquatos, quot sunt prædicata quidditativa Dei, sicut individuum humanitas est resolvable in conceptum entis, substantiæ, viventis, animalis, rationalis, & eccitatis; cum hoc tamen discrimine, quod prædicata hominis, utpote indifferentia, & communia a parte rei contrahuntur ad constitutionem hominis per suas respectivas differentias, & ultimo ad constitutionem humani individui per eccitatem; at verò in Deo, quodlibet prædicatum est ex se hoc, & singulare, & existens, ita quod existentia, & singularitas sint de formali conceptu cujuscunque prædicati. Quomodo autem quoadunentur præfata prædicata ad constituendum individuum Deitatis? Ipsi videant. Sit ergo.

3 Conclusio nostra. Prædicata quidditativa Dei non distinguuntur inter se formaliter ex natura rei. Hæc conclusio ma-

nec probata efficaciter in nost. Metaphysic. disp. 2. q. 2. contra Ponc. Et alios antiquior. Scotistas : Et meo videri fundamenta ibi relata etiam probant contra RR. Scotistas. Probatur igitur primo quam plurimis authoritatibus Mariani nost. Doct. in locis ibi citatis, in quibus apertè docet, Deum, & creaturam esse primo diversa in realitate; quia in nulla realitate conveniunt. Hæc est genuina Scoti mens, & pluries repetita, ut videri potest apud Mastr. disp. 2. de Natura Entis, q. 4. art. 2. Et in Theol. disp. 2. de Divinis Attrib. quæst. 8. art. 2. Quod quidem intelligitur de realitate perfecta, scilicet, quod Deus, & creatura non conveniunt actualiter, nec in ratione entis, neque in ratione substantiæ, neque in ratione viventis, spiritus, &c. sed solum conveniunt fundamentaliter, quatenus intellectus noster accipit propter suam imperfectionem fundamentum ad univocandum Deum, & creaturam univocatione imperfecta, & analogia in conceptu entis, substantiæ, viventis, &c.

4. Prob. 2. rationibus ibi positis. Si ratio entis, substantiæ, viventis, spiritus, &c. dicerent realitates ex natura rei inter se distinctas, & actualiter communes Deo, & creaturæ,

daretur in Deo compositio aparte rei ex actu, & potentia, sive ex contrahibili, & contrahente: atqui in Deo nequit admitti talis compositio; tum, quia est contra fidem; tum etiam, quippè opponitur summae simplicitati divinæ, quæ est purissimus actus, sine aliqua in re potentialitate: ergo, &c. Major patet; nam realitates communes pluribus ex natura rei, necessariò ex natura rei sunt potentiales, & contrahibiles ad sua inferiora, & cum rationibus particularibus suorum inferiorum efficiunt compositionem.

5. Nec valet, quòd aliqui Scotistæ respondent, scilicet, argumentum benè probare, præfatas rationes entis, substantiæ, viventis, &c. non dicere realitates subjectivas; non tamen probare, non dicere realitates objectivas, quæ quidem optimè cum Dei simplicitate compatiuntur, absque aliqua ex natura rei compositione. Hoc non valet, quia numquam sufficienter explicant, quid intelligatur per realitates objectivas; nam vel intelligitur, quod sint inter se distinctæ, & communes independentèr à consideratione intellectus? Et sic nihil aliud sunt quàm realitates objectivæ, quas, non admittunt; neque prædictæ objectivæ realitates

tes compositionem ex natura rei vivant: vel intelligitur, quod non sint inter se distinctæ, & communes ante operationem intellectus? Et sic nihil contra nos dicunt; nam & hos asserimus, prædictas rationes esse fundamentaliter distinctas, & fundamentaliter communes ante operationem intellectus; & per operationem nostri intellectus concipiuntur, ut actualiter distinctæ, & ut actualiter communes.

6 Nec insuper valet, quod respondent alij Scotista, scilicet, quod prædictæ realitates non efficiunt compositionem in Deo, quia ad ipsum non contrahuntur per differentias, sed per modos intrinsecos; unde nec sunt in potentia, quod necessario requiritur ad compositionem; & hæc est, inquit, expressa Scoti mens. Non inquam, valet; nam contra est 1. Quia, quod est primum contractivum alicujus realitatis communis, debet esse de essentia inferioris, seu essentielle constitutivum illius: atqui modi intrinseci non sunt de essentia Dei, & creatura, neque illorum essentialia constitutiva; quia sunt extra essentiam, & non variant rem essentialiter, sed solum illam modificant: ergo modi intrinseci nequeunt esse contractivi illarum realitatum,

quæ constituunt Deum quidditative. Neque Scotus stat pro sic respondentibus; quando enim dicit, ens contrahi ad Deum, & creaturam per finitatem, & infinitatem, quæ sunt modi intrinseci, non loquitur de contractione ex natura rei alicujus realitatis; semper enim negat, dari aliquam realitatem communem Deo, & creaturis, contrahibilem ad Deum, & creaturam sive per modos, sive per differentias; cum asserat, Deum, & creaturam esse in realitate primò diversa; unde solum loquitur de contractione, quoad nostrum modum concipiendi. Urgetur hoc rationes contrahentes prædictarum realitatum communium, si darentur, diversificarent essentialiter prædictas realitates, sicut rationes contrahentes realitatem animalis ad hominem, & brutum, hoc est innegabile: atqui modi intrinseci non diversificant sic: ergo si darentur prædictæ realitates communes, non per modos intrinsecos, sed per alias realitates essentielles contraherentur ad Deum, & creaturam; ac per consequens compositionem Metaphysicam efficiant.

7 Contra 2. Quia admissis prædictis realitatibus communibus a parte rei, semper sequitur in Deo compositio metaphysica,

sive contraherentur per differentias, sive per modos intrinsecos: g. nullatenus admittenda sunt prædictæ realitates ex natura rei inter se distinctæ, & communes. Prob. antec. quia tales realitates non essent de se, & essentialiter hæ, & singulares; sed indifferentes, ut pote communes Deo, & creaturis; & alias modi intrinseci essent illis aliquid superadditum, & ex natura rei aliquomodo ab illis distinctum, & ipsas realitates contraherent ex natura rei ad esse Dei, & creaturæ: Atqui quando aliqua realitas, quæ de se non est hæc, sed communis, contrahitur ad esse alicujus inferioris à parte rei per aliquid ab ea ex natura rei distinctum, necessario ex natura rei se habet ut potentia, & contrahens ut actus, & actus, & potentia ex natura rei, efficiunt compositionem: erg. nequeunt admitti prædictæ realitates inter se ex natura rei distinctæ, communes Deo, & creaturæ, & ad esse Dei, & creaturæ contrahibiles. Scetus autem, ut patebit litteram ejus scrutanti, non vitat compositionem in Deo, per hoc, quod realitates contrahantur per modos, & non per differentias; sed per hoc, quod nulla realitas detur ex natura rei communis, & contrahibilis ad Deum, & creaturam;

cum quo componitur; quod Deus, & creatura (verba sunt Scoti) non sint primo diversa in conceptibus, sunt tamen primo diversa in realitate; quia in nulla realitate conveniunt.

8 Prob. 3. Nostr. conclusio. Si prædicata Dei quidditativa essent realitates, inter se ex natura rei formaliter distinctæ, essent ex natura rei priores, & independentiores Deo: Atqui hoc repugnat: g. &c. Pater se-quella; quia tales realitates essent constitutivæ Dei, sicut partes divinæ essentia: Atqui constitutivum, & pars alicujus est prius, & independentius constituto; quippe constitutum ab illa; illa autem à constituto non dependet: g. Si prædicata quidditativa Dei essent realitates ex natura rei inter se distinctæ, essent ex natura rei priores, & independentiores ipso Deo. Hoc patet in realitatibus constitutivis hominis, & cuicunque alterius constituti, quæ semper sunt priores, & independentiores suo constituto. Deinde prædicata quidditativa Dei sunt formaliter infinita: Atqui non ita essent, si essent realitates inter se ex natura rei distinctæ: g. &c. Prob. min. Omnes realitates divinæ, quæ sunt formaliter infinitæ habent infinitatem suam radicaliter à divina essentia, quæ est fons, & ori-

go omnium perfectionum in divinis, & est omnino prima entitas in divinis, ut Doct. docet quodl. 1. Atqui, si prædicata quidditativa Dei essent realitates inter se ex natura rei distinctæ, non possent mutuare ab essentia formalem infinitatem, sed potius è contra essentia infinitatem haberet ab illis, & divina essentia non foret prima entitas, sed illæ essent priores, ut constituentes: g. dicendum est, quod talia prædicata Dei quidditativa non sunt realitates inter se ex natura rei distinctæ.

9 Prob. 4. Concl. nostra cum Mastr. qui disp. 6. Metaphys. q. 12. n. 246. & in Theolog. loc. cit. num. 105. inquit: Quod prædicata quidditativa Dei se habent sicut superius, & inferius, vel sicut magis commune, & minus commune: Ergo si essent realitates inter se ex natura rei formaliter distinctæ, planè concurrendo ad constitutionem divinæ essentiæ, compositionem metaphysicam facerent; quia tunc una esset potentialis ad aliam. Et hoc etiam palam deducitur ex Subt. Doct; nam in 1. dist. 8. quæst. 3. §. contra istam, & §. ad primum argum. princ. inquit: Quod cum intellectus noster concipit Deum sub conceptibus Entis, Substantiæ, Spiritus, &c. qui sunt sibi communes cum creaturis,

eiusmodi conceptus non abstrahuntur à diversis realitatibus quibus innitantur; sed ab eadem omnino realitate, quatenus est imperfecte, seu inadæquate concepta: g. Prædicata quidditativa Dei non sunt realitates perfectæ, & ex natura rei inter se formaliter distinctæ; sed formaliter sunt unica, & eadem formalitas, & solum virtualiter plures, & virtualiter distinctæ. Hinc quodl. 1. vocat Doct. naturam divinam simpliciter unicam, non unitate solum reali, quia sic in divinis omnia sunt realiter unum; sed unitate formali, quam cum ea, & inter se habent omnia prædicata, quæ nostro intelligendi modo eam quidditative constituunt; & secundum hanc unitatem formalem distinguitur ex natura rei actualiter ab attributis, & relationibus divinis: cum ergo prædicata quidditativa Dei constituant unum formaliter, vel potius sint formaliter unum, & idem cum divina essentia, quo sensu non sunt idem cum ipsa relationes, & attributa, concludendum est, prædicata quidditativa non posse fundare distinctionem illam formalem actualem à divina essentia, aut inter se, quam fundant attributa, & relationes divinæ; sed tantum virtualem, seu fundamentalem. Hucusque Mastr.

10 Ultimo potest probari nostra concl. illis principiis, quibus Subtilis. Nost. Doct. probat simplicitatem divinam, quæ, ut bene advertit Mastr. etiam probant indistinctionem Prædicatorum essentialium Dei. Subr. namque Doct. in 1. d. 8. q. 1. §. secundo probo; Et quodl. 5. art. 2. §. tertio arguitur inquit, quod infinitum non est componibile alteri; nec compositum ex alijs: Ergo est omnino simplex. Antecedens probat; quia omne componibile alteri, caret ejus perfectione, & consequenter perfectione totius, quæ conflatur ex perfectione utriusque: Infinito autem nihil perfectionis deesse potest. Compositum vero ex alijs, vel est compositum ex partibus infinite perfectis, & hoc est contra rationem partis; quia ut Doct. quodlib. citat. Infinitum habet rationem totius, non partis; Omnenamque totum est maius sua parte; & infinito nihil est maius. Vel componitur ex partibus finite perfectis, quod dici nequit; quia ex pluribus finitis non fit infinitum, ut per se patet. Hæc, inquam, ratio probat indistinctionem prædicatorum essentialium; Nam ex eo distinctio prædicatorum attributalium non opponitur simplicitati Dei, quia talia prædicata, ut pote

disparata, & non se habentia tanquam superius, & inferius, habendo identitatem realem ratione infinitatis, habent summam identitatem, quam possunt habere, quin efficiant compositionem, quia non se habent tanquam actus, & potentia, seu tanquam contrahibile & contrahens: atqui si prædicta essentialia solum identificantur realiter, non habent summam identitatem, quam possunt habere; nec est unde tollatur ab illis ratio potentia, & contrahibilis in supremo prædicato, & ratio actuantis, & contrahentis in prædicto intermedio, & infirmo: g. efficient compositionem repugnantem divinæ simplicitati; ac per consequens; quod probat simplicitatem divinam, probat etiam indistinctionem prædicatorum essentialium Dei. Nec illis jubat infinitas; quia cum concipiuntur prædicta prædicata, ut priora Deitate, non concipiuntur infinita, cum Deitas sit radix, & origo omnis infinitatis; Unde nil impediret quin facerent in Deo compositionem: id autem de attributis invicem comparatis, vel comparatis cum essentia minime sequitur; quia bonitas, & sapientia, v. g. non se respiciunt ut inferius, & superius, nec unum includit alterum; sed se habent, ut per-

fectiones disparata, & in ultima actualitate; ob quod nequeunt ad invicem identificari, nisi solum realiter absolute ratione formalis infinitatis, quam à divina essentia, cui adveniunt, trahere intelliguntur, ut à radice, & origine omnis infinitatis; atque ideo hæc distinctio formalis nullum infert præjudicium divinæ simplicitati.

11 Præterea ipse subit. Doct. quodl. 1. ut supra retulimus, probat identitatem formalem intellectualitatis cum divina essentia hoc modo: Cuicumque non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter, seu formaliter; illud non convenit verissime tali substantiæ, nisi conveniat illi essentialiter, seu formaliter: sed intellectualitas non repugnat esse idem essentialiter cum divina essentia: g. illi non convenit verissime, nisi conveniat essentialiter, seu formaliter. Nunc sic, & eadem, forma arguo pro inclusione formali prædicatorum essentialium: Prædicato essentiali entis non repugnat esse formaliter idem cum prædicato substantiæ, nec prædicato substantiæ repugnat esse idem formaliter cum prædicato viventis, & sic de cæteris: erg. prædicatum essentialiale entis non convenit verissime prædicato substantiæ, nec prædicato substantiæ prædicatum

viventis, nisi conveniat illi formaliter, seu nisi sit idem formaliter cum illo. Atqui, prædicatum substantiæ Dei est verissime ens, sicut & qualibet alia perfecta realitas, quia verissime extra nihil, & prædicatum viventis est verissime substantia, & sic de alijs: erg. in se ipsis ad invicem se includunt essentialiter, seu formaliter; vel ut melius loquamur omnia sunt unica formalitas.

12 Ulterius in 1. d. 8. q. 2. probat Doct. Nullam creaturam esse simpliciter simplicem; quia omnis creatura est aliquomodo composita, vel componibilis, quod sic declarat: Quia omnis creatura habet entitatem cum privatione alicujus gradus entitatis. Est dicere, quod nulla creatura potest habere plenitudinem entis; quia ens extenditur ad perfectionem infinitam, quam nulla creatura potest habere: Ergo nulla creatura est, quæ non constet, seu non sit composita ex gradu positivo entis, & privatione, seu negatione graduum aliorum entium, & negatione divinæ perfectionis. Nunc sic: Prædicatum *ens* includitur inqualibet realitate perfecta: erg. prædicatum entis essentialis in Deo est capax omnium perfectionum essentialium: erg. si inqualibet perfectione essentiali includitur, & qualibet

hæc distinguitur essentialiter ab alia, qualibet erit composita ex ratione entis, & ex privatione alicuius perfectionis, cuius quatenus ens est capax; ac per consequens, sicut propter hoc nulla creatura est simpliciter simplex; nec ipsa prædicata essentialia Dei erunt, quod est contra Subt. Magist. Dicendum ergo est de primo ad ultimum, quod prædicata quidditativa Dei non distinguuntur formaliter ex natura rei.

13. Argum. 1. contra nostram conclusionem: Eodem modo debent distingui inter se prædicata quidditativa Dei, ac distinguuntur prædicata attributalia ipsius Dei: Sed ista prædicata distinguuntur inter se formaliter ex natura rei: ergo & illa sic etiam debent distingui. Prob. assumptum ponderando rationes Scoti, quibus probat distinctionem inter attributa; quia æquè concludunt distinctionem inter prædicata quidditativa. Prima ratio est, quia Deus non eo est sapiens, quo bonus: ergo bonitas, & sapientia distinguuntur inter se formaliter ex natura rei. Nunc sic: Deus non est eo Deus, quo ens; nec eo est ens, quo substantia; nec eo est substantia, quo vivens, &c. Ergo si hoc argumentum concludit distinctionem formalem inter attributa, etiam concludet illam

inter prædicata quidditativa. Antecedens patet, quia si Deus eo esset Deus, quo ens, & ens quo substantia, &c. sequeretur, quod omne ens esset Deus, & omne ens esset substantia, & omnis substantia esset vivens, &c. quod est falsum. Præterea Subt. Doct. in 1. d. 8. quæst. 4. §. ad quæstionem. Ex eo probatur quod sapientia infinita distinguitur formaliter à bonitate infinita, quia si non, nec sapientia in communi distingueretur à bonitate in communi; nam infinitas non destruit rationem formalem rei cui additur: Atqui hæc ratio eodem modo concludit de prædicatis quidditativis: ergo &c. Prob. min. formando argumentum: Si ens infinitum esset substantia infinita, & substantia infinita esset vivens infinitum, &c. sequeretur, quod ens in communi esset substantia in communi, & substantia in communi esset vivens in communi, &c. quia infinitas non destruit rationem formalem rei cui additur: ergo eodem modo concludit argumentum de prædicatis quidditativis, ac de attributis. Præterea ex eo probatur, quod attributa sunt realitates inter se formaliter ex natura rei distinctæ, quia cum sint perfectiones simpliciter, unaquæque debet poni in Deo secundum propriam rationem forma-

malem, & actualem: sed etiam substantia, spiritus, & vita intellectualis sunt perfectiones simpliciter, & ponuntur in Deo secundum propriam rationem formalem, & actualem: erg. si hoc infert distinctionem inter attributa, etiam inter prædicata quidditativa illam infert. Tandem distinctio inter attributa probatur ex diversitate definitionum: sed etiam ens, substantia, spiritus, & intellectualitas diversas habent definitiones: erg. &c.

14. Resp. cum Mastr. negando assumptum. Ad cuius primam probationem dicimus, quod à parte rei eodem omnino Deus est ens, quo substantia, vivens, spiritus &c., & quid quid à parte rei verificatur de ratione entis, etiam verificatur de quocumque alio prædicato quidditativo, quippe omnia sunt unica, & eadem realitas; unde Deus, & Creatura non conveniunt à parte rei in ratione entis, sed tantum virtualiter, & in conceptu; ex quo solum sequitur, quod in conceptu non est eo Deus, quo ens; quia ut inquit Doct. sunt primò diversa in realitate, quanvis non in conceptu. Qua propter prædicata contradictoria, scilicet, convenire, & non convenire non verificantur à parte rei, sed à parte rei verificantur, quod in

nulla realitate conveniunt; & solum conveniunt in conceptu. Non sic autem est de relationibus respectu Deitatis, & attributis invicem comparatis; quandoquidem de ipsis contradictoria verificantur actualiter a parte rei; nam à parte rei actualiter relatio producitur, essentia non producitur; Essentia facit unitatem, relatio Trinitatem, &c. Filius producitur per intellectum, non per voluntatem; Spiritus Sanctus per voluntatem, non per intellectum; & cum contradictio semper arguat distinctionem sibi proportionatam in extremis, palam sequitur inter relationes, & essentiam, ac inter attributa ad invicem distinctionem actualem à parte rei requiri, ut est à parte rei actualis contradictio.

15. Ad 2. probationem Respond. quod non æquè concludit illa ratio Scoti de prædicatis quidditativis, sicut de attributis; quia ens, substantia, vivens, spiritus, &c. tam in communi sub esse objectivo, quam in particulari in esse subjectivo semper se habent, ut superius, & inferius; quare si in Deo importaret diversas realitates, non possent singulæ poni in ultima actualitate, sed necessariò una esset potentialis ad aliam; neque ratione infinitatis inter se identificari possent; quia cum

conciplantur priores Deitate, non conciperentur infinite; cum ipsa Deitas sit radix, & origo omnis infinitatis; & aliunde nil impediret, quin facerent in Deo compositionem à parte rei. Hoc minime sequitur de attributis; quia bonitas, & sapientia v.g. sive in communi, sive in particulari non se respiciunt, ut inferius, & superius, nec unum includit alterum; sed se habent ut perfectiones disparatæ, & in ultima actualitate, & inter se identificatæ non formaliter, sed solum realiter absolute ratione infinitatis, quam à divina essentia, cui adveniunt, trahere intelliguntur, ut à radice, & origine omnis infinitatis; atque ideo distinctio formalis inter ipsas, & cum essentia nullum infert præjuditium divinæ simplicitati. Hanc solutionem debent, meo videri, omnes Scotistæ amplectere; nam juxta omnes subsistentia in communi non est Paternitas in communi, nec ratio in communi est Paternitas in communi, sicut Sapientia in communi non est bonitas in communi; & tamen non inferitur quod subsistentia, Paternitas, & ratio, in divinis sint realitates inter se actualiter distinctæ; non ob aliam rationem, nisi quam jam ex Mastr. assignavimus, pro prædicatis quidditativis.

16 Ad 3. probationem, Resp. negando; quod Scotistæ arguant distinctionem formalem inter attributa ex eo præcise, quod sint in Deo secundum proprias suas rationes formales; sed quia simul cum hoc una non includit aliam, nec omnes simul includuntur formaliter in essentia, quod de perfectionibus primariis, seu quidditativis minime verificatur; quanvis enim in divina essentia sint formaliter, & actualiter, & non virtualiter tantum, non tamen sunt actualiter distinctæ inter se, vel ab essentia, sicut sunt attributa; quia cum sint perfectiones invicem subordinatæ, & non disparatæ, una includitur in alia, ut ratio entis in ratione substantiæ, & ratio substantiæ in ratione spiritus, &c. admodum quo ratio substantiæ in ratione relationis & Paternitatis; & omnes insuper includuntur in essentia, ut prædicata ejus quidditativa; atque ideo coeunt in unam Naturam divinam non unitate tantum reali, quia sic etiam coeunt perfectiones attributales, & personalitates; sed unitate etiam formali, quam cum ea, & inter se habent omnia prædicata, quæ nostro intelligendi modo illam quidditative constituunt; Cum ergo prædicata quidditativa constituent unum formali-

ter, vel potius sint formaliter unum, & idem cum divina essentia, quo sensu non sunt idem cum ipsa relationes, & attributa; concludendum est, predicata quidditativa non posse fundare distinctionem illam formalem actualem à divina essentia, aut inter se, quam fundant attributa, & personalitates; sed ad summum distinctionem virtualem, & fundamentalem.

17 Ad 4. probationem Respond. ex dictis in Logica, quod non quæcumque diversa definitio arguit diversum, seu distinctum definitum; sed solum illa, quæ datur per conceptum adequatum; hæc enim verè rem exprimit, ut se habet a parte rei ante quodcumque opus intellectus; definitio autem quæ traditur per conceptus inadæquatos, seu munericos, non exprimit rem ut est in se, seu ut se habet a parte rei actualiter, sed tantum fundamentaliter, & virtualiter; & ideo pluritas talium definitionum non arguit inter definita distinctionem formalem actualem, sed tantum virtualem, fundamentalem, seu munericam. Ad rem perfectiones attributales Dei habent diversas definitiones primi generis, ut iam dicemus, atque distinctionem formalem actualem eis tribuamus; at perfectiones pri-

maria, seu predicata Dei quidditativa habent diversas definitiones secundi generis, ut sæpè docet Subt. Eccl. dicens, quod cum intellectus Deum concipit sub conceptibus entis, substantiæ, spiritus, qui sunt sibi communes cum creaturis, & sunt de ejus quidditate; non abstrahit hujusmodi conceptus à diversis realitatibus, quibus innitantur; sed ab eadem omnino realitate, quatenus est imperfecte, seu inadæquate concepta; atque ideo solam distinctionem virtualem eis adscribimus; quod quidem de attributis, & relationibus dici non potest; quia si relationes essent, cum essentia una, & eadem formalissima entitas actualis a parte rei, ut dicimus de predicatis quidditativis, planè inter ipsas relationes concipi non poterit realis oppositio actualis, nec realis distinctio actualis.

18 Arg. 2. Ex nostra conclusione destruitur fundamentum Scoti ad ponendas naturas communes, quæ ex natura rei præscindant à peculiaribus rationibus, & quibus unitas formalis ex natura rei conveniat. Prob. assumptum: eadem convenientia reperitur inter hominem, & brutum in ratione entis, substantiæ, viventis, & animalis, ac inter Deum, &

Angelum in ratione entis, substantiæ, & viventis, & spiritus. Atqui hæc convenientia salvatur, quin prædictæ rationes dicant realitates inter se ex natura rei distinctas, & ex natura rei præcisas à peculiaribus rationibus Dei, & Angeli, & quibus ex natura rei correspondeat sua respectiva unitas formalis. Ergo & illa convenientia poterit salvari, quin præfate rationes dicant realitates inter se ex natura rei distinctas, & ex natura rei præcisas à rationibus peculiaribus hominis, & bruti, & quibus unitas formalis ex natura rei conveniat.

19. Resp. ex dictis in Metaphysica, disp. 2. q. 2. num. 25. & sequent. negando assumptum, & mai. prob. Non enim eadem convenientia reperitur inter Deum, & Angelum in ratione entis, substantiæ, spiritus, &c. ac reperitur inter hominem, & brutum in membris rationibus entis substantiæ, viventis, & animalis; hæc enim est convenientia in realitatibus ex natura rei distinctis, & præcisas à peculiaribus rationibus; seu est convenientia fundata in realitatibus conceptis, conceptu perfecto, & adequato: illa vero tantum est convenientia in conceptu, seu in realitatibus conceptis conceptu imperfecto & inadequato. Ratio autem, cur naturæ prædicamentales,

seu prædicata prædicamentalia in quibus conveniunt homo, & brutum, dicant realitates ex natura rei præcisas à peculiaribus rationibus inferiorum, ens, & autem, & alia prædicata, quidam dicunt in quibus conveniunt Deus, Angelus, & homo, non dicant tales realitates inter se ex natura rei in Deo distinctas, & neque in Deo, neque in Angelo, neque in homine ex natura rei præcisas à peculiaribus rationibus ipsorum, desumitur ex eo quod si ita distinctæ essent inter se in Deo sicut in Angelo, & homine dicerent in Deo compositionem metaphysicam, ut in Angelo, & homine dicunt, ut manet probatum; & ex eo quod species, & individua creaturarum non sunt primo diversa, sed aliquid idem entia, id est, in aliquo reali actualiter, & formaliter convenientia; ac vero Deus, & qualibet creatura sunt primo diversa, ut inquit Scotus, & ex ipso passim Scotista, quæ primo diversitas nequit stare cum convenientia in aliqua realitate ex natura rei; bene tamen stare potest cum convenientia in conceptibus communibus desumptis à realitatibus Dei, & creatura imperfecte conceptis. Videatur not. Philosoph. cursus loco citato ubi satis pulchre, & abunde hanc doctrinam prosequitur.

20. Arg. 3. ex Subt. Doct. in 1. d. 26. q. unic. §. ad argum.

gum. principalia ; vers. ad secundum dico ; ubi postquam sibi objicit , vers. similiter, quod ex sua sententia videtur sequi, quod intellectus & voluntas non distinguantur in Deo ex natura rei. Conseq. prob. ; quia illud , quod in Deo præcedit rationem qualitatis, & quantitatis , est tantum quid : Quid , autem , ut quid , non distinguitur in Deo ex natura rei , quia tunc non esset quid ejus simplex. Respondet Subt. Doct. sic : Dico , quod simplex non est puntualiter simplex, quasi unicam solam perfectionem in se continens : Sed hæc essentia est simplex , & illimitata ; quia illimitata non tantum intensive in una ratione , sed in omnibus , quæ sunt principia propriarum operationum Dei, sicut natura creata est quodammodo illimitata , quia identice est quodlibet principium tale operandi ; cum hac tamen illimitatione essentia divinæ fiat simplicitas : immo ex infinitate sequitur simplicitas , quia infinitum nulli est componibile ut pars parti ; sed tamen potest esse realiter idem , licet non formaliter cuilibet infinito. Hucusque Doctor. Ex quibus, nescio quomodo , inferunt RR. Scotistæ , quod prædicata quidditativa Dei dicunt plures realitates inter se formaliter distinctas. Hoc ab aliquibus vo-

catur totale fundamentum ad-versariorum. Sed non capio, inquam , quomodo hoc inferant ex prædictis Subtilis Doct. verbis. Amore Dei , duo inquit Marian. Doctor ; primo , quod essentia divina prout dicit intellectum , & voluntatem non est puntualiter simplex , hoc est, non est unica realitas. Quid inde ? Hoc , & omnes Scotistæ fatentur ; quia intellectus , & voluntas Dei distinguuntur formaliter ex natura rei , tam inter se , quam a divina essentia. Secundum , quod Doct. dicit est , quod simplex non est puntualiter simplex ; id est , quod ad hoc , ut aliquid sit simplex, non est necessarium , quod solum dicat unicam realitatem. Hoc etiam fatentur omnes Scotistæ , quia Deus Trinus, & unus est quid simplicissimum ; & tamen habet tot realitates quod sunt attributa , & relationes. Ex infinitate sequitur simplicitas , inquit Doct. Hoc est opus , hic est labor. Non negamus prædictam realitatem pluralitatem ; sed pluralitatem realitatum primarum , seu prædicatorum pure quidditativorum ; quia ut diximus , talia prædicata non sunt disparata , ut relationes , & attributa ; sed subordinata , ut superius , & inferius : Unde si essent realitates distinctæ , se haberent ad invicem , ut contra-

hi-

hibiles, & contrahentes, & facerent compositionem; quod simplicitati opponitur; essentque priores ipsa Deitate, & in illo priori non haberent infinitatem, ex qua sequitur simplicitas; quia Deitas est origo infinitatis: ergo de primo ad ultimum nulum est fundamentum in dictis Scoti verbis pro Scotistis adversis.

QUÆST. V.

QUOD NAM SIT PRÆdicatum quidditativum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei?

Superflua forsân videbitur hæc quæstio, cum jam in præcedenti dixerimus, prædicata Dei quidditativa non distingui inter se formalitèr est natura rei; sed omnia esse unicam simplicissimam realitatem; undè non est aliquod prædicatum, quod sit primo constitutivum, & aliud quod sit ultimo constitutivum, sed omnia æquè primò, & ultimo constituunt, ut per se patet, quod in rei veritate ita esse ultro fatemur. Verumtamen cum prædicta prædicata distinguantur virtualitèr, seu fundamentalitèr, nos illa concipimus per nostrum imperfectum modum concipiendi, sicut concipimus

primus prædicata quidditativa hominis, v. g. quo sensu adhuc est locus inquirendi, quodnam sit illud prædicatum quidditativum, quod quidditative constituit Deum ultimè; seu quod idem est, quisnam sit, quoad nostrum modum concipiendi, ultimus actus quidditativus Dei?

2 Pro cujus clariore intelligentia notand. est ex dictis in metaphysica, quod dupliciter aliquid potest dici primum, vel ultimum, scilicet, ordine compositionis, & ordine resolutionis; quod enim est primum ordine compositionis, est ultimum ordine resolutionis; & quod est primum ordine resolutionis, est ultimum ordine compositionis, v. g. juxta Scotistarum sententiam, in viventibus primus actus ordine compositionis physicae est forma substantialis corporeitatis constituens corpus organicum simul cum materia prima; & ultimus actus ordine compositionis physicae est anima, quæ simul cum corpore constituit vivens; ordine verò resolutionis physicae anima est primus actus, & forma corporeitatis est actus ultimus. Similiter in compositione metaphysica, primus actus in homine, v. g. est realitas contrahens realitatem entis ad esse substantiæ; secundus actus est

realitas contrahens substantiam ad esse viventis, & sic de cæteris usque ad rationalitatem, quæ est ultimus actus quidditative constituens, seu componens hominem; quia quamvis postea adveniat eccēitas, seu differentia individualis, hæc tamen non est actus quidditativus, seu essentialis, sed extra essentialis, & extra quidditatem hominis.

3 Hoc supposito, circa hanc difficultatem, quæ satis prolixè exagitur a complutensibus Sendin, Losad. Per. & Moral. citatis à sapientif. Picaz. quàm plurimè sunt sententiæ, quæ videri possunt apud Picazo, disp. 1. de Deo in lin. essentiali, quæst. 6. num. 81. ubi satis eruditè illas refert, & impugnat. Præcipuè apud Scotistas sunt duæ, 1. quòd prædicatum ultimo constitutivum Dei in linea essentiali est intellectualitas radicalis, seu radix à qua intelligimus pullulare intellectum, & voluntatem Dei. Pro hac militant Sendin. Merin. Antonius Perez Lopez, Picazo, & alij. Secunda sententia non minus communis, & celeberrima inter Scotistas, pro viribus defendit, quòd existentia essentialis, seu quidditativa est prædicatum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei. Ita Felix de Scientia Dei, cap. 1. diff. 4.

Mastr. de Essent. & Attrib. Dei, disp. 2. q. 1. ubi referunt pro hac sententia quam plurimos, tam antiquos, quàm RR. pro qua etiam stare videtur Dupasch. disp. 2. de Exist. & Essent. Dei, quæst. 9. quamvis hic asserit sub expressione affectatis, seu esse Dei absoluto, & independenti, seu à se. Cum quibus sit.

4 Conclusio nostra: Existentia essentialis, seu quidditativa est prædicatum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei, seu est ultimus actus in ordine constitutionis essentialis Dei. Hæc conclusio est magis conformis menti Subtilif. nost. Doct. qui docet, ut supra diximus, quòd hæc propositio *Deus est*, est de per se, in primo modo, & immediata, ad quàm resolvuntur omnes propositiones enuntiantes aliquid de Deo, qualitercumque concepto. Hoc probat Subt. Doct. ex illo Exod. 3. *Qui est misit me ad vos*; quòd explicat Aug. 7. de Trin. c. 1. *Quòd est sapientia sapere, & quòd est potentia posse, hoc est essentie ipsum esse*. Et Damasc. lib. 1. c. 12. *V. detur quidem principalius omnium, quæ de Deo dicuntur, nominum esse, qui est*. Etiam probat, ex Hilario lib. 1. de Trin. *Non enim aliud magis proprium Deo, quàm esse, intelligitur*. Et Dionif. de

Divin. Nominib. cap. 5. *Deum in una existentia omnia præhabere.* Deinde quodl. 1. inquit Doct. quod essentia, & existentia in creaturis se habent sicut quidditas, & modus; in divinis autem existentia est de conceptu essentiae, & prædicatur in primo modo dicendi per se.

5 Ex his probatur breviter, & efficaciter nostr. concl. sic: Illud est ultimo constitutivum, & distinctivum Dei, quod per nomen sibi ab ipso sumptum significatur: Atqui hoc est existentia quidditativa: g. &c. Mai. patet; Nam qui nomina imponunt rebus, intendunt per illas significare, quantum possunt, earum naturam secundum propriissimum suum conceptum, seu secundum suam ultimam constitutionem. Prob. min; ex loco citato Exodi, ubi constat, Deum sibi talem nomen sumpsisse: *Ego sum qui sum: sic dicet eis: qui est, misit me ad vos:* Ergo Deus non aliunde sibi nomen sumpsit, quam ab existentia; non ab infinitate, æternitate, omnipotentia, neque ab intellectivo, aut volitivo, &c. Ergo existentia est conceptus, à quo Deus nominatur propriissime ex illius electione, & est ratio, qua cognoscitur ut distinctus ab omni non Deo; ac per consequ. est prædicatum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei.

6 Probatur 2. nostra concl. Juxta ferè omnes Scotistas, existentia est prædicatum quidditativum Dei: Atqui juxta Subt. Doct. & communiter Authores, existentia est ultimus actus essentiae: Ergo existentia divina est prædicatum quidditativum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei. Minor patet ex Subt. Doct. in 2. dist. 3. quæst. 3. §. contra istud, vers. Per hoc patet; ubi ait: Concedo, quod existentia distinguit ultimatè, sed distinctione, quæ est extra totam per se coordinationem prædicamentalem (loquitur in creatis) quæ distinctio est aliquomodo accidentalis, licet non sit vere accidentalis; tamen sequitur totam distinctionem secundum esse quidditativum: eo ergo modo quo est actus, distinguit, & in quo est ultimus actus, ultimatè distinguit. Hucusque Doctor. Atqui per vos Existentia divina non sequitur ad esse quidditativum Dei, sicut existentia creata sequitur ad esse quidditativum creaturarum; quia in divinis pertinet ad esse quidditativum Dei; & alias est ultimus actus, & ultimatè distinguit: Erg. existentia quidditativa Dei est prædicatum ultimo constitutivum, & distinctivum illius.

7 Arg. 1. ex Subt. Doct. quodl. 1. §. de altero termino. vers.

vers. Nam contradictio, ubi ait: Nunc autem intellectualitas, si-
ve vita intellectiva, vel intellec-
tualis est idem essentialiter es-
sentia divina, sic intelligendo,
quod non tantum est idem rea-
liter ipsi essentia, & hoc identi-
tate simplici sicut quodcumque
attributum ponitur idem ipsi
essentia: sed hoc modo est idem
sibi, quod si ipsa essentia divi-
na definiretur, vita intellectu-
alis, siue intellectualitas, non
esset extra ejus definitionem, si-
cut sapiens, vel bonum. Hoc
repetit. vers. Maior patet, di-
cens: Minor sic intelligitur,
quod intellectualitas non habet
rationem attributi, quasi actus
secundi advenientis ipsi, sed ra-
tionem perfectionis omnino in-
tima: :: ista enim vita perfecta,
quæ soli Deo convenit, cujus-
modi est vita intellectualis, est
idem essentialiter ipsi primæ es-
sentia. Quam plurima alia loca
congerunt Scotista, præcipue
Antonius Perez; & Picazo, in
quibus Marianus Doct. asserit,
quod essentia divina, ut hæc es-
sentia, præcedens omnem qua-
si qualitatem, est intellectu-
alis, & volitiva essentia; ita,
quod sicut rationalitas non est
attributum homini, sic nec in-
tellectualitas huic essentia: g.
secundum Scot. intellectualitas,
vita intellectualis, seu intellec-
tivum radicale est essentia, seu
constitutivum Dei,

8 Respondet. quod prædic-
ta verba Scoti, & alia similia,
quæ longo calamo adducunt Sco-
tista contra nostram conclusio-
nem, minimè sunt contra illam;
quia solum probant, quod in-
tellectualitas, vita intellectu-
alis, seu intellectivum radicale
est prædicatum quidditativum,
seu essentialia Dei, & ad hoc
probandum nos iam supra ad-
duximus ea; non vero probant,
quod sit prædicatum quidditati-
vum ultimo constitutivum, &
distinctivum, quod est præsens
controversia. Etenim, rationa-
litas est prædicatum quidditati-
vum hominis, sicut etiam sunt
ens, substantia, vivens, & ani-
mal, cum hac tamen differen-
tia, quod rationalitas est præ-
dicatum quidditativum ultimo
constitutivum, & distinctivum
hominis, non vero reliqua. Qua-
re? Quia constitutio hominis
incipit à realitate entis, & ul-
timatur in realitate rationalita-
tis in linea essentiali, & rationa-
litas est ultimus actus essentialis,
quæ reliqua omnia prædica-
ta ultimæ actuatur, & contrahit.
Si ergo Ecceitas, & existentia
hominis non essent extra ejus
essentiam, sicut non sunt in divi-
nis, non rationalitas, sed ipsa
existentia esset ultimus actus, &
ultimum prædicatum quiddita-
tivum hominis.

9 Sed contra est inquit Sen-
din:

Ans. Cuicumque non repugnat esse idem alicui substantiæ essentialiter, illud non convenit verissime tali substantiæ, nisi conveniat illi essentialiter; sed intellectualitati non repugnat esse idem essentialiter cui convenit, ita ut sit ultimum constitutivum ejus in linea metaphysica, ut patet in homine: g. ita competit Deo intellectualitas, ut non solum ipsi competat, ut prædicatum essentialiter, sed ut prædicatum essentialiter constitutivum. Totus hic syllogismus est Scoti loco citato (inquit Sendin) nec video qualiter hæc consequentia negari posset ab Scotis; nam maior, & minor sunt Scoti; legitimus est syllogismus: g. tenet consequentia. Respondet. quod hæc replica non plus probat, quam argumentum, nempe, quod intellectualitas convenit Deo essentialiter, ad hoc intentum eformavit illam Scotus, & nos illa usi fuimus supra ad id probandum de quolibet prædicato quidditativo Dei; non vero probat, quod sit prædicatum essentialiter ultimo constitutivum, & distinctivum, de quo est questio. Hæc instantia potest poni in quocumque alio prædicato quidditativo Dei, ut per se patet: g. vel pro omnibus concludit (quod non concedit Sendin) vel pro nullo.

10. Arguit 2. Sendin ratione, quæ sibi videtur validissima: Omnis natura constitui debet per gradum ejus perfectissimum: erg. natura divina constitui debet per gradum ejus perfectissimum, ex his perfectionibus, quæ formaliter sunt in Deo; sed gradus perfectissimus est gradus vitæ intellectualis: g. natura divina constitui debet per gradum vitæ intellectualis. Hoc argumentum late prosequitur Sendin. Sed resp. 1. quod solum probat intellectualitatem esse prædicatum constitutivum Dei: non verò probat esse ultimum constitutivum, & distinctivum Dei. Resp. 2. cum Antonio Perez, quod si id intendit probare, antecedens est falsum; quia falsum est, quod omnis natura ultimò constituatur, & ultimare distinguatur per gradum ejus perfectissimum. Hoc patet in homine, cujus ultimò constitutivum essentialiter est rationale, quod est idem ac intellectivum radicale; & tamen volitivum radicale ex genere suo, juxta Scoticam Doctrinam, est perfectius, quàm intellectivum radicale, sicut voluntas est potentia nobilior, & perfectior, quàm intellectus. Homo igitur, & qualibet alia res non constituitur ultimare per prædicatum perfectius, sed per ultimum, quo concepto, concipitur res ul-

ultimatè, & adequatè; quia nihil amplius desideratur ad essentiam totaliter exprimendam. Nec facile poterit suaderi oppositum efficaciter, inquit Antonius Perez. Resp. 3. neg. quod existentia quidditativa Dei non sit gradus perfectissimus divinæ essentia; nam ut inquit Subt. Doct. *in divinis existentia est de conceptu essentie, & prædicatur in primo modo dicendi per se; sic quod propositio illa per se est prima, & imm. diata, ad quam omnes alie resolvuntur.*

II. Arg. 3. Ultimò constitutivum, & distinctivum nequit multiplicari formaliter in constituto, sed debet esse unica, & simplicissima realitas: atqui in Deo non est unica existentia, sed tot sunt, quod prædicata inter se formaliter distincta: erg. existentia nequit esse ultimò constitutivum, & distinctivum Dei. Confirm. Ultimò constitutivum debet esse ultima realitas superaddita ad alias realitates constituentes: atqui existentia non est realitas superaddita ad alias realitates, sed modus intrinsecus cujuscunque realitatis sicut in creatis: erg. &c. Respond. ad argum. concedendo maj. & neg. min. Nam existentia quidditativa Dei est unica realitas; immò omnia prædicata quidditativa Dei sunt unica, simplicissima realitas,

ut quæst. præcedenti diximus. Verum est quòd tot sunt existentia attributales, & relativa; quot sunt attributa, & relationes inter se formaliter distincta; sed de istis existentijs non loquimur, quia sunt extra essentialia, & non quidditativa; quidditativa autem est unica, & simplicissima realitas cum cæteris prædicatis quidditativis a parte rei, & solam quoad nostrum imperfectum modum concipiendi distinguuntur virtualiter, seu fundamentaliter, ut sæpè diximus. Ad confirm. Respondetur similiter, negando, quod existentia divina sit modus intrinsecus, sicut existentia creata; nam Subt. Doct. inquit, *quod essentia, & existentia in creaturis se habent, sicut quidditas, & modus; in divinis autem existentia est de conceptu essentie, &c.* Omittimus, quàm plurima alia argumenta; tum quia facilè solvuntur, si dicta benè intelligantur. Tum etiam, quia magna ex parte procedunt ex æquivocatione, & confusione ultimi constitutivi. Tum denique, quia cum sint unica realitas omnia prædicata Dei quidditativa, hoc potius est metaphysicare, quàm Theo-

logizare. ***

DISPUTATIO. II.
DE PRÆDICATIS NON
quidditativis, seu de modis in-
trinscicis, & attri-
butis Dei.

COGNITA jam aliquatenus quidditate, & natura Dei, consequens est, ut ejus modos intrinsecos, & proprietates, quos Theologi attributa vocant, & divinam essentiam quasi circumstant, contemplemur. Pro quo sit

QUÆSTIO I.
QUID, ET QUOT SINT MO-
di intrinseci Dei?

PRÆOCULIS habenda sunt, quæ diximus in metaphysica Disp. 2. q. 8.; quia magis propria, magisque necessaria hinc sunt, quam illic; ob quod penè ad litteram illa transcribam. Notand. est igitur, Primò, dari modos intrinsecos à modis extrinsecis distinctos; sed est dubium, in quo modi intrinseci ab extrinsecis distinguantur? Et ratio dubitandi est, quia modus, ut nomen sonat, nihil aliud est, quam *adjacens rei determinatio, seu modificatio*, per quod denotatur, quod quilibet modus debet esse aliquid extrinsecum respectu rei modificatæ, & consequenter, quod nequeat dari aliquis mo-

modus, qui intrinsecus dicatur, & ab extrinseco distinguatur. Nam si distingueretur, necessario modus extrinsecus esset *adjacens rei determinatio extrinseca*; & modus intrinsecus, ut ab illo distinctus, esset *adjacens rei determinatio intrinseca*; sed hi termini, *adjacens*, & *intrinseca* pugnant inter se, nam ly *adjacens*, ut sonat dicit aliquid extrinsecum: erg. non benè alicui modo potest tribui nomen intrinseci, ut à modo extrinseco distinguatur.

2 Sed licèt hæc ratio aliquam in terminis videatur habere apparietiam, in re tamen nihil habet difficultatis; igitur verum est quod modus est *adjacens rei determinatio*, & quod modo intrinseco additur illa particula *intrinseca*, & extrinseco illa particula *extrinseca*; falsum tamen est hos terminos *adjacens*, & *intrinseca* inter se pugnare, ut hic accipiuntur; nam per ly *adjacens* denotatur, modum esse aliquid supponens essentiam, & quidditatem rei, & per ly *intrinseca* intelligitur esse aliquid reslitter identificatum cum essentia, & quidditate; per quod patet, quod prædicti termini nullatenus inter se pugnant, immò patet, benè per hoc distingui modum intrinsecum ab extrinseco; hic enim non solum sup-

ponit essentiam, & quidditatem rei, quod denotatur per ly *adjacens*, sed etiam realiter à tali essentia, & quidditate distinguitur, quod denotatur per ly *extrinseca*. Deinde dicitur modus intrinsecus, quia aliquo modo pertinet ad primum modum dicendi per se rei, quam modificat, ut patebit ex infra dicendis; modus verò extrinsecus nullatenus ad primum modum dicendi per se rei quam modificat, spectat; sessio enim, quæ dicitur modus extrinsecus Petri vg. nullatenus ad primum modum dicendi per se Petri attinet, sed omninò extrinsecè se habet respectu illius. Qui aliqua de modis extrinsecis desiderat, consulat Mastr. in metaphysic. disp. 2. quæst. 6. art. 1. Pro intrinsecis autem,

3 Notand. est 2. Quod sicut ens dividitur ab Scotistis in quantum, & non quantum, quantitate scilicet virtutis, seu perfectionis: ita dividitur ab aliquibus modus intrinsecus in quantum, & non quantum. Modus intrinsecus quantus est, qui constituit rem in aliquo modo essendi perfectò. Modus intrinsecus non quantus est, qui constituit rem in aliquo modo essendi non perfectò; hoc pendet ex dicendis in materia de Trinitate loquendo de relationibus divinis, qua propter omis-

so modo intrinsecò non quantò, & loquendo de modo intrinsecò quantò, de quo communiter Scotistæ loquuntur.

4 Notand. est 3. Quod modus intrinsecus solet dividi in modum intrinsecum in genere, & supra genus. Modus intrinsecus in genere dicitur ille, qui rebus contentis sub genere, seu quæ sunt alicujus generis determinati, applicatur. Modus intrinsecus supra genus dicitur ille, qui rebus, quæ non sunt in genere, & prædicatis transcendentalibus applicatur; vg. finitas, & infinitas, si comparentur ad ens transcendentaliter sumptum, dicuntur modi intrinseci supra genus: si autem comparentur ad quantitatem, & qualitatem prædicamentalem dicuntur modi intrinseci in genere. Deinde modus intrinsecus etiam solet dividi in essentialem, & individua-lem. Essentialis dicitur, qui essentiam rei modificat, ut finitas, infinitas, perfectitas, imperfectitas; & alij hujusmodi; & potest dici essentialis transcendentalis, vel genericus, vel specificus juxta naturam rei, quam modificat. Individualis dicitur, qui non aliquam naturam secundum suam essentiam, sed, ut individuum modificat, ut intensio, & remissio respectu qualitatis; non enim una albedo dicitur intensior, vel remissior altera quoad per

perfectionem essentialem, bene tamen quoad individualement perfectionem. His notatis, Sit

5 Conclusio 1. Modus intrinsecus quantus sic definitur à pluribus Scotistis: *Est determinatus gradus perfectionis cuiuscumque entitatis, quo, facta comparatione ad aliam entitatem excedit illam, vel exceditur ab illa.* Hæc definitio deducitur ex Scot. pluribus in locis; & sic ex ipso explicatur; si accipiat hæc entitas albedo, & comparetur cum alia entitate v.g. cum nigredine, excedit istam in duplo; & si comparetur cum scientia, exceditur ab ista in triplo; & si cum anima rationali, ab hac exceditur in decuplo; & si cum Angelo exceditur ab isto in centuplo; & sic facta comparatione in quibuscumque entibus, semper invenitur aliqua proportio, in qua supremum excedit infimum, usque dum perverliatur ad ens infinitum, quod infinitè excedit quodlibet finitum; unde sicut infinitudo est modus intrinsecus Dei explicans excessum perfectionis Dei respectu creaturarum, ita gradus perfectionis cuiuscumque rei, quo aliam excedit, vel ab illa exceditur, dicitur, & est modus intrinsecus cuiuscumque rei. Hæc definitio sic explicata, & intellecta à ferè nullo Scotista negatur. Illam propugnat latè,

Doctiss. Sendin tract. 2. de prædic. quidditativis Dei, disp. 5. sect. 1. num. 2. Immo & Subt. Doct. illam traddit quodl. 5. §. de primo. Antonius Perez illam impugnat disp. 3. de modis intrinsecis sect. 1. num. 2. inquit enim, quod rationale, & irrationale, sub conceptu formali, & explicito differentiarum comparantur, & rationale excedit irrationale :: erg. datur excessus perfectionis præciso, seu non intellecto modo. Sed resp. facile ex ipso, & cum Subt. Magist. quod rationale intellecto sine modo, concipitur imperfectè, & fundamentaliter: erg. sine modo, solum fundamentaliter, & imperfectè excedit irrationale.

6 Aliter etiam modus intrinsecus definiri solet: *Modus intrinsecus est, qui additus rei, cuius est modus non variat rationem formalem illius.* Hanc definitionem, ut deductam ex Scoto pluribus in locis, in quibus de modis intrinsecis loquitur præcipue in 1. d. 8. q. 3. §. ad argumenta, à litt. Y. & q. 4. §. ad quæstionem litt. Q. tenent communiter Scotistæ. Pro cuius intelligentia notare oportet, quod modus intrinsecus potest considerari, vel comparative ad id, quod contrahit; vel comparative ad constitutum ex illo, & contracto, v.g. infinitas, & finitas possunt conside-

rari in ordine ad rationem communem entis, quod contrahunt, vel in ordine ad Deum, & creaturam, quæ sunt constituta ex illis, & ratione entis contracti; & sic dicuntur modi intrinseci entis, & modi intrinseci Dei, & creaturæ. Hinc ortum est dubium, an quando dicitur; quod modus intrinsecus non variat rationem formalem rei cuius est modus, hoc debeat intelligi de contracto, seu modificato per illum, vel de constituto ex modo, & ex modificato?

7 Pro qua difficultate observare oportet, quod variare, vel non variare rationem rei, non intelligitur in præsentī pro distractione rei à sua formali ratione, sed pro contractione rei ad constituendam inferiorem quidditatem; v. g. rationalitas, quæ est propria differentia contrahens animal, non dicitur variare rationem formalem animalis, eo quod distrahat animal à sua ratione formali; remanet enim animal in sua formalissima ratione viventis sensibilis; dicitur tamen variare rationem formalem animalis, eo quod simul cum illo constituit quidditatem hominis inferiorem quidditate ipsius animalis: in hoc ergo sensu debet intelligi Scotus, quando dicit modum intrinsecum non variare rationem rei, cuius est modus,

contraponit enim modum intrinsecum differentie propriæ dictæ. Unde modus intrinsecus non variat rationem formalem rei, cui ex natura rei additur, eo quod non constituit cum illa aliquam quidditatem inferiorem quidditate rationis cui additur, neque dicit aliquod prædicatum quidditativum ad aliquam quidditatem, quidditative pertinens. An hoc debeat intelligi de omnibus modis intrinsecis? adhuc est controversia. Sed pro illa.

8 Videtur dicendum, hoc debere intelligi de omnibus modis intrinsecis, tam in genere, quam supra genus; tam essentialibus, quam individualibus. Hoc patet, quia infinitas est modus intrinsecus extra genus, & modificat in re quidditatem Dei, cui additur, & non constituit cum Deitate aliquam quidditatem inferiorem, quippe nullum prædicatum quidditativum dicit, sed tantum modificat quidditatem Dei, cui additur, & quam supponit quidditative constitutam: idem est de modo intrinseco finitatis, qui quidditatem creaturæ modificat. Rursus perfectitas est modus intrinsecus in genere essentialis, & modificat in re quidditatem substantiæ, cui additur, & non constituit cum substantia aliquam quidditatem inferiorem quid-

quidditate substantiæ ; quippè nullum gradum , seu prædicatum quidditativum dicit , sed tantum modificat quidditatem substantiæ , cui additur , & quam supponit. Denique gradus intensiōis , ut quatuor , vel , ut quinque , v.g. est modus intrinsecus qualitatis individualis , & modificat in re qualitatem individualem , cui additur , & non constituit cum tali qualitate aliquam quidditatem individua-lem (liceat sic loqui) inferiorē individuali quidditate talis qualitatis individualis ; quippè nullum gradum , seu prædicatum individualis quidditativum dicit , sed tantum modificat prædictam qualitatem individua-lem , cui additur , & quam supponit. En quomodo ; non variare rationem formalem rei , non convenit omnibus modis intrinsecis sumptis ut sunt modi.

9 Arg. 1. Modus , & differentia distinguuntur in eo, quòd modus non variat rationem formalem , differentia autem variat rationem formalem ejus cujus est ; sed differentia , v. g. rationale , est constitutivum formale hominis , & ipsius differentia : erg. rationale variat constitutivum formale hominis , & consequenter se ipsam , quòd nequit percipi. Resp. conc. maj. & min. & neg. conseq. Quia rationale non aliter est differen-

tia hominis , nisi quatenus est differentia animalis , ipsum contrahens ad principium discursus quin permaneat in sola ratione viventis , & sentientis ; & hoc sufficit , ut differentia variet , quatenus distinguitur à modo intrinseco.

10 Arg. 2. Modus intrinsecus addit supra entitatem , seu realitatem , aliquam perfectionem , vel denominationem , quàm non habet realitas , ut præcisa à modo : erg. variat rationem formalem ejus , cujus est modus. Probat. antec. nam essentia divina cum infinitate , & æternitate , est formaliter infinita , & æterna ; atqui secundum se , ut præcisa ab his modis , non est formaliter talis : erg. infinitas , & æternitas variant rationem formalem essentia , cujus sunt modi : alias , neque rationale contrahens animal variaret rationem formalem illius , quia animal secundum se semper est idem formaliter , & cum differentia nihil ampliùs habet , quam esse rationale , sicut essentia cum infinitate est infinita.

11 Resp. conc. antec. & neg. conseq. ad probationem conc. maj. & min. & neg. conseq. Ratio est clara , quia etfi infinitas , & alii modi intrinseci addant denominationem , & perfectionem supra conceptum formalem quidditatis , tamen

non

non extrahunt quidditatem à suo esse formali ad aliud esse, seu ad aliam lineam essendi; secus autem differentia, vel aliud quodcumque, quòd non sit modus intrinsecus, ut substantia respectu entis. Exemplum in Deo, in quo dantur istæ lineæ, seu rationes formales essendi: radix, potentia, actus essentialis, & notionalis; radix, ut essentia metaphysica; potentia, ut intellectus, & voluntas; actus essentialis, ut intellectio, & volitio; & actus notionalis, ut relationes originis: licet enim modi intrinseci tribuant novam denominationem, & perfectionem essentia, vel potentijs, aut actibus essentialibus; attamen cum talibus perfectionibus essentia permanet in esse purissimæ radicis, potentia in ratione principij proximi, & actus in ratione determinationis actualissimæ, quin aliquid extrahatur ad aliam lineam, seu rationem formalem essendi, sed tantum perficitur idem esse uniuscujusque per illas perfectiones, seu modos intrinsecos essendi. Etsi linea notionalis esset formaliter capax harum perfectionum, adhuc cum ipsis esset paternitas incommunicabilis, & omnes relationes originis haberent idem esse formale, quòd defacto habent; solumque adderentur ipsis hi novi modi in-

trinseci essendi ejusdem esse, quòd habent. Substantia autem non sic respectu entis; nam esse formale entis concipitur in præcisa non repugnantia ad existendum, & perfectitas radicalis, quæ est essentialis, & formale constitutivum substantia non relinquit ens in pura ratione entis, sed illud contrahit ad novum esse, scilicet, substantiale; quòd quidem licet explicetur admodum modi, nempe *per se*, eo quod aliter nequeat intelligi quidditas substantia, tamen substantia apud omnes non est modus, sed res.

12 Ex dictis sequitur primo, quod licet modus intrinsecus conveniat in re cum differentia in eo, quod utrumque est extra quidditatem illius, cui applicatur; rationalitas, v. g. quæ est differentia, est extra quidditatem animalis, & intensio, quæ est modus intrinsecus albedinis est extra quidditatem albedinis; in pluribus tamen differant. Primo, quia modus intrinsecus intrinsecè realitatem, cujus est modus, perficit; differentia vero solum extrinsecè; albedo enim quoad suam entitatem perficitur per gradus intensificationis; animal vero non intrinsecè, quoad suam entitatem, sed extrinsecè per rationalitatem perficitur.

13 Secundo differunt in hoc,

hoc, quod realitas nequit perfecte concipi sine suo modo intrinseco; realitas verò generis perfecte potest concipi sine differentia; animal enim licet perfectissimo modo quoad suum esse quidditativum concipiatur, non adhuc habetur conceptus rationalitatis, quæ est differentia. Tertio differunt in hoc, quod ab eadem realitate desumitur conceptus objectivus modi intrinseci, & conceptus rei, cuius est modus; at vero conceptus differentie desumitur à diversa realitate ab illa, à qua desumitur conceptus generis; aliàs ubicumque realitas à qua desumitur animal v. g. inveniretur etiam realitas, à qua desumitur rationalitas, quod falsum est. Quartò differunt in hoc, quod differentia addita generi variat rationem formalem, & quidditativam illius; at vero modus intrinsecus non variat rationem formalem, & quidditativam rei, cuius est modus.

14 Sequitur secundò, modum intrinsecum etiam differre in multis a passione, licet conveniant in hoc; quod utrumque est extra quidditatem; nam primo differant in hoc, quod passio dicit realitatem perfectam distinctam ab essentia, non vero modus intrinsecus. Secundò in hoc, quod essentia per-

fectè concipi potest sine passione, non autem sine modo intrinseco. Tertio in hoc, quod passio dimanat ab essentia constituta in suo esse perfecto, at vero modus intrinsecus est gradus perfectionis ipsius essentiae, & non quid ab essentia perfecte constituta dimanans. Quarto in hoc, quod passio habet suum modum intrinsecum tamquam gradum perfectionis ipsam modificantem; at vero modus intrinsecus non habet alium modum intrinsecum ipsum modificantem, & perficientem; sed est pura modificatio rei, cuius est modus. Hæc differentie deducuntur ex Scot. pluribus in locis ex sup. cit. & in alijs, quibus firmiter tenet, infinitatem non esse attributum Dei, sed tantum modum intrinsecum, ubi assignat differentiam inter attributum, & modum intrinsecum; & certum est, attributa se habere in Deo admodum quo se habent passionem in essentijs creatis. Expresse etiam, q. 5. quodl. lit. C. dicit; modum intrinsecum non esse confundendum cum passione, sed esse magis intimum essentiae, quam passio, hæc sunt Scoti verba: *Infinitas intensiva dicit modum intrinsecum illius entitatis, cuius est, sic intrinsecum, quod circumscribendo quodlibet, quod est*

est proprietas ejus, vel quasi proprietas eius adhuc infinitas eius non excluditur.

15 Ex hoc deducunt aliqui cum Smising tract. 2. disp. 1. quod modus intrinsecus non pertinet ad secundum modum dicendi per se, sicut passio; quia modus intrinsecus intimior est essentiae, quam passio; neque facit modus intrinsecus unum conceptum quasi per accidens cum re, cuius est modus, sicut facit passio cum subjecto, cuius est passio; immo modus intrinsecus facit cum re cuius est modus unum per se conceptum perfectum; quia propter potius dicendum est, quod pertinet ad primum modum dicendi per se, quam ad secundum; sed ne ex hoc aliqua oriatur æquivocatio est advertendum cum Mastr. part. 2. inst. Log. tract. 1. c. 3. quod in primo modo dicendi per se possunt assignari aliqui gradus. Primus est, quando tota definitio prædicatur de definito. Secundus, quando pars definitionis de definito prædicatur. Tertius, quando modus prædicatur de re, cuius est modus. Unde constat, quod modus intrinsecus prædicatur in tertio gradu dicendi per se primo modo, & hoc ex eo, quod aliquomodo pertinet ad quidditatem rei, cuius est modus;

quippe sine illo nequit perfecte concipi; non autem in primo, & secundo gradu; quippe in his gradibus solum dicuntur prædicata quidditativa, & modus intrinsecus non est quidditativum prædicatum, seu est prædicatum non parè quidditativum.

16 Conclusio 2. modi intrinseci Dei sunt aseititas, simplicitas, infinitas, immutabilitas, invisibilitas, incomprehensibilitas, ineffabilitas, immensitas, æternitas, & alia huiusmodi, si occurrant. Aseititas est existentia à se, per quam est Deus essentialiter independens ab omni. Simplicitas est ratio actus purissimi, per quam est expers totius potentialitatis, & alienus ab omni compositione. Infinitas explicat perfectionem summam supra omnem discursum, & absque limitatione ulla. Per immutabilitatem excluditur quacumque novitas intrinseca, ita, quod aliter se habeat Deus aliquando, quam ab æterno. Invisibilitas negat posse videri intuitivè solis naturæ viribus. Incomprehensibilitas excludit possibilitatem cognitionis creaturæ adæquantem intelligibilitatem passivam Dei. Ineffabilitas ostendit Deum inexplicabilem. Per immensitatem est necessario præsens omni loco. Et per æternitatem explicatur eius intermi-

nabilis, & indivisibilis duratio, tam a parte ante, quam a parte post.

17 Omnes ista perfectiones, seu modi intrinseci transcendunt essentiam divinam, & omnes ipsius attributa: Unde modo quo essentia ab attributis, & ista inter se distinguuntur, distinguuntur etiam modi intrinseci essentiae à modis intrinsecis attributorum, & cujuscumque istorum ab alio; sicut diximus in metaphys. de ente transcendente omnes perfectas realitates, omnesque ultimas differentias ordine compositionis. Explicatur hoc: Si quis intuitivè videret intellectum divinum, v. g. quin videret divinam essentiam, aut aliud quodcumque attributum, videret perfectionem simpliciter simplicem: g. videret intellectum formaliter existentem à se; quia nihil præscindens ab existentia ex parte objecti potest esse perfectio simpliciter simplex; nec posset intuitivè videri, si ab existentia præscinderet: g. intellectus divinus est formaliter actus purissimus in sua linea, omnino simplex, absque ulla potentialitate, & repugnans omni compositioni, g. formaliter immutabilis: erg. infinitus simpliciter: g. incomprehensibilis formaliter: g. immensus, cum implicet videri in loco sibi determinato: g.

æternus, quia realitas à se existens non præscindit ab æternitate: g. qui intuitivè videret divinum intellectum, in unica realitate videret has omnes perfectiones: g. sunt transcendentes divinam essentiam, & omnia attributa.

QUÆSTIO II.

AN MODUS INTRINSECUS distinguatur ex natura rei à re modificata?

1 **H**ÆC difficultas valde controversatur inter Scotistas adducentes pro utraque parte subt. Mag. & supponitur tanquam certum, modum intrinsecum vere, & realiter dari a parte rei independentem à consideratione intellectus; verè enim, & realiter Deus est infinitus infinitate, quæ est modus intrinsecus illius; & similiter substantia verè, & realiter est ens per se perfectitate, quæ est illius modus intrinsecus, idem dicendum est de intensione, & de quocumque alio modo intrinseco; nunc per sequentes conclusiones, quid videatur tenendum ex mente Subtil. Doct. proponemus.

2 Conclusio 1. modus intrinsecus non dicit perfectam realitatem ex natura rei distinctam à re, cuius est modus. Hæc concl. est fere omnium Scotistarum.

rum cum Scoto locis infra citandis. Prob. principio recepto in omni Subt. schola: perfectæ realitates, seu formalitates sunt illæ, quarum qualibet potest concipi conceptu perfecto, & adæquato, distinctio ab alio conceptu perfecto, & adæquato, quo altera concipitur: sed nequit res perfecte, & adæquate concipi sine modo intrinseco: g. modus intrinsecus pertinet ad perfectum conceptum realitatis quam modificat; & consequenter non dicitur modus intrinsecus perfectam realitatem ex natura rei distinctam à realitate, cuius est modus. Min. in qua est difficultas Prob. ex Scoto, (loquor enim cum Scotistis) in 1. dist. 8. quæst. 3. §. ad argumenta. vers. respondeo. sub lit Y. ubi habet hæc verba: *Quando intelligitur aliqua realitas cum modo intrinseco suo ille conceptus non est ita simpliciter simplex; quin possit concipi illa realitas absque modo illo: sed tunc est conceptus imperfectus illius rei, potest etiam concipi sub illo modo, & tunc est conceptus perfectus illius rei.* g. ex mente Scoti nequit aliqua realitas perfecte concipi sine suo modo intrinseco. Et prosequitur Scotus hoc itaque exemplificando: *si esset albedo sub decimo gradu intensiōis: posset concipi sub ratione albe-*

dinis tantæ; & tunc perfecte conciperetur conceptu adæquato illi rei; vel posset concipi præcisè sub ratione albedinis, & tunc conciperetur conceptu imperfecto, & deficiente à perfectione rei. En quomodo ex mente Scoti conceptus albedinis cum modo intrinseco intensiōis est perfectus, & sine tali modo est imperfectus: g. nullatenus modus intrinsecus dicit perfectam realitatem ex natura rei distinctam à re, cuius est modus. Fere similia verba repetit Scot. pluribus in locis.

3 Conclusio 2. modus intrinsecus aliquomodo ex natura rei distinguitur à re, cuius est modus. Hanc conclusionem tenent passim Scotistæ, sed in illa explicanda diversimodè se habent: aliqui enim dicunt, hanc distinctionem non esse formalem positivam, sed tantum formalem negativam eo, quod modus intrinsecus non dicit propriam formalitatem, & realitatem perfectam. Sed licet verum sit, ut dictum est conc. antec. modum intrinsecum non dicere perfectam realitatem, seu formalitatem; tamen propter hoc, non est dicendum, prædictam distinctionem non esse positivam; quia modus intrinsecus dicit ex se aliquid positivum: g. si aliquomodo ex natura rei distinguitur à re, cuius

ius est modus ; talis distinctio debet dici positiva. Qua propter Mastr. tom. 1. met. disp. 2. q. 6. tenet quod esto talis distinctio nequeat dici formalis ex natura rei positiva ; intelligendo pro distinctioe formali ex natura rei positiua distinctionem realitatis à realitate , seu formalitatis à formalitate , potest tamen dici positiva , quatenus est distinctio realitatis à suo modo intrinseco positivo ; unde inquit , quod sicut distinctio realis versatur , vel inter rem , & rem , & ut sic dicitur absolute distinctio realis ; vel inter rem & modum extrinsecum ; & ut sic dicitur distinctio realis modalis ; eo , quod deficiat à perfectione rei ex parte unius extremi , scilicet , modi extrinseci ; ita similiter distinctio ex natura rei formalis versatur , vel inter realitatem , & realitatem , seu inter formalitatem , & ut sic dicitur absolute distinctio ex natura rei formalis ; vel inter realitatem , seu formalitatem , & modum intrinsecum ; & ut sic dicitur distinctio ex natura rei formalis modalis , eo quod deficit à perfectione realitatis , seu formalitatis ex parte unius extremi , scilicet modi intrinseci. Ferè similiter intellegit hanc distinctionem Vulpes. tom. 1. part. 1. d. 8. art. 3.

4 Deducitur conclusio ex Subt. Doct. loc. cit. num. 17. ubi inter alia habet hæc verba: *Requiritur igitur distinctio inter illud , à quo accipitur conceptus communis , & illud à quo accipitur conceptus proprius , non ut distinctio realitatis , & realitatis , sed ut distinctio realitatis , & modi proprii , & intrinseci eiusdem.* Ubi bene notandum est , quod loquitur Scotus de distinctioe ex natura rei ; non enim dicit , quod requiritur distinctio inter communem , & conceptum proprium (hæc enim est distinctio per intellectum) sed dicit , quod requiritur distinctio inter illud à quo accipitur conceptus communis , & illud , à quo accipitur conceptus proprius ; & cerum est , illa à quibus prædicti conceptus accipiuntur , dari ex natura rei , & independentem ab intellectus consideratione ; & consequenter ex mente Scoti , distinctio à Scot. assignata inter modum intrinsecum , & rem , cuius est modus , est distinctio ex natura rei.

5 Deinde potest probari conclusio ex eodem Doct. in 1. d. 2. q. 2. §. *ex his ad questionem.* vers. *dicit quod nulla.* Ubi dicit hanc propositionem *Deus est esse per se notam* , hanc verò *Deus est infinitus* , non esse per

se notam, cum sit demonstrabilis à priori, & *propter quid* per hoc medium *esse à se*, quod primariò, & quidditative naturæ divinæ convenit: sed quod est demonstrabile à priori, & *propter quid* de aliquo nequit esse prædicatum quidditativum illius, sed aliquid posterius quidditate, & aliquo modo extra quidditatem: erg. infinitas, quæ est modus intrinsecus Dei non est prædicatum quidditativum illius, sed aliquid posterius quidditate Dei, & aliquo modo extra illam, & consequenter aliquomodo ab illa ex natura rei distinctum. Neque valet, quod aliqui respondent, scilicet, quod bene stat, quod aliqua propositio sit per se nota, & altera non, quin in re detur aliqua distinctio inter extrema, solum penes conceptum explicitum, & implicitum ejusdem rei: hæc enim propositio: *Homo est animal*, non est per se nota, hæc autem, *homo est vivens sensibile*, est per se nota, & tamen animal, & vivens sensibile non distinguuntur in re, penes conceptum explicitum, & implicitum; unde ex eo, quod hæc sit per se nota: *Deus est*, & hæc non, *Deus est infinitus*, non consequitur infinitatem distinguere ex natura rei à Deitate, sed tantum penes conceptum explicitum, & implicitum.

6 Sed contra est; quia Doctor non præcisè dicit, quod hæc propositio: *Deus est*, est per se nota, & hæc: *Deus est infinitus*, non est per se nota, sed etiam assignat rationem, scilicet, quod idè hæc propositio *Deus est*, est per se nota, quia est immediata, & explicans quidditatem Dei, seu id, quod ad quidditatem Dei spectat; hæc autem *Deus est infinitus*, non est per se nota; quia non est hoc modo immediata, seu pertinet ad quidditatem Dei; sed est mediata, & demonstrabilis de Deo per *esse à se*, quod est de ejus essentia, tanquam per medium, eo modo, quo demonstrantur de aliquo subjecto passionem, seu quasi passionem: erg. sentit Scot. infinitatem esse extra quidditatem Dei, & aliquid posterius ipsa tanquam passio, seu quasi passio ipsius Dei; ac per consequens ex mente Scoti aliquomodo infinitas ex natura rei à Deitate distinguitur, licet non, ut realitas à realitate; saltem ut modus à realitate,

7 Deinde potest probari adhuc conclusio aliquibus rationibus, quibus probavimus in Logica, dari distinctionem formalem ex natura rei, quæ quidem huc applicari possunt modo proportionato; & certè, hæc distinctione inter modum intrinsecum, & rem, cujus est modus,

ad-

admissa tanquam Scotica, melius fundamenta ad distinctionem formalem ex natura rei in alijs probandam, & defendendam radicantur, & fortassis illa negata, ut aliqui Scotista negant, non facile Scotica principia de distinctione formali ex natura rei firmanentur; nec ad opposita argumenta ita satisfacit, ut non possint contrarij facile in Scotistas retorquere.

8. Arguunt tamen aliqui Scotista: Circumscripto omni eo, quod non est formaliter Deitas, Deus est infinitus: erg. infinitas non dicit aliquid formaliter distinctum à Deitate. Antecedens patet; quia circumscripto omni eo, quod non est formaliter Deitas, Deus est formaliter perfectus: sed non perfectus finitè: erg. infinitè: ac per consequens &c. Resp. neg. antec. & maj. probationis. Deus enim circumscripto omni eo, quod non est formaliter Deitas, solum est perfectus fundamentaliter, non verò formaliter; Deitas enim ex suo formalissimo conceptu est necessarium fundamentum infinitatis, non verò formaliter infinita.

9. Neque ex hoc inferas Deitatem esse conceptum indifferentem, & potentialem; nam licet, quoad nostrum imperfectum modum concipiendi abstrahantur à Deo aliqui conceptus

communes, & quasi potentiales, & determinabiles per modum intrinsecum; in re tamen nihil datur in Deo potentiale, cum Deitas, & omnes realitates, & formalitates Dei, sint fundamentum necessarium infinitatis; quapropter intellectus divinus, & intellectus beatorum intuitivè essentiam divinam, & attributa Dei cognoscentes, nullam vident realitatem Dei indifferentem, sed vident, essentiam divinam (idèd dices de attributis) ut necessarium fundamentum infinitatis, & esse modificatum ipsa infinitate distincta ex natura rei modaliter ab ipsa essentia, & cognoscunt Deum esse infinitum, quia habet suum esse quidditativum à se, & hoc intendit Scotus, quando in loco citat. num. 17. vers. istud potest; dicit: quod licet respectu intellectus perfectè concipientis sint duo objecta formalia realitatis generis, & realitatis differentia, tamen res, & modus intrinsecus non sunt duo objecta formalia, sed unum objectum formale modificatum. Videatur ibi: quia inter loquendum distinctionem realitatis a suo modo intrinseco proponit.

10. Arg. 2. Deus sua quidditate est, quo majus excogitari non potest; Hæc propositio deducitur ex D. Ansel. prolog. 2. Erg. includit infinitatem formalem

lem in sua quidditate præcisè sumpta. Resp. 1. quod D. Anselmus non descripsit Deum per suam quidditatem præcisè sumptam, sed ut concipitur à nobis per infinitatem. Unde neg. consequ. Resp. 2. neg. etiam consequ. quia ut Deus sua quidditate dicatur id, quo majus excogitari non potest, non requiritur, quod in suo quidditativo conceptu infinitatem includat, sed sufficit, quod sit fundamentum necessarium infinitatis, & hoc etiam sufficit, ut Deus sua quidditate dicatur pelagus, radix, & origo omnium infinitarum perfectionum. Videatur Scotus, q. 5. quodl.

11 Arg. 3. Essentia divina dicitur formaliter infinita, & similiter perfectiones attributales Dei dicuntur formaliter infinitæ, & relationes originis in Scoti sententia non dicuntur formaliter infinitæ; sed, si, infinitas est aliquid ex natura rei distinctum ab essentia divina, & attributis, & tantum realiter identificatur cum illis, non est cur relationes originis non dicantur etiam formaliter infinitæ, cum etiam realiter identificentur cum infinitate: erg. &c. Resp. conc. maj. neg. min. Est enim maxima differentia inter essentiam (idem dices de attributis) & relationes: Essentia enim non dicitur formaliter

infinita eo præcisè, quod cum infinitate realiter identificatur; hoc enim non sufficeret, ut infinita formaliter diceretur; sed quia ex suo formali conceptu est necessarium fundamentum infinitatis, & ita exigit intrinsecè infinitate modificari, ut nequeat perfectè concipi sine infinitate (idem est de attributis) at verò relationes originis ex suo formali conceptu, non sunt ita necessarium fundamentum infinitatis, neque exigunt intrinsecè modificari infinitate, & possunt perfectè, sine infinitate concipi: & sic non dicuntur formaliter infinitæ, sed tantum realiter, & identicè, quantum, scilicet, realiter identificantur cum essentia divina, quæ modo dicto est formaliter infinita.

QUÆST. III.

QUID, ET QUÆ SINT attributa Divina?

1 S Ubtilis Schola distinguit in divinis perfectionibus attributa à modis intrinsecis, & modos intrinsecos, ab attributis: Et quidem rectè, nam manifestè constat diversitas inter intellectionem, v. g. comparative ad essentiam, & infinitatem, alioquinque modos supra relatos res-

pec-

pectu ejusdem essentia. Essentia enim est quidditative conceptibilis perfecte, & adequatè absque eo, quòd concipiatur actualis divina volitio, quia formaliter ex natura rei distinguuntur adequatè: non sic autem se habet ipsa divina essentia respectu infinitatis, & aliorum modorum; quia, vel non distinguitur ex natura rei ab illis, ut volunt quam plures RR. Scotistæ; vel solum distinguitur imperfectè, inadæquatè, seu modaliter, ut quæst. ant. diximus. Unde non potest concipi divina essentia, conceptu perfecto, & adequato, absque suo modo intrinseco; bene tamen potest sic concipi absque attributis. Sed est notand. quòd cum attributum juxta nominis ethimologiam sit illud, quòd alteri ab alio tribuitur, in hac consideratione, quidquid tribuimus Deo, sive sit quid positivum, sive negativum, sive reale, sive rationis potest dici attributum. Sed hic non sumitur attributum in tam lata acceptione, sed in alia strictiori. Pro qua sit.

2. Conclusio: Attributum Dei est *perfectio simpliciter simplex in Deo formaliter existens, & secundario adveniens divine essentie in suo esse essentiali perfecte constituta*. Sic communiter Theologi, quibus verbis

aliqui addunt: *Quodd sit formaliter reperta in creatis per participationem*. Dicitur, *quodd sit perfectio simpliciter simplex*, ut excludantur à ratione attributorum prædicata, quæ non ponunt in Deo perfectionem, ut sunt relationes originis, de quo in materia de Trin. Dicitur *in Deo formaliter existens*, ut excludantur non solum prædicata metaphorica, quæ de Deo dicuntur; ut Leo, Sol, &c. Sed etiam omnes creaturæ, & perfectiones illarum, quia non continentur in Deo formaliter, sed eminenter, aut virtualiter. Dicitur, *secundario adveniens divine essentie*, ut excludantur prædicata quidditativa, ut *substantia, vivens, &c.* Immo & modi intrinseci, qui sunt aliquomodo intra quidditatem essentia. Illa verba, quæ adduntur ponuntur ad excludendam æternitatem, immensitatem, &c. quæ non reperiuntur in creatis.

3. Argum. contra ultima verba: omnipotentia est attributum; sed non reperitur in creatura: erg. falsum est dicere, quòd attributum est perfectio, quæ reperitur in creaturis per participationem. Resp. omnipotentiam esse nomen conflatum ex modo intrinseco, & attributo, qui enim dicit omnipotentiam, dicit potentiam in-

infinitam : unde omnipotentia si sumatur præcisè , ut potentia convenit creaturæ , seu reperitur in illa ; non verò , si sumatur , ut infinita ; quia ut sic induit rationem modi intrinseci , & modi intrinseci soli Deo conveniunt.

4 Pro 2. quòd inquirat quæstio dicimus , quòd aliqua attributa divina sunt transcendentalia , quæ scilicet conveniunt illi , ut est ens , & sunt veritas , bonitas , & unitas. Alia sunt veluti categorica , quæ conveniunt Deo , ut est tale ens , & sunt intellectus , & voluntas , ejusque operationes intellectio scilicet , & volitio , & etiam perfectiores virtutes , quæ non dicunt imperfectionem , sapientia , sanctitas , justitia , misericordia , omnipotentia , & liberalitas. Ad præfata attributa reducant communiter Theologi numerum attributorum Dei. Licet enim alia soleant numerari , si rectè inspiciantur , ab enumeratis non distinguuntur ut

sequent. quæst. pariter.

*** **

*** **

*** **

*** **

*** **

*** **

QUÆST. IV.

QUOMODO DIVINA

attributa distinguantur ab

essentia , & inter

se

se

PRO

intelligentia hu-

jus quæstionis re-

collenda sunt , quæ diximus in

Logica de distinctionibus , &

de identitatibus. Circa hanc

difficultatem erravit valde Gi-

lib. Porret. Episc. Pictav. &

quidam Gualterus , tradentes

distinctionem realem absolu-

tam , inter essentiam divinam ,

& attributa. Nominales verò ,

cum Okam , ex diametro oppo-

nuntur huic errori , asserentes ,

nullam dari distinctionem , ad-

huc rationis ; quæ sententia jam

ferè à nullo admittitur ; sed est

inter DD. duplex sententia : 1.

tenens distinctionem per ratio-

nem , vel ratiocinantem , vel

ratiocinatam , juxta sensum Tho-

mistarum , vel Jesuitarum. 2.

tenens distinctionem formalem

ex natura rei , juxta sensum

Scot. in 1. d. 8. q. 4. per to-

tam , & alijs in locis , cum quo

fit.

2. Conclusio nostra : Essen-

cia divina ab omnibus attribu-

tis , & aliqua attributa inter se

formaliter ex natura rei distin-

guuntur. Deducitur hæc nostra

sententia non obscure ex doctrina SS. PP. nam D. Dionysius lib. 9. de Divin. Nominibus dicit: *In Deo esse perfectionum varietatem, alteritatem, multiplicitatem, & unum attributum præstare aliquid, quod non præstat aliud*; talis autem alteritas, varietas, & multiplicitas non est realis absoluta; Deus enim non esset simplex: erg. est formalis. Anselm. cap. 48. in Monolog. Damasc. 11. de Fide, cap. 4. & alij idem sentiunt; immo D. Aug. 15. de Trinit. cap. 6. inquit: *Si dicam æternus, sapiens, justus, bonus, spiritus; horum omnium novissimum, quod possui, videtur significare substantiam, cetera verò hujus substantie qualitates*: erg. in Deo secundum quod est in se a parte rei (quo in sensu loquitur Aug. ut videri potest) datur aliquod prædicatum, quod est substantia, sive essentia, & alia, quæ sunt veluti qualitates, seu attributa: erg. ista distinguuntur aliquomodo inter se, & ab illo a parte rei; alioquin neque ista essent plura, neque essent extra rationem substantiæ, seu essentia. Unde Sancti PP. admittunt distinctionem formalem ex natura rei inter essentiam divinam, & attributa, & etiam inter se. Admittunt, inquam, saltem implicite; & si explicite illam non admittunt,

hoc est, quia eorum tempore non erat in usu talis distinctio formalis secundum nomen. *3. Probat. 2. nostra conclusio*. Quia impossibile est verificari a parte rei prædicata contradictoria de eadem ratione formali: sed de Deo verificatur a parte rei actu, & formaliter prædicata contradictoria: g. in Deo non est unica, & eadem ratio formalis; Sed plures. Prob. min; nam Deus est Deus Deitate, & non est Deus sapientia: g. Deitas, & Sapientia distinguuntur formaliter ex natura rei. Præterea, divinæ productiones non sunt immediate per naturam, sed per intellectum, & voluntatem, ut dicitur in materia de Trinitate quia una est generatio; altera, non, iuxta fidem: g. intellectus, & voluntas distinguuntur ex natura rei, à natura divina. Prob. conseq. quia Deus verè concipit se generare Verbum, & spirare Spiritum Sanctum: g. necessario debet concipere esse in se aliquod principium, cur potius generatio sit productio Verbi, quam spiratio: g. debet concipere in se aliqua principia partialia ex natura rei distincta ab Essentia: sed talia principia sunt intellectus, & voluntas: g. distinguuntur formaliter ex natura rei ab essentia. Similiter potest probari conclusio de

intellectu, & voluntate inter se comparatis; nam Verbum procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem; & ideo una productio est generatio, & altera non; quia procedit per intellectum, & non per voluntatem: g. intellectus, & voluntas, formaliter ex natura rei distinguuntur. Patet consequ. nam alias non esset maior ratio ut filius esset genitus, ac esset genitus Spiritus Sanctus, si Spiritus Sanctus procedit per eandem formalem potentiam, per quam procedit Filius. Idem dices de intellectione, & volitione, ad quas communiter reducuntur cetera divina attributa.

4 Arg. 1. ex SS. PP. nam D. Aug. in quæstiunculis de Trin. inquit: *Deus eo ipso, quo est, vivit; & eo, quo vivit, intelligit; & eo, quo intelligit, potest; & eo, quo potest, est; quia simplex Deitatis natura unum habet esse, vivere, & omnia posse.* D. Damascenus lib. 1. de Fide, c. 11. *quod autem in ea dictum est, sola cogitatione distinguitur;* Et loquitur de natura divina, & omnibus perfectionibus quas continet. Div. Cyrillus lib. 11. Thesauri: *Substantiam Dei per se ipsam perfectam esse; sed tamen nos cogit nonnumquam accidentium modo concipere.* D. Bernardus de

considerat. lib. 5. cap. 13. *Voces diversæ, semita multæ, sed unum per eas significatur.* Ipsi PP. & alij citantur pro eodem modo loquendi in alijs locis ubi similia verba proferre videntur: sed prædicta sufficiant, quia eodem modo responderetur omnibus in generali; nempe, nihil aliud velle, aut intendere, quam Deum esse realiter simpliciter unicam simplicissimam entitatem realem, habentem omnes suas operationes, non realiter distinctas, sicut habent creaturæ, sed per identitatem perfectissimam absque ulla potentialitate, aut alia nota imperfectionis: & hoc concedimus cum SS. PP. & omnibus Catholicis.

5 Ad Div. Damascenum, qui videtur insinquare solam distinctionem rationis; Respondetur debere intelligi de natura divina comparative ad sua prædicta quidditativa; ista enim inter se, & à natura solum distinguuntur actu per cogitationem nostri intellectus, ut supra diximus; non verò, loquitur comparative ad attributa, & relationes Originis. Confirm. hoc ex alijs SS. PP. præcipue Augustino 6. de Trin. cap. 6. ubi appellat Deum *simplicem multiplicitatem, & multiplicem simplicitatem.* Et Epist. 102. ubi ait de Deo: *Multiplex est; quoniam*

niam multa sunt, quæ habet; simplex autem, quoniam non alud, quam quod habet, est.

Deinde Richard. Viâ. lib. 2. de Trin. cap. 21. *Quid mirum, si ibi concordet, & in unum concurrat identitas cum multipliciter infinitate?* Ergo ex SS. PP. datur in Deo a parte rei multiplicitas coherens cum summa, & infinita simplicitate, & unitate perfectionum, & non solum per rationem; sed hæc multiplicitas non potest esse realis absoluta, & simpliciter talis: g. formalis ex natura rei.

6 Respondet Gonet; multipliciter assignatam à PP. esse tantum virtualem. Sed contra; & interrogo: Unde inferis non esse formalem ex natura rei, sed tantum virtualem? Dices, inferri ex eo, quod implicet multiplicitas formalis ex natura rei inter divinas perfectiones, ob rationes quibus eam improbare niteris. Benè quidem, si rationes essent efficaces: at idem dicent Scotistæ, non posse intelligi de multiplicitate tantum virtuali, sed de formali ex natura rei ob rationes adductas pro ipsis: g. in hac difficultate standum est rationibus omnimodè, nam authoritates solum favent urgentiori rationi. Secundum se autem, & independentem ab argumentis à ratione formatis, negari non potest, magis favere

nobis, quam adversariis; nam multiplicitas virtualis, magis propriè loquendo, non est multiplicitas; immò potius est unitas: g. ne videatur SS. PP. aliqui nugacitatis nota loquutos fuisse, dicendum est, iuxta maiorem proprietatem verborum, dari in Deo ex natura rei multipliciter formalitatem cum summa identitate, & simplicitate perfectionum.

7 Arg. 2. Ex D. Aug. 7. de Trinit. cap. 2. ubi dicit: *Non eo verbum, quo sapientia; eo vero sapientia, quo essentia.* Ex quo sic formatur argumentum: Augustinus, negat identitatem inter filiationem, & sapientiam, & illam concedit inter essentiam & sapientiam: sed identitas, quam negat non est realis, sed formalis: g. similiter identitas, quam concedit; & consequenter sapientia est idem formaliter cum essentia. Resp. ex Scoto; quod D. Aug. non negat distinctionem formalem inter sapientiam, & essentiam, quam concedit inter relationem, & sapientiam, sed solum intendit significare discrimen, inter filiationem, & sapientiam, scilicet, quod filio cum sit relatio, & notionalis, soli filio conveniat; at vero sapientia cum sit quid absolutum, & essentialiter convenit tribus personis; Unde sensus est, *non eo*

verbum, quo *sapientia*; idest, non eiusdem est rationis illud, quo filius est verbum cum illo, quo est sapiens; quia primum est notionale, & proprium vnius personæ; secundum autem est essentiale, & comune tribus: *eo tamen sapientia*, quo *essentia*, idest, illud, quo est Deus, est eiusdem rationis cum illo, quo est sapiens, nam utrumque est commune tribus, & essentiale. Videatur Subt. D. in 1.d.8.q.4.6. contra istam solutionem vers. secundum dubium.

8 Arg. 3: Essentia divina formaliter secundum se considerata, vel est sapiens, vel est non sapiens: hoc secundum nequit dici: g. primum, scilicet, quod est sapiens formaliter: g. includit formaliter sapientiam; ac per consequens attributum hoc ab ipsa formaliter non distinguitur. Resp. quod essentia divina præcisè formaliter à sapientia, nec est sapiens, nec non sapiens; quia nullum istorum includit in sua ratione formali: sicut æquinitas tantum est quinitas secundum Avicenam. Neque obstat, quod sapiens, & non sapiens sint contradictoria; nam licet inter contradictoria complexa non sit absolutè medium, benè tamen inter incomplexa, præcipuè si sumantur termini cum aliqua reduplicatione, & sin-

cathegorematicè, ut inquit Scot. in 1. d. 2. q. 7. sub litt. T. unde homo, inquantum homo nec est albus, nec non albus. Sic in proposito, essentia divina in suo esse quidditativo considerata formaliter, nec est sapiens, nec non sapiens. Si autem illa contradictoria incomplexa faciamus complexa hoc modo: *essentia per se primo modo est sapiens*, *essentia per se primo modo non est sapiens*; Prima est falsa, secunda vera; quia sapientia est prædicatum secundi modi, & non primi.

9 Replicabis: Sapientia divina est formaliter infinita: g. includitur in essentia formaliter. Prob. consequ. si sapientia non includeretur formaliter in essentia, limitaretur formaliter in sua perfectione; quia infinitum debet includere omnem perfectionem possibilem. Præterea, essentia divina non esset infinita in omni genere; quia non includeret formaliter sapientiam. Conf. Essentia divina non esset realiter infinita, nisi esset realiter idem cum attributis: g. neque erit formaliter infinita, nisi sit idem formaliter cum illis. Resp. neg. consequ. & sequellam prob. nam infinitum, & illimitatum non debet includere omnes perfectiones quomodolibet, sed eo modo, quo potest iuxta exigentiam,

tiam, & capacitatem rerum, nempe, vel per inclusionem formalem, vel per identificationem realem, vel per continentiam eminentialem, aut virtualem; ad proinde essentia continet sua prædicata essentialia per inclusionem formalem; attributalia vero, & relativa per identificationem realem; perfectiones vero creatæ eminenter, vel virtualiter tantum continentur in divina essentia; quia aliter non sunt composibiles in Deo: & in hoc consistit infinitas essentia in omni genere, & non in hoc, quod omnia includantur in ipsa formaliter. Ad confirm. respond. neg. consequentiam; quia bene stat, quod essentia non esset infinita realiter, nisi esset idem realiter cum attributis; & quod de facto fit formaliter infinita, licet non fit idem formaliter cum illis. Idem dicendum est de attributis inter se comparatis.

¶ Ut autem hoc magis percipiatur advertend. est cum N. Subt. Doct. in 1. d. 33. §. ad aliquid, vers. & si quæras lit. M. & alibi sapè, quod essentia divina secundum suam propriam, & essentialem rationem, ut distinguitur ab attributis, & relationibus, habet infinitatem formalem, & radicalem primariam; formalem, inquam, in linea essentia, & radicalem

comparativè ad attributa, & relationes; quia est sacundissima radix, à qua cætera omnia, quæ sunt in Deo emanant; & ob hoc dicitur infinita in omni genere, & simpliciter; cætera verò attributa habent quidem infinitatem formalem, sed non radicalem, & primariam; quia licet in suo genere sint formaliter infinita ex se, sed non à se, sed emanativè ab essentia; & ideo dicuntur habere infinitatem tantum in suo determinato genere. Essentia autem est in omni genere perfecta, & in omni genere infinita; non quia formaliter includat omnia attributa; sed quia fundamentaliter, seu radicaliter est Sapiens, Omnipotens, &c. id est, est talis entitas, ad quam perfectiones attributales necessario sequi debent, non ex indigentia ipsius essentia, sed potius ex plenitudine suæ perfectionis infinitæ; quia est pelagus, & origo omnium perfectionum, quod non habent attributa. Hoc bene notato, facile respondetur ad aliquas replicas. ¶ Arg. 4. Quæ sunt dispersa in inferioribus, sunt unita in superiori, ut patet in ductione; nam vis calefactiva, & exicatoria in elementis dispersa, in Sole coincidunt in eandem rationem formalem; virtus perceptiva coloris, odoris &c. in sensibus externis realiter multipli-

plicata, in sensu communi, & in intellectu addunantur in unam eandemque formalitatem; & denique vegetativum, & sensitivum realiter distincta in brutis, & plantis, in homine sunt unum; cuius ratio à priori est, quia quo magis aliqua elevantur ad naturam superiorem, eo magis evadunt perfectiora, & illimitiora: g. quæ elebantur ad naturam infinitè perfectam, manent unum, non solum realiter, sed formaliter. Prob. conseq. quia unitas est perfectio: g. quo res est perfectior, eo est magis una. Hoc arg. fuit Aquiles Cayetani. de Ente & essentia contra distinctionem formalem attributorum. Resp. distinguendo antec. quæ sunt dispersa in inferioribus, in superiori sunt unita, iuxta exigentiam rerum, conc. contra exigentiam, neg. Etenim, iuxta exigentiam prædicatorum essentialium Dei est, quod unum includatur formaliter in alio, & omnia sint idem formaliter, tam inter se, quam cum divina essentia: quia se habent subordinate tanquam superius, & inferius, ut supra diximus; at vero hæc inclusio formalis, seu formalis coadunatio non est iuxta, sed contra exigentiam prædicatorum attributorum, & relationum; quia omnia ista sunt prædicata dis-

parata, tam inter se, quam cum essentia; & cum dicit unitatem importare perfectionem, hoc est verum quando est iuxta exigentiam; non verò quando est contra, quia tunc potius dicit imperfectionem. Hoc patet in Trinitate personarum; nam si poneretur unitas, & immultiplicabilitas personalis, esset imperfectio, quia contra exigentiam divinæ fecunditatis; unde ex eadem perfectione à qua habet Deus esse unum in essentia, habet esse trinum in personis. Sic similiter de distinctione formali, & formali non unitate attributorum est discurrendum.

12 Hæc responsio confirmatur ex Subt. nost. Doct. in 2. dist. 39. q. 9. num. 7. vers. secunda declaratio, ubi limitat illud axioma philosophicum, dicens: *Quæ sunt dispersa in inferioribus, quandoque sunt unita in superioribus*: erg. non semper, neque eodem modo, quæ sunt in inferioribus dispersa, debent esse unita in superioribus. Deindè retorqueo argumentum: erg. omnes personæ, quæ sunt dispersæ in creaturis, in Deo reducentur ad unicam personam; & omnes productiones, quæ sunt in creatis, reducentur etiam ad unicam productionem in divinis; quia quæ sunt dispersa in inferioribus

rioribus, sunt unita in superioribus, & multo magis in Deo. Eodem modo possunt retorqueri alia argumenta, quæ nobis obijciunt contra simplicitatem, & unissimam unitatem Dei, ut possunt videri in nostr. Philosophic. Curs. tom. 1. d. 2. de Univers. quæst. 3. num. 45. & sequentibus, ubi optime sunt soluta. Retorquantur, inquam, sic: erg. neque distinctionem virtualem possumus admittere in Deo, cum absque tali distinctione excogitaretur Deus simplicior? Ulterius: Deus magis unus esset, si, nec distinctionem virtualem, nec per rationem admitteret inter sua prædicata. Immo, ex prædicto argumento posset hæreticus asserere, Deum non esse trinum, quia hoc opponitur illius summæ simplicitati, & unitati, quæ juxta argum. debet esse, ita summa, ut major excogitari non possit.

13 Si dicas, trinitatem non derogare simplicitati, & unitati Dei, quia personæ non ordinantur ad constituendum unum, sicut attributa inter se, & cum essentia. Benè; sed infaret hæreticus: omnis distinctio opponitur simplicitati, & unitati: erg. magis unus, & simplex esset Deus, si non esset trinus. Deinde si non ordinantur ad constituendum unum per

se, ordinarentur ad constituendum unum per accidens, seu per aggregationem; sed hoc etiam derogaret summæ simplicitati, & unitati Dei: erg. vel non debet poni distinctio personarum in Deo ad intra, quod esset execrabilis hæresis, vel contra distinctionem nostram non urget ratio deducta ex summa simplicitate, sive unitate divina. Quapropter Deo non est attribuenda alia excogitabilis simplicitas, aut unitas, quam illa, quæ inferitur à recta ratione, ut excludatur omnimoda imperfectio, & compositio & componatur contradictio, quam absque ulla repugnantia componit recta ratio cum pluralitate formalitatum.

QUÆST. V.

*QUI MODI INTRINSECI,
& quæ attributa distinguantur int. r. se?*

1 PRO quæstionis intelligentia notandum est, quod in divinis datur individuum Deitatis. Ita Subtil. Doct. in 1. dist. 4. quæst. 1. & 2. quem omnes Scotistæ sequuntur, & est communior inter Thomistas; quia de fide est in divinis esse unam essentiam in tribus personis: sed hæc unitas essentiae non est universalis: erg. fin-

singularis, ac per consequens essentia divina prout est prior, & præseindit formaliter ex natura rei à personis, habet unitatem singularem, & est singularis, & individua: alias esset multiplicabilis, & indifferens ad plura individua, sicut quilibet natura creata, quia ex se non est hæc, & singularis. Hoc ipsum probat Subt. Doct. quia unicuique *quod*, id est, cuilibet rationi formali, & cuilibet abstracto correspondet suum *quod*, suum materiale, suum concretum, sicut animalitati animal: sed Deitas est unum *quod* singulare: ergo debet ei correspondere unum *quod* singulare. Atqui hoc non est persona, sed Deus; nam persona non correspondet huic abstracto *Deitati*, sed huic *personalitati*: ergo præscindendo à personis, datur unum individuum, & concretum Deitatis.

2 Notand. est 2. Quod unitas singularis, non est idem formaliter cum ipsa singularitate, sed potius distinguitur formaliter ex natura rei ab illa. Hoc etiam est certum apud omnes Scotistas; quia sicut unitas, ut sic, est passio entis ut sic, unitas singularis est passio entis singularis: Atqui secundum Scot. in 1. d. 3. q. 3. §. *Quantum ad primum*. vers. *Secundum*; scilicet: Unitas, ut sic distinguitur

ex natura rei ab ente ut sic: ergo pariformiter unitas singularis debet ex natura rei distingui ab ente singulari. Et sicut unitas generica supponit naturam genericam, & specifica unitas supponit specificam naturam, sic similiter unitas numerica, seu singularis debet supponere tanquam principium à quo emanat, ipsam naturam singularem, seu individuum, & hæc natura divina essentialiter hæc, & singularis, ut supra diximus, est *hic Deus*, & individuum Deitatis, & est prius omnibus attributis, & perfectionibus secundariis; quia fons, & origo omnium.

3 Notand. est 3. quod in tali individuo Deitatis datur subsistentia absoluta, communis etiam, & communicabilis tribus personis, sicut ipsum Deitatis individuum est. Ita Subt. Doct. in 3. d. 1. q. 2. §. Si vero intelligatur; & cum eo omnes Scotistæ, & fere omnes Thomistæ. Hoc patet ex ipso Subt. Doct. dicente loco cit. Est enim natura divina de se hæc, & per se subsistens, & non incommunicabiliter. Patet etiam ex D. Thoma, in 1. d. 2. q. 1. ubi dicit: Natura divina est in se habens esse subsistens nulla intellecta personarum distinctione. Et 4. contr. Gent. cap. 14. in Deo sunt plures res subsistentes, si re-

relationes consideremus, & una res subsistens, si consideretur essentia. Et in 3. d. 6. q. 2. art. 1. ad 2. in Deo ipsa essentia subsistens est, unde si secundum se dicitur, esse, immò ipsa est suum esse subsistens. Eadem claritate loquitur Aug. 2. de Trinit. c. 4. dicens: Omnis substantia ad se ipsam subsistit, quanto magis Deus? Erg. juxta mentem SS. PP. natura divina, seu individuum Deitatis habet subsistentiam absolutam.

4. Præterea Subt. Doct. loco cit. ex instituto probat quod natura divina vi absolutæ substantiæ potest terminare naturam creatam, & ait, quod ipsa natura divina per se existens posset esse terminus proximus illius unionis; quia ipsa nullum esse habet à persona, sed prius est naturaliter, quàm quod sit in persona; est enim natura de se hæc, & per se subsistens, licet non incommunicabiliter. Ratio est, quia subsistentia absoluta nil aliud est, quàm existentia per se completè ultimata, & omnino independens ab alio posteriori, quod sit terminus sustentans eam: atqui ita existit divina essentia pro priori à personis, & attributis, seu, ut est individuum Deitatis: erg. &c. Prob. min. Essentia, ut est individuum Deitatis est simpliciter infinita in omni genere perfectionis: sed si, ut est individuum

Deitatis, non existeret existentia completa, & ultimata, aliquid perfectionis ei deficeret, scilicet, perfectitas existendi: g. ur est individuum Deitatis existit ultimata, & completè; ac per consequens subsistit. Ulterius licet essentia divina, seu individuum Deitatis ultimo terminetur per relationes, non tamen dependet ab illis tanquam à sustentantibus, sicut natura humana Christi dependet à Verbo: sed propter hanc dependentiam natura humana Christi caret propria subsistentia: erg. propter independentiam illa gaudet individuum Deitatis. Denique, licet essentia, & relationes constituent personas, neutra tamen habet rationem actus, & potentia respectu alterius; relationes enim non sunt actus essentia, licet sint actus personarum, quia illas constituunt, ut asserit Damasc. inquit: Relationes non sunt actus naturæ, sed hypostasis: erg. natura divina existit per se, prout existere excludit esse in alio, tanquam in sustentante, & tanquam pars, potentia, & forma: ac per consequens, quomodocumque subsistentia accipiat, convenit individuo Deitatis. Nunc est difficultas inter Scotistas; an, prædicta subsistentia sit realitas, perfecta ex natura, rei formaliter distincta ab individuo Deitatis? Pro quo, & pro nostræ quæstionis resolutione sit

5 Conclusio 1. Subsistentia absoluta, æternitas, immensitas, simplicitas, & immutabilitas non sunt realitates ex natura rei distinctæ ab individuo Deitatis, sed solum sunt modi intrinseci ab illo ex natura rei modaliter distincti. Sic communiter Scotistæ, & quidem quod subsistentia sit modus intrinsecus transcendens omnia prædicata absoluta Dei. Probatur ex descriptionibus modi intrinseci, quæ supra de mente Scoti dedimus. Natura enim divina, ut distincta ex natura rei ab attributis, est in suo esse metaphysico completa, & quodlibet attributum similiter in sua linea; atqui per hanc completionem intelligitur subsistentia absoluta, nisi fiat contentio de nomine: erg. &c. Deinde, neque essentia, nec aliquid ex attributis sunt perfectè, & adæquatè conceptibilia absque ultimo complemento suæ lineæ formalis: erg. hoc complementum, quod est subsistentia absoluta, est modus intrinsecus individui Deitatis, & cujuscunque attributi. Præterea, ista subsistentia non variat essentiam, neque attributa: erg. hæc subsistentia absoluta est modus intrinsecus divinæ essentiæ, & cujuscunque attributi. Ex quo sequitur, quod tot sunt subsistentiæ absolutæ, quot sunt realitates absolutæ in Deo.

6 Quoad æternitatem cer-

tum est explicare triplicem negationem, scilicet, inceptionis, successione, & desitionis, ulteriusque addere respectum aptitudinalem coexistendi cum omnibus temporum differentiis, qui respectus absque dubio est rationis, quia implicat in Deo relatio realis ad creaturam. Hoc certum est apud omnes, docetque Subt. Doct. quodl. 6. §. restat nunc videre. Etiam est certum apud Scot. & Scotistas, talem triplicem negationem supponere aliquid positivum; quia æternitas est modus intrinsecus, & perfectio simpliciter: g. est positiva. Deinde, æternitas est duratio divini esse; duratio verò est permanentia existentia, & permanentia existentia tum in Deo, tum in creaturis est quid positivum. Sed est dubium, an hoc positivum sit distinctum à modo intrinseco, seu positivo, quod dicit immutabilitas? Subt. Doct. loco præcit. problematicus videtur; at tamen magis se inclinat ad hoc, quod æternitas pro formali, & positivo non sit modus distinctus à formali, & positivo immutabilitatis; ideoque cum illo idem sentimus, & sentiunt ferè omnes RR. Scotistæ.

7 Prob. hoc ex Tert. qui cap. 37. adversus Hermog. dicit: *Leges æternitatis sunt, ut mutationem pati nequeat.* D. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 18. inquit: *Vera immortalitas, ve-*

ra incorruptibilitas, vera incommutabilitas ipsa est æternitas. Richard. Viç. lib. 2. de Trin. cap. 4. sic loquitur: *Quid aliud est æternitas, quam diurnitas, sine initio, & sine, omni immutabilitate carens?* Idem habet cap. 23. *Sicut per loca non extenditur, qui summè simplex est, & incompressus; sic nec per tempora variatur, qui æternus, & incommutabilis est.* Prob. etiam ratione, cum N. Smising, disp. 4. q. 1. n. 14. *Æternum est illud ens, cujus vita, seu potius existentia interminabilis, tota simul, & perfecta habetur; immutabile verò intelligitur illud ens, quod ex se negat omnem potentiam ad esse & non esse, quod simplicissimum, & actualissimum ad esse necessario determinatum: atqui quod dicit ens perfectissimum, summè necessarium, & actualissimum, dicit ens quod caret terminabilitate, successione, & inceptione: erg. æternum idem est, ac immutabile, & æternitas idem importat, ac immutabilitas.* Minor cum consequ. tenet; & mai. est definitio æternitatis, quæ est talis: *æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio.*

8 Arg. Ex Subt. Doct. dicente, æternitatem nihil addere positivum existentia Dei: atqui existentia Dei non est modus

ejus intrinsecus, sed prædicatum quidditativum, & quidem ultimo constitutivum, ut supra diximus: g. neque æternitas. Respond. dist. & explicando Doct. æternitas nihil positivum addit existentia duranti, conc. Nihil positivum addit existentia simpliciter, neg. Et enim, æternitas addit aliquid positivum existentia Dei, nempe, permanentiam; & aliquid negativum, nempe, interminabilitatem, seu durationem interminabilem. Dices: Duratio nihil est, quam existentia Dei: g. si æternitas nihil addit existentia duranti, nihil addit existentia ut sic. Resp. neg. antec. quia duratio, non est ipsa existentia rei, sed est mora, & continuatio existentia.

9 Arg. 2. Omnes Theologi probant æternitatem Dei per eius immutabilitatem: erg. distinguuntur; alias nugatariè probarent idem per idem. Resp. quod talis probatio est tantummodo expositoria, in quantum fit per maiorem explicationem, per cognitionem scilicet negationum, quas importat æternitas, & quas immutabilitas non involvit. Ut alia præcludantur: præculis habendum est, quod existentia Dei dupliciter potest considerari, 1. simpliciter, ut est prædicatum quidditativum ejus, & ultimo constitutivum, &

in hoc sensu, sicut infinitas est modus intrinsecus additus essentiae Dei, sic aeternitas est modus intrinsecus additus existentiae Dei. 2. potest considerari, ut est existentia durans; seu immutabilis; & tunc aeternitas non est modus superadditus existentiae duranti, seu immutabili; quia ipsa pro formali sumpta non distinguitur ab immutabilitate, & modus intrinsecus distinguitur à re, cujus est modus.

10 Ex hoc inferitur, cum nostro Sendin, quod sicut aeternitas pro positivo, seu ut est modus, non distinguitur ab immutabilitate; etiam immutabilitas non distinguitur à simplicitate; nam sicut ex eo, quod Deus sit immutabilis, sequitur, seu explicatur, negatio inceptionis, successione, & desitionis; similiter ex eo, quod sit simplex sequitur, & explicatur, quod sit negatus omnimoda mutatione; quia si est simplex non est mutabilis de potentia objectiva ad actum subiectivum, nec est mutabilis de potentia formali ad actum formalem; nam istae mutationes dicunt compositionem; & compositioni opponitur simplicitas: g. si ad negationes aeternitatis non addunt Scotista aliquid positivum distinctum ab immutabilitate, neque ad negationes mu-

tabilitatis, seu ad immutabilitatem debent addere quid positivum distinctum à simplicitate. Immò idem debemus dicere de simplicitate comparata ad infinitatem; nam, ut inquit Subr. Doct. in 1. d. 3. q. 3. vers. quilibet: quidquid est componibile alteri, caret ejus perfectione, & perfectione totius, quod ex utroque conflat: g. negatio compositionis non minus sequitur ad infinitatem, nec minus per infinitatem explicatur, quam negatio inceptionis, successione, & desitionis ad immutabilitatem, & per immutabilitatem. In super. Ex necessitate essendi componit Scot. negationem compositionis; quia si ens necesse esse, esset componibile alteri, non esset in ultima actualitate, quod est contra rationem entis necesse esse: g. ex necessitate essendi, & ex infinitate sequitur negatio cujuslibet compositionis, quin opus sit ad hoc multiplicare entitates positivas modales absque necessitate.

11 Quantum attinet ad immensitatem, quæ est quadam perfectio, qua Deus est aptus in omni loco ad esse præsens; & ex qua sequitur ubiquitas, tanquam actus secundus ex actu primo; ita ut, ubiquitas sit præsentia actualis, qua Deus dicitur esse in rebus actualiter; quo alio

alio nomine vocatur inexistentia: immensitas, inquam, est perfectio Dei, qua natus est inexistere in rebus, quando existunt ipsæ res; unde immensitas est quid absolutum conveniens Deo ab æterno; ubiquitas vero est quid relativum adveniens Deo in tempore: Deus enim per ubiquitatem habet respectum rationis ad loca, in quibus est præsens. De immensitate igitur dicunt aliqui, quod est speciale quoddam attributum explicans præsentiam aptitudinalem cum omni re, & cui sequitur negatio indistantiæ, seu negatio limitationis inpræsentia. Nost. verò Smising tract. 2. disp. 5. q. 1. n. 4. asserit immensitatem pro positivo esse indistinctam ab immutabilitate, & infinitate. Utrumque est probabile. Pro primo fiat etiam N. Frasen; sed ejus probatio non videtur mihi tam necessaria, ac convincens, ut compellat ad multiplicandas entitates positivas; nam certum est apud omnes Scotistas, quod ab eadem formalitate possunt provenire plures, & diversi effectus, & ab unico, & eodem modo plures, & diversæ denominationes.

12 Conclusio 2. Unitas, veritas, bonitas, intellectus, voluntas, intellectio, & volitio sunt attributa divina, quæ inter se, & à divina essentia dis-

tinguuntur formaliter ex natura rei adæquatè; Cætera verè attributa, quæ pertinent ad intellectionem non distinguuntur ab illa, & similiter, quæ pertinent ad volitionem, à volitione non distinguuntur. Hæc conclusio est quam plurimum Scotistarum, & quidem quoad primam partem prob. facile ex dictis quæst. antec. Nam illæ probationes pro enumeratis attributis convincunt, ut intuenti patebit; nam de omnibus illis verè à parte rei, & apud intellectum perfectè concipientem verificantur prædicata contradictoria quæ inferunt distinctionem formalem ex natura rei adæquatam.

13 Quoad 2. vero partem inquit eruditissim. Sendin tract. 2. de Prædicat. quidditativ. Dei, disp. 6. sect. 4. Quod plures intromittere volunt ubicumque distinctionem formalem, & suum imperfectum modum cognoscendi in objecto refundere, multiplicando formalitates, sicut augent conceptus inadæquatos, quod omnino dissonat Scoto; & quod pejas est, se solos conclamant Scotistas. Ante probationem hujus partis, notandum est cum ipso, quod nost. intellectus cognoscit Deum manu ductus à cognitione creaturarum: *Quæ cognoscuntur de Deo* (inquit Subt. Doct. in 1. d. 3. q. 2. §. quinto dico) *cognos-*

noscentur per species creaturatum . . . intellectus noster propria virtute potest uti . . . specie boni , specie summi , specie actus , ad concipiendum summum bonum , & actualissimum. Ex quo fit, quod illas perfectiones Deo tribuit, quas reperit in creatura, dummodo ex suo conceptu non involvat imperfectionem; propter hoc relegat à Deo virtutem religionis, & virtutem obedientiæ, nam hæ virtutes, licet sint perfectiores in creatura, tamen ex suo conceptu dicunt imperfectionem, quia ordinantur ad aliquem, tanquam de superiore, & Deo repugnat habere superiorem. Sic similiter discurrendum est de alijs virtutibus moralibus, quæ non possunt denudari ab imperfectionibus, & sunt perfectiones tantum secundum quid, & non simpliciter simplices.

14 Notand. est 2. quod ex his perfectionibus, quædam pertinent ad intellectum, & quædam ad voluntatem v. g. ad intellectum pertinent Prudentia, Sapientia, seu scientia, &c. ad voluntatem autem pertinet sanctitas, Misericordia, Justitia, Liberalitas, Fidelitas, & magnificentia. His suppositis, dicimus, quod omnes perfectiones, quas tribuimus Deo pertinentes ad intellectum, non distinguuntur formaliter inter se,

nec ab ipsa divina intellectuione, & similiter, quas tribuimus pertinentes ad voluntatem, non distinguuntur inter se, nec ab ipsa volitione divina; sed solum distinguuntur, penes conceptus inadæquatos, iuxta nostrum imperfectum modum concipiendi. Prob. iam hæc conclusionis pars, ex sub. Doct. in 1. d. 39. q. unic. §. juxta prædicta, ubi inquit; quod volitio, & nolitio non distinguuntur formaliter in Deo, sed tantum sunt unica, & simplicissima formalitas, g. nec distinguuntur formaliter ex natura rei Justitia, & misericordia, v. g. et sic de alijs. Prob. conseq. non magis opponuntur Justitia, & misericordia, quam volitio, & nolitio, ut patet in creatis: sed in Deo, iuxta Scotum, eadem formalitas, est volitio, & nolitio, & solum distinguuntur per diversas connotationes: g. similiter Justitia, & Misericordia non sunt diversæ formalitates, sed eadem simplicissima formalitas, quæ in quantum respicit sublevationem miseriæ vocatur misericordia; & in quantum respicit collationem penæ iuxta proportionem demeritorum vocatur Justitia.

15 Hoc potest etiam confirm. plurimis alijs exemplis; nam actus liber, & actus necessarius in Deo non sunt di-

versæ formalitates, sed unica, & eadem simplicissima formalitas: similiter decretum efficax, & inefficax non sunt distinctæ formalitates, sed unica, quæ iuxta diversas connotationes, & tendentias circa objecta, diversas accipit denominationes: Si ergo eadem simplicissima volitio, in quantum tendit circa Deum, est actus necessarius, & in quantum tendit circa creaturas est actus liber: Cur similiter eadem formalitas, in quantum tendit circa sublevationem miseriæ, non erit misericordiæ, & in quantum decernit penam, non erit Justitiæ? Ad quid ergo hæc innanis formalitatum multiplicatio? Si ergo in volitione, & nolitio, in consensu, & dissensu, in actu libero, & necessario hanc multipliciter negant Scotistæ; & negare debent consequenter inter misericordiam, & justitiam, inter fidelitatem, & liberalitatem, &c. Confirm. misericordiæ est volitio Dei, justitiæ, est volitio Dei, & similiter aliæ perfectiones ad voluntatem pertinentes: sed in Deo unica est tantum volitio simplicissima iuxta omnes: g. prædictæ perfectiones sunt tantum unica formalitas; ac per consequens non distinguuntur inter se; nec à volitione divina.

16 Ratio à priori est; quia

licet justitiæ, & misericordiæ competant diversa prædicata contradictoriè opposita, possintque definiri diversis definitionibus; tamen hæc diversa prædicata, & diversæ definitiones dantur tantum penes diversos conceptus inadæquatos, quia dantur per diversa connotata omnino extrinseca, sicut volitio, & nolitio: & cum per diversos conceptus inadæquatos, & per diversa connotata non debeant multiplicari formalitates, hinc est, quod justitiæ, & misericordiæ, cæteræque perfectiones ad voluntatem pertinentes non debent distinguui inter se, nec ab ipsa volitione. Similiter est discurrendum de perfectionibus ad intellectum pertinentibus.

17 Dubitabis, an prædictæ perfectiones dentur in Deo per modum habitus? Resp. negative; quia ratio habitus imperfectionem includit: ergo repugnat Deo, sicut & illæ virtutes, quæ in suo conceptu includunt imperfectionem. Prob. antec. nam habitus, vel ponitur ad facilitandam potentiam in elicentia actus, vel ad substantiam ipsius actus, qui ratione sui objecti formalis est altioris naturæ, quam ipsa potentia: g. habitus secundum rationem habitus imperfectionem supponit in potentia, nempe, vel ad

ad vincendam difficultatem actus, vel improprietatem cum objecto: g. ratio habitus imperfectionem supponit Deo repugnantem; ac per consequens à Deo releganda. Hæc ratio desumitur ex Subt. Doct. in 4. d. 46. q. 4. §. ad istam quæst. ubi ait: *non est certum, quod in voluntate divina possit esse ratio alicujus virtutis, non tantum non distincta re, sed nee formaliter distincta; quia voluntas ex hoc, quod infinita, magis sufficit ad omnem rectitudinem actus, quam aliqua virtus, qualitercumque, re vel ratione distincta superaddita.* Verum tamen est, quod Subt. D. est problematicus in hoc, an ratio habitus involvat imperfectionem, vel non; unde quilibet eligat, quod voluerit.

18 Dubitabis 2. an ratio speciei sit ponenda in Deo? Respond. negative; quia species non tantum dicit movere intentionaliter intellectum, sed etiam uniri illi objectum; unde quando objectum est unitum intentioneliter potentia neutiquam est ponenda species. Ob hoc Subtilis Doct. in 2. d. 8. quæst. 3. per totam; excludit ab intellectu Angeli speciem, qua suam substantiam cognoscit: atqui non minus unita est divina essentia intellectui divino; quam substantia Angeli-

ca intellectui Angelico: g. si propter unionem inter essentiam Angeli, & ejus intellectum repertam, non ponitur in illo species, nec poni debet in intellectu divino, qui solum movetur à divina essentia. Confir. ex illo communi axiomate: Quando objectum est præsens, ad quid est species? Deinde ad cognitionem facialem, & intuitivam ex communiori plausu non admittitur species: atqui cognitio Dei est intuitiva, & essentia divina, quæ est objectum divini intellectus, est illi intime præsens: g. ad quid est species?

19 Dubitabis ultimo: quid sit dicendum de Sanctitate divina? Respond. quod sanctitas divina in actu 1. considerata est formaliter indistincta à voluntate divina; & sanctitas divina in actu 2. considerata, est formaliter indistincta à volitione divina. Hoc patet, nam ex D. Dionysio. cap. 12. de divinis nominibus: Sanctitas est conjunctio, & adhesio cum ultimo fine per rectitudinem affectus: erg. volitio divina, in quantum tendit circa divinam essentiam, ipsam amando, ipsique adharendo, est sanctitas Dei in actu secundo; & voluntas divina in quantum est principium volitionis unientis potentiam, cum essentia est sanc-

gratia Dei in actu primo. Ex quibus constat, quod Deitas, seu divina essentia non est sanctitas formaliter, sed objectivè, in quantum scilicet est objectum circa quod tendens voluntas, tanquam circa ultimum finem, in esse sanctæ constituitur. Etiam potest dici sanctitas radicaliter; quia essentia divina est radix sanctitatis, sicut, & aliorum attributorum. Denique dici potest sanctitas eminentialis; quia est principium omnis sanctitatis, & bonitatis creatæ. Et hæc de quæstione, & disputatione.

DISPUTAT. III.

DE INTELLECTU, ET
Scientia Dei.

Discussis jam circa prædicta quidditativa, modos intrinsecos, & attributa Dei, præcipuis difficultatibus in communi; nunc per specialem disputationem ad divinum intellectum, ejusque scientiam aggredimur. Circa quàm horrore quodam percussus D. Paul. exclamare cœpit Rom. II. *O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus.* Et Regius Psaltes Ps. 138. dixit: *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam.* Et sanè
Tom. I.

quisquis ejus divitias perpendat, caput suum humiliter inclinabit sub potenti manu Dei, qui justus est, & cujus judicium rectum. Pro imbecillitate tamen nostra sit.

QUÆST. I.

Vtr. *IN DEO DETUR potentia intellectiva, & an distinguatur ab intellectiōe actuali, & à divina essentia?*

Certum est apud omnes, quod in Deo datur potentia intellectiva; sumpta potentia intellectiva logice, seu prout non repugnans ad intelligendum; quia de actu, ad potentiam tenet consequ. Unde cum Deus actu intelligat benè inferitur, quod possit intelligere, seu quod idem est, quod habeat potentiam intelligendi. Difficultas ergo est, an in Deo detur potentia intellectiva, quæ sit actus primus respectu intellectiōis, & potentia vitalis a qua emanet intellectiō, & ipsa intellectiō sit actus secundus illius pro qua controversia sit.

2 Conclusio: Datur in Deo potentia intellectiva, quæ est actus primus respectu intellectiōis, distincta formaliter ex natura rei ab ipsa intellectiōe,

& utraque à divina essentia. Hæc conclusio est omnium Scotistarum, & aliorum cum Subt. Magist. in 1. d. 2. q. 7. & alibi sæpè; & potest probari eisdem rationibus quibus supra probavimus distinctionem formalem inter attributa, & divinam essentiam. Et rursus sic, quod de suo conceptu formali includit esse ab alio, necessariò supponit illud, à quo est, aliqua prioritate; sed intellectio in se formaliter dicit habitudinem ad intellectum, ut ad principium à quo est; alioquin non implicaret esse intellectionem sine intellectu: erg. verè, reperitur in Deo potentia intellectiva, quæ sit actus primus respectu intellectionis. Ex hoc etiam probatur distinctio; quia, quod ex se petit esse ab intellectu, distinguitur ab illo, quod ex se non petit esse ab intellectu: sed intellectio petit esse ab intellectu, & intellectus non petit esse à se ipso: erg. distinguuntur ex natura rei, quia ex natura rei est contradictio.

3 Præterea: sicut se habet in Deo actus productivus ad suum principium productivum; sic se habet actus operativus, ad suum principium operativum: sed actus productivus comparatur ad suum principium, sicut actus secundus ad actum primum; erg. similiter actus ope-

rativus ad suum principium operativum. Ulterius, in creatis potentia intelligendi, & actus intelligendi realiter distinguuntur: at in Deo ex formali infinitate utriusque realiter dumtaxat possunt identificari: erg. saltem formaliter distinguuntur; ita ut formalitas actus intelligendi non sit formalitas intellectus, sicut nec formalitas operationis est formalitas potentia, seu principij. Deinde, formalitas intellectionis Deum denominat intelligentem; formalitas verò intellectus non denominat nisi intellectivum: erg. non sunt idem; infinitas enim non destruit formalitates rerum, sed potius perficit: Unde si una perfectio non includit aliam formaliter ex se, nec prout est infinita illam includit: erg. cum intellectus, & intellectio ex se formaliter non se includant, alias in creatis se includerent, etiam prout infinita sunt in Deo non se includunt; ac per se consequens distinguuntur ex natura rei, & ex natura rei suum ordinem actus primi, & secundi observant.

4 Confirm. nam prius est esse, quam operari, seu operari sequitur esse: erg. prius est Deum esse intellectivum, & habere intellectum, quam intelligere. Dico tamen prioritate rationis, & ordinis; unde in Deo concipimus

mus 1. essentiam, ut substantiam intellectivam, tanquam radicem intelligendi, & est actus 1. remotus, seu radicalis. Secundo concipimus potentiam intellectivam, quæ est actus primus proximus: & 3. concipimus actualem intellectionem, quæ est actus 2. semper, & necessario conjunctus, & identificatus cum primò. Hoc ipsum explicat optime Subtil. Doct. loco cit. dicens: Quod intellectus habens objectum actu intelligibile sibi præsens, habet rationem memoriæ perfectæ in actu 1. quæ est immediatum principium actus secundi, & notitiæ genitæ. In hoc autem principio, quod est memoria, concurrunt duo, quæ constituunt unum principium totale, videlicet essentia in ratione objecti, & intellectus, ut potentia; quarum utrumque est parziale respectu productionis æquata huic totali principio: erg. ex Scoto est in Deo intellectus, qui se habet ut potentia, & actus primus, & distinguitur ab essentia, quæ se habet ut objectum ejus, & com-principium intellectionis; ac per consequens distinguitur ab ipsa intellectione, quæ ab ipso manat, non ut notitia genita, ut est Verbum Divinum, sed, ut ingenita, & ut actus

secundus à primo. Et in primo dist. 8. quæst. 4. inquit: Distinctio attributorum fundamentum est respectu distinctionis emanationum personalium; quia Filius procedit naturaliter nascendo tanquam Verbum conceptum in intellectu. Spiritus procedit libere spirando tanquam amor conceptus in voluntate, & non ut Verbum; quod esse non potest, nisi esset aliqua distinctio intellectus, & voluntatis ad intra.

5 Quod autem tam intellectus, quam intellectio Dei distinguantur formaliter à divina essentia: probatur etiam ex Subt. Doct. Nam prædictis verbis asserit, quod intellectus concurrit cum divina essentia ad productionem Verbi; & propter hoc productio Verbi est generatio, & non productio Spiritus Sancti: Si ergo intellectus est idem formalissimè cum divina essentia, non esset talis diversificatio productionum. Prob. insuper sic: Quotiescumque aliqua sic se habent, quod si essent in genere, ad diversa genera, seu prædicamenta spectarent; unum nequit esse de conceptu formali alterius; cum prædicamenta sint omnino impermixta: sed si Deus esset in prædicamento, Deitas verè spectaret ad prædicamentum substantiæ, intellectio verò ad præ-

dicamentum qualitatís : ergo nunc de facto intellectio nequit esse de conceptu formali Deitatis. Confirm. ex D. Aug. 15. de Trinit. c. 5. Si dicam æternus, immortalis, incorruptibilis, sapiens, bonus, potens, beatus; spiritus; horum omnium, quæ posui novissimum tantum quasi videtur significare substantiam (nempe spiritus) cætera verò hujus substantiæ qualitates : erg. sapientia seu quod idem est intellectio divina censetur ab Aug. inter qualitates, & attributa. Idem docet Damasc. lib. 1. c. 4. Si iustum, si bonum, si sapientem, si quid tale dixeris, non naturam Dei dices, sed quæ circumstant ipsam Dei naturam: erg. Sapientia Dei, seu divina intellectio non est de essentia Dei formaliter.

6 Arg. 1. Actus primus, seu potentia dicitur imperfectionem : erg. in Deo non datur potentia intellectiva, ut actus primus. Resp. Non omnem potentiam dicere imperfectionem; aliàs, non esset potentia generandi in Deo: sed tantum illa est imperfecta, quæ est destituta suo actu. Unde cum potentia intelligendi in Deo sit semper conjuncta cum intellectione, & numquam careat intellectione actuali, ideo non est imperfecta. Replicab. Actus primus habet rationem causæ, & actus

secundus rationem effectus: sed nec causa, neque effectus in Deo sunt: erg. nec intellectus, ut actus primus; nec intellectio, ut actus secundus. Resp. intellectum in Deo non habere rationem veræ causæ, sicut habet intellectus in creaturis, qui producit intellectiōnem, quæ est accidens à se realiter distinctum, & in se physicè receptum; non sic autem in divinis, ubi potentia intellectiva est infinita, & habet intellectiōnem sibi consubstantialem, & identificatam, ex illius fecunditate pullulantem per simplicem emanationem, sicut cætera attributa fluunt, & dimanant ab essentia divina; non verò producitur, ut in nobis, & ob hoc dicunt Theologi, quod divina intellectio essentialis est ingenerata, & improducta.

7 Arg. 2. Intellectus divinus non est attributum Dei: erg. est prædicatum quidditativum: ac per consequens est de ejus essentia, & non distinguitur ab illa. Prob. antec. ex Subt. Doct. qui in 1. d. 26. & alibi inquit: Concedo, quod propriè vocando attributa, illa sola sunt, quæ quasi qualitates perficiunt in esse secundo rem præsuppositam in perfecto. *esse primo: hoc modo int. intellectus, voluntas non sunt attributa; in modo sunt perfectiones quadam intrinsecæ in essentia*: erg. cum intel-
tus

tus sit quædam vita, & voluntas quædam vita: non erunt propriè attributa; & sicut rationalitas non est attributum homini, sic nec intellectualitas huic essentia. Et quodl. 1. dicit; quod intellectualitas est idem essentia- liter essentia: divina: & quod si essentia divina definiretur, vita intellectualis, seu ipsa intellectualitas non esset extra ejus definitionem. Idem docet in Report. in 1. d. 35. q. 1. n. 29. erg. ex Scot. intellectus divinus, & divina intellectio sunt de essentia Dei, & non attributa.

8. Resp. 1. quod Subt. Doct. in 1. loco cit. loquitur de attributis nimis stricte, scilicet, ut sunt perfectiones pertinentes ad lineam actus secundi; in quo sensu intellectio, & volitio sunt attributa; non vero intellectus, & voluntas, utpotè potentia pertinentes ad lineam actus primi. Resp. 2. neg. antec., ad cujus probationem dicimus, quod Subt. Doct. quando ait, quod intellectualitas est predicatum quidditativum Dei, loquitur de illa formalitate quidditativa, à qua emanant intellectus, & voluntas, sicut in homine vocatur intellectualitas ipsa rationalitas; quia est radix à qua emanant intellectus, & voluntas in homine. Uno verbo, loquitur de intellectualitate radicali, quo in sensu jam supra

diximus esse predicatum quidditativum Dei. Non vero loquitur Doct. de ipsis potentijs intellectus, & voluntatis formaliter sumptis, quæ emanant à divina essentia; nec loquitur de intellectu, & volitione, quæ emanant à predictis potentijs, ut actus secundi à primis. Hoc patet evidenter; nam Mar. Doct. probat distinctionem attributorum ab essentia per hoc, quod intellectus, & essentia concurrunt essentialiter ad generationem Verbi, in qua intellectus se habet, ut principium productivum *quod*, essentia verò, ut objectum *quo* secundatur intellectus. Idem asserit de productione Spiritus Sancti ad quam concurrunt voluntas, & essentia; & ex distinctione intellectus, & voluntatis, tam inter se, quàm ab essentia, concludit diversitatem divinarum productionum.

9 Arg. 3. Non minus constituitur divina essentia, intellectu, & intellectu actuali, quàm essentia Angeli intellectu, & intellectu radicali; sed intellectus, & intellectio radicalis sunt de essentia Angeli; g. intellectus, & intellectio actualis sunt de essentia Dei. Probat. mai. nam quod convenit creaturæ in actu primo ob ejus limitationem, convenit Creatori in actu 2. ob ejus infinitatem.

re m. Resp. neg. mai. quæ haud facile probabitur ; siquidem, quod potentia, & earum actus distinguantur à natura, seu ab essentia ; non provenit ex limitatione, sed ex proprijs rationibus formalibus naturæ, & potentiarum. Instabis : intellectualis natura habet intrinsecam habitudinem ad intelligere, vel est formaliter ipsum intelligere : sed priori modo natura creata dicitur intellectualis : g. secundo modo natura divina. Resp. naturam intellectualem tam in divinis, quam in creatis dicere habitudinem ad intelligere, & nullibi est intelligere de ratione formali naturæ ; hoc tamen discrimine, quod in creatis dicit habitudinem principij strictè productivi, & receptivi intellectionis ; in divinis verò solum reperitur intellectualitas, ut importat rationem principij operativi præcisè, & quasi productivi intellectionis per solam simplicem emanationem.

10 Replicabis sicut se habet prima ratio essendi ad suum esse in genere entis ita prima ratio intelligendi in genere qualitatis : sed essentia divina cum sit prima ratio essendi includit formaliter suum esse : g. cum sit prima ratio intelligendi, debet formaliter includere suum intelligere. Resp. essentiam divinam non eodem mo-

do esse rationem essendi, & rationem intelligendi ; nam ratio essendi est formaliter ; ratio vero intelligendi principiative, seu radicaliter ; unde potius infertur, quod sicut implicat distingui formaliter à suo esse, ita implicat non distingui formaliter à suo intelligere ; nam non minus ratio radicalis, seu principiativa præfert distinctionem ab actu formali, ac ratio formalis præfert identitatem cum eo cujus est ratio formalis. Advertendum tamen est, quod intellectivum radicale est in ultima actualitate, & perfectione in esse naturæ ; neque ex eo, quod sit radix actualis intellectionis sequitur esse in potentia, & non esse in actualitate ultima ; nam essentia divina est radix attributorum, & est in ultima actualitate essentiali, & non dicitur potentialis.

11 Dubitabis : an intellectus divinus sit talis, qualis est intellectus humanus ? Ratio dubitandi est, quia intellectus in homine duo habet officia, secundum quæ modo vocatur intellectus agens, modo possibilis, ut diximus in libris de Anima. Deinde est productivus, producit enim verbum mentis. Terrio est discursivus, quoniam unum ex alio deducit, conclusionem scilicet ex præmissis. Quarto tandem est practicus ;
quia

quia regulat actiones voluntatis, cui dicitur, hoc esse faciendum, & illud fugiendum. Nunc dubitatur, an omnia ista reperiantur in divino intellectu? Resp. negativè; quia intellectus divinus, nec est agens, nec passibilis; nec est productivus, nec discursivus, nec denique practicus. Ratio est, quia ideò nos ter intellectus dicitur agens, in quantum agit super phantasmata corporea, seu species materiales deribatas ab objectis, quas spiritualizat, & de sensibilibus facit intelligibiles, ut postea eas infundat intellectui possibili: sed hæc omnia non facit intellectus Dei; quia omnia objecta intelligit per suam propriam essentiam, & non per species ab objectis acceptas: erg. non est in eo, nec intellectus, possibilis, aut passibilis.

12 Deinde, intellectus nos ter nunquam intelligit objectum, quin producat intellectionem ab intelligente, & ab intellectu realiter distinctam, ob quam rationem dicitur productivus: Atqui intellectio, qua intellectus divinus cognoscit divinam essentiam, & omnia alia, non est producta; aliàs distinguere- tur realiter ab intelligente: erg. &c. Notitia igitur, quam habet Deus, & qua se cognoscit, est improducta, & radicitur sine productione ab intellectu, sicut

intellectus ab essentia: unde intellectus Dei, ut Deus est, est operativus; licet intellectus Patris sit productivus Verbi Divini realiter distincti à Patre.

13 Insuper: ad discursum requiritur pluralitas cognitionum, nempe, cognitio antecedentis, & consequentia; discursus enim est progressus ab una cognitione ad aliam; & posterior cognitio oritur à priori; nam cognitio conclusionis oritur à cognitione præmissarum: prima cognitio est notior posteriori; nam discursus est progressus à notioribus ad ignotiora: Atqui hæc omnia Deo repugnant; nam omnia unico actu intelligit, & unica est in eo cognitio, qua omnia clarè, & distinctè cognoscit, ac proinde non transit de notiori ad ignotius juxta illud Jacob 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obrumbatio*: erg. &c.

14 Denique: Intellectus practicus est ille, qui dirigit praxim, seu, qui regulat actiones voluntatis, quæ possunt bene, vel male fieri: Atqui voluntas divina in suis operationibus non est regulabilis; est enim regula omnium, & actiones ejus nequeunt male fieri: erg. intellectus divinus non est practicus. Nec dicas, intellectum divinum ostendere volun-
ta-

tati, quæ ex se cæca est, quid faciendum sit, aut quid fugiendum; hoc enim tantum probat esse ostensivum praxis, non tamen regulativum. Etenim est magna differentia inter ostendere praxim, & regulare praxim: ostendere praxim, est manifestare simpliciter quid faciendum, aut fugiendum sit: dirigere vero addit insuper persuadere, & rationes allegare, quæ inducant voluntatem ad faciendum bonum, & malum vitandum: voluntati autem divinæ sufficit ostensio boni, & mali, & non indiget persuasionem, ut ad bonum se vertat; quia non potest aliter agere: unde intellectus divinus non est practicus, nec est practica scientia Dei. Videatur Subt. Doctor. quæst. 4. Prolog. qui quamvis videatur problematicus in hac parte magis tamen propendit ad nostram.

15 Objicies: Si intellectus Dei, ut Deus est, non est productivus, & intellectus Patris est productivus Verbi Divini; ergo intellectus Dei est simul productivus, & non productivus, quod implicat. Respond. nullam esse implicantiam; quia aliud est considerare Deum, ut Deum; pro tunc enim illius intellectus est operativus: & aliud est considerare Deum, ut Patrem; tunc enim est producti-

vus Verbi Divini, quod notitia genita, seu producta appellatur.

16 Pro discursu autem objicies; Deus scit omnia per suam essentiam tanquam per causam; sed scire effectum per causam est verè discurrere: ergo divinus intellectus est discursivus. Resp. majorem solum esse veram, prout dicit ordinem inter objecta; sicut enim Deus scit se omnium esse causam, ita scit omnia esse ejus effectus; hoc tamen unico, & simplicissimo intuitu absque ordine, & sine dependentia unius cognitionis ab altera; unde talis cognitio non est formaliter discursus, sed simplicissima intuitio. Instabis: Deus cognoscit res, sicut cognoscibiles sunt: sed sunt cognoscibiles per discursum: g. &c. Resp. disting. maj. Sicut sunt cognoscibiles sine imperfectione cognitionis, conc. cum imperfectione, quam habet cognitio discursiva, neg. Igitur de ratione infiniti intellectus est omnia scibilia intueri unico simplicissimo actu, qui sit infinitus, & virtualiter, atque eminenter æquivalet omnibus enuntiationibus, & discursibus creaturarum.

*** **

QUÆST. II.

AN, ET QUALITER DEUS
creaturas cognoscit?

PRO intelligentia quæst. præmittend. est, tanquam certum in Fide, in Deo esse formaliter scientiam, quæ non est accidens, seu qualitas, sicut est scientia nostra, sed actus substantialis, & operatio Dei, seclusis omnibus imperfectionibus, quæ in nostra reperiuntur. Patet hoc; nam Ps. 36. dicitur: *Tu cognovisti omnia novissima, & antiqua.* Et Job cap. 9. inquit de Deo: *Sapiens corde, & fortis robore.* Et ad Rom. 11. *O altitudo divitiarum sapientia, & scientia Dei,* quod idem plura alia testimonia sacre pagine passim proclamant. Nec valet si dicas, præfata testimonia posse explicari in sensu metaphorico, non quidem valet; nam juxta regulam D. Aug. intelligenda sunt propriè, & rigorosè, dum non appareat inconveniens; sed non apparet in hoc, quia scientia in suo formalissimo conceptu importat perfectionem sine imperfectione; erg. &c. Hanc veritatem etiam suadet ratio desumpta ex N. Sybt. Doct. in 1. dist. 2. q. 2. Nam nobilissimo agenti nobilissimus agendi mo-

us concedi debet; sed talis est agere per intellectum, & voluntatem, operarique propter finem: Ergo debet concedi Deo qui est nobilissimus agens consequenterque in Deo datur vere, & rigurose scientia. Quod autem hæc non sit accidens, seu qualitas, sed actus substantialis ab ipso Deo realiter indistinctus, est naturali lumine notum: nam ob hoc docet à Deo esse amovendas omnes imperfectiones, quæ in nostra scientia creata inveniuntur.

2. Præmittendum est. 2. Quod scientia divina variè dividitur. (Intellige non ex parte actus, nam cum sit infinita, & infinite perfecta, non pluribus, sed unico simplicissimoque actu omnia scibilia, tam ad intra, quam ad extra cognoscit, & sic divisibilis non est, nisi solum ex parte objectorum scibilium) dividitur ergo scientia divina primo, & adæquatè in naturalem, & liberam. Naturalis est, quæ terminatur ad objecta naturalia, quæ omnino independentè ab omni decreto libero habent esse. Huiusmodi sunt omnia prædicata intrinseca Deo, & omnis creatura in statu possibilitatis: hæc scientia respectu possibilitum appellari solet scientia simplicis intelligentiæ. Scientia libera est, quæ terminatur

ad objecta futura, quæ habent tale esse à decreto libero divinæ voluntatis; unde ista, quæ communiter scientia visionis appellatur, non est ex se formaliter libera; nam implicat, quod actus potentiæ naturalis, qualis est intellectus, sit formaliter liber; sed solum dicitur libera objective, seu respectu objectorum, quatenus hæc habent esse futurum à libero Dei decreto. Quod ista sit divisio adæquata, patet; quia sub istis duobus modis omnia scibilia comprehenduntur; siquidem ad scientiam naturalem omnia objecta necessaria spectant, & ad scientiam liberam omnia contingentia: g. &c. Deinde, scientia naturalis potest dividi in eam, quæ est ad intra, & in illam, quæ est ad extra, ut dictum est. Scientia libera, etiam dividitur in absolutam, & conditionatam. Absoluta est, quæ terminatur ad objecta absolute futura; conditionata, verò, quæ terminatur ad futura sub aliqua conditione. Præterea, tam absoluta, quam conditionata potest dividi in necessariam, & contingentem. Necessaria est, quæ terminatur ad objecta necessaria, id est, quæ naturaliter procedunt à causa naturali: Contingens verò, quæ terminatur ad objecta, quæ procedunt à causa libera, ut actus boni, & mali.

Quæ omnia magis patebunt infr. Præter scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis, aliam in Deo omnes Jesuitæ adstruunt, quam mediam, seu conditionatam, appellant; respectu, scilicet, futurorum contingentium sub conditione, quorum notitiam ad neutram ex prædictis duabus spectare posse existimant: quam scientiam postea impugnabimus.

3. Præmittend. est 3. ut melius percipiatur quomodo Deus in se ipso creaturas cognoscat, quod dupliciter potest intelligi unum cognosci ab alio. Primo, quia non cognoscitur per propriam speciem, sed per speciem alterius: in quo sensu D. Aug. cognitionem matutinam (quæ est, qua beati vident creaturas propria, & distincta cognitione, non per proprias ipsarum species, sed per divinam essentiam suppletentem vices propriarum specierum) appellat cognitionem creaturarum in Verbo, seu in divina essentia. 2. quia cognoscendo aliquod objectum ex vi cognitionis illius, tanquam in objecto prius cognito, cognosco aliud, quod in ipso continetur; ut cum cognoscendo aliquid totum actuale per cognitionem distinctam, ex vi hujus cognitionis cognoscuntur partes ex quibus actualiter conflatur. Dubitamus ergo in præ-

sen-

senti quoniam ex duobus prædictis modis Deus dicatur cognoscere creaturas in se ipso, propria, distinctaque cognitione. His notatis sit

4 Conclusio 1. Primæ parti quæstionis respondens: Deus omnes creaturas cognoscit propria, & distincta cognitione, nimirum nedum secundum rationes communes, verum, & secundum partes, propriasque ipsarum, tam specificas, quam numericas. Hanc conclusionem, tanquam de fide, naturalique lumine notam omnes Theologi amplectuntur. Probatur ex Sacra Script. nam Ecclesiast. 29. dicitur: *Non est quid absconditum ab oculis eius.* Ex cap. 14. *Domine, qui habes omnium scientiam.* Et ad Hebr. 4. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Prob. ratione; nam Deo convenit perfectissimus modus operandi; sed iste est operari ex prævia cognitione producibilium: g. cum Deus posset sua omnipotentia efficere omnia, necessario debet cuncta cognoscere distincte. Urgetur; nam sicut Deus in genere causæ efficientis sua formali, & radicali infinitate sibi vendicat omnipotentiam, ita sibi vendicat in genere intelligentis omnem scientiam: erg. sicut per infinita-

tem suæ potentia potest omnia factibilia efficere, ita per infinitatem suæ scientia omnia cognoscibilia cognoscere potest: sed facultas cognoscitiva est necessaria in cognoscendo: potentia autem effectiva est libera in efficiendo: g. & si actu non efficiat omnia factibilia, omnia tamen necessariò actualiter cognoscit. Urgetur 2. Scientia Dei est simpliciter infinita in genere scientia: g. necessariò cognoscit quidquid scibile est: sed creatura sunt cognoscibiles secundum suum proprium esse; cognoscibilitas enim est passio entis: g. &c.

5 Circa 2. partem quæstionis varij sunt in AA. dicendi modi, quos proponemus, & impugnabimus, antequam nostram statuamus conclusionem, Cayetanus, alijque Expositori Angelici Mag. affirmant, Deum dici, cognoscere creaturas propria, & distincta cognitione in seipso secundo modo ex numeratis in notabili. 3. nempe, quia cognoscendo Deus, suam divinam essentiam, ex vi cognitionis illius cognoscit in illa tanquam in objecto prius cognito omnes creaturas, saltem possibiles, propria, & distincta cognitione. Pro qua sententia hanc inter alias reddunt rationem; nam qui cognoscit comprehensiveè aliquod totum ac-

tuale per talem cognitionem comprehensivam, non tantum cognoscit totum actuale, sed etiam in ipso, tanquam in objecto prius cognito cognoscit illius partes secundum esse formale illarum: erg. pariformiter in presenti. Sed contra hanc sententiam sic insurgo: Creaturæ non sunt in Deo, seu in divina essentia secundum suum esse formale, sed solum secundum suum esse virtuale, quod non est distinctum ab ipsa divina essentia. Ad rationem adductam paritate totius actualis: dicimus, quod potius est pro nobis; si enim ex vi cognitionis comprehensivæ totius actualis cognoscuntur partes ipsius secundum suum esse formale, ideo est, quia prædictæ partes secundum suum esse formale continentur in toto actuali; nam si solum continentur virtualiter, solum possent per cognitionem totius secundum suum esse virtuale cognosci. Patet exemplo caloris, qui cum solum contineatur in sole virtualiter, nemo poterit cognoscere illam in sole secundum suum esse formale, etiam si ipsum Solem comprehendat: erg. &c.

6. Alij dicunt, quod ad hoc ut Dens dicatur cognoscere creaturas secundum suum esse formale in se ipso, tanquam in objecto prius cognito, non est ne-

cessarium quod in ipso sint creaturæ secundum suum esse formale, sed sufficit, quod Deus ratione suæ omnipotentia ita connectatur cum esse formale creaturarum possibilium, ut si esse formale ipsarum per possibile, vel impossibile deficeret, deficeret etiam ipsa Dei omnipotentia; proindeque si deficeret in Deo cognitio creaturarum possibilium secundum suum esse formale, deficeret etiam in Deo cognitio suæ omnipotentia; nam sicut res se habent ad esse, ita ad cognosci. Hic tamen dicendi modus ferè ab omnibus rejicitur, supponit enim quodnam falsum, nempe, omnipotentiam Dei, quæ est quid absolutum, & independens ab omni creatura, ita connecti cum esse formali creaturarum possibilium, ut si per possibile, vel impossibile aliqua creatura desineret esse possibilis secundum suum esse formale, deficeret consequenter in Deo omnipotentia, quod nefas est dicere; nam est ponere Deum dependentem à creaturis.

7. Patet Vazquez 1. part. disp. 60. cap. 3. aliam aggreditur viam, ut ostendat, Deum cognoscere creaturas secundum suum esse formale, & proprium in se ipso, tanquam in objecto prius cognito; inquit enim, quod cognoscendo, si-

tur cognoscit, absque ulla reflexione, cognitionem, quam habet de creaturis, in ipsa cognitione, tanquam in specie expressa, seu Verbo, cognoscit creaturas. Hic tamen modus explicandi prædictam Dei cognitionem non placet. 1. quia cognitio, seu species expressa, & si sit ratio formalis cognoscendi objectum, non tamen est ratio objectiva: erg. etiam si Deus per ipsam cognoscat creaturas secundum suas proprias, & formales rationes tanquam per formam, sed non tanquam in objecto prius cognito. 2. quia si hæc cognitio, seu species expressa potest hoc modo esse medium cognoscendi creaturas, quas repræsentat, ideo est; quia cognita ipsa, erit necessarium, quod cognoscatur ejus terminatio ad creaturas: sed hæc repræsentatio, seu terminatio cum sit relatio nequit cognosci, nisi prius cognoscatur ejus terminus, nempe, creatura: erg. antequam cognoscantur creaturæ in tali specie expressa, jam erant cognita in se ipsis terminative, quod hic Author non concedit. 3. quia ex ista sententia sequitur, Deum tantum cognoscere creaturas abstractivè. Patet hoc: nam ideo cognoscit Deus creaturas in specie expressa, quia species expressa est imago creaturarum: sed constat

ex se, & ex Scot. quodl. 14. prototypum in imagine solum abstractivè cognosci: erg. &c. His ergo rejectis sententijs pro nostra sit

8 Conclusio 2. Deus dicitur cognoscere in se ipso creaturas secundum suum proprium & formale esse, non secundo modo ex numeratis notabili 3, sed primo modo, nimirum, quia etiam si divina cognitio terminetur ad esse proprium, & formale creaturarum ad hanc tamen cognitionem non movetur Deus per proprias earum species impressas, sed per essentiam suam, quæ cum eminenter contineat omnes similitudines, seu virtutes movendi intellectum ad intellectionem, quæ sunt in objectis creatis, poterit ipsa se sola præstare quidquid aliàs objecta creata per suas proprias similitudines præstarent. Sic deducitur ex Scot. in 1. d. 35. q. 1. §. ad istas. Prob. a priori hæc nostra sententia: quia creaturæ secundum suum esse formale, & proprium, sunt intelligibiles: g. ut dicantur a Deo cognosci secundum suum esse formale, & proprium, debent secundum tale esse divinam intellectionem terminare: sed creaturæ non existent in Deo secundum suum esse formale, & proprium, sed solum secundum suum esse virtuale: erg. cognitio,

tio, per quam cognoscit suam essentiam, immò, & omnia, quæ formaliter sunt in Deo, & si ex vi sua terminetur ad esse virtuale creaturarum, secus verò ad esse formale, & proprium earum; consequenterque &c. Hæc ratio urgeri potest ex refutatione fundamentorum, quibus oppositæ sententiæ nituntur.

9 Adverté hic: quòd esse formale, & proprium creaturarum, quòd ab æterno terminat divinam cognitionem esse non potest esse reale creaturarum, alioquin creaturæ secundum suum esse reale, essent ab æterno: erg. solum est, quòdnam esse intentionale, nempe esse cognitum, in quo Deus, ut docet Scotus, in secundo instanti sua cognitione, producit creaturas. Hoc enim esse cognitum nihil aliud est, quàm quoddam esse intentionale objectivè repræsentans creaturas secundum esse proprium, & formale ipsarum.

10 Rogabis 1. An scientia Dei sit repræsentatio formalis creaturarum; an virtualis, seu eminentialis tantum? Resp. Esse formalem repræsentationem earum. Sic nost. Felix; est tamen contra alios Scotistas asserentes esse virtuales tantum, seu eminentialem repræsentationem possibilem; fierique formalem per extrinsecam terminationem, seu connotationem ad possibilia.

Prob. igitur nostra sententia: nam scientia Dei in se est species expressa simpliciter infinita, & est actu, & formaliter in Deo: erg. est formalis repræsentatio cujuscumque repræsentabilis; sed omnes creaturæ sunt repræsentabiles per scientiam Dei, ut ex se patet: erg. scientia Dei ex se est formalis repræsentatio illarum. Dices: Creaturæ in divina essentia tantum virtualiter, seu eminenter, & non formaliter continentur: erg. scientia Dei nequit esse formalis repræsentatio creaturarum. Resp. Quòd & si creaturæ secundum suum esse formale entitativum sint tantum virtualiter, seu eminenter in Deo, sunt tamen in scientia Dei secundum suum esse formale; non entitativè, sed repræsentativè; & sic talis scientia est repræsentatio formalis illarum, admodum, quò cognitio, qua cognoscitur Angelus: v. g. est species expressa, & repræsentatio formalis Angeli, quin ad hoc requiratur, quòd cognitio sit formaliter entitativè substantia Angeli, sed sufficit, quòd sit formaliter talis repræsentativè.

11 Rogabis 2. An cognitio possibilem, prout formaliter est cognitio possibilem, sit aliqua intrinseca Dei perfectio? Resp. cum communi Theologorum consensu, contra aliquos per

per paucos; divinam cognitionem circa possibilia, ut talem, non esse in Deo perfectionem, nec aliquam formalitatem intrinsecam, sed solum addere meram connotationem extrinsecam, qua ad possibilia terminatur. Ratio nostræ resolutionis est, quia ex opposito sequeretur, quod aliqua perfectio, siue intrinseca formalitas Dei dependeret à creaturis possibilibus, siquidem his non subsistentibus, non subsisteret in Deo talis cognitio, ut est, & denominatur formaliter scientia possibilem: sed nulla perfectio, siue intrinsecum Dei prædicatum potest dependere à creaturis, adhuc possibilibus; dicere enim hoc est plusquam absurdum: erg. &c.

12 Dices: Prædicta cognitio est formaliter vitalis operatio, & formalis expressio: sed vitalis operatio in Deo est intrinseca illius perfectio: erg. &c. Resp. quod divina cognitio possibilem non est vitalis operatio, prout formaliter ad possibilia terminatur, ita, quod formalitas, vitalitatis, & expressionis ab illis emendicetur: sed tota vitalitas cognitionis, etiam ut est expressiva creaturarum, ab intellectu divino, ut potentia; & à divina essentia, ut objecto intelligibili experitur, & emendicatur. Itaque intellectus cum essentia divina in ratione objecti intelli-

gibilis, sibi præsentem habet cognitionem comprehensivam sui, & omnino perfectam quoad omnem formalitatem sibi intrinsecam, quæ cognitio est ex se formaliter, & intrinsecè sufficiens cognitio possibilem; pro illo tamen primo signo non denominatur formaliter talis, non quidem ex defectu alicujus formalitatis in cognitione, sed defectu creaturarum, quæ pro illo signo non intelliguntur habere esse possibile; pro sequenti verò instanti habent creaturæ à divina cognitione esse objectivum, siue possibile, terminantque illam; & tunc divina cognitio fortitur denominationem cognitionis formalis possibilem, ita, quod prout talis non addit sibi ipsi aliquid perfectionis; sed meram connotationem extrinsecam; ac proinde possibilibus per possibile, vel impossibile sublati, deficeret quidem in Deo extrinseca terminatio, siue connotatio ad possibilia; quæ solum ad formalem denominationem cognitionis illarum exigitur; nihil tamen vitalitatis, vel alterius formalitatis intrinsecè ejusdem cognitionis deficeret: consequenterque divina cognitio nullo modo penderet à possibilibus, quod non facile in opposita sententia salvatur.

13 Ex his inferes, ut aliis argumentis occurratur, quod licet creaturæ ab æterno sint necessaria-

cessariò à Deo cognita: consequenterque divina essentia nequeat esse sine illis cognitis; hoc non provenit ex indigentia, sed ex plenitudine perfectionis essentia, intellectus, scientiaque divina; ratione cuius nequit Deus non habere omnia; secundum esse possibile, sibi praesentia in quodam esse objectivo, & secundum omnem modum suae cognoscibilitatis. Unde ex hypothese impossibili, quòd creatura nullum esse haberent, nihil intrinsecum Dei deficeret, sed solum extrinseca terminatio, à qua provenit formalis denominatio scientiae creaturarum, ut dicebamus; quam doctrinam tradit Scot. in 1. d. 39. quaest. 1. §. Ad argumenta quartae quaest. his verbis: *Ad tertium dico, quod nulla perfectio simpliciter in Deo dependet à creatura, neque etiam necessariò simpliciter coexistit creaturae in quo unque esse; & idè Deum scire B, prout intelligitur non solum scire absolute, sed prout transit supra ipsum B, non est perfectio simpliciter, sed perfectio simpliciter cum addito, quòd necessariò concomitatur perfectionem simpliciter.* Hæc Scotus. Ex quo aperte constat, quòd secluso scire absolute, transitus in objectum, hoc est, terminatio illius, non est perfectio, sed additum

necessariò concomitans perfectionem.

QUÆSTIO III.

QUID SIT PRIMARIUM

divini intellectus ob-
jectum?

PRO decisione quaestionis praemittendum est: Quod tripliciter aliquod objectum potest dici primum. 1. primitate dignitatis, & perfectionis: in quo sensu omne praedicatum obolutum, & simpliciter perfectum in Deo est prius, non solum quam creatura, sed etiam quam relationes divinae, quae formaliter consideratae non dicunt perfectionem; immo, & ipsa Dei essentia potest dici prior attributis, quatenus attributa formaliter solum dicunt infinitatem formalem, & in proprio genere; essentia vero non solum dicit infinitatem formalem, sed etiam radicalem, & in omni genere. Secundo modo potest dici primum primitate naturalis praesuppositionis; in quo sensu certum omnino est, quod Deus sua scientia primo cognoscit divinam essentiam; secundo attributa, & omnia essentialia ad intra; tertio relationes, & personas divinas; quarto creaturas in esse possibile; quinto de-

denique ipsas creaturas in esse futuro, ut monet Scotus in 1. d. 35. q. 1. §. potest dici. Tercio dicitur objectum primum primaritate virtutis, & est illud, quod in se primo continet omnes veritates, ita, ut in se habeat virtutem terminandi, & movendi divinum intellectum ad cognitionem cujuscumque cognoscibilis ab ipso. De objecto ergo primario hac ultima primaritate procedit quæst. Quo notato fit.

2. Conclusio: Essentia divina præcisa ab attributis, & relationibus est objectum primum tam motivum, quam terminativum intellectus, & scientiæ Dei; attributa vero, & relationes solum habent rationem objecti terminativi secundarij. Sic Scot. in 1. d. 3. q. 3. & collatione 20.: quem ferè omnes Scotistæ sequuntur contra Thomistas, qui communiter tenent, omnia, quæ formaliter sunt in Deo, tam absoluta, quam relativa pertinent ad objectum primum divini scientiæ; & contra aliquos Scotistas præsertim nostr. Merin. tract. de Scient. Dei disp. 2. quæst. 1. asserentes, divinam essentiam simul cum attributis esse objectum primum scientiæ Dei. Prob. nostr. conclusio: quia illud est objectum motivum potentiae, quod est ratio, ut ipsa

suum actum habeat: sed hujusmodi est divina essentia, ut præcisa ab attributis, & relationibus respectu divini intellectus: g. ipsa sola est objectum motivum illius. Prob. min. nam illud est ratio formalis, & motiva, ut potentia suum eliciat actum, quod in virtute sua continet omnia, quæ talis potentia percipere potest; sed hoc solum convenit divini essentiae, utpote radici, & infinito pelago omnium cognoscibilium à Deo: g. &c.

3. Probat. 2. nam divina essentia propter infinitam virtutem in representando potest, non solum creaturas, sed etiam ipsius proprietates, tam absolutas, quam relativas representare: g. omnia illa necessario representat divino intellectui; g. attributa, & relationes non immediate, & virtute sua, sed virtute divini essentiae cadunt sub intellectu divino: g. sola essentia divina erit objectum motivum, & primum; cetera autem secundarium tantum, & terminativum. Hæ ultimæ consequentiæ patent, & 1. probatur; nam si divina essentia potest suas proprietates intellectui divino representare, necessario representabit illas, cum habeant summam, & necessariam veritatem. Et essentia divina non libere, sed natura-

liter moveat divinum intellectum ad cognitionem illarum. Urgetur, nam habere virtutem representandi se, & omnia alia est quædam perfectio simpliciter conveniens infinitæ perfectioni Dei, sicut est esse principium radicale eminentiale, seu virtuale, sed esse tale principium convenit divinæ essentiæ præcise ab attributis, & relationibus, ut patet: g. & ipsi soli convenit habere virtutem representandi; tam creaturas, quæ sunt formaliter in Deo: consequenterque, &c.

4 Secunda par. conclus. Prob. nam illud est obiectum terminativum primum alicuius scientiæ, à quo, & non ab alio desumit suam specificationem, & perfectionem; sed divina scientia à sola Dei essentia accipit specificationem, & perfectionem: g. hæc est obiectum primum terminativum. Prob. min. nam divina essentia; ut formaliter ex natura rei distincta, ab attributis, & relationibus, est infinita simpliciter in omni genere, & aliquomodo continet omnes perfectiones, tam ad intra, quam ad extra, ut pote omnium prima radix, & origo: g. ipsa sola adæquat totam perfectionem actus intellectus divini, ac proinde ab illa sola suam desumit perfectionem.

5 Arg. 1. si sola divina essentia esset obiectum primum & formale, divini intellectus, virtute ipsius cognoscerentur divinæ relationes; sed hoc est falsum; tum, quia essentia divina non est formaliter relativa: proindeque nequit esse ratio cognoscendi relationes. Tum, quia alioquin relationes, & personæ divinæ spectarent ad obiectum secundarium, sicut creaturæ; ex quo sequeretur non esse magis, nec prius cognoscibiles, quam ipsæ creaturæ, quod est absurdum: g. &c. Resp. neg. min. ad cuius primam probat. dicimus nullatenus requiri, quod essentia sit formaliter relativa, ad hoc, ut sit ratio cognoscendi relationes, sed sufficit quod sit infinita in representando, & quod relationes in ipsa, ut in radici contineantur. ; sicut ad hoc, ut sit ratio cognoscendi creaturas, minime requiritur, quod essentia sit formaliter creatura. Ad 2, probationem dicimus cum Scot. quodl. 5. quod, & si relationes pertineant ad obiectum secundarium, diverso tamen modo, ac creaturæ; nam relationes sunt obiectum realiter identificatum cum divina essentia, quod non habent creaturæ. Ex quo sequitur, relationes esse prius, & magis cognoscibiles, habereque magis neces-

cessariam veritatem, quam creaturæ; consequenterque, &c.

6 Arg. 2. objectum integrum quidditativæ, ac intuitivæ cognitionis Dei est hoc complexum; *Deus sicuti est*: sed pars huius complexi est Trinitas personarum: g. relationes non pertinent ad secundarium, sed ad primum objectum divinæ cognitionis, quæ non potest non esse intuitiva, & comprehensiva. Probatur minor; nam qui non videt naturam substantialem in supposito, non videt illam sicuti est: g. &c. Resp. quod videre Deum sicuti est, dupliciter potest intelligi; Deus enim, & supponit pro individuo Deitatis, seu pro ratione formali, & intrinseca illius, & supponit etiam pro persona; dicimus ergo ad minorem, quod Trinitas personarum, est pars illius complexi, si ly *Deus* supponat pro persona, sive supposito, non tamen, si supponat pro individuo, seu ratione formali Deitatis; personalitas enim non est de intrinseca ratione formali Dei, sive Deitatis, sed solum personæ. Ad prob. resp. quod, qui videt naturam substantialem sine supposito, non videt illam, sicuti est integrè, & complete, scilicet, secundum omnes rationes extrinsecas, sive conditiones, quas habet, quarum prima est

personalitas; videt tamen illam, sicuti est secundum suam formalem, & intrinsecam rationem; quare dicimus, quod objectum specificativum intuitivæ cognitionis Dei est Deus sicuti est, supponendo ly *Deus*, non pro persona; sed pro individuo, sive ratione formali, & intrinseca Deitatis.

7 Arg. 3. illud est objectum primum, quod gaudet propria virtute ad movendam potentiam, & terminandum actum illius: Sed divina attributa formaliter considerata, & ut præcisa ab essentia gaudent propria virtute ad movendum divinum intellectum, & terminandum illius actum; g. attributa non pertinent ad secundarium, sed ad primum objectum divini intellectus. Prob. min; quia virtus sufficiens, quæ requiritur ad movendum, est virtus infinita; sed hanc habent attributa formaliter considerata, quia sunt formaliter infinita, ut nullus ignorat: erg. &c. Resp. neg. min; ad cuius prob. dicimus quod ad movendum divinum intellectum, non sufficit quævis virtus, seu perfectio infinita, sed requiritur, quod sit ex se primaria, radicalis, & in omni genere, & hanc habet sola divina essentia, & non attributa, quæ tantum habent perfectionem secundariam,

riam, seu infinitudinem formalem, & in proprio genere, neque illam habent ex se, sed participatam ab essentia, à qua pullulant.

8 Instabis ideo, iuxta Scotum, creaturæ, & divinæ relationes pertinent ab objectum secundarium; quia cum creaturæ dicant perfectionem finitam, & relationes formaliter nullam dicant perfectionem, vilesceret divinus intellectus, si ab illis aliquomodo dependeret, aut actus eius specificaretur: sed attributa dicunt perfectionem infinitam; g. non ad secundarium, sed ad primum objectum, secundum Scotum, pertinere debent. Resp. neg. conseq. quando enim Doct. ibi excludit. tam relationes, quam creaturas à ratione objecti primarij divini intellectus: eo, quod non dicunt perfectionem infinitam, tunc non assignavit rationem adequatam exclusionis; hanc enim benè assignavit, collatione 20. his verbis: objectum primum intellectus debet esse principale intellegibile simpliciter sub ratione simpliciter primario. Sic primus intellectus simpliciter est intellectus divinus, & primum intelligibile simpliciter est divina essentia; attributa vero non dicunt primariam perfectionem, sed secun-

dariam, neque sunt infinita in omni genere, sed unumquodque in suo ordine, nempe, sapientia, v. g. in linea sapientiæ, & non in linea misericordiæ, &c.

QUÆSTIO IV.

AN, ET QUALITER Futura contingentia absoluta Deus cognoscat?

PRO decisione quæstionis præmittendum est, quod hunc spectant ea, quæ circa scientiam Christi Domini de futuris contingentibus in materia de Incarn. dicendum.

1 **S**ensus quæstionis est, utrum futurum liberum absolutum v. g. consensum Joannis Deus cognoscat in voluntate Joannis indifferente, an in auxilio efficaci, cum quo voluntas elicit consensum? an denique in divino decreto de concurrendo cum voluntate Joannis ad ponendum consensum? Pro qua difficultate, quæ inter omnes Theologicas gravissima est, sit.

2 **Conclusio 1.** Deus ab æterno cognoscit scientia certa, & evidenti qualibet futura contingentia absoluta in particulari secundum omnes conditiones

nēs existentia illorum. Hanc conclusionem, tanquam de fide, & etiam naturali lumine notam, amplectantur omnes. Prob. ex Sac. Scrip. nam Isai. cap. 41. dicitur: *Anuntiate, quæ ventura sunt in futuro, & sciemus, quia Dñs estis vos.* Et cap. 45. *Hæc dicit Dominus: ventura interrogate me.* Et cap. 3. Danielis dicitur: *Deus aterne, qui nosti omnia, antequam fiant.* Probat. etiam ex illis locis, in quibus continentur prædictiones futurorum, quorum maiorem partem videmus iam impletam; unde Joann. 4. dicit Christus Dominus: *Hæc dixi vobis antequam fiant, ut cum factum fuerit, credatis.* Tertul. lib. 20. contra Martionem. cap. 5. ait: *Quod Deus fecit Prophetas tot habet testes prescientia suæ; non enim absque futurorum prænotione illorum eventuum potuit Prophetis revelari.*

3 Prob. ratione; nam Deus est causa universalis, & omnium rerum prævisor: Ergo necessario debet scire quoslibet eventus futuros, alioquin, non consequeretur fines intentos, ut naturali lumine patet: g. &c. Urgetur; nam intellectus divinus est infinitus, & ejus scientia etiam simpliciter infinita; sed ad intellectum, & scientiam infinitam pertinet scire omne

verum, & scibile; cum hoc nullam involvat imperfectionem: Ergo necesse est divinum intellectum scire omne verum, & scibile: atqui futura contingentia sunt vera, scibiliaque: g. &c. Prob. hæc min. subsumpta; nam in propositionibus contradictorijs una ex illis necessario est determinate vera, vel determinate falsa, nam esse simul veras, aut simul falsas repugnat: sed istæ propositiones: *Petrus peccabit cras, Petrus non peccabit cras*; sunt immediate contradictoriæ: g. necessario altera illarum est determinate vera, aut determinate falsa. Patet amplius hoc ex Arist. docente; quod si nunc aliquid est album, verè quispiam asseruisset, si fore illud dixisset: ex quo sic; verum, & falsum immediate contradictoriè opponuntur; ac proinde ex duobus contradictorijs alterum debet esse determinate verum, & alterum determinate falsum: sed si Petrus nunc peccat, qui antea dixisset, ipsum non esse peccaturum, falsum dixisset: g. qui dixisset, ipsum esse peccaturum, dixisset verum; consequenterque futura contingentia absoluta habent determinatam veritatem, suntque a Deo cognoscibilia.

4 Conclusio 2. Deus non prædicta futura cognoscit in sola

voluntate creata, etiam super comprehensa. Prob. conclusio: Scientia Dei est infallibilis: g. non potest determinari ab aliquo medio essentialiter fallibili, & indifferenti: sed voluntas creata in actu 1. ad operandum est indifferens ad consensum, & carentiam consensus, ut patet; erg. voluntas creata non est medium certo, & infallibiliter determinans scientiam Dei ad cognitionem consensus, potius, quam dissensus, vel carentiæ consensus: erg. in voluntate creata, etiam super comprehensa, non cognoscit Deus futura contingentia. Supercomprehensio nihil enim addere potest ad comprehensionem, nisi quod obiectum comprehensionis sit infinitum; obiectum autem supercomprehensionis sit finitum: sed hoc nihil aliud est, quam quærere nova nomina, ut illius difficultatibus, veritas obnubiletur; nam Deus non magis comprehendit creaturam, quam se ipsum: g. si cognitio, qua Deus se cognoscit, vocatur comprehensio; quare cognitio, qua creaturam cognoscit, vocanda erit super comprehensio; consequenterque &c. Urgetur: Deus per super comprehensionem nequit cognoscere, quod cognoscibile non est: sed futurum liberum, prout in voluntate libera, est indifferens ad essen-

dum, & non essendum: erg. in voluntate libera non est certo, & determinatè cognoscibile, neque per comprehensionem, neque per super comprehensionem.

5 Arg. 1. Cognita arbore vg. cognoscit Deus effectum illius futurum, etiam si hic possit ab aliquo impediri: erg. similiter cognita voluntate, cognoscit consensum, vel dissensum futurum absolutè. Urgetur; nam ex voluntate ultimò disposita, prædicatur consensus Tyrionum futurus, ut dicitur Math. 11. Erg. &c. Resp. ad arg. negand. paritatem, nam causæ necessariæ sunt in actu 1. determinatæ, & ita effectus illarum sunt infallibiliter subsequendi, si aliunde non impediuntur; at verò causæ liberæ, etiam ultimò dispositæ, sunt indifferentes; ac proinde effectus earum non infallibiliter determinatè sequuntur. Ad confirm. resp. Deum cognoscere illa futura non in voluntate creata, sed vel in auxilio efficaci moraliter connexo cum consensu, vel in decreto efficaci ipsius etiam cum consensu connexo, ut dicemus infra.

6 Arg. 2. Angelus, vel anima separata possunt conjecturare naturaliter, seu cognoscere, cognita creata voluntate, futurum ejus consensum: g. Deus evidenter potest illud cognoscere in eadem voluntate. Urgetur:

nam

nam Deus per super comprehensionem magis cognoscere potest, quam per comprehensionem: g. & si per comprehensionem non cognoscat futura contingentia in voluntate creata; per super comprehensionem tamen illa sic cognoscere poterit. Resp. ad argum. neg. consequ. datur enim medium, per quod infallibiliter, & certo Deus cognoscat futurum, quod quidem non est voluntas creata; nam ista non connectitur necessario cum consensu futuro, cum sit indifferens ad illum, & ad carentiam illius, ut manet dictum. Ad confirm. neg. antec. non enim datur super comprehensio distincta à comprehensione; & si daretur, perfectior esset utique comprehensio, quam super comprehensio; ista quippe haberet objectum finitum, nimirum, creaturas; illa verò habet objectum infinitum, nempe ipsum Deum.

7 Conclusio 3. Deus ex comprehensione auxilij efficacis cognoscit futura contingentia. Sic maior pars Scotistarum, cum nostr. Merinero Eruditiss. Prob. nostra conclusio: nam juxta nostra principia, cogitatio congrua ita moraliter determinat, seu alicuius efficaciter voluntatem nostram ad prosequendum bonum honestum sibi per talem cogitationem propositum, ut licet

liberè, infallibiliter tamen illud sit prosecutura, dummodo Deus non denegat illi suum concursus: sed hæc infallibilitas sufficiens est ad hoc, ut Deus comprehendendo auxilium efficax certè, & infallibiliter cognoscat nostrum futurum consensum, siquidem iste infallibiliter connectitur cum illo: erg. &c. Hic tamen adverte, quod, & si posita in executione prædicta congrua cogitatione, Deus per comprehensionem illius certò, & infallibiliter cognoscat nostrum consensum in executione futurum; nihilominus tamen, cum ista cogitatio congrua, seu auxilium efficax sit quid pendens ex libero decreto Dei, ac proinde futurum liberum, & contingens; ideo necessario requiritur ad hoc, ut illam Deus certe, & determinatè in executione futuram cognoscat, quod habeat actuale decretum ponendi illam in executione; consequenterque, si assignare volumus primam, & radicalem rationem, ob quam Deus certè, & determinatè cognoscit futura contingentia libera, hæc solum est decretum Dei actuale, quo ab æterno cuncta disposuit, ut sequenti conclusione dicemus.

8 Arg. contr. hanc concl. Scientia Dei est omnino certa, & infallibilis; sed Scientia Dei de futuris contingentibus habita ex

auxilio efficaci non est infallibilis: erg. Deus ex comprehensione auxilij efficaci non cognoscit certè, & infallibiliter futurum. Prob. min. Nam voluntas excitata per auxilium efficax manet cum potentia libera physica ad consensum, & ad carentiam consensus: erg. potest reddere falsam divinam scientiam: ac proinde Deus non cognoscit futurum consensum ex comprehensione auxilij efficaci. Prima conseq. est bona; quia tunc aliqua scientia falsificatur, quando objectum per illam affirmatum, non ita se habet, sicut illa affirmat: g. si scientia Dei affirmat futuritionem consensus, & potest poni carentia consensus; poterit talis scientia falsificari. Resp. conc. mai. neg. min. cuius probationis distinguitur antec.: Voluntas manet libera ad dissensum, posito auxilio efficaci; potentia, seu libertate antecedenti, conc. potentia, seu libertate consequenti, neg. antec. & conseq. Voluntas enim efficaciter excitatur; & si in sensu diviso, seu libertate antecedenti possit ponere carentiam consensus, non tamen in sensu composito, seu potentia consequenti: Unde nunquam voluntas creata falsificare poterit Dei scientiam. Quod, ut melius intelligatur, advertere oportet, quod monet Scot. quodl. 16.

litt. N. nempe, necessitatem antecedentem tollere libertatem, non verò necessitatem consequentem, seu concomitantem, unde inquit; quod cum dicimus voluntatem aliquid velle necessario necessitate consequentis, vel suppositionis, hoc potest intelligi dupliciter; uno modo, ut sit necessitas prævia ad libertatem, & voluntas intelligatur cadere sub necessitate, tanquam impellente in actum, & hoc modo voluntas ageretur, & non ageret, nec staret in tali actu libertas; alio modo potest intelligi necessitas concomitans, ita, quod ipsa intelligatur cadere sub voluntate, & hæc libertatem non tollit. Quod principium sumitur ex D. Anselm. lib. de Concord. cap. 1. & 2. & Clarius lib. Cur Deus homo, cap. 18. Ubi duplicem distinguit necessitatem; unam antecedentem, quæ facit rem; alteram consequentem, quam res facit, & primam, inquit, pugnare cum arbitrij libertate: secunda verò cum libertate benè consistere. Ex quo manet manifesta solutio argumenti, & omnia, quæ contra conclusionem præfatam formari possunt, nam libertas opponitur necessitati; idèoque, quòd de necessitate antecedenti, & consequenti diximus, de libertate etiam suo modo dicendum est.

est. Sic communiter respondent Scotistæ.

9 Aliter tamen respondetur, ex infra dicendis, concedendo etiam maj. & neg. min. ad cuius probat. concessio antecedenti, negatur consequentia; nam licet posito auxilio efficaci in voluntate creata remaneat in illa potestas physica, & metaphysica, non tamen remanet potestas moralis; quia impossibile est moraliter, quod non consentiat auxilio efficaci. Unde, quanvis per potentiam physicam, & metaphysicam poneretur dissensus, nunquam falsificaretur scientia Dei; quia scientia Dei affirmat positionem moralem, & liberam consensus, quæ positio libera necessarîo requirit potestatem physicam, & metaphysicam ad dissensum. Sicut concedit Subt. Doct. quod in sensu composito prædestinationis, prædestinatus potest damnari, & tamen non sequitur, quod potest frustrare prædestinationem; quia prædestinatio dicit positionem moralem, & liberam gloriæ, quæ positio libera imbibit, & affirmat potestatem physicam, & metaphysicam ad damnationem.

10 Conclusio 4. Deus cognoscit futurum contingens in suo decreto: unde cognita infallibili determinatione suæ voluntatis circa aliquod futurum,

cognoscit certo, & infallibiliter ipsum futurum. Sic ferè omnes Scotistæ cum nostro Subt. Doct. Prob. conclusio: Illud est medium sufficiens ad cognoscendum aliquod objectum, quod est infallibiliter connexum cum ipso objecto: sed divinum decretum circa positionem aliqujus consensus est infallibiliter connexum cum ipso consensu; nam implicat dato, & posito decreto, dari carentiam consensus: ergo in tali decreto cognito, cognoscitur id, quod est omnino impossibile cum carentia consensus: sed id solum est impossibile cum carentia consensus, quod est identificatum cum ipso consensu: erg. divinum decretum est infallibiliter connexum cum consensu; consequenterque, cognito decreto, quod cognoscatur certo futurus consensus, necesse est.

II Confirmat; nam omnia, quæ sunt in mundo habent suum esse, qualecumque illud sit, certum, & determinatum ex libera Dei voluntate; vel volente, vel permittente; aliàs, quæ sunt in mundo haberent esse à se, quod est proprium Dei, & repugnans creaturæ: ergo esse certum, & determinatum, quod habent futura contingentia libera qualecumque illud sit, habent à decreto voluntatis divinæ, vel volentis,

vel permittentis, tanquam à causa primaria, & radicali; ac proinde ex cognitione divini decreti efficacis circa futuritionem alicujus effectus, necessario cognoscitur ipse effectus futurus.

12 Ut hæc conclusio ejusque probatio planè, & sine æquivocatione intelligatur, est advertendum, quod quando dicitur, quod Deus cognoscit futura contingentia in determinatione suæ voluntatis, seu quod idem est, in suo divino decreto infallibiliter connexo cum nostro consensu, hoc non debet intelligi, ita, quod decretum sit motivum divini intellectus; sed ita, ut tale decretum, sit medium necessarium requisitum, ut Deus cognoscat futurum consensum in sua divina essentia, tanquam in ejus unico motivo objecto. Sic intellecta conclusione, nihil difficultatis continet; nam ablato decreto, non datur futurum, & posito decreto, adest futurum; erg. decretum est tota ratio intelligendi futurum. Confirmatur: cognosci sequitur ad esse: erg. qui ponit esse, ponit posse cognosci. Atqui decretum ponit esse futuri: erg. ex decreto provenit, futurum posse cognosci. Attamen actu infallibiliter cognosci provenit à divina essentia inquit Subt. Doct. in 1. d. 39. q. 5. §. Visto de contingentia his verbis: *Quia ista via*

(scilicet quod Deus cognoscat futurum in determinatione suæ voluntatis, seu in decreto) *videtur ponere quendam discursum in intellectu divino, quasi ex intuitione determinationis voluntatis, & immutabilitatis ejus concludat hoc fore; potest poni aliter, quod intellectus divinus, aut offert simplicitia, quorum unio est contingens in re, aut si offert complexionem, offert eam sicut neutram, & voluntas eligens unam partem, scilicet conjunctionem istorum pro aliquo nunc in re, facit illud determinatè esse verum: hoc erit pro A. hoc autem existente determinatè verò, essentia est ratio intellectui divino intelligendi istud verum. Quid clarius, & ad quid aliam rationem quærimus?*

13 Hoc eodem modo intelligitur conclusio 3. de auxilio efficaci, quod fluit à Deo, & præstatur creaturæ ex intentione, præfinitione, seu decreto intentivo efficaci consensus; nam ut prosequitur Subt. Doct. loco cit. Sicut divinus intellectus naturaliter intelligit omnia principia necessaria, quasi ante actum voluntatis divinæ, quia eorum veritas non dependet ab illo actu, & essent cognita ab intellectu divino, licet per impossibile non esset volens; ita essentia divina est ratio cognoscendi ea in illo priori instanti

naturæ, quia tunc sunt vera; non quidem (notate bene) quod illa vera moveant intellectum divinum, nec etiam termini eorum ad apprehendendam talem veritatem; quia tunc intellectus divinus vilesceat, quia pateretur ab alio ab essentia sua; sed sicut essentia divina est ratio cognoscendi simplicia, ita & complexa talia. posita autem determinatione voluntatis divinæ, jam sunt vera (id est posito decreto circa aliqua, jam talia sunt vera futura) & hoc idem erit ratio intellectui divino, quod erat in primo, intelligendi ista, quæ sunt jam vera. Hucusque Doct. Ex quibus patet, quod idem est objectum motivum divini intellectus ad cognoscenda futura, quod est objectum motivum ad cognoscenda possibilia: Atqui ad cognoscenda possibilia est objectum motivum sola divina essentia: erg. & sola divina essentia (præsupposito tamen decreto) est objectum motivum ad cognoscenda futura. His Scoti verbis roborantur omnes conclusiones hujus quæstionis, & tota quæstio deciditur.

14 Expenditur amplius, & brevius sic: Essentia divina est unicum, & totale motivum primitate adæquationis respectu intellectus divini: g. debet movere unice intellectum divinum

ad cognitionem cujuscunque intelligibilis: Sed posito decreto efficaci Dei, iam futura sunt determinate cognoscibilia: g. posito tali decreto, essentia divina sola debet movere ad cognitionem futurorum. Patet enthymema; quia essentia divina est infinita in ratione primi objecti divini intellectus, sicut intellectus divinus est infinitus ratione potentia cognoscitiva: g. sicut intellectus, quia potentia infinita cognoscitiva debet cognoscere omnia cognoscibilia; ita divina essentia, quia infinite motiva debet movere ad omnia cognoscibilia. Quod, & quale sit decretum præstans determinatam veritatem futuris, constabit disputatione sequenti.

15 Conclusio 5. Deus non cognoscit futura contingentia in Ideis. Sic Scotus in 1. d. 39. §. contra, ante lit. B. & alijs in locis. Pro maiori autem claritate conclus. Nota cum ipso Scot. in 1. d. 35. §. ad ista; quod *idea est ratio æterna, & immutabilis in mente divina, se undum quam aliquid est formabile ad extra ut secundum propriam rationem ejus.* Ex qua definitione inferitur, quod divina essentia non est idea creaturarum, sed talis idea est conceptus objectivus rei producibilis, seu ipsa creatura cogni-

ta ; quod tenet ipse Doct. dicens : *Igitur videtur dici, quod lapis intellectus possit dici idea, ipse enim habet omnes conditiones in definitione ideæ positas.*

Ratio est, nam sicut in mente Artificis sunt ideæ artefactorum, sic in mente divina sunt ideæ creaturarum : sed idea in mente Artificis nihil aliud est, nisi res artificialis præcognita: g. similiter idea creaturæ in mente divina est ipsa creatura, ut præcognita. Prob. min: nam ut inquit Aristot. 1. metaph. Domus ad extra fit à domo in mente, ita quod eadem Domus ut in mente est idea sui ipsius, ut in opere executi. Quo notato.

16 Prob. nostr. conclusio validissimis rationibus Mariani Doct. Primo, quia ideæ non possunt esse rationes cognoscendi futura ; nam illæ solum repræsentant terminos simplices, seu simplices rerum quidditates, seu complexiones necessarias, quæ ex ipsis terminis habent evidentiam: g. non possunt repræsentare futura contingentia, quorum veritas ex se est indifferens ad complexionem, & non complexionem. Prob. conseq ; nam quod potest cognosci ex terminis simplicibus non est contingens, sed necessarium. Atqui esse futurum rerum, est quid contingens

dependens à libera voluntate Dei : g. Ideæ nequeunt esse rationes cognoscendi futura respectu divini intellectus. Secundo; quia Ideæ repræsentant idæata naturaliter, & necessario, quia præcedunt omnem actum liberum voluntatis divinæ: sed scientia futurorum est scientia visionis, & post determinationem voluntatis divinæ: g. &c. Tertio ; quia in Deo dantur ideæ omnium possibilem, sive futurorum, sive non futurorum: g. nequit Deus per ideas discernere futura à non futuris. Quarto ; quia ideæ non repræsentant existentiam creaturarum, ut exercitam, vel exercendam ; sed ut exercibilem, hoc est, ut possibilem exerceri ; neque repræsentant illam, ut ponendam in aliquo determinato nunc, quod omne requiritur ad futuritionem determinatam: g. ex vi illarum nequeunt cognosci futura ut talia.

17 Dices. Quod ideæ præcisè sumptæ non sunt rationes cognoscendi futura, sed prout subiacent decretis divinis. Sed contra est ; quia tunc iam non idea, sed decretum divinum erit determinativum cognitionis futurorum ; quia ab illo recipiunt determinatam veritatem, & hac supposita, divina essentia movet ad cognitionem illo-

illorum. Advertendum tamen est, quod divina essentia potest aliquo sensu appellare idea creaturarum, scilicet, virtualiter, & remote, quatenus ipsa, ut objectum motivum divini intellectus, illum movet, ut producat creaturas in esse cognito, seu diminuto, ut vocatur ab Scoto; verum illa ratio objectiva representata, & cognita creaturæ est proxima idea illius; quia sic creaturam ad extra producit Deus, sicut in mente cognitam habet. Et hæc de quæst.

QUÆSTIO V.

Utr. CREATURÆ SINT præsentis realiter Deo in æternitate, & qualiter tunc cognoscerentur?

I DUO in præsentī controversia inter Thomistas, & Scotistas examinari solent. Primum est, utrum omnia temporalia, ac proinde futura contingentia ita coexistent æternitati Dei, ut ei semper, & ab æterno sint realiter præsentia? Secundum est, Utr. Supposita, & admissa ista coexistentia futurorum in reali præsentia cum æternitate, talis præsentia, seu coexistentia sit ratio sufficiens, ut ipsa futura certo, & determinatè à Deo

cognoscantur. Pro quorum intelligentia.

2. Præmittend. est 1. quod bifariam potest aliqua res dici præsens in æternitate, realiter, nempe, & objective. Tunc dicitur realiter præsens, quando est talis per suam propriam existentiam, & durationem. Tunc verò dicitur præsens objective, quando obijcitur divinæ cognitioni, licet actualiter non existat; unde præsentia realis fundatur in existentia reali propria, & actuali; objectiva verò præsentia in actuali cognitione. Et in primis certum est omnes res temporales esse Deo præsentis objective ab æterno, alioquin non posset dici Deum illas ab æterno cognoscere. Deinde, etiam est certum omnes res creatas, quando actualiter existunt propria existentia, æternitati Dei coexistere; & consequenter esse præsentis ratione suæ æternitatis. Ratio hujus est; quia æternitas Dei etiam si sit indivisibilis, ac proinde non habens partes, quarum una sit præsens, alia præterita, & alia futura, sicut habet tempus, quod est mensura, qua omnia sublimitaria mensurantur, nihilominus est mensura infinita ambiens, & comprehendens omnes partes nostri temporis; nam ut docet Boet. 5. de Consolat.

Æter-

Aeternitas est interminabilis vite tota simul, & perfecta possessio. Quod ergo veritur in dubium est; An aeternitas sit tanta perfectionis, ut etiam res futuras, & praeteritas faciat sibi realiter praesentes?

3. Premittendum est 2. Quod nulla creatura fuit de facto producta ab aeterno, ita, ut in propria, & actuali existeret existentia. Hac suppositio admittitur ab omnibus tanquam dogma fidei. Et colligitur ex illo Genes. 1. *In principio creavit Deus Caelum, & Terram;* Et ex illo Psalm. 89. *Priusquam montes fierent; aut formaretur terra, & orbis a seculo, & in saeculum tu est Deus.* Idem docet D. Aug. 11. de Civit. Dei cap. 23. dicens: *Si potentiam suam fabricatoriam (ut ita dicam) Deus rebus subtrahat, ita non erunt, sicut antequam fierent, non fuerunt.*

4. Premittend. est 3. Quod realis coexistentia duorum extremorum necessario supponit in ipsis extremis proprias eorum existentias, & durationes. Ratio hujus est; quia coexistentia est communis, simultaneaue duorum existentia: sed rebus, quorum altera non existit, nequit competere existentia communis, & simultanea, ut naturali lumine patet: g. realis coexistentia

necessario supponit in extremis proprias, & actuales eorum existentias. Unde N. Scot. in 1. d. 29. §. contra istud, docet; quod coexistentia importat realis, vel rationis relationem, prout extrema, seu res existentes fuerint capaces: quare coexistentia Dei, & creaturae solum dicit ex parte Dei relationem rationis, ex parte vero creaturae relationem realem, qualis etiam est relatio creationis passiva. Quo supposito, celebris est in hac difficultate sententia Thomistarum asserens omnes res temporales esse Deo realiter praesentes in aeternitate, Deumque in tali reali praesentia certo, & determinate ab aeterno cognoscere futura contingentia. Pro hac sententia citant Angelicum Magistr. 1. part. quaest. 14. Pro nostr. autem sententia sit

5. Conclus. 1. Nulla res temporalis potest esse ab aeterno realiter praesens, sive coexistens aeternitati Dei; ac proinde futura contingentia non coexistunt Deo in aeternitate, antequam existant cum propria duratione: sed solum pro illo tempore, quo existunt propria, & actuali existentia. Sic Subt. Doct. in 1. d. 39. §. aliter; & §. contra istud, quem sequuntur omnes sui discipuli, & alij quos citat Nost. Felix cap. 5. diff. 5. Prob. conclu-

clusio rationibus ipsius Scoti: Sicut Deus est æternus, ita est immensus, & sicut per immensitatem se habet ad locum, sic per æternitatem ad durationem cuiuscumque rei; sed implicat, quod per immensitatem sit præsens loco præterito, vel futuro, seu actualiter non existente in se: g. etiam implicat, quod per æternitatem coexistat rei præteritæ, vel futuræ, sive actualiter non existente in se: sed repugnat, quod futurum actu, & realiter existat ante suam realem productionem, ut patet: g. etiam repugnat, quod ab æterno coexistat æternitati Dei. Urgetur; quia coexistentia importat simultaneam duorum existentiam in se; hæc enim est fundamentum mutua relationis coexistentiæ: sed creaturæ non existunt ab æterno in se: g. implicat, quod ab æterno coexistent æternitati Dei.

6 Probat. 2. Si semper creaturæ essent æternitati præsentibus secundum esse reale suæ præsentia; sequeretur quod minimè possent in tempore produci. Sequella est contra fidem: erg. & antec. ex quo sequitur. Probat. sequella; nam produci est accipere esse; sed id quod semper, & ab æterno est, implicat quod in tempore accipiat esse: erg. & implicat, quod in tempore producatur. Urgetur, & decla-

ratur; quia hæc consequ. *Creatura semper realiter coexistit Deo*: Ergo *semper in se existit*: non est argutio à secundum quid ad simpliciter: *Existere enim in æternitate*, non est additum diminuens *existere in se* sicut est *existere objectivè in cognoscen-* te: g. si creatura semper Deo verè, & realiter coexistit, verè, & realiter simpliciter existit: sed, quod simpliciter semper existit, implicat produci: g. si creatura semper coexistit coæternitati, implicat omnino in tempore produci. Urgetur 2. Quia juxta Thomistas, ideo Deus cognoscit futura contingentia, quia mensuratur æternitate, quæ est mensura, sicut duratio indivisibilis, & tota simul, facitque omnia futura sibi præsentia: sed ævum, quo mensuratur Angelus est duratio indivisibilis, & infinita à parte post: g. omnia futura sunt illi præsentia; consequenterque Angelus naturaliter cognoscit futura contingentia; sed hoc non concedent contrarij: erg. &c. Ad has rationes variè respondent Thomistæ, ut earum dissolvant efficaciam, sed frustra quidem, eorum enim solutiones rationes nostras enervare non possunt, ut videri potest apud RR. nostros.

7 Arg. 1. ex Div. Aug. lib. de Trin. cap. 17. ubi ait: *Apud Deum præterita, & futura stant.*

Et

Et lib. de cognit. rerum vitæ, inquit : *Quidquid est, vel fuit, vel erit, totum sibi præsens adest.* Idem habent Ambros. lib. 5. de Fide, c. 7. Isidor. Ansel. & plures alij : g. & c. Resp. Has, aliasque Authorit. hujusmodi, non esse ad rem ; in eis enim PP. non loquuntur de præsentia reali, ut aliqui ex adversarijs censent, sed de præsentia objectiva, ut etiam alij ex ipsis adversarijs fatentur. Hoc satis constabit legentibus contextum, ubi semper addunt aliquid de cognitione. Immò D. Aug. serm. 11. de verbis Ap. ita affirmat ; Deum in sua præsentia objectiva habere res futuras, ut simul neget habere illas præsentem in suo esse reali. Accipe aurea D. Aug. verba : *Deus habet electos suos apud semetipsum, non in natura sua, sed in præsentia sua.*

8 Instant : Si mens SS. PP. solum fuit asserere futura rei præsentia in æternitate tantum objectivè, cur negant in Deo veram, & propriam præscientiam? Objectiva enim præsentia rei futuræ non excludit, sed potius includit veram, & propriam futuri præscientiam ; Astrologus enim quando futuram Eclipsim habet objectivè præsentem verè, & proprie dicitur illam præscire. Resp. quod quando PP. negant esse in Deo præscientiam futuro-

rum, seu affirmant esse impropriam, solum loquuntur de præscientia futurorum, quæ habetur humano modo ; hæc enim est obscura, & solum conjecturalis ; atque eo ipso implicat illam convenire præscientiæ, quam habet Deus ab æterno de futuris contingentibus ; cum ista sit ita clara, & certa, sicut est scientia, est enim eademmet, quam habet de ipsis futuris quando actualiter existunt in rerum natura.

9 Arg. 2. ratione : æternitas est duratio infinita indivisibilis sine sui successione omnia tempora ambiens : g. quæcumque existunt tempore, verè, & realiter æternitati coexistunt. Resp. disting. consequens, coexistunt æternitati tempore, quo existunt in se, conc. tempore quo non existunt in se, neg. consequ. Sicut enim baculus defixus in flumine, cui succedunt diversæ partes aquæ, totum simul est præsens partibus ipsis aquæ, non autem sic omnes partes aquæ baculo ; sic similiter æternitas est præsens tota simul cuilibet creaturæ tempore, quo existit ; non tamen sic creaturæ æternitati, cum non existat tota duratione æterna. Instabis retorquendo exemplum : si præsentia baculi esset infinita, simul esset baculus præsens omnibus partibus aquæ : g. cum æternitas sit du-

ratio infinita, simul attingit, & ambiit omnia tempora. Resp. quod etiam si præsentia baculi esset infinita, non posset fieri præsens partibus, quæ actu non sunt, nam infinitum in virtute præsentandi solum est præsens omni præsentabili. Unde cum non ens non sit presentabile, neque ab infinito in ratione præsentandi potest haberi præsens, ut patet in immensitate respectu loci, ut dicebamus supra.

10 Arg. 3. Deus ratione immensitatis est præsens omnibus loci differentiis, ut sursum, deorsum, ante, & retro: g. ratione æternitatis est simul præsens omnibus temporis differentiis, ut sunt præteritum præsens, & futurum. Resp. neg. conseq. nam locus secundum omnes illas partes dividitur etiam per differentias temporis, quæ transcendunt per omnia temporalia. Unde Deus ratione immensitatis non replet aliquam partem loci, nisi determinatam differentiam temporis præsentis; alioquin esset Deus in spatio imaginario, quod ipsi contrarii non admittunt, neque admittere possunt. Deinde, facile retorquetur argumentum contra ipsos: sicut immensitas, & si sit capax replendi omnem locum, non tamen replet, nisi locum præsentem, & existen-

tem; sic æternitas, & si sit sufficiens existere quibuscumque rebus, actu tamen non coexistit, nisi rebus actualiter existentibus: g. &c. Instabis: Adam, & Antichristus, vel simul realiter coexistunt æternitati, vel sic non coexistunt? si simul coexistunt, habetur intentum; si non coexistunt: g. in æternitate datur præteritum, & futurum, quod est contra rationem ipsius æternitatis. Resp. quod non simul coexistunt. Deinde disting. consequens: Ergo datur in æternitate præteritum, & futurum intrinsece, neg. Extrinsece, conc. Igitur, & si æternitas sit simultanea secundum suam absolutam existentiam; est tamen successiva secundum coexistentiam cum rebus successivis; quemadmodum etiam immensitas, & si sit indivisibilis ex parte sui ipsius; est tamen divisibilis extrinsece ex parte spacij, quod de connotato importat.

11 Arg. 4. aliquibus exemplis desumptis ex Angel. Doct. & 1. est: æternitas se habet ad durationes omnes sicut se habet punctum centri ad omnia puncta circumferentiæ: sed omnia puncta circumferentiæ simul realiter coexistunt puncto indivisibili centri: g. etiam simul coexistunt æternitati omnes differentiarum durationes. 2. est; qui

vadit per viam, non videt eos qui post se veniunt; qui autem à specula, vel turri intuetur, vidit omnes transeuntes per viam, quanvis transeant successive: g. sic similiter, Deo ratione æternitatis omnia sunt realiter præsentia, & si in se sint successiva. 3. est anima rationalis simul coexistit pluribus partibus corporis, quia indivisibilis est: g. similiter æternitas omnibus durationis differentijs. Resp. quod præiacta exempla potius sunt pro nobis, quam contra nos. Circumferentia enim non coexistit secundum omnia sua puncta, & partes puncto centri, nisi actualiter maneat cum ipsis partibus, & punctis. Unde, si à puncto immobili centri efficiatur circumferentia, & punctum circumferentiæ sistat, non consummata circumferentia, non tota simul coexisteret centro, cum non tota in se existat: Sic ergo tempus, cum non sit circumferentia stans, sed fluens, implicat totum simul coexistere æternitati. Patet etiam de 2. nam ei, qui est in specula, & turri non sunt præsentia, quæ iam transierunt, vel in futuro sunt transitura, sed solum, quæ actu transeunt: sic similiter æternitati non coexistunt, nisi quæ actualiter existunt. Tertium etiam est pro nobis; quia

anima rationalis non informat partes corporis, quæ actualiter non sunt, sed quæ actu manent. Sic similiter in nostro casu.

12 Conclusio 2. Adhuc gratis admissio, quod daretur realis præsentia, & coexistentia futurorum in æternitate: minime hoc deserviret, ut inde Deus, certo, & determinate cognosceret futura contingentia libera. Hanc conclusionem defendunt, qui antecedentem tenent contra Thomistas. Prob. conclusio: nam tunc futura contingentia libera essent certo, & determinate futura, quanvis non ex se, saltem ex decreto libero divinæ voluntatis, quod est tota ratio ex parte futurorum, ut Deus certo, & determinate illa cognoscat: sed prius, est rem esse certo, & determinate futuram in se ipsa, quam præsentem realiter in æternitate: ergo hæc præsentia realis in æternitate impertinens est, & inutilis ad hoc, ut Deus certo, & determinate cognoscat futura contingentia libera; quandoquidem priusquam sint præsentia (nostro modo cognoscendi cum fundamento in re) iam sunt à Deo certo, & determinate cognita. Urgetur; nam scientia, quæ ex se postulat realem præsentiam objecti in se, dicit dependentiam ab illo: Sed hæc repugnat infinitæ per-

fec-

fectioni scientiæ divinæ, cum à nulla creatura dependere possit: g. implicat, quod ad attingendum quodcumque objectum creatum postulet divina scientia realem illius præsentiam: g. licet creaturæ existerent, & essent realiter præsentem aternitati, cognitio tamen divina nullatenus exigeret ex se talem præsentiam ad cognoscendam earum futuritionem; ac proinde solum concomitanter se haberet talis præsentia aterna creaturarum; non tamen ut ratio, vel quid necessarium requisitum ad hoc ut Deus illas cognoscat futuras.

13 Arg. contra hoc: Divina cognitio circa futura non est abstractiva, sed intuitiva: Sed cognitio intuitiva exigit realem præsentiam, & existentiam sui objecti: g. ut futura intuitive à Deo cognosci possint, quod realiter coexistant aternitati necesse est. Resp. disting. min: Cognitio intuitiva, quæ est immediate causata ab objecto exigit realem præsentiam, & existentiam illius, conc; quæ ab illo non causatur immediate sed solum terminatur ad illud, neg. min. & conseq. Cum igitur divinus intellectus ad cognitionem creaturarum non moveatur ab ipsis, non est necesse, quod ipsam cognitionem præcedant realiter præsentem, sed sufficit, ut intuitive cognoscan-

tur, quod in aliquo eminentiori, illas continenti, repræsententur, nimirum in divina essentia, quæ est ratio motiva intelligendi omnia, ut sæpè dicebamus.

QUÆSTIO VI.

Utr. *DIVINUM DECRETUM cognoscatur à Deo, ut futurum in aliquo signo anteriori ad sui actualem positio-*
nem?

1 **P**RO intelligentia quæstionis præmittendum est, quod hæc difficultas non procedit de prioritate durationis; hanc enim certissimum est non dari inter Deum, & sua decreta, sed de prioritate rationis, seu naturalis præsuppositionis, in qua nos intelligimus Deum esse, antequam aliquid decernat. Unde inquirimus: An in illo priori in quo decretum nondum intelligitur determinatè & actu positum, cognoscatur à Deo, ut futurum, sive ut determinate ponendum? Deinde nota; quòd objectum divini decreti est creatura, non quomodocumque considerata, sed præcisè secundum esse futurum existentia; decretum enim Dei juxta communem sententiam, est *actus divinæ voluntatis, quo Deus decernit alteram partem complexionis determinatè fore, aut*

non fore : Unde sicut divinum decretum, ut sic determinatum nequit intelligi, non intellecto termino, vel ipso esse actuale creaturæ, ita non potest intelligi hoc esse creaturæ, non intellecto decreto, tanquam causa suæ futuritionis, sive suæ futuræ existentia; consequenterque nequit intelligi absque dependentia à divino decreto. Hoc igitur præmissis. Sit

2 Conclusio nostra : Divinum decretum in nullo signo anteriori ad sui actuale, & exercitam positionem potest sciri à Deo, ut futurum, sive ut determinatè ponendum. Sic omnes Scotistæ contra Pat. Suarez in Opusc. de Scient. Dei, lib. 2. cap. 6. & 8. & contra alios ab ipso citatos. Prob. nostr. concl. Nam quamvis decretum intelligatur pro aliquo signo ponibile; antequam intelligatur positum, hæc tamen prioritas non est præteriti ad futurum, sed omninò præscindens ab omni determinatione : erg. implicat, quod intelligatur, ut determinatè ponendum in sequenti signo. Prob. antec. quia, ut intelligatur, ut determinatè ponendum, debet præintelligi determinatio causæ; sed pro illo priori non adest determinatio causæ : erg. neque determinatè positio decreti pro signo sequenti. Prob. min. nam possibile,

sive ponibile, ut tale est indifferens ad poni, vel non poni, sicut ad actu esse, vel non esse, siquidem id, quod ponitur pro sequenti signo est possibile, seu ponibile in anteriori signo : sed cum indifferentia ad esse, & non esse, non stat determinatio ad esse, ut patet : erg. implicat, quod decretum pro signo, quo concipitur ut ponibile præcisè, concipiatur, ut determinatè ponendum. Urgetur hoc, & amplius declaratur exemplis admisis ab adversariis : & si enim ignis prius sit calefactivus, quàm calefaciens, hæc tamen prioritas non est præsentis ad futurum; quia calefactivum, ut tale, non importat determinatè esse, vel non esse calefactionis, sed præcisè posse esse illius. Deinde, in illa prioritate quæ Verbum divinum procedit à Patre, & Spiritus Sanct. ab utroque, non intelligitur, futura esse determinatè futura, sed potius indifferentia ad posse esse, vel non esse : erg. prioritas præcedens determinationem essendi, vel non essendi, non est prioritas, qua aliquid posset intelligi ut futurum determinatè, sed tantum ut possibile indifferens ad esse futurum, vel non futurum.

3 Prob. 2. ab inconvenienti : Ex opposita enim sententia sequeretur 1. non prius ratione esse

esse Deum, quàm decretata futura; ac per consequens quàm futuritionem rei futuræ. Probat. hæc sequella; nam in eodem signo, in quo intelligitur Deum esse, debet intelligi decretum futurum, cum in posteriori; signo intelligatur decretum existens: sed decretum futurum habet necessariam connexionem cum re futura, secundum ipsum Suarez: ergo in eodem signo intelligerentur futura, vel futuritio illorum: hoc est absurdum, ut patet: erg. &c. 2. sequeretur, scientiam Dei circa futura absoluta esse omninò necessariam; siquidem antecederet decretum, & simul esset cum scientia Dei de se ipso: sed hoc à nullo sanæ mentis admitti potest: g. &c.

4 Arg. 1. in illo signo ante positionem decreti, est verum dicere, quod divina voluntas se determinabit ad hanc partem: erg. præscit Deus, illam determinationem fore; consequenterque cognoscit suum decretum, ut futurum. Patet consequ. quia Deus cognoscit omne verum. Prob. antec. nam in contradictorijs altera pars est necessariò determinatè vera, & altera determinatè falsa: erg. in illo 1. signo altera pars hujus propositionis: *Deus decernet, vel non decernet pro sequenti signo Petrum salvare*; est determinatè vera, & altera determi-

natè falsa: sed negativa est falsa, nam supponimus actum Dei liberum poni pro sequenti signo: ergo affirmativa est vera, nimirum, quod Deus pro sequenti signo decerneret Petrum salvum fieri, consequenterque, &c. Urgetur, quod in aliquo signo est verum de præsentī, pro omni anteriori signo est verum de futuro: sed pro 2. signo est verum, Deum velle Petrum salvum fieri: erg. in antecedenti signo est determinatè verum, id. volitum pro signo sequenti; ac per consequens, &c. Resp. neg. antec. & ad probat. dicimus, quod pro illo priori neutra ex contradictorijs est determinatè vera, aut falsa, cum neutra habeat ex terminis determinationem ad esse, vel non esse, sed potiùs indifferentiam. Lex igitur contradictoriarum nihil aliud exposcit, nisi quod una sit determinatè vera, & altera determinatè falsa; cumque pro illo signo nulla sit determinatio, nulla est inter propositiones affirmativam, & negativam contradictio, sed omnimoda neutralitas, & indifferentia divisivè, tam in affirmativa, quàm in negativa. Unde contradictio non verificatur in signis præcisionum in illo enim priori naturæ, in quo homo consideratur secundum suam essentiam, nec verificatur, quod

fit risibilis, nec quod non; sed præcisè consideratur essentia hominis. Sic similiter in illo 1. signo rationis altera pars hujus propositionis: Deus pro sequenti signo decernet, vel non decernet Petrum salvare; nec erit determinatè vera, nec determinatè falsa. Ad confirm. disting. maj. quod in aliquo signo est verum de præsentì, est in anteriori verum de futuro, si sint signa positiva de futuro, conc. Si sint signa præcisiva, neg. maj. Sicut in illo signo in quo producit divinum Verbum, non dicitur, quod sit futurus Spiritus Sanctus; præcisio enim sive abstractio præcisiva, non sufficit ad futuritionem.

5 Dices: Deus ante determinationem suæ voluntatis cognoscit per scientiam conditionatam, quod creata voluntas sit volitura in his, aut illis circumstantijs: Ergo & per eandem scientiam cognoscit, quod volitura est sua voluntas in his, aut illis circumstantijs constituta. Resp. 1. neg. talem scientiam conditionatam. Attamen gratis admissa, resp. 2. neg. consequ. disparitas est, quod scientia conditionata respectu voluntatis creatæ supponit objectum suum, scilicet determinationem voluntatis creatæ independentem à divina voluntate, & sic habet tale objectum (si datur) verè esse

futuri; at vero talis scientia respectu voluntatis divinæ non supponit objectum suum, scilicet, determinationem divinæ voluntatis dependentem ab ipsa voluntate divina, à qua non potest intelligi pro futuro, sed solum de præsentì; & ita per talem scientiam, si detur, potest Deus scire, quod voluntas creata sit volitura sub conditione; non tamen potest cognoscere, quod voluntas divina sit volitura sub conditione, sed tantum quod sub conditione vult. Et hæc de quaestione.

QUÆSTIO VII.

AN SCIENTIA DEI TOLLAT à rebus contingentiam?

1 **C**onclusio: De fide est, quod scientia, quam habet Deus de futuris contingentibus non tollit libertatem ad illa efficienda, & sic contingenter fiunt. Sic omnes Theologi contra aliquos Hæreticos. Prob; nam de fide est, Deum certo, & infallibiliter præscire ab æterno futura contingentia, ut supra dicebamus: Et etiam de fide est, definitum in Trid. sess. 6. can. 4. & 6: Hæc futura liberè, & contingenter à nobis fieri: g. de fide est, quod hæc duo, nempe, præscientia Dei,

& contingentia rerum benè inter se compatiuntur, consequenterque, &c. Urgetur ratione, qua utitur D. Aug. 4. de Civit. Dei, c. 4. & lib. 3. de Libero arbit. c. 4. & 5. Scientia Dei non potest se ipsam destruere, aut falsam reddere: Sed si divina scientia tolleret contingentiam rerum, se ipsam destrueret: g. &c. Prob. min; nam Deus sua scientia non solum scit hæc esse futura, sed etiam libere, & contingentem esse futura: g. se ipsam destrueret, aut falsificaret, si contingentiam rerum auferret.

2. Probat. 2. ratione à priori: quia necessitas consequentis non lædit libertatem, ut docuit D. Anselm. alibi citatus: Sed necessitas, quæ sequitur in futuris contingentibus ex infallibilitate præscientiæ Dei, solum est necessitas consequentis: g. necessitas, quæ sequitur ex præscientia Dei, non tollit libertatem, & contingentiam in rebus. Mai. est certa, & min. patet; tam ex superius dictis, quam ex infra dicendis: nam scientia visionis, qua Deus futura cognoscit, non est causa futuritionis rerum: immò potius futuritio rerum est ratio ex parte objecti, propterquam Deus futura cognoscit: ac proinde, res prius natura est futura, quam cognoscatur à Deo

scientia visionis, qua Deus futura cognoscit: g. necessitas, quæ infertur ex divina præscientia futurorum est necessitas consequentis, & supponens contingentem rerum futuritionem. Urgetur; nam si propter præscientiam Dei tolleretur libertas à causis secundis, etiam tolleretur libertas à voluntate Dei: hoc nequit admitti: g. &c. Sequella patet: quia sicut Deus cognoscit ab æterno, quæ à causis secundis efficienda sunt; ita, & quæ ipse in tempore operaturus est: g. si illa præscientia tollit libertatem, etiam ista.

3. Arg. 1. in bona consequentia, si antecedens est necessarium, etiam est necessarium consequens: sed in hac consequentia: *Deus scit Joannem peccaturum*: g. *peccabit*; antec. est necessarium: g. & consequens, nempe: *Joannes peccabit*: g. cum præscientia Dei non stat libertas, & contingentia in nobis. Resp; alijs solutionibus amissis, disting. mai: Si antec. est necessarium, etiam est necessarium consequens, eadem necessitate, conc.: diversa, neg. mai. & conseq. Cum ergo illud antecedens non sit necessarium simpliciter ex necessitate antecedenti, sed secundum quid, & necessitate consequenti, sive in sensu composito cum consentu libero Joannis, inde est, quod illud

illud consequens, *Joannes peccabit*, non sit necessarium necessitate antecedenti, sed necessitate consequenti, & in sensu composito, quæ optimè stat cum expedito libertatis usu.

4 Arg. 2. Præscientia Dei falli non potest: g. quidquid per illam præscitum fuerit, necessariò eveniet: sed omnia futura sunt præcita à Deo: erg. omnia eveniunt necessariò, ac proinde non contingenter. Resp. disting. conseq. Eveniunt necessariò in sensu composito, conc. in sensu diviso, neg. consequentiam, ut constat ex dictis. Dices: Hac solutio videtur insufficiens; nam etiam illa, quæ necessariò eveniunt, in sensu diviso possunt non evenire; vg. illuminatio aeris facta à sole ex se potest non esse, licet ex suppositione lucis in sole, & sublatis impedimentis, necessariò eveniat; hæc enim suppositio est planè extrinseca, & antecedens illuminationem, & ea posita, non potest non esse illuminatio, ideoque necessaria est; similis autem suppositio, & sensus compositus in nostro casu; nam scientia Dei est planè extrinseca rei futuræ, illamque antecedit, & ea posita juxta solutionem datam, necessariò est res eventura: erg. est non minus necessaria, quam illuminatio solis, quod sufficit ad intentum hæretico-

rum: qui enim non intenderant probare necessitatem rerum secundum se, nam sic certum est nullum ens creatum esse necessarium in existendo, sed solum necessitatem ex connectione, & compositione cum infalibili Dei scientia.

5 Hoc tamen non obstante standum est in solutione data: unde dicimus, necessitatem sensus compositi non esse necessitatem. Prob. Quando illud, quod antecedit non immutat naturam consequentis ad illud, sed solum ex antecedenti, ita sequitur consequens, sicut postulat natura ipsius consequentis, nempe necessariò si suapte natura sit necessarium, & liberè, vel contingenter, si natura sua sit liberum, vel contingens; tunc illud antecedens non infert necessitatem in consequens: sed sic se habet scientia Dei respectu futuri contingentis; ipsa enim non immutat naturam ipsius, sed illud præscit Deus secundum suam propriam conditionem; ideoque ex hoc antecedenti: *Deus infalibiliter scit, Joannem peccaturum*, potius infertur, ipsum liberè peccaturum, seu necessarium esse, quod liberè peccet, quia peccatum natura sua liberum est, & Deus scit, illud liberè futurum, ideoque ne fallatur scientia Dei, necesse est, illud fore. Quam doctrinam de-

clarat D. Aug. hoc manifesto exemplo; sic inquit: *Nam sicut tu peccare non cogeres, quem peccaturum esse præscires, qui sine dubio peccaturus esset, ita Deus neminem ad peccandum cogens prævidet eos, qui propria voluntate peccabunt.* Hæc Aug. Et subdit: Sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ futura sunt.

6 Pro plena intelligentia de concordia infallibilis præscientiæ Dei, & contingentia rerum, colliges ex dictis; 1. quod præscientia non facit, sed supponit rem præscitam esse talis naturæ. Ratio hujus est; quia prius natura est aliquod ens talis naturæ, quam sit scibile, & prius natura est scibile, quam sit præscitum: Ex quo sequitur, quod præscientia non facit, sed potius supponit rem præscitam esse necessariam, vel contingentem; quia contingentia, vel necessitas ex natura rei oritur, tanquam modus intrinsecus, sive connaturalis passio illius: erg. si præscientia supponit rem esse talis naturæ, etiam supponit illam esse, vel contingentem, vel necessariam.

7 Colliges 2. non magis necessario est ex suppositione præscientiæ, quam ex suppositione sui ipsius, rem præscitam esse futuram. Unde sicut necessitas futuritionis ex suppositione

ipsius futuritionis, non obstat contingentia illius, quia solum est necessitas, quæ unumquodque, quando est, necesse est esse, ita necessitas futuritionis ex suppositione præscientiæ nil obstat eidem contingentia futuritionis. Patet; nam (ut diximus) præscientia non facit, sed supponit rem esse necessariam, vel contingentem, juxta proprium suæ contingentia, vel necessitatis modum: erg. non alio modo necessitatis res est futura ex suppositione præscientiæ, quam ex suppositione sui ipsius, ut futura.

8 Colliges 3. Præscientia infallibilitatem non consistere in eo, quod tam præscientia, quam res præscita non potuerit alio modo se habere, quam se habent de futuro; siquidem res præscita potuit non esse futura; ac proinde potuit non esse præscientia de illius futuritione; sed consistere in eo, quod præscientia non possit rem aliter repræsentare, quam sit; & idè si sit futura, non possit illam aliter repræsentare, quam ut futura. Ex quo patet futurorum contingentiam cum divina præscientia infallibilitate optimè componi; optimamque esse supra datam solutionem, nimirum, quod res à Deo præscita est necessaria in sensu composito, non tamen in sensu diviso; vel

est necessaria necessitate ex suppositione, seu contingentia, non verò absolute, & simpliciter.

9 Ex his constat, quod hic ordo statuendus est in præfiniendis futuris contingentibus. 1. enim divinus intellectus cognoscit in ordine universi posse dari causas secundas propriè agentes, tam naturaliter, quam liberè. In secundo instanti, his propositis voluntati, ità determinat, ut operentur secundum suum proprium modum, statuendo sic illis ita accommodari, ut cum qualibet illarum pro quolibet rerum ordine, juxta propriam exigentiam, & modum agendi concurrere velit. In 3. apprehendit ordines, in quibus quævis causarum poterit constitui, omnesque effectus, quos pro quolibet signo, ordine, seu dispositione agere poterit, non determinatè, sed sub neutralitate, & indifferentia: quibus sic inspectis, divina voluntas continet eminenter, seu virtualiter omnes prædictarum causarum determinationes possibiles. In 4. instanti determinat concomitanter cum ipsis quidquid in particulari ipsæ causæ secundæ juxta proprium modum operandi in tempore intentivæ sunt. Hinc in 5. instanti ex prædictis decretis omnia futura sunt determinatè vera, & intelligibilia, & sic naturaliter in divina essentia cognos-

cenda subijciuntur divino intellectui. Ac denique in 6. instanti, divinus intellectus in ipsa essentia illa perfectissimè cognoscit.

QUÆST. VIII.

Utr. *DEUS OMNIA FUTURA contingentia conditionata cognoscat?*

1 **P**RO intellig. quæst. præmittendum est 1. Quod futura conditionata dicuntur illa, quæ non sunt absolute futura, sed ex suppositione alicujus conditionis antecedentis, quæ in enuntiatione explicatur. Unde si talis conditio non ponatur in re, futurum conditionatum non erit, si vero ponatur conditio, aliquando ponetur futurum, aliquando non, juxta conditionem, & ex libera voluntate Dei. Quæ futura sunt in triplici differentia; alia enim sunt in quibus antecedens habet necessariam connexionem cum consequenti, ut ista: *Si Solvitet, dies est. Si Petrus currit, movetur.* Alia sunt, in quibus, & si antecedens non habeat necessariam connexionem cum consequenti, habet tamen aliquam conducentiam ad illud, liberam tamen, & contingentem; talia sunt hæc: *Si Petrus petierit eleemosynam, Joannis erogabit illi; si Joannis audierit sermonem, con-*

vertetur. In quibus, quanvis antecedentia non habeant necessariam connexionem cum consequentibus, conducunt tamen aliquo qualiter. Alia sunt, in quibus antecedens nullam habet connexionem cum consequenti, eo, quod conditio nullum influxum, nec conducentiam importet. Hujusmodi sunt ista: *Si Papa dormierit, turca convertetur; si Aquila volaverit, Ego sedebo.* Ubi dormitio Papæ impertinenter se habet ad conversionem Turcæ, sicut & volatus Aquilæ ad meam sessionem, cum nec physicè, nec moraliter conducat ad illam; nam solum denotat particula *si*, quandam concomitantiam orta ex decreto Dei decernentis quandam coexistentiam inter conversionem Turcæ, & dormitionem Papæ; & inter volatum Aquilæ, & meam sessionem. Hæc dicuntur futura conditionata disparata.

2. Præmittend. est 2. quod hæc præsens controversia, si procedit de conditionibus, in quibus antecedens habet necessariam connexionem cum consequenti, uti *si Sol lucet dies est*; hæc enim solum grammaticaliter, & in nomine sunt futura; in se enim sunt possibilia, cum in illis copula non dicat existentiam, sed significet essentialem, & necessariam connexionem prædicati cum subjecto, quæ

(ut dicunt dialectici) abstrahunt à tempore. Unde hujusmodi futura cognoscuntur à Deo per scientiam naturalem, seu simplicis intelligentiæ. Solum ergo est difficultas circa futura conditionata secundi, & tertij generis; an, scilicet, certo, & infallibiliter à Deo cognoscantur? Pro qua sit

3. Conclusio: Deus actu, & formaliter cognoscit omnia futura contingentia conditionata scientia omnino certa, & infallibili. Sic Scot. in 1. d. 41. §. *Sed contra istud*; & in 3. d. 21. §. *Ad questionem*, & alijs in locis; quem sui discipuli sequuntur, & major pars, tam Thomistarum, quam Jesuitarum. Prob. ex Sacra Script. ubi Deus, & Propheta in ejus nomine multa prædixerunt futura conditionata, quæ nunquam fuerunt, & abs dubio forent, si conditio poneretur, Genes. 11. sic loquitur Deus: *Venite, confundamus linguam eorum, ut non audiat unusquisque linguam proximi sui, cœperunt ergo hoc facere, nec desisterunt ab operationibus suis, donec eas opere compleant.* Hic enim sciebat Deus, quod si non confunderet linguam eorum, opere completerent suas operationes. Et 1. Reg. cap. 23. revelavit Dominus David, quod si mansisset in urbe Ceila, Saul veniret, & si Saul veniret, viri

Mius urbis eum Sauli traderent; & tamen neque ibi mansit, neque traditus est: erg. sciebat Deus illud futurum conditionatum, nempe, quod si David mansisset in illa Urbe, Saul in illam veniret, & quod si iste veniret, ei tradendus fuisset David. Et Sap. 4. dicitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Ubi aperte ostenditur, Deum novisse juvenem illum, si supervixisset, peccaturum esse, & lapsurum in malum. Et Luc. cap. 10. dixit Christus Dominus, quod Tyrri, & Sydonii facturi essent pœnitentiam, si apud eos factæ fuissent virtutes, quæ ab ipso in Corozaim, & Bethsaida factæ sunt. Pluraque alia his similia sacra pagina refert. De futuris etiam disparatis stat expressum testimonium, 4. Reg. cap. 13. ubi Eliseus in nomine Domini dixit Joas Regi: Si baculo percussisses terram quinquies, aut septies, percussisses Syriam usque ad consummationem: ergo omnia futura conditionata cognoscit Deus.

4 Prob. 2. ex D. Aug. qui postquam inquisisset, cur Incarnatio tali tempore facta sit? sic respondet: Tunc Deum illam voluisse, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum erant credituri. Idem docet lib. 1. de prædest. c. 9. & lib. 2. de bono perseverantiæ, cap. 10. docet;

quod praveniens gratia interdum negatur his, quos noverrat Deus bene fuisse illa usuros, & datur illis, qui male illa utantur. Deinde, ibidem sic ait: *Sed numquid possumus dicere, etiam Tyros, & Sidones talibus virtutibus factis apud se credituros non fuisse, si fierent cum eis?* Quæ verba explicans D. Prosperus, sic inquit: „ Nos etiam, si „ rationem facti, & profundita- „ tem judicij ejus penetrare non „ possumus, manifestè scimus, & „ verum esse, quod dixit, & justum, quod fecit.

5 Prob. 3. ratione; nam in hujusmodi futuris conditionatis altera pars est determinatè vera, & altera determinatè falsa: erg. cognoscitur à Deo altera per assensum, & altera per dissensum. Prob. antec. 1. quia eodem modo res se habent ad fore, & non fore conditionatè, sicut se habent ad fore, & non fore absolute; sed in absolutis futuris altera pars est determinatè vera, & altera determinatè falsa: erg. etiam in futuris conditionatè. Prob. mai. nam sicut inter fore, & non fore absolute non datur medium, sed altera pars est determinatè vera, ut jam dicebamus; sic inter fore, & non fore sub conditione, non datur medium, ut patet: erg. altera pars est necessariò determinatè vera ex determinatione causarum

rum, orta ex aliqua conditione. Prob. 2. idem antec.; purificata conditione, altera pars est determinatè vera, & altera determinatè falsa; quia sic sunt sicut futura absoluta: g. ante purificationem conditionis, altera pars est determinatè vera sub conditione, & altera sub conditione falsa. Prob. hæc consequ. nam eadem veritas, quæ purificata conditione redditur absoluta, erat antea conditionalis; conditio enim, & si suspendat eventum, non tamen mutat veritatem. Unde si factis miraculis in Tyro, & Sidone, esset determinatè vera hæc pars: *Tyrus convertentur*, ante facta miracula; etiam esset verum, quod converterentur, si fierent: nec est possibile, quod una veritas ab alia separetur, & si sit in diverso statu propter adventum conditionis: erg. &c.

6 Arg. 1. omnis conditio vera est necessaria: g. implicat, quod sit conditionalis vera contingens, ac proinde, quod aliquod contingens conditionatum cognoscatur à Deo. Prob. antec. nam conditio per ly *si*, dicit illationem prædicari à subiecto, sive consequentis, ex antecedenti sub tali conditione: sed implicat, quod antecedens sit verum, & consequens falsum: g. implicat prædicatum non copulari sub tali conditione cum

subiecto; & consequenter implicat connexio conditionalis vera contingens, sive non necessaria. Resp. neg. antec. ad cuius probat. dicimus; quòd particula *si*, non semper significat illationem necessariam; nam, ut notat Scotus, particula *si*, & sumitur illative quando, nempe, consequens dicit necessariam connexionem cum antecedenti, ut *si Petrus currit, movetur*: & sumitur promissivè, quando denotat connexionem consequentis cum antecedenti ex voluntate præmiantis, ut *si viceris, dabo tibi calculum*: & denique, sumitur conditionatè purè, quando, nimirum, ponitur antecedens contingenter, & omnino disparatè cum consequenti.

7 Arg. 2. Futura contingencia non habent determinatum esse: g. non possunt certò à Deo sciri. Consequentia patet; quia sicut res non futura non est cognoscibilis, ut futura, ita, quæ non est futura determinatè, nequit cognosci, ut determinatè futura. Prob. antec. quia, vel habent determinationem ad esse in suis causis, vel in se ipsis? Non in causis; istæ enim sunt liberæ, & indifferentes ad esse, & non esse effectus: sed neque in se ipsis; nam repugnat idem in se ipso esse simul determinatè, & indifferenter futurum, cum de ratione dis-

differentiæ sit indeterminatio: sed futurum conditionatum est indifferenter, seu contingenter futurum: g. nequit esse futurum determinatè: consequenterque &c. Resp. neg. antec. ad cuius probat. dicimus, quod futura contingentia habent determinationem ad esse in se ipsis ex suppositione decreti: posito enim divino decreto, quo Deus ab æterno vult, quod si talis conditio poneretur, sequeretur effectus, iam illud futurum habet certum, & determinatum esse. Ubi adverte, quod illa determinatio non repugnat contingentia ejus, sicut nec determinatio futuri absoluti repugnat ipsius contingentia; talis enim determinatio divinæ voluntatis non antecedit ordine causalitatis determinationem voluntatis creatæ, sed potius illam concomitatur: Unde futurum conditionatum posita determinatione divinæ voluntatis, solum est necessarium necessitate consequentiæ in sensu composito, sive ex suppositione ipsius; quæ necessitas nullatenus labefactat indifferentiam, seu libertatem creaturæ, ut alibi supra dicebamus.

QUÆSTIO IX.

Utr. *DEUS CERTO COGNOSCAT futura conditionata ante actuale decretum suæ divinæ voluntatis?*

1 **U**T in hac difficultate majori, qua potuerimus, claritate procedamus, hanc quæstionem in tres secabimus Sectiones, quarum in 1. aliquibus ad illius enodationem præmissis, nostram mentem aperiemus, oppositamque impugnari conabimur. In 2. argumenta proponemus, illaque pro viribus dissolvemus. In 3. denique, aliqua breviter resolvemus dubia. Sit igitur:

SECTIO PRIMA.

*IN QUA MENS SCOTICA
defensatur.*

2 **P**RO hujus controversiæ intelligentia præmittendum est 1. Non esse difficultatem præsentem de illis conditionalibus, in quibus antecedens habet necessariam connexionem cum consequenti, ut in illa propositione: *Si Sol lucet, dies est*, hæc enim sine dubio Deus cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ omne decretum actuale antecedit, cum

cum in tali propositione solum cognoscatur natura Solis; idem enim est dicere; *Si sol lucet, dies est*, ac dicere: *Sol ex natura sua est causa diei*. Immo nec præcipua difficultas procedit de propositionibus, in quibus antecedens disparatè se habet respectu consequentis, ut in exemplis præcedenti quæst. præiactis; Nam (etiam apud plures Jesuitas) ad veritatem istarum propositionum requiritur decretum actuale ex parte Dei decernentis coexistentiam simultaneam antecedentis, & consequentis; alias erunt omnino falsæ, cum non possint habere concomitantiam in existendo, nisi per decretum Dei: Unde plures Jesuitæ asserunt, has conditionales non cognosci à Deo per scientiam mediam, quæ non supponit aliquod decretum actuale; sed per scientiam visionis, quæ tale actuale decretum supponit. Tota ergo difficultas procedit de futuris conditionatis, in quibus antecedens habet aliquam conducentiam respectu consequentis, ut in istis: *Si vocavero Petrum, consentiet. Si Evangelium prædicatum fuerit, Tyrus convertentur*. Ubi advertit, quod conditio sub qua præviditur consensus futurus potest esse duplex. Quædam infallibiliter connexa cum consensu, ut: *Si vocavero Joan-*

nem auxilio efficaci, consentiet: quædam verò non infallibiliter connexa cum consensu, sed aliquando conducent ad illum, ut prædicatio, prævisio miraculorum, & alia huiusmodi, quæ immediatè non influunt, sed medio auxilio efficaci, quod confertur, ut voluntas ponat infallibiliter consensum.

3. Præmittend. est 2. quod divina voluntas, dupliciter potest se gerere in eliciendo sua decreta, quibus actus liberi arbitrij creati efficaciter, & infallibiliter statuatur. Primo omnino absolute, v. g. *Volo, quod Petrus convertatur*. Secundo, conditionatè, & hoc adhuc bifariam. 1. ut decernat talitèr, quod decretum sit absolutum ex parte Dei decernentis; & conditionatum ex parte objecti creati, ut v. g. *Volo, ut Petrus convertatur, si tali pulsetur vocatione*. Ubi decretum est omnino absolutum ex parte Dei, nam absolute inquit: *Volo, ut convertatur*: Objectum tamen non est absolutum, quia quanvis Deus absolute decernat conversionem, non tamen absolute ex parte objecti, sed conditione vocationis. 2. ita ut decretum nedum sit conditionatum ex parte objecti, verum etiam ex parte actus, ut v. g. *Si voluero vocare Joannem in tali occasione, & ipse non deneget meum*

concursum, consentiet. Quibus verbis non exercetur divina voluntas per aliquod decretum actuale, quo conversio Joannis decernatur. Unde si modus iste recte perpendatur, duo actus divina voluntatis inveniuntur, non qui de presenti sunt exerciti, sed qui exercerentur: Primus in illis verbis: *Si ego voluero vocare*: Secundus in illis: *Si voluero concurrere*. His præmissis, tota præfens difficultas stat in hoc: An, ad cognitionem prædictorum conditionatorum supponatur ex parte Dei, aliquod actuale decretum, vel solum supponatur decretum conditionatum, tam ex parte Dei, quam ex parte objecti creati? Circa quod;

4 Duplex est, ex diametro opposita, sententia. Prima affirmat huiusmodi futura conditionata à Deo cognosci per scientiam mediam, nimirum, ante omne decretum absolutum actuale ex parte Dei; sed solum præsupponi ad illam decretum conditionatum: Sic Molina, 1. p. q. 14. art. 13. & omnes Jesuitæ, quibus aliqui ex nostris adherent existimantes hanc sententiam in doctrina Scoti esse probabilem. Secunda acerrimè defendit talia futura conditionata non cognosci à Deo per scientiam mediam, quæ actuale decretum præcedat, sed cog-

nosci, prius supposito decreto actualiter exercito, & omnino absoluto ex parte Dei, et si conditionato ex parte objecti. Ita Subt. Doct. in 1. d. 39. §. 1. ad 1. primum argumentum tertium, quæst. vers. ad tertium; & d. 41. §. 1. sed contra istud arguitur: quem sequuntur fere omnes sui discipuli; quod sentire etiam tumentur omnes Thomistæ, quos citat, & sequitur Joannes à Sancto Thoma, disp. 2. art. 3. Adverte tamen, quod quanyis Thomistæ nobiscum conveniant, in eo, quod determinatam veritatem in futuris conditionatis ante actuale decretum non admittant; ac proinde nec cognitionem illorum, quæ sit scientia media; disconveniunt tamen in assignando decretum, à quo futura conditionata determinata gaudent veritate; illi enim statuunt decretum antecedens prædeterminativum voluntatis creatæ, ratione cuius hæc physice prædeterminatur ad operandum; nos autem cum Mastr. & alijs Scotistis solum decretum concomitans determinationem voluntatis creatæ admittimus; vel ad magis decretum prædeterminativum moraliter tantum, & non physice, de quo postea. Pro hac igitur. Sit nostra

5 Conclusio: Deus cognoscit futura contingentia conditionata, supposito decreto ab-

solutio ex parte actus, sive Dei decretantis, & conditionato ex parte objecti; ac proinde scientia media est implicatoria, omninoque superflua. Prob. conclusio ratione Scoti loco cit. sic: Quidquid ab æterno transit de statu possibilitatis ad statum futuritionis contingentis, dicit ab æterno existentem aliquam rationem, seu causam talis transitus: sed conversio Tyrionum, v. g. sub conditione inspiciendi miracula Christi Domini transit de statu possibilitatis ad statum futuritionis conditionata: g. ab æterno dicit existentem aliquam rationem talis transitus; sed nulla alia est excogitabilis præter divinum decretum decernens conversionem illorum sub inspectione miraculorum: g. in hoc divino decreto actualiter exercito nititur talis futuritio conditionata; consequenterque prædictum decretum necessario debet præsupponi ad scientiam, sive cognitionem talis futuritionis. Prob. mai; nam futurum conditionatum non est à se ipso sic futurum, alioquin subterfugeret causalitatem Dei in illo statu: g. assignanda est ab æterno aliqua causa illius transitus: sed ista est decretum Dei absolutum: g. &c. Prob. min; quia Deus per suam scientiam supponentem solum pro motivo

adæquato essentiam divinam, tantum respicit ad possibile: g. ad futurum respicit per aliquid aliud; sed nil aliud est assignabile præter decretum prædictum: g. &c.

6 Nec valet, quod respondent Jesuitæ, nempe, causam illius transitus esse decretum, non absolutum, sed omninò conditionatum, cum enim objectum sit omninò conditionatum, etiam decretum debet esse conditionatum. Ratio huius est, quia esse futurum conditionatum, nil aliud est, quàm quod illud objectum esset extra statum possibilitatis, si talis conditio poneretur, quare non dicit ab æterno existentem aliquam rationem illius transitus; sed ad summum dicit decretum conditionatum, per quod fit ille transitus conditionatus. Hæc responsio non valet, sicque contra illam insurgo: nam etsi si actu non detur existentia illius futuri conditionati, datur tamen actualiter transitus illius futuri, à statu possibilitatis ad statum futuritionis conditionata: ergo etsi ad existentiam conversionis Tyrionum, quæ tunc non datur, non requiratur decretum actu existens, sed tantum conditionatè; ad actualem tamen illum transitum non sufficit decretum conditionatum, sed requiritur ac-

tuale, & absolutum. Prob. consequentia; quia effectus exigit causam cum ipso proportionatam: sed talis transitus de statu possibilitatis, ad statum futuritionis est effectus divini decreti, & aliàs actualiter datur ille transitus; nam ab æterno est verum dicere: actu, & formaliter conversio Tyrionum, sub conditione inspiciendi miracula, transit de statu possibilitatis, ad statum futuritionis conditionatæ: erg. ad positionem prædicti transitus, non sufficit decretum omnino conditionatum, sed actuale decretum requiritur. Prob. consequ. quia decretum purè conditionatum, non est decretum, quod actu est, sed quod erit, si conditio ponatur: sed decretum, quod erit, & non est, nequit esse causa effectus, qui actu est: ergo decretum omnino conditionatum, non potest esse causa illius actualis transitus; consequenterque, &c.

7 Urgetur hæc impugnatio: nam in effectu conditionato distinguenda est duplex formalitas, nempe, existentia, & futuritionis; & quanyis verum sit, quod existentia sit conditionata, id est, quæ non est, sed erit, si ponatur conditio; futuritio tamen non est conditionata, cum non sit futuritio, quæ erit, sed quæ actu est futuritio; pro signo enim, pro quo est futurus con-

sensus conditionatus, est verum dicere sic: *Hic, & nunc iste consensus est futurus conditionatus*: non verò sic: *Hic consensus erit futurus conditionatus*: erg. quanvis ad existentiam non requiritur decretum actu, tunc existens, sed purè conditionatum; tamen ad futuritionem, quæ actu datur, non sufficit decretum, quod erit, sed decretum, quod est; quemadmodum futuritio, non est futuritio, quæ erit, sed quæ actu est futuritio. Unde, quando adversarij dicunt, quod futuritio consensus est purè conditionata, sic distinguendum est: in ordine ad existendum, conc. in ratione futuritionis, neg. Quæ distinctio satis ex dictis patet.

8 Dices: quod futurum conditionatum, non est futurum, quod est, sed quod erit, si purificetur conditio: Unde tunc actu, & formaliter non est transitus de statu possibilitatis, sed esset, si poneretur conditio. Sed contra est: Ergo nunquam datur futurum conditionatum; ac proinde nec scientia media. Prob. consequ. per vos antequam purificetur conditio, non est futurum conditionatum: sed purificata conditione, non est conditionatum, sed futurum absolutum, ut patet: erg. juxta hanc solutionem, non datur futurum conditionatum, cum non detur ante,

ante, nec post conditionem. Dices iterum: quod talis transitus actualis sit, per scientiam mediam; quia eo ipso, quod talis consensus sit objectum talis scientiæ, transit de statu possibilitatis ad statum futuri conditionati. Sed contra sic insurgo: futurum conditionatum, in aliquo priori debet supponi ad talem scientiam mediam: ergo, non fit per illam transitus de statu possibilitatis, ad statum futuritionis. Prob. anteced. Si sub illa conditione non esset futurus consensus, scientia Dei non cognosceret illum, ut futurum: ergo in aliquo priori intelligitur, ut futurus ante ipsam scientiam mediam, quemadmodum supra dicebamus, scientiam visionis non tribuere futuritionem absolutam objecto; sicut enim valet: per scientiam visionis cognoscitur objectum, ut futurum, quia tale objectum est futurum: similiter etiam valet: per scientiam mediam cognoscitur objectum futurum sub conditione; quia objectum sic est futurum. Unde inferre debemus, quod si futuritio absoluta supponitur ad scientiam visionis, etiam futuritio conditionata ad scientiam mediam.

9 Prob. 2. conclusio: non potest Deus certo cognoscere objectum, quod non est determinatè verum; sed futurum con-

tingens conditionatum, non habet determinatam veritatem independentem à decreto actualiter exercito ex parte Dei: ergo, non potest Deus certo, & infallibiliter cognoscere illud, independentem à tali decreto; consequenterque, &c. Major est manifesta; nam cum scientia Dei sit infallibilis, nequit versari circa objectum, quod est indifferens ad esse, & non esse. Prob. min. nam hoc objectum: *Consensus erit, si detur tale auxilium*; non est determinatè verum in se ipso, nec in suis causis creatis, nec in decreto omnino conditionato: ergo, ut habeat veritatem determinatam recurrendum est ad decretum actualiter exercitum ex parte Dei. Prob. antec. in primis non est determinatè verum in se ipso; nam consensus conditionatus non est, sed esset, si poneretur conditio; ac proinde nihil determinatum habet ex se. Nec est determinatè verum in suis causis creatis, nempe, in voluntate creata auxilijs præventa; nam huiusmodi causa secundum se, juxta Jesuitarum sententiam, sunt indifferentes, ut esset, vel non esset consensus, si daretur tale auxilium. Nec denique potest esse determinatè verum in decreto omnino conditionato; nam tale decretum conditionatum, tam ex parte actus, quam

ex parte objecti, etiam pro
tunc non est, sed esset, si pone-
retur talis conditio: erg. &c.
Ratio apriori est, quia veritas
est passio entis, & consequenter
enti proportionatur; qua prop-
ter ens, quod non intelligitur
determinatum, nec intelligi po-
test, ut habens determinatam
veritatem; ergo ad hoc, ut ille
consensus sit determinatè verus
sub conditione talium auxilio-
rum, recurrendum est ad decre-
tum actualiter exercitum ex par-
te Dei, ut tali objecto condi-
tionato libero posset conferre
veritatem omninò determina-
tam.

10 Nec valet, si huic ratio-
ni cum Jesuitis respondeas; tale
objectum esse determinatè ve-
rum in scientia Dei, ut intrin-
secè connexa cum illo sub con-
ditione talis auxilij; nam con-
tra est: Scientia conditionata,
ut talis, non est scientia practi-
ca, sed speculativa: erg. non
est factiva sui objecti, sed illud
supponit jam factum, habensque
aliunde determinatam veritatem.
Prob. antec. nam in tantum
scientia conditionata, seu me-
dia est practica in sententia con-
trariorum, in quantum remotè
potest causare conversionem, v.
g. prout absolute existentem;
dirigendo Deum ad positionem
illius conditionis sub qua præ-
visa fuit conversio: erg. quan-

do Deus ad positionem talis
conditionis non dirigitur; eo,
quod Deus decreto absoluto con-
versionem non decernit; talis
scientia minimè poterit practi-
ca esse. Itaque, in sententia con-
trariorum, scientia conditiona-
ta, non in tantum est practi-
ca, in quantum respicit fu-
turum conditionatum; sed
in quantum dirigit volunta-
tem divinam ad electionem
mediorum, ut liberè ponatur
conversio: g. prout præcisè
respicit futurum conditiona-
tum, non præcedit prioritate
causalitatis ad suum objec-
tum g. objectum nequit accipere
determinatam veritatem à de-
terminatione scientiæ conditio-
nata: sed potius veritas determi-
nata, in aliquo priori ad determi-
nationem scientiæ conditionata
supponi debet.

11 Dices cum ipsi; quod
quavis scientia conditionata
sit speculativa, futurum tamen
conditionatum potest accipere
veritatem determinatam ab ip-
sius terminatione; nam & si in
aliquo priori præsupponatur ad
illam, non requiritur, quod
supponatur, ut constitutum
denominatione veri. Sed contra
sic insurgo; in illo priori, per
vos, supponitur objectum con-
ditionatum ante scientiam con-
ditionatam: g. in illo priori
supponitur veritas illius objec-
ti

elationem ad talem scientiam. Prob. consequentia; veritas objecti-
no va est passio entis; g. in illo
elati priori, in quo intelligitur ali-
is quod ens, intelligitur veritas
no ipse; sed, in aliquo priori,
et alim, logico, objectum præ-
et supponitur ad scientiam con-
et ditionatam; g. etiam in illo
et priori, veritas ipsius objecti
et præsupponitur ad ipsam scien-
et tiam conditionatam.

12 Prob. 3. conclusio:
et concursus Dei, & concursus
et creatura sunt indivisibiliter
et idem: g. non est cognoscibi-
et lis concursus creaturae, ut po-
et nendus determinatè sub qua-
et vis conditione, nisi simul cog-
et noscatur Dei concursus sub ea-
et dem conditione determinatè
et ponendus: atqui sub nulla
et conditione potest cognosci con-
et cursus Dei determinatè ponen-
et dus; non supposito decreto ac-
et tuali; quo sic determinatè con-
et cursum ponere velit; alioquin,
et ut patet, posita conditione, etiam
et Deo nolente, poneretur concur-
et sus; quod implicat: g. impli-
et cat, quod cognoscatur concur-
et sus creaturae sub quavis condi-
et tione determinatè ponendus, an-
et te decretum Dei de concurren-
et do cum creatura, sub eadem
et conditione. Urgetur excluden-
et do omnem adversariorum solu-
et tionem: decretum conditiona-

tum conferendi concursum vo-
luntati creatæ, si ipsa se deter-
minaverit ad consensum, invol-
vit implicationem in terminis:
g. implicat cognoscere talem
concursum in illo decreto condi-
tionato. Prob. antec. nam im-
plicat aliquid conferri sub con-
ditione alicuius, quod præsta-
ri implicat, sine eo, quod con-
fertur; v. g. hac conditionalis:
*Si operaveris, dabo tibi existen-
tiam; si audieris, dabo tibi
auditum*: est omnino illusoria,
& implicatoria, cum nec ope-
ratio sine existentia, nec au-
ditio sine auditu præstari possit:
g. similiter implicat, concur-
sum Dei conferri sub conditio-
ne, quod velit operari creatura;
velle enim operari, operatio est;
operatio autem à concursu Dei
intrinsecè dependet, & sine eo
à creatura exhiberi non potest:
Ergo implicat, quod concur-
sus Dei paretur creatura sub
conditione, quod ipsa velit ope-
rari; vel quod Deus prævideat
operationem creaturae, ut decernat
exhiberi illi concursum. Ur-
getur iterum: Deus, ut supra
dicebamus, nequit prævidere
suum decretum, & determina-
tè ponendum, antequam actu
ponatur: g. neque potest præ-
scire determinationem volunta-
tis creatæ determinatè ponen-
dam sub hac, vel illa conditio-

ne, antequam talis determinatio actualiter ponatur in esse, vel formaliter in se, vel virtualiter in causa prima Prob. consequens; non minus perfecte comprehendit Deus suam divinam voluntatem, quam voluntatem creatam; sed ex comprehensione voluntatis suae non precognoscit suum decretum ponendum: g. neque ex comprehensione voluntatis creatae potest praecognoscere aliquam eius determinationem, ut determinate ponendam.

13 Dices cum P. Molina; quod non valet paritas, nam ad praecognoscendam determinationem voluntatis, non sufficit comprehensio illius, qualis est in Deo respectu suae voluntatis; sed requiritur supercomprehensio, qualis est cognitio respectu voluntatis creatae. Sed contra est: nam cognitio, quatenus supercomprehensio, nil magis cognoscit in objecto, quod comprehendit, quam comprehensio; illa enim (si datur) tantum dicit excessum virtutis, quam magis in illo posset cognoscere, si in ipso esset aliquid amplius cognoscibile; de facto autem nil magis cognoscit, quam quod est in eo, alioquin esset cognitio fallax, & erronea: g. si determinatio voluntatis est in ipso cognoscibilis, ut ponenda, non magis cognosceretur

in voluntate divina cum commensurata comprehensione, quam in voluntate creatae per supercomprehensionem: sed in illa cognoscibilis non est, g. nec in ista:

14 Ut autem manifeste appareat, quam immerito, aliqui Scotista scientiam mediam defendunt, dicentes esse iuxta mentem Scoti: accipe aliquas ipsius auctoritates, in quibus scientiam mediam aperte negat. Igitur in 1. d. 28. litt. B. absolute inquit, quod omnis cognitio praecedens actum voluntatis est mere naturalis, etiam objective: Sed defensores scientiae mediae non appellant illam mere naturalem, quatenus liberam determinationem voluntatis creatae dicunt esse ejus objectum: g. Scotus non admittit scientiam mediam. Deinde dist. 41. §. *sed contra* loquitur sic: Deus non praevidet istum bene usum libero arbitrio, nisi quia vult, vel praedinat istum bene usum eo; quia sicut dictum est dist. 39. certa praevisio futurorum contingentium est ex determinatione voluntatis divinae: Si ergo offerantur voluntati divinae duo aequales in naturalibus, quaro: quare istum praedinat bene usum libero arbitrio; & alium non? Non est hujus, ut videtur assignare aliam rationem, nisi voluntatem

rem divinam, & hæc est i. distinctio inter eos, quam per te, sequitur electio, seu reprobatio. Hæc Scotus: Sed iuxta scientiam mediam ratio, qua Deus prævidit aliquem benè usurum libero arbitrio, non est, quia ipse Deus vult; sed potius, quia antequam Deus vellet, prævidetur bonus usus: g. omnia principia, quibus nititur scientia media, excluduntur à Doctore. Idem docet dist. 39. §. „, sed „, contra rationes; & alijs in locis, quibus constanter docet, quod quævis veritas de futuro contingenti pendet primario à determinatione causæ primæ.

SECTIO II.

IN QUA CONTRARIORUM

Argumenta solvuntur.

I ARG. 1. ex illo dicti Christi Domini Matth. 11. *Væ tibi Corozan, & tibi Betsaida, &c.* Ex quo sic formatur argumentum: Prædictio ista de penitentia Tyriorum sub conditione, si præsupponeret aliquod decretum ex parte Dei, imprudentem, & irrationalem redderet increpationem Civitatum Bethsaida, & Corozaim: sed hoc nequit dici: g. neque, quod de illo futuro aliquod existat decretum. Prob.

mai. quia non est æqualis ratio in Iudæis illarum civitatum, ac in Tyris, & Sidonijs, siquidem de istorum conversione, & penitentia erat voluntas, & decretum, non tamen de penitentia illorum: g. imprudens esset increpatione Iudæorum, in comparatione Tyriorum, & Sidoniorum. Resp. 1. retorquendo argumentum contra sic arguentes: Ipsi enim fatentur, quod auxilium in ratione gratiæ majus est in eo, qui respondet, quam in eo, qui non respondet: Unde si Tyri, & Sidonij responderent, & Iudæi non, major gratia erat illis conferenda, quam istis fuit collata: erg. imprudens videtur increpatione de non responsione istorum, per comparisonem ad illorum responsionem. Videant ergo, qui sic arguunt, quid huic argumento respondeant, & hoc ipsum existiment nos respondere posse. Resp. 2. neg. mai. nam ut increpatione unius per comparisonem ad alterum sit rationabilis, & prudens, sufficit, quod in utroque sit potentia ad id, quod ab eo exigitur; quam quidem habebant Iudæi cum auxilio sufficienti, quanvis in eis non essent uberiora auxilia, præsertim in ratione gratiæ; nam etiam in die Iudicii Christus D. exprobrabit reprobos per comparisonem ad prædestinatos, & si illis,

istis maiora auxilia sint collata,
quàm illis. *sup. ni. anones. on*

16 Arg. 2. Ex decreto re-
sultat nova relatio; saltem ra-
tionis: sed implicat, quod talis
relatio resulet, quin unum ex
extremis aliter se habeat post
decretum, quàm ante decretum:
g. si ponitur decretum, debet
mutari, vel Deus sic decernens,
vel creatura decretata: sed crea-
tura non mutatur, cum ex tali
decreto conditionato nulla tri-
buatur ei existentia realis in tem-
pore, magis, quàm si non esset
sic decretata: erg. mutatur Deus:
sed hoc implicat: g. & decretum
à nobis assignatum. Resp. neg.
min. subsumpt. nempe, quod ex
tali decreto non mutatur crea-
tura, saltem objective; nam ex-
trahitur à statu merè possibili-
tatis; & sic verè futura sub con-
ditione; quod esse futurum non
habebat ante tale decretum. Ne-
que ista est specialis difficultas
in decretis conditionatis: nam
similiter absoluta decreta sunt
ab æterno sine mutatione reali
objectorum ab æterno, siquidem
ab æterno non existunt: sufficit
mutatio objectiva, ut sine mu-
tatione Dei possit stare decre-
tum; nam sicut futura absoluta
non existunt ab æterno, & tamen
ab æterno habent exitura esse
in tempore, sic conditionata, li-
cèt non existant sine conditione;
habent tamen ex decreto exti-

tura esse posita conditione.

17 Arg. 3. Concurfus vo-
luntatis creatæ reduplicativè, ut
talis, solum dicit ordinem ad
ipsam voluntatem creatam, ut
operantem: sed ordo ad unam
causam non pendet ab alia, si-
quidem ordo, seu relatio à suo
termino pendet: erg. determi-
natio voluntatis creatæ, ut ta-
lis non pendet à determinatio-
ne voluntatis divinæ: sed quod
in essendo est independens, etiam
est in cognosci: g. concursus,
seu determinatio voluntatis crea-
tæ, ut talis, cognoscibilis est
independenter à concursu, &
determinatione voluntatis divi-
næ: proindeque non requiritur
decretum absolutum ex parte
Dei, ut futurum conditionatum
cognoscatur. Res. dist. mai. Con-
curfus, seu determinatio volun-
tatis creatæ, ut talis, tantum
dicit ordinem ad ipsam volun-
tatem creatam, ut ad terminum
sue habitudinis, conc. ut ad
suam causam effectivam, neg.
mai. Distinguitur etiam minor:
ordo ad unam causam non pen-
det ab alia, ut à termino for-
maliter specificativo, conc. ut
à termino à quo, in genere ef-
ficientis pendet, neg. min. &
conseq.

18 Explicatur hæc solutio:

concurfus voluntatis creatæ fun-
damentaliter sumptus pro ab-
soluta fieri effectus est unus, &

idem

Idem cum concursu Dei, ac proinde implicat sine illo cognosci: Si verò sumatur formaliter pro relatione effectus ad causam, verum est, quod sicut causa 1. & 2. non sunt una, & eadem; sed diversa; sic effectus diversis tendit relationibus ad ipsas: unde relatio, quæ est ad causam secundam non est eadem ad primam; hoc est, ut ad terminum specificativum formaliter: attamen cum ipsa relatio, etiam formaliter sumpta, sit creatura, necessario respicit causam primam realiter causantem omne creatum; ideoque concursus creaturæ, quomodocumque sumatur, necessario supponit decretum Dei, quo vellet creaturam secum indivisibiliter concurrere ad operationem; & consequenter dari esse, ex ipsaque operatione necessario resultant relationes ad causam primam, & secundam indivisibiliter ipsam causantes.

19. Ut alia argumenta facile dissolvas advertere debes, quod propositio de futuro contingenti non præcedente divina voluntatis decreto, relinquitur neutra, ita, ut quasi suspensa maneat, quousque a superveniente volitione divina illi veritas, aut falsitas determinata ex conformitate, vel deformitate ad rem objective destinata ad futuritionem, vel non futuritionem.

hæc accedat. Unde pro illo signo rationis, in quo huiusmodi complexa conditionata divino conferuntur intellectui, ante effectivæ divinæ voluntatis decretum; quævis ex duabus contradictorijs est non determinatè conformis suo objecto, seu neutra ad conformitatem, & deformitatem; non tamen est determinatè diformis; nam latius patet *non conforme, quam diforme*; cum enuntiatio in statu neutro, qui antevertit divinæ voluntatis decretum sit non determinatè conformis; non verò determinatè diformis objecto futuro. Veritas enim, & falsitas pro illo priori ante decretum non habet subjectum habile, in quo determinatè sit, ut patet.

20. Dices: propositiones de futuro contingenti conditionate non habent determinatam veritatem, vel falsitatem ante actuale decretum divinæ voluntatis? erg. inter illas non datur contradictio: hoc est falsum: g. &c. Resp. neg. conseq. Nam propositio negativa negat totum, quod altera affirmat, sub indicatione terminatione tamen, & indifferentia ad oppositum, v.g. ista complexio: *Si venerit amicus, letabor*; negat istam alteram: *Si venerit amicus, non letabor*. Hæc enim negat, quod illa affirmat; sed tamen non obiat, ut utraque enuntiatio exprimat

objectum cum indifferentia ad oppositum : quare , sicut supposito transitu objectivo facto per decretum , propositio de futuro conditionato exprimit objectum fore , vel non fore , determinatè ; ita ante talem transitum exprimit fore , vel non fore , indeterminatè tamen , & cum indifferentia : & sic bene potest contradictio dari.

SECTIO TERTIA.

IN QUA ALIQUA DUBIA circa scientiam mediam eno- dantur.

21 **D**ubitabis 1. (ut ea, quæ in præcedentibus diximus melius intelligantur:) utrum in Deo ponenda sint infinita decreta circa infinitas combinationes futurorum , quæ fieri possunt cum conditionibus etiam disparatis ? Resp. affirmat. nempe , dari in Deo infinita decreta de talibus futuris. Ratio hujus est ; quia divina voluntas , ut potè infinitè perfecta circa nullum objectum volibile , aut nolibile potest manere suspensa ; Sed de omnibus necessario habet velle , aut nolle : Sed quodlibet objectum , sub quibuscumque conditionibus , tam prudentibus , quàm disparatis est volibile , aut nolibile : g. circa quodvis objectum , sub quavis conditione ,

est necessario in Deo actuale decretum de ejus futuritione , aut non futuritione ; & consequenter , circa infinitas combinationes , infinita sunt decreta. Dices : non est hominis prudentis determinare de rebus , quæ ad prudentiam non spectant : Sed sic se habent futura disparata : g. de istis non debet poni decretum in Deo. Resp. neg. consequ. & parit. argumenti , inter voluntatem divinam , & creatam. Discrimen ergo est ; quod cum voluntas creata sit libera , & possit suspensa manere circa objectum , solum illud potest determinare , quod ad prudentiam spectat : Voluntas autem divina , cum non possit manere suspensa circa aliquod objectum , necessario omne objectum , sive futurum , sive non futurum sit , sub quavis determinatione , determinat. Adde , quod ad Dei providentiam spectat decernere , quod eventurum est , quavis supposita conditione.

22 Dubitab. 2. An , circa futura absoluta , quæ Deus decrevit absolute fore , prius habuerit Deus decreta conditionata , sub eisdem conditionibus , sub quibus de facto eveniunt ? Resp. 1. cum nostr. Felice ; non esse necessarium ponere in Deo tale decretum conditionatum ; nam ex decreto absoluto optimè salvatur divina providentia : sub-

subjungit tamen ipse, id non implicare: nam potest quodvis futurum decerni sub conditione possibili, & postea decretata conditione fieri absolute futurum. Dicimus tamen 2. iuxta superius dicta; quod ex eo, quod sit possibile huiusmodi decretum conditionatum, necessario ponendum est in Deo; nè ejus voluntas suspensa maneat circa aliquod volibile; si enim Deus voluntate antecedenti voluit omnes homines salvos fieri, quod nequit intelligi, nisi sub conditione meritum; & postea circa prædestinatos habuit decretum absolutum: g. de eodem, de quo postea est decretum absolutum, fuit antea decretum conditionatum: eo, vel maximè; quia in illo priori signo, Objectum est volibile, aut nolibile sub tali conditione: & cum divina voluntas suspensa manere nequeat, hinc est quod *velle*, aut *nolle*, necessario debet.

23 Dubitab. 3. an scientia, qua Deus cognoscit futura conditionata sit scientia visionis, an simplicis intelligentiæ? Pro hujus dubij solutione nota, quod conditiones, sub quibus fieri solent enuntiationes, quod aliquid sit conditionate futurum sunt in duplici differentia; quædam enim ex natura sua nullam habent connexionem cum

futuris, & omnes enuntiationes, quæ sub his conditionibus fiunt nequeant habere certam, & determinatam connexionem cum futuris conditionatis; ac proinde, neque certam, & determinatam veritatem, nisi ex vi alicujus actualis, seu absoluti decreti ex parte subiecti, quo Deus decreverit, quod sit futurum liberum, in hypothese, quod ponatur talis, vel talis conditio. Tales sunt hæc enuntiationes: *Si Adamus non peccaverit, decerno, quod justitia originalis in posteros transfundatur.* Et illud Ezech. *Si vaculo percutias terram sexies, aut septies, decerno, quod percutias Syriam usque ad consummationem.* Quo notato Resp. ad dubium; quod scientia, quam habet Deus, de huiusmodi futuris conditionatis liberis inter scientias liberas, seu visionis est numeranda. Ratio hujus est; quia necessario hæc supponit decretum liberum Dei actuale, & absolutum ex parte subiecti; & solum conditionatum ex parte objecti; sed scientia necessario supponens huiusmodi decretum est scientia visionis: g. &c.

24 Aliæ vero sunt conditiones, quæ ex se, & ex natura sua habent connexionem et si liberam, infallibilem tamen cum futuris conditionatis libe-

ris, quæ sub illis enuntiantur, & sic non indigent aliquo decreto actuali Dei, & absoluto ex parte subjecti, à quo recipiant connexionem. Huiusmodi sunt, tam in D. Aug. quam in D. Thomæ, & Scoti sententia, sanctæ cogitationes (quas appellamus congruas respectu bonorum operum;) & respectu operum pravorum, tentationes, (quas appellamus graves) Omnes ergo enuntiationes, quæ sub his conditionibus fiunt, habent certam, & determinatam veritatem, etiam secluso decreto actuali ex parte Dei, sed sufficit ad hoc decretum conditionatum etiam ex parte subjecti. Huiusmodi sunt istæ: *Si decrevissem dare Petro talem, vel talem cogitationem congruam, & non den garem illi meum concursum, Petrus converteretur.* Item: *Si insurgeret in Petro talis, vel talis tentatio gravis, & ego non succurrerem ei speciali gratia, Petrus succumberet tentationi.* His prænotatis, dicimus consequenter, scientiam, quam Deus habet de his futuris, non esse inter scientias liberas, seu visionis; sed inter scientias naturales, seu simplicis intelligentiæ numerandam. Sic Nost. illustrissimus Merin. disp. 4. q. 3. Ratio huius est: quia connexio infallibilis, quam habent istæ conditiones cum fu-

turis, quæ sub illis enuntiantur, & ratione ejus sicuti habent prædictæ hypotheticæ, quod sint bonæ, & legitimæ consequentiæ; ita, & quod sint certò, & determinatè veræ, non proveniunt eis ex aliquo pacto, seu decreto actuali, & absoluto ex parte subjecti, sed potius ex natura sua; ut ergo dicitur in materia de auxilijs, auxilium efficax infallibiliter connectitur cum consensu, ad quem conferitur: ergo comprehendendo Deus, sicut de facto comprehendit naturam, & vim harum conditionum per scientiam simplicis intelligentiæ, nihil aliud erit requisitum ad hoc, ut Deus per prædictam scientiam, certò, infallibiliter, & determinatè cognoscat hæc futura conditionata.

25 Dubitabis ultimò: utrum hæc scientia dicenda sit absoluta, an conditionata? Resp. quod licet huiusmodi scientia non terminetur ad futurum absolutum, absolutè tamen terminatur ad futurum sub conditione: Condicio enim se tenens ex parte objecti non refunditur in actum: g. talis scientia est absoluta. Pro huius intelligentiæ nota, quod propositio hypothetica continet duas categoricas, quarum una vocatur antecedens, & alia consequens, ut hæc: *Si Sol lucet, dies est*: continet istas: *Sol lucet, & dies est.* Utraque cognosci-

in absolute, et si consequens cognoscatur cum ordine ad antecedens: unde non absolute, quatenus absolutum opponitur comparativo, sive dependenti, sed quatenus absolutum opponitur conditionali: quod magis patet in Syllogismo, sive in consequentia categorica, ubi nemo dicit, consequens esse conditionale, sed absolutum, licet habeat connexionem cum antecedenti. Idem est in antecedenti, & consequenti propositionis conditionalis, quæ non est aliud, quam quædam consequentia; hoc solum intercedente discrimine, quod antecedens propositionis conditionalis non affirmatur, quemadmodum affirmatur antecedens propositionis categoricæ; sed solum sub conditione illud ponitur, qua supposita, tam absoluta est consequentia in propositione conditionali, quam in syllogismo categorico: & sic scientia terminata ad consequens est absoluta, quanvis scientia totius complexi sit conditionalis; neque enim est confundenda scientia consequentis, cum scientia antecedentis, sive totius complexi conditionalis: in quo plures ex RR. decipi solent. An, & quomodo Deus cognoscat impossibilia, privationes, & negationes? jam satis fusè diximus in Logica, disp. 1. præcæmiali, quæst. 7. Et hæc de Quæstione, & Disputatione.

DISPUT. IV.

DE DIVINA VOLUNTATE.

Sicut appetitus sequitur boni apprehensionem, ita voluntas cognitionem, seu intellectionem. Per voluntatem Deus omnia operatur, sicut per intellectum cuncta videt; à voluntatis nutu pendent omnia quoad esse, in conservari. Postquam ergo de intellectu divino diximus, jam de divina voluntate venit dicendum. Pro quo sit

QUÆST. I.

AN SIT, QUID, ET QUOTUPLEX voluntas in Deo?

I **C**onclusio 1. In Deo datur vera, & propria voluntas. Hæc conclusio est de fide. Probat. ex Psalm. 113. *Omnia quæ unque voluit fecit.* Matth. 6. *Fiat voluntas tua.* Roman. 9. *Voluntati ejus quis resistet.* Et cap. 12. *Reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, ben. placens, & perfecta.* Id ipsum constat ex pluribus alijs locis, etiamque confirmant omnia illa Concilia, quæ adversus Monathelitas decreverunt duplicem in Christo Domino voluntatem, divinam, scilicet, & humanam.

manam. Prob. etiam ratione Subtil. nost. Doctoris in 1. dist. 2. quæst. 2. §. *Ostenso*. Primum agens debet esse intelligens, & volens: sed Deus est primum agens: erg. &c. Præterea, aliquid causatur contingenter: erg. prima causa contingenter causat: erg. volens causat, quia nullum est principium operandi contingenter, nisi voluntas. Prima consequentia patet; nam causa secunda non agit, nisi in quantum movetur à prima: erg. si prima non ageret contingenter, seu voluntarie, sed necessario, tolleretur omnis contingentia à rebus; & quæcumque possent produci, simul producerentur; quæ omnia sunt manifestè absurda. Ulterius; perfectissimo agenti tribuendus est perfectissimus modus operandi: Atqui talis est agere per intellectum, & voluntatem: erg. &c. Prob. min. quia agens sine intellectu, & sine voluntate, non agit cum dominio suorum actuum, nec dirigit se, sed dirigitur ab alio: agens vero liberum se ipsum in finem dirigit, & habet dominium in suis actibus: ergo hic modus agendi per voluntatem est perfectissimus, perfectio simpliciter simplex, ac per consequens Deo tribuendus est.

2. Solum controversitur: an voluntas sit in Deo per modum actus primi, seu per modum po-

tentia? Circa quod partem affirmativam tuentur omnes Scotistæ, & pater ex dictis de intellectu; quia sicut intelligere supponit intellectum constitutum in ratione intellectus; sic velle, seu volitio supponit voluntatem in ratione voluntatis, seu potentia, quæ tamen potentia numquam destituta est suo actu: & sic non est imperfecta. Quidquid contra hoc potest obijci, facile solvitur ex dictis Disp. antecedenti.

3. Prob. 2. quod inquirat quæstio, est advertendum, quod voluntas divina tripliciter potest considerari. 1. Ut est essentialis ad intra; quatenus competit Deo, qui ut Deus est, amat suam essentialiam. 2. Ut est notionalis ad intra; quatenus est in Patre, & Filio, qui per eam producant Spiritum Sanctum. 3. Ut est essentialis ad extra; in quantum consideratur in Deo, qui vult creaturas. Hoc notato sit

4. Conclusio 2. Voluntas divina, ut essentialis ad intra, est potentia vitalis intellectualis, quæ per amorem ferri potest, & fertur actu circa essentialiam divinam, & alia quæ sunt formaliter in illa. Voluntas divina, ut est notionalis ad intra, est potentia vitalis, intellectualis, productiva amoris infiniti, nimirum Spiritus Sancti. Voluntas divina, ut est essentialis ad extra, est potentia vitalis intellec-

tualis liberè, & contingenter determinans de creaturis. Hæc concl. nulli debet esse dubia; nec alia probatione indiget, quam intelligencia terminorum.

5. An autem voluntas divina sit potentia formaliter ex natura rei distincta, tam ab essentia, quam à sua volitione actuali? Affirmant Scotista cum Subr. Doct. in 4. d. 13. q. 1. ubi ait: *Deus est simpliciter beatus in operationibus intellectus, & voluntatis suæ; non est autem simpliciter beatus in essentia, ut est infinita, nisi eam comprehendat.* Et sicut intellectus comprehendit videndo, ita voluntas suo modo oportet, quod comprehendat amando, ad hoc quod sit perfecte beata: & per consequens utraque potentia, & uterque actus utriusque potentia circa essentiam divinam, ut perfecte se beatificat, erit infinitus. Hucusque Doct. quibus verbis, tria docet: 1. quod intellectus, & voluntas formaliter ab essentia distinguantur: 2. quod habeant rationem actus primi, seu potentia operativa: 3. quod utraque potentia à suo actu formaliter distinguatur, scilicet, intellectus ab intellectione, & voluntas à volitione actuali. Confirm. nam essentia est conceptibilis seorsim à voluntate, & actibus ejus, & voluntas seorsim ab essentia, & actibus suis, &

singulis conveniunt prædicata contradictoria; v. g. Voluntas est operativa, & spirativa, non verò essentia; voluntas est communis tribus personis divinis, non autem spiratio, &c. Ergo voluntas, essentia, & actus voluntatis Dei distinguuntur formaliter ex natura rei.

6. Conclusio 3. Unica, & indivisibilis est divina voluntas; & unica, & indivisibilis formalitas est volitio divina; terminative autem est multiplex. Hæc conclusio est communis. Quod sit una in se, patet ex Subr. Doct. dicente, quod sicut voluntas nostra potest diversis volitionibus tendere in diversa volibilia, ita voluntas divina potest unica volitione simplici illimitata tendere in quæcumque volibilia: erg. &c. Confirm. quia sicut essentia divina est summe simplex, ita est summe simplex divina voluntas, & volitio divina; atqui multiplicitas voluntatum, & volitionum repugnat huic summe simplicitati: erg. &c. Quod autem sit multiplex objective, seu terminative, constat ex omnibus Theologis, varias divisiones assignantibus; constatque ex Sacra Scriptura; nam propter varios effectus, quos habet, illam appellant multiplicem, ut Psalm. 110. *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus.* Sicuti propter varie-

tatem effectuum divine miseri-
cordiæ, & justitiæ, utraque di-
citur pluraliter, ut Psalm. 88.
*Misericordias Domini in æter-
num cantabo.* Et Psalm. 18. *Justi-
tias Domini, recte.*

7. Primum igitur dividitur divina
voluntas in voluntatem benepla-
citi, & in voluntatem signi; volun-
tas beneplaciti est actus proprius
voluntatis divine, quo vult Deus
aliquid, v. g. condere mundum,
damnare Judam, & salvare Pe-
trum. Voluntas signi non est
propriè actus voluntatis, sed est
signum aliquod posterius volun-
tate, quo significat Deus, se velle,
aut nolle aliquid; ut quando
præcipit, aut consulit aliquid,
signum est, quod illud velit.
Appellatur autem voluntas me-
tonymicè, quatenus sumitur sig-
num pro re significata. Sic tes-
tamentum dicitur voluntas tes-
tatoris, quia est signum volun-
tatis ejus. In hoc etiam sensu
dixit Apostolus ad Thesalon. 4.
*Hec est voluntas Dei, sanctifi-
catio vestra;* quia sanctificatio
nostra non est ipsa voluntas Dei
formaliter, sed signum volunta-
tis divine, qua vult nostram
justificationem. Et dicitur quin-
que modis, quia quinque sunt
signa divine voluntatis; videli-
cet, præceptum, prohibitio, per-
missio, consilium, & adimple-
tio, quæ communiter hoc versu
significantur: *Præcipit, & pro-*

*hibet, permittit, consulit, im-
plet.*

8. Voluntas beneplaciti, sub
dividitur in absolutam, & con-
ditionatam; seu in ultimam,
& non ultimam. Voluntas ab-
soluta, & ultima est, quæ habet
infallibilem connexionem cum
existentia objecti, vel exercita,
vel exercenda infallibiliter. Hanc
voluntatem vocat Div. Ang. in-
victam & de illa dixit Apost. ad
Rom. 9. *Voluntati ejus quis re-
sistet?* Et Esther 3. *Non est, qui
tuae voluntati possit resistere.* Et
Psalm. 113. *Omnia quacumque
voluit fecit.* Voluntas benepla-
citi non ultimata, seu conditio-
nata est, quæ actu est in Deo ex
parte actus; sed dependet exis-
tentia rei volitæ ab aliqua con-
ditione ex parte objecti. *Sic
vult Deus, omnes homines salvos
feri.* 1. ad Timoth. cap. 2. in
qua locutione, inquit Ambros.
conditio later, si accedant ad
eum; si & ipsi velint; & Matth.
19. *Si vis ad vitam ingredi, ser-
va mandata;* ubi exprimitur
conditio voluntatis conditiona-
tæ, qua dicit: *Volo, ut omnes
servent mea præcepta, si velint
esse salvi.* De hac etiam volun-
tate intelligitur illud Matth. 22.
*Quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodum gallina con-
gregat pullos suos sub alas, &
noluisti.*

9. Advertendum tamen est,
cum

cum nost. Mastr. in 1. disp. 4. de Divin. Voluntate, quæst. 5. num. 94. cum Ant. Perez, tom. 1. disp. 7. de Divin. Volunt. sect. 2. & 3. contra ferè omnes Jesuitas, quod hæc voluntas non dicitur conditionata ex parte actus, seu ex parte Dei volentis, ita ut vocabulum conditionatæ voluntatis significet conditionem, quæ posita, esset in Deo voluntas salvandi omnes, & ut præcepta servarent; quia talis conditio suspendit actum voluntatis, nam actus qui esset posita conditione, non est, nisi ponatur conditio, ut per se patet; at vero circa omnium hominum salutem, & circa præceptorum observantiam non habet Deus actum suspensum; sed habet actum positivum de præsentī, qui his conditionalibus exprimitur: *Volo, ut omnes servent mea præcepta, si velint esse salvi; volo ut omnes salvi fiant, si ipsi velint, & non impediant.* Unde hæc voluntas conditionata, dicitur tantum conditionata ex parte objecti, seu ex parte rei volitæ à Deo; non tamen est conditionata ex parte subjecti, seu ex parte Dei, nec ex parte actus.

x. Hoc meo videri, suadetur efficaciter à nost. Antonio Perez cit. ex textu Matth. *Quoties voluit congregare filios tuos: & noluisse!* Ubi planè significat.

Tom. I.

tur piissima, & vera voluntas Dei circa congregationem Hebræorum per contritionem, & poenitentiam. Id ipsum constat in alijs Sacræ Scripturæ locis, ubi sæpè reperitur, Deum nolle mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat, & per hanc voluntatem omnes invitatur ad misericordiam consequendam; erg. habet veram, & actualem voluntatem salvandi omnes. Urgetur; Deus antecedenter, seu quantum est ex se, magis vult conversionem, & salutem peccatoris, quam impenitentiam, & damnationem ejus; atqui, si nullatenus vult actum, & verè, non potest velle magis vitam, quam mortem, ut ex se patet: erg. &c. Confirm. Si Deus actum, & verè non haberet voluntatem circa poenitentiam, & salutem omnium hominum, absolute posset proferri oppositum Sacræ Scripturæ, scilicet Deum non magis velle conversionem peccatorum, quam non conversionem: atqui hoc est absurdum: erg. &c.

II Confirm. 2. Quotiescumque Sacra Scriptura potest intelligi in sensu proprio, absque ullo inconvenienti, non debet exponi in sensu metaphórico, & improprio, ut cum D. Aug. sentiunt omnes Theologi: atqui, nullum sequitur inconveniens in eo, quod præfati textus, &

Dd

alij

alij similes intelligantur de vera, & propria volitione Dei circa salutem omnium : g. &c. Respondent ; quod est inconveniens , & valde absurdum ut aliquid eveniat contra veram, & propriam voluntatem Dei, quæ est omnipotens ; & de ratione voluntatis omnipotentis est facere omnia quæ vult ; & ideo dicitur ; omnia quæcumque voluit fecit. Sed contra est : quia ineptè adducunt tale absurdum ; nam illud , omnia quæcumque voluit fecit , & similia , absque ullo inconvenienti possunt intelligi de voluntate absoluta , ultima , & efficaci, & hoc sufficit , ut sit omnipotens ; quin debeant intelligi de voluntate conditionata ex parte objecti , seu termini : g. nullum debet censerī absurdum ex eo , quod quam plura eveniant contra voluntatem Dei conditionatam ex parte objecti. Explicatur hoc : quod eveniat contrarium voluntati Dei, non est imperfectio in Deo ; siquidem , ut inquit Damascenus , ex nostro vitio , ortum ducit : atqui , quod oritur ex nostro vitio , non est imperfectio in Deo , nec Deo imputari debet , ut per se patet : g. &c. Deinde ; quando homines peccant , vel faciunt contra voluntatem Dei , vel non ? Si faciunt ; g. non est absurdum,

quod aliquid eveniat contra voluntatem Dei , & habemus intentum. Si non faciunt contra voluntatem Dei , cur non reputant , ut maius absurdum , ut sint peccata operationes hominum , quæ non sunt contra voluntatem Dei ?

12 Denique Deus præbet auxilia sufficientia omnibus peccatoribus , etiam reprobis, & sæpe gratiam habitualement, tam in Sacramento Baptismi , & penitentia : atqui hoc nequit esse, nisi ex voluntate propria , & vera dandi gloriam , licet conditionata ex parte objecti , si perseveraverit usque in finem : g. &c. Mai. est certa , Probat. min. auxilia sufficientia , & gratia sanctificans , seu habitualis sunt media ad salutem consequendam : Atqui , media ponuntur ex volitione vera , & propria finis : g. Deus præbens media ad salutem omnium , vult proprie , & verè omnium salutem. Confirm. id , quod secundum se bonum est , volibile à Deo est : Atqui conversio , & penitentia omnium peccatorum , & æterna salus eorum , secundum se bona est : g. à Deo volibilis est. Sed Deus dicit , se velle hoc , quod in se bonum , & volibile est : volo omnes homines salvos fieri , & ad agnitionem veritatis venire : g. tenendum est , quod ita vult , conversionem

& salutem omnium volitione propria, vera, & absoluta quantum est ex parte Dei, licet conditionata ex parte hominum seu ex parte obiecti.

13 Alia divisio traditur à Theologis voluntatis divinæ, in voluntatem antecedentem, & consequentem; antecedens est, qua Deus vult aliquid quantum est ex se,tribuendo media sufficientia ad illius consecutionem. Consequens est; qua absolute, & efficaciter vult Deus aliquid, spectatis omnibus ad effectum requisitis etiam ex parte nostra concurrentibus. Pro utraque voluntate afertur exemplum in mercatore, qui voluntate antecedente, vult omnes suas merces salvas esse; voluntate autem consequente, vult efficaciter eas projicere in mare consideratis circumstantiis periculi, in quo versatur: Sic etiam vult Deus damnare Judam spectata illius proditione, & finali impenitentia; attamen habebat voluntatem antecedentem salvandi illum, si non esset proditurus, nec finaliter impenitens.

14 Quarta divisio, & quidem omnium præcipua, est in voluntatem efficacem, & voluntatem inefficacem; efficacem vocant, quæ semper impletur, & impediri non potest, saltem moraliter; de qua explicant

omnia illa sacra scripturæ loca, in quibus dicitur, nullum resistere posse divinæ voluntati; quam proinde Subt. Nost. Doct. in 1. d. 46. q. unica illam vocat ultimatam, & omnino absolutam; ideoque necessario, & infalibiter impletur. Rationem præbet Doct, quia Deus dicitur omnipotens, quia efficere potest quidquid est possibile: g. ultima ejus, & absoluta volitio, quæ dicitur efficax voluntas necessario, & infallibiliter impletur. Nec obstat, quod plura debeant fieri à nobis libere volentibus; quia per divinum decretum, auxilia efecacia, & concursus simultaneum, adest efficax infallibilitas, & tamen non læditur, sed conservatur nostra libertas. Voluntas inefficax est illa, quæ non semper, vel in omnibus ad impletur, qualis dicitur esse illa, qua vult omnes homines salvos fieri; & de qua è contra exponunt alia Sacra Scripturæ loca, in quibus dicitur, hominem posse resistere Dei voluntati; eo, scilicet, quia ejus adimpletio pendet ex aliqua conditione ponenda ex parte creaturæ, quam non ponit, & ideo ejus adimpletionem impedit. Sic Pl. 16. dicitur: *Resistentibus dexterae tue custodi me*, Et in actis Apost. 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.*

Et in Conc. Senonensi contra Luther. c. 15. *Nec tale est De-
grabantis auxilium, quæ resis-
tenti non possit, quod etiam repe-
rit Tridenc. sess. 6. de iustificat.
c. 5. & can. 4. ex qua declara-
tione constat, hanc divisio-
nem coincidere cum duabus
præcedentibus de voluntate con-
ditionata, & absoluta; ante-
cedenti, & consequenti; ita,
quod voluntas efficax coincidat
cum absoluta, & consequenti,
quæ semper ultimam important
divinæ voluntatis determina-
tionem; inefficax vero, cum
conditionata, & antecedenti
reciproceatur, quæ dicunt de-
terminationem divinæ volunta-
tis non ultimam.*

QUÆSTIO II.

*QUODNAM SIT OBJECTUM
divinæ voluntatis, & quomo-
do ab illa ametur?*

R Evocanda sunt quæ di-
ximus de objecto
tam primario, quam secunda-
rio: tam materiali, quam for-
mali divini intellectus; ea nam-
que ratione simili de divina vo-
luntate affirmare debent. Sed
insuper pro clariori hujus quæ-
stionis resolutione.

2. Notandum est 1. Certum
esse, divinam essentiam secun-
dum se præse consideratam,

esse primam objectum divini
intellectus, divinæque volunta-
tis, primitate dignitatis, &
præsuppositionis; cum enim di-
vina essentia sit origo, & fons
omnium perfectionum, est pri-
ma in ratione entis divini; g.
etiam prima censenda est in ra-
tione veri intelligibilis, & in
ratione boni appetibilis, &
amabilis. Difficultas ergo est,
sub qua ratione ipsa divina ef-
sentia habeat rationem objecti
primo moventis, & terminan-
tis divinam voluntatem. Ali-
qui dicunt, quod objectum di-
vinæ voluntatis est divina bo-
nitas non essentialis, sed attri-
butalis. Alij autem asserunt,
quod objectum divinæ volunta-
tis, est bonitas in communi,
prout abstrahit ab increata, &
creata. Alij vero dicunt, quod
objectum motivum est bonitas
increata; terminativum autem
bonitas præcisa à creata, & in-
creata. Communis tamen senten-
tia in utraque Schola tenet,
quod objectum formale prima-
rium tam motivum, quam ter-
minativum divinæ voluntatis
est sola bonitas increata essen-
tialis; bonitatem autem crea-
tam esse solum objectum secun-
darium terminativum.

3. Notand. est 2. pro secun-
do quod inquit quæstio, cer-
tum esse Deum se ipsum amare
amore summe, & infinite ne-

intercessario, non solum quoad speciem, sed etiam quoad exercitium, & individuum. Verum difficultas est; an talis amor infinite necessarius, quo Deus necessario amat sua divina prædicata, sit naturalis, vel liber, & qua libertate? Pro cuius resolutione est advertendum, quod naturale tripliciter potest sumi, 1. prout opponitur supernaturali; 2. prout opponitur violento; & absdubio in utroque sensu amor Dei est naturalis; quia nec superat vires, aut exigentiam Dei, nec est contra ipsius naturam: immò infinite iuxta vires, exigentiam, & naturam divinam. 3. accipitur naturale, prout opponitur libero; quia valde diversimode describatur actus naturalis, ac derivatur actus liber; nam actus naturalis est per modum naturæ; actus vero liber per modum optionis; præsupposita cognitione objecti.

4. Insuper est notandum, quod actus liber non sumitur in presenti pro actu spontaneo, & non coacto, aut per complacentiam habito, ita ut libertas idem significet, quod complacentia; nam liberum in hoc sensu non opponitur essentialiter naturali; siquidem universaliter omne agens, quando agit iuxta suam inclinationem agit sponte, & non coacte; & dum bruta

operantur iuxta inclinationem sui appetitus, sponte, & complacenter operantur absque ulla coactione; & tamen operantur naturaliter, & non liberè. Sumitur ergo hic actus liber strictè, & propriè, quatenus liberum excludit intrinsecam, & essentialem determinationem ad unum. Pro cuius pleniori intelligentia:

5. Notand. est ultimò, cum Subt. Doct. q. 16. quodlibet quod triplex datur libertas: 1. dicitur libertas contrarietatis, seu specificationis, qua voluntas pronutu suo potest tendere in aliquod objectum, vel in ejus oppositum, quaque potest elicere actum amoris, vel odij. 2. dicitur libertas contradictionis, seu quoad exercitium, qua voluntas potest elicere, vel non elicere actum, tendere, vel non tendere in objectum. 3. denique, est libertas essentialis, qua voluntas, cum intrinseca sua ratione sit indifferens, & indeterminata, censetur tamen ex se liberè elicere actum suum, & in objectum tendere, quamquam necessario moveatur. Hanc ergo essentialem libertatem desumpsit Subt. Nost. Doct. ex D. Aug. in Enchiridio cap. 105, ubi loquens de nostra libertate contingentia ad volendum bonum, vel malum, inquit de voluntate Beatorum: *O, orteat prius hominem sic à Deo fieri, ut bene vel.*

velle posset, & male; (Notate nunc) postea verò (scilicet in beatitudine) sic erit, ut male velle non possit: neque enim libero carebit arbitrio: multò quippè liberius erit arbitrium, quod omninò non poterit servire peccato; neque enim culpanda est voluntas, aut voluntas non est, aut libera dicenda non est: qua beati esse sic volumus, ut esse miseri non solum nolumus, sed nequaquam velle possimus. Item ex D. Ansel. de lib. arbit. c. 1. dicente: Qui sic habet quod decet, & expedit, ut hoc amittere nequeat, liberior est, quàm ille, qui sic habet hoc ipsum, ut possit perdere. Liberior igitur est voluntas, quæ à rectitudine declinare nequit. Ecce quomodo libertas essentialis stat cum necessitate ad amandum objectum, ut non possit ab amore cessare, nec oppositum actum, nempe odium, circa illud objectum elicere.

6 Conclusio 1. Deitas sub ratione Deitatis, seu bonitatis essentialis est objectum motivum divinæ voluntatis. Hæc conclusio est Subtiliss. nost. Doct. & omnium Scotistar. immò quoad rem est omnium ferè Theologorum. Prob. ex ipso Doct. in 3. d. 32. q. unic. ubi ait: *Sola autem essentia divina potest esse prima ratio agendi, tam intellectui divino, quàm voluntati;*

quia si aliquid aliud possent esse prima ratio agendi, vilesceret illa potentia. Deinde in Report. in 1. d. 17. q. 3. num. 3. inquit: Sciendum, quod voluntas divina habet aliquod objectum primum, ut essentiam divinam, quæ est sibi perfectio intrinseca; quia omnis potentia operativa exigit objectum suum primum: Atqui voluntas divina solum exigit necessariò divinam essentiam: g. &c.

7 Prob. 2. nam essentia divina sub ratione Deitatis habet omnes conditiones objecti motivi divinæ voluntatis; quia est maximè propter se, & per se volibilis; & est infinita in sua perfectione essentiali, sicut & voluntas; & est radix omnium aliarum perfectionum, & volibilitatis aliorum volibilium: g. &c. Confirm. quia eo modo divina voluntas se habet ad suum objectum amabile, sicut intellectus ad suum cognoscibile: Atqui veritas essentialis est objectum primò motivum divini intellectus: erg. etiam essentialis bonitas est objectum primum motivum divinæ voluntatis. Confirmat. 2. illud primò movet divinam voluntatem ad amorem, quod per se primo apprehenditur à divino intellectu, ut amabile: sed bonitas essentialis se primò apprehenditur ab intellectu divino, ut amabilis; essentia nam-

namque divina, & prædicata essentialia prius concipiuntur, quam attributalia, & cætera alia, quæ divinam essentiam circumstant: erg. &c.

8. Prob. denique conclusio; si aliquid aliud posset assignari pro objecto motivo divinæ voluntatis, vel esset aliquid intra, vel extra Deum: Atqui neutrum potest esse: erg. &c. Prob. min. primo quoad secundam partem; Tum, quia divina voluntas vilesceat, si ab aliquo extra Deum posset primo moveri. Tum, quia sequeretur divinam voluntatem pendere ab aliquo extrinseco, quod divinæ independentiæ, omnino repugnat. Tum denique, quia creatoræ non habent rationem objecti primò motivi divinæ voluntatis, ut quæstione sequenti dicemus: erg. &c. Prob. eadem min. quoad primam partem; cum enim divina essentia sit prior natura omnibus attributis, & relationibus, ab illis suam essentialem perfectionem non accipit, immò potius est earum radix, & origo, ut sæpe diximus: g. ab illis nequit accipere vim terminandi divinam voluntatem, nec illæ proprietates, aut relationes possunt esse rationes, propter quas divina voluntas essentiam divinam amore prosequatur. Bonitas igitur attributalis non potest habere rationem objecti primò mo-

ventis divinam voluntatem; cum quia illa præsupponit bonitatem essentialem, à qua emanat; tum, quia cum sit speciale attributum, non continet virtualiter, nec eminentè, nec radicaliter omnia alia, quæ sunt in Deo, ut per se patet: Essentia autem divina ratione suæ bonitatis, & perfectionis essentialis, non solum identicè, sed etiam virtualiter, eminentè, & radicaliter continet omnia quæcumque volubilia, sive ad intra, sive ad extra; adeoque sola bonitas essentialis habere potest rationem objecti adæquati, & primò moventis ad sui, & omnium amorem.

9. Conclusio 2. Voluntas divina vult, seu amat divinam essentiam, & omnia alia ad intra amore necessario, non naturali, sed libero libertate essentiali. Hæc conclusio est Subt. Doct. pluribi, sed præcipuè in 1. d. 2. quæst. 7. §. Et, vers. Dico tunc. Et quodl. 16. art. 2. & 3. quem sequuntur omnes Scotistæ. Primam part. probat Doctor sic: *Deus est nec sario beatus: igitur necessario videt intellectus, & necessario diligit voluntas objectum beatificum: atqui divina essentia est objectum beatificum:* erg. &c. Antecedens patet, cum enim Deus sit summum bonum, & infinite perfectus, etiam debet esse beatissimus; beatitudo enim est

est status omnium bonorum ad-
dunatione perfectus. Præterea
voluntas infinita se habet per-
fectissimo modo ad objectum
perfectissimum : sed voluntas
divina est huiusmodi : erg. &
summum diligibile se habet mo-
do perfectissimo : sed hoc non
esset verum, nisi ipsum necessa-
riò, & actu adequato dilige-
ret : erg. &c.

IO Præterea, si voluntas di-
vina non amaret necessariò di-
vinam bonitatem, esset mutabi-
lis : sed falsum consequens : erg.
& antecedens. Prob. sequella;
si voluntas divina non amaret
necessariò divinam bonitatem,
posset illam amare, & non ama-
re : sed voluntas, quæ potest
amare, & non amare divinam
bonitatem, est mutabilis ab in-
trinfeco, ut per se patet : erg.
&c. Aliter formatur ratio sit ; in
voluntate divina non datur po-
testas, ut possit ab amore divi-
næ bonitatis cessare : erg. amor
illius est necessarius. Prob. antec.
in voluntate divina non datur
potestas, ut possit tollere à Deo,
quod illi essentialitèr convenit
sed amor divinæ bonitatis con-
venit Deo essentialitèr : erg. in
voluntate divina non est potes-
tas, ut possit ab amore cessare.
Confirm. non est contradictio,
inquit Subt. Doct. quod volun-
tas infinita habeat actum infinitum,
circa objectum infinitum,

ac per consequ. actum necessa-
rium ; & etiam necessariò ; quia
si posset non habere talem ac-
tum, circa tale objectum, posset
carere summa perfectione. Urge-
tur : voluntas divina est neces-
sariò recta, & indfectibilis : erg.
necessariò, & summè amat essen-
tiam, & attributa, quæ sunt
summè, & necessariò amabilia,
sicut sunt necessariò, & summè
bona. Idem patebit in Tractatu
de Trinitate, ubi de Processione
Spiritu Sancti, qui producitur
per viam amoris necessarij.

II Prob. conclusio quoad 2.
partem, ex ipso Subtil. Doct.
nam voluntas est in Deo forma-
litèr, & infinitè perfecta : erg.
est libera, quia libertas est essen-
tialis voluntati, quatenus ten-
dit in objectum suum per mo-
dum inclinationis, & ponderis,
se ipsam ex se determinans ad
agendum ab intrinfeco, non
autem ab ullo extrinfeco. Ideò
hæc libertas opponitur tantum
necessitati naturæ, aut coactio-
nis ; non autem necessitati in-
evitabilitatis, quatenus abstinere
non potest ab illo amore, nec
illum evitare ; in quo differt ab
intellectu, & potentijs naturali-
bus, quæ agunt ex determina-
tione naturæ. Alitèr formatur
hæc ratio sic : Conditio intrin-
seca potentiæ, vel ipsi absolute
conveniens, vel in ordine ad
actum perfectum, non repugnat
cum

cum perfectione in operando: atqui libertas, vel est conditio intrinseca voluntatis absolutè, vel in ordine ad actum volendi: igitur ipsa libertas non repugnat, sed potest benè stare cum conditione perfecta in operando. Atqui talis conditio perfecta in operando est ipsa necessitas, quando scilicet, non intervenit contingentia in operatione: erg. hæc necessitas non tollit libertatem; adeoque licet Deus necessariò suam bonitatem diligat; nihilominus non naturaliter in eam fertur, sed libere libertate essentiali.

12. Probat. 2. eadem pars Conc. ex Philosoph. 9. Metaphys. cap. 2. & 4. & 2. Phys. text. 49. ubi dividit principium ex toto genere in naturale, & liberum; erg. idem principium nequit esse liberum, & naturale. Atqui voluntas divina est essentialiter principium liberum: erg. nequit esse principium naturale. Antecedens constat apud Subtil. Doct. quodl. citato, ubi etiam probat Doct. consequentiam sic: „Voluntas, per se loquendo, „numquam est principium acti- „vum naturaliter; quia esse na- „turaliter activum, & esse libe- „re activum sunt prima, diffe- „rentiæ principij activi, & vo- „luntas, unde voluntas est „principium activum libere. Et „concludit Doct.: „non magis igitur

„cur potest voluntas esse natura- „liter activa, quam natura, ut „est principium distinctum contra „voluntatem, potest esse libere „activa. Hucusque Doctor arguit si intellectus; v. g. aut quod- „cumque aliud principium natu- „rale distinctum à voluntate, nullo „modo potest agere libere libera- „tate proveniente ab ipso princi- „pio naturali; neque voluntas, „quæ est principium liberum ullò „modo poterit agere naturaliter; „quia differentiæ immediatè di- „videntes aliquod genus, omni- „nò, & eodem modo opponun- „tur ad invicem, ut patet in dif- „ferentijs hominis, & bruti, quæ „immediatè dividunt animal.

13. Confirmat. habere exi- „gentiam ad agendum secundum „propositum, seu cognoscendo „singula, in quibus est actio, & „habere exigentiam ad agendum „non secundum propositum, sup- „ponunt, seu constituunt principia „ex diametro opposita, & im- „mediatè primo diversa; atqui „omne agens naturale, prout ta- „le, habet exigentiam ad agen- „dum non secundum propositum, „sed ex impetu nature determi- „nate ad unum; erg. agens ha- „bens exigentiam ad agendum „secundum propositum, præsup- „posita cognitione singulorum „non potest esse agens naturale, „sed liberum. Atqui divina vo- „luntas amaris necessariò essentialiter

divinam, divinamque perfectiones, est huiusmodi: erg. respectu amoris necessarij non est potentia naturalis, sed libera. Roborat. hoc: Voluntas divina amans necessariò, habet eligibilitatem, & optionem in suam operationem; non quidem contingenter, sed infallibiliter: atqui principium naturale hoc nequit habere: erg. voluntas divina necessariò amans non est principium naturale, sed liberum.

14 Si quæras (ait Doct.) quomodo stare possit necessitas cum libertate? Respondet; non est quærenda ratio eorum, quorum non est ratio; demonstrationis enim principij non est demonstratio ex Aristot. & ex Aug. vel voluntas non est, vel libera est. Ulteriùs quærit: Unde est, quod voluntas, licet necessariò agat, non tamen naturaliter, cum non possit natura magis esse determinata ad agendum, quam quod sit necessitas ad agere? Respondet; omne agens naturale, vel est omninò primum; vel si est posterius, erit ab aliquo priori naturaliter determinatum ad agendum: voluntas autem nunquam potest esse agens omninò primum (prius enim debet agere intellectus) & non potest esse determinata naturaliter ab aliquo agente superiori; quia ipsamet est tale ac-

tivum, quod se ipsam determinat in agendo. Sic intelligendo, quod si voluntas aliquod necessariò velit; non tamen illud velle causaretur naturaliter à causante voluntatem, etiam si naturaliter causaret voluntatem; sed posito actu primò, quo voluntas est voluntas, si ipsa sibi relinqueretur; & si posset contingenter habere, vel non habere hoc velle, tamen se ipsam determinaret ad hoc velle. Hucusque Doct.

15 Arg. contra 1. conc. Si divina bonitas essentialis esset ratio primò motiva divinæ voluntatis, esset ratio volendi omnia, quæ vult: atqui non ita est: erg. &c. Prob. min. Tùm, quia non est ratio volendi divina attributa; nam divina attributa per suam attributalem bonitatem movent voluntatem divinam. Tùm etiam, quia non est ratio volendi ipsam volitionem. Tùm etiam; quia bonitas essentialis non continet omnia alia volibilia. Tùm denique, quia voluntas divina movetur ex meritis ad dandam gloriam, & ex sacramentis movetur ad dandam gratiam: g. de primo ad ultimum bonitas divina essentialis non est objectum primo, & unicè motivum divinæ voluntatis.

16 Respond. concessa maiori, neg. minorem; ad cuius

primam probat. respond. neg. assumpt. nam ex divina bonitate essentiali movetur infinite, & unice divina voluntas ad unicum amorem infinitum, quo unico amore vult, seu amat omnia volibilia, & amabilia quavis infinita, alias finiretur, seu limitaretur, si ad aliquam determinatam bonitatem coartaretur, ut per se patet. Ad 2. probationem respond; quod bonitas essentialis est motivum, quo divina voluntas amat omnia amabilia; & cum ipse amor sit amabilis, etiam movet divina bonitas essentialis, ut amet suum amorem per suum amorem, quasi in se ipsum reflectando, quam reflexionem, seu circulationem miram divini amoris explicat S. Dionys. lib. de divin. nominibus cap. 4. sic. *Finē, & principio se carere divinus amor excelenter ostendit, tanquam sempiternus circulus: propter bonum ex bono, in bono, & ad bonum inde linabili conversione circumiens; & in eodem, & secundum idem; & procedens semper, & manens, & remeans.* Ad 3. prob. respond. quod divina bonitas essentialis continet omnia alia bona, vel formaliter, vel eminen-ter, vel virtualiter, vel radicaliter cum ipsa sit omnium aliarum bonitatum fons, & origo, ob quod dicitur bona in

omni genere, ut supra diximus.

17 Ad ultimam prob. respond. ut sapē ex Subt. Doct. & amplius quæstione sequenti, quod intellectus divinus, divinaque voluntas vilescerent, si moverentur ab aliquo creato; unde falsum omnino est, quod moveatur ex meritis ad dandam gloriam, & ex sacramentis ad conferendam gratiam. Quomodo autem intelligatur communis loquendi modus id asserens? Respond. quod in divina bonitate essentiali continentur omnia bona creata, eo ipso ordine, quem inter se habent, scilicet, causalitatis, & effectus, media, & finis. Unde quando dicitur, quod divina voluntas movetur ex meritis, & ex sacramentis, est dicere, quod movetur ex divina essentiali bonitate, prout hæc continet bonitatem meritorum, & Sacramentorum.

18 Contra 2. conclusionem Argu. 1. Liberum, & necessarium opponuntur: erg. si Deus suam bonitatem amat necessario, non amat liberē, sed naturaliter. Respond. aliqui, distingu. antec. liberum quoad specificationem, & exercitium opponitur necessario, concedunt liberum essentialiter, negant. Verum subt. Doct. absolute negat antec; quia liberum oppo-

naturali agendi modo, & necessarium opponitur contingenti. Replic; liberum idem est ac contingens: g. si necessarium opponitur contingenti, etiam opponitur libero. Prob. antec; liberum ita pendet à voluntate, ut possitis omnibus requisitis ad agendum, possit poni, vel non poni: Atqui hoc est contingens: g. liberum, idem est, ac contingens. Respondetur; dist. antec; liberum libertate contradictionis est idem, ac contingens, conc; liberum libertate essentiali, neg. Et eodem modo distinguitur probatio ejus; nam libertas essentialis est inseparabilis à voluntate divina, quæ se ipsam determinat sponte, & delectabiliter ad amorem illum, quanvis non possit non amare.

19 Arg. 2: Naturale, & liberum non sunt differentie essentialis immediate dividentes rationem principij: g. possunt convenire eidem potentia. Prob. antecedens: naturale, & liberum sunt modi agendi, ita ut modus agendi liberè reducatur ad modum agendi naturalem, tanquam ad prius; & cum prius possit esse sine posteriore, non verò posterius sine priori, hinc est, quod datur potentia, quæ tantum sit naturalis, & non libera; non verò datur potentia libera; quin prius sit naturalis:

g. voluntas divina prius se habet naturaliter circa amorem necessarium, & postea se habet liberè circa amorem contingentium. Resp. neg. antec. ad cuius prob. dicimus; quod naturale, & liberum in effectibus, seu in actibus possunt appellari modi agendi prædictarum differentiarum principij; quia principium naturale petit agere modo naturali sibi proportionato; & principium liberum petit agere modo libero. Sicut homo petit agere modo rationali, & brutum modo irrationali; quin ex hoc possit inferri, rationale, & irrationale non esse differentias immediate dividentes rationem genericam animalis: Unde sicut implicat, quod idem principium sit prius rationale, & postea irrationale; vel e contra; pariter implicat de naturali, & libero.

20 Replicabis: in intellectu est duplex operandi modus oppositus, & immediate primo diversus, scilicet, sine discursu respectu principiorum, & cum discursu respectu conclusionum: g. etsi liberum, & naturale sint immediate primo diversa, possunt convenire eidem principio, scilicet, voluntati. Conf. 1. Voluntas nostra producit naturaliter motus primo primos, & liberè alios, qui procedunt ex perfecta cognitione: g. &c.

firm. 2: eadem essentia cum intellectu producit actum naturalem; & cum voluntate actum liberum: g. eadem potentia cum diverso principio, aut requisito poterit producere actum naturalem, & liberum. Conf. 3: necessarium, & contingens etiam dividunt principium agendi, sicut naturale, & liberum: sed hoc non obstante, idem principium potest agere necessario, & contingenter, respectu diversorum, ut concedunt omnes: g. & etiam poterit agere idem principium naturaliter, & liberè. Denique, amor, quo Deus se ipsum amat, est essentialis, & communis tribus personis divinis: g. est naturalis Deo. Patet consequens; tum, quia est à naturali pondere appetitus innati; Tum etiam, quia est verè ad unum determinatus: g. est illi prorsus naturalis.

21 Resp. ad argum. concedend. antec. & neg. consequens: Ratio est manifesta; quia agere cum discursu, & sine discursu, non sunt differentia immediate contrahentes principium, seu potentiam, sed tantum rationem actus: Unde ista differentia primò diversæ solum implicent in eodem actu; non verò in eodem intellectu, qui est potentia indifferens ad agendum per apprehensionem, per iudicium, & per discursum; attamen

quomodocumque agat, temper agit naturaliter; quia per hanc differentiam contrahit rationem principij; & ideo naturalitas, & libertas non possunt competere eidem principio, scilicet, voluntati. Ad 1. confirm. Resp; quod omnis actus nostre voluntatis, dum modo sit ab ipsa, se ipsam determinante, est essentialiter liber; unde motus primo primi sunt liberi essentialiter, etsi sint necessarij ob defectum perfectæ cognitionis; & quia non sunt liberi contingenter, non dicuntur morales, neque sufficiunt ad meritum, aut demeritum.

22 Ad 2. confirm. resp. neg. consequens. quia essentia non est principium proximum, seu particulare, sed radicale, remotum, commune, & universale, à quo non somitur ratio, & specificatio actionis, sed à particulari, & proximo; & de hoc dicimus, quod nequit esse naturale, & liberum. Ad 3. confirm. resp. cum Subt. Doct. quodl. citat. art. 2. in fin. neg. mai. nam inquit: *non est eadem divisio in principium naturale, & liberum, & in principium necessario activum, & contingenter; aliquod enim naturale potest contingenter agere, quia potest impediri: igitur pari ratione, possibile est aliquod liberum, stante necessitate, necessario agere.* Hucusque

que Doct. Contingens autem, & necessarium non sic se habent. Ad ultimam confirm. resp. dist. conseq. ; est naturalis, prout naturale opponitur supernaturali, aut accidentali, aut violento, conc. : prout naturale opponitur libero, neg. Utrumque fatemur, scilicet, amorem Dei erga se esse ex innata propensione, & appetitu rationali ; sed hoc non impedit libertatem ejus essentialem, sed potius juvat. Nec similiter impedit prædictam libertatem, quod talis amor sit determinatus ; quia non est determinatus ab alio, quam ab ipsamet voluntate divina, ita quod (inquit Doct. cit.) voluntas propter firmitatem libertatis suæ sibi ipsi necessitatem imponat in eliciendo actum, & in perseverando, sive figendo se in actum. Ad cujus pleniorum intelligentiam distinguit quadruplicem ordinem necessitatis, seu determinationis in Deo : 1. qua Deus necessario vivit ; 2. qua necessario intelligit ; 3. qua necessario spirat ; 4. qua necessario diligit se. Deinde, querit in quo stet libertas volendi cum prædictis necessitatibus, seu prædeterminationibus ? Resp. quia voluntas delectabiliter, & eligibiliter actum elicit, & permanet in actu. Et hæc de

quæst.

QUÆSTIO III.

AN DEUS POSSIT AMARE

Creaturas posibles?

IN præsentī quæstione unum apud omnes est certum, & in alio est dissidium non modicum. Et quidem omnes tanquam certum supponunt Deum merè possible non velle amore efficaci ; nam talis amor transfert objectum à possibilitate ad existentiam, & futuritatem. Dissidium autem est, an, scilicet, ad creaturas purè possibles terminetur divina voluntas per amorem simplicis complacentiæ ? Nam hic amor, sicut simplex apprehensio fertur in terminos sine affirmatione, & negatione, id est, nec negando de eis esse, nec affirmando non esse ; ita simplex complacentia fertur in simplices bonitates objectorum sine intentione existentia, aut non existentia. Et non procul cedit difficultas de possiblebus secundum esse virtuale, aut eminentiale, quo continentur in divina essentia, & omnipotentia ; quia cum secundum prædictam acceptionem à Deo non distinguantur ; nam ut sic sunt ipsa creatrix essentia potens producere creaturas, & eodem amore diliguntur necessario. Manet igitur difficultas de creaturis

pos-

possibilibus secundum esse formale proprium, quod ab intellectu cognoscitur eis non repugnare in se ipsis.

2 Conclusio nostra sit: Deus potest amare, & de facto amat creaturas posibles amore simplicis complacentiæ. Sic Scot. in 1. d. 8. q. 5. §. igitur potest. Et 3. dist. 32. q. unic. & alibi sæpè. Quæ sententia communiter est contra Thomistas, & communis inter Scotistas. Probat: Creaturæ posibles habent bonitatem, sicut veritatem; nam verum, & bonum sunt passionis entis uniformiter ei convenientes: sed creaturæ secundum esse essentiæ in statu purè possibilitatis habent veritatem sufficientem terminare simplicem notitiam, ut omnes fatentur: ergo & veritatem sufficientem terminare simplicem amorem.

3 Respond. contrarij; quod talia possible non sunt entia actualia, sed potentialia, & sic sunt deligibilia in potentia, non actu diligibilia; sicut corpus quod actu non est coloratum, non actu, sed potentia est visibile. Sed contra; nam veritas entis in potentia est veritas actu intelligibilis à Deo: ergo bonitas entis in potentia est bonitas actu à Deo diligibilis. Probat. consequ.; nam non requiritur maior actualitas in bonitate ad terminandum amorem, quam

in veritate ad terminandam notitiam. Confirm.; ideo divinus intellectus cognoscit omnes veritates entium in potentia; quia licet non sint actualia in se, sunt tamen actu intelligibilia virtute essentiæ ea eminentialiter continentis in ratione objecti: sed similiter divina essentia eminenter continet omnes bonitates in ratione objecti diligibilis: ergo creaturæ posibles eodem modo sunt actu diligibiles, quo scibiles. Neque exemplum est ad propositum; nam potentia materialis visiva non fertur, nisi in colorem actu præsentem, & existentem.

4 Respond. 2. quod bonitas non est passio entis in potentia, seu nominaliter sumpti, prout nempe secundum suam possibilitatem præcisè est ens, prout à chymicis, & impossibilibus distinguitur, sed solum bonitas consequitur ens ut actu existens. Cujus rationem assignant; quia bonum idem est quod perfectum, & integrum, quod deficit creaturis possiblebus defectu existentie. Sed contra; objectum metaphysica non est actu existens; nam metaphysica abstrahit ab existentia: sed metaphysica demonstrat de suo objecto esse verum, bonum, & unum; ergo prædictæ proprietates necessario consequuntur ens in quocumque statu sit. Ratio autem

in contrarium non obstat, nam licet creaturæ possibiles non habeant perfectionem, & integritatem simpliciter, scilicet, entis in actu, habent tamen integritatem, & perfectionem secundum quid, scilicet, entis in potentia.

5 Resp. 3. quod licet veritas, & bonitas uniformiter conveniant omni enti, quia sunt realiter ipsum ens, nihilominus, quoad statum, & motum movendi intellectum, & voluntatem differunt; quia veritas movet intellectum per hoc, quod trahitur ad illum mediante specie, in cuius virtute continetur intentionaliter objectum, licet in se non existat realiter: at verò, bonitas, ut possit habere actuale exercitium movendi, requirit existentiam; quia voluntas fertur in res, prout in se ipsas. Sed contra est 1. sicut veritas proposita per speciem, est intelligibilis, ita bonitas cognita, & ostensa voluntati per cognitionem est diligibilis: ergo, sicut veritas, eo ipso, quod sit in intellectu per speciem, virtute illius est intelligibilis; ita bonum, eo ipso, quod sit apprehensum, & voluntati ostensum est diligibile; aliàs bonum apparens, solummodo habens esse in apprehensione, non posset diligere. Deinde, quia solutio non est ad propositum; nam difficultas non procedit de mo-

tione, sed determinatione; nam motivè certum est, tam verum, quam bonum diligere a Deo, & cognosci virtute essentia continentis eminenter omnes veritates creatas, & similiter omnes bonitates: Sed divina essentia eodem modo continet eminenter veritates rerum possibilium & bonitates: ergo, eodem modo est potens movere ad amorem, quo movet ad noticiam.

6 Confirm. ideo intendimus aliquem finem, & ad ejus prosecutionem movemur; quia per intellectum ostensa illius bonitate, in illa complacemur: Sed tunc talis res solum proponitur, ut possibilis: g. possibile, ut tale cognitum, est diligibile. Immo secundum D. Thomam circa impossibile, ut tale cognitum, datur voluntas inefficax: g. multo melius circa possibile, ut tale cognitum, erit voluntas simplex. Denique, quia secundum D. Thomam omnipotentia necessario connectitur cum possibilibus: sed Deus vult suam omnipotentiam necessario: g. & possibilia. Dices: penitentia necessario connectitur cum peccato, & tamen Deus volens penitentiam, non vult peccatum. Sed, contra; nam ideo Deus volens penitentiam, non censetur velle peccatum; quia penitentia est destructiva illius, & sic amor

penitentia est odium peccati; nam velle alterius destructionem est ipsum odio prosequi: Sed omnipotentia non est destructiva creaturarum possibilem, sed potius edificativa, & necessario illorum productiva: g. Deus volens necessario, suam omnipotentiam esse illorum productivam, eodem amore, est volens esse ab eo producibiles: sed creatura producibilis est creatura possibilis: g. posita connexionem Thomistarum, sequitur necessario amor creaturarum.

7. Obijc. 1. creaturæ possibile sunt actu primum nihil: g. non sunt actu diligibiles. 2. existentia est fundamentum omnis bonitatis: sed possible abstractum ab existentia: g. non sunt bona. 3. Deus omnia quæcumque voluit fecit ex Psal. 113. sed Deus non fecit creaturas pure possibile: g. &c. 4. Deus nullam bonitatem causat in possibilebus: Sed amare est velle alicui bonum: g. non amat creaturas possibile. Denique, amor Dei non est amor affectionis, nam talis amor dicit imperfectionem, cum per illum transformatur amans in rem amatam: g. amor Dei circa creaturas est amor affectionis, seu causatibus bonitatis in objecto. Resp. ad 1. retorquend. arg. Si nihil est: g. non est verum;

& consequenter nequit esse obiectum intellectus. Deinde, salus reproborum actu nihil est, licet esset, si poneretur conditio: g. actu non est volita. Resp. disting. antec; est nihil simpliciter, seu existens, conc. nihil secundum quid; vel in se ipso; ut aliqui tenent; vel in esse cognito; ut nos asserimus; neg. & etiam consequentiam: nam possible aliquid sunt, & bona, etiam in sententia prædictorum Thomistarum ex D. Thoma.

8. Ad secundum resp. quod bonitas consequitur ens ex ratione entis, ac proinde consequitur ens in quocumque statu. Ad 3. resp. quod locus Ps. intelligitur de rebus quas Deus diligit amore absoluto, & efficaci. Ad 4. resp. disting. nam Deus vult creaturis possibilebus bonum necessarium, seu in illo complacet; non vero aliquod bonum contingens; nam sic velle bonum est proprium amoris efficaci. Ad ultimum respondetur; amorem affectionis importare imperfectionem, quando non est in potestate volentis diligere simul amore affectionis; neque illa transformatio affectiva Dei in creaturam per amorem, iudico inconvenientem, nam inquit Dionys. c. 4. de divinis nominib. Deus per amorem pa-

titur extasim. Tum etiam, quia etiam intellectus intelligendo fit res intellecta, quatenus intentionaliter unitur objecto: g. hæc transformatio affectiva nihil aliud est, quam fieri res amara in esse intentionali. Resp. secundo, neg; amorem simplicis complacentiæ esse proprie affectionis, & transformationis; nam ad hoc requiritur, ut motive proveniat à re dilecta, & Deus non movetur à creaturis.

9 Obijc. Bonum possibile est objectum complacentiæ: g. malum possibile est objectum displicentiæ: sed hoc est falsum g. & antec. ex quo sequitur. Prob. min. nam si Deus displiceret in peccato possibile, Deus displiceret, seu odio prosequeretur iustos, etiam Beat. Virg. & Christum Dominum; nam depotentia absoluta potuerunt peccare; sed per peccatum possibile sunt possibiliter peccatores: g. & c. Resp. neg. min. & ad inconveniens assumptum in probatione; respond. quod displicentia de peccato possibile non refunditur in personam, quando persona habet actualiter dignitatem ad complacentiam, & amorem; nam tunc displicentia de tali peccato oritur ex summo amore personæ: Deinde, quia peccatum possibile, non est possi-

bile in sensu composito iusticiæ; sed in sensu diviso, sicut nec peccatum futurum.

QUÆSTIO IV.

QUOMODO DEUS AMET creaturas posibles?

I S upposito ex præcedente quæst; quod Deus amore simplici feratur in creaturas posibles, nunc inquiremus: an libere, vel necessario feratur? Quæ difficultas solum respectu creaturarum possibilem locum habet, nam creaturas futuras certum est solum diligere à Deo amore libero, ut probat Scot. in 1. d. 8. q. ultim. hac ratione: Potentia respiciens aliquod objectum per se, & essentialiter, non necessario respicit illa, quæ non habent ordinem essentialem ad illud primum; sed sicut res futuræ, ita contingenter dicunt ordinem ad Deum ut primum objectum: g. contingenter amantur. Vel ut aliter format ipse Subt. Doct. prædictam rationem. sic: Potentia necessario respiciens aliquod objectum primum, ad nullum aliud necessario se habet, nisi illud primum objectum sit ratio necessario tendendi in illud aliud; sed bonitas divina non est ratio necessaria voluntati tenden-

di volitione efficaci in aliquod objectum aliud bonum, quia nec est aliud necessarium ad consequendum ipsam, nec etiam auget ipsam, seu cum ipsa non plus quierat voluntatem: g. &c.

2. Advertendum insuper est quod dum de libertate divinæ volitionis circa possibilia dubitatur, communiter ab omnibus supponitur, quæstionem non esse de libertate contrarietatis, seu quoad specificacionem; nam cum creaturæ possibiles nullam includant rationem mali, propter quam possint esse objectum divinæ displicentiæ, non potest Deus odio habere, seu displicere de ipsis. Unde tota difficultas reducitur ad libertatem contradictionis: An, scilicet, Deus amet creaturas possibiles, ut potuerit non amare illas, prout ipsi placuerit; vel an ita amet, ut necessario amet illas, absque libertate contingentia? Circa quod Triplex est sententia: 1. defendit, Deum necessario tam quoad specificacionem, quam quoad exercitium diligere creaturas possibiles, affectu simplicis complacentiæ; sic quam plurimi apud Mastr. disp. 4. de Divin. Volunt. quæst. 1. num. 2. Secunda sententia tenet, Deum amare possibilia libere, libertate contradictionis, seu quoad exercitium;

sic etiam plures apud ipsum ibidem. 3. distinguit, & ait, quatenus possibilia habent connexionem cum Deo, & ejus omnipotentia, ac scientia, amantur ab ipso necessario; at vero, quatenus considerantur præcise in se ipsis, sine prædicta connexionem, amantur libere, quoad exercitium; sic tandem alij apud Mastr.

3. Conclusio nostra: Voluntas divina non diligit necessario creaturas possibiles, sed libere, libertate contingentia, seu quoad exercitium. Hæc conclus. videtur expressa apud Subr. Doct. quam pluribus in locis, illamque tuentur Meriner. tom. 1. disp. 2. quæst. 3. Anton. Perez disp. 3. de Volunt. Divin. sect. 2. & est communior inter RR. Scotistas in manuscriptis contra alios, quos refert Mastr. ubi supra, & ipse sequitur dicens: *Hanc teneo, non quia sit expressè Scoti, sed quia modo communis est opinio.* Prob. igitur concl. ex Subr. Doct. in 1. d. 10. quæst. unica, num. 9. vers. *Respondet*, ubi inquit: *Voluntas autem infinita non est necessarium prin. ipsum amandi objectum finitum; quia tunc Deus necessario amaret quamlibet creaturam; immò, & omne amabile: atqui quodlibet possibile est bonum limitatum, & finitum: erg. ex mente Scot. divina*

voluntas non diligit necessario esse possibile creaturarum. Idem confirmat. dum dicit ibidem, quod necessitas dilectionis provenit ex infinitate voluntatis, & ex infinitate bonitatis objecti; quia neutro sine altero sufficit ad necessitatem. Et Paulo infra subdit: *Non autem est ita quando voluntas infinita respicit bonum amabile finitum; quia licet actus sit infinitus quantum est parte voluntatis divina, non tamen est infinitus quantum est ex parte objecti*: erg. juxta Subt. Doct. ad amorem necessarium necessitate exercitij requiritur infinitas objecti, & potentia.

4. Deinde dist. 49. quaest. 5. §. *Quantum*, ad 2. articulum dico, quod voluntas divina nihil aliud respicit necessario pro objecto ab essentia sua, ad quodlibet igitur aliud contingentem se habet; sed creaturae possibiles sunt aliud ab essentia Dei: erg. &c. Præterea d. 32. q. 2. & alibi sæpè probat, Spiritum Sanctum non procedere ex amore creaturarum; quia alias (inquit Scot.) dicendum esset, vel quod Deus amaret necessario creaturas; vel quod Spiritus Sanctus non necessario procederet, quorum utrumque falsum est: erg. juxta Subt. Doct. non necessario voluntas divina diligit creaturas possibiles, sed libere libertate contingentia,

creatura (inquit Scot.) tantum contingentem amatur à Deo: immò completa productione necessaria illius amoris, adhuc est contingentia, ut iste amor sit creatura: erg. de mente Scoti nulla est ratio dubitandi quoad nostram conclus.

5. Prob. conclusio etiam ratione; si Deus necessario diligeret creaturas possibiles, maxime quia in esse possibile sunt necessaria; sed ex hoc capite nulla oritur, necessitas in amore quoad exercitium: erg. &c. Prob. min. Ex infinitate objecti, & omnimoda necessitate in essendo, non sequitur necessitas quoad exercitium in amore potentia finita; & hoc patet, nam Deus est simpliciter necessarius in essendo, & tamen libere quoad exercitium diligitur à creaturis, non alia ratione, nisi quia licet sit infinitas, & necessitas ex parte objecti, est finitas ex parte potentia: erg. è contra; quories datur finitas ex parte objecti quomodolibet necessarij nulla oritur necessitas in amore potentia infinita. Confirm. ideo probat Scot. Deum libere amare creaturas futuras, quia non sunt necessaria ad consequendam Dei bonitatem, neque augent eam: sed hoc similiter verum est de possibilibus: erg. &c.

6. Prob. insuper conclus. ex Doct. Anton. Perez: si divina

voluntas esset necessitata ad amandum possibilia, maxime, vel à bonitate ipsorum possibilia, vel à summa rectitudine ipsius voluntatis, vel à connectione essentiali prædicatorum Dei cum possibilibus; sed à nullo istorum potest necessitari: erg. &c. Prob. min. quoad primam partem: bonitas, quæ in sui amorem necessitat voluntatem, debet habere vim superandi libertatem voluntatis; sed non adest vis in bonitate possibilia ad vincendam, & trahendam libertatem voluntatis divinæ in sui amorem: erg. non necessitatur à bonitate possibilia. Prob. min. bonitas possibilia est finita, & limitata, & varijs imperfectionibus involuta, quæ cum finitate compatiuntur; deinde, libertas divinæ voluntatis est formaliter infinita, quia ita est summè libera, ut magis libera non possit esse: atqui in bonitate finita, & imperfecta non potest reperiri vis ad trahendam necessario libertatem infinitam, & undequaque perfectam, ut ex se apparet manifestum: g. &c.

7. Probat. quoad 2. partem; non esset summè recta divina voluntas, si ex se necessario amaret bonum finitum, sicuti necessario amat infinitum bonum: g. &c. Prob. antec. Ex rectitudine suæ voluntatis non amat Deus æqualiter objecta, nisi habeant

bonitatem æqualem, ut constat: erg. Si quoad necessitatem, æquè amaret bonum finitum, & imperfectionibus involutum, ac bonum infinite perfectum, non esset summè recta divina voluntas quoad modum amandi. Deinde, divina voluntas à se est summè libera; sed implicat quod voluntas, quæ à se est summè libera, sit à se ipsa summè necessitata ad amandum possibilia: erg. &c. Prob. min. Bonum merè possibile ex se est summè infimum bonum; sed non bene percipitur summa libertas à se divinæ voluntatis, si à se esset summè necessitata ad amandum bonum summè infimum: erg. &c. Alias divina voluntas deberet dici à se summè libera, & à se summè necessitata. Ulterius: si à sua infinitate, & rectitudine necessitaretur voluntas Dei ad amandum ut cumque possibilia, etiam necessitaretur ad amandum illa efficaciter in ordine ad existentiam: sed hoc non: erg. &c. Prob. maj. Ideo necessitatur à sua rectitudine, ad amandum possibilia per simplicem complacentiam; quia sunt bona secundum se, & hoc modo amabilia à Deo; sed etiam sunt bona ex se, & efficaciter amabilia à Deo in ordine ad existentiam; alioquin non posset dare existentiam possibilibus: erg. &c.

Prob.

8. *Prob.* quoad 3. partem; primo, quia non datur talis connexio cum possibilibus, ut supra diximus. Secundo, quia connexio omnipotentiae cum possibilibus non reddit possibilia infinite bona, & ad amorem necessarium infinitudo requiritur ex parte objecti, & potentiae, ut dicebat Doct. sup. cit. & ideo Scotistae asserunt, quod Beati, ex visione objecti infinite, manent liberi, libertate contradictionis, ad amandum, vel non amandum infinitum bonum. Tertiò, quia connexio precisè necessitaret ad non odio habendum, seu non nolendum creaturas possibiles. Suadetur: si quando necessario amatur unum extremum, necessario deberet amari aliud connexum, ideo esset, quia non potest existere primum sine secundo; sed licet amato uno, non ametur aliud; dummodo non odio habeatur illud, non sequitur, quod destruat, aut quod voluntas intendat destructionem illius: g. Deus necessario amans suam omnipotentiam, & existentiam, solum necessitatur ad non odio habendum creaturas possibiles cum quibus connectitur. Confirmat. & explicatur consequens: Creatura existens connectitur cum Deo, sine quo existere non potest; atqui homo amans creaturam existentem, & connexam,

non necessitatur ad amandum Deum, sine quo nequit existere; ut patet: sed solum ad non odio habendum Deum, aut non intendendum destructionem illius: erg. &c.

9. *Arg.* 1. Non potest Deus non displicere in peccato actuali, nec potest non se complacere in homine existente in gratia; quia hoc attinet ad suam Sanctitatem infinitam: g. neque poterit non displicere in peccato possibili, neque non complacere in in bonitate possibili. Resp. neg. anteced. ; quia cum peccatum solum sit finitum malum, & gratia finitum bonum, tantum est Deus necessitatus, ob suam infinitam rectitudinem, ad non amandum peccatum, & non odio habendam gratiam; non autem ad complacendum in ista, nec ad displicendum in illo; nec potest efficaciter suaderi oppositum.

10. *Arg.* 2. Necessitas, vel libertas in actu voluntatis Dei desumitur ex necessitate, vel libertate objecti: sed possibilia sunt necessaria: g. necessario ea diligit. Resp. neg. mai. nam necessitas exercitij debet provenire ab infinitate objecti, & potentiae, nec ideo Deus libere amat creaturam futuram, quia in se libera est, sed e contra, ideo habet esse liberum, quia a Deo libere diligitur amore efficaci.

Replicab. : Scientia Dei distinguitur in liberam, & necessariam : sed hæc divisio desumitur penes objectum liberum, vel necessarium, quod respicit : ergo necessitas, vel libertas actus desumitur ab objecto. Resp. talem divisionem esse extrinsecam, nam ex parte scientiæ Dei semper naturaliter tendit in sua objecta, & necessario, nam intellectus cum sit potentia naturalis ex parte sui necessario fertur in objectum, siue necessario, siue liberè propositum, voluntas autem ex suo modo operandi circa objectum finitum, semper liberè operatur.

II. Arg. 3. Deus liberè diligit creaturas posibles : sed potuit ab æterno non diligere : g. quando non diligeret, aliqua mutatio esset in rerum natura : sed hæc mutatio, non stare in Deo, quia immutabilis ; neque in creatura possibili, nam semper & eodem modo est possibilis : g. non liberè sed necessario eas diligit. Confirm. non est transitus à contradictorio in contradictorium, sine mutatione intrinseca in altero extremorum : g. nequit voluntas divina ex non diligenti fieri diligens sine mutatione in se, vel in creatura volita. Resp. I. quod casu quod Deus non complaceret in possibilibus, nulla esset mutatio in Deo, neque transitus à contra-

dictorio in contradictorium ; nam mutatio importat successivam existentiam utriusque extremi secundum durationem, quod Deo repugnat : quod Deus autem ab æterno in aliquo priori natura, vel originis indifferens sit ad velle, & non velle liberè, & quod postea in secundo signo liberè velit, vel non velit, non facit mutationem in Deum, neque transitum ab uno contradictorio in aliud, nam non diligere in illa prioritate actus primi, quæ voluntas divina intelligitur indifferens ad actum, & omissionem, est pura præcisio actus, non exercitium libertatis per omissionem.

12. Resp. 2. negando, quod ex parte creaturarum non daretur mutatio intentionalis, & obiectiva, nam creatura, quæ nunc sunt volita transirent ad non esse volita, & hæc mutatio est sufficiens, nam sicut per affirmativam dilectionem nihil intrinsecum ponitur in creaturis, nisi passiva denominatio voliti, ita per propositionem negativam nihil ab eis auferitur, nisi talis denominatio, quod patet in creaturis etiam futuris, nam ab æterno sunt volita, & tamen ab æterno nullam habent mutationem realem, nam hæc solum est pro tempore : g. sufficit mutatio in esse obiecti. Denique, quavis creatura posibles, quoad pos-

sibi-

fibilitatem logicam non variantur, quia semper eodem modo sunt non repugnantes; tamen variantur per Dei dilectionem quantum ad possibilitatem objectivam, nam non sunt proxime possibiles formaliter, seu in statu proximo transeundi à possibilitate ad futuritionem, nisi prius terminent divinam complacentiam, nam intentio efficax supponit complacentiam in bonitate finis.

13 Replicat Mastr.; denominatio extrinseca provenit à forma in alio existenti: g. non potest esse mutatio in extrinseca ratione, quin sit mutatio in forma denominante. Prob. consequ. quia variatio denominationis extrinsecae debet provenire à forma denominante, quia eadem forma semper, & eodem modo se habet: sed denominatio voliti est extrinseca: g. creatura non potest transire de esse non volito, ad esse volitum, sine mutatione intrinseca in forma denominante. Respondet. quod variatio intrinseca est duplex, passiva, scilicet, & activa, passiva dicit amissionem, vel receptionem novae formae intrinsecae; activa autem importat communicationem alteri, seu idem est, ac alterum immutare per propriam, & intrinsecam formam, & hac potius dicit perfectionem; quare si ex libertate

formae non immutat necessarios, non aliter se haberet passivè, sed aliter se haberet activè; quia non immutaret; quare argumentum solum concludit, quod Deus de non immutante fit immutans per propriam, & intrinsecam formam, quod non est mutari in se, sed aliud immutare, nam denominatio passiva in denominato arguit denominationem activam intrinsecam in denominante.

14 Deinde, si praedicta instantia aliquid probaret, probaret etiam contra dilectionem efficacem divinae voluntatis circa futura, quae juxta omnes libera est; nam ut supra diximus, datur ibi transitus de uno extremo in aliud contradictorium, absque ulla variatione, seu mutatione simpliciter, sed solum secundum quid, in ratione voliti ex parte ipsius futuri cum ordine ad existentiam; qui quidem ordo, aut existentia nihil reale simpliciter est ab aeterno, quando datur transitus. Deinde, si Deus solveret alicui obligationem voti, vel remitteret offensam per condonationem extrinsecam, daretur transitus de contradictorio in contradictorium, absque ulla mutatione physica, sed solum cum mutatione objectiva, morali, aut intentionali ex parte objecti. Denique, quanyis Deus diligeret

necessario creaturas posibles, semper daretur transitus (ut cum adversarijs loquamur) de non amando illas, ad illas amandum; quia semper intelligitur Deus cognoscens creaturas posibles, & nondum amans: g. si proposita difficultas est difficultas, contra omnes est. Atqui omnia prædicta componuntur per transitum ad novum esse secundum quid, & per variationem intentionalem, & objectivam, in ratione voliti: g. idem erit dicendum quanvis sit libera dilectio divinæ voluntatis circa creaturas posibles.

15 Arg. 4. sicut se habet intellectus ad verum, sic se habet voluntas ad bonum: atqui intellectus divinus necessario intelligit verum necessarium: g. & voluntas divina necessario diligit bonum necessarium: sed bonum possibile est bonum necessarium: g. &c. Confirm. 1. voluntas divina diligit omne objectum, eomodo, quo diligibile est: sed bonum necessarium, necessario est diligibile: g. necessario diligitur à voluntate divina. Confirm. 2. carentia dilectionis boni necessarii non est tanta perfectionis, sicut ipsa dilectio: g. ita dilectio necessario est ponenda in voluntate divina. Prob. consequ. quia ibi necessario ponendum est, quod est maioris perfectionis.

Conf. 3. voluntas divina necessario diligit bonitatem divinam: g. & necessario diligit bonitatem possibilem. Prob. consequ. quia nequit divina bonitas perfecte diligi, seu amari, nisi ametur, & diligatur, ut participabilis ab omnibus bonis creaturarum, & ut contentiva omnium bonorum: g. &c.

16 Resp. ad argum. disting. mai; sicut, & eodem modo, neg; sicut, & diverso modo, conc. Etenim, licet intellectus, & voluntas conveniant in hoc, quod intellectus feratur in verum, & voluntas in bonum; tamen cum intellectus sit potentia naturalis fertur necessario in verum; voluntas autem cum sit potentia libera, non necessario, sed liberè, & contingenter fertur in bonum finitum; quia ut supra ex Subt. Doct. diximus, voluntas infinita solum potest necessitari ab infinita bonitate objecti, qualis solum est bonitas divina essentialis ad movendum, & ad necessario terminandum etiam est bonitas divina attributalis. Ad 1. confirm. Respondet. neg. min; quam haud facile probabunt; quia non necessitas, nec contingenteria in bonitate, sed infinitas rapit divinam voluntatem. Ad 2. confirm. respond. disting. antec; Carentia dilectionis boni necessarii non est tanta perfec-

tionis, sicut ipsa dilectio; si bonum necessarium est infinitum, conc; si est finitum, neg. & neg. conseq. Aliàs etiam ob eandem rationem probaretur, voluntatem divinam necessario diligere dilectione efficaci possibilis; quia si melius est, quod voluntas divina diligit bonum finitum, quàm quòd non diligit; etiam melius erit, quod magis diligit, quàm quòd minus diligit: atqui per se notum est; quod magis diligit diligendo efficaciter, quàm per simplicem complacentiam, g. &c.

17 Ad ultimam Conf. Resp. neg. conseq. & antecedens probationis; quia & si non essent creaturæ possibiles, à quibus esset bonitas divina participabilis, æquè perfectissimè tenderet voluntas divina in divinam bonitatem, ac de facto: Unde in quantum ad perfectionem, solum fertur in bonitatem suam, prout est prædicatum divinum inconnexum, seu non connexum cum possibilibus creaturis, quæ possint participare illam. Vel potest responderi concedendo antec. prob; quia divina bonitas, ut participabilis, & ut contentiva omnium bonorum est infinita; & neg. conseq. ratione finitatis creaturarum. Esset enim imperfectio in Deo, quòd ipse voluntas infinite libera, esset ne-

cessitata ad amorem creaturæ, cujus bonitas est finita, & limitata.

18 Quavis autem Scotica mens sit indubitata pro nostra concl. tamen, quia ut ait Mastr. tum temporis oppositum erat communis opinio, ideo antiquiores Scotistæ, quos sequuntur aliqui moderni, congregarunt aliquas Marian. Doct. authorities, quibus videtur pro se, & contra nos sentire. Verum Doctissim. Mastr. suo more efficacissime solvit: Sed, ut ingenue loquar (inquit) ex his locis potius oppositum deducitur; nam in illo eodem quodlib. 16. art. 2. assignans rationem, cùr divina voluntas amet necessario divinam bonitatem, hanc assignat: *Quod voluntas infinita necessario habet actum circa objectum infinitum, quia hoc est perfectionis, & pari ratione non necessario habet actum circa objectum finitum, quia hoc esset imperfectionis, nam imperfectionis est necessario determinari ad posterius, & perfectionis requisita est sic determinari ad prius, & perfectionis concomitantis ad illud quod est simul natura; quæ ratio concludit, ut patet, tam de creatura, in esse possibili finito, quod est posterius voluntate divina; quàm in esse futuro, & actuali. Alia quam plu-*

ra, & valde pulchra possunt videri apud illum disp. 4. de div. voluntate, q. 1. art. 1. num. 4. 5. & 6. ubi in fine ait: Quare concludo in sententia Doct. defendi non posse, Deum velle necessario creaturas in esse possibili, ob aliquam necessariam connexionem, quam in tali esse habeant cum Deo, ac ejus omnipotentia, qualem ponunt RR. ita ut ex impossibilitate creatura sequatur immediatè destructio Dei; quare si necessario vult se ipsum, teneatur etiam necessariò velle creaturas in esse possibili, tamquam necessarias ad suum esse.

QUÆSTIO V.

IN QUO CONSISTAT LIBERTAS contingentia divina voluntatis?

DEUM esse liberum ad extra, tam libertate contrarietatis, quia potest velle, & nolle: quam libertate contradictionis: quia potest velle, & non velle; fatentur omnes Catholici contra Gentiles Philosoph. ut Aristot. & Avic. qui erraverunt asserentes, Deum operari ex necessitate naturæ; atque ideo sine libero arbitrio in suis actibus. Veritas catholica constat expressè ex Sac. Scrip. ut Ps. 93. *Deus ultionum libere*

agit. Exod. 33. *Mis nebor cui voluero; & clemens ero in quem mihi placuerit.* Et alibi sapè. Ratione etiam demonstratur à nostr. Subt. Doct. multipliciter, in 1. d. 8. q. 5. contra Philosophos Gent. Et primo sic: Aliquid fit contingenter in rerum natura: g. causa prima libere, seu contingenter causat: nam si prima causa necessario ageret, in secunda nulla esset contingentia. Secundo, aliquod malum fit in universo: g. Deus non causat necessario; quia agens necessarium causat quantum potest: g. Deus necessario agens, produceret tantam bonitatem, quantam potest esse in universo. Atqui potest esse tanta bonitas, ut cum illa non sit compatibilis aliqua malitia: g. si in universo aliquod est malum, Deus non necessario, sed libere agit. Praterèa, omnis ferè gens Deum precatur pro beneficijs, quibus indiget: & frustra sic precaretur, si talia beneficia Deus faceret necessario, & non libere.

Difficultas autem nunc est, in quo consistat prædicta libertas? Nam quidquid est in Deo, non potest non esse, seu est necessario: sed libera volitio est in Deo: erg. libera volitio Dei est necessaria. Atqui quod est necessarium, seu quod non potest non esse, non est

contingens, indifferens, aut liberum : erg. volitio Dei nunquam est libera, quod est hæreticum. Vel aliter; actus liber importat ex proprio, & essentiali conceptu posse deficere : sed posse deficere, videtur importare mutabilitatem : erg. vel Deus, non est essentialiter immutabilis, vel actus ejus non est formaliter liber. Quæ quidem dubitandi ratio adeò urget, ut Theologos compulerit in quamplures abire sententias. Principas refert, & impugnat noster Mæstr. disp. 2. de Div. Attribut. quæst. 4. art. 2. per totum. Quas, ob brevitatis causam, ibi relinquimus videndas; sed ut minori obscuritate procedamus, sit

SECTIO PRIMA.

IN QUA ALIQUA NOTABILIA proponuntur, & difficultas magis aperitur.

3 **N**otandum est 1. Deum esse simpliciter immutabilem, quam veritatem non solum docet fides in Later. cap. de Sum. Trin. sed etiam lumine naturali innotescit: qua propter Aristor. 8. Physic. & 1. de Cælo, ait: *Primum esse intransmutabile, quia necesse est omne primum, ac maxime summum.* Constat etiam ex ceteris attributis Dei; 1. ex necessitate essen-

di : nam summè necessarium implicat transire de non esse ad esse, & e contra; quia summa necessitas non permittit, quod non sit, vel non esse possit, quod necesse est esse. 2. ex ratione puri actus, nam actus purus ex sua ratione excludit omnem potentialitatem ad aliquid recipiendum, vel amittendum. 3. ex infinitate, nam infinitas simpliciter est cui nihil entitatis, & perfectionis deest, nec augmenti, aut decrementi est capax. 4. ex summa simplicitate, quia hæc excludit omnem compositionem, vel compossibilitatem : e contra vero mutabilitas dicit compositionem cum forma ad quam fieret mutatio; quapropter Særaphic. Doct. in 1. d. 8. quæst. 1. art. 2. dicebat: *Deus non mutatur loco, quia ubique est, non tempore, quia æternitas simul est; non firma, quia unus actus est, unde mutationem secundum formam tollit simplicitas, secundum tempus tollit æternitas, & ideo in Deo est summa stabilitas.*

4 Notand. est 2. maximum esse discrimen inter voluntatem divinam, & creatam, hæc enim utpote finita, & limitata nequit unico actu velle, & nolle prodocere objecta, sed eget ad hoc actibus entitativè diversis, & realiter distinctis; divina vero,

et, quia infinita, & illimitata est, unico, & indivisibili actu in se formaliter infinito, fertur in diversa objecta, jam per modum fugæ, jam per modum prosecutionis; immo eodem indivisibili actu potest velle, & nolle infinita objecta, si darentur; unde voluntas divina omnia vult, omnia creat, omnia conservat, prædestinat quos vult, & quos vult reprobatur, unico entitativè, & indistincto actu, licet per diversos, vel quasi diversos respectus. Ex quo patet indifferentiam talis voluntatis non esse ad diversos actus, sed ad diversa objecta. Quæ doctrina trahitur expressè à Scot. in 1. d. 39. quest. unic. §. *juxta prædicatâ*. Vers. *Quantum*, ad 1. ubi enim clarè fatetur voluntatem divinam, non esse indifferentem ad diversos actus volendi, & nolendi, quia hæc indifferentia oritur in voluntate nostra ex sua imperfectione; ideo enim quia finita est, nequit esse libera ad diversa objecta, quin prius sit indifferens ad diversos actus; e contra vero divina voluntas, cum ejus actus sit infinitus, indifferens est ad plura objecta, quin indifferens sit ad plures actus; sic enim concludit Scot. *Sicut voluntas nostra potest diversis volitionibus tendere in diversa volibilia, ita illa voluntas potest unica volitione simplici, &*

illimitata tendere in quodcumque volibilia.

5. Notand. est 3. quod voluntas creata producit suos actus, illos in se recipit, & medijs ipsis vitaliter operatur attingendo objecta; propter quod communiter dicitur productiva, receptiva, & operativa. De divina voluntate non sic Theologizatur, nam licet sit perfectissimè operativa, eo quod in eodem suo actu infinito attingit objecta, non tamen est productiva, nec receptiva, eo quod actum suum rigorosè, non producit, nec in se recipit: sed nunquid propter hoc deneganda est ipsi libertas? Minime, nam ut expressè tenet Scot. sup. laud. Libertas formalis non est voluntatis, ut productiva, nec ut receptiva, sed ut operativa, verba ejus sunt: *Ita ponitur libertas in voluntate divina per se, & primò in quantum est potentia operativa, licet ipsa non sit productiva, nec receptiva volitionis suæ.*

6. Not. est 4. quod in Deo sicut in nobis duplex invenitur libertas, scilicet, & in actu 1. & in actu 2. Libertas in actu 1. est ipsamet facultas volitiva indifferens in illo priori ad amandum, vel non amandum creaturas; ad decernendum, vel non, illarum existentiam. Libertas in actu 2. est actus

actus divinæ voluntatis, scilicet, volitio, ut actualiter terminatur ad hanc, vel illam creaturam, vel per modum fugæ, vel per modum prosecutionis. Difficultas igitur præsens non procedit de libertate in actu primò; sic enim facillimum esset cum nostro Ponc. constituere divinam libertatem in actu necessario ipsius Dei nudè sumpto: sic enim benè intelligitur, quod idem actus infinitus, propter suam infinitatem, sit simul formaliter necessarius, & virtualiter liber, in quo stat unica probatio nostri Ponc. Non ergo loquimur de libertate in hoc sensu, sed de libertate in actu 2. Sed ut plenius hoc intelligatur.

7 Notand. est ultimo ex Subr. Doct. loco citat. §. *Quantum*, ad 2. art. dico: „ Quod „ voluntas divina nihil aliud „ respicit necessario pro ob- „ jectis ab essentia sua, ad quodlibet „ igitur aliud contingenter se „ habet, ita quod posset esse „ oppositi, & hoc consideran- „ do ipsam, ut est prior natura- „ liter tendentia in illud objec- „ tum, nec solum ipsa, ut vo- „ luntas prior est naturaliter suo „ actu, sed etiam in quantum „ est volens: quia sicut volun- „ tas nostra, ut prior naturali- „ ter suo actu, ita elicit actum „ illum, quod possit in eodem „ instanti elicere oppositum. Ita

voluntas divina in quantum ipsa est sub volitione est prior naturaliter tendentia tali, ita tendit in illud objectum contingenter, quod in eodem instanti possit tendere in oppositum objectum, & hoc tam de potentia logica, quæ est non repugnantia terminorum, sicut dictum est de voluntate nostra, quam de potentia reali, quæ prior est naturali actu suo. Ex quibus verbis Doct. (ut benè advertit Mastr.) constat divinæ voluntati, ac volitioni aliquam veram, ac propriam indifferentiam activam, & contradictionis potentiam convenire, sine qua non est intelligibilis aliqua libertas, & indifferentia ad utrumlibet, nimirum per habitudinem non ad intrinsecos actus, sed ad extrinsecos objecta; unde immeritò potentiam hanc rejicit Caietan. quando quidem est doctrina valde utilis, & necessaria fundata in essentiali conceptu divinæ libertatis, quam concedunt omnes Catholici.

SECTIO II.

IN QUA NOSTRA CON-
clusio proponitur, &
propugnatur.

8 Conclusio nostra; li-
bertas contingen-
tia divinæ voluntatis consistit in

potestatem, seu in indifferentia, quam habet, adhuc, ut est sub divina volitione, ad tendere, vel non tendere ad extra, seu ad creaturas; & ad tendere, seu ad velle hanc, vel illam creaturam. Unde exercitium in his libertatis est ipsamet volitio Dei cum tendentia contingenti ad extra, à qua accipiuntur creaturæ denominationes volitæ, aut nolitæ, & hoc tam efficaciter, quam simplicis complacentiæ; seu tam in esse possibili, quam in esse futuro, & existentiali. Hæc conclusio sic explicata videtur mihi expressa Subtilis. Doct. nost. mens, ut patet ex ult. Notab. præced. Sectionis. Prob. 1. ex ipso ibidem; libertas voluntatis nostræ in eo consistit, quod ut est prior suo actu, ita elicit illum, quod possit in eodem instanti elicere oppositum: g. libertas contingentia voluntatis divinæ in eo consistit, quod ipsa, ut volens, seu ut est sub volitione, & prior tendentia ad extra, ita tendit in aliquod objectum, quod in eodem instanti possit tendere in oppositum: hæc fere ad litteram sunt Scoti: g. libertas contingentia divinæ voluntatis consistit in potestate, in dominio, seu indifferentia quam habet, ut volens est ad tendere, vel non tendere ad extra; & ad tendere in hoc, vel illud objectum.

9. Præterea ipse Doct. in 4. d. 13. q. 1. inquit: Deum velle creaturam dicit principaliter actum divinum, licet connotet transitum ejus super objectum: atqui non potest connotare transitum ad creaturam in esse reali simpliciter; quia ab æterno est divinum velle cum tali transitu, quando nulla creatura habuit esse reale simpliciter: g. connotat transitum ad creaturam in esse diminuto volitæ, & nolitæ. Atqui transitus ille est tendentia, qua velle Dei ut liberum ab æterno, ita tendit, quod poterat non tendere ad creaturam dando ei esse diminutum: g. libertas contingentia divinæ voluntatis, divinæque volitionis consistit in dominio, & potestate, ad tendere, vel non tendere ad extra. Confirm. 1. voluntati divinæ non convenit libertas primo, & formaliter, ut productiva, & receptiva, sed tantum, ut est operativa ad extra: Atqui eatenus est operativa ad extra, quatenus ad extra potest tendere, vel non tendere; seu tendere circa hoc; aut circa oppositum; g. in tali potestate consistit primo, & per se eius libertas contingentia. Cætera patet, & maior est expressa Doct. Subt. in 1. citato dicentis: Ita ponitur libertas in voluntate divina per se, & primo,

ma, in quantum est potentia operativa, licet ipsa non sit productiva, nec receptiva volitionis suae: ergo &c.

io Conf. 2. sicut voluntas nostra se habet ad suos actus, ita voluntas divina se habet ad objecta ad extra: sed voluntas nostra formaliter constituitur in esse liberi, quia ad suos actus ita indifferens est, ut positis omnibus requisitis ad unum, possit illum ponere, vel non ponere, & ponere oppositum: g. similiter divina voluntas est formaliter libera libertate contingentiae ex eo, quod est indifferens, & potens tendere, vel non tendere in objectum creatum; seu tendere in hoc, vel in oppositum. Maior est expressa Scoti ubi sup. ait enim: Voluntas nostra est libera ad oppositos actus, ut sit libera ad opposita objecta, & hoc propter limitationem utriusque actus respectu sui objecti: g. posita illimitatione ejusdem volitionis ad diversa objecta, non oportet ponere libertatem ad oppositos actus propter libertatem ad opposita objecta: sicut voluntas nostra potest diversis volitionibus tendere in diversa volibilia, ita illa voluntas Dei potest unica volitione simplici illimitata tendere in quaecumque volibilia, ita quod si voluntas illa, vel illa voli-

tio esset tantum unius volibilis, & non posset esse oppositi, quod etiam est de se volibile, hoc esset imperfectionis in voluntate divina. Hucusque Doct. g. quantum ad primum quae valde sunt notanda, & praeculis habenda; nam aperte ex illis constat, quod libertas divinae voluntatis, quae est perfectio eius, & ab illa nequit deficere, consistit in potestate, & dominio, quo cum sua volitione essentiali potest tendere & non tendere in quodcumque volibile creato; & tendere circa hoc volibile, & circa oppositum.

ii Confirm. 3. nam libertas vere, & realiter est in Deo, seu in divina voluntate, ac in eius volitione: g. nihil est distinctum realiter ab ejus essentia, voluntate, & volitione. Antec. patet; nam alias Deus non esset vere, & realiter liber, quod abhorrent aures, & est contra Sac. Script. & decisiones Conciliorum. Prob. conseq. nam quidquid est vere, & realiter in Deo, est Deus ipse realissime cum summa necessitate, & simplicitate essendi: g. tam libertas voluntatis, quam volitionis est perfectio, & entitas indistincta realiter a divina essentia, penitusque repugnat eam potuisse non esse in Deo, sicut quaecumque alia ejus perfectio.

Atqui potestas, & indifferentia ad tendere, & non tendere ad extra, est quæ repugnat posse non esse in Deo; tendentia vero actualis ad extra, & ad hanc, vel aliam creaturam non repugnat potuisse non esse in Deo: g. non in hac, sed in illa debemus ponere constitutum libertatis contingentiae divinæ voluntatis, & divinæ volitionis. Urgetur, de libertate divina ad effectus contingentes debemus loqui, sicut de impenstate ad præsentiam in eisdem, sicut de Omnipotentia ad novas productiones, & de scientia libera, quæ non importat quid distinctum à scientia naturali: atqui, hæc & similia nihil adunt illis perfectionibus necessarijs, & infinitis, nisi puram tendentiam, aut terminationem: ergo similiter libertas contingentiae, qua voluit hunc mundum creare, & potuit non velle creare illum, & creare aliam aut nullum, nihil ponit in Deo novum, & distinctum à voluntate, & volitione essentiali, qua se ipsum vult, & amat necessario, & qua intrinsece verè & realiter habet posse velle creare mundum.

12 Arg. I. libertas contingentiae divinæ voluntatis non potest esse quid intrinsecum in Deo: atqui potestas, & indifferentia, quæ est in voluntate

divina adhuc quatenus est sub divina volitione, est quid intrinsecum in Deo: g. in tali potestate, & indifferentia ad tendere, & non tendere ad extra, nequit consistere libertas contingentiae divinæ voluntatis. Prob. mai; quod est intrinsecum Deo, est quid necessarium: Sed necessitas opponitur libertati contingentiae: g. libertas contingentiae nequit esse quid necessarium, nec quid intrinsecum Deo. Resp. neg. mai. ad cuius probat. disting. mai.; est necessarium, in essendo, seu quoad entitatem, conc.; Et in hoc sensu, quidquid est intrinsecum Deo non est contingens: est necessarium in operando, seu quoad tendentiam, & terminationem ad objecta extrinseca, neg. Hæc enim tendentia, & terminatio, quæ est exercitium libertatis divinæ, non est necessaria, sed omninò libera, & contingens.

13 Sed contra insurg. quia in hoc est præcipua hujus controversiæ difficultas nempe, per quid constituatur Deus ab æterno actu liberè volens ad extra; nam vel sic constituitur per indifferentiam, & potestatem tendendi, quo non distinguitur à voluntate divina, neque à divina volitione, vel constituitur sic per præfatam tendentiam, & terminationem ad extra? Non

secundum; tum, quia prædicta tendentia est quid extrinsecum Deo, & libertas divina est quid intrinsecum. Tum etiam, quia talis tendentia potest deficere, ut sæpe diximus; divina verò libertas est indefectibilis. Non etiam primum, nam illa indifferentia, & potestas solum constituit Deum potenter liberè vel le; non verò actu liberè volens, ut per se patet: g. non sufficienter manet explicata divina libertas. Fateor hanc esse præcipuam difficultatem; sed etiam fateor hoc esse mysterium penè inintelligibile, & non facile explicabile. Verumtamen:

14 Respond. quod divina libertas consistit in prædicta indifferentia, potestate, & dominio, quo per se ipsam divina voluntas media sua unica infinita, & simplicissima volitione tendit liberè ab æterno ad creaturas, producendo illas in esse voluto, nam ut ait Subtil. Doct. in 1. d. 45. q. unic. vers. ad argumenta: *Dico quod voluntas divina sub ratione merè absoluta terminat respectum voliti ad ipsam, quod quidem voluntas divina producit in esse voluto, & in æternitate; si ut intellectus producit in esse cognito, vel intellecto*: Et simili modo dicendum est de esse voliti, sicut dictum est de esse cogniti, dist. 36. Hucusque Doct.

15 Instabis; non potest fieri transitus à contradictorio in contradictorium, ac proinde à statu indifferentiæ ad statum determinationis, sine aliqua mutatione, vel saltem sine aliqua nova ratione: sed divina voluntas transit de potente, & indifferente ad volendum, vel non volendum, seu nolendum, ad actu volens, aut nolens liberè, & contingenter: g. non constituitur actu liberè, & contingenter volens per ipsam potestatem, indifferentiam, & dominium, quod in signo indifferentiæ habebat; sed per aliam novam rationem additam in signo determinationis, seu actualis tendentiæ ad extra. Resp: 1. sicut responsum fuit quæst. antec. neg. min. nam propriè ibi non fit transitus à contradictorio in contradictorium; ad hoc enim est necesse, quod successivè existat subiectum sub utroque extremo contradictionis, quod hic non contingit; aliàs pro eodem nunc æternitatis darentur duo contradictoria simul vera; esset enim verum; *Deus vult, hunc mundum fore*; & etiam: *Deus non vult, hunc mundum fore*; quod implicat.

16 Resp. 2. neg. mai. in divinis; nam licet verum sit in voluntate creata, quæ dicitur volens, aut nolens, per varios, & diversos actus; quapropter de non

non volente, nequit dici volens liberè, nisi per novam ei advenientem volitionem: secus autem est de volitione increata, & infinita, quæ cum æquivalet omnibus actibus creatæ voluntatis, etiam ei potest tribuere rationem volentis, aut nolentis absque ullo superaddito intrinseco; sed solum ad summum cum nova connotatione objecti extrinseci voliti, aut noliti.

17 Resp. 3. quod ex parte objecti datur mutatio objectiva secundum quid in æternitate, realis verò, & simpliciter in tempore; quæ quidem sufficit ad hoc, ut Deus transeat à contradictorio nolentis ad contradictorium volentis: Tota autem ratio determinationis divinæ est, quia est liber, ut dictum est. Et hæc solutio sufficit, & facit pro omnibus, quæ ratione immutabilitatis Dei objici possunt; semper enim respondetur, sufficere ad tales contradictiones, dari aliquas mutationes extrinsecas, vel physicas, ut quando aliquid de novo producit; vel morales, ut quando vg. Deus homini remittit votum, aut condonat peccatum, ubi in homine moralis intervenit mutatio. Vel aliter potest responderi cum Subtil. Doct. in 4. d. 16. q. 2. ubi docet: *Potuisse Deum ab æterno velle, ut qui bodie, vg. peccat, maneat ordinatus ad pœnam to-*

to presente anno, quo elapso, non sit amplius obligatus. In quo nulla est contradictio; quia contradictio fuisset, esse scilicet in peccato, & non esse in peccato: esse obligatum ad pœnam, & non esse obligatum simul, & pro eodem tempore; quod non ita evenit, sed solum verificantur pro diversis temporibus, pro quibus compossibilia sunt. In æternitate (inquit Scot.) hæc est vera: Ille pro A est ordinatus ad pœnam; & iste pro B non est ordinatus ad pœnam; nec ista sunt contradictoria, sed sunt vera pro diversis nunc temporis sibi succedentibus, quanvis in voluntate divina simul existentibus: *non potuit esse...*

18 Arg. 2. Si Deus ab æterno potuit transire à statu indifferentiæ ad statum determinationis; seu de non volente ad esse volentem creaturas sine additione, & sine aliqua mutatione: erg. & poterit in tempore sine ulla mutatione velle aliquid de novo, quod prius nolebat; vel econtrà. Atqui hoc communiter à Theologis rejicitur: g. & illud. Resp. quod Suarez, Molina, & alij apud Gonet, immò, & Nost. Lichetus, & non nulli Scotistæ apud Ant. Perez; non renuunt concedere, Deum posse velle in tempore, quod ab æterno non voluit, saltem de potentia absoluta; siquidem nul-

la sequeretur mutatio intrinseca in Deo, & cedit in maiorem perfectionem libertatis infinitæ Dei, quod non solum decernat, potens non decernere, ut defensus in hac questione; sed etiam potens revocare decretum factum, cum sibi placuerit. Sed hanc sentent. notant quàm plures, & gravi censura damnant, quapropter;

19. Respondetur ad argumentum, negand. consequ.; quia ex primo transitu nulla sequitur imperfectio, nec mutatio in Deo; bene verò sequitur ex temporali transitu; nam saltem daretur mutatio moralis; & esset signum inconstantiæ, levitatis, vel ignorantiae; quod non minus Deo repugnat, quàm physica mutatio. Cum enim Deus ab æterno omnia præsciverit, decrevit circa ea quidquid voluit, & vellet facere; erg. si mutaret sententiam esset inconstans, levis, aut ignorans; nam si inter homines aliqua revocantur, & prudenter debent revocari, idcirco est, quia non omnia prævidentur à principio, nec possunt simul occurrere intellectui nostro; Deo autem omnia sunt manifestata in æternitate.

20. Hæc responsio, & responsio conferetur de fide; data Numerorum 23. *Non est Deus quasi homo, nec ut filius hominis, ut mutetur.* Et Prov. 19. *Mul-*

ta cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini permanebit. Et ex pluribus alijs locis apud AA. videndis. Constat etiam ex nostro Doct. in 1. d. 40. quæst. unie. dum inquit, Deum contingentèr prædestinare, quem prædestinat, & posse non prædestinare: *Non simul ambo opposita, nec successive; sed utrumque divisim in instanti æternitatis.* Et dist. 45. q. unie. §. Et, vers. *Respondet, inquit: Voluntas divina potest esse principium volendi, quodcumque volibile, non autem potest esse principium volendi aliquid ex tempore, quia hoc non pot. est esse sine mutatione ipsius voluntatis.*

Et alibi frequentèr agens de immutabilitate divinæ voluntatis, quem sequitur communis Theologorum sententia. Pro chroni- de hujus quæst. monet noster Dupasch; non esse hic quærendam omnimodam claritatem; quia nequidem libertas creata facile capi potest; quanto minus divina, quæ concilianda est cum summa simplicitate, & immutabilitate. Et si quis in re tam obscura maiorem lucem desiderat, non hic, sed in patria eam speret.

*** **
*** **
*** **
*** **

QUÆST. VI.

UTR. VOLUNTAS DIVINA

fit causa rerum, & sub qua ratione?

HÆC quæst. alijs terminis solet proponi, an, scilicet, voluntas divina sit formaliter omnipotentia Dei? Vel aliter: In quo prædicato divino consistat divina omnipotentia? Dari in Deo potentiam ad extra effectivam rerum omnium creatarum, Fide, & rationibus constat, ex Genes. 17. *Ego Deus omnipotens.* Matth. 19. *Apud eum possibilia sunt.* Luc. 1. *Non est impossibile apud Deum omne Verbum.* Ex Symb. S. Athan. *Omnipotens Pater, &c.* Quia tamen Deus habet in se plures perfectiones, & rationes formales, quibus potest convenire esse causam effectivam rerum, merito hic dubitatur: An hoc conveniat divinæ voluntati; nam aliqui dixerunt, ipsam Dei essentiam esse per se ipsam causam rerum; ac per consequens esse per se ipsam omnipotentiam divinam formaliter. Ita Durand. & Suarez: Thomista etiam aliquando dividuntur; nam quidam volunt, actum imperij divini intellectus esse causam rerum, seu omnipotentiam. Alij verò, existimant, intellectum, & volun-

tatem ex æquo, & simul esse prædictam causam. Scotista etiam inter se discrepant; nam Smiling. tract. 3. disp. 7. quæst. 1. num. 7. tenet, causam effectivam rerum, seu omnipotentiam esse actum voluntatis divinæ, seu volitionem divinam tendentem ad extra. Quiroga ait: Omnipotentiam esse quandam potentiam executivam formaliter ex natura rei à divina voluntate distinctam. Pro hac sententia etiam citantur à nostro Boibin, Durand. & Suarez; immò & sibi videtur etiam D. Thomas, qui vocat scientiam Dei causam dirigentem; voluntatem, causam imperantem; & potentiam, causam exequentem. Doct. autem Magistr. propugnat, causam rerum, seu omnipotentiam esse formaliter ipsam voluntatem Dei; quam sententiam sequuntur communiter Scotista pro qua sit prima.

2. Conclusio: Deus non operatur ad extra per essentiam divinam, tanquam per rationem proximam agendi physice, concurrente voluntate solum per modum applicantis: sed principium proximum agendi ad extra est voluntas efficax, absque alia potentia executiva formaliter, aut virtualiter distincta. Conclusio est Scot. quæst. 4. Prolog. ubi absolute negat, in Deo aliam potentiam practicam, &

executivam, præter voluntatem. Et in 2. dist. 1. q. 2. §. *Ad primum principale*. Et dist. 37. §. *Contra istam in fine ait*: Eodem actu, & ejusdem potentia, quo res voluit ab æterno, etiam in tempore producit, nam licet res efficaciter voluerit ab æterno, non tamen pro æterno, sed pro talis temporis differentia; quem sequuntur communiter omnes sui, contra Durand. & Suarium, disp. 3. *Metaph.* sect. 16. Prob. concl. Potentia proxima, & immediate productiva rerum ad extra debet esse principium liberum formaliter, siquidem productio ad extra libera est formaliter: sed libertas formalis, & proxima, nec essentia divina, ut præintelligitur voluntati, neque alicui alio attributo, ut à voluntate distincto convenit; erg. voluntas Dei sicut est principium proximum formaliter tendendi, seu volendi efficaciter, ita est principium proximum liberè exequendi.

3. Respondent; quod licet potentia executiva ex se formaliter non sit libera, tamen liberè operatur ex imperio, & applicatione voluntatis, sicut in nobis contingit. Sed contra: erg. potentia executiva Dei, quatenus ex se est, non liberè, sed necessariò operatur ad extra, & solum extrinsecè ex subordinatione ad voluntatem liberè ope-

ratur. Prob. consequentia; nam quælibet potentia executiva in nobis, quæ solum ex applicatione, & imperio voluntatis liberè operatur, ex se, & ab intrinseco operatur naturaliter, ut videri est in quolibet actu alterius potentia à voluntate, nam intellectio imperata, v. g. intrinsecè, & elicitive, ut comparatur ad intellectum est naturalis, & extrinsecè, & imperative, quia ex applicatione voluntatis procedit, dicitur libera: erg. illa potentia executiva, ut à voluntate distincta, erit principium agendi naturaliter per se, & essentialiter, licet extrinsecè liberè operetur. Conseq. patet; quia principium per se, & intrinsecè activum adæquatè dividitur in per se liberum, & per se naturalem: sed ponere potentiam executivam ad extra intrinsecè naturalem nullus audet admittere: erg. vera est nostra sententia.

4. Confirmatur: quælibet potentia quæ per se, ut distinguitur à quacunque alia, continet virtualiter aliquem effectum, continet per se modum illum producendi virtualiter; nam si potentia ex se nullo modo potest producere effectum, ex se nullo modo illum continet: erg. si datur potentia executiva in Deo, quæ prout distinguitur à voluntate, continet virtualiter effectus, quos producit, prout sic distinc-

ta continet virtualiter modum illum producendi ; quia non datur res sine modo : sed potentia, quæ prout distinguitur à voluntate continet modum producendi effectum, de necessitate talis modus producendi est ab intrinseco naturalis : ergo talis potentia executiva est repugnans in Deo.

5 Urgetur. 2. operari ad extra debet convenire Deo cum perfectissimo modo libertatis : sed perfectiori modo est libera operatio, quando egreditur à potentia libera elicitivè, seu immediate exequente ; sicut in nobis perfectiori modo volitio est libera, quam actus alterius potentia ex imperio libero elicitus, nam volitio elicitur immediate à potentia libera, non autem actus alterius potentia, qui ab illa elicitur ex imperio voluntatis ; nam iste actus dicitur liber per participationem extrinsece, & secundario ; primus vero dicitur liber per essentiam intrinsece, & primario : g. si productio ad extra non est actus immediatus procedens à voluntate divina, sed ab alia potentia ex applicatione illius, non est libera perfectissimo modo libertatis : g. nostra sententia sine dubio est admittenda, & magis congruens infinitæ perfectioni, & efficaciarum divinæ voluntatis.

6 Conclusio 2. Omnipotentia, seu potentia executiva, non

consistit simpliciter in actu libero, & efficaci divinæ voluntatis, sed volitio efficax, se habet per modum actionis, & voluntas quatenus nata est producere per talem actum, se habet per modum potentia, & actus primi. Concl. est contra Molin. Smising, & alios. Est tamen communis apud Scottistas. Prob. divina voluntas licet non immediate, & per se, sed mediante actu spirandi, producit Spiritum Sanctum ; tamen voluntas ipsa secunda dicitur potentia productiva, & actus spirationis dicitur exercitium, & actus illius : g. similiter ad extra, velle efficaciter rem esse pro tali tempore, est actus divinæ voluntatis, non ut in æternitate connotat rem in esse volito, sed prout in tempore connotat rem in fieri, & divina voluntas sortitur rationem potentia, & actus primi productivi. Confirm : non minus Deus est omnia potens, quam omnia volens ; sed potentia volitiva ad extra non constituitur in ipso actu volendi libero, sed in ipsa voluntate per modum actus primi, à qua oritur talis actus, & volitio libera ut est ratio volendi est actus secundus, & exercitium illius potentia : g. idem dicendum est pariformiter, in linea executiva, scilicet, quod ipsa voluntas in ac-

tu primo est omnipotentia, seu virtus productiva ad extra, quatenus est nata contingenter operari, & quia volitio, ut connotat rem in fieri est actio, & exercitium talis potentia; nam omnipotentia naturaliter, & necessario convenit Deo, non tamen actu operari libere: g. non constituenda est omnipotentia in ipso actu.

7 Arg. 1. præsertim Suarez contra 1. conclusionem; Deus ideo est omnipotens, quia est simpliciter infinitum in omni genere: sed essentia divina est simpliciter infinita ex se in genere entis: g. non solum est quasi radicaliter, & remote principium executivum ad extra, sed etiam formaliter, & proximè. Resp. neg. consequ. nam eodem argumento probaretur Deum esse omnia volens; & omnia sciens per essentiam, sine attributis intellectus, & voluntatis formaliter, vel virtualiter distinctis, quia esse omnia volens, & omnia sciens conveniunt Deo, quia est infinitus simpliciter in genere entis. Unde ex eo, quod Deus per essentiam sit infinitus in genere entis, solum inferitur, quod potentia omnium productiva, sit attributum necessario consequens divinam naturam, sicut cætera omnia divina attributa. Aliter Resp. neg. mai; nam

supposita infinitate essentia in essendo, quæ est radix omnium aliarum perfectionum, adhuc non ageret, nisi esset infinite intelligens, & infinite volens formali infinitate cuilibet facultati, & attributo propria. Unde Subt. nost. Doctor, quodl. 14. num. 23. inquit: Si essentia Dei non esset volens, nihil omnino posset causare ad extra; quia nihil posset causare, nisi naturaliter.

8 Instabis; in tantum Deus habet potentiam activam ad omne possibile, quia continet eminenter per infinitatem suam perfectiones omnium; sed illa continentia, & infinitas se tenet ex parte essentia: g. & potentia. Prob. min; quia sola essentia est fons, & radix totius esse: g. &c. Resp. neg. mai. Non enim confundi debet continentia eminentialis cum virtuali; nec omnipotentia præcisè, & formaliter convenit Deo ratione continentia eminentialis tantum, sed eminentialis virtualis, & hæc convenit Deo formaliter, & præcisè in ratione principij activi, & radicaliter tantum in ratione essentia. Replic. Deus in tantum est omnipotens, in quantum est fons totius esse; sed non est fons totius esse, prout intelligens, & volens, sed prout ens infinitum, g. est omnipotens per essentiam. Resp. dist. mai. Prout est fons per con-

inentiam eminentialem virtua-
lem totius esse ; conc. per con-
tinentiam tantum eminentialem,
neg. mai. & conseq. Nisi enim
conteret creaturas virtualiter,
& in ratione principij activi,
non diceretur omnipotens, sed
purè infinitus ad se, & in se,
& velut otiosa.

9 Arg. 2. actus omnes in-
tellectus, & voluntatis sunt,
immanentes : g. nihil ponunt
ad extra : sed omnipotentia
ponit res ad extra : g. est dis-
tincta ab utroque. Resp. dist.
ant. sunt immanentes formali-
ter, conc. objective, & termi-
nativè quatenus connotant ter-
minos productos ad extra, neg.
ant. Nam entitative, & forma-
liter quidem immanent per
æternitatem, sed connotative,
& per respectum ad effectus, &
terminos, qui ponuntur à vo-
luntate, actus ejus sunt quasi
transeuntes, non præcisè, qua-
tenus est operativa, sed quate-
nus est productiva. Instab. velle
divinum eodem modo res-
picit Deum, & creaturas : sed
non est productivum, prout ter-
minatur ad Deum : g. nec ut
respicit creaturam. Mai. patet.
Non enim sunt duo velle in Deo ;
min. etiam est certis. Res. neg.
mai. & conseq. probat ; nam
prout respicit Deum, est pure
operativum, supponens exis-
tentiam ejus ; non ita, prout

respicit creaturam ad cujus exis-
tentiam terminatur, ut producti-
vum. Utrumque eidem actui po-
test convenire propter infinita-
tem. Replicab ; si ut respicit
creaturam, esset productivum,
eam produceret in esse existen-
tiæ, & simpliciter reali ab æter-
no : sed conseq. est falsum : g.
&c. Prob. sequell. quia non est
potior ratio, cur ab æterno sit
tantum operativum, & produc-
tivum, quam in tempore. Resp.
neg. mai. & ant. probat ; quia
fecunditas, seu efficacia pen-
det ab eius libertate, quæ non
vult producere res, nisi in tem-
pore.

10 Arg. 3. omnis potentia,
quæ iam habet positum termi-
num sibi adæquatum, non po-
test ad ulteriora terminari, alio-
qui ille prior esset, & non esset
adæquatus, ut patet : sed vo-
luntas Dei jam habet terminum
sibi adæquatum, idem est de intel-
lectu : g. non potest in ulteriora
terminari ; v. g. ad creaturas pro-
ducendas : g. in Deo requiritur
alia potentia productiva præter
voluntatem, & intellectum. Prob.
min. nam voluntatis Dei termi-
nus adæquatus, est Spiritus Sanc-
tus, & verbum respectu intellec-
tus : g. &c. Prob. antec. nam
uterque est productus ; verbum
quidem per intellectum ; Spiri-
tus verò per voluntatem, &
uterque tam est infinitus, quam

ipse intellectus , & voluntas. Resp. 1. quod argum. hoc , si quid valeret , probaret etiam Deum extra se nihil intelligere, nec velle; quod falsum est in omni sententia. Resp. 2. dist. mai. In ea ratione secundum quam ille terminus est illi adæquatus, conc. sub alia ratione, neg. mai. Et ad min. dico, verbum, & Spiritum Sanct. esse terminos adæquatos productionum ad intra, non vero ad extra, & quæ producuntur liberé. Potentia generandi, & spirandi distinguuntur à potentia creandi; illa est potentia notionalis, seu personalis, hæc verò essentialis; per illam communicatur essentia in perfectissima identitate, & terminus productus est sola personalitas, seu relatio Filij, & Spiritus, quæ non est quanta, ut videbitur: per istam verò communicatur substantia, & existentia distinctissima. Igitur potentia generativa, & spirativa exhauriuntur, seu adæquantur per suos illos terminos, non autem potentia operativa, & productiva ad extra.

II Arg. 4. sicut munus intellectus est intelligere, munus voluntatis est amare; sed intellectus infinitus non habet virtutem, nisi ad intelligendum: g. neque voluntas, nisi ad amandum: atqui omnipotentia est virtus ad producen-

dum: g. non consistit in voluntate formaliter, sed in prædicato alio distincto. Resp. conced. totum præter ultimam consequ; nam producere est amare, seu velle rem existere. Repl; Deus vult producere per omnipotentiam: sed hoc innuit esse prædicatum distinctum à voluntate: g. &c. Resp. conc. mai. & neg. min; nam etiam Deus vult amare, & si mavis, vult amare per voluntatem, & hoc non innuit amorem derivari à distincto prædicato à quo derivatur volitio. Repl. 2. Quando in principio creavit Deus universa, dicendo fecit ea; ut constat ex Genes. 1. *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux*: & alia hujusmodi sapè; sed dicere pertinet ad intellectum: g. in intellectu consistit omnipotentia. Resp. conc. mai. & dist. min; dicere verbum pertinet ad intellectum, conc; dicere in tota sua latitudine, neg. & etiam consequ. nam datur dictio, quæ est imperium *fac hoc*, vel *fiat hoc*, & hoc pertinet ad voluntatem. Quod autem in Genesi loquatur Moyses de doctrina, quæ est imperium constat ex Ps. 148. *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt*: Sed mandare, seu imperare pertinet ad voluntatem, sicut illuminare, seu dirigere, ad intellectum: g. imperando per voluntatem, dixit, seu

seu produxit. Dicitio autem intellectus solum est ostensiva; non verò effectiva.

12 Arg. contra 2. conclusionem pro nost. Smising; Volitio divina naturaliter Deo convenit, & est principium physicum operis ad extra; sed hoc sufficit, ut sit omnipotentia: g. ita est. Prob. mai: quoad 1. part; volitio divina non potest non Deo convenire: g. necessario, & naturaliter illi convenit. Prob. 2. pars; volitio creata est principium physicum habituum: g. & volitio divina est principium physicum ad extra. Respond. neg. mai. quoad 1. part; quia vel loquitur de volitione divina absolute inspecta, vel efficaciter ad extra considerata? Si 1. non potest esse omnipotentia, quæ est terminus connotativus, & præcisè respicit terminum ad extra. Si 2. falsum dicit, nam actus efficax divinæ voluntatis ad extra, non necessario Deo convenit, sed liberè contingenter, quia liberè Deus ad extra producit. Secunda pars mai. est falsa, & neg. paritas, quæ in ejus probatione ponitur: nam habitus acquisitus essentialiter petit actum ad sui productionem; & consequ. habitus acquisitus in voluntate necessario petit volitionem ad ejus existentiam. At verò potentia Dei executiva debet esse actus primus,

& naturaliter Deo convenire, quorum neutrum habet divina volitio.

QUÆSTIO VII.

DE AFFECTIBUS DIVINÆ voluntatis.

1 **D**iscussis iam pro nostra tenuitate difficultatibus præcipuis, quæ de voluntate Dei communitet exagitantur; superest, ut de aliquibus ejus affectibus breviter, & per quasdam quasiunculas, quid sit tenendum, resolvamus.

2 Quæritur igitur 1. Utrum in Deo sit amor? Resp. affirmative. Joann. 3, *Sic deus dilexit mundum*. Ratio est; quia amare, est velle bonum alicui; Deus autem vult creaturis, tum bonum naturale, nempe existentiam; tum morale, gratiam, scilicet, & gloriam: ergo &c. Amor quem habet ad creaturas, vel est amor benevolentia, quo fertur circa rationales, quas amat propter se ipsas, & non propter alia; quod si ab illis redametur, est amor amicitia: vel est concupiscentia, & isto amore fertur in irrationales, quas amat propter rationales. Porro, amor Dei est equalis respectu actus, quia est indivisibilis; est autem inæqualis ex parte affectus; quia

vult maius bonum uni, quam alteri.

3. **Quaritur 2.** an in Deo sit odium? Resp. Esse in Deo odium abominationis, quo abominatur peccatum, tanquam suæ bonitati contrarium, & salutis nostræ. Et etiam odium inimicitia, quo ex displicentia personæ peccantis, vult illi inferre malum. Nec quis dicat, voluntatem non posse ferri in malum; hoc est enim, in malum diligendum; non detestandum: vel hoc est verum de malo culpæ, non de malo pœnæ. Dices; velle alicui malum, hoc est contra charitatem. Hoc verum est, quando ratio volendi est injusta; quando autem Deus vult malum pœnæ, est iusta, quia hoc sua exigit iustitia.

4. **Quaritur 3.** utr. in Deo sint gaudium, & tristitia? Resp. esse gaudium, seu delectationem; gaudium enim est affectus voluntatis circa bonum præsens: Omnia autem bona sunt præsentia Deo, immo ipse est summum bonum: g. est in illo gaudium, aliàs non esset perfectè beatus, quia gaudium est proprietatis resultans ex beatitudine. Resp. tristitiam non esse proprie in Deo, quia est affectus circa malum proprium præsens. Quod si tristemur de malo proximi; hoc est, quia apprehendimus illud tanquam proprium;

Deo autem nullum est malum proprium præsens, nec apprehendit nostrum, ut suum: g. non est in illo tristitia propria. Potest tamen dici, quod habeat quandam displicentiam mali, quod committimus.

5. **Quaritur 4.** utr. sint in Deo desiderium, & fuga? Resp. neutrum esse in Deo; quia desiderium tendit ad bonum futurum, quod desideratur; & fuga respicit malum proprium, quod fugimus: respectu autem Dei omne bonum est præsens, & nullum malum potest illi accidere; & sic non est in illo desiderium, aut fuga respectu sui: licet respectu nostri possit dici cum Chrysost. quod nobis gloriam desideret, & damnationem detestetur.

6. **Quaritur 5.** utr. in Deo sint spes, & desperatio? Resp. non esse spem; quia tendit circa ignota, vel circa bonum futurum, vel circa bonum, cuius assecutio speratur ab alio; hæc omnia autem non sunt in Deo: g. nec spes respectu sui: potest tamen sperare nostram salutem. Resp. non esse desperationem quia fertur circa bonum absens, quod obtinere non possumus: vel circa malum, quod repelleret non valemus. Tamen respectu nostri, dici potest quod Deus desperet de nostra salute: sed hoc dicitur secundum nostrum

trum intelligendi mudum.

7 Quærit. 6. utr. sit in Deo timor, audacia, & ira? Resp. non esse in Deo timorem; quia est circa malum proprium futurum; & si timeamus de malo proximi, hoc est, quia illud, ut proprium apprehendimus. Non est etiam audacia; quia fertur circa ardua, & nihil est difficile Deo. Non est tandem ira, si summatur iuxta Aristot. pro appetitu doloris vicissim inferendi adversario; licet enim inferat dolorem peccatori, non potest tamen ab illo accipere. Si sumatur pro appetitu vindictæ, est aliquomodo ira in Deo.

8 Quærit. 7. utr. In Deo sit *justitia*? Resp. 1. Quod cum *justitia* sit virtus inclinans voluntatem ad reddendum unicuique quod suum est. Alia est generalis, quæ versatur circa bonum commune, & est *justitia* boni civis: alia est specialis, quæ occupatur circa bonum particulare, & est *justitia* boni viri. *Justitia* subdividitur in *justitiam* ad alterum simpliciter, quæ tendit in personam à se distinctam, ut quando Judices puniunt reos; & in *justitiam* quasi ad alterum, quæ respicit se ipsum, ut quando se castigat peccator propter sua crimina. Resp. 2. Ulterius dividi *justitiam* in commutativam, & distributivam. Prior consistit in

pactis, emptionibus, venditionibus, locationibus, permutationibus, &c. & in hac attenditur æqualitas inter res, & res, quæ vocatur proportio arithmetica, ut tantum reddatur, quantum acceptum est. Secunda consistit in distributione premium, & vocatur remunerativa; vel pœnarum, & est punitiva: in hac autem servatur proportio geometrica, quæ respicit personas, & tantum dat de premio, vel de punitione, quantum fuerit meritum, vel demeritum.

9 Resp. 3. Si *justitia* sumatur pro rectitudine voluntatis exequentis, quod sibi bonum videtur, *justitia* est in Deo: habet enim voluntatem summè rectam, & quæ est prima regula rectitudinis: unde ait Anselm. *Justum est quod vis, non justum quod non vis*. Si sumatur *justitia* pro rectitudine voluntatis exequentis, quod præcipitur per legem, non est *justitia* in Deo; quia nulla est lex, quam Deus teneatur observare. Non est ergo *justitia* generalis in Deo, quæ teneatur reddere comunitati aliquid, quod illi debeatur ex necessitate legis, sed tantum quod vult illi dare. Resp. 4. Non est in Deo *justitia* ad alterum, quia est reddere alteri jus suum; sed nullus habet jus in Deum; jus enim in uno, supponit debitum in altero: unde dicit Anselm.

Just-

Iustus es Domine, non quia reddis debitum; sed quia facis, quod te decet. Quod si Paulus vocat coronam gloriæ, coronam iustitiæ: vocat illam sic, quia debeat ex fidelitate, Deus enim promissit gloriam laborantibus. Quod si dicatur, remuneratio- nem deberi virtuti: hoc est, ex honestate, & decentia, non est iure stricto.

10. Resp. 5. Quod sit in Deo iustitia ad se ipsum, quasi ad alterum, quia voluntas D. inclinatur ad volendum alteri illud omne, quod decet suam bonitatem, vel suam iustitiam: ut quando Deus parcit peccatoribus, & reprobos punit, in hoc est iustus: non quod illorum meritis aliquid debeat, sed quia hoc debet suæ bonitati, aut iustitiæ. Hæc autem iustitia dicitur ad se ipsum, quia respicit perfectiones suas: & dicitur ad alterum, quia propter illas punit malos, vel ignoscit illis. Resp. 6. Non esse in Deo iustitiam commutativam strictè sumptam: ad illam enim requiritur æqualitas inter datum, & acceptum: Deus autem nihil accipit à creatura, etiamsi in honorem illius dicantur fieri actiones creaturæ: unde dicitur Job 22. *Quid prodest Deo, si iustus fueris; aut quid ei confert, si immaculata fuerit vita tua?* Deus ergo nihil debet creaturæ, quidquid faciat ipsa:

omnes enim actiones nostræ debentur Deo titulo gratitudinis, quia scilicet, Deus nos creavit, & conservat quotidie: unde, si gloria dicatur nobis deberi; hoc non est ex iustitia propria, sed ex fidelitate, in quantum illam promissit operibus nostris.

11. Resp. 7. Non esse in Deo iustitiam distributivam: qui enim habet illam, tenetur reddere præmium æquale æquali merito; & non præferre unum alteri: in hoc enim consistit personarum acceptio, quæ est defectus contra iustitiam: at Deus potest dare, si velit, maiorem gloriam minori merito: communiter etiam dat majores gratias, uni, quam alteri: unde habetur Matth. 20. *Volo dare huic novissimum, sicut, & tibi; non facio tibi injuriam, tolle quod tuum est:* erg. non est iustitia distributiva in Deo.

12. Quær. 8. Utr. Sit in Deo misericordia? Resp. Si misericordia sumatur pro compassione, seu pro motu appetitus sensitivi inclinante ad sublevationem miseræ alterius, non est in Deo; in eo enim non est appetitus sensitivus: & hoc est quod dicunt, materiale misericordiæ non est in Deo. Si sumatur verò pro sublevatione miseræ alienæ, quæ sit, vel præservando, vel liberando, in Deo reperitur: Psalm. enim 144. habetur: *Mi-*

serationes ejus super omnia opera ejus; unde Ecclesia canit: *Deus cui proprium est misereri.* Illa autem misericordia patet manifestè in operibus ejus: unde dicunt Patres, quod Deus remunerat supra condignum, cum ejus præmium superet merita nostra juxta D. Paulum: *Non sunt condigna passionibus hujus temporis ad futuram gloriam.* Dicunt etiam, quod puniat citra condignum, & minus quam nostra peccata exigant. Tandem asserunt, Deum justificare ultra condignum; quia dum peccavit homo, indignus est veniæ, quam Deus illi tribuit, impertiendo gratias, quibus adjutus, veniam meretur.

13 Quæ. 9. Quomodo possit Deus præmiare supra condignum, & non ire contra justitiam? Quomodo etiam dicatur misericordiam Dei videri in omnibus, attamen Jacobum cap. 2. dicere quod *Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam?* Dico ad primum Deum facere supra justitiam, non contra; sicut qui daret decem nummos, & deberet tantum quatuor. Ad secundum dico; fieri illi judicium sine misericordia totaliter liberante, conciliqualiter relaxante, & mitigante pœnas debitas, neg.

14 Quæ. ultimo: Quomodo Deus dicatur punire citra

condignum, cum puniat æternaliter peccatum, quod commissum fuit quasi in instanti? Resp. Ideo puniat citra condignum, quia peccatum est infinitum intensivè, ratione objecti quod lædit, & quod intensivè infinitum est: attamen pœna est tantum infinita extensivè, scilicet, duratione. Cur autem pœna sit æterna, est primò, quia peccatum infinitum est, ut diximus: Secundò, quia licet materiale peccati sit temporaneum; nempe actio qua committitur peccatum; attamen formale peccati, seu culpa durabit in æternum in anima damnati; & sic potest puniri æternaliter. Tertio, quia sicut gloria est æterna, pœna talis debet esse.

DISPUT. V.

DE PROVIDENTIA Divina.

Providentia in communi est nomen univocum, vel analogum respectu prædestinationis, & reprobationis de quibus disp. seq. Deo dante, disputabimus, & aliàs providentia, ut videbimus per se ad voluntatem pertinet; quare meritò post notitiam de voluntate in communi, ut perfectius innotescat, & ante notitiam de prædefinitione, & prædestinatione in speciali, hanc

disputationem in presenti loco
eligimus discutiendam.

QUÆSTIO I.

AN, ET DE QUIBUS DETUR
in Deo providentia, & ad quam
potentiam per se per-
tineat?

Suppono cum communi
consensu, præcipue
cum nost. Doct. in 1. d. 46. §.
ad primum. *Providentiam esse
directionem rerum factibilium
in suos fines; seu ut ait Doct.
Est ordo mediorum, seu directio
quibus unaquæque res suum fi-
nem assequitur.* Quæ directio
potest considerari in intentione,
quo pacto actio intelligendi in
mente artificis dicat modum
operis efficiendi, & actum vo-
luntatis imperantem, ut opus
tali modo fiat, importat; vel
in executione, prout ipsam ope-
ris præconcepi, & voliti effectio-
nem dicit. In priori sensu, pro-
videntia proprie nomen provi-
dentia, & prædefinitionis sortit-
ur, nam deribatur à pro, &
videre, quod est ante operis exe-
cutionem videre, & præordina-
re: in posteriori autem sensu
proprius dicitur creatio, con-
servatio, vel gubernatio, quæ
est propria providentiæ executio:
quapropter providentia in utra-
que acceptione solum agentibus

per intellectum, & voluntatem,
& non impeditis ab usu ratio-
nis reperitur.

2 Providentiam autem in
priori acceptione sumptam di-
vidunt omnes cum Philosopho
6. Ethicor. cap. 8. in tres par-
tes, scilicet, in *Monasticam*,
quæ quis res factibiles sibi ipsi
convenientes, ritè, sapienter-
que disponit. Certum est autem
in Deo nullam esse providen-
tiam Monasticam; hæc enim so-
lum est de rebus contingentibus;
quæ autem Dei sunt, necessaria
sunt, & omnino immutabilia;
adeoque nullatenus Providentiæ
subesse possunt. Aliam *Econo-
micam*; quæ est providentia, qua
quis disponit de rebus factibili-
bus convenientibus Domui, &
familia particulari. Tertianam de-
nique in *Politicam*; quæ est Pro-
videntia, qua quis disponit de
rebus factibilibus convenienti-
bus Reipublicæ: Et qualibet ex
his subdividi potest in natura-
lem, & moralem: naturalis est,
quæ res ordinat in suos fines
naturales, sive sint necessarij,
ut nutritio, & augmentatio, in
homine; sive liberi, ut guber-
natio. Moralis est, quæ dirigit
opera moralia, & honesta, &
hæc dicitur Prudentia. Deinde
providentia politica dividitur
Theologicè in naturalem, & su-
pernaturalem, penes directio-
nem ad finem naturalem, vel
su-

Supernaturalem per supernaturalia media. Et deinde dividitur in generalem, & specialem; Specialis est, quam habet Deus de speciali gradu creaturarum, ut specialis cura de prædestinatis: generalis est, quæ ordinat media pluribus gradibus creaturarum communia. Hoc supposito, Sit:

3. Conclusio 1. de fide tenenda: in Deo datur providentia, quæ potest appellari Politica, & quasi œconomica, & dico quasi, quia cum sit providentia superioris eminentiæ, nullum nomen humanum ei adæquare potest. Conclusio non solum de fide tenetur, sed lumine naturali dignoscitur. Quod sit de fide, probat. ex Ecclesiast. 5. *Ne dicas coram Angelo non est providentia.* Et Lucæ 12. Et Math. 6. dicitur: Multa esse, quæ providentiam Dei, etiam circa minutissimam, proclamant, ut quod Deus coram habet fœni, *quod hodie est, & cras in clibanum mittitur.* Ut attinet ad lumen naturale, adeo verum est, Deum habere providentiam de creaturis, ut Clemens Alexandrinus lib. 5. asserat trium questionum genera esse, quibus stultum esset rationibus respondere: sed ad primam, scilicet utrum, ignis calefaciat? dicit esse remittendum ad sensum. Ad secundam videlicet, utrum hono-

randi sint Parentes? dicit, respondendum esse increpatione. Ad 3. scilicet, utrum sit Providentia? dicit, respondendum esse supplicio: ac proinde omnes Sophi, qui sophorum nomine digni sunt insigniti, & condecorati, providentiam primæ motoris, & causæ agnoverunt; licet Cicero, Democritus, & Cratyl. in luce meridiana excurrentes, in hac parte erraverint. Prob. ratione naturali à priori: Deus est causa per se libera, agens per intellectum, & voluntatem: g. quidquid operatur in tempore ab æterno fuit prævisum & determinatum per decretum suæ voluntatis, & iudicium sui intellectus: sed perfectissime operanti repugnat omnis casualitas: erg. de omnibus, & singulis habet Providentiam.

4. Conclusio 2. Deus providet omnibus, & singulis entibus immediate, inmediate virtutis, & suppositi. Sic Scot. in 2. d. 37. §. contra istam opinionem. Et communiter Theologi, & PP. pro quibus omnibus sufficiat. Gregor. 24. moralium, ubi ait: *Mundum per se ipsum regit, quoniam per se ipsum condidit.* Prob. ratione, quæ in autoritate Gregorii continetur; ad omnia per se, & immediate, se extendit divina providentia, ad quæ se extendit divina causalitas: sed Deus omnia,

& singula éntia creata, quantumvis minima producit immediatè, immediatione virtutis, & suppositi: erg. de omnibus immediatione virtutis, & suppositi habet providentiam. Consequentia est legitima; quia non producit immediatè, nisi dirigendo, & ordinando terminum causalitatis in proprium finem: sed hoc est providere: g. &c.

5 Confirm. per singula discurrendo, nam Cœli enarrant Dei gloriam, & providentiam. Et Psal. 118. dicitur: *Ordinatione tua perseverat dies*: erg. in Cœlestibus motibus divina providentia lucefit. Nec obstat, si dicas providentiam esse de contingensibus, motum autem Cœli esse necessarium, & invariabilem; nam respectu Dei nihil est necessarium, sed contingens, & quod talis motus sit necessarius, & invariabilis solum infert, quod circa ipsum non detur nova providentia, & dispositio, sed eadem antiqua, qua in principio fuit conditus, gubernetur, & dirigatur. De sub-lunaribus etiam patet; Tum ex illo Sap. 6. *Equaliter est illi cura de omnibus*. Tum etiam ex Psal. 146. *Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum*. Et Math. 6. & 10. *Respicite volatilia Cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in*

borrea, & Pater vester cœlestis, pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Et post pauca: Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooptus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modica fidei?

6 Nec obstat dic. illud 1. ad Corinth. 9. *Nunquid de bobus cura est Deo?* & illud Hieronym. in Abac. 1. *Absurdum est ad hoc deducere divinam providentiam, ut sciat per momenta singula, quot nascantur pullices, quot moriantur*: Et illud axioma commune: *De minimis non curat Pretor*. Resp. ad 1. Apostolum id non dixisse, ut negaret Deo providentiam de bobus; sed ut significaret, legem veterem Deuteronom. 25. quam ibi immediatè antecessenter refert: *Non alligabis os bovi trituranti*; non tam latam fuisse pro bobus, quam pro Ministris Ecclesiæ de ipsorum ministerio victuris. Ad secundam dicitur; Div. Hieronym. ibi solum negare eandem omnino in specie providentiam cum omnibus; nam addit: *Non sumus falsi adulatores Dei, ut dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem*

rationabilium, & irrationabilium providentiam esse dicentes. Ad 3. respond. , quod de minimis non curat Prætor , scilicet, ut præcipiat, aut prohibeat ; curat tamen, ut permittat, secundum regulas prudentiæ, & perfectæ providentiæ.

7 Circa 3. quod inquit quæstio : tenent communiter Thomistæ ; quibus plures ex neutralibus adherent, providentiam formaliter adæquatè consistere in actu intellectus. Scotistæ autem e contra sentiunt, adæquatè consistere in actu voluntatis, præsupposito necessario, & prærequisito actu intellectus. Alexander de Ales, quem communiter sequuntur Neutrales, constituit providentiam æquè, & simul in utroque actu intellectus, & voluntatis. Nostram sententiam docuit noster subtiliss. Doct. pluribus in locis apud Scotistas videndis. Prob. 1. Ex dictis in 3. de Anima ; nam voluntas obtinet primatum in regno animæ, ut ibi probavimus : sed providentia est actus formaliter nobilioris potentiæ : g. &c. Præterea ; quia non dicitur pauperibus providere, qui cognoscit illorum miseriam, nec qui media ad illam sublevandam oportuna comprehendit ; si non vult efficaciter illa media adhiberet : g. signum est, quod providentia consistit in actu vo-

luntatis, & non intellectus. Deinde, si esset actus intellectus, vel esset cognitio mediorum ad finem proportionatorum, vel esset judicium practicum dictans talia media congruè eligenda, vel certe imperium quodam dicens voluntati hoc, vel illud esse faciendum : Sed nullum horum est. Non quidem primum, ut ex ratione antecedente patet ; non etiam secundum, quia judicium illud (quod superfluum, & fictitium judicamus) dirigeret divinam voluntatem, quæ nullatenus dirigit regulatione, & directione, cum sit prima sui, & aliorum regula. Non denique tertio, quia imperare non est intellectus, sed voluntatis. Unde usus invaluit, ut providentia idem sit, quod cura, quæ est actus voluntatis ; & Provisor dicitur in Monasteriis, qui habent curam virtualia subministrandi. Et Sacra Scriptura exprimit providentiam per curam, dum Sap. 6. dicit : *Aequaliter est illi cura de omnibus.* Quia propter parvipendenda est nominis etymologia grammaticalis, in qua Thomistæ fundantur ; quia inquirunt, quod vox *providentia* ; idem est, ac *prævidentia* ; quia etiam *invidentia* derivatur à videre, & est actus voluntatis ; & etiam homo etymologicè dicitur ab humo, & essentialiter est animal rationale.

8 Prob. 2. quia providentia est formaliter actus liber: sed actus formaliter liber non est actus intellectus, adhuc partialiter: g. divina providentia nec partialiter consistit in actu intellectus. Minor est evidens; quia etsi ad actum liberum necessario praequiratur actus intellectus, nam *nihil volitum, quin praecognitum*; tota tamen libertas, in sola voluntate consistit, & ab ipsa sola derivatur adequatè. Prob. mai: Providentia est ordinatio mediorum ad finem: Sed hæc ordinatio est actus formaliter liber: g. &c. Minor patet; nam si media sunt aequaliter utilia, ordinare unum, & non aliud ad consequendum finem, est quid formaliter liberum, & ex solo nutu voluntatis pendens. Confirm: actus, quo intenditur finis, non est actus intellectus, adhuc partialiter, sed solius voluntatis: g. neque actus, quo ordinantur, sive eliguntur media ad consequendum finem. Probat. antec; actus, quo intenditur finis, est volitio efficax finis: Atqui volitio efficax finis non est actus intellectus, adhuc partialiter: g. &c. Urgetur; finis intenditur adequatè propter ipsius bonitatem: sed intellectus, adhuc partialiter, non attingit obiectum propter suam bonitatem: g. &c. Nunc sic: media eliguntur, vel propter bo-

nitatem finis tantum, vel simul propter utilitatem eorum ad finem consequendum, & nullatenus propter eorum intelligibilitatem, seu veritatem in essendo: g. sola voluntas ordinat media ad finem; etsi praequiratur necessario cognitio finis, & mediorum.

9 Ex quibus sequitur, quod divina providentia, iuxta Scoticam mentem, sic debet defini-ri: „Est actus divinae voluntatis, quo res omnes gubernat, & in suos fines dirigit. Seu, „Est aeterna ordinatio rerum in „suos fines. Cui definitioni consonat ista Damasc. lib. 2. de Fide, cap. 29. „Est voluntas „Dei, per quam res omnes apte, congrueque gubernantur. Et Div. Aug. inquit, quod providentia divina est preparatio mediorum, quibus Deus dirigit creaturas in suos fines. Nec obstat, quod etiam dicat, esse praescientiam, & preparationem beneficiorum; nam praescientia praequiritur ad preparationem, in qua essentialiter consistit providentia; quia nihil volitum, quin praecognitum. Dicitur, quod est *actus voluntatis*, ut satis abundè est probatum. Et dicitur: *Quod Deus res omnes*; intelligitur ab ipso distinctas; quia Deus non habet providentiam sui, cum ipse, utpotè omnium finis, ad nullum finem sit ordinabilis.

lis. Dicitur *in suos fines*; quia Deus res omnes in fines sibi proportionatos dirigit; naturales quidem in fines naturales, ut cibum ad sustentationem; medicinam ad sanitatem, &c. Supernaturales verò in fines supernaturales, ut gratias actuales ad justificationem, & ad meritum, & gloriam &c. Denique dicitur, *dirigit*: & non perducit, ut distinguatur providentia etiam supernaturalis circa non electos, à prædestinatione, quæ finis assecutionem includit, non sic providentia; nam licet semper assequatur finem sum generalem nempe divinæ majestatis, sapientiæ, aut alterius attributi declarationem & manifestationem; non tamen semper finem particularem, ad quem dirigitur. Et certè nunquid luciferum nunc inferni victimam ad gloriam cœlestem direxerat tanquam ad finem particularem? Nunquid, & gratiæ actuales, seu auxilia in nobis ordinantur particulariter ad nostram conversionem, ad meliorem vitam, &c.? Et tamen quoties, heu! suo frustantur effectu.

10. Ex quibus sequitur, quod cum Deus sit author, & provisor naturæ, & gratiæ, providentia illius alia est naturalis, & alia supernaturalis. Naturalis est illa, qua tanquam provisor naturalis res naturales in fi-

nem naturalem dirigit, v. g. solem ad illuminandum; ignem ad calefaciendum; terram, & arbores ad producendum &c. Supernaturalis vero, qua tanquam provisor supernaturalis res naturales vel supernaturales ad finem supernaturalem ordinat, v. g. morbos, afflictiones, iacturam, lites, mortem Parentis, & amicorum, &c. quæ sunt naturales, ad vitæ emendationem, virtutis exercitium, gratiæ augmentum, &c. vel gratias actuales, seu auxilia interna, quæ sunt supernaturales, ad penitentiam justificationem, &c.

11. Arg. contra 1. concl; boni provisoris est avertere mala ab his, quorum curam suscipit: Sed Deus è contra mala permittit, & immitit creaturis morbos, afflictiones, immò creat animalia ipsis nociva, & molesta, ut sunt scorpiones, mures, pulices, muscæ &c. g. &c. Deinde, si esset in Deo providentia, non permetteret justos opprimi, & impios prosperare, regere, & gubernare; ut vetus est quærela, & conquari videtur Jerem. 12. dicens: *Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen iusta loquar ad te; quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui prævaricantur, & ini- quæ agunt?* Et Job. 12. v. 7. *Quare ergo impij vivunt, suble-*
vati

v. ti sunt, confortatique divitijs.
 Et Abac. 1. *Quare respicis super iniqua agentes, & ta es, devorant impio iustiores?* ergo, vel non est in Deo providentia, vel deest æquitas, dum hæc permittit. Resp. ad 1. majorem esse veram de Provifore particulari, non autem de universali; qui aliquando permittit certos defectus, ne impediatur bonum totius communitatis, & cursus causarum. Et certè si omnia mala impedirentur (inquit D. Thomas) multa bona deessent universo: non enim esset vita Leonis, si non esset occisio animalium; nec esset patientia Martyrum, si non esset persecutio Tyrannorum. Quantum ad animalia præfata dicendum est, Deum illa creasse: Tum ob specierum diversitatem, & pulcritudinem universi, quæ cedere debent certa incommoda rerum particularium: Tum, ad exercendam hominis patientiam. Deinde, quod uni malum videtur, alteri bonum est: Sic & corruptio unius est generatio alterius. Caterum nefas est negare providentiam Dei, quia consilia ejus non intelligimus.

120 Resp. 1. ad 2. inde tantum sequi, non esse hic proprium locum præmij, & supplicij, sed agonis, & certaminis, post quod, qui gloriosè pro Christo rem-

pore belli, id est, miseriarum, paupertatis, afflictionum, persecutionum, &c., certaverint, ascendent in cælos in æternum regnaturi: qui autem spreto certamine, duxerint in bonis dies suos, id est, in prosperitatibus, in divitijs, mollitiæ voluptatibus, &c., ad inferna descendant in æternum assuri. Resp. 2. hoc potius magnam denotare Dei providentiam; cum enim sit justus, & debeat unicuique præmium, aut supplicium juxta merita, aut demerita decernere, impios (quorum aliquæ actiones moraliter bonæ præmio æterno privantur, quia in statu peccati factæ) temporaliter remunerat divitijs, voluptatibus, prosperitatibus, prælaturis, aut alijs hujusmodi. Iustos autem (quorum opera bona, quia in statu gratiæ facta æternitatis laurea coronabit) temporaliter corripit, punit, & affligit propter aliquos leves defectus, à quibus nemo potest dicere: Mundum est cor meum.

13 Sunt, & aliæ plurimæ rationes, Cùm Deus permittat justos sic oprimi. Primo; ut eorum meritum, & præmium augeatur; nam ut ait Apost. 2. ad Corinth. 4. *Momentaneum, & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur.* Secundo;

do;

do; ut illorum virtus probetur, & perficiatur: *Dum exercetur, floret; dum oprimitur, crescit, dum contemnitur, proficit, dum cœditur, vivit*, inquit D. Hilar. Tertio, ne afficiantur bonis hujus vitæ, & viam loco patriæ diligant; *Via, quippè est vita præsens* (inquit D. Gregor.) *qua ad patriam tendimus, & id circo hic occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro Patria diligamus.* Et August. : *Ideo Deus felicitatibus terris amaritudinibus miscet, ut illa queratur felicitas cujus dulcedo non est fallax.* Quarto denique, omittendo alias rationes (apud AA. videndas) ut ferventius Deum quærant; nam in Psal. 15. *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Et quidem D. Greg. Magn. apud D. Antoninum, p. 4. tit. 3. c. 7. §. 10. *Continuus successus temporalium est certum future calamitatis inditium.* Boet. 2. de cons. prof. 4. ait: *Infelissimum genus est infortunij fuisse felicem.* Immo Seneca lib. de provident. plures rationes assignat, cur bonis accidant mala, & inter alias cum Deme- trio philosopho ait: *Nihil sibi videri infelicius eo, cui nihil unquam venit ad-*
vers.

QUÆSTIO II.

AN, ET QUOMODO DEFEC-
tus tam naturæ, quam morum
divine Providentiæ sub-
sint?

1 **S**ensus quæstionis est, an peccata, monstra, & quilibet creatæ voluntatis, aut naturæ aberrantis defectus à divina providentiâ congruum aliquem in finem justè, sapienter- que ordinentur? quod ut pateat evidentiùs.

2 Notandum est 1. ex Sera- ph. Bonavent. in 1. d. 46. q. 5. Quod quemadmodum aliquid dicitur esse sanum tripliciter; aut *subjectivè*, ut animal dicitur sanum; aut *dispositivè*, ut potio dicitur sana; aut *ostensivè*; ut urina sana: Sic aliquid ordinabile dicitur tripliciter: aut sicut ordinis susceptivum, aut sicut dispositivum; aut sicut ostensivum. Sicut *Susceptivum*, non est aliquid ordinabile nisi quod est ens, & natura aliqua; & ita malum non est ordinabile nisi per accidens, scilicet ratione boni. Sicut *dispositivum*, malum est ordinabile, sed non sicut dispositio ponens, sed privans. Duplex enim est ordo, scilicet naturæ, & justitiæ. Ordo naturæ est institutus: Ordo justitiæ est acquisitus; malum autem privat or-

ordinem specialis naturæ, & illum privando incurrit in ordinem iustitiæ, quia offendit. Unde ratio ordinandi sicut dispositio in ordine iustitiæ est meritum, vel demeritum. Sicut *offensum*; malum est ordinabile, & ordinatum, quia manifestat ordinem bonorum per oppositum: opposita autem juxta se posita magis elucescunt.

3 Notand. est 2. ex eodem q. 6. malum ex accidenti conferre aliquid ad decorem universi, non quidem per se, sed per accidens. Decor enim universi, *inquit*, quidam est substantialis, sive quantum ad esse: quidam accidentalis, sive quantum ad bene esse. Quantum ad primum mala non faciunt ad decorem, nec per se, nec per accidens: sed quantum ad aliquem decorem accidentalem, mala bene ordinata faciunt; non quia mala, sed quia bene ordinata: & ita per accidens, sicut per accidens ordinantur; & illo decore circumscripto, adhuc esset universum decorum, & perfectum, quantumvis hunc decorem non haberet. Ad hunc decorem faciunt mala non ratione sui, sed ratione subjecti, quod ordinatur in pœna ad divinæ iustitiæ manifestationem; vel ratione oppositi, quia decor magis clarescit ex præsentia mali, sicut opposita iuxta se posita magis elucescunt,

sicut communiter dicunt; vel ratione boni eliciti, multa enim bona Deus fecit, & facta sunt, quæ non essent facta, nisi peccatum præstitisset occasionem, sicut illa, quæ gesta sunt in nostra reparatione: tamen sine his omnibus esset universum completum.

4 Notand. est 3. ex nostro Alensi 1. part. quæst. 38. Aliquid cooperari in bonum tripliciter. Primo modo ut per se ordinatum in bonum, ut virtus, & gratia: alio modo quod velotius facit moveri in bonum, ut paupertas, & infirmitas: Tertio modo sicut oppositum recedens confert ad intensiorem sui oppositi, sicut vehementia frigoris, ac caloris, ut frigus nivis recedens ad calorem: hoc modo peccatum recedens inducit vehemenciam doloris, & ardorem majorem bene operandi, sed hoc est ex consequenti. His suppositis, sit.

5 Conclus. 1. Defectus naturæ, pro materiali sumpti, subsunt divinæ providentiæ, seu sunt juxta positivam Dei providentiam. Hæc conclusio est communis inter Catholicos. Diximus *pro materiali*, quia *pro formalis* sunt quid privativum, & non ens; & sic formaliter, & per se nequeunt terminare divinam volitionem. Prob. conclusio; nam Joann. 2. dixit Chris-

ris D. de illo cæco nato : *Ut manifestentur opera Dei in illo.* Deinde subsunt divina providentiæ ad patientiam nostram. Ulterius , ad pulchritudinem universi ; nam, ut habet D. Ambros. lib. 3. *Exam. cap. 9. Singula eorum , quæ generantur in terris specialem quandam rationem habent , quæ complent universi pulchritudinem : nihil vacat , nihil inane germinat terra. Quod tibi putas inutile , alijs utile est : & sæpè eadem , quæ tibi noxia sunt , avibus , aut feris innoxium ministrant pabulum.* Et D. Aug. lib. 11. *de Civit. cap. 18.* demonstrans pulchritudinem universi per Dei ordinationem ex oppositione contrariorum , inquit : *Sicut ergo ista contraria contrarijs opposita sermonis pulchritudinem reddunt : ita quodam non verborum , sed rerum eloquentia contrariorum oppositione seculi pulchritudo componitur.* Apertissimè hoc positum est in lib. Ecclesiastici, c. 33. v. 15. hoc modo : *Contra malum bonum est, & contra mortem vita ; sic & contra virum justum peccator, & sic intà re in omnia opera altissimi. Duo contra duo, & unum contra unum.*

6 Ex hac conclusione sequitur, quod ea, quæ eveniunt casu, & fortuito, & præter intentionem nostram, cadunt sub objecto providentiæ divinæ ref-

pectu cuius nihil est casuale, aut fortuitum ; nihil enim eventus rerum natura præter intentionem Dei, omnia cognoscit, & & ipse causas contrarias applicat, quibus aliquando quædam impediuntur ; unde contingit nasci monstra ; Deus enim per se intendit illa, quia etiam conducunt ad decorem, & pulchritudinem universi ; nam ex varietate conformium, & difformium decor universi resultat ; ob quod communiter dicitur, quod opposita juxta se posita magis elucescunt. Videat. nost. Philosoph. Cursus, lib. 2. Physic. disp. 4. quæst. 9. Ex quibus, etiam constat quantum errarunt Priscillianistæ hæretici ; putantes nasci unumquemque hominem sub constitutionibus stellarum, à quibus sua fata proveniunt ; quos impugnat D. Greg. Mag. homil. 10. in *Evang.* Et D. Aug. impugnat alios, qui dixerunt, scilicet cuique sua fata distribuere, lib. 5. *de Civit. Dei*, cap. 1. Etiam patet error quàm plurimum Astrologorum, qui censent, Deum in astris providentiam suam certis notis signasse, & quasi scripsisse ; ut in his legentes Astrologi, ortum hominum, & interitum, moresque, eventus, & defectus eorum possent annuntiare. Universalis autem consensus Ecclesiæ proficitur, omnia quæcumque in mundo sunt eve-

nire secundum æternam præordinationem à divina providentia.

7 Dices : Prædicti defectus naturæ sunt privationes modi, speciei, & ordinis : sed nullo privatio participat rationem illius cujus est privatio : erg. si præfati defectus naturæ sunt privationes ordinis nequeunt ordinari à divina providentia. Resp. cum nostro Seraph. Doct. S. Buenav. in 1. d. 46. quæst. 5. disting. maj. prædicti defectus naturæ sunt privationes ordinis concernentis naturam particularem conceditur ; concernentis dispositionem universalis providentiæ, neg. nam, ut inquit Boetius : *Ordo cuncta complectitur, quo fit, ut si aliquis ab assignata sui ordinis ratione discesserit, necesse sit, ut in alteram differentiam relabatur.* Vel ut inquit noster Alexander Alenf. quæst. 38. num. 2. art. 1. *dicendum est, quod est ordo naturæ particularis, & universalis : sive ordo naturæ, aut providentiæ.* Defectus igitur naturæ est privatio ordinis particularis, sive ordinis naturæ ; non verò est privatio ordinis universalis, sive ordinis providentiæ.

8 Conclusio 2. Peccata etiam subsunt divinæ providentiæ. Hæc conclusio etiam est communis. Et probat ; nam ut inquit D.

Aug. *Melius judicavit Deus de malis bona facere, quam nulla esse mala permittire.* Et in Enchirid. cap. 100. inquit : *Miro, & ineffabile modo nec fit præter ejus voluntatem, quod etiam fit contra ejus voluntatem : quia non fieret, si non sineret : nec utique nollens finit. Sed volens : nec finiret bonum fieri malum, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bonum.* Item lib. 11, de Civit. Dei, cap. 17. *Malorum voluntatum justissimus ordinator, ut cum malè illa voluntates utantur naturis bonis, ipse benè utatur etiam voluntatibus malis.* Deinde, Deus permittit peccata ob altissimos fines suæ providentiæ, scilicet, ut det occasionibus hominibus superandi tentationes cum gratia, ac proinde merendi ; & ut non insolescant illi, qui putant stare ; & ut misericordia divina pateat in remissionem peccatorum, vel justitia in punitione illorum.

9 Dices : Si peccata subsunt providentiæ divinæ : erg. Deus illa vult : atqui hoc est magnum absurdum : erg. &c. Deinde, providentia tantum se extendit ad quæ se extendit creatio ; quia providentia est directio creaturarum ad finem : atqui creatio non se extendit ad peccata : erg. peccata non subsunt divinæ providentiæ. Resp. ad 1. Quod dupliciter potest aliquid subesse di-

vinæ providentiæ, vel tanquam effectus, vel tanquam materia. Effectus providentiæ divinæ sunt media, quæ præparant ad obtinendum finem; materia verò est id, ex quo facto per divinam permissionem, Deus elicit aliquod bonum. Nunc resp. Si peccata subsunt divinæ providentiæ: erg. Deus illa vult? Disting. Si subessent, ut effectus, conc. si subessent, ut materia, neg. Peccata ergo subsunt providentiæ, non tanquam effectus, quia non sunt à Deo positivè intentata; sed tanquam materia, quia posito, quod fiant per libertatem hominis, Deus permittit illa, ut inde eveniant bona. Unde Aug. in cap. 2. primæ Thimothi. dicit: *Nulla creatura est, sive quæ manet in charitate, dans gloriam Deo; sive quæ in veritate non stetit, quarens gloriam suam; quæ, velit, nolit, non serviat divinæ providentiæ*: g. sive male vivamus, sive bene, utrumque respicit Deus per providentiam; illud, ut deputet ad pœnas; istud, ut ordinet ad præmia. Ad aliud resp. neg. maj. nam creatio, cum sit actio productiva, solum ad res positivas se extendit; Providentia verò, cum sit actio ordinativa, non solum respicit, quod fieri potest; sed etiam fertur circa defectus, quos permittit, vel prohibet, vel punit, vel ordinat ad aliud.

QUÆSTIO III.

IN QUÆ RESOLVUNTUR

aliqua dubia circa divinam providentiam.

DUBITABIS I. An divina providentia sit de medijs tantum; an etiam sit de fine? Resp. communiter, contra aliquos ex Neutralibus, providentiam propriè, & strictè sumptam solum esse de medijs; nam finis *cui*, & finis *qui* debent præsupponi ad actum providentiæ. V. g. providentia quæ Deus prædestinat Petrum ad gloriam respicit tria; scilicet Petrum, qui est finis *cui* gloria procuratur; ipsam gloriam quæ est finis *qui* assequendus; & auxilia gratiæ, quæ sunt media per quæ finis ille consequendus est. Ex his ergo solum dicitur actus providentiæ propriè, & strictè, qui ordinat auxilia tanquam media, ut Petrus consequatur gloriam. Ratio desumitur ex Damasc. ubi supra quæst. antec: nam providentia est rerum procuratio, quæ omnia gubernantur: g. providentia supponit rem, quæ est finis *cui*, & finem *qui*, in ordine ad quem gubernantur. Deinde ex Aug. providentia est præscientia, & preparatio beneficiorum, seu medijs: g. est de medijs. Præ-

terea, quantum ad providentiam, se habuit Deus ab æterno in ordine ad res futuras, sicut se habet in tempore in ordine ad existentes: Sed providentia, seu gubernatio rerum existentium supponit eas, & fines: in ordine ad quos gubernantur: g. &c. Prob. min: Deus non providet circa hominem, aut eum gubernat, quando producit illum; sicut nec Pater quando filium generat, nec dominus quando emit servum; sed postea, quando proposito fine consequendo, media procurat, ut finem consequatur.

2 Dices 1. quod omnis actio, quæ verè est propter finem est effectus providentiæ: sed rei productio, & ipsa res cui providetur est à Deo propter finem: g. &c. Secundo; quia iudicium de fine, ut assequibili per media spectat ad providentiam: g. & volitio finis, ut assequibilis. Tertiò; quia prædestinatio est species, seu pars providentiæ: sed prædestinatio est ipse actus intentivus gloriæ: g. &c. Resp. dist. mai; est effectus alicujus providentiæ, conc. est effectus providentiæ de eo, qui tunc producit, neg. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia tam finis cui, quam qui, possunt esse medium in ordine ad alium finem: unde productio, seu existentia Petri, v. g. non

constituit providentiam de Petro, quia non dicitur gubernari quando producit: constituit tamen providentiam de alijs rebus, ad quam fines ordinat Deus, tanquam medium ad existentiam Petri. Ad 2. dicimus spectare ut præsquisitum; non verò, ut providentia formalis. Ad 3. concedimus de prædestinatione quoad executionem; & negam. quoad intentionem: nam prædestinatio solum est pars, aut species providentiæ ex D. Aug. quatenus est preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.

3 Instabis; Deus intendens gloriam Petro benè vult ipsi, & benè providet de ipso: erg. actus intentivus finis est actus providentiæ. Prob. antec. Pater in creatis jam benè providet, & gubernat filium, dum ipsi præfigit statum vitæ honorificum: erg. &c. Confirm. actus providentiæ est causare finem per media: erg. & intendere finem, quia ejusdem virtutis est intendere finem, & assequi. Deinde, qui eligit media propter finem; intendit finem propter se; sicut, qui amat proximum propter Deum, amat Deum propter se: erg. &c. Resp. dist. antec. benè vult ipsi, tanquam Pater misericordiarum, conc. tanquam Provisor, neg. & etiam conseq. Unde

ne ad prob. similiter dist. antec. quia talis designatio status, potius spectat ad Patrem, ut est Pater, quam ut gubernator filij. Ad confirm. conc. antec. & neg. conseq. quia & si sunt ejusdem virtutis universalis, scilicet charitatis, misericordiæ, aut liberalitatis, non sunt ejusdem virtutis particularis; nam intendere finem specificat puram benevolentiam; assequi autem ultra specificat providentiam. Ad aliud dicimus, quod qui eligit media propter finem, & intendit finem propter se; vel habet duos actus, unum ad finem propter se, & alium ad media propter finem; vel tantum habet unicum? Si tantum unicum; spectat ad providentiam, quia est de medijs. Si duos; pertinebit ad providentiam qui respicit media; quia sicut tunc specificantur intentio, & electio, quorum unus non est alter, pariter specificabuntur in ratione puræ benevolentiae, & providentiæ. Paritas de amore proximi propter Deum non tenet; quia proximus non est objectum nec partiale, motivum talis amoris: bonitas autem utilis mediorum, specificat electionem. Vel si malis; dicemus, actum erga finem etiam sperate ad providentiam in sensu magis lato, licet non prout definita fuit ab Aug. & Damasc.

4. Dubitab. 2. quænam scientia prærequiratur in Deo ad providentiam? Respond. quod ad omnem divinam providentiam prærequiritur essentialiter scientia simplicis intelligentiæ. Prob. quia per hanc scientiam cognoscitur conducentia, quam res naturaliter habent in ordine ad hunc, & alium finem, & utilitas, quam possunt habere ex divino beneplacito; sed omnia ista debet Deus cognoscere, ut recte provideat: erg. hac scientia prærequiritur ad omnem divinam providentiam. Deinde, prærequiritur etiam scientia visionis necessaria, qua videt Deus esse potentem ad ponenda talia media in executione; quia absque hac notitia, imprudenter decerneret, & eligeret media. Resp. 2. quod non prærequiritur scientia visionis mediorum ad divinam providentiam. Prob. quia scientia visionis supponit futuritionem rerum a decreto pro priori exercito: atqui futuritio mediorum non supponitur ad divinam providentiam; sed potius e contra divina providentia de medijs supponitur ad illorum futuritionem: g. &c. Confirm. scientia visionis non est causa rerum; siquidem non ideo res sunt futuræ, quia Deus videt; sed e contra, Deus videt, quia sunt futuræ: erg. scientia visionis mediorum non præ-

requiritur ad divinam providentiam.

5 Resp. 3. Quod ad providentiam stricte sumptam, quæ tantum versatur circa media, ut diximus, prærequiritur scientia visionis de fine. Prob. quia nullus rationabiliter eligit media, aut cogitat de illis, nisi quatenus conducere possunt ad consecutionem finis intenti: ergo providentia debet supponere finem intentum, & præcognitum, ut dirigat media ad illum consequendum. Unde inferes, quod ad providentiam latè sumptam, quatenus hæc potest comparari ad finem, ut talem, non prærequiritur scientia visionis de fine; aliàs daretur providentia ante ipsam providentiam: nam scientia visionis define supponit ipsum finem intentum, & futurum: ergo hæc scientia visionis supponit providentiam de fine: g. si scientia visionis de fine prærequireretur ad hanc providentiam latè sumptam, daretur providentia de aliqua re determinata; ante huiusmodi providentiam.

6 Dubitab. 3. An finis præsupponatur efficaciter intentus ad providentiam de medijs? Resp. 1. quod non prærequiritur intentio efficax finis, ut datur providentia de medijs inefficacibus, seu sufficientibus. Hæc resolutio est ferè commu-

nis inter Catholicos contra Luth. & Calvin. Et patet ex Apost. 1. ad Timoth. cap. 2. *Deus omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et subtr. nost. Doctor in 1. d. 46. §. *Ad primum*, inquit: *Deus vult voluntate antecedente omnes homines salvare, & salvos fieri, quantum est ex parte sui, & voluntate sua antecedente; pro quanto dedit eis dona naturalia, leges rectas, & adjutoria communia sufficientia ad salutem.* Et D. Aug. lib. 83. *Question.* quæst. 68. ait: *Nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent, vocati sunt.* Sic etiam loquuntur plures alij. Sancti PP. apud AA. vidend. Ergo ex sola intentione inefficaci finis datur in Deo circa reprobos providentia de medijs sufficientibus, seu inefficacibus.

7 Resp. 2. quod adhuc ad providentiam de medijs efficacibus remotis, non prærequiritur intentio efficax finis. Hæc resolutio est contra aliquos. Prob. tamen breviter sic; nam reprobi eliciunt plures actus meritorios cum gratia efficaci: at qui hæc gratia efficax datur a Deo ex illa intentione inefficaci dandi illis gloriam, & talis gratia efficax, & actus meritorius est medium remotum ad consequen-

quendam gloriam: erg. non prærequiritur intentio efficax finis ad providentiam de medijs adhuc efficacibus. Notanter diximus de medijs remotis, quæ non habent infallibilem connexionem cum fine, ut sunt prædicti actus meritorij reproborum; quia non conjunguntur cum pœnitentia finali; at verò ad providentiam de medijs efficacibus proximis, prærequiritur intentio efficax finis; quia prædicta media connectuntur infallibiliter cum ipso fine, qualis est pœnitentia finalis: erg. si Deus vult efficaciter, seu providet prædicta media, etiam vult efficaciter finem, seu gloriam, infallibiliter connexam cum finali pœnitentia. Atqui ordinate volens prius vult finem quam media: erg. ad providentiam de præfatis medijs prærequiritur in Deo intentio efficax, seu efficax volitio finis.

8 Dices, cum nostro acutiss. Ant. Perez: Ex præintentione inefficaci finis, non potest Deus eligere medium efficax, ut efficax. Prob. nam effectus infert causam sibi proportionatam; sed positio medij est effectus finis intenti: erg. positio medij efficacis, ut talis, infert evidenter, finem esse intentum efficaciter. Ergo ex præintentione inefficaci finis, nequit Deus ponere medium efficax; vel mu-

taretur de intentione inefficaci ad efficacem. Resp. quod hoc argum. tantum probat de medio infallibiliter connexo cum fine; non verò de medio remoto, quod sic non connectitur cum illo. Vel aliter resp. quod effectus infert causam sibi proportionatam in naturalibus, & necessarijs; non verò in liberis, ut est divina providentia. Quod aperte patet adhuc in medijs, seu auxilijs inefficacibus, seu sufficientibus, quæ quidem non proportionantur in omnibus cum fine intento, nec finis intentus cum illis; nam finis intentus, seu gloria intenta reprobis non datur defacto illis; benè verò de facto dantur illis auxilia sufficientia. Gloria est illis futura conditionatè: auxilia verò sunt futura absolute; quia illis defacto dantur.

9 Dubitab. 4. quot, & qui sint divinæ providentiæ fructus? Resp. quod quatuor præcipui fructus numerantur, & considerantur ab AA. Primus est magnum animi solatium, & jucunda mentis tranquillitas in varia rerum agitatione, & perturbatione: cum enim quisque perpendit omnia quæ eveniunt, sive bona, sive mala, non nisi Deo ita ordinante contingere, facile suos omnes motus continet, ratus, quod nihil horum fieret nisi Deus specialiter illud permitte-

ret; non permetteret autem, nisi iustissimæ rationes ei suppere-
rent, atque addeò nisi melius
esset id permittere, quam im-
pedire. Hæc ipsa cogitatione re-
creatus S. Job, dum omnium
suorum bonorum jacturam au-
disset, has in præclaras voces
erupit: *Dominus dedit, Domi-
nus abstulit. Illud ipsum pon-
derabat David cum diceret: Re-
nuit consolari anima mea, me-
mor fui Dei, & delectatus
sum.*

10 Secundus fructus est om-
nium etiam adversitatum grata
acceptatio, necnon, & omnis
murmurationis repressio, & co-
hibitio; facile namque divinæ
ordinationi acquiescimus, dum
attenta mente perpendimus,
Deum sapientissimè, benignissi-
mè, & ob iustissimas rationes
immittere, vel permittere om-
nes illas corporis, aut animi
molestias, quæ nobis interdum
accidunt, quæque conferunt, vel
ad exercitationem virtutum, vel
ad ultionem peccatorum, vel
ad assecutionem æternæ felicità-
tis: *Momentaneum enim, &
leve tribulationis nostræ, supra
modum in sublimitatem, et vi-
num gloriæ pondus operatur in
nobis.* Quas rationes ubi quis
perpendit, omnis murmuratio-
nis motus comprimit.

11 Tertiò illa divinæ pro-
videntiæ consideratio anxiam re-

rum hujus vitæ sollicitudinem re-
movet, nam ut meritò monet
Christus Salvator Matthæi 6.:
*Ne solliciti sitis anima vestra quid
manducetis, neque corpori vestro,
quid induamini. Nonne anima
plus est, quàm esca, & corpus
plus quàm vestimentum? Res-
picite volatilia cæli quoniam non
serunt, neque metunt, neque con-
gregant in horrea, & Pater ves-
ter cælestis pascit illa, nonne vos
magis pluris estis illis. Unde con-
cludit: Nolite ergo solliciti esse di-
centes quid manducabimus, aut
quid bibemus, aut quo operie-
mur? hæc enim omnia gentes
inquirunt. Scit enim Pater ves-
ter, quia his omnibus indigetis.*
Unde admonebat Regius Vates:
*Iacta in Domino curam tuam,
& ipse te enutriet.* Quod ipsum
reperit S. Petrus primæ 5. cap.
*Omnem inquit sollicitudinem ves-
tram projicientes in ipsum, quo-
niam ipsi cura est de vobis.*

12 Quarto denique, hæc
ipsa divinæ providentiæ cogita-
tio maximam in periculis in-
gruentibus affert animi constan-
tiam, & fiduciam. Cum enim
Deus omnium, maximè Piorum
curam habeat, & nihil sine ipsius
nutu, & consilio fieri possit, non
est quod timeamus, vel scien-
tium hominum terribilissima,
vel dæmonum insidias, vel quid-
vis aliud molestum à qualibet
creatura inferendum. Ipsa con-

fideratione velut impenetrabili Clypeo armatus, & animatus Regius Vates ajebat Psal. 28. *Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? Dominus protector vite meæ, &c.* Et meritò quidem, ut expendit S. Aug. *Protegitur enim Imperator sentatis, & non timet, protegitur a mortalibus mortalis, & securus est: protegitur mortalis ab immortalibus, & timebit, ac trepidabit?* Et hæc de quæstione.

QUÆSTIO IV.

AN DEUS PRÆDEFINIERIT ab æterno omnes operationes nostras liberas distinctè, & in particulari?

Celeberrima est in Scholis controversia hæc de prædefinitionibus, & prædeterminationibus actuum liberorum voluntatis creatæ, intelligendo nomine prædefinitionis decretum efficax simpliciter, & absolutum intentibus, quo Deus decernit positionem alicujus actus liberi; nomine verò prædeterminationis decretum etiam æternum executivum de applicando in tempore omnipotentiam ad producendum simul cum voluntate creatæ actum liberum. Circa quæ decreta, ita diversimode discurrunt AA. ut fere sint quorū capita, tot senten-

Tom. I.

tiæ. Pro indaganda hujus difficultatis veritate perspicacissima hominum Dei, & illustrium Theologorum ingenia ad miraculum infudarunt; nec tamen omnino invenerunt; fatentibus cunctis cum Magno Aug. difficultatem istam ex illis esse, quas in altitudine divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei reposuit Apostolus. Sed divino favente numine, ut claritate possibili procedamus, quæstionem hanc in tres sectiones divido, in quarum Prima aliqua notabilia proponam; in 2. verò, quid sit tenendum aperiā. Et in 3. præcipua argumenta solvam. Sit ergo

SECTIO PRIMA.

IN QUÀ ALIQUA SCITU dignissima proponuntur.

2 Notandum est 1. quod verbum *Prædefinitio*, seu *definitio*, (idem sunt in usu Scripturæ, & Patrum) in significatione non distinguuntur à verbo *prædestino*; nam indifferenter illis utuntur PP. ad idem significandum. Quia tamen hæc verba ex simplicibus composita sunt, addita particula *præ*, ad tollendam omnem æquibocationem circa verborum significationem, est advertendum, quod verbum *desino*, aut *definitio*, po-

Mm

est

test applicari ad actus internos animæ, vel ad externos, qui ab illis procedunt; nam *destinare*, idem est, quod proponere, vel intra se constituere aliquid faciendum. Ad Corinth. 2. cap. 8. *destinatam voluntatem nostram*. Et cap. 9. *prout destinavit in corde suo*. Et ad Ephes. 1: *qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum secundum propositum voluntatis sue*. Apud Latinos verò sæpè applicatur hoc verbum ad significandas exteriores actiones, & significat *mittere*, & designare exterius aliquem ad aliquod munus. Idem est considerandum in verbo *definio*; nam communiter significat, aut verbis describere, seu declarare rei naturam, & essentiam, aut certis terminis, & limitibus rem aliquam terminare. Frequenter verò refertur ad animum, ut patet ex illo Actor. 2. *Hunc definito consilio & præscientia Dei traditum*. Et cap. 17. *definiens statuta tempora*. Et Lucæ 22. *Filius hominis sicut definitum est vadit*. Idem notari potest in verbo *determino*, in rigore enim significat exteriorem actionem ponendi terminum certum, vel loci, vel temporis: transfertur verò etiam ad animum, quia cum voluntas de se indifferens sit, quando aliquid eligit, vel proponit, *determinare dicitur*. Et

ita proportionem servata idem est *Prædeterminare*, quod *prædefinire*; & utrumque verbum potest Deo attribui, vel ratione interni, & æterni propositi; vel ratione externæ temporalis actionis, qua causam secundam de se indifferentem ad unum determinat, ut nunc moderni Theologi, frequenter loquuntur.

3. Unde verbum *Præfinio*, seu *Prædefinio*, ex vi propriæ significationis non significat voluntatem Dei per modum exequentis, nec per modum proximi principij efficientis ad extra, sed sufficit ad prædefinitionem propositum per modum intentionis, seu electionis. Id enim propriè significat verbum *Prædesino*; ut ex D. Paulo sup. notavimus. In nobis etiam id ipsum constat; nam rectè dicimur nobiscum *definire*, quæ facere intendimus, vel eligimus. In hoc sensu dicitur 1. Machab. c. 1. *Multi de populo Israhel definierunt apud se, ut non manducarent immunda, & elegerunt magis mori, &c.* Et c. 6. *Destinavit non admittere illicita*. Et 1. Reg. c. 20. *Intellexit Jonathas, quod definitum esset à Patre suo, ut interficeret David*. Habemus igitur, quod hæc vox *definitio*; seu *prædefinitio*; propriè, & in rigore verificatur de quodam proposito voluntatis, quod de se potest antecede-

re usum, exercitium, seu executionem, & effectiorem, præcindendo ab hoc, quod illam inclinet, moveat, & inducat physicè, vel moraliter propriè, vel metaphoricè. Si quis autem dicat, quod illa aterna Dei voluntas executiva, qua in tempore operatur, etiam est prædefinitio, seu definitio, non contendamus de verbis, dummodò non asseratur illam solam esse voluntatem prædefinitivam, nam in ordine intentivo, seu intentionis sufficienter salvatur, ut ex dictis constat.

4 Nunc superest præcipuè difficultas in explicando quid denotetur per illam particulam *præ*, ex qua verba, *prædefinitio*, *prædestino*, *prædetrimino*, & similia componuntur. Quidam novi Theologi volunt, quod in toto rigore solum significat antecessiorem decreti divini ad omnem præscientiam futurorum secundum ordinem rationis. Alij verò dicunt, quod non significat ordinem durationis, aut antecessiorem, sed excellentiam dignitatis, sicut patet in nomine *Prælati*, aut *Præpositi*; Et sic de Virg. dicit Ecclesia: *Elegit eam Deus, & prælegit eam*; id est, ad singularem dignitatem elegit, seu destinavit. Alij dicunt, quod illa particula *præ* in dictis verbis Deo attributis significat antecessiorem

æternitatis ad tempus. Alij verò asserunt, quod non solum significat antecessiorem æternitatis, sed etiam significat aliquem ordinem antecessiorem secundum quem à nobis apprehenditur unus actus Dei prior alio, vel in ordine objectorum, vel alia simili ratione. Sic enim, quia cognitio objecti præcedit volitionem eius, dici potest *præscientia*; quia ad volitionem præcedit talis scientia, seu cognitio: sic etiam, quia intentio finis antecedit electionem mediorum, idè propositum salvandi electos, dicitur prædestinatio ad gloriam, non solum, quia præcedit executionem meritorum, sed etiam, quia antecedit ipsam æternam electionem mediorum. Similiter, quia effectus, quos Deus est factururus, facturi non sunt, nisi ex decreto absoluto, vel conditionato voluntatis Dei; idè tale decretum potest dici *Prædefinitio*, per comparisonem ad præscientiam ejusdem objecti prædefiniti, ut futuri, & etiam per comparisonem ad ipsam rem futuram; quia in hoc sensu idè est futura, quia est prædefinita, seu à decreto prædefinitivo accipit qualibet res futuritionem suam.

5 Denique apud eximios nostri ævi Theologos, usus, & sensus hujus vocis *Prædefinitio*, est, quod significat decretum

intentivum efficax , & absolutum Dei circa nostros actus liberos , quo , scilicet , Deus se solo decernit actum liberum amoris in voluntate mea ; ex quo decreto prædicti actus , ut finis , movetur ipse Deus ad decernendum per modum electionis præparare voluntatem meam omnibus requisitis , & applicare illi suam omnipotentiam , ut constituatur in actu primo proximo , ex quo sequitur actus secundus communis amborum voluntatum. In hoc ergo sensu , qui mihi videtur legitimus , & magis rigorosus præsentis difficultatis , sic potest prædefinitio describi : *Prædefinitio est decretum Dei efficax , & absolutum , quo vult actum liberum poni à voluntate creata , antequam sciat determinationem ipsius create voluntatis , & antequam velit media , per quæ talis actus debet fieri , seu poni in executione.* Vel melius sic comprehendendo omnes divinas prædefinitiones : *Est volitio Dei efficax , vel inefficax , qua vult esse in voluntate creata operationes bonas.*

6 Nunc igitur queritur , an datur in Deo tale decretum ? Circa quam difficultatem quam plurima inveniuntur AA. placita ; nam ferè omnes Thomistæ pro viribus defendunt , Deum non solum præfinire actum liberum prædic-

to decreto intentivo antecedenter ad determinationem voluntatis create , sed etiam prædeterminare physice ipsam voluntatem creatam ad ponendum talem actum ; quia ab istis decretis æternis , (inquit) quod oritur in tempore physica qualitas prædeterminativa voluntatis , tanquam ribulus à fonte , & tanquam radius à sole. Quam sententiam late impugnant nostri , & neutrales ex Mar. Doct. in 4. d. 49. q. 6. §. dico. Et quam plurimis alijs locis , in quibus explicando suam Subt. mentem inquit : *Nunquam causa secunda præventa à causa superiori agente ad unum oppositum , potest potentia propinqua exire in aliud oppositum.* Deinde hoc rejicitur illis fundamentis , quibus in Phys. probavimus non dari physicam præmotionem. Videantur ibi.

7 Et rursus breviter sic , ex illa celeberrima Scoti maxima : Quando aliquod consequens sequitur necessario ad aliquod antecedens ; in cujus potestate non est illum antecedens , nec in illius potestate est illud consequens : Sed actus prædefinitus necessario sequitur ad prædefinitionem Thomisticam : g. in cujus potestate non est talis prædefinitio , nec in ejus potestate erit actus prædefinitus. Atqui prædefinitio Thomistica , seu prædefinitio Dei in sensu Thomis-

tarum est antecedens ad usum liberum nostræ voluntatis, ac proinde nullomodo in ejus potestate: g. nec in potestate ejus erit actus prædefinitus. Deinde talis prædefinitio non est necessaria, nec ad infallibilitatem scientiæ Dei, nec ad perfectam providentiam, nec ad prudentissimam gubernationem divinam: g. non est admittenda. Antecedens parebit ex positione nostræ sententiæ.

8. Nentrales verò, iam communiter admittunt istas prædefinitiones efficaces intentivas, sed. recurrendo semper ad asyllum scientiæ mediæ: nam, inquit, quod prædefinitio connectitur cum actu prædefinito duplici connexionem: una mediata, seu mediantibus auxilijs, per quæ definit Deus positionem actus liberi. Altera immediata, orta à natura ipsius decreti prædefinitivi, cui repugnat frustrari; unde quanvis attenda prima, & mediata connexionem, sit prædefinitio compatibilis cum dissensu, ac per consequens. infrufragilis: Sed tunc est difficultas; quomodo potest consensus esse liber, si posita prædefinitio, impossibile est, quod ponatur dissensus, vel carentia consensus? Ad hoc respondent, recurrendo ad scientiam mediam, per quam vidit Deus, quod si ponerentur mediæ, poneretur consensus liber,

quo viso per scientiam infrufragibilem in statu conditionato, prædefinit Deus illum actum, qui licet posita prædefinitio, non possit non esse, conservat tamen libertatem, quam habuit voluntas in statu conditionato ad ponendum dissensum; & per consequens ad vitandam, & impediendam prædefinitionem. Ponunt exemplum in scientia visionis, quæ licet falsificari non possit per exercitium libertatis, quod jam supponit; potuit tamen impediri, quando voluntas in actu primo poterat omittere talem actum, qui nunc est objectum talis scientiæ.

9. Sed hanc sententiam de scientia mediâ jam supra negavimus, & impugnâvimus; & nunc denique, prout ad præsens attinet, impugnatur sic. Ideo non admittunt prædefinitiones intentivas absque scientia mediâ de consensu conditionato nostræ voluntatis; quia existimant, prædictas prædefinitiones antecedentes, seu præscindentes à præfata conditione tollere nostram libertatem: sed non auferunt libertatem, absque tali conditione; vel cum ipsa etiam auferunt: erg. &c. Probat. min. Status conditionatus non est status, in quo verè, & realitèr exercetur libertas: Sed tantum est status objectibus, quasi imaginarius representatus, & pictus

tus ab intellectu: erg. nihil obstat, quod in statu conditionato possint impedire existentiam prædefinitionis, si alias in statu absoluto ipsam non possunt impedire, ut libertas in hoc statu absoluto salvetur, vel deperdat. Cæterum, vera, & realis libertas exigit, ut dum verè, & realiter exercetur, ita exerceatur, ut sit potestas realis ad positionem utriusque extremi: Sed si post prævisionem conditionatam, & ante statum absolutum ponitur præfinitio, in statu absoluto non est potestas ad conjungendum dissensum cum illa præfinitione, nec ad omittendum consensum præfinitum, nec ad impediendam ipsam præfinitionem: g. scientia conditionata, non evincit difficultatem. Mirum sanè est, quod potestas ad ponendum dissensum, sit impeditiva præfinitionis, & quod in statu absoluto sit potestas vera, & realis ad positionem dissensus; & denique, quod non in statu absoluto, sed solum in statu conditionato sit potestas impeditiva præfinitionis.

10 Præterea, si fur non furatus fuisset, non esset carceratus: g. in sensu conditionato habuit libertatem ad non esse carceratum: Dum autem est carceratus, non potest audire Missam; nonne erit imputabile audire,

vel non audire Missam, quia habuit libertatem conditionatam ad impediendum carcerationem, nempe, si non furatus fuisset? durus est hic sermo. Aliiter arguo sic: vel in statu conditionato prævidetur; quod si voluntas excitetur auxilio efficaci, & præfinitur ejus consensus, eliciet consensum liberum? vel prævidetur, quod si ita constituatur, eliciet consensum necessarium, & non liberum? si secundo; g. tam in statu conditionato, quam in statu absoluto, præfinitio est destructiva libertatis. Si primum: g. neque in statu absoluto, neque in statu conditionato lædit libertatem præfinitio: g. innutiliter recurrunt Jesuitæ ad statum conditionatum, & ad suam imaginatam scientiam mediam, ut admittant præfinitiones intentivas.

11 Urgetur amplius, præcludendò aliquas solutiones; vel sufficit, quod per exercitium purè conditionatum possit voluntas impedire existentiam prædefinitionis, licet non possit eam impedire per exercitium absolutum, ut exercitium absolutum sit liberum, & ipsa præfinitio sit absolutè libera respectu voluntatis creatæ, vel non sufficit? Si non sufficit: g. ad nihil deservit recursus ad statum conditionatum: nam
quan-

quando operamur absolute, non operamur liberè, & meritorie. Si sufficit: g. sufficit exercitium purè conditionatum, ut respectu habentis præfinitionem, sit laudabile illam habere: & respectu non habentis præfinitionem; sit vituperabile illam carere: Hæc consequent. est legitima in doctrin. Jesuitar. Tunc sic: g. sufficiunt merita purè conditionata, ut sit laudabile alicui esse prædestinatum: & sufficiunt demerita purè conditionata, ut alicui sit imputabile esse reprobum; licet in statu absoluto nec sint merita, nec sint demerita: quod est error Pelagianorum asserentium; Deum parvulos aliquos glorificare, & alios damnare propter merita, & demerita purè conditionata in ipsis prævisa, si vixissent, & in talibus, & talibus circumstantiis positi fuissent.

12 Subtiliss. nost. Doct. in 1. d. 39. contra scientiam mediam, seu conditionatam, ita arguit. Sequela patet: quia si exercitium purè conditionatum sufficit, ut prædefinitio sit libera voluntati, eo, quod in tali statu conditionato prævidetur homo sub hac vocatione responsurus, quando posset sub illa non respondere: cur similiter non dicent hæretici, quod sufficit, ut huic parvulo decernatur gloria, & alteri poena, quod Deus prævi-

deat per scientiam conditionatam, quod si unus parvulus viveret, eliceret merita, altero parvulo sub eisdem cogitationibus perpetranti peccata? Cæterum, licet in casu præfinitionis detur consensus, aut dissensus absolutus: at consensus, aut dissensus, ut absolutus, & ut absolute exercitus, non est adstructivus, nec impeditivus respectivè ipsius prædefinitionis; quia in hoc statu absoluto iam supponit existentem prædefinitionem ad consensum, vel ad dissensum, ad meritum, vel ad demeritum: erg. solum est adstructivus, vel impeditivus consensus, aut dissensus, ut sub conditione prævisus. Perpendantur benè hæc omnia, & quæ in superioribus sparsim dicta relinquimus, & quæ amplius infra dicemus contra opinionem Jesuitarum, quia maximam, ni fallor, ingerunt difficultatem.

13 Notand. insuper est, quod actus humani sunt in triplici differentia, alij sunt moraliter boni, alij sunt moraliter mali, alij indifferentes. Et rursus, actus moraliter boni, alij sunt ordinis naturalis, & alij ordinis supernaturalis. Nunc autem, Scotistarum Schola circa divinas prædefinitiones istorum actuum est valdè diversa; aliqui enim admittunt illas ad omnes actus, cum recursum ad scientiam me-

mediam; alij admittunt illas, & quidem in sensu riguroso, licet non Thomistico; ad solos actus supernaturales; alij ad omnes actus, sive bonos, sive malos; Alij ad solos bonos, sive ordinis naturalis, sive supernaturalis; Alij reducunt hanc difficultatem ad scrutabilia iudicia Dei: Communior verò pars mediat inter prædefinitiones Thomisticas, & Iesuiticas; seu inter prædefinitiones antecedentes, & subsequentes, admittendo solum condefinitiones (ut ita loquamur) nempe decreta concomitantia; quibus voluntas divina simul cum creata virtualiter, & eminenter in ipsa contenta, vult omnes prædictos actus; quæ quidem decreta nequeunt appellari propriè, strictè, & rigorosè, prædefinitiones; quia nullam dicunt antecedentiam ad determinationem virtualem voluntatis create; sed solum dicunt antecedentiam æternitatis ad tempus, quo exercentur prædicti actus.

SECTIO II.

IN QUA DECIDITUR QUID

circa præd. fin. tiones intentivas defendere debemus.

14 **C**onclusio I.: Deus ab æterno aliqua prædefinitione præinivit omnes ope-

rationes nostras liberas distinctè, & in particulari. Hæc conclusio est communis inter DD. & præcipuè inter Scotistas cum Subt. Doct. quàm pluribus in locis citatis supra pro cognitione futurorum ex liberis decretis, sive absolutis, sive conditionatis divinæ voluntatis. Probat. autem 1. ex Sac. Scriptis nam Prob. 21. *Cor Regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.* Sapient. 8. *Attingit à fine usque ad finem fortiter, & suaviter disponens omnia.* Et Sapient. 14. *Tu autem Pater gubernans omnia, providentia.* Ad Ephes. 1. *Omnia operatur s. cundum consilium voluntatis sue.* Prob. etiam ex SS. PP. nam D. Aug. Tractat. 104. in Joann. Inquit: *Ostendit omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri sineret ab illo esse dispositum, qui temporis subditus non est.* Et in Soliloq. cap. 26. inquit: *Præparasti mihi semitas, quibus incederem, & venirem ad gloriam domus tue. Priusquam me formares in utero, novisti me, & antequam exirem de vulva, quid quid tibi placuit, præordinasti de me.* D. Gregor. lib. 12. moral. c. 2. *Cuncta Deus præsciens, ante sæcula decrevit, qualiter per, sæcula disposuit.* Et Concil. Valent. sub Lotar. cap. 3. adducit ex Aug. hanc insignem authori-

rat. : Apud Deum de omnibus rebus tam fixa est sententia, quam certa præscientia.

15 Prob. 2. ratione deducta ex subordinatione essentiali causæ secundæ ad primam : Ad ea omnia se extendit divinum decretum, seu præfinitio divina, ad quæ se extendit divina causalitas ; nam ut inquit Subt. Doct. in 2. d. 1. q. 2. §. quantum ad istum vers. respondeo : Agens liberum, ut est Deus, eadem volitione antiqua effectum novum producit pro tunc, pro quando vult effectum novum esse ; non enim est necesse, si sempiternaliter vult, quod pro sempiterno etiam velit : atqui ex vi subordinationis essentialis secundæ causæ ad primam, divina causalitas se extendit ad omnes operationes liberas, non solum in communi, & in confuso, sed etiam distinctè, & in particulari : g. similiter ob eandem rationem, & eodem modo se extendit ad illas divina præfinitio. Confirm. quidquid Deus in tempore verè, & realiter efficit, verè etiam ab æterno efficere decrevit, seu præfinit ; alias in tempore nova decreta faceret, & sic esset mutabilis ; & quia Deus in tempore agit per realem influxum immediatè exhibitum a virtute sua causativa per decretum liberum suæ voluntatis ad agendum applicata,

Tom. I.

ut docet Doct. in 1. d. 45. §. Respondeo : Ergo præcesserunt in Deo ab æterno decreta libera, seu divinæ præfinitiones respectu omnium effectuum à quavis causa secunda futurorum in particulari, & quoad omnes circumstantias ; quia causa omnes, sicut in essendo, ita in operando essentialiter à prima causa dependent.

16 Prob. 3. concl. ratione deducta ex divina providentia, quæ cum sit ratio, seu ordinatio rerum, seu mediorum in finem, necessario supponit voluntatem præficientem finem, ut quæst. antec. diximus : atqui Deus habet perfectissimam providentiam omnium actuum nostrorum, ut nullus negavit : g. à Deo sunt præordinati, & præfiniti. Hæc ratio deducitur ex D. Iræneo lib. 2. adversus Hæreses ubi ait : *Per Dei providentiam unumquodque eorum, quæ facta sunt, & quæ fiunt, & fient à Deo, ordinem, numerum, & quantitatem accipere, & accepisse propriam.* Confirm. quia divina providentia non solum includit actum intellectus, quo Deus feratur in omnes, & singulas creaturas in particulari ; sed etiam actum voluntatis, quo eas distinctè, & in particulari velit : sed si humanos actus etiam in individuo ab æterno non decreveret, ac præfinneret,

Na

pro-

perfectò fierent præter ipsius voluntatem, & intentionem: ergo &c.

17 Conclusio 2. Probabilius est in via Scoti, prædictas Dei præfinitiones non esse antecedentes usum nostræ libertatis, nec consequentes, sed præcisè concomitantes. Hæc conclusio est communior inter Scotistas cum Mastr. 1. Sentent. disp. 4. quæst. 2. art. 1. num. 13. & cum Ant. Perez de Providentia Dei, disp. 1. sect. 4. sub sect. 4. & de Intell. Divino, disp. 5. sect. 6. ubi inquit, hanc sententiam esse opinionem Patriam Scotistarum. Prob. & prius explicatur ab ipso Mastr. disp. 3. quæst. 3. art. 8. num. 174. ubi inquit: Constituto igitur hanc esse veram Scoti sententiam, nunc ostendendum est, quam sit rationabilis, & commoda pro concordia divini decreti, & præscientiæ cum nostra libertate; & quia tota negotij difficultas consistit in hoc, quomodo Deus præfiniendo aliquem effectum futurum à voluntate creata; potuit coincidere in eandem determinationem cum illa, ita ut simul cum ea determinaverit, cum tamen nec voluntas creata in re ab æterno realiter præxisterit, nec decretum ejus determinatè præcesserit saltem in divina scientia; possibilitatem, & rationabilitatem concomitantia divini decreti

cum humano sic declaro; nam stante illo generali decreto de administratione causarum secundarum, & præsertim liberarum, ut ita earum actionibus adstiteret vellet, quod unamquamque suos motus agere sinat, ut loquitur Aug. 7. de Civit. cap. 30. *Res quas condidit, ita administrat Deus, ut eas suos motus agere sinat.* Ex hac generali dispositione tenetur, tam in decernendo ab æterno effectus ab eis futuros, quam actualiter concurrente in tempore ita se se illis acomodare, ut sicut in tempore non efficit, nisi effectum illis placitum, ita, & ab æterno non decernat in tempore futurum ab eis, nisi quod eis placuerit, & ad quod in tempore se se ex sua libertate determinabunt: atqui hoc nequit efficere præfiniendo actiones voluntatis creatæ antecederet ad illius consensum; quia sic præveniendò ejus consensum, non præfineret quod voluntati creatæ libet, seu placeret: ergo hoc tantum efficere potest præfinitione concomitanti, id est, aliquomodo concernente consensum creatæ voluntatis.

18 Quod autem hoc sit possibile probatur ab Scotistis ex ipso Mastr. Primò à posteriori sic: Quidquid perfectionis est in rebus creatis, ad Deum transfereendum est, omni imperfectione sublata: sed æstimatur perfectio inter

inter homines, quod unus interdum incidat omnino in determinationem alterius, nulla existente in illo præscientia determinationis alterius, ex sola similitudine, ingenio, vel complexione, vel mero casu: ergo, quod in nobis à casu est, si sine prævia cogitatione conformemur cum voluntate alterius, aut ex intentione, si ex prævia cognitione determinationis illius, ei conformemur; in Deo hoc totum suppletur, sublatis hisce imperfectionibus, continentia illa eminenti, supposito quod decreverit voluntatem creatam suos motus agere; quia enim voluntas divina est infinita, & eminentèr continens voluntatem creatam, secundum omnem ejus inclinationem, bene potest, cum ab intellectu suo infinito oblatis fuerint omnes rerum ordines, cum quibus ipsa poni potest, necnon, & omnes determinationes, quas ipsa potest facere, licet non sine Deo, ex vi talis eminentiæ, ita se conformare cum voluntate creata, ac si eam expectasset, aut decretum illius, seu futuram inclinationem cognovisset.

19 Prob. etiam à priori: Quia sicut Deus ex quo est primum ens, continet eminentèr omnia entia, & non minus sine illis, quàm cum illis esse potest; ex quo est primum efficiens,

continet eminentèr virtutes effectrices omnium causarum secundarum, & non minus, sine illis, quàm cum illis producere potest effectus illarum, & cum eadem perfectione; & ex quo est primum intelligens, & primum intelligibile, continet eminentèr omnia intelligibilia, & non minus se, quàm illa natum est representare: erg. pariter ex quo est primum liberum, continebit eminentèr omnia libera, & secundum omnem modum agendi eis possibilem; & ex quo ejus divina voluntas est infinita in genere potentia volitiva, non tantum præfinire potest effectus omnes, quos Deus immediatè se solo efficit, sed etiam quos vult efficere, interventu causarum secundarum, coincidendo prorsus in eandem determinationem, in quàm ipsæ causæ secundæ caderent, si ab æterno forent, & simul cum Deo ad agendum se se determinarent, absque ullo prorsus libertatis detrimento. Prob. consequ. quia sicut divinus intellectus, qui est infinitus in genere potentia intellectiva, potest virtute essentia divina omnia intelligibilia intelligere, perinde ac si ab æterno, illi præsentia forent, & divinum intellectum moverent in propria existentia, & ad eorum propriam intellectionem; ita divina voluntas, quia est infinita in gene-

re potentia volitiva; & libere potest ab æterno omnes effectus velle, & eodem prorsus modo, quo vellet creata voluntas, si Deo ab æterno coexisteret, & se cum divina voluntate condeterminaret ad omnes suos effectus in tempore ponendos. Patet consequent. a paritate rationis: alias divina voluntas non esset infinita, sicut est divinus intellectus. Ecce aptiorem (ne unicum dicam modum) conciliandi nostræ libertatem voluntatis cum divinis præfinitionibus.

20 Explicata jam, atque stabilita possibilitate præfinitionis concomitantis; suadetur, hanc esse unice eligendam; tum, quia per illam evitantur incommoda, quæ ex alijs præfinitionibus sequuntur. Tum etiam, quia est magis conformis Subtilis. Mar. Doct. menti, quam plurimis in locis apud Scotistas videndis, præcipue Mastr. citatum. Sendin tract. 4. de Libero Arbit. disp. 6. sect. 3. Ant. Perez contr. 2. de Intellectu Divino, disp. 5. sect. 4. sub sect. 1. & 2. Et tom. 2. contr. 5. de Divina Provid. disp. 1. sect. 4. Incommoda autem aliarum præfinitionum sunt, quod præfinitiones antecedentes ponunt, & probant in Deo perfectissimum dominium, & perfectissimam rationem causæ primæ; sed videntur enervare, & tollere libertatem nostram. Præ-

finitiones vero subsequentes ab opposito ponunt, & demonstrant libertatem nostram: sed in Deo lædunt rationem causæ primæ, ejusque perfectissimum dominium. Atqui ista incommoda evitantur per concomitantes præfinitiones: erg. has unice amplectere debemus. Prob. min; quia per concomitantes præfinitiones tollitur nimia fortitudo decreti prædeterminantis, quo prævenitur voluntas creata independentem à suo libito; & etiam tollitur nimia suavitas præfinitionis subsecutæ ad determinationem conditionatam nostræ voluntatis, qua vulneratur dominium Dei; nam ponit actualem veritatem contingentem ante actuale decretum Dei: erg. in medio consistens, concomitans præfinitio, vitat incommoda aliarum præfinitionum; ostenditque viam, qua melius possit exponi, & intelligi illud de providentia divina. Sap. 8. *Attingit à fine, usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*, quia ita vult, effectus ab æterno præfinitos fieri à voluntate creata, ut repugnet non fieri, stante præfinitione; dicitur, eos attingere *fortiter*; & quia vult, eos fieri præfinitione virtualiter, ac eminenter involvente libitum, & usum voluntatis creatæ, dicitur eos attingere *suaaviter*.

21 Confirm. ex D. August. lib.

lib. 1. ad simplic. quæst. 2. dicente : *Deus ut volumus , & suum esse voluit , & nostrum.* Nunc sic : Si Deus præfiniret antecedenter nostrum velle , potius esset Dei , quam nostrum ; quia Deus nos determinaret ad volendum : Si autem præfiniret subsequenter , seu post determinationem nostræ voluntatis prævisam , tale velle potius esset nostrum , quam Dei ; quia nos determinaremus Deum ad volendum : erg. ut æqualiter sit suum , & nostrum , debet poni præfinitio concomitans. Urget. ex D. Chrysost. homil. 12. in Epist. ad Hebræos , ubi ait : *Non antecedit libertates nostras , ne laderetur arbitrium nostrum.* Ergo si antecederet præfiniendo , laderetur arbitrium nostrum. Atqui si subsequeretur , laderetur arbitrium Dei : erg. ut hac incommoda vitentur , ponenda est præfinitio concomitans.

22 Præterea : Noster actus liber sic debet poni , ut sit perfectè voluntarius Deo , & nobis : erg. sic debet poni , ut sit immediatè à Deo , & immediatè à nobis , ita ut à nullo sit magis immediatè. Antec. est certum ; quia non apparet caput ex quo negari possit , cum Deus sit perfectissimè , & infinite Dominus omnium , & nostra voluntas sit perfectissimè domina suorum actuum ; alias non esset perfec-

tissimè libera ; & conseq. sequitur , nam ille , à quo non esset immediatè actus liber , vel esset minus immediatè , non esset perfectissimè Dominus illius , nec haberet voluntarietatem omnino perfectam. Nunc sic : ergo actus liber debet præfiniri per decretum condeterminans. Prob. conseq. si præfiniretur per decretum antecedens Thomistarum , magis immediatè esset à Deo , quia voluntas creata sequeretur voluntatem Dei : si autem per decretum subsequens Neutralium , magis immediatè esset à voluntate nostra , quia Deus sequeretur nutum voluntatis creatæ. Primò modo , esset magis voluntarius Deo , quam nobis ; & secundo modo , esset magis voluntarius nobis , quam Deo : g. attendentes ad utramque libertatem , & voluntarietatem , quia utraque debet attendi , debet poni actus liber æquè indivisibiliter præfinitus ab utraque voluntate , seu à voluntate divina condeterminante.

23 Quam plurimis auctoritatibus Mariani nost. Doct. probant Scotista præfinitiones istas concomitantes , quæ possunt videri apud Mastrium ; & Ant. Perez , locis supra citatis ; illasquæ adducemus pro argumentis contra conclusionem sequentem ; & probationes illius ex Subt. Doct. desumptæ , erunt præcipua ar-

gumenta Scotistarum contra istam ; & benè perpensis unius, & alterius principijs , facile respectivè solventur. Sit ergo.

24 Conclusio 3. Satis probabile est etiam in via Scoti, Deum præfinire actiones nostras bonas præfinitione rigorosa , seu præfinitione antecedente usum nostræ voluntatis. Pro hac conclusione citantur à nostris ex nostris Bricen. Sghem. Felix. tom. *de Gratia* , cap. 3. & quam plurimi alij in manuscriptis citantur à Doctissimo , & Admod. Rev. Patr. Picazo totius Seraphici Ordinis Secretar. Generali, videatur in suo tom. 2. disput. 6. quæst. 6. num. 635. & quæst. 11. §. *incidente* , per totum, ubi pro decreto antecedenti stant sapientis. Magist. Fr. Carolus del Moral, atque ejus dilectus Discipul. Pater Fr. Joannes Moraleda. Etiam stat pro nostra concl. Smising , dicens, quod necessario illam amplectere debent omnes, qui cum Subtil. Magist. defendunt, præfinitionem, seu prædestinationem ad gloriam fuisse ante prævisionem meritum. Etiam militat pro illa Doctissim. Pater Hieronymus Sousa in sua Scala Theologica , dubio magno Appendice. Immo & Doctissim. atque Illustris. Merin. tom. 1. disp. 3. quæst. 4. sect. 4. stat pro nobis, dicens, quod hanc sententiam , utpotè Scoti , & D.

Thomæ communiter sequuntur Scotista , & Thomista.

25 Ante probationem hujus conclusionis , sic illius sensus explico : Igitur Deus ab æterno præfinivit , seu decrevit, non tantum nobiscum , concurrere ad omnes nostras actiones bonas & salutes , sed etiam præfinivit , seu decrevit absolute, efficaciter , & simpliciter , ut illas ponamus, antequam voluerit media necessaria ad positionem illarum , & pro priori quam voluntas nostra se condeterminavit ad illas : ita taliter , quod illas non determinavit ut cumque , neque prædefinitione Thomistica, nempe inducente necessitatem physicam in nostra voluntate , sed solum inducente necessitatem moralem , relinquendo in illa indifferentiam physicam ad oppositum , modo quo in positione auxilij efficacis dicemus , & modo quo posito decreto de danda gloria per merita , ante determinationem voluntatis nostræ ad faciendam merita , dicemus Disputatione sequenti , quod voluntas nostra necessario necessitate morali , & infallibili positura erat merita. Et ratio est ; quia sicut medium, per quod ordine executivo acquiritur iste actus bonus , & salutaris , tanquam finis præintensus , est prædeterminativum morale ; quo posito , ponitur actus

necessario necessitate morali, cum potentia physica ad non poni, & per consequens est vera metaphysice ista propositio: voluntas prædeterminata moraliter, necessario habebit actum liberum, seu potentem non esse, potentia physica, ut de auxilio efficaci loquendo abunde probabimus: Ita decretum intentivum, seu prædefinitio intentiva, à qua procedit electio mediorum, quibus actus prædefinitus exequitur, debemus ponere hac forma: Volo efficaciter, (dixit Deus ab æterno) & absolute simpliciter, actum amoris poni à voluntate Petri necessario moraliter, sed cum potentia physica, & metaphysica ad non poni, & per consequens remanet vera metaphysice, & infallibilis ista propositio: Quia Deus decreto intentivo efficaci, & absoluto simpliciter decrevit actum amoris ponendum à voluntate Petri liberè, idè enim talis actus potest non esse potestate physica, & metaphysica, nunquam reducenda ad actum, propter necessitatem moralem ad illius positionem semper implendam.

26. Probat. iam conclusio:

1. cum nostro Philipp. Fabro in addit. ad 1. disp. 56. cap. 4. dicente esse sententiam Scoti in 1. d. 46. §. ad primum. Ubi ait Subt. Doct. ex 1. ad Timoth.

2. „Deus vult omnes homines
„salvos fieri: id est, vult om-
„nes homines salvare, & sal-
„vos fieri, quantum est ex par-
„te sui, & voluntate sua an-
„tecedente, pro quanto dedit
„eis dona naturalia, & leges
„rectas, & adjutoria commu-
„nia sufficientia ad salutem.
Nun sic; Deus vult bona ope-
ra, & consensus salutares in
voluntatibus omnium homi-
num: atqui hoc velle Dei
est præfinitio antecedens: g. ex
mente Scoti Deus præfinivit an-
tecedenter nostra bona opera, &
salutaria. Maior constat ex ver-
bis Scoti, nam ex eo, quod
Deus vult omnibus dare gloriam,
vult media, ut est bonus con-
sensus, vult dare, & de facto
dat auxilia sufficientia. Minor
Prob; nam præfinitio nihil aliud
est, nisi decretum, quod Deus
vult positionem alicujus actus;
& quando Deus vult, omnes
homines salvos fieri, vult posi-
tionem bonorum operum. Quod
autem sit antecedens, præter-
quamquod ipse subtilis Doct. sic
illam vocat laudatis verbis, pro-
batur; quia si Deus velet con-
comiter bona opera in om-
nium hominum voluntatibus,
omnes voluntates hominum ha-
berent concomitanter talia bo-
na opera: atqui non ita habent,
alias omnes salvarentur: g. non
concomitanter, sed anteceden-
ter,

ter, & ex se solo habet Deus volitionem, seu præfinitionem bonorum operum. Solum est advertendum discrimen inter electos, & non electos, seu reprobos; quod circa electos habet voluntatem, seu volitionem, aut præfinitionem antecedentem efficacem bonorum operum; circa reprobos autem habet præfinitionem antecedentem, sed non efficacem, sed solum sufficientem bonorum operum.

27 Confirmat; ex eodem Doctore Subtili in 2. d. 47. q. 2. §. ad solutionem, ubi inquirens acutissime, an Deus sit causa peccati? & resolvendo contra Durand, quod ad materiale illius concurrat efficienter cum voluntate creata, inquit; quod non ob hoc potest adscribi peccatum Deo, nec dici, Deum causam esse peccati; & inter alias, hanc adducit rationem: Quidquid Deus vult antecedenter, velet consequenter, quatenus est ex se. *Universaliter enim, quidquid Deus dat antecedenter, daret illud consequenter quantum ex se, nisi esset impedimentum: dando autem voluntatem liberam, dedit antecedenter opera recta, quæ sunt in potestate voluntatis; & ideo quantum est ex parte sui, dedit rectitudinem omni ætui voluntatis.* Ecce quomodo Deus, iuxta mentem Scoticam, vult antecede-

nter actum rectum, seu bona, & salutaria opera in omni voluntate creata: g. illa præfinit ab æterno præfinitione stricta, & rigorosa, vel efficaciter, vel sufficienter respective ad electos & non electos.

28 Confirm. 2. nam in eodem 1. sententiarum dist. 41. quæst. unica §. sed contra illud arguitur inquit: *Deus non prævidet istum bene usurum libero arbitrio, nisi quia vult, vel præordinat istum bene usurum, quia sicut dictum est dist. 39. certa prævisio futurorum, contingentium est ex determinatione voluntatis divina si ergo offerantur voluntati divine duo æquales in naturalibus, quare quare istum præordinat bene usurum libero arbitrio, & illum non? Non est hujus, ut videtur assignare rationem nisi voluntatem divinam.* Et hæc est prima distinctio inter eos; g. in prima distinctio, pertinente ad prædestinationem, sola ratio est divina voluntas.

29 Præterea querens ibidem causam, seu occasionem prædestinandi, & reprobandi, inquit; quod ex parte creaturarum non datur causa, seu occasio, ut Deus illas prædestinet; bene verò, datur causa, seu occasio, ut illas reprobet. Primum probat illa sua celeberrima

maxima : Volens ordinate finem, & ea, quæ sunt ad finem, prius vult finem, quam aliquod entium ad finem, quia propter finem alia vult, ergo cum in toto processu, quo creatura beatificabilis perducitur ad perfectum finem finis ultimus sit beatitudo perfecta, Deus volens huic aliquid istius ordinis, primo vult huic creaturæ beatificabili finem, & quasi posterius vult sibi alia, quæ sunt in ordine illorum, quæ pertinent ad illum finem, sed gratia, fides, merita, & bonus usus liberi arbitrij omnia ad istum finem sunt ordinata, licet quedam remotius, & quedam propinquius. Ergo primo isti vult Deus beatitudinem quam aliquod istorum, & prius vult ei quodcumque istorum quàm prævideat ipsum habiturum quodcumque istorum; igitur propter, nullum istorum prævisum vult ei beatitudinem.

30 *Nec mirum, (prosequitur Doct.) quod non ponitur similis processus prædestinationis, & reprobationis, quia bona omnia attribuuntur principaliter Deo; mala autem nobis, & ita, Deum prædestinare sine ratione, congruit bonitati suæ; sed ipsum velie damnare non videtur sibi immediate posse attribui respectu objecti, ut cogniti in suis puris naturalibus, sed tantum respectu objecti, ut cog-*

Tom. I.

niti in peccato mortali finali. Ex quibus autoritatibus, & alijs apud nostrates videndis, plusquam probabilis videtur hæc nostra conclusio in via Scoti, taliter, ut Pater Dupasquier, qui strenuè militat pro concomitantia, fateatur, quod re vera si hoc dicit Sub. Doct. in favorem prædestinationis gratuita, seu ex imprævisis meritis; diceret aliter in favorem opinionis de prædestinatione ex prævisis meritis, quàm etiam proponit quasi problematicè. Sed nos primam partem, disputatione sequenti amplectemur. Deinde ex primo loco constat, quod ante decretum non cognoscit divinus intellectus quid determinatè habebitur à voluntate creatæ; non videt, istum benè usum libero arbitrio, nisi quia ipse Deus vult, & præordinat benè usum. Notetur igitur ly quia vult; & ly præordinat. Insuper, nullam facit mentionem de con-

determinatione, seu compræfinitione voluntatis creatæ; immò apertè ait, quod prima radix, & prima ratio bonorum operum, seu futuritionis illorum, est sola divina voluntas: Si ergo est sola, quomodo habet comitem voluntatem creatam?

31 *Rursus, ex prædictis ver-*

Qq

ap-

applicatio divinæ omnipotentiae, & auxiliorum, immò, & ipsa applicatio voluntatis creatæ se habent tanquam media ad exequendum talem actum: g. Deus prius vult, seu præfinit talem actum bonum, quàm detur determinatio voluntatis creatæ, & determinatio omnipotentiae, & positio auxiliorum; ac per consequens talis præfinitio est antecedens. Denique, ex prædictis verbis Mariani Doctoris habemus, quod in processu reprobationis, & circa mala opera datur contrarius ordo illi, qui datur in processu prædestinationis, & circa bona opera; quia bona omnia (inquit Doct.) specialiter tribuuntur Deo; mala autem nobis. Ex quo deducit, quod prius vult gloriam electis, quàm in ipsis videat opera meritoria; & prius vult opera meritoria, quàm videat voluntatem creatam illa habere: *prius vult ei quodcumque istorum* (ubi ingreditur bonus usus liberi arbitrij) *quàm prævideat, ipsum habiturum quodcumque istorum.* Unde e contra debemus Theologizare circa reprobationem positivam; nam prius videt Deus peccatum finale, quàm decernat damnationem; & non prius vult mala opera, quàm voluntas prava habeat illa: g. de primo ad ultimum, juxta Scotticam mentem possumus admittere, sicut

admittimus, saltem problematice, præfinitiones strictas, seu antecedentes circa opera salutaria, ob specialem providentiam Dei circa illa; non verò circa mala opera, nec circa opera indifferentia; nam circa ista omnia minimè habet Deus illam specialem curam, ac providentiam.

32 Prob. 2. Conclusio, enervando præcipuum fundamentum Scotistar. nobis adversantium. Fundamentum est, quia existimant, præfinitionem antecedentem lædere creatam libertatem; nam, ut ait Subt. Doct. in 2. d. 25. q. unic. §. contra conclusionem, & alibi sæpè: *Quandocumque aliquod consequens sequitur necessariò ad aliquod antecedens, in cujus potestate non est illud antecedens, nec in ejusdem potestate erit illud consequens.* Quæ maxima est principium naturale, illudque applicant ad præfinitiones antecedentes, & ob hoc illas renunt concedere. Hoc non obstante.

33 Probatur, præfinitionem antecedentem minimè se opponi cum nostra libertate: Si præfinitio antecedens tolleretur libertatem hominis quoad actum præfinitum, vel id faceret per se immediate, vel per media ad actus præfiniti executionem necessaria, vel certe per quali-

tatem Thomisticam ; nihil aliud potest excogitari : sed nullo modo ex dictis tollit libertatem præfinitio antecedens : g. &c. Probat. min. non quidem per se ipsam immediate ; quia cum præfinitio divina sit quid merè extrinsecum humanæ voluntati, nec ipsam realiter afficiat, non potest ipsam ad unam partem realiter, & intrinsecè determinare, seu necessitare. Quis ergo nostrum non vult, ut omnes infideles convertantur, & habeant opera bona, & salutaria ? Et quid per hanc nostram volitionem suis voluntatibus imponitur ?

34 Deinde, præfinitio divina non connectitur immediate cum consensu præfinito, nec cum illa elicit nostra voluntas consensum ; sed solum connectitur medijs auxilijs efficacibus, quibus voluntas elicit illum : erg. non magis lædit libertatem præfinitio antecedens, quàm ipsa auxilia ; nam quando aliqua extrema connectuntur medio aliquo tertio, non majorem connexionem habent inter se, quàm cum tertio : ergo vel auxilia nocent libertatem, vel illam non nocet præfinitio antecedens. Subsumo ; atqui auxilia efficacia non nocent libertatem nostram, ut satis abundè probant Scotistæ in materia de gratia : g. præfinitio antecedens, nec per

se ipsam immediate, nec per media tollit libertatem. Atqui nec per qualitatem Thomisticam tollit ; quia illam non admittimus, nec ad præfinitionem antecedentem sequitur, ut benè advertit noster Mastrius, disp. 3. de div. intell. q. 3. art. 6. dicens : Caterum nescio, an Scotistæ tenentes præfinitiones æternas intentivas, seu decreta antecedentia, à tali sententia recedere debeant ob paritatem de prædeterminationibus Thomisticis ; quanvis enim Thomistæ ex præfinitionibus æternis deducant per necessariam consequentiam, physicas prædeterminationes in tempore ; negabunt tamen Scotistæ, & fortè rationabiliter : g. &c.

35 Confirmat ; posita præfinitione ad consensum, remanet voluntas creata cum potentia propinqua ad dissensum : g. præfinitio non aufert libertatem illius. Prob. antec. ; Tunc voluntas habet potentiam propinquam ad actum, quando concipitur cum omnibus requisitis essentialibus ad illum : sed posita præfinitione ad consensum, intelligitur voluntas cum omnibus requisitis essentialibus ad dissensum : etg. &c. Prob. min. nam, ut supra insinuavimus, præfinitio antecedens non requiritur essentialiter ad positionem consensus, nec ex dependentia,

hūt subordinatione voluntatis creata ad divinam, nec ad perfectam providentiam Dei; aliās daretur etiam præfinitio antecedens ad opera peccaminosa, de quibus datur in Deo perfecta providentia, ut supra diximus: sed solum admittimus præfinitionem antecedentem ob specialem providentiam, & curam Dei circa actus salutares, & meritorios. Unde adhuc intellecta carentia præfinitionis ad dissensum, remanet potentia in voluntate cum omnibus essentialibus requisitis ad illum; quia ex hac parte nullum essentialē præsquisitum deficit illi, cum habeat omnipotentiam paratam per decretum de concursu simultaneo ad quodcumque ipsa voluntas voluerit.

36 Præterea, posita præfinitione, homo non aliter moveretur ad consensum, ac si illa non esset: sed si illa non esset, esset liber: g. & illa posita remanet liber. Prob. mai. ; Tum, quia ex vi præfinitionis nihil in se recipit homo, nisi auxilium efficax. Tum etiam, quia præfinitio intentiva consensus solum determinat voluntatem divinam ad ponenda ea media, cum quibus infallibiliter ponatur in re consensus. Tum ulterius, & à priori; quia consensus, ut sit, tantum æget suis causis debite applicatis, & so-

lum suæ causa influunt in illum; quod verò applicentur causa, ex hoc, vel illo fine, cum hoc, vel illo amore, nec requiritur ad positionem consensus, nec ex indigentia consensus oritur: sed causa illius solum sunt voluntas creata, & divina omnipotentia per simultaneum concursum, non aliter influentes in consensum, ac si præfinitio esset decretum temporale, & concomitans: erg. &c.

37 Denique, ut planè radicitus diluatur fundamentum Scotistarum, sic argumentor: Stat benè in doctrina Scoti, quod detur aliquod antecedens, ad quod necessario sequatur aliquod consequens, & quod sit tale consequens in potestate nostra, quin sit in nostra potestate antecedens: g. illa celeberrima maxima, vel non est universaliter vera, vel, ut melius loquamur, non est universaliter intelligenda. Consequentia est innegabilis. Prob. antec; stat bene in doctrina Scoti, quod detur decretum prædestinativum antecedens, & antecedens auxilium efficax, ex quorum positione necessario sequitur consensus salutaris finalis, tanquam consequens; & quod talis consensus sit in nostra potestate, quin sit in potestate nostra auxilium efficax, & decretum prædestinativum: g. in via Scoti stat

fiat benè, quod detur aliquod
antecedens, ad cuius positio-
nem necessario sequatur conse-
quens, & quod in nostra po-
testate sit consequens, quin sit
rale antecedens. Tota hæc doc-
trina patebit in disp. sequenti,
& in tract. de auxili. efficaci;
ubi, Deo dante, dicemus, quod
posito decreto prædestinativo,
necessario necessitate morali po-
nenda erunt merita tanquam
media ad consequendum finem
prædestinatum; & quod posito
auxilio efficaci, necessario ea-
dem necessitate morali ponen-
dus erit consensus noster salu-
taris, quin ob hoc libertas nos-
tra aliquomodo lædatur. Vi-
deatur Illustriss. Merin. loc. cit.
& Doctiss. Pat. Sendin. tract. 4.
de libero arbitrio, disp. 4. per
totam. Ubi fusè, & cruditissi-
mè, defendit, & propugnat
hanc concl.

SECTIO III.

IN QU A PROPONUNTUR,

*& diluuntur præcipua Ar-
gumenta.*

§. I.

38 **A**RG. contra 1. con-
clusionem; præfina-
tiones divinæ nostrorum actuum
non sunt necessariae: g. nec sunt
asserendæ: aliàs frustra poneren-
tur. Prob. antec: si essent ne-

cessariæ, eo esset, ut salvetur di-
vina providentia in Deo de om-
nibus; vel ut salvetur subordi-
natio causæ secundæ ad pri-
mam, & dependentia nostro-
rum actuum à divina voluntate:
atqui ad nullum istorum sunt
necessariæ: g. &c. Prob. min;
quia ut salvetur providentia
Dei, qua dirigit singula in suos
fines, non est necesse, ut omnia
præfinit: ut patet de peccato,
ex quo elicit gloriam suam per
ostensionem suæ iustitiæ, & non
illud præfinit. Deinde subordi-
natio causæ secundæ ad pri-
mam, & dependentia nostro-
rum actuum non consistit in
hoc, quod à Deo præfinitur,
sed sufficit, quod creatura ha-
beat à Deo omnem virtutem
causandi, & quod nihil possit
esse in rerum natura absque
concurso Dei immediato: g.
præfinitiones divinæ non sunt
necessariæ.

39 Resp. neg. antec; nam,
ut diximus in probat. nostræ
conclusionis ex nostro Mastr. &
Ant. Perez; præfinitiones divi-
næ sunt necessariae ad salvan-
dam rationem perfectissimæ pro-
videntiæ ex parte Dei, & ad sal-
vandam dependentiam actuum
nostrorum à divina voluntate,
& ad salvandam essentialem su-
bordinationem causæ secundæ
ad primam; nam si ante divi-
nas præfinitiones aliquis ac-
tus

tus esset futurus, tunc aliquid creatum esset independens à Deo, & talis actus non ordinaretur à divina providentia. Ad probat. de peccat. dicimus; quod licet respectu malitiæ formalis non habeat Deus præfinitionem; habet tamen respectu entitatis materialis, & positivæ talis actus. Vel hoc omisso pro nunc, & de quo postea, adhuc datur maxima disparitas inter actus malos, & bonos, ut istorum Deus habeat altiore providentiam; quia potiori quodam iure actus boni subijciuntur divinæ providentiæ, non vero peccata; nam ex varijs Sacræ Scripturæ, & PP. testimonijs habemus, quod Deus operatur in nobis velle, & perficere; facit, ut faciamus; ut in vijs ejus ambulemus, convertamur, perseveremus, voluntates nostras trahit, immutat, flectit; & quidem ita indeclinabiliter, & insuperabiliter, ut nullum humanum resistat arbitrium, ut inquit D. Aug. Atqui hic modus loquendi plùs importat, quàm merum Dei concursum, quem habet ad materiale peccati; g. quanvis de isto non daretur præfinitio, adhuc necessaria sunt ad nostros actus bonos, & præcipuè salutares, seu supernos. Ad aliud respond. quod bene salvatur dependentia, & subordinatio in eo, quod crea-

tura dependeat à Deo in esse, conservari, & operari à concursu Dei; sed cum talis concursus simultaneus Dei cum voluntate nostra exhibeatur ex vi præfinitionis æternæ, hinc est quod æternæ perfinitiones sunt necessariae ad essentiali subordinationem, & dependentiam essentiali; quia ut sapè, quidquid Deus operatur in tempore ab æterno decrevit, seu præfinivit; & eadem volitione, qua ab æterno præfinivit, operatur in tempore, pro quo præfinivit.

§. II.

40 **C**ontra 2. conclusionem Arguit. 1. sic; prædefinitio concomitans est chimerica, & insufficiens ad præsentem difficultatem superandam: g. non datur præfinitio concomitans. Prob. antec; non videtur possibile, quod quando Deus ab æterno præfinivit aliquem actum à voluntate creata causandum, ipsa voluntas creata coincidat cum ipso Deo ad comprædefiniendum talem actum: g. est chimerica talis coincidentia, seu præfinitio concomitans. Prob. antec: qui compræfinit, seu simul cum alio præfinit, debet habere aliquod esse in se; quia operari sequitur ad esse: atqui voluntas creata, ut virtualiter contenta in divina ab æterno, non habet esse in se;

se; nam esse virtuale effectus, est ipsum esse formale causæ: g. voluntas creata non potuit ab æterno compræfinire, seu simul cum voluntate divina præfinire suum consensum liberum.

41 Confirmat. effectus formaliter liber, est à causa formaliter libera: sed voluntas creata virtualiter contenta in divina ab æterno non est formaliter libera: g. non potest condecernere, seu compræfinire cum voluntate divina; nam præfinitio est actus formaliter liber. Vel aliter sic: ex nihilo nihil fit: g. ex nihilo reali, cujus modi est in se voluntas creata in illo tunc æternitatis, nihil fit reale, cujusmodi est actus liber in esse objectivo. Urgetur, voluntas creata, ut virtualiter contenta in divina ab æterno ex se ipsa, non minus est potens ad compræfiniendum amorem, quam ad compræfiniendum odium; quia ut virtualiter contenta; æquè continet amorem, & odium virtualiter: Unde ergo provenit, quod se determinet ab æterno ad compræfiniendum cum divina voluntate amorem, & non odium? Hoc opus, hic labor est. Quo probatur, quod hæc doctrina de prædefinitionibus concomitantibus, est insuficiens ad superandam, & enucleandam præsentem difficultatem. Præterea; Deus

pro priori ad præfinitionem actus amoris in Petro, cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, possibile esse Petrum pro instanti A. elicere talem actum amoris, & etiam cognoscit possibile esse elicere pro eodem instanti A. actum odij; & possibile esse, suspensum manere, & nullum actum elicere. Interrogo nunc: an cognoscat per eandem scientiam Deus, se posse coincidere cum voluntate Petri pro illo instanti A. in solum actum amoris; vel etiam cognoscat possibile esse coincidere in actum odij per suam præfinitionem? Si primum, voluntas Petri non erit libera pro illo instanti A. cum non sit æquè potens ad utrum libet, nec ad utrumque habeat concursus, seu præfinitionem Dei paratam. Si secundum; quæro, quare magis determinatur Deus ad præfiniendam coincidentiam ad amorem, quam ad odium? Non enim ille amor, nec illud odium sunt plusquam possibilis pro illo priori ad divinam præfinitionem.

42 Hæ sunt præcipuè difficultates, & quidem gravissimæ, nostrorum Scotistarum contra præfinitiones concomitantes. Respondetur tamen communiter ad illas sic: Ad primam negatur primum, & secundum antec. ad cujus probationem disting. maj. Qui compræfinit debet habere esse

esse in se, si compræfinit formaliter, conc. si tantum compræfinit virtualiter, neg. & eadem distint. distincta minori, neg. consequentia. Etenim verum est, quod voluntas creata non habuit ab æterno aliquod esse in se, seu esse formale; habuit tamen esse virtuale in divina voluntate, quod sufficit, ut virtualiter compræfinitur; quando divina voluntas præfinit formaliter. Illud esse virtuale est esse formale Dei, non præcise, ut esse formale Dei, sed, ut esse formale Dei, & esse virtuale voluntatis creatæ. Illa virtualis compræfinitio est virtualis operatio voluntatis creatæ, & hoc operari virtualiter sequitur ad esse virtuale. Si dicant, hoc esse difficile intellectu; respondetur cum. D. Aug. *Ego dixi, istam quæst. esse difficilem ad discernendum; non autem dixi, non posse discerni;* quia potest utique valde congruenter, & probabiliter intelligi; nam, ut jam sæpè diximus, negari non potest, nostram voluntatem, & libertatem cum omnibus actibus liberis, & differentiis eorum contineri virtualiter in voluntate divina, & in volitione essentiali Dei, vi cujus continentia, nullus actus est determinatè futurus, & omnes sunt possibiles; quia voluntas divina, & ipsius essentialis volitio sunt actus primus respectu om-

nium actuum nostrorum. Hoc supposito, non est penitus imperceptibile, quod in determinato decreto, seu in actu secundo divina voluntatis respectu determinati extremi nostræ libertatis sit comes etiam nostra voluntas virtualiter juxta modum libertatis ipsius: erg. divinum decretum liberum involvit virtualiter liberam determinationem nostram, & modum libertatis, quia secundum omnia continetur: ergo præfinitio divina est utique virtualiter nostra, & nos comitati sumus liberè, & si virtualiter illam præfinitionem.

43 Inquires: quomodò potuit mea voluntas liberè velle hoc præ alio, dum solum erat virtualiter in voluntate divina? Et quomodò mea voluntas potuit nolle, seu vitare præfinitionem concomitantem, dum nihil erat in se? Præterea, velle virtualiter aliquid, est velle illud implicite; velle aliquid implicitè, est velle explicitè, & formaliter aliud cum quo illud connectitur: atqui nostra voluntas non potuit velle formaliter aliquid ab æterno: quomodò ergo potuit virtualiter, aut implicite velle? Insuper, omne liberum supponit cognitionem: quàm ergo cognitionem habuit homo ab æterno? Respond. hoc esse quod difficilius intelligitur, immò penè non valet intelligi; potest tam-

men aliquammodo discerni hoc exemplo causa necessaria: Deus ab æterno præfinivit, ignem comburere lignum si approximeretur illi; & quia ignis continebatur virtualiter, secundum suam virtutem, & secundum modum agendi sibi proprium in voluntate divina, quæ est omnipotentia, (ut supra diximus) compræfinivit, seu condeterminavit virtualiter comburere lignum sub eadem conditione approximationis; vel ipsa præfinitio divina fuit virtualis compræfinitio ignis ad comburendum. Hoc facile percipitur, quanvis ignis solum virtualiter fuerit in divina voluntate, & nihil in se ipso formaliter ab æterno.

44 Sic similiter dicimus de causa libera in sua linea; continetur enim in divina voluntate virtualiter secundum omnes actus, & modum liberum agendi; quia non minus est infinita illa continentia respectu causæ liberæ, ac respectu necessariæ, ut per se patet. Deinde, modus liber agendi essentialiter dicit, posse utrumlibet in actu primò cum potestate ad quodlibet pro suo libito: erg. Deus præfiniens secundum hanc continentiam, & secundum illam legem, quod causæ liberæ agant motus suos, voluntas creata compræfinit virtualiter, & liberè, potens virtualiter vitare compræfinitionem;

quia sic potens virtualiter continebatur: erg. divina præfinitio est virtualiter nostra, & nobis virtualiter libera, etsi voluntas nostra in se sit nihil ab æterno. Sic enim minus difficile, & satis congruenter, & probabiliter percipitur præfinitio concomitans, & nostra libertas; nec aptior modus apparet conciliandi illam cum præscientia, & prædefinitionibus, ac decretis Dei.

45 Ad aliud dicimus, quod multipliciter potest quis velle aliquid virtualiter; primò, personaliter, ut in casu dubitationis; secundò, per procuratorem, juxta leges, & jura positiva; tertio, ex aliquo pacto ab habente potestatem, ut per Adàm omnes homines comedimus ex pacto Dei; quartò, naturaliter, per continentiam virtutem naturalem unius voluntatis in alia, ut continentur omnes voluntates creaturarum rationalium in voluntate divina; & hujusmodi virtualis volitio alicujus, non præsupponit formalem volitionem alterius; quia solum datur ratione virtualis continentia: Unde velle virtualiter, seu implicitè, supponit velle formalitè nunc de facto, & in tempore existens; non verò velle virtualiter ab æterno. Ad aliud dicimus, quod illud velle liberum virtuale supponit, & habuit cognitionem

virtualem, contentam in divina intellectione infinita, qua comprehendit Deus omnia motiva creata, quæ potest habere nostra voluntas ad suas operationes, sub omni occasione, & auxilio, ad compræfiniendum cum nostra libertate, in qua quidem divina infinita intellectione continentur, etiam virtualiter omnes nostræ intellectiones. Nec ex hoc inferas, illud velle virtualiter ab æterno cum cognitione virtuali, esse nobis meritorium, aut demeritorium; quia meritum, & demeritum essentialiter supponunt existentem personam merentem, aut demerentem; & quia non datur meritum, vel demeritum propter solam volitionem virtualem, si non præcedit formalis volitio meritoria, aut demeritoria, ut patet in allatis exemplis. Quæ restant ad perfectiorem hujus difficultatis intelligentiam, relinquenda sunt Thesauro sapientiæ, & scientiæ Dei, & inscrutabilibus judicijs ejus cum Apostolo, & Sanctis PP.

46 Ad 1. confirmationem, eu ad 2. difficultatem Scotistar. Respondetur concedendo majorem, & minorem, & negando consequent. in sensu virtuali; quia præfinitio, ut est ab æterno à voluntate divina, ex se est formaliter libera; ut autem est à voluntate divina, ut contentiva

virtualiter nostræ voluntatis, seu, ut est à nostra voluntate, ut contenta virtualiter in divina, solum est virtualiter libera; & ex hoc provenit, quod quando exercetur in tempore actus præfinitus, sit formaliter liber à nostra etiam voluntate. Ad aliud respondet verum esse, voluntatem creatam virtualiter contentam in divina, & pro priori ad præfinitionem, esse æquè potentem, & indifferenter ad amorem, & odium, idem dicimus de divina voluntate in illo priori; unde, quod se determinet pro signo posteriori ad compræfiniendum amorem, & non odium, provenit à se ipsa virtualiter, prout eminentè contenta in divina, & simul formaliter à divina voluntate, prout contentiva eminentè voluntatis creatæ. Nec oppositum nunquam probabitur.

47 Ad ultimum respondetur; omnia illa cognoscere Deum, ut possibilia per scientiam simplicis intelligentiæ, & postea magis determinatur ad coincidentiam in amorem, & non in odium; quia sic voluntas divina formaliter, & voluntas creata virtualiter, secundum continentiam, quam habebat in voluntate divina, tam quoad libertatem, quam quoadmodum in tali occasione, & sub talibus auxilijs: ex qua concomitantia volitionum manet amor præ odium

odium præfinitus, & futurus, & posita hac præfinitione, & com- præfinitione voluntatis divinæ, & creatæ, cognoscitur jam talis amor à divino intellectu per scientiam visionis, movente ad illam divina essentia. Hæc doctrina sit manifesta exemplo adducto à Mastr. in concursu simultaneo, quem communiter admittunt Scotistæ in tempore; & ut clarius fiat, præseindamus ab æterna divina præfinitione, & supponamus impossibile, nempe, Deum nihil præfuisse ab æterno de actibus nostræ voluntatis; nihilque cognovisse usque dum voluntas nostra amat, vel odio habet. Rebus sic stantibus, voluntas nostra se determinat ad volitionem, vel ad nolitionem, vel omittit utramque; tunc Deus simul concurrit, vel se condeterminat. Quare ergo incidit in amorem, v.g. & non in odium? adæquata ratio est; quia voluntas nostra simul cum Deo vult, ita quod aliter eveniret, si aliter vellet. Sic similiter discutimus de voluntate creatâ ab æterno, quatenus virtualiter contenta in voluntate divina; condeterminat enim se sic, quia virtualiter vult, Deo simul se condeterminante formaliter, quia formaliter vult, statuta illa lege, quod voluntas agat motus suos. Si sic non percipis præfinitionem concomitantem, non

vis illam amplectere, sed antecedentem desideras, vel subsequenter. Si hoc esset evidens, nulla remaneret difficultas in hac quaestione, & semper difficillima remanebit.

48 Arg. 2. Scotistæ; præfinitio divina, quæ dicitur à vobis concomitans, est reipsa antecedens: erg. non datur talis præfinitio concomitans. Prob. antec. Tùm, quia decreta Dei nequeunt habere comitem voluntatem creatam; præfinitiones enim sunt Dei, non mei; quia Deus præfinit sine nobis, ut liberè ageret nobiscum: erg. Deus debet esse causa prima, & non comes in præfinitionibus cum secunda: erg. præfinitio Dei fingitur concomitans, & reipsa est antecedens. Tùm etiam, quia præfinitio Dei dicitur concomitans, per continentiam virtutalem voluntatis creatæ in voluntate divina: sed hæc continentia virtualis est antecedens ad nostrum actum liberum: erg. præfinitio Dei est antecedens, & non concomitans. Prob. min. Tùm, quia actus noster liber nunc est, continentia verò erat ab æterno: erg. continentia hæc est antecedens ad nostrum actum liberum. Tùm etiam, quia actum liberum nos facimus; continentiam verò non facimus: g. actus noster liber non est simultaneus cum continentia. Deni-

que , præfinitio Dei facit consentire voluntatem creatam: ergo ipsa est antecedens. Prob. antec. si loco præfinitionis ad consensum, posuisset Deus præfinitionem ad dissensum, voluntas creata dissensiret: ergo divina præfinitio facit consentire, vel dissensire voluntatem creatam; ac per consequens est antecedens; nam semper est verum: quia Deus præfinivit, idè voluntas creata vult.

49 Respondetur neg. antec. ad cuius primam probat. dicimus, quod præfinitiones divinæ sunt Dei actualitèr, & formalitèr, & mei saltem virtualitèr; nam, ut advertit Mastr. si in tempore prima causa est comes, & socia secundæ, & e contra, quia simul concurrunt ad eundem effectum, servata tamen essentiali subordinatione secundæ ad primam, quia prima agit independentèr à secundâ, non vero e contra; cùr implicabit, & erit absurdum, causam secundam, seu voluntatem creatam esse comitem primæ, seu divinæ voluntatis in præfinitionibus æternis saltem virtualitèr, quandoquidem non aliter præfiniat ab æterno, quam faciat in tempore? Præfinivit ergo Deus sine nobis formalitèr concurrentibus, sed non sine nobis virtualitèr comitantibus. Ad secundam prob. responder. disting.

maiores; præfinitio divina dicitur concomitans per continentiam virtuales voluntatis creata in divina voluntate, per continentiam virtuales in essendo, neg. in operando, conc. Etenim, voluntas nostra continetur in divina voluntate, tam quoad esse, quam quoad operari; & licet continentia virtualis, quoad esse sit antecedens; continentia verò virtualis, quoad operari est simultanea cum præfinitione divina: quia quando divina voluntas ponit præfinitionem formalitèr, etiam nostra voluntas compræfinit virtualitèr. Hoc patet in tempore. Quia nostra voluntas antecedit, quoad esse ad suum velle, & quando est, necesse est esse; immò, & divina voluntas quoad esse antecedit divinum velle, ut supra diximus, & tam velle divinum, seu volitio essentialis Dei, quam ipsa divina voluntas antecedunt ad omnia decreta, & præfinitiones; sed præfinitiones, & decreta non antecedunt ad operari virtuale nostræ voluntatis, quæ simul cum divina condecernit, & compræfinit virtualitèr. Ad probat. minoris dicimus ut supra, quod noster actus liber nunc est actualitèr, & formalitèr, sed ab æterno fuit virtualitèr; & sicut nunc non facimus voluntatem nostram, & facimus actum nostrum actualitèr.

actualiter, & formaliter; sic ab æterno non fecimus nostram voluntatem, nec continentiam ejus quoad esse; fecimus tamen virtualiter actum nostrum concomitantè, & fecimus continentiam nostræ voluntatis quoad operari, seu quoad compræfinitur cum voluntate divina.

Ad ultimum. Respondet. disting. antec. præfinitio Dei facit consentire voluntatem creatam, quatenus est compræfinitio creatæ voluntatis, conc. aliter, neg. Etenim, sic nos facit consentire præfinitio divina, sicut nos facit consentire noster ipse consensus liber, quo denominatur Deus extrinsecè præfinitiens liberè, & nos liberè compræfinitientes. Ad probat. resp. similiter, quia si loco præfinitionis ad consensum, posuisset Deus præfinitionem ad dissensum, eo esset, quia voluntas nostra pro libito suo, loco consensus posuisset dissensum, ut liberè poterat illum ponere. Hoc patet etiam, in eo, qui de facto amat liberè, qui liberè odio haberet, si loco amoris posuisset odium, ut poterat illud ponere secundum suam libertatem. Unde solum potest inferri, quod dissensus, præconsensu; aut consensus prædissensu, continebatur in voluntate divina, aut in ejus volitione essentiali, juxta nostrum libitum. Qua propter in bono

sensu sunt veræ hæ propositiones: *Quia Deus præfinit consensum, nostra voluntas consentit.* Rursum: *Quia nostra voluntas consentit, Deus præfinit consensum;* quia per illas non significatur mutua causalitas, sed tantum significatur simplex concomitantia, cum sola prioritate perfectionis, independentiæ, & à quo ex parte Dei. Sicut de facto, & in tempore dicimus: ego volo, quia Deus vult, & e contra; quia in vi hujus concomitantia nequit Deus habere præfinitionem concomitantem circa meum consensum, nisi etiam detur compræfinitio, seu determinatio meæ voluntatis ad illum. Et similiter, nec possum ego meum consensum determinare, seu exercere virtualiter, quin intelligatur condeterminatio, seu compræfinitio divina decernens illum.

Arg. 3. & ultimò; Deus potius, & magis habet in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas, ut inquit D. Aug. Ergò Deus secundum prædictam continentiam, & legem de eo, quod causæ liberae finantur agere motus suos, non debet se acomodare nostro libero modo operandi, neque illum comitare, neque cum illo debet coincidere; immò, e contra, nos debemus coincidere cum libero modo operandi Dei: alioquin

non

non magis essent voluntates nostræ in sua potestate, sed e converso; voluntas divina esset magis in potestate nostra, quam in sua. Confirm. Deus omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ, ut habetur ad Ephes. 1. Ergo non secundum consilium voluntatis creatæ: ergo non compræfinit, sed præfinit antecedenter; sic enim sentire videntur quàmplures Sancti Patres, super hunc textum Apostoli, & præfertim loquendo de bonis operibus: immò, & hoc ipsum videtur intendere Subtil. nost. Doct. dum ait, quod bona opera, seu bona omnia attribuantur principaliter Deo; & ad hunc finem tendunt ejus auctoritates, & probationes pro tertia conclusione aductæ: ergo. &c.

52 Respond. conc. antec. & negando conseq. nam salva libertate nostra, nullo modo potest August. aptius intelligi, quàm juxta præfinitionem concomitantem; quia licet per antecedentem præfinitionem expressius videatur, Deum in sua potestate habere nostras voluntates, quàm nos ipsi; tamen hæc præfinitio antecedens nocet libertati nostræ, ut patet ex dictis, & D. Aug. libertatem nostram voluit servare indemnem. Eodem modo respondetur ad confirmationem, & ad Subr. Doct;

quia tam iste textus, quàm textus confirmationis, & verba Doctoris Subr. apertè videntur repugnare opinioni de scientia media, & non aptius possunt explicari, quàm juxta opinionem nostram; nam etsi Deus, & creatura simul compræfiant ab æterno, & simul concurrant in tempore, Deo se accomodante nostro libero modo agendi, & coincidendo suum consilium cum consilio voluntatis nostræ; tamen hoc, & præcipue opera bona potius, & principalius sunt in voluntate Dei, quàm in nostra, propter rationes sequentes, quæ sunt valde notandæ.

53 Prima est; quia consilium voluntatis Dei fuit, *constituere hominem ab initio in manus consilij sui*, ut ait Sacra Script., & consilium Dei fuit, *finire causas liberas, motus suos agere, & se libertati nostræ accomodare*: g. quanvis sit secundum consilium utriusque voluntatis, semper est secundum consilium voluntatis suæ. 2. quia ab æterno opera nostra fuerunt formaliter in potestate Dei, & in nostra tantum virtualiter; unde potius, & magis fuerunt in divina, quàm in nostra. 3. quia ab æterno, & in tempore nequit nostra voluntas se condeterminare, quin prius origine se condeterminet Deus: g. potestas ad condeterminationem, seu compræ-

præfinitionem magis, & potius est in voluntate Dei. 4. quia nostra libertas, & modus operandi libere per concursum simultaneum, & ipse concursus, quatenus continentur virtualiter in divina voluntate, perfectius sunt ibi, quam in se ipsis: g. ad efficiendum quidquid voluerit Deus nobiscum, perfectius, & magis habet in potestate sua voluntatem, & libertatem nostram, quam nos ipsi. 5. quia Deus habet omnipotentissimam potestatem ad coincidendum cum libera operatione nostra; nos autem non habemus propriè potentiam ad coincidendum cum operatione Dei; quia voluntas divina non continetur in nostra, sed e converso: erg. magis habet Deus nostras voluntates in sua potestate, quam nos ipsi. Ultimò dicimus, quod bona omnia attribuuntur principaliter Deo, juxta Subt. Magist. juxta CC., & PP. quia ad opera salutaria præmōbet Deus moraliter voluntatem humanam per auxilia excitantia, & prævenientia, per consilia, per præcepta, & per allicientiam ad bonum, sicut dicemus in tractatu de gratia; non verò intendit Doctor præmōtionem physicam, nec præfinitionem antecedentem.

§. III.

54

Contra 3. conclusionem, quæ propugnat præfinitiones strictas, in sensu rigoroso, seu antecedentes, Arg. 1. nostri Scotistæ: Deus sic ab æterno præfinivit facere in tempore, sicut in tempore facit; sed facit in tempore concomitanter cum nostra voluntate: erg. & concomitanter præfinivit ab æterno; ac per consequens adhuc ad bona, & salutaria opera non datur præfinitio antecedens. Defectus hujus syllogismi aperte patet in alijs terminis, v. g. Ego fui cum Petro ad Ecclesiam: erg. cum Petro præfinivi ire ad Ecclesiam. Ego scripsi hoc manu mea: erg. mea manu præfinivi hoc scribere. Deus sic præfinivit facere, sicut facit: sed concomitanter cum igne facit, seu causat calorem: erg. concomitanter cum igne præfinivit calorem. Distinguenda est igitur illa propositio major, in qua maxima latet æquivocatio: sicut facit, ita præfinivit facere, si ly *sicut*, sumatur pro adæquatione effectus præfiniti ad præfinitionem, ita, ut nec aliud in substantia, nec in modo reperitur in effectu, quod decretum non fuerit per præfinitionem, conc: si ly *sicut*, denotet modum, quo Deus per præfinitionem

* * * * *

nem dat esse futurum effectui, seu concursui, neg. quia juxta hanc conclusionem, Deus se solo præfinivit ab æterno, & non se solo concurrat in tempore; hoc est, per modum causæ totalis dat esse futurum concursui; & per modum causæ partialis concurrat in tempore; quia in concurrente admittit etiam voluntatem creatam, non verò in præfiniendo. Deinde, ex illis præmissis non sequitur illa consequentia; sed ista: Sicut facit in tempore, præfinivit ab æterno facere; sed facit concomitanter: g. ab æterno præfinivit facere concomitanter. Quod, ut clarius appareat, exponamus ly *sicut*, per ly *eo quo*, dicendo: eo modo, quo facit, præfinivit facere: sed facit comitanter, seu per modum causæ partialis: g. solus, & per modum causæ totalis ab æterno præfinivit facere in tempore concomitanter, & per modum causæ partialis.

55 Arg. 2. Ex Subt. Doct. qui in 1. d. 40. q. unica §. ad secundum, inquit: „Sicut voluntas creata mereri potest „damnationem, ita etiam potest „concomitanter sequi, quod „voluntas divina non præordinaverit ipsam ad gloriam: g. præfinitiones divinæ, iuxta Scotum sunt concomitantes, seu habent comitem voluntatem

creatam. Respond. neg. consequens nec video quomodo ex tali testimonio deducatur. Etenim, in tantum potest homo mereri damnationem, potentia reducenda ad actum, in quantum ista potentia est connexa cum carentia præordinationis ad gloriam, & cum carentia electionis ad gratiam efficacem: sed quando ex duobus connexis, & se comitantibus ponitur unum, etiam in eodem instanti, ponitur necessario aliud: g. si homo potest mereri damnationem, concomitanter sequitur, quod poterat carere præordinatione ad gloriam. Hic est discursus Mar. Doct. sed unde sequitur concomitantia voluntatis creatæ in præfiniendo cum voluntate divina? Alias auctoritates adducunt Scotistæ, quæ solunt intendunt, non dari præfinitiones antecedentes in sensu Thomistico, seu inducentes in tempore præmotionem physicam, seu physicam necessitatem, quod & nos libentissimè fatemur, nec ad illam amplectendam compellimur ex præfinitionibus antecedentibus, ut supra diximus ex nostro Mastr.

56 Ex alijs, ergo, Scoti principijs removendi sunt præfati Scotistæ ab ea sententia de præfinitionibus antecedentibus usum creatæ voluntatis. Et præsertim ex eo redargui debent, quod

quod docet Subr. Doct. in 4. dist. 49. q. 6. §. dico ergo ubi habet : causam secundam præventam à causa superiori agente ad unum oppositum non posse , potentia proxima exire in aliud oppositum , idque dicit , ut ostendat , beatos esse impeccabiles , id est , non habere proximam potentiam peccandi. Deinde , ex eodem Scot. in 2. d. 25. q. unic. §. contra conclusionem , & alibi sæpe deducitur maxima illa ab omnibus recepta : Quandocumque aliquod consequens sequitur necessario ad aliquod antecedens , in cuius potestate non est illud antecedens , nec in ejusdem potestate erit illud consequens ; sed actus salutaris est consequens , quod necessario sequitur ad præfinitionem illius , quæ est antecedens : g. in cuius potestate non est ista præfinitio , nec in ejus potestate erit actus salutaris. Atqui in potestate nostri liberi arbitrij non est præfinitio æterna intentiva antecedens , aliàs non esset antecedens usum nostræ libertatis : g. nec in potestate nostri liberi arbitrij erit actus salutaris. In hac unica ratione tantam vim agnovit Lessius (inquit Mastr.) ut merito dixerit : si hæc ratio non convincit , ingenuè fateor totum hoc negotium libertatis magis mihi esse obscurum , quam ullum

Fidei nostræ Mysterium. Et ego audeo dicere (inquit Mastr.) quod si hæc ratio intentum non demonstrat ; libertas nostra , vel est de solo nomine , vel saltem ejus conceptum explicare non possumus pro hoc statu. Et post pauca concludit , hoc esse nodum Gordianum penitus insolubile. Terribilis confictus ! Si Leo rugit , quis non timebit ?

57 His vero clamoribus non obstantibus , Resp. ad 1. arg. Mastrij : causa secunda præventa à prima ad unum extremum , non potest potentia propinqua in alium extremum , disting. præventa præventionem , illam necessitante physice , conc : illam necessitante solum moraliter , neg. Et disting. min ; posita præfinitione , prævenitur voluntas nostra à voluntate divina , præventionem illam necessitante moraliter , conc : illam necessitante physice , neg. Etenim ibi loquitur Doct. de impeccabilitate Beatorum ; & probabiliter habet , quod sunt simpliciter impeccabiles , hoc est , quod non habent potentiam propinquam , & liberam ad peccandum ; quia illorum voluntas , inquit , est præventa à voluntate divina. Sed qua præventionem ? per manutentionem divinam conservando semper actum beatificum , & denegando concursum simultaneum ad peccandum , & hoc

modo sunt necessitati physice ad non peccandum. Aliter inquit ipse Subt. Doct. potest dici, quod sunt simpliciter peccabiles, hoc est, quod habent potentiam propinquam ad peccandum, & non ideo est minus beata illorum voluntas, quamvis in potestate propinqua ejus habeat, quod eveniat peccatum, quod tamen nunquam eveniet; & ideo nunquam eveniet, quia voluntas divina semper praveniet. Ecce quomodo est dabilis aliqua preventio voluntatis creatæ a voluntate divina, quin ob hoc laedantur jura libertatis illius.

58 Ad aliud Resp. eadem distinct. sub hac forma: quando ad aliquod antecedens necessario sequitur aliquod consequens, in cuius potestate non est illud antecedens, nec in ejus potestate est consequens, disting. Si consequens sequitur necessario, necessitate physica ad antecedens, conc. Si tantum sequitur necessario, necessitate morali, neg. Et disting. min; divina prefinio est antecedens, & ad illam sequitur necessario tanquam consequens salutaris consensus, sequitur necessario necessitate morali, conc. sequitur necessario necessitate physica, neg. & neg. conseq. Quia in hoc sensu bene stat, quod antecedens non sit in nostra potestate, & in nostra potestate sit

consequens, ut patet in auxilio efficaci, & in decreto predestinativo, quæ antecedunt; & non sunt in nostra potestate, & tamen in nostra potestate est consensus salutaris, qui tanquam consequens ab illis sequitur necessario necessitate morali. Nec possum credere, quod hæc doctrina aufugerit N. D. Maffrio. Audiamus igitur illum Disp. 5. de divina predest. quæst. 2. art. 10. num. 228. abi ait.

59 Demum adverto, hoc argumentum ex libertate deductum, quod est adversariorum Achilles, probare universaliter, non posse Deum absoluta voluntate, & efficaci aliquem intendere finem interventu causæ liberæ exequendum ante præscientiam absolutam liberi usus ejus. Quod licet ipsi consequenter ad sua principia libenter admittant; manifeste tamen Aug. adversatur in Enchirid. c. 95. ubi valde indignum esse censet, Deum aliquid velle efficaciter, etiam interventu causæ liberæ exequendum, idque non sequi, seu in executione non poni, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit. Rationem reddit cap. seq. dicens: Neque enim ob aliud vocatur omnipotens, nisi, quia quidquid vult potest; nec voluntate cujuscumque creaturæ im-

pe-

peditur effectus omnipotentis. Hinc addit cap. 98. Quis porro desipiat tam impie, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit in bonum non posse convertere? nec minus evidenter has divinas prædefinitiones absque libertatis nostræ læsione significavit, lib. de correctione, & gratia, cap. 14. ubi inquit: Deo volenti saluum facere, nullum hominum resistit arbitrium; sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem illius: de ipsis hominum voluntatibus, quod vult facit sine dubio habens humanorum cordium, quo placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Hucusque Aug. Quæ licet mirabilia videantur, non tamen omnipotentissimam divinæ voluntatis excedunt potestatem.

60 Hoc idem (prosequitur Mastr.) manifesta suadent exempla; nam videmus in alijs, Deum absoluta sua voluntate interdum efficaciter aliquem prædefinire effectum intervētu causæ liberæ necessario exequendum; nam efficaciter prædefinivit B. Anam esse Matrem B. V. Dei genitricis, ut loquitur Ecclesia in oratione officij. Et rursus B. V. prædefinivit, futuram esse Fi-

lij sui Matrem, ante prævisum ejus consensum, & ad hunc finem à labe originali præservavit, & innumerabiles alias gratias contulit: Ergo potest efficaciter aliquem finem intendere, & prædefinire, etiam intervētu causæ liberæ exequendum, ante præscientiam liberi usus ejus: Cūr id facere possit, absque violentia, & libertatis læsione? Resp. August; quia magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas: sicut ergo nos liberè agimus, quidquid agimus, quia in nostra potestate habemus voluntates nostras, ita eadem ratione poterit prædefinire Deus ab æterno, quod sumus volituri in tempore. Hucusque Mastr. Redit tandem Mastrus ad Scotum (inquit nost. Macedo) maluitque à se ipso, quam à Scoto dissentire: Egregius ille Scotista est, ad Scotum reducat.

61 Aliter respond. alii, recurrendo cum nostro Illustrissimo Merin. ad necessitatem consequentem; dicunt enim, quod ex præfinitionibus Dei, quanvis sint antecedentes usum nostræ libertatis, non inferunt nisi necessitatem consequentem in nostra voluntate. Tum, quia tales præfinitiones, quanvis antecedentes, habent pro termino effectum contentum in libera potestate voluntatis, prout in illa

continetur. Est dicere, quod præfinitiones Dei non tantum sunt de substantia operationis, sed etiam de modo libertatis illius; unde præfinit Deus antecedenter, quod nostra voluntas libere operetur, quando operatur; qua propter, sicut necessitas, quæ oritur ex positione nostræ liberæ operationis, est consequens, & non noxia libertati, ita discurrunt de necessitate, quæ oritur ex præfinitionibus Dei antecedentibus. Tum etiam, quia licet præfinitio Dei non sit in potestate nostra, tanquam in causa, per quam sit; tamen est in potestate nostra, sicut in medio, sine quo illa non erit certa, & infallibilis, seu efficax; & in hoc sensu, dicunt, inferre necessitatem consequentem. Vel aliter sic: divinæ præfinitiones, inquiunt, non sunt in nostra potestate, quantum ad esse; sunt tamen, quantum ad operari; quia non operabitur sine nostro libero consensu. Videat. Merin. disp. 3. de efficac. divinæ voluntatis q. 4. Sect. 5. Ista tamen responsiones potius Thomistica, quam Scotica mihi videntur; ob quod stando in explicatione divinæ præfinitionis a nobis, ex nostro Doctissimo Sendin, superius data, nostra responsio est magis efficax, magisque germana. Alia quamplurima argumenta, in-

venientur apud Magistrum locis citatis, quæ ex dictis facile solvuntur. Plura etiam sunt soluta in nostro Philosophico cursu, lib. 2. physic. disp. 4. q. 5. ibi videantur.

QUÆSTIO V.

*AN ETIAM ACTUS NOS-
tri mali sint à Deo præ-
definiti?*

I HÆC questio, inquit noster Doctiss. Sendin, est célebris hac nostra tempestate, in cujus resolutione summopere digladiantur AA. Nobis tamen ad examinanda illorum placita, nec suppetunt vires, nec tempus iubat, nec huius operis permittit brevitatis, pro ejus tamen resolutione.

2 Notandum est, quod questio non procedit de præfinitione purè permissiva; de hac enim non dubitatur, cum Aug. doceat, non fieri aliquid, nisi omnipotens velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo: procedit ergo de prædefinitione positiva, quæ est voluntas efficax alicujus rei, ut fiat; nec etiam vertitur questio de actibus moraliter malis, quoad formalem illorum malitiam, sive hæc consistat in sola privatione, ut tenet Scot. in 2. d. 37. sive impositivo opposito in genere moris bonitati

contrariæ, ut nonnulli opinantur Thomistæ. Non igitur procedit quæstio de hac malitia formali, nam inconcussum est apud Catholicos, Deum talem malitiam etsi permittere, non tamen prædefinire, iuxta Ps. 5.

„ Quoniam non Deus volens „ iniquitatem tu es. Et sap.

14. „ Odium enim sunt Deo „ impium, & impietas. Et iuxta illud Conc. Araus. 2. capit. ult.

„ Aliquos ad malum divina „ potestate prædefinitos non so-

lum non credimus, sed etiam „ si qui sunt, qui tantum ma-

lum credere velint, cum om- „ ni detestatione illis anathema

dicimus. Et iuxta Conc. Val- „ lent: „ Deum in malis ipsorum

malitiam præscribisse, quia ex „ ipsis est non prædestinasse, quia

„ ex ipso non est. Et denique „ iuxta illud Conc. Triden. sess.

6. can. 6. „ Si quis dixerit, non „ esse in potestate hominis vias

„ suas malas facere, sed mala „ opera, ita, ut bona Deum ope-

„ rari, non permisivè solum, sed „ etiam propriè, & per se, ad eo

„ ut sit proprium ejus opus, „ non minus proditio Judæ,

„ quam vocatio Pauli, anathema „ sit. Ergo esto Deus circa ope-

„ ra bona positivè se habeat, circa „ mala tamen, quoad ipsorum for-

„ malem malitiam, tantum se ha- „ bet permisivè. Solum ergo est

„ controversia de actu moraliter

malo, quoad illius entitatem ma- „ litia substracta, quod dici so- „ let materiale peccati: de hac enim quaritur, an sit à Deo præ- „ definita, & positivè volita; an autem solum permisivè? Et, ut totaliter difficultate innitatur, procedit de actibus malis intrin- „ sece malis, de illis, scilicet, „ cujus malitia est ab objecto, & non ab aliqua extrinseca cir- „ cunstancia, & à quibus proinde malitia inseparabilis, si fiant liberè, & cum advertentia ra- „ tionis, cujusmodi sunt blasfemia, odium Dei, mendacium, & alia hujusmodi. Hoc supposito sit.

3 Conclusio 1. Deus non præfinivit præfinitione stricta, seu antecedente actus pravorum à nostra voluntate futuros. Hæc conclusio est de Fide, loquendo de actibus pravis pro formali, ut patet ex notabili; sed loquendo de illis pro materiali, est contra ferè omnes Thomistas, & contra illos, qui adstruunt præfinitionem antecedentem, ut essentiali ad subordinationem creaturæ ad Deum. Contra omnes tamen militat plura loca Sacre Scripturæ, ut sunt posita in notabili, & illud Jeremiæ 19. *Repererunt locum istum sanguine innocentum, & edificaverunt excelsa Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Quotestimonio excluditur in primis

He-

Hæreticorum distinctio, scilicet, quod Deus hæc nolit voluntate signi; velit autem, ac præfiniat voluntate beneplaciti; prædictis enim verbis non solum voluntas signi, quæ omine præcepi, indicatur, sed etiam voluntas beneplaciti excluditur, per illa verba: *Nec ascenderunt in cor meum*. Quomodo enim dici potest, non ascendere in cor Dei, quod absoluto decreto præfinitur, & absoluta, atque efficaci amatur voluntate.

4. Probatur 2. conclusio auctoritatibus CC. in notabili laudatis, quæ non solum videntur loqui de actibus malis, pro formali sumptis, sed etiam pro materiali inspectis; nam quid est, quæso, prædefinire Deum antecedenter peccatum Judæ, quoad materiale, nisi æterno suo consilio, ac voluntate intra se statuisse, & efficaciter voluisse, ut Judas venderet, seu velet vendere Christum libero, & humano modo? Non est enim aliud materiale in illo peccato, nisi hæc prava volitio, & hæc actio. Interrogo igitur, si vellet Deus prædefinire peccatum Judæ, quoad formale, quomodo id esset factururus, nisi præfiniendo materiale, cui est annexa malitia formalis, quæ consistit in carentia rectitudinis debita? Nec aliter intendit illam ordinariè peccator; quia non vult, nec appetit

expressè talem carentiam, sed solum ipsum opus pro materiali; nam juxta D. Anselm. *Nemo aspiciens ad malum, operatur, & ipsa ratio convincit*: erg. Deus non præfinit antecedenter actus pravos voluntatis creatæ, adhuc pro materiali sumptos; alias proditio Judæ, tam proprium Dei opus esset, quam ipsius Judæ. Præterea, si Deus eodem modo præfinit antecedenter opera mala, sicut bona: erg. mala opera, ita ut bona Deus operatur; & proprium ejus opus erit, non minùs proditio Judæ, quam vocatio Pauli, quod damnat Tridentinum.

5. Probat. 3. conclusio: in lege divina scriptum, & præceptum est, non occides, non concupisces, &c. erg. non solum prohibetur deformitas, aut malitia formalis istorum actuum; sed etiam actus ipsi, quibus inest: erg. nequit Deus eos præfinire stricte, & antecedenter. Prob. hæc conseq. ex D. Fulgentio, lib. 1. *ad Monim.* ubi ait: *Nunquam hoc potuit Deus prædestinare, quod ipse disposuerat præcepto prohibere*. Et certè, quid magis vanum, & dissonum apparet, quam prohibere id, quod independentè à nostro consensu libero præfinivit infallibiliter exercendum? Deinde idem Fulgentius ibidem: *Possent peccatum ex prædestinatione Dei esse,*

esse, si posset aliquis hominum justè peccare: erg. si Deus ab æterno præfinivit antecedenter, Petrum peccaturum esse, justè peccat, seu non peccat; quia se conformat divinæ voluntati determinanti, seu præfinienti existentiam peccati pro priori ad consensum Petri: unde, vel peccatum non est, vel Deus est author illius, quod nefas est dicere; non est Deus author ejus (inquit Fulgentius) cujus est ultor. Et concludit: *Præcivit voluntates bonas, & malas; prædestinavit autem non malas, sed solas bonas*. Atqui in sensu PP. idem est prædestinare, ac præfinire: erg. si Deus non prædestinavit malas voluntates, seu voluntates ad malum, nec illas præfinivit.

6 Expenditur hoc amplius, & confirmatur: Quid enim prodest ad non peccandum, quod Deus non intendat malitiam formalem, si unit hominem cum eo, ex quo essentialitèr necessariò sequitur malitia? erg. concedere tenentur Thomistæ, quod etsi Deus non det, nec præfiniat malam voluntatem formalitèr, confert tamen malam voluntatem materialitèr. Atqui ex hoc malo materiali, resultat necessariò malitia formalis: erg. præfiniendo Deus antecedenter malam voluntatem materialitèr, præfiniret etiam malam volunta-

tem formalitèr. Urgetur, qui ponit aliquem in occasione peccandi, peccat, & præbet illi malam voluntatem; sed nulla occasio potest esse, ita connexa cum peccato, sicut est materiale peccati cum malitia formalis: erg. si Deus præfinit, & dat homini malam voluntatem materialitèr, seu ad materiale peccati, dat etiam illi malam voluntatem formalitèr, seu præfinit illam ad formale peccati. Ulterius sic; posito materiali peccati, ad quod præfinit Deus, juxta Thomistas, jam non manet in homine libertas ad aliud novum exercitium, quoad formale peccati. Patet hoc; quia formalis malitia, vel est privatio rectitudinis, vel modus positivus necessariò resultans ex materiali peccati: erg. si Deus præfinit antecedenter ad materiale peccati, præfinit etiam ad formale; ac per consequens erit author ejus, cujus est ultor. Vel aliter; si Deus consuleret, & præciperet peccatum sub circumstantijs malitiæ, esset author ejus: atqui minus est, & minorem connexionem habent cum peccato consilium, & præceptum, quàm præfinitio antecedens sub eisdem circumstantijs: ergo si antecedenter præfinit, erit author ejus, cujus est ultor.

7 Prob. denique conclusio,
ex

ex nostris DD. Seraph. & Subtil: nam Seraphicus, in 2. d. 37. art. 1. quæst. 1. inquit: *In operibus indifferentibus, vel etiam malis, non est nisi sola cooperatio divine virtutis, quæ existens in creatura potentialitèr, essentialitèr, & præsentialitèr, sicut conservat eam in essendo, sic adjuvat in operando; propter quod conceditur ibi cooperatio, non præventio, vel subsecutio.* Et ibidem ait: *Deum non excitare, nisi ad opera bona, & meritoria; non ad mala, & indifferentia.*

8. Veniamus jam ad Subt. qui in 1. d. 41. quæst. unic. §. *Contra istud*, vers. *Nec mirum*, inquit: *Nec mirum, quod non ponitur similis processu prædestinationis, & reprobationis, quia bona omnia attribuuntur principalitèr Deo, mala autem nobis.* Ex quibus verbis, & alijs ibi videndis constat, quod in processu prædestinationis datur contrarius ordo illi, qui datur in processu reprobationis, & circa mala opera; quia bona omnia principalitèr tribuuntur Deo, mala autem nobis. Ex quo deducit Doct. quod priùs vult gloriam electis, quàm in ipsis videat opera meritoria; & priùs vult opera meritoria, quàm videat voluntatem illorum habere illa. Unde écontrario debemus Theologizare, circa re-

probationem positivam; nam priùs videt Deus peccatum finale, quàm decernat damnationem; & non priùs vult mala opera, quàm voluntas prava habeat illa: erg. juxta Scoticam mentem datur præfinitio antecedens, circa opera bona, & salutaria; quia bona omnia attribuuntur principalitèr Deo; non vero datur præfinitio antecedens, circa mala opera; quia mala attribuuntur nobis, seu sunt à nobis, non autem à Deo antecedenter præfinita.

9. Confirmatur; ex eodem Subtil. Doct. qui in 2. d. 37. q. unic. aliàs 2. §. ad solutionem istorum, ubi ait; ideo divinam voluntatem non peccare, nec esse causam peccati, quanvis cum voluntate creata concurrat in tempore ad materiale illius; quia voluntas divina, quantum est ex se causaret, & daret rectitudinem actui, si voluntas creata eam daret: universaliter enim quidquid Deus dat antecedenter, daret illud consequenter, quantum est ex se, nisi esset impedimentum; dando autem voluntatem liberam, dedit antecedenter opera recta, quæ sunt in potestate voluntatis, & idèò quantum est ex parte sui, dedit rectitudinem omni actui voluntatis; & voluntati ex consequenti daret, si ipsa voluntas quicumque actum elicitum rectè age-

ageret ex parte sui. Est igitur defectus in effectû duarum causarum, non propter defectum causæ superioris, sed inferioris; non quia causa superior causet rectitudinem in effectû, & inferior obliquitatem; sed quia causa superior, quantum est de se, causaret, si causa inferior secundum suam causalitatem causaret. Subsumo: atqui si Deus præfiniret antecedenter materiale peccati, non daret antecedenter rectitudinem omni actui voluntatis creatæ, & vellet materiale peccati, antequam aliquod impedimentum videret ex parte creaturæ, ut per se patet: g. vel Deus antecedenter, & quatenus est ex se, non vult actum rectum in omni voluntate creatæ, quod est idem, ac non velle, omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, quod quidem est hæreticum; vel Deus non præfinit antecedenter materiale peccatis, ac perconsequens, juxta Subtil. Magist. & juxta citatum textum Sacra Scripturæ, minime potest concedi præfinitio antecedens ad materiale peccati.

ro. Expenditur hoc amplius. Hæc bona est consequentia (ut abundè probat Felix tract. de Prædestinat. cap. 6. diff. 3.) Deus vult antecedenter, quatenus est ex se omnium hominum salutem: g. Deus non reprobatur

positive antecedenter, seu ante pravisam demerita. Ergo etiam hæc est bona consequentia: Deus vult antecedenter, quatenus est ex se, quod omnis actus voluntatis creatæ sit rectus: g. Deus non vult antecedenter, quod aliquis sit obliquus, seu peccaminosus. Consequentia est innegabilis; quia sicut reprobatio opponitur salvationi, ita actus pravus opponitur actui recto: sed quia Deus vult antecedenter, quatenus est ex se, omnium hominum salvationem, implicat, Deum velle antecedenter alicujus hominis reprobationem: g. similiter, quia Deus vult antecedenter omnium actuum rectitudinem, implicabit etiam, quod antecedenter velit Deus alicujus actus pravitatem, seu turpitudinem. In Deo est vera, propria, & seria voluntas salvandi omnes homines: sed talis voluntas non compatitur, cum voluntate positiva antecedente, illos reprobandi, seu ante pravisum peccatum finale, quod est impedimentum libere positum ex parte creaturæ: g. similiter voluntas vera, propria, & seria, quæ est in Deo de rectitudine omnium actuum voluntatis creatæ, non compatitur cum voluntate antecedente, seu cum antecedente præfinitione de obliquitate, seu pravitare alicujus actus illius. Hæc est catholiciss.

finis mens Subtilissimi nostri Doctoris, & est ratio finalis, cum non imputatur Deo actus pravus frangens divinam legem; quia quatenus est ex se, daret omni actui rectitudinem consequenter; sicut dedit antecedenter, præfiniendo ab aeterno, quatenus est ex se, omnes homines salvos fieri, & quod omnia opera sua essent recta, & bona.

11 Conclusio 2. Deus præfinivit ab aeterno præfinitione lata, sed positiva cooperari ad entitatem actuum voluntatis creatæ, qui sunt peccata. Hæc conclusio est expressa Scoti, & communis Scotistarum; quanvis inter illos sit aliqualis dissensio, an talis præfinitio vocanda sit concomitans, vel non? Mihi tamen videtur hæc dissensio potius de nomine, quam de re; nam omnes conveniunt in eo, quod Deus, & creatura simul, & concomitanter producant substantiam actus, qui est peccatum; & aliqui negant concomitantiam propriè dictam in præfinitione, vel quia Deus concurret ad substantiam talis actus, ut determinatus à voluntate creatæ; vel non propter idem motivum, quo concurret voluntas creatæ. Probatur tamen conclusio ex Subt. Doctore in 1. d. 41. q. unic. *¶ sed adhuc.* ubi ait: Contra istud instatur, quia Deus certitudinaliter non prævideret, lu-

dam esse malum; nam sola permissio alicujus actus, & certitudo de permissione non facit certitudinem de illo actu; quia oporteret habere aliquam causam effectivam: igitur ex hoc solo, quod Deus præscit, se velle Iudam permittere peccare, non erit certus de Iuda peccaturo, vel Iudam esse peccaturo. Vel loquamur de Angelo malo, qui non erat in peccato originali: ex hoc, inquam, solo non videtur, quod sciat, Luciferum esse peccaturo: & ex hoc solo, ut videtur, non offertur sibi Lucifer, ut peccator.

12 Ad quod responderet. sic
 „ Solvitur per hoc, quod Deus
 „ præscit, se cooperaturum Lu-
 „ cifero ad substantiam illius
 „ actus, qui erit peccatum: hoc
 „ autem præscit, quia vult coo-
 „ perare illi, si est peccatum
 „ commissionis; vel præscit, se
 „ non cooperaturum ad actum
 „ aliquem; si non vult ipsum, &
 „ hoc si iste actus primus, est
 „ peccatum omissionis: & scien-
 „ do, se cooperaturum ad ta-
 „ lem substantiam actus cum non
 „ circumstantijs debitis; vel non
 „ cooperaturum ei ad actum ne-
 „ cessarium; & per consequens,
 „ quem omittet, sciet illum pec-
 „ caturo: ita, quod scit, hunc
 „ peccaturo, non solum quia
 „ scit, se permissurum; sed etiam
 „ quia

„ quia scit , se cooperaturum
 „ huic ad substantiam actus non
 „ circumstantionati , & per con-
 „ sequens iste committet : vel
 „ non cooperaturum ei ad actum
 „ necessarium ; & per conse-
 „ quens iste omittet. Hoc ipsum
 „ repetit Doctor dist. 47. q. unic.
 „ vers. ad primum, dicens : Dic-
 „ tum est distinct. 41. quomodo
 „ non est prævisio Dei de pec-
 „ cato futuro , per hoc solum
 „ quod scit , se permisurum,
 „ hunc peccare finaliter : sed
 „ cum hoc requiritur, quod sciat,
 „ se cooperaturum isti in actu
 „ peccandi ; vel non cooperatu-
 „ rum ad actum illum , ejus
 „ omisio erit peccatum omis-
 „ sionis ; concomitatur tamen
 „ utramque istarum permissio-
 „ num , Deum prævidere , se
 „ non velle prohibere hunc pec-
 „ care. Hucusque Doctor.

13 Nunc sic : Deus scit , se
 cooperaturum ad entitatem ac-
 tum , qui sunt peccata , quia
 vult cooperari : ergo vult suam
 cooperationem : sed sua coope-
 ratio est entitativè , & termina-
 tivè eadem , ac cooperatio creatu-
 ra : g. vult operationem creatu-
 ra. Sed talis volitio est præfinitio
 entitatis positivæ peccati : ergo
 Deus præfinitivè positivè entita-
 tem materiale peccati. In su-
 per , actus peccati in tantum est
 futurus , in quantum Deus est
 concursurus ad illius physicam

entitatem simul cum creatura :
 Sed per solam præfinitionem
 permisivam , non est Deus con-
 cursurus ad talem actum : ergo
 per solam præfinitionem permi-
 sivam , non est futurus actus pec-
 cati ; ac per consequens , requiri-
 tur præfinitio positiva.

14 Prob. 2. conclusio ex
 dependentia , & subordinatione
 essentiali causæ secundæ ad pri-
 mam : ad illa omnia extenditur
 divina præfinitio positiva , ad
 quæ se extendit divina causalita-
 tas : sed divina causalitas se ex-
 tendit ad naturales , materiales,
 seu physicas entitates actuum
 malorum : g. &c. Minor conce-
 dit. ab omnibus Theologis , ex-
 cepto Durand. ut diximus in
 physica , aliàs daretur aliquod
 ens creatum independens à Deo,
 quod adhuc divinitus est impos-
 sibile. Prob. mai : Tum , quia
 ut docet Doct. in 2. d. 1. q. 2.
 §. ad primum principale ; Deus
 eadem volitione antiqua pro-
 ducit effectum novum in tem-
 pore ; quia licet voluerit ab
 æterno producere illum , non
 tamen pro æterno , sed pro tali
 tempore determinato : g. ab
 æterno præfinitivè producere , seu
 causare , quidquid in tempore
 causat , & producit ; ac per con-
 sequens , ad ea omnia se exten-
 dit divina præfinitio , ad quæ
 se extendit divina causalitas.
 Tum etiam , quia nihil Deus

agit in tempore, quod non ab æterno præfinierit, seu decreverit, se facturum; alioquin nova ex tempore adveniret Deo deliberatio, cum nihil, absque pravia suæ voluntatis determinatione, Deus operetur. Hæc doctrina est Div. Aug. lib. 3. de liber. arbit. dicentis: „ Jam se-
 „ mel statuit quemadmodum fe-
 „ ratur ordo ejus universalita-
 „ tis, quam condidit; neque
 „ enim aliquid nova voluntate
 „ administrat: Sed si divina præ-
 „ finitio ab æterno non se exten-
 „ deret ad ea omnia, ad quæ se
 „ extendit divina causalitas, iam
 „ aliquid nova voluntate admi-
 „ nistraret Deus, erg. &c.

15 Probat. 3. conc. Deus de facto concurrat immediatè immediatione virtutis, & suppositi ad materiale peccati, non tantum permisivè, sed etiam positivè: ergo etiam ab æterno potuit talem actum præfinire positivè, ac positivè velle. Patet consequ. quia currit eadem paritas, & nulla difficultas urgeri potest contra secundum. Assumptum, præter quam quod ab adversarijs, etiam à nostro Sendin, conceditur contra Durandum, probatur sic: Concurrere permisivè, vel est non concurrere immediatè ad actum peccati; vel non excludit hunc immediatum concursum? priori modo dici non potest, quod Deus

concurrat permisivè, quia negatione nemo dicitur concurrere physicè ad aliquod opus, licet possit dici, non impedire opus; quare si permisivè tantum concurreret ad actum peccandi, verè in ipsum non influeret, & solum diceretur, quod Deus non impediabat, ut creatura per se solam causaret talem actum; atque ita dabitur, aliquod ens creatum positivum in rerum natura, absque influxu immediato D. i. & extra suum dominium, quod est contra dignitatem primæ causæ, & neque à se ipso potest Deus abdicare dominium suum, & ratione sui perfectissimi, & absolutissimi dominij exigit, (inquit, & benè, nos-
 ter Sendin) ut nil existat independentè à suæ voluntatis determinatione. Hinc D. August. apud Mastr. loquens etiam de actibus malis, inquit: „ Et quia
 „ non potest homo à se facere
 „ quidquam, nisi datum illi
 „ fuerit desuper, non hoc agit
 „ Deus, summè bonus, mali-
 „ tia, sed justitia. Et Epist. 146. q. 2. ait: „ Quomodo negare
 „ poterimus, Deum etiam nunc
 „ operari cuncta, quæ sunt,
 „ cum Dominus dicat: Pater
 „ meus usque modo operatur?
 „ g. dicere, quod Deus concurrat ad materiale peccati permisivè, non excludit suam immediatam cooperationem ad en-

ritatem physicam illius.

16 Nunc sic : Deus operatur , ut perfectissimum agens ; & per consequens , ut agens per intellectum , & voluntatem , hoc est , ut sciens , & volens : g. si Deus cooperatur positivè , & immediate , ad actum pravam , pro materiali , concurrente cum voluntate creata , necessario sequitur , quod Deus vult talem entitatem physicam actus pravi. Patet conseq. Tum , ex D. Aug. lib. 85. qq. quæst. 3. , Hoc est , aliquid fieri Deo agente , quo Deo volente. Aliàs ageret Deus , non volens agere , & per conseq. involuntariè ; & coacte , quod est sibi valdè indecorum , & contra illud Sapient. 11. , Diligis omnia , quæ sunt , & nihil odisti eorum , quæ fecisti. Ergo cum omnes entitates positivas , etiam actuum pravorum , faciat Deus immediate ; sequitur , quod illas diligit , & non odit , ut tales. Atqui illas non vult , aut diligit dilectione , & volitione nova , sed illam antiqua , & ab æterno voluit , & dilexit entitates positivas actuum pravorum. Talis dilectio , & volitio est præfinitio positiva : g. ab æterno præfinitivit positivè Deus entitates positivas actuum pravorum. Tum etiam , quia Divina omnipotentia , quæ est ipsa voluntas Divina , non minus est sancta in operando , seu in

exequendo , quam in amando ; sed per vos Divina voluntas , ut est omnipotentia , immediate producit simul cum voluntate creata actus pravy absque præiudicio sanctitatis : g. & absque macula sanctitatis potuit Divina voluntas ab æterno diligere , amare , seu velle simul cum voluntate creata in ipsa virtualiter contenta , prædictas positivas entitates actuum pravorum.

17 Nunc autem videamus breviter , qualis circa hoc sit Scotistarum dissensio ? Omnes quidem conveniunt in hoc , quod nihil operatur Deus in tempore , quod non voluerit ab æterno : Etiam conveniunt in hoc , quod quidquid futurum est , habet futuritionem à decreto Divinæ voluntatis , quod quidem decretum est præfinitio , seu volitio , qua Deus vult , & decernit positionem rei in rerum natura , & extra causas , ab æterno , sed non pro æterno , sed pro aliquo determinato tempore. Et insuper conveniunt in hoc , quod quidquid scit Deus per scientiam visionis ab æterno , supponit prædictum decretum , præfinitionem , seu volitionem ; & hoc , sive talis scientia visionis sit conditionata à conditione ponenda , aut non ponenda in rerum natura ; sive sit scientia visionis absoluta ; cum hac tamen differentia , quod ad hanc

sup-

supponitur præfinitio absoluta; ad illam verò, præfinitio conditionata ex parte creaturarum; nam ex parte Dei est vera, propria, serua, & actualis volitio, ut est, quam habet de salute omnium hominum. Ergo iuxta omnes Scotistas datur positiva præfinitio ab æterno in sensu dicto, & positiva cooperatio Dei in tempore, nam iuxta Subt. Doct. non est prævisio Dei de peccato futuro per hoc solum, quod sciat, se permissurum, sed ultra hoc requiritur, quod sciat, se cooperaturum cum voluntate creata, ad entitatem positivam actus peccandi: Et cur, vel unde scit Deus, se cooperturum? Reponder Docton: quia vult cooperari. Cooperatio ad actum peccandi est in tempore; velle hanc cooperationem fuit ab æterno: ex hoc velle vidit Deus futurum peccatum: erg. ex hoc velle habuit peccatum futuritionem suam: atqui ab illis causis, à quibus in tempore exequitur effectus, accipit futuritionem ab æterno: ergo cum actus peccandi exequatur in tempore à voluntate creata, & divina, inferitur quod in illo velle Dei, quo voluit ab æterno cooperari in tempore erat eminentialiter, & virtualiter contentum velle voluntatis creata, quo virtualiter voluit ab æterno operari in tempore si-

mul cum voluntate divina actum peccandi.

18 Nunc autem dicunt aliqui, quod hæc volitio, & convolitio; hæc operatio, & cooperatio non debent vocari concomitantes: Communiter autem resolvunt quod sic, cui dictamini libenter subscribo. Quare ergo prædicta cooperatio, & convolitio non debent vocari concomitantes? Quia motivum cooperationis, & convolitionis non est idem, sed valde diversum pro utraque voluntate. Si hæc conditio esset necessaria ad veram, & propriam concomitantiam, certum est, quod cooperatio, & convolitio Dei, & creatura non essent verè, & propriè concomitantes; nam certum est, quod motivum creature est bonum delectabile, & commutabile; motivum vero Dei est ipsemet Deus, qui omnia propter semetipsum operatus est. Mihi tamen videtur, quod talis conditio non est necessaria; quia talis concomitantia in rigore nihil aliud est, quàm simultatem. Si ergo simul conveniunt, & simul concurrunt, quod habeant diversa motiva, diversa principia, & diversos fines, quid obest ad veram, & propriam concomitantiam? Deinde Subtil. Doctor. vocat operationem Dei cooperationem, cooperatio autem quid est, nisi concomitare

in operatione? Præterea, si ad veram, & propriam concomitantiam esset necessaria identitas motivi, raro Deus, & creatura concomitarentur in suis operationibus etiam bonis; nam actus virtutum moralium sunt boni, honesti, & supernaturales, si in gratia, efficiantur: atqui ad tales actus concurrunt Deus, & creatura per distincta motiva: g. non concurrerent ad illos cum vera, & propria concomitantia, quod non admittunt adversarij. Minor ab ipsis conceditur, qui in Deo negant virtutes morales formaliter acceptas, quia motivum illarum non est ipse Deus, qui propter se ipsum operatur omnia; sed bonitas creata, quæ licet honesta, repugnat, quod propter semetipsam ametur à Deo, sicut bene moraliter amatur à creatura: erg. dicendum est, quod identitas motivi non requiritur ad veram, propriam, & formalem concomitantiam.

G. I.
PROPONUNTUR, ET SOL-
vuntur argumenta contra
primam conclusio-
nem.

19 ARG. 1. Thomistæ in favorem præfinitio- nis ad materiale peccati: Datur præfinitio ad actiones supernaturales; sed plures actiones su-

pernaturales sunt peccata: erg. & datur præfinitio ad materiale peccati. Minor probant cum Sacerdote consecrante in peccato mortali; nam consecratio est actio supernaturalis, & in tali casu est peccatum mortale. Probant insuper per miraculum factum propter innanam gloriam, & alijs innumeris exemplis. Resp. quod aliud est consecratio, & aliud volitio consecrandi; consecratio est actio supernaturalis ab intrinseco bona, & non contaminabilis ab aliqua malitia: & quantum ad hanc actionem Sacerdos, & ejus verba sunt instrumentum Dei supernaturaliter elevatum, prædeterminatum, seu præfinitum; sed hæc prædeterminatio, seu præfinitio ad exteriorem actum consecrandi, non se extendit ad internam volitionem Sacerdotis, qua vult prohibito tempore, & pravis circumstantijs prædictam consecrationem. Volitio autem consecrandi, non semper est supernaturalis, sed aliquando merè naturalis, immò, & aliquando intrinsece mala. Igitur licet Deus prædefiniat consecrationem, non tamen prædefinit volitionem, quando est ipsa volitio mala.

20 Eadem est solutio de miraculo facto propter innanam gloriam, cujus causa, & motor est ipse Deus, sive de quocumque

que actū virtutis supernaturalis, cui admiscetur aliqua culpa. Igitur in his, & similibus casibus dicendum est, illum actum non esse intrinsecē malum, sed extrinsecē tantum, eo quod imperatur à volitione prava: potest ergo Deus specialiter movere, & præfinire illum actum supernaturalem, ita, ut sit specialiter à Deo, ut ab authore supernaturali: at illa volitio imperans, quæ quidem intrinsecē est peccatum, minime est à Deo, ut præfiniente, nec ut specialiter promovente. *up 3: similitudinem*

2. *2. p.* Sic communiter respondent Scotista; at tamen si volumus dicere, quod Deus non præfinit illas actiones naturales in illis circumstantiis, in quibus habent annexam culpam, non video aliquod inconueniens contra nos; quia solum diximus, Deum præfinire præfinitione antecedente actiones supernaturales salutes, seu meritorias, & conducentes ad vitam æternam. Ex hoc inferatur, quod Deus potest præfinire, & præfinit auditionem Missæ, v. g. usque ad hoc instans, in quo non urget præceptum subueniendi proximo, & ex hoc instanti in quo præceptum urget, non præfinit talem auditionem; quia ante illud instans, in quo præceptum non urgebat, talis auditio erat supernaturalis, salutaris, &

meritoria; at in instanti, in quo urget præceptum, incipit auditio Missæ esse peccatum, & illud non præfinit Deus, nec vult antecedenter, & ex sua propria electione; sed solum consequenter, & ut voluntatem relinquat agere motus suos.

2. *2. p.* Verum quia adversarij æstimant, & magnopere extollunt præfatum argumentum, videre illum faciliè retortum. Certum est apud ipsos, quod ad actionem supernaturalem, non solum physicè, sed etiam moraliter præmovere Deus, ponendo auxilia, & inspirationes, ut talis actio ponatur. Etiam certum est, in sententia ipsorum, quod & si Deus possit præmovere physicè ad materiale peccati, non tamen potest præmovere ad illud moraliter. Nunc sic: vel ad præfatas actiones supernaturales, in quibus admiscetur peccatum, datur præmotio Dei moralis, vel non? Si 1. ergo potest dari præmotio moralis ad dictas actiones supernaturales, quin detur ad peccatum; ac per consequens poterit dari præfinitio ad illas, quin ob hoc detur ad peccatum. Si dicant 2. nempe, quod ad actiones supernaturales, quæ habent connexum peccatum, non datur præmotio Dei moralis; sed solum physica; & nos possumus dicere, quod ad illas non datur talis præmotio phy-

physicâ, nec præfinitio antecedens, sed solum decretum, seu volitio de concurrente ad illas concomitanter: erg. coacti sunt suo argumento nostram admittere solutionem.

23 Contra eandem conclus.

Arg. 2. quàmplurimis auctoritatibus Sacræ Scripturæ, in quibus videtur, Deum nos inducere, seducere, decipere, ac in malo, & ad malum obdurare. Sed ad omnes respondetur, sicut D. Leo serm. 16. de Pass. Dñi. Explicat illud Actor. 4. *Conveniunt in civitate ista adversus puerum tuum Iesum Herodes, & Pilatus cum gentibus, & populis Isrrael facere, quæ manus tuæ, & consilium tuum decreverunt fieri.* Nunc D. Leo, inquit: *Nunquid iniquitas persequentium Christum ex Dei est orta consilio? & illud facimus, quod omni majus est crimine, manus divinæ præparationis armavit? non hoc plane de divina justitia sentiendum est; quia multum diversum, multumque contrarium est, id, quod in Iudeorum malignitate est præcognitum, & quod in Christi est passione dispositum, non inde processit voluntas interficendi, undè moriendi.* Et nost. Lyra super eundem textum ait: *Pro mundi salute ex maxima charitate: Iudas tamen tradidit eum ex cupiditate, & maligni-*

Tom. I.

tate, quorum author non est Deus. Et Eccles. 15. dicitur de Deo, quod, *Nemini mandavit impiè agere.* Et est regula communis SS. Patrum (inquit nost. Doctif. Mast. ex Lezan) quod quoties in Sacra Scriptura aliquod peccatum Deo tribuitur, id sit intelligendum solum permissivè. Ita D. Aug. de gratia & lib. arbitr. c. 23. & lib. 1. ad Simplic. inquit, Deum indurare, & excæcare peccatores: *Non impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam*, scilicet, efficacem. Et lib. 5. contra Julianum, cap. 3. Et lib. de grat. & libero arbitr. cap. 31. ait, Deum homines indurare, excæcare, & tradere in reprobum sensum, quando ob eorum obstinationem, & perversitatem peccata sequentia permittit in poenam præcedentium. vel potest dici, cum aliquibus Expositoribus, quod quando dicitur, Deum indurare, excæcare, & fecisse errare homines, intelligitur per accidens, non per se, ut quando aliquibus dat bona, quibus alij inflammentur invidia, & odio, & illos persequuntur; vel quando alijs dat bona, ut sint Deo grati, & ipsi abutuntur illis, & redduntur magis depravati, magisque Deo rebelles.

24 Plura alia argumenta congerunt Salmanticens. ad pro-

Ss

ban

bandam præfinitionem strictam, seu antecedentem erga materiale peccati, quæ, quanvis ex dictis facile solvantur, possunt videri apud nostros Mastrium, Sendin, Antonium Perez, Pat. Picazo. Circa illa verba, quibus Christus Joann. 13. vers. 27. dixit Iudæ: *Quod facis, fac citius, &c.* dicunt aliqui, quod intelligitur exprobatio mali, quod animo conceperat Iudas & hoc erat; quod Christus illi consulebat. Alij intelligunt non actum, sed accelerationem; quia, inquiunt, non est malum, inducere aliquem ad exequendum congruo tempore, quod est paratum committere. Alij intelligunt separationem à Discipulis. Unde subdit Scriptura: *Exiit continuò.* Contra 2. conclusionem, seu contra præfinitionem positivam latam, seu concomitantem etiam sunt innumera argumenta, quæ videri possunt apud Mastr. Antonium Perez, & Bezerra; omnia verò facile retorquet ipse Mastr. contra concurrentem simultaneum, seu concomitantem cooperationem, quam in tempore habet Deus ad materiale peccati, etiam juxta ipsos adversarios. Ob quod solum proponere mihi placuit argumenta, quæ Subtilis nost. Doct. sibi ipsi proponit contra prædictam cooperationem ad materiale peccati.

§. II.

ARGUMENTA CONTRA
secundam conclusionem sol-
vuntur.

25 S Ubtillissimus ergo nost. Doct. in 2. d. 37. q. 1. inquit: quod Deus non posset velle actum substracti peccato, scilicet, physicæ entitatis peccati. Prob. quia tunc faceret contra suam prohibitionem; prohibuit enim Adæ comedere, nec aliqua delectatio in actu est peccatum, nisi quia prohibetur: erg. si fecisset illum actum positivum, fecisset immediatè contra suam prohibitionem, quod videtur esse duplicитatis. Præterea: quidquid Deus facit, propter se facit; omnia enim propter se ipsum operatus est Deus; & ex charitate perfectissima, quæ ipse est, facit: ergo ejus actus est ordinatissimus tam ex fine, quam ex principio operativo: Si ergo ille est actus inordinatus à voluntate creata peccante, idem actus videtur ordinatus, & inordinatus, quod videtur impossibile. Item liberum arbitrium non errat, quando in agendo concordat suæ regulæ: regula ejus in agendo est voluntas Divina: ergo si Deus vult illud, quod liberum arbitrium peccans vult,

tunc

tunc liberum arbitrium quando peccat, non peccat.

26 Quid igitur erit bonum, quod Mar. Doctor ad hæc respondeat? Iam §. *ad argumenta in oppositum*, inquit: Respondeo ad primum, quod multa vult Deus voluntate signi, quæ prohibuit voluntate beneplaciti, & noluit omnia fieri, quæ præcepit, sicut noluit Isaac immolari, quod tamen præcepit. Quæ responsio, cum sit ad propositum, est idem, ac dicere; quod actus substractus peccato est volitus à Deo voluntate beneplaciti, seu consequenti, quæ semper impletur; licet voluntate signi, seu antecedenti non sit volitus, sed prohibitus.

27 Ad aliud dico, (prosequitur Doct.) quod illud, quod est formaliter actus voluntatis meæ, quo, scilicet, voluntas mea vult, non est actus voluntatis divinæ, sed effectus ejus, (intelligite partialis) quia voluntas Divina semper est ordinata, & actus ejus rectus, & iste actus voluntatis meæ est inordinatus, quia caret rectitudine debita. Iste autem actus à Deo causante est ordinatè volitu, sicut materiale respectu causantis; quemadmodum in nobis actus noster materialiter potest esse bonus; quia potest esse ex charitate elicitus (vg. dare elemosinam ex ære alieno, judicando esse pro-

prium;) sequitur igitur, quod velle divinum sit simpliciter perfectum, quia ex charitate elicatum, & habet finem optimum, (universa enim propter se ipsum operatus est altissimus, & ex charitate perfectissima, quæ ipse est, facit) & ita opus exterius istius velle, quod est meum velle, est ordinatum materialiter, sive secundum quid: inordinatum autem simpliciter, in quantum est actus, quo formaliter voluntas mea vult. Notentur benè contra negantes decretum, seu velle Dei ad actum peccaminosum.

28 Ad ultimum dico, quod voluntas divina non est regula voluntatis meæ, vel voluntatis creatæ, quantum ad rectitudinem quoad ipsum volitum, ut scilicet, voluntas creata concordans voluntati illi in voluto sit recta, sed est regula, in quantum est volens, voluntatem creatam sic, vel sic velle, vel hoc volendo voluntate signi, & antecedenter; non autem semper voluntate beneplaciti, & consequenter. Hucusque Doct. Quibus manifestè habemus, quod Deus vult, seu decernit concurrere, & immediate concurrere ad materiale peccati.

29 Sed quare Deo non adscribitur peccatum? Respondet Doct; quod Deus in se peccare non potest; paret per hoc, quod non potest à se averti, nec for-

maliter, quia non potest se non diligere summè, & ordinatè, & cum omnibus circumstantijs requiritis, alioquin, vel non posset se ordinatè diligere, vel posset mutari, quorum utrumque est impossibile; nec etiam virtualiter potest à se averti; quia nihil aliud à se est necessarium sibi ad volendum se; quodcumque enim aliud à se est, quia ab eo volitum, & hoc modo volitur, & pro nunc, & propter nunc, ex hoc est sic ordinatè volendum. Si ergo Deus non causaret liberè rectitudinem, quæ debebat esse in actu voluntatis creatæ, & hoc propter libertatem voluntatis suæ, non autem propter defectum voluntatis creatæ, involuntariè cooperantis; tunc non esset causa peccati in voluntate creatâ, quia non esset ibi carentia justitiæ debitæ; non enim est justitia debita à voluntate creatâ nisi in quantum est in potestate ejus rectè agere, ita quod nulla intelligitur subtractio causæ prioris, propter cuius defectum non possit voluntas creatâ rectè agere: Si igitur Deus esset prima causa non agens rectitudine, actus non rectus non esset peccatum.

30 Præterea, s. *ad solutionem*, inquit; dico; quod quando duæ causæ partiales concurrunt ad eundem effectum, potest esse defectus ex parte unius,

& non alterius: ita igitur si ad velle voluntatis creatæ concurrunt duæ voluntates, scilicet, voluntas creatâ, & Divina, potest esse defectus in ipso velle ex defectu alterius causæ, & hoc, quia ista causa potest rectitudinem dare actui, quam tenetur dare, & non dat. Alia autem licet non teneatur eam dare, tamen quantum est ex se daret, si voluntas creatâ cooperaretur: Universaliter enim, quidquid Deus dat antecedenter, daret illud consequenter quantum est ex se, nisi esset impedimentum: dando autem voluntatem liberam, dedit antecedenter opera recta, quæ sunt in potestate voluntatis; & ideo quantum est ex parte sui dedit rectitudinem omni actui voluntatis; & ex consequenti daret, si ipsa voluntas rectè ageret ex parte sui. Est igitur defectus in effectu duarum causarum, non propter defectum causæ superioris, sed inferioris, non quia causa superior causet rectitudinem in effectu, & inferior obliquitatem: sed quia causa superior quantum est ex se causaret, si causa inferior secundum suam casualitatem causaret; & ideo rectitudinem non causari, est propter hoc, quia causa secunda quantum ad se pertinet non causat. Hucusq. Subtiliss. Doct.

31 Dices : ergo decreta Dei sunt conditionata. Patet consequ. ex relatis verbis Marian. Doct. ; Causa superior causaret actum rectum , si causa inferior illum causaret : g. idè non causat , seu idè non decernit causare actum rectum , quia prius non vidit voluntatem creatam illum causare , & quando absolutè , & efficaciter decernit illum causare est , quia prius vidit determinationem voluntatis creatæ. Et tunc hæc nostra sententia coincidit cum sententia Jesuitarum , de scientia media , & de determinatione voluntatis Divinæ per voluntatem creatam. Vel aliter instatur sic : voluntas Divina quatenus est ex se causaret semper actum rectum , si voluntas creatæ non poneret actum prævum ? ergo ad actum prævum concurrat Deus , quasi compulsus , & non planè voluntariè , quod est indecorum.

32 Noster Doct. Sendin , inquit ; quod in præfatis verbis asserit Scot ; voluntatem creatam se habere , ut causam partialem determinantem Deum ad materiale peccati : & , quod propter hoc asserit Scot. malitiam peccati non refundi in Deum , sed in voluntatem creatam , quæ se habet , ut principium determinans voluntatem Divinam. Sed aliquando bonus

dormitat Homerus. Iam vidistis , quod in verbis Scoti non sit aliqua mentio de determinatione voluntatis Divinæ per voluntatem creatam : etsi ita esset , nescio quomodo posset negari scientia media , quam acerrimè impugnat ipse Sendin. Non ergo hæc est intelligentia illorum verborum.

33 Respond. igitur ad prim. instant. neg. consequ. nam ut sæpè diximus , sensus decreti Dei est : volo absolutè applicare meam omnipotentiam voluntati creatæ in ratione causæ partialis , ut ex utraque fiat unum principium totale adæquatum , & perfectè liberum proximè potens elicere volitionem , vel nolitionem , ita ut neutrum principium parziale determinet aliud ; sed ita , ut principium causæ superioris ex sua perfectione , & illimitatione sit prius determinatum in quantum est de se ad omnes operationes posibles comprincipij partialis causæ inferioris. Hæc est intelligentia Marian. Doct. ut patet in 4. d. 43. q. 3. ubi ait : ergo influenza causæ superioris non est aliquid receptum in causa inferiori : Unde est tantummodo ordo ejus in causando ad causam superiorem (notate nunc) continuè quantum est de se coagentem.

34 Unde ad præfata verba

ba Scoti dicimus, quod ex ista veritate: *Si voluntas creata daret, daret Deus*; non sequitur, quod Deus decrevit conditionatè, sed quod omnipotentia, quantum est de se erat determinatissima ad concurrendum ad omne actum bonum absque ulla conditione, ut supra diximus de voluntate illa generali, qua Deus vult omnes homines salvos fieri: ad quem actum bonum etiam dat sufficientia auxilia: attamen voluntas creata noluit accipere concursum ad bonum, sed ad malum, ad quem etiam erat determinatissima omnipotentia, nè lædatur libertas voluntatis creatæ, & ob alia inscrutibilia iudicia ejus. Etenim propositio formalis conditionata non semper arguit propositionem objectivam conditionatam; quia in propositione formali conditionata semper antecedens necessario est causa consequentis: in objecto verò multoties consequens est causa antecedentis, v. g. *si ridet est risibile*; Ecce ly *risibile*, quod est causa ridendi, posito pro consequenti. Unde iuxta hunc sensum, etiam si Deus antecederet creaturæ, benè potest dici: Si creatura daret, daret & Deus. Etiam aliquando objecta propositionis conditionalis sunt purè concomitantia, ut *si est verum, est bonum*, & in hoc sensu in-

telligentur verba Mariani Doct. nam concursus Dei, & creaturæ sunt simultanei, & concomitantes in eodem instanti naturæ.

35 Quod hæc sit sua mens, patet, ex versic. immed. sequenti, ubi loquens de concursu voluntatis Divinæ, & creatæ ad materiale peccati, concludit: *Neutra tunc casat sine altera; sed quod effectus non rectus causetur, hoc non est propter causam priorem, que quantum est ex se, recte causaret, si secunda causaret; sed propter defectum cause secundæ, que in potestate sua habet CONCAUSARE cause primæ, vel non CONCAUSARE; & si non CONCAUSAT illi, ut tenetur, non est reëtitudo in effectu communi ambarum*: g. ex Subt. Doctore Deus compræfinit, & concausat cum voluntate creatæ, tanquam effectum communem utriusque. Cum quo respondetur ad secundam instantiam, negando etiam conseq; nam ex eo, quod Deus quantum est ex se semper velit actum rectum, & sibi displiceat actus pravus, non inde sequitur, concurrere quasi compulsam, & involuntariè ad illum. Etenim Deus ab æterno habuit hanc præfinitionem: Decerno quantum est ex me actum rectum, confessionem, & laudem Christi in voluntate Petri; attamen etiam decerno re-

lin-

Inquiere illam in manu consilij sui, apponere illi ignem, & aquam, & volo quod mea voluntas condecernat, & concaveset quodcumque ipsa voluntas Petri voluerit. Ecce quomodo nulla est compulsio, violentia, aut involuntarietas in Deo; nam in compræfiniendo, & concavando materiale peccati, se conformat cum illa sua voluntate antecedenti de non impediendo causas liberas, quod suos motus agant.

36 Instabis juxta Concilium Arausic. Can. 33. *Suam voluntat in homines faciunt, non Deû, quando id agunt, quod Deo displicet; si displicet: erg. vel positivè non præfinit illud, vel præfinit determinatus à creatura, vel solum permissivè. Confirm. 1. Sicut boni actus principaliter attribuuntur Deo, ita mali actus principaliter attribuuntur nobis: sed ob hanc causam defensamus probabiliter quæstione antec. Deum præfinire actus bonos, & salutare ante determinationem voluntatis creatæ: erg. ob eandem causam defensare, debemus, voluntatem creatam se determinare ad actus pravorum ante determinationem voluntatis divinæ. Conf. 2. ex Trident. sessione 6. Can. 6. damnante dicentes, *mala opera, Deum operari, ita, ut bona, non permissivè solum, sed etiam**

proprie, & per se: erg. &c. Respondetur ad 1. neg. conseq. quia benè stat, quod Deo displiceant opera mala; & tamen sua divina voluntate concurrat, ut omnes fatentur, ad materiale entitatem ipsorum. Ad 1. confirmationem resp. concedendo maj. & disting. min. Ob hanc causam præcisè, neg. ob hanc causam, & quia voluntas divina potest se sola velle quidquid congruit bonitati suæ, conc. & neg. conseq. Deum prædestinare sine causa ex parte prædestinati, congruit bonitati suæ, inquit Subt. Doct.; & idem dicimus de operibus salutis; attamen velle damnare, non videtur sibi immediate posse attribui antecedenter ad peccatum, nec potest velle materiale peccati ante determinationem voluntatis creatæ. Voluntas autem creata, nec bonum, nec malum, potest se sola velle, quin simul cum illa concurrat divina voluntas, à qua dependet in esse, conservari, & operari.

37 Ad 2. confirm. responder. neg. conseq. nam ut inquit D. Anselm. in bonis operibus Deus operatur, & quod sunt, & quod bona sunt; in malis autem solum operatur, quod sunt; non verò quod mala sunt; immo ut talia illa prohibet. Sed pleniori hujus, & aliarum similium autoritatum solutione, &

intelligentia, est advertendum, quod duplex est permissio, una stricta, & alia lata: permissio stricta, & rigorose sumpta dicit solum negationem, seu subtractionem concursus, quo aliquid impeditur, seu dicit solum volitionem reflexam non impediendi. De hac loquitur Subtil. Doct. quando inquit, quod sola permissio, & certitudo permissionis circa peccatum luciferi non sufficit ad cognoscendum futurum tale peccatum, sed ultra id requirit, quod sciat Deus se cooperaturum, & scit se cooperaturum, quia vult cooperari, seu ponit decretum de cooperando. De hac autem permissione non loquitur Concilium, quia Concilium non tantum loquitur de decreto, quantum de ipso concursu in tempore exhibito, & hoc non obstante, omnes fatentur, concurrere Deum in tempore immediato, & positivo concursu.

38 Permissio autem lata, & minus rigorose accepta est concursus, quo aliqua causa concurrat ad aliquem effectum positive, non ex amore ipsius effectus, sed ad vitanda aliqua incommoda, vel ob alios fines, ad quos per accidens se habet talis effectus, v. g. duo famuli domino volenti furari applicant scalam, ut furetur; verum unus ex illis applicat scalam ex amo-

re ipsius furti, alter vero non, sed precise ne mortem patiatur, quam minatus fuit illi dominus, si scalam non applicet. Ex his duobus servis, & si uterque vere realiter, & positive scalam applicet; verum servus applicans scalam allectus ex bonitate furti, peccat, & concurrat elective, & per se, & non permissive: alter vero applicans illam ex motivo vitandi incommoda, non peccat, & solum dicitur concurrere permissive. Similiter ancilla, quæ jubat dominam ornantem se malo fine, ipsa vero ancilla cum jubat in tali ornato, ne malum grave pateretur, & si vere realiter, & positive concurrat ad ornatum dominæ, adhuc non concurrat elective, sed tantum permissive, & non peccat. Aliaque millia suppetunt exempla, quæ passim inveniuntur in moralibus.

39 In hoc igitur sensu dicitur Deus à Concilio causa tantum permissiva actus peccaminosi; quia licet positive in ipsum influat, tamen non vult hunc influxum volitione antecedenti, & ex se electiva; quia antecedenter, & de se semper vult actum rectum; nec vult talem influxum allectus à bonitate ipsius actus peccaminosi; sed illam bonitatem vult, prout est referibilis ad se ipsum.

Hic deducit Concilium, Deum non ita operari mala, sicut bona; hæc enim nobiscum operatur illa præfinitione antecedenter, & ex primaria ejus intentione, & ad illa in tempore prædeterminat voluntatem creatam suis auxilijs efficacibus; actus verò malos non ita præfinit antecedenter, nec in tempore excitat ad illos, immò voluntate antecedenti prohibet, nè fiant. Eodem igitur pacto, quo excusatur Deus, ut non sit causa peccati, etiam si nobiscum concurrat in tempore ad entitatem positivam illius, sic pariter excusari debet, ac eadem ratione, etiam si ponamus, sicut ponimus, Deum præfuisse ipsam entitatem decreto de concurrente simultaneè; quia sic illam non decernit volitione antecedenti, nec spontè, ac veluti ex primaria sui intentione, sed ut nè perturbetur ordo naturæ, impediendo causas liberas suos motus exercere. Nec enim Deus tenetur vitare peccatum; quia supposita lege à se ordinata, qua vult cum omnibus causis secundis, juxta suam exigentiam, concurrere, est physice impossibile, ratione suæ immutabilitatis, & omnipotentia, talem legem non mandare executioni: ad impossibile igitur nemo tenetur. Et quanvis sit possibile de potentia absoluta, & ex-

Tom. I.

traordinaria, non tenetur ad facienda miracula, nisi quando vult, & quibus vult.

QUÆST. VI. ET ULT.

AN BONA, QUÆ OCCASIONANTUR ex peccato, ante peccatum præfinitionantur à Deo?

PRO intelligentia hujus quæstionis notandum est 1. quod bona dupliciter possunt occasionari ex peccato, primo accidentaliter, hujusmodi dicuntur occasionata ex peccato illa bona, quæ ex se non indigent ad existendum permissione peccati, sed possunt existere absolute, & simpliciter nullo interveniente peccato, v.g. humilitas ita occasionatur ex peccato, ut ex genere suo non petat simpliciter talem occasionem, ut patet in B. Virg. & sic licet respectivé ad hoc, vel illud subiectum permissio peccati sit medium ad habendam humilitatem; tamen simpliciter poterat salvari, & existere humilitas, absque peccato. De hujusmodi bonis non procedit quæstio; nam certum est, talia bona posse esse de primaria intentione Divina providentiæ; ac per consequens possunt præfinitioni à Deo independentem à peccato, seu ante prævisionem illius. Alia sunt

Tr

bo-

bona, quæ occasionantur ex peccato per se; & hoc adhuc dupliciter, scilicet, per seitate, ex parte peccati, ut causæ; & per seitate ex parte boni occasionati, ut effectus; & ut sic solum unum bonum occasionatur ex peccato, scilicet, bonum pœnæ, & supplicij, cuius per se causa moralis est peccatum. De isto bono non inquirimus hic; nam Disput. de reprobatione dicemus, non præsumi à Deo ante prævisionem peccati. Alia sunt bona, quæ occasionantur ex peccato per se, per seitate ex parte boni per connexionem cum peccato; quia nimirum, connectuntur cum illo, & illud respiciunt, ut materia destruenda, cuiusmodi est pœnitentia supernaturalis, quæ est medicina peccati; & circumstantia Christi, ut Redemptoris; virtus patientiæ orta ex persecutione; bonum martyrij ex sævitia tortoris, & alia huiusmodi; hæc enim bona necessario exigunt peccatum ad sui existentiam, & perse sunt connexa cum illo, licet ab illo non causentur per se, sed tantum per accidens.

2. Notand. est 2. ut hoc autem amplius illustratur, quod sicut in scandalo duplex distinguitur modus occasionandi spirituales ruinam; unus passivus, qui modus occasionandi convenit scandalo passivo, quia

mover ad ruinam, non occasione per se data, sed accepta à humana malitia: alius activus, qui convenit scandalo activo, quia per se invitat ad ruinam alterius, & per se præstat illam occasionem; ita similiter peccatum, comparative ad diversa bona, hoc duplici modo se habet occasionandi; nam ad bonum pœnæ, supplicij, & condemnationis movet per se occasione data: ad alia autem bona supernaturalia, quæ conducunt ad finem prædestinationis, & ad expiandum ipsum peccatum, non movet per se occasione data, seu activè, sed passivè, occasione accepta à Divina providentia ordinante, & bona ex malis educante. Ità D. Thom. 1. 2. q. 79. art. 4. ubi ait: „Quod „excacatio est præambula ad „peccatum; peccatum verò ad „duo ordinatur, ad unum quidem per se, scilicet, ad damnationem, ad aliud autem ex „Divina misericordia, seu „providentia, scilicet, ad sanationem, in quantum Deus „permittit peccatum, ut peccatum suum agnoscens, humilientur, & convertantur. Hæc Div. Thomas. Hoc etiam modo peccatum originale dicitur occasio, & motivum incarnationis in carne passibili. De istis ergo bonis, quæ occasionantur ex peccato, & prout

proût cum illo connectuuntur, procedit nostra quæstio, circa quam varia sunt AA. placita. Inter prædeterminantes, pars affirmativa est communior, ut videri potest apud Salmaticenses. Inter Neutrales verò, negativa est communior. Scotistæ autem penè æquè sunt divisi. Videat. Merinerus, disp. 1. de Divina provident. quæst. 5. sect. 2. Anton. Perez, tom. 2. contr. de Divin. provid. disp. 1. sect. 4. sub sect. 8. & Sendin, contr. prima de Incarnatione, sect. 5. num. 17.

3 Conclusio nostra; bona occasionata ex peccato non præfiniuntur à Deo ante prævisionem peccati. Hæc conclusio videtur mihi magis conformis principiis Scoti, & ex illis Prob. 1. sic: iuxta principia Scoti Christus Dominus, ut Redemptor, non fuit præfinitus ante prævisionem peccati: g. nec bona, de quibus nostra conclusio loquitur, fuerunt præfinita ante prævisionem peccati. Antecedens est omnium Scotistarum. Prob. conseq. idèò Christus, ut Redemptor, non fuit præfinitus ante prævisionem peccati, quia, ut talis, necessario connectitur cum illo, & illud supponit: Sed bona de quibus loquitur conclusio, necessario connectuntur cum peccato: g. non fuerunt præfinita ante illud, sed illud

supponunt præfinitum. Confirmat: quia Redemptio Christi supponit captivitatem, sicut Resurrectio supponit mortem; idèò Christus, ut Redemptor, non fuit præfinitus ante captivitatem, sicut, nec Resurrectio datur ante mortem: sed eodem modo supponit poenitentia v. g. & quodcumque aliud bonum occasionatum, illud peccatum ex quo occasionatur: g. &c. Vel aliter sic: nullus majus bonum ex occasionatis, à peccato, quàm Christus, ut Redemptor: sed Christus, ut Redemptor, quia bonum occasionatum, non præfinitur, iuxta principia Scotica, ante prævisionem peccati: g. iuxta eadem principia, multò minus ante prævisionem peccati debent præfiniri quæcumque alia bona occasionata.

4 Urgetur; idèò iuxta principia Scoti non præfinivit Deus Christum, ut Redemptorem, ante prævisionem peccati, quia ex tali præfinitione, teneretur Deus permittere peccatum, quod est absurdum: Sed idem absurdum sequitur ex præfinitione poenitentiae, & cujuscumque alterius boni occasionati, ante prævisionem peccati: g. iuxta principia Scoti, nullum bonum occasionatum debet præfiniri, ante prævisionem peccati. Probat. min; idèò posita præfinitione Christi, ut Redemptoris,

ante prævifionem peccati, teneretur Deus permittere peccatum, quia intendens efficaciter aliquem finem, tenetur ponere quidquid necessario requiritur, ut talis finis exequatur, & peccatum est necessarium, ut Christus sit Repemptor: sed eadem paritas currit de pœnitentia, & alio quocumque bono occasionato, ut supponitur: g. si prævifirentur ante prævifionem peccati, teneretur Deus permittere peccatum. Confir. iuxta Subt. Magistr. prævifio ad gloriam est ante prævifionem meritorum; prævifio verò ad pœnam non est ante prævifionem demeritorum; quia gloria est bonum simpliciter, & pœna est bonum secundum quid, seu occasionatum ex peccato: g. iuxta subtilem Magistr. quodecumque bonum occasionatum prævifitur à Deo post prævifionem peccati. Illustratur hoc; prævifio ad gloriam ante prævifionem meritorum, est initium meritorum, & prævifio ad pœnam ante prævifionem demeritorum, esset initium demeritorum: atqui iuxta Scotum congruit Deo, ut ab illo sit initium meritorum; non verò congruit illi, ut ab ipso sit initium demeritorum, quia bona omnia principaliter attribuuntur Deo, & mala nobis; nam Oseas. c. 13. 9., perditio tua ex te Israel: tantummodo

in me auxilium tuum: Ex quo concludit Subtilissimus Magister, quod prævifio ad gloriam, est ante prævifionem meritorum; prævifio verò ad pœnam non ante, sed post prævifionem demeritorum. Atqui idem argumentum currit, de quocumque bono cum peccato connexo necessario, ut per se patet: g. &c.

5 Probat. 2. concl. ex D. August. dicente: *Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est causa medicina.* Nunc sic: Redemptio Christi, & pœnitentia salutaris est medicina peccati, quod est vulnus, & morbus: sed ante morbum, & vulnus nulla est causa medicina; ergo ante peccatum nulla est causa Redemptionis, & pœnitentiæ. Atqui Deus, utpotè rationabiliter operans, non potest agere, sine causa agendi: g. neque prævifire Redemptionem, & pœnitentiam ante captivitatem, seu ante prævifionem peccati. Confirm. ex eodem August. 3. confefs. dicente: *Non esse sincerè misereantis, cupere miseros, ut misereatur.* Et alibi super Psalm. *Qui enim, ut faciat misericordiam, optat esse miseros, crudelem habet misericordiam;* & certè ipsa naturalis ratio convincit hanc veritatem: atqui si Deus prævifiret passionem Christi, & pœnitentiam medicinam ante prævifionem peccati,

tari, cuperet miseros, & optaret esse peccatores, sine quibus est impossibilis passio, & poenitentia, ut per se patet: ergo &c.

26. Prob. 3. ex D. Damasc. lib. 2. de fide c. 26. ubi ait: quod bonum ocasionatum non potest præfiniri, nisi occasione mali ocasionantis; quia præfinitio Dei est juxta exigentiam rerum; nam sicut res se habent ad esse, sic ad præfiniri: sed poenitentia, Passio Christi, Martyrium Sanctorum, &c. sunt bona ocasionata ex peccato, & necessario connectuntur cum illo: g. non præfiniuntur ante prævisionem peccati. Urgetur hoc: amor efficax finis, non potest esse odium efficax existentia mediorum: sed amor passionis, & poenitentia, seu præfinitio efficax illarum, est efficax odium peccati; quia præfiniuntur ad illud destruendum: g. Passio, & poenitentia nequeunt præfiniri ante prævisionem peccati; alias eligeretur ut medium ex vi intentionis, quod per ipsam intentionem odio prosequitur. Rursus; Passio, & poenitentia sunt odium peccati, & destructivæ perseverantia illius; g. Deus volens, seu præfiniens Passionem, & poenitentiam, vult, & præfinit peccatum non perseverare. Atqui non perseverantia existentia peccati actualis, necessario sup-

ponit primam existentiam, & permissionem illius: erg. præfinitio passionis, & poenitentia ad delendum peccatum, necessario supponit primam existentiam, & permissionem peccati.

7. Prob. denique concl: si Deus ante prævisionem peccati, præfinivisset efficaciter, non posset præcipere serio, & rationabiliter, quod peccatum non fieret: sed ante prævisionem peccati futuri, præcepit serio, & rationabiliter, ut non fieret: erg. ante prævisionem peccati futuri, non præfinivit Deus Passionem, & poenitentiam. Minor cum consequentia tenet; Prob. maj. evitatio, seu non positio peccati, esset impedimentum essentiale passionis, & poenitentia, quas Deus efficaciter præintendebat, seu præfiniebat: atqui non potest Deus serio, & rationabiliter velle quantum est ex se antecedenter, quod impediatur finis efficaciter præintensus, seu præfinitus ab ipso; quia hoc esset velle, quantum est ex se, frustrationem suæ præfinitionis efficacis: erg. si ante prævisionem peccati futuri præfinivisset Deus passionem, & poenitentiam, ante prævisionem peccati, non posset serio, & rationabiliter præcipere, quod peccatum non fieret. Non enim est intelligibile absque contradictione, (præsertim, non admissa scientia conditionata, seu media)

dia) quod Deus præcipiat serio evitacionem peccati, & quod simul præfiniat, seu præintendat efficaciter passionem, pœnitentiam, quæ certò non ponerentur in esse, si peccata evitarentur. Vel aliter sic: qui vult efficaciter finem, non potest serio prohibere medium necessarium ad finem: sed Deus prohibet peccatum: erg. non potest efficaciter velle, seu præfinire passionem, pœnitentiam, martirium, &c. tanquam finem præintendum, & prævolitum ante prævisum peccatum. Hæc sufficiant, ut videatur, quàm conformis, & fundata sit hæc nostra conclusio in principijs Scoti, & in vera ratione.

8 Arg. 1. contra illam; supposita prævisione peccati, præfinit Deus, & vult Passionem Christi, pœnitentiam, martirium, &c. quin ex hoc sequatur, Deum præfinire, velle, aut causare peccatum: g. etiam poterat præfinire Passionem Christi, pœnitentiam, & martirium ante prævisionem peccati, quin velit, aut præfiniat peccatum, & quin sit causa, aut author illius. Confirmat; suppositio, aut prævisio peccati non augeat, nec minuit connexionem boni occasionati cum ipso: sed hæc connexio non sufficit, ut supposita jam prævisione peccati, præfinitio, seu gaudium

de bono occasionato, sit præfinitio, vel gaudium de peccato: erg. neque præfinitio, aut gaudium de bono occasionato, ante prævisionem peccati, erit præfinitio, aut gaudium de ipso peccato.

9 Respondetur ad argumentum concedendo antecedens, & negando consequentiam, disparitas est efficax, & manifesta; quia supposito jam peccato, præfinitio passionis, & pœnitentiæ necessariò est, aut infert odium peccati; nam, ut in probationibus diximus, amor efficax, seu præfinitio passionis, & pœnitentiæ est efficax odium peccati, quia præfiniuntur ad illud destruendum, & destructio alicujus rei non intenditur sine odio, aut nolatione rei, quæ destruitur: Unde supposito peccato, præfinitur passio, & pœnitentia ex displicentia, & odio peccati; ac proinde connexio, quæ tunc datur inter passionem, pœnitentiam, & peccatum non urget ex positione passionis ad ponendum peccatum, sed ad ponendam carentiam, & destructionem illius. At verò præfinitio antecedens passionis, & pœnitentiæ urget ad ponendum peccatum, ut per illas destruat; quia non potest per illas destrui, quin prius sit, ut per se patet. Unde, qui vult pœnitentiam ad destruendum peccatum, prius

prius obligatur ad illud ponendum, & postea ad illud destruendum. Unde communiter dicitur ex D. August. quod pœnitentia est præterita mala plangere; seu, est dolor de peccatis præteritis, & jam commissis, cum proposito non iterandi. Hinc, ad confirmat. distinguit. major; suppositio peccati non minuit, nec auget connexionem cum bono occasionato, seu cum pœnitentia, & aliàs nec variat talem connexionem, neg. & aliàs variat, conc. Et sic distinct. minori, neg. conseq. Etenim, suppositio peccati inducit ad ponendam pœnitentiam; suppositio pœnitentiæ inducit, & urget ad ponendum peccatum; & quod posito jam peccato, velit Deus, ut ponatur pœnitentia ad illud destruendum, perfectio est; non autem esset perfectio in Deo, ut velit positionem peccati, antequam peccatum sit.

10 Arg. 2. nullum est peccatum in mundo, quin Deus illud permittat: erg. permittere peccata, non est imperfectio in Deo. Subsumo; atqui ex eo, quod ante prævisionem peccati præfiniat Deus præfata bona occasionata, solum sequitur, Deum permittere peccata: erg. ex eo, quod ante prævisionem peccati præfiniat bona occasionata, nulla sequitur imperfectio in Deo.

Confirmat; ante prævisionem peccati, Deus permittit peccatum: sed ex hoc nulla sequitur imperfectio in Deo: erg. neque ex illo. Urgetur, permissio peccati habet majorem connexionem cum peccato, quam pœnitentia, v. g. sed ex hoc quod Deus velit antecedenter permissionem peccati, nulla sequitur imperfectio in Deo: erg. nec sequitur ex eo, quod velit, seu præfiniat antecedenter pœnitentiam cum peccato connexam. Minor cum consequentia tenet, & major est manifesta; nam pœnitentia solum connectitur cum peccato, tanquam cum materia destruenda, ex qua connexionem potius infertur odium, quam amor peccati; permissio autem est conditio simpliciter requisita ad existentiam, & positionem peccati; nam si Deus non permitteret, nullum peccatum esset; g. major videtur connexio inter permissionem Divinam, & peccatum, quam inter peccatum, & pœnitentiam.

11 Respond. conced. primum enthymema, & neg. min. subsumpt. Etenim hoc opus, & hic labor est, nam inter permittere peccata, & esse obligatum ad illa permittenda magnum discrimen interest: Deus autem, nec est obligatus ad permittenda peccata, nec ad illa evitanda; si enim esset obligatus ad

illa evitanda . dum non evitat, cum possit, peccaret; sicut quilibet Iudex, & Gubernator particularis, dum non evitat peccata sui Populi, cum possit, peccat, quia tenetur, & est obligatus ad illa vitanda. Si autem esset obligatus ad permittenda peccata ex aliqua prævisione à se ipso posita, à se ipso, & absque prævisione malitiæ hominum esset obligatus ad subtrahenda auxilia, & ad neganda remedia contra peccata, quod indecorum, & indecens est suæ infinitæ misericordiæ, benignitati, & bonitati, quæ ex se ipsa vult omnibus communicari, omnes salvos fieri, & omnibus præstat adjutoria sufficientia; ac denique omnibus præcipit, ut semper bene operentur; quia semper stat ad osium, & pulsat suis auxilijs. Deinde, si à se ipso absque prævisione malitiæ hominum esset obligatus, & teneretur ad permittenda peccata, jam initium perditionis esset à Deo, quod est contra Subtil. Doct. sæpè citatum; contra CC. & PP. immò, & contra Sacram Scripturam. Stemus ergo, quod sola malitia hominum ponit terminos misericordiæ Dei, & sola illa obligat Deum ad permittenda peccata; quia reliquit hominem in manu consilij sui, & non vult violentare illum, nec facere contra suam exigentiam,

& inclinationem voluntatè consequenti. Cum quo manet soluta confirmatio, & totum argumentum.

12 Arg. 3. de facto Deus præfinivit ante prævisionem peccati nostram Redemptionem: sed nostra Redemptio est bonum occasionatum ex peccato: ergo bona occasionata est peccato præfinie Deus ante prævisionem peccati. Respond. neg. maj. nam de facto, tam Redemptionem nostram, quam adventum Christi in carne passibili præfinivit Deus post prævisionem peccati originalis. Instabis: Redemptio nostra est etiam bonum occasionatum ex peccatis Judæorum crucifigentium Christum: atqui nostra Redemptio fuit præfinita ante prævisionem talium peccatorum: erg. aliquod bonum occasionatum ex peccato præfinivit Deos ante prævisionem peccati. Vel aliter sic: Deus propter se ipsum, & à se ipso præfinivit nostram Redemptionem per mortem, & passionem Christi ante prævisionem peccatorum crucifigentium Christum: erg. posita hac præfinitione erat obligatus Deus ad permittenda talia peccata; ac per consequens non est indecorum, nec indecens, ut Deus maneat obligatus ad permittenda peccata ex præfinitione antecedenti, & à se ipso elective posita.

13. Hæc instantia est efficacissima ad convincendum oppositum nostræ conclusionis, inquit noster Illustriss. Merin. loc. supracit. Sed salva sua reverentia, credo, quod hoc non est verum. Respond. igitur 1. disting. maj. Redemptio nostra fuit ocasionata ex peccatis crucifigentium Christum, in executione, conc. in intentione, neg. Et eodem modo distinguit. minor; nostra Redemptio fuit præfinita, ante peccata crucifigentium Christum, in intentione, conc. in executione, neg. & neg. consequent. Nulli ergo dubium est, quod quia agens agit, ideo patiens patitur; & non e contra: g. prius fuerunt in executione, actiones Iudæorum circa Christum, quàm passio Christi, saltem quoad circumstantias ex prædictis actionibus peccaminosis ortas. Resp. 2. distinguendo etiam maj.; Redemptio nostra fuit etiam ocasionata ex peccatis crucifigentium Christum, tanquam ex motivo secundario, conc. tanquam ex motivo primario, neg. Etenim primarium motivum, seu primaria occasio adventus Christi passibilis, ac per consequens passionis, & mortis Christi fuit peccatum originale, radix, & origo omnium actualium; peccata verò actualia solum fuerunt motivum secundarium. Ità communiter

Tom. I.

Theologi in materia de Incarnatione. Undè quanvis concedamus, quod Redemptio nostra per passionem, & mortem Christi fuerit præfinita, ante prævisionem peccatorum crucifigentium Christum; solum hinc sequitur, aliquod bonum ocasionatum posse præfiniri ante prævisionem peccati, ex quo ocasionabatur, tanquam ex motivo secundario, quo deficiente, adhuc subsisteret primarium, nec posito primario, erat necessarium secundarium. Sed si aliquando ex positione primarij, sequatur necessario positio secundarij, tunc est standum in prima responsione; quia eadem sunt inconvenientia pro secundario, ac pro primario.

14 Respondetur 3. disting. etiam maj. Redemptio nostra fuit etiam ocasionata ex peccatis crucifigentium Christum, quoad modos, & circumstantias ab illis dependentes, conc. quoad substantiam, & quoad modos, & circumstantias antecedentes, neg. & disting. minor: Redemptio nostra fuit præfinita ante prævisionem peccatorum crucifigentium, quoad substantiam, modos, & circumstantias antecedentes, conc. quoad modos, & circumstantias concomitantes, & ab illis dependentes, neg; & neg. consequentiam; Et quid quid ex inde infertur. Etenim

Vv

mi.

mibi certissimum est, quod Iudæi Christum crucifigentes, nullam excusationem habuerunt de peccatis suis: *Si ego non venissem (dicit Christus Dominus) excusationem haberent de peccato suo; sed quia veni, &c. nullam excusationem habent.* Præfinitio Redemptionis nostræ adhuc per mortem Christi non fuit ex primaria intentione Dei, ut exequeretur interventu peccatorum, nec peccatorum talium hominum; quia hæc circumstantia prava, & hic pravus modus primario oriuntur à prava voluntate Iudæorum; & simul, ac concomitanter, & voluntate tantum consequente compræfinitur à Divina voluntate; nam voluntate antecedenti nolebat talia facinora, & præcipiebat, ne fierent, & ut non patrerentur concedere inspirationes, adjutoria, & auxilia sufficientia.

15 Audiant igitur Scotistæ suum catholicissimum, ac Subtilissim. Doctorem in 3. d. 20. q. unic. §. tunc ad quæstionem, ubi ait: „Tunc ad quæstionem dico, quod omnia hujusmodi, quæ facta sunt à Christo circa Redemptionem nostram, non fuerunt necessaria; nisi præsupposita ordinatione Divina, quæ sic ordinavit fieri; & tunc tantum necessitate consequentiæ necessarium fuit, Christum pati: Sed ta-

men totum fuit contingens simpliciter, & antecedens, & consequens. Unde credendum est, quod ille homo passus est propter iustitiam; vidit enim mala Iudæorum, quæ fecerant, & quomodo inordinata affectione, & distorta afficiebantur ad legem suam, nec per mittebant homines curari in Sabbato, & tamen extrahebant ovem, vel bovem de puteo in Sabbato, & multa alia. Christus igitur volens eos ab errore illo revocare per opera, & sermones, maluit mori, quam tacere, quia tunc erat veritas dicenda Iudæis, & ideò pro iustitiâ mortuus est: tamen de facto sui gratia passionem suam ordinavit, & obtulit Patri pro nobis, & ideò multum tenemur ei. Ex quo enim aliter potuisset homo redimi, & tamen ex sua libera voluntate sic redemit, multum ei tenemur, & amplius quam si sic necessario, & non aliter potuissemus fuisse redempti: ideò ad allicendum nos ad amorem suum, ut credo, hoc præcipue fecit; & quia voluit hominem amplius teneri Deo; sicut si aliquis genuisset primo hominem, & postea instruxisset eum in disciplina, & sanctitate, amplius obligaretur ei, quam si tantum genuisset eum, & alius

„instruxisset : & hæc est con-
„gruitas, non necessitas. Hu-
cunque Doctor : videatur ergo
quomodo nunquam ponit ali-
quam præfinitionem, ex qua
necessario, & infallibiliter se-
quatur execratio, & malitia Ju-
dæorum. Expressat enim justi-
tiam, & veritatem, ex quarum
præfinitione nequiquam teneba-
tur Deus ad permittenda Judæo-
rum peccata.

16 Arg. 4. quàm plurimis
authoritatibus, tam Sacræ Scrip-
turæ, quàm Sanctorum PP. quæ
videntur sonare Deum aliquan-
do permittere peccata, ut hu-
milientur peccatores, aliquan-
do in poenam peccati præceden-
tis ; & aliquando, ut ex illis
multo maiora bona efficiat ; &
Apostolus 1. ad Corinth. *Quod
oportet hæreses esse, ut qui pro-
bati sunt, manifesti fiant* : at-
qui illa particula *ut*, causalita-
tem finalem denotat g. ex fine
à Deo præfinito tenetur permit-
tere peccatum, tanquam me-
dium præcisum ad consecutio-
nem talis finis. Denique, iuxta
à nobis dicenda, Deus præfinit
gloriam ante merita prævisa,
sed ut acquirenda per merita:
atqui plerumque merita elec-
torum fiunt intervèntu peccato-
rum, ut patet in martyrio : g.
ex præfinitione gloriæ tenetur
Deus permittere peccata malo-
rum. Sed responderetur, quod

etiam constat, ex quàm plurimis
aliis autoritatibus, tam Sacræ
Scripturæ, quàm SS. PP. quod
Deus non facit peccatum, nec
peccatores ; sed peccato, &
peccatoribus benè utitur ; nam
sicut homo ex prava sua volun-
tate ex bonis facit mala ; econ-
tra Deus omni potenti sua boni-
tate ex malis facit bona ; undè
peccatum iam permixtum ex alio
fine non necessario connexo cum
illo, & prævisum futurum à
prava nostra voluntate, illud
ordinat Deus ad humilitatem, &
ad alia bona memorata : & ple-
rumque id, quod ordinatur ad
aliud, dicitur fieri ex fine
illius iuxta phrasim loquendi
Sacræ Scripturæ, & SS. PP.
Quando autem dicitur, Deum
permittere unum peccatum in
poenam alterius, non intelligi-
tur, quod Deus velit, aut præ-
finiat tale peccatum, nec quod
proprie sit unum peccatum poe-
na alterius ; nam ut benè Subtr.
nostr. Doctor in 2. d. 36. q.
unica ex D. Aug. 1. retract. c.
25. & 26. *Omnis poena iusta est.
Omne justum à Deo est* : g. *Om-
nis poena à Deo est*. Nulla autem
culpa à Deo est : g. nulla culpa
est poena peccati. Intelligitur g.
quod sit poena improprie, & so-
lum ratione adjuncti, ut est
carentia, & substractio auxilii
efficacis, quod Deus sæpè de-
negat propter peccata præceden-

tia, & auxilio negato, aut subtracto, cadit voluntas in secundum peccatum.

17 Ad ultimum respondet. verum esse, Deum præfinire ad gloriam ut coronam ante prævisionem meritorum; & ex hac præfinitione tenetur Deus ad positionem meritorum, sed non in hac, vel illa materia determinata, v. g. in materia penitentiae, aut martyrii, quæ necessario connectuntur cum peccatis, quoad usque prævideantur talia peccata. Sed de hoc in tractatu sequenti. Pro faciliiori solutione istarum, & aliarum difficultatum præ oculis est habendum cum nostro Mstr. ex D. Chrysoft. homil. 1. in Epist. ad Ephes. & D. Damascen. lib. 2. de fide cap. 29. quod divina voluntas, seu volitio divina, prout terminatur ad nostras liberas operationes, dividitur in antecedentem, & consequentem; seu in primariam, & secundariam: voluntas antecedens, seu primaria ex Damasceno est, quam Deus habet à se

ipso, & ex proprio motivo, scilicet, quantum est ex sua liberalitate, & misericordia. Voluntas autem consequens, seu secundaria est, quam habet, sumpto motivo ex nobis, idest, secundum quod exigunt nostra merita, vel demerita; voluntate antecedenti neminem vult punire; voluntate vero consequenti, idest, præviso peccato, vult punire; & ideo secundum Damascenum, id, quod Deus vult voluntate antecedenti, aprobatum ab ipso; quod autem vult voluntate consequenti, non approbatum, sed pure permittitur; non obstaute præfinitione committanti, & simultaneo concursu. Dicit ergo Div. Damascen. ad propositum, permissionem peccati, præfinitionem illius, & concursum ad illum, ac per consequens bona, quæ ex illo sequuntur, seu occasionantur, non esse de voluntate Dei primaria, antecedenti, seu approbationis; sed de voluntate Dei secundaria, consequente, per-

mitente.

TRACTATUS II.

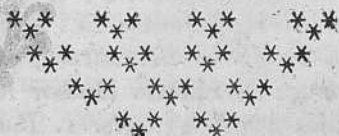
DISPUTAT. I.

DE PRÆDESTINATIONE SANCTORUM.

SCiscitante, ac interpellente Deo Sanctum Job super discussione cujusdam difficultatis, ita perfractus est sapientissimus ille vir, ut nil respondendum invenerit: „Ponam „(inquit cap. 39.) manum „meam super os meum. Nec mirum; nam requirebat ab eo Deus: „in qua via lux habi- „taret, & tenebrarum quis es- „set locus? O bonè Deus! Quid si quæreretur, in qua via lux Prædestinationis habitaret, & quis tenebrarum Reprobationis locus esset? Seu quibus de Causis Deus ab æterno alios in Cælo evehendos destinet, & alios in baratrum detrudendos disponat? Responderet utique: ponam manum meam super os meum; nam ut Paulus 1. ad Corinth. 2. ait: „Quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei; & Sapientis cap. 9. inquit: *Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de altissimis.* Unde humiliter in timore, & tremore cum Ezechiele, cap. 47. vers. 5. profi-

rendum est: *Intumescunt aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.* Et cum Apostolo ad Rom. 11. *Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis Consiliarius ejus fuit?* Ideò Sacræ Script. & Conciliorum definitionibus, ac SS. Patrum autoritatibus potius intendamus, quàm rationibus humano discursu fabricatis, memores sententiæ D. August. Serm. 20. de Verb. Apost. cap. 7. *Quæris tu rationem, ego expavescam altitudinem, &c. Tu ratiocinare, ego minor. Tu disputa, ego credam. Altitudinem video, ad profundum non pervenio, &c. Tale est velle inscrutabilia, & investigabilia investigare; quale est velle invisibilia videre, & ineffabilia fari.*

Sir ergo

QUÆST. I.

IN QUA ALIQUÆ DIFFI-

cultates breviter expen-
duntur.

Supponendum est, quod nomen *Prædestinationis*, apud Sanctos Patres, & Scholasticos duplici potissimum significatione usurpatur. Prælatius, pro quavis, scilicet, ordinatione divina, & prout se extendit ad omnia, quæ Deus ab æterno statuit, seu præfinivit: cum enim destinare sit constituere, prædestinare est antecederet constituere, seu præfinire: in quo sensu etiam impij dicuntur prædestinati ad pœnam. Et D. August. tract. 68. in Joann. *hoc enim sensu*, inquit: *Deus fecit futura, ea prædestinando.* Et cap. 10. de *Prædestinatione Sanctorum. Prædestinatione sua Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus.* Secundo sumitur strictius, pro solo decreto efficaci, & absoluto dandi gloriam. In hoc sensu sumimus illam hic, & sic describitur à D. Aug. de Bono perseverantiae, cap. 14. *Præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur.* Doctor Angelic. quæst. 23. art. 1. *Ratio transmissiois creature rationa-*

lis in vitam æternam. Et alibi: *Est preparatio gratiæ in præsentî, & gloriæ in futuro.* Doctor Seraphicus in 1. d. 40. art. 1. quæst. 2. *Est præordinatio alicujus ad gloriam principaliter, & ad alia in ordine ad gloriam.* Doctor Subtil. in 1. d. 40. quæst. 1. §. *Ad istam questionem. Prædestinatio propriè sumpta dicit actum voluntatis Divinæ, videlicet, ordinem electionis per voluntatem divinam alicujus creature intellectuales, vel rationalis ad gratiam, & gloriam.* Quæ omnes definitiones, seu potius expositiones conciliari, seu exponi possunt secundum sententiam cujuscumque, de constitutivo divinæ providentiæ, an scilicet sit per actum intellectus, aut voluntatis.

2. Supponend. est etiam, dari in Deo hanc prædestinationem. Ita docet Fides in pluribus Sacræ Script. locis, ut ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit.* Act. 13. *Crediderant quotquot præordinati erant ad vitam æternam.* Ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem Filiorum per Jesum Christum. In quo :: sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Matth. 24. *Propter electos breviabuntur dies illi.* Et alibi plurics.

ries. Unde assererat D. Prosper: *Prædestinationis fides multa Sanctorum Scripturarum auctoritate munita*. Ratio etiam suadet, quia Deus nihil in tempore facit, quod ab æterno non decreverit: *Atqui de Fide est, aliquos salvari, alios damnari*: erg. ab æterno Deus aliquos prædestinavit, & alios reprobavit. His ergo suppositis, aliquas quæstiunculas breviter percurramus.

3 Quæres igitur primo: An prædestinatio sit actus intellectus, vel voluntatis? Respond. esse actum solius voluntatis. Sic omnes Scotistæ, cum Subr. Doctore, ubi sup. citato. Constat etiam ex dictis tractatu antecedenti de divina providentia. Confirmatur ex D. Paulo ad Ephes. 1. *Prædestinati sumus secundum Consilium voluntatis sue*: erg. prædestinatio est actus voluntatis. Præterea, si prædestinatio consisteret in actu intellectus, vel talis actus intellectus esset imperatus à voluntate, vel ante illius imperium? Si ante imperium voluntatis: erg. prædestinatio esset necessaria, & non omninò contingens, nec ex pura liberalitate, & misericordia Dei: quia quod est ante dominium, & ante imperium voluntatis est necessarium, immò, & naturale; & certum est, quoniam Deo fuit liberum

prædestinare, & non prædestinare; & hunc præ alio eligere: Unde Aug. de *Prædestinatione Sanctorum*, cap. 15. vocat prædestinationem, opus maximum gratiæ, & libertatis. Si est imperatus à voluntate, otiose ponitur actus intellectus pro constitutivo prædestinationis; nam si voluntas divina efficaciter vult Petrum ordinare ad gloriam, & ita ordinat illum, intelligitur prædestinatus, quin imperet aliquem actum intellectus: g. melius ponitur prædestinatio in solo actu voluntatis.

4 Verum tamen est, quod ad omnem actum voluntatis semper præsupponitur actus intellectus; quia nihil volitum quin præcognitum: Unde dicebat August. de *Prædestinatione Sanctorum*, cap. 10. *Prædestinatio sine præscientia esse non potest; potest autem sine prædestinatione esse præscientia*. Notetur, quod præscientia nequit esse sine se ipsa; & potest esse sine prædestinatione: erg. prædestinatio non consistit in præscientia. Unde dixit Apostol. ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit*. Id est, prius præscivit, & postea prædestinavit; præscivit per intellectum, & prædestinavit per voluntatem. Cum autem nequeat dari prædestinatio, quin antecedit præscientia, ideo dicitur, quod prædestinatio,

tio, si non formaliter, saltem præsuppositivè est præscientia.

5. Quares 2. in quo actu divinæ voluntatis, præcipuè, & primario consistat prædestinatio divina? Ratio dubitandi est; quia in progressu prædestinationis, tam in ordine intentivo, quam in ordine executivo, nostro modo concipiendi cum fundamento in re, tres præcipui actus reperiuntur. In ordine intentionis primus actus est actus voluntatis, quo præfinit gloriam prædestinatis, seu quo elegit prædestinatos ad gloriam. Secundus actus est intellectus, qui est iudicium de medijs congruis, & efficacibus ad consecutionem gloriæ intentæ. Tertius actus est voluntatis, quo Deus acceptat, & decernit dare hæc media, quæ per iudicium apparebant efficacia, & congruentia; & in hoc actu completur prædestinatio secundum ordinem intentionis. Nunc subsequitur prædestinatio secundum ordinem executionis, quæ etiam continet tres actus præcipuos: primus est voluntatis, quo decernit dare in executione media, seu auxilia, congrua, & efficacia, quibus prædestinatus cum effectu benè, & meritorie operetur. Secundus est intellectus, quo videt opera meritoria prædestinati ex his auxilijs, ipsius liberi arbitrij concursu, & simultanea

cooperatione Dei futura. Tertius est voluntatis, quo propter merita prædestinati, ut futura prævisa, decernit in executione dari prædestinato illam gloriam, ad quam secundum ordinem intentionis erat electus, & præordinatus. Cum ergo in progressu prædestinationis tot actus divinæ voluntatis considerentur; non immerito quæritur, in quonam illorum præcipuè, & primario consistat Divina prædestinatio.

6. Communior, & verior sententia utriusque Scholæ est, actum illum voluntatis, quo ordine intentionis efficaciter voluit Deus eligere prædestinatos ad gloriam, esse primum, & præcipuum, in quo prædestinatio consistit. Ratio est, quia prædictus actus non solum est, per quem primo prædestinati distinguuntur à non prædestinatis; sed etiam est quasi principium, & radix, à qua ceteri actus, tam intellectus, quam voluntatis, qui ad consistentiam, & completam seriem prædestinationis requiruntur, originantur. Ex quo inferitur, quod prædestinatio dupliciter potest sumi. 1. inadæquatè, scilicet, pro prædicto primo, & principali actu divinæ voluntatis: 2. adæquatè, nempe tam pro prædicto actu, quam pro alijs spectantibus ad gratiam, & meri-

12. Hoc etiam fundatur in illo
D. Pauli ad Ephes. 1. „ Prædes-
 „ tinavit nos in adoptionem
 „ filiorum Dei : Ecce ordo ad
 „ gratiam ; Et ad Rom. 8. „ Ut
 „ ostenderet divitias gloriæ suæ
 „ in vasa misericordiæ, quæ præ-
 „ destinavit in gloriam : Ecce or-
 „ do ad Beatitudinem, seu ad vi-
 „ tam æternam : g. prædestinatio
 „ adæquatæ accepta dicit ordinem
 „ ad gratiam, & gloriam : Sed
 „ primariò, & principalitèr ad
 „ gloriam, & secundario, & mi-
 „ nus principalitèr ad gratiam, &
 „ ad alia quæ sunt ad gloriam ; ut
 „ inquit Subt. Doct. in 3. d. 7.
 „ q. 3. §. respondeo : Cum præ-
 „ destinatio sit præordinatio ali-
 „ cuius ad gloriam principalitèr,
 „ & ad alia in ordine ad gloriam.
 „ Inferitur etiam, prædestinationem
 „ in prima acceptione non esse
 „ providentiam : quia ut Tract.
 „ præcedenti diximus ; providen-
 „ tia non est de fine, sed de me-
 „ dijs ; in secunda verò acceptione
 „ propriè, & strictè est provi-
 „ dentia ; vel ut ibi diximus præ-
 „ destinatio non est in ordine in-
 „ tentivo propriè, & strictè pro-
 „ videntia ; benè verò est propria
 „ species Divinæ providentiæ in
 „ ordine executivo ; quia sic sump-
 „ ta, ex **D.** Aug. „ Est præpa-
 „ ratio beneficiorum Dei, qui-
 „ bus certissimè liberantur, qui-
 „ cumque liberantur. Et etiam
 „ erit si gloria non inspiciatur, ut

Tom. I.

finis mediolorum suorum, sed ut
 medium alterius finis.

7 Quæres 3. An prædestina-
 tio æterna sit simpliciter necessa-
 ria, ut salvetur homo ? Resp.
 affirmativè. Sic communiter DD.
 Primo, quia aliàs posset Deus
 velle aliquid de novo in tem-
 pore, quod non voluerit ab
 æterno. Secundo, quia implicat,
 aliquem salvari, quin Deus ve-
 lit conferre media, quibus re-
 ipsa salvetur, immò, & quin
 Deus cognoscat infallibilitèr, me-
 dia esse talia, quod infallibilitèr
 inferant salvationem : atqui im-
 plicat conferre media, ut talia,
 sine intentione finis : erg. impli-
 cat, quod aliquis consequatur
 gloriam, quin hæc sit præfinita,
 intenta, seu prædestinata ab æter-
 no. Tercio, quia nihil potest
 dari actu in tempore, quod ab
 æterno non fuerit futurum : ergo
 nequit dari gloria alicujus in
 tempore, quæ non fuerit futu-
 ra ab æterno. Atqui nihil est fu-
 turum, nisi per Divinam voli-
 tionem, quæ quidem volitio in
 præsentì est præfinitio, intentio,
 seu prædestinatio : erg. gloria,
 quæ in tempore datur, est præ-
 destinata ab æterno ; ac per con-
 sequens prædestinatio æterna est
 necessaria, ut salvetur homo.

8 Quæres 4. An prædestina-
 tio sit certa, & infallibilis ? Resp.
 affirmativè. Est de Fide ; nam
 Joann. 6. „ Omne, quod dar

XX

12 mihi

„ mihi Pater , ad me veniet : & est sermo de his , quæ dantur Christo à Patre speciali donatione , qualis est prædestinatio. Et cap. 10. „ Oves meæ , vocem meam audiunt , & ego „ vitam æternam do eis , & non „ peribunt in æternum , & ne „ mo rapiet eas de manu mea. Et ad Rom. 8. „ Quos prædestinavit , vocavit , justificavit , & „ glorificavit. Quæ connexio verborum indicat infallibilitatem ; & utendo præterito pro futuro , prædestinavit , glorificavit , &c. denotat certitudinem prædestinationis , quæ tanta est (inquit Beda , Anselm. & alij) ut quæ futura sunt , censentur jam facta. Et ad Rom. 11. *Sine pœnitentia sunt dona Dei.* Id est , immutabilia. Et 1. Joannis 2. *Exierunt de nobis , sed non erant ex nobis ; nam si ex nobis fuissent , permansissent utique.* Et plura alia.

9 Similiter ex PP. idem docet August. lib. de *Correptione, & Gratia*, cap. 7. dicens : *Quorum prædestinatorum si quisquam periit , fallitur Deus ; sed nullus periit , quia non fallitur Deus.* Si quisquam periit , vitio humano vincitur Deus ; sed nullus periit , quia nullo vitio vincitur Deus : erg. prædestinatio est infallibilis. Idem docet Subtilis. noster Doct. & alij Scholastici cum Magistro in 1. d. 40.

Suadetur : prædestinatio est electio efficax ad gloriam , tam ex parte actus , quam ex parte objecti : erg. infallibiliter habebit effectum ; alias non distinguere-tur volitio efficax ab inefficaci. Deinde , si prædestinatio non esset infallibilis , nesciret Deus qui , & quot salvandi sunt ; ac proinde Deus non esset omnisciens : erg. est infallibilis.

10 Dices : Div. Petrus Epist. 2. cap. 1. inquit : *Satagite, Fratres , ut per bona opera certam vestram vocationem , & electionem faciatis* : erg. prædestinatio , seu electio ad gloriam non est ex se certa , & infallibilis ; sed ita fit nostra industria , operibusque nostris. Deinde , quàm plura sunt Sacra Scripturæ loca , in quibus promittit Deus suam amicitiam , & beatitudinem ; immò , & mutare sententiam , si peccatores resipiscant : erg. prædestinatio æterna non est certa , & infallibilis ; alias Deus non mutaret sententiam. Uterius : si esset prædestinatio omninò certa , & infallibilis , otiosè curarent homines de sua æterna salute ; nam qui prædestinati sunt , quomodocumque operentur , salvabuntur ; & qui non sunt prædestinati , non salvabuntur , quomodocumque operentur : erg. quantum ad salvationem : otiosa est cura de bonis operibus , & innutiles exhortatio-

nes ad illa. Sic obijciunt Hæretici.

II. Pro solutione istorum jam plura diximus supra, disputatione de Divina voluntate, & de immutabilitate Dei, & etiam dicemus infra. Nunc autem breviter, ad textum D. Petri, & ad alia Scripturæ loca, in quibus fit mentio de his, dicimus, peccatores misericorditer, congruè, & oportunè exhortari ad pœnitentiam, ut sententia conditionata, quam habet Deus de facto erga peccatores, transeat in præteritum per contritionem, & gratiam; quia homo dum est peccator, odio habetur à Deo, & dum est iustus, à Deo amatur; nam Petrus, v. g. nunc peccator, & postea iustus, est quasi alius, & alius homo, ac proinde aliud objectum amoris, & aliud objectum odij. Vel loquitur D. Petrus de quadam certitudine morali, non quoad Deum, (hoc esset nefas sacrilegum, inquit Mastr.) sed quoad nos, id est, quam possumus habere, sicut habent, qui semper benè operantur; nam de fide est, eum, qui benè operaturus fuerit usque in finem, fore salvandum, & non alium. *Et quæ seminavit homo, hæc & metet, Galat. 16.* Ad Hæreticos, negamus assumptum, & retorquemus argumentum in se ipsis,

dum seminant ad colligendos fructus; & dum adhibent remedia ad fugandam infirmitatem: Etenim, vel datur præfinitio efficax ad fructus, & salutem, vel non datur? Si datur; etsi nihil operentur, omnia evenient; si autem non datur, non evenient, quomodocumque operentur: g. otiosa est cura de his, & otiosæ sunt exhortationes ad seminandum, & medicandum.

QUÆSTIO II.

Utr. ANTE PRÆDESTINATIONEM fuerit præfinita existentia naturalis prædestinatorum?

I. Circa hanc quæestionem valde divisi sunt Scotistæ; sed ut clarius procedamus, supponendum est ex nostro Subt. Mag. in 3. d. 32. q. unic. §. tertium patet; Et cum communi sententia exceptis Okan, & Gabriele, distingui cum fundamento in re aliqua signa rationis prioris, & posterioris, quæ partim concipiuntur in actibus Divinis, & partim in objectis, seu terminis talium actuum. In actibus unus alio concipitur prior, quando in creaturis unus ex sua natura realiter præcedit alium; quæ propter in Deo prius concipimus actum intentivum, quàm electivum; quia in

Xx.2 crea-

creatis actus intentivus ad actum electivum realiter præsupponitur, & est causa illius. In objectis unum concipitur alio prius, quando unum re ipsa est causa alterius; sive hoc illi ex natura rei competat, aut ex intentione Divina ordinante unum, ut finis alterius. Igitur, quando ex rebus creatis, quodam ut finis intenditur, & quodam ut medium, prius intelligimus, voluntatem Divinam terminari ad objectum se habens ut finem, quam ad objectum se habens ut medium; *non diversis actibus*, (inquit Scotus) *sed tantum uno*, in quantum illo diversimodè tendit super objecta.

2. Suppon. est 2. quod cum objectum unicè motivum voluntatis divinæ sit tantum divina essentia, & nequeat esse aliquod creatum; ideò quando dicimus, quod Deus vult aliquid creatum tanquam finis, non intelligitur, quod sit finis ipsius Dei, sed finis effectus Dei. *Sola autem essentia divina* (ait Doct.) *potest esse prima ratio agendi, tam intellectui divino, quam voluntati; quia si aliquid aliud posset esse prima ratio agendi, vilesceret illa potentia.* Et prosequitur docendo, omnia Deum æqualiter velle, spectata ratione volendi motiva per modum finis primarij, qualis est divina essentia; non verò æqualiter omnia

velle, spectata ratione terminati va actus volendi; quia sic ex parte objectorum magis vult Deus ex creatis entibus, quod habet rationem finis, quam quod habet rationem medij. Unde concludit: *Patet itaque inæqualitas volibilium, quantum ad ipsa volita præcisè, non ut volitio est actus ipsius voluntatis, sed ut transit super objecta ipsa secundaria.* Et in 3. d. 49. q. 8. ad 4. ait: *Deum velle aliquid propter finem creatum, non tanquam finem ipsius Dei, sed tanquam finem ipsius effectus Dei*: quod valde est notandum ad cognoscendum ordinem prioris, & posterioris inter divina decreta, in quibus nulla est prioritas, & posterioritas, nisi quæ est in objectis ea terminantibus.

§. III.

HIS ergo suppositis, Subtilis. nost. Doct. in 3. d. 19. q. unic. 9. in ista questione distinguit in Deo quinque signa rationis, dicens: Primo enim Deus intellexit se sub ratione summi boni. In 2. signo intellexit omnes alias creaturas. In 3. prædestinavit hos ad gloriam, & gratiam, & circa alios habuit actum negativum non prædestinando. In 4. prævidit illos casuros in Adam. In 5. præordinavit, sive prævidit de remedio, &c. In eodem tertio, dist. 32. q. unic.

3. tertium patet, vers. ex hoc patet, inquit : „ Cum igitur „ Deus rationabilissimè velit, „ licet non diversis actibus, sed „ tantum uno, in quantum illo „ diversimodè tendit super ob- „ jecta ordinatè ; primò vult fi- „ nem, & in hoc est actus suus „ perfectus, & voluntas ejus „ beata. Secundò vult illa, quæ „ immediatè ordinantur in ipsum, „ prædestinando scilicet electos, „ qui immediatè attingunt ipsum, „ & hoc quasi reflectendo, volen- „ do alios diligere idem objectum „ secum & hoc est prædestina- „ re eos, si velit eis hoc bonum „ finaliter. Tertiò, vult illa, quæ „ sunt necessaria, ad attingendum „ hunc finem, scilicet bona gra- „ tiæ. Quartò, vult propter illos „ alia, quæ sunt remotiora, puta „ hunc mundum sensibilem, ut ser- „ viat eis, ut sic verum sit illum „ 2. physicorum : Homo quo- „ dammodo est finis omnium „ sensibilibium, scilicet, quia prop- „ ter ipsum volitam à Deo, qua- „ mvis in 2. signo naturæ, sunt om- „ nia sensibilia volita quasi in 4. „ signo. Hucusque Doct.

4. Ex quibus sequitur, quod „ iste ordo signorum non est ita „ præfixus, ut nequeat in plus mi- „ nusve disecari signis, & aliter „ coordinari ; nam diversimodè „ illa coordinat ipse Subr. Doct. „ in duobus citatis locis, semper „ tamen in sensu concordia exis-

tente ; quippè intentum hujus „ coordinationis est manifestare, „ quid prius vult Deus, scü de- „ cernit, & quid posterius. Undè „ dum modo hoc intentum Subri- „ lis Doctoris servemus, possumus „ prout nobis visum fuerit, for- „ mare seriem, aut categoriam sig- „ norum ; quod & fecerunt, & „ faciunt omnes ejus discipuli. „ Nunc autem est magna dissensio „ inter illos ; an quando Doct. ait, „ Deum intellexisse in 2. signo „ omnes creaturas, hoc fuerit „ scientia visionis, vel simplicis „ intelligentiæ ? Si enim fuit scien- „ tia visionis, cum hac supponat „ decretum, scü præfinitionem, se- „ quitur, quod ante prædestinatio- „ nem fuit præfinita, & decreta „ existentia electorum. Castillo „ tractatu de Incarnat. Smising. „ de Deo uno, & communiter Re- „ ceptiones Scotistæ asserunt, „ apud Sendin tract. de Incarnat. „ contrav. prima, sect. 8. num. 4. „ illam scientiam esse scientiam vi- „ sionis ; Ipse Sendin, & quamplu- „ rimi alij pro viribus oppositum „ defendunt.

5. Conclusio nostra, existen- „ tia naturalis prædestinatorum „ fuit præfinita ante illorum præ- „ destinationem. Prob. 1. ex Subr. „ Doctore in 1. d. 41. q. unica §. „ potest aliter dici, ubi inquit ; „ quod in 1. instanti Petrus, & „ Iudas æquales in naturalibus vo- „ liti à Deo in esse existentia, offe- „ ren-

runtur voluntati divinæ in existentia naturali, & tunc Deus vult gloriam Petro. Ex quo sic formatur ratio probativa nostræ conclusionis: Ante quam Petrus ordinaretur ad gloriam, seu prædestinaretur, jam erat volitus à Deo in esse existentia: ergo ante ejus prædestinationem erat præfinita illius existentia: Ergo ante ejus prædestinationem prævidebatur scientia visionis. Patet hæc conseq. quia volitas in esse existentia, & in existentia naturali offerebatur, seu proponebatur per intellectum divinum divinæ voluntati, ut ipsa tunc prædestinaret, seu ordinaret illum ad gloriam: g. ante prædestinationem Petri fuit præfinita, & prævisa scientia visionis illius naturalis existentia; & idem est de existentia aliorum prædestinatorum.

6 Probat. 2. ex eodem Subt. Doct. qui in 1. d. 1. q. 5. §. Ex his ad oppositum, vers. Respondeo, docet, quod amor amicitia præcedit amorem concupiscentia, tanquam radix illius. Et in 2. dist. 6. q. 2. vers. contra primum inquit, quod datur duplex velle, *quod potest nominari amicitia, & concupiscentia: & dicitur velle amicitia esse istius objecti, cui volo bonum; & velle concupiscentia esse istius objecti, quod volo alicui alij amato.* Et versic. sequenti: *Patet ordo, quia*

concupiscentia præsupponit illud velle amicitia. Nunc sic: gloria amatur amore concupiscentia, & prædestinatus amore amicitia: g. amor, seu velle prædestinati præcedit amorem, seu velle, quo amatur gloria prædestinato. Vel aliter sic: prædestinatus est finis *cui*, & gloria est finis *cujus*: Sed finis *cui* amatur amore amicitia, & finis *cujus* amatur amore concupiscentia: ergo hic amor præsupponit illud velle amicitia. Confirm. infirmus est finis *cui*; Medicus, & medicina ordinant sanitatem, quæ est finis *cujus*: atqui infirmus non est effectus Medici, nec medicina, & præsupponitur ad ordinationem sanitatis: erg. finis *cui* non est effectus ordinantis, nec ordinationis finis *cujus*, sed ad illa præsupponitur. Ergo similiter dicendum videtur de homine prædestinato; nempe, quod non est effectus Dei, prout prædestinantis, neque ipsius prædestinationis.

7 Ulterius: quod est effectus prædestinationis in ordine intensivo, est effectus gubernationis supernaturalis in ordine executivo: atqui gubernatio supernaturalis Dei non habet pro effectu finem *cui*, sed supponit illum, ut præsentem, & existentem in tempore: erg. nec prædestinatio habet pro effectu finem *cui*, sed supponit illum in æternitate, ut

jam

jam futurum, & intentum. Hoc aperte docetur a D. Thoma apud nostrum Theodorum Smising. tract. 3. disp. 6. de Provid. Dei. q. 2. num. 33. inquit ergo Angelicus præceptor: *Prædestinare nihil aliud est, quam ante in corde disponere, quid sit de re aliqua faciendum: potest autem aliquis de futura re; seu operatione disponere uno modo quantum ad ipsam rei constitutionem, sicut artifex disponit facere domum; alio modo, quantum ad usum, vel gubernationem rei; & ad hanc secundam prædispositionem pertinet prædestinatio; non ad primam.* Ergo creatio, & futuritio subjecti prædestinati non est effectus prædestinationis; sed potius ad illa supponitur. Denique Deus ad extra operatur juxta connaturaliorem proportionem, & exigentiam rerum; sed connaturalior proportio rerum petit, quod prius sit volitus finis *cui*, quam finis *cujus*: ergo, &c.

8 Arg. contra; Divina providentia est causa omnium rerum, exceptis malis culpæ, ut supra diximus: ergo. etiam est causa finis *cui*. Præterea: omne donum Dei sive naturale, sive supernaturale, quod electis efficaciter conducit ad consecutionem vitæ æternæ, est prædestinationis effectus: atqui constat, naturam electorum efficaciter conducere ad prædictum finem, cum

eos oporteat per naturam, cum gratiæ auxilio suam salutem operari, nec ipsa natura in opera salutis influat minus, sed magis potius quam bona indoles, vel complexio, bonum ingenium, bonæ artes, scientiæ naturales, & cæteræ naturæ dotes (quod omne est effectus prædestinationis, ut postea videbitur) cum in ipso homine substantia sit in ordine naturæ primarium principium vitalium operationum: ergo. &c.

9 Confirm. quia eodem actu, quæ electus præfinitur ut beatus sit, etiam præfinitur ut sit; quia ipsum esse est volitum propter talem finem efficaciter intentum: ergo ejusdem actus, quo præfinitur homo, ut beatus sit, est effectus, quo homo sit. Denique negari nequit nativitatem unius hominis posse esse effectum prædestinationis alterius hominis, v. g. nativitatem Virginis esse effectum prædestinationis Christi: quid ergo vetat, nativitatem hominis esse effectum prædestinationis ejusdem hominis? Reliqua videant. tractat. præcedenti.

10 Respondet. ad 1. concessio antecedenti, & dist. consequens: providentia Dei est causa finis *cui*, providentia universalis, qua Deus providet universo, vel providentia particularis, qua alteri creaturæ providetur, concessio

providentia particularis, qua Dens ipsi fini *cui* providet, neg. Etenim verum est, quod omne ens creatum est effectus alicujus providentiæ; adeoque nullum est ita purus terminus, & purus finis, quin etiam sit effectus, & medium; ex quo sequitur, solum Deum esse ita finem intentum à providentia, ut sit intentus per modum puri termini, seu purissimi objecti; & non per modum effectus, aut medij. Alio modo distinguit. etiam consequens; providentia est causa finis *cui* formaliter, seu quatenus est finis *cui* respectu providentiæ ad ipsum terminata, neg. quatenus est finis *cujus*, vel medium in alia providentia ipsum dirigente in finem ulteriorem, conc. Sic ergo patet, quomodo Divina providentia sit causa omnium rerum; & quod finis *cui* semper præsupponatur ad particularem providentiam circa ipsum.

II Ad secundum resp. dist. antec. omne donum Dei, quod conducit ad consecutionem vitæ æternæ, est prædestinationis effectus, si conducit, & deservit tanquam medium, conc. si conducit tanquam subjectum, seu tanquam finis *cui*, neg. quia, ut dictum est, providentia nequit habere pro effectu subjectum *cui* providetur; sed tantum media ad consecutionem finis *cujus*. Quod etiam patet quando quis

amico providet de equo ad equitandum, ipse amicus non est talis providentiæ effectus, licet concurrat ad equitationem, ascendendo equum, illumque impellendo. Idem patet in Medico providente infirmo sanitatem, & media ad illam conducentia. An autem, & quomodo dona naturalia relata sint effectus prædestinationis? Dicemus infra. Sed semper præoculis est habendum illud Scoti, quod Petrus, & Judas æquales in naturalibus, & in esse existentia voliti à Deo, off-runtur ante illorum prædestinationem, aut reprobationem.

12 Ad confirmat. resp. neg. antec. quod haud facile probitur; (loquimur de identitate, & diversitate divini actus, non entitativè, sed terminativè, aut secundum prius, & posterius in notabilibus explicatum.) Etenim jam supra diximus, quod in progressu prædestinationis actus divinæ voluntatis primò terminatur ad præfiniendam gloriam prædestinati, ad quam præfinitionem semper debet præsupponi præfinitio ipsius prædestinati. Ad ultimum respondetur admittendo pro nunc antec. & neg. consequ. disparitas est, quod unius hominis nativitas fortasse poterit esse medium in prædestinatione alterius; atque ita poterit esse effectus prædestinationis illius; nativitas vero ipsiusmet prædestinati, nunquam

quam potest esse medium ad consequendam suam salutem ; sed solum concurrit tanquam finis *cui* , scilicet tanquam subiectum, quod semper præsupponitur, tam ordine executivo , quam intensivo respectivè. An autem de facto nativitas Virginis sit effectus prædestinationis Christi ; & an etiam unius hominis nativitas sit effectus prædestinationis alterius ? ex infra dicendis patebit. Pro quibus :

13 Dubitabis 1. an Deus prædestinaverit in eodem naturæ signo omnes quotquot prædestinati sunt ? Resp. 1. quod Christus , ejusque immaculata Mater prædestinati fuerunt pro priori ad prædestinationem omnium aliorum. Prob. hæc resolutio 1. ex Subt. Doctore : ordinatè volens prius vult finem , quàm ea quæ sunt ad finem , quia propter finem vult entia ad illum , & prius vult , quod est fini propinquius , quàm quod est remotius : Sed Deus est ordinatissimè volens : erg. ita vult. Subsumo , atqui finis operum Dei ad extra est summa sui ipsius communicatio , & isto fini propinquior est præfinitio existentia humanitatis Christi , ejusque immaculatae Matris , atque prædestinatio illorum : erg. primo voluit Deus præfinitionem , & prædestinationem Christi , & Beatiss. Virginis , quàm præ-

finitionem , & prædestinationem aliarum creaturarum.

14 Vel aliter sic formatur ratio ; ordinatè volens prius vult finem , quàm ea , quæ sunt ad finem : sed prædestinatio Christi , & Matris ejus est finis prædestinationis aliarum creaturarum : erg. pro priori ad prædestinationem aliarum creaturarum fuit præfinita prædestinatio Christi , ejusque immaculatae Matris. Major cum consequente tenet. Prob. min. Tum , quia quod est propinquius fini consuevit dici finis (inquit Scotus) illorum , quæ remotiora sunt fini : sed prædestinatio Christi , ejusque immaculatae Matris est propinquior fini : erg. est finis aliarum prædestinationum. Tum etiam , ex illo Eccles. 24. *Ego ex ore altissimi prodixi primogenita ante omnem creaturam.* Quem textum communiter PP. cum Ecclesia interpretantur de Christo , atque de ejus immaculata Matre. Ex Prov. 8. *Dominus posedit me in initio viarum suarum* , ubi septuaginta legunt , *Dominus posedit me initium viarum suarum.* Quæ verba etiam intelliguntur , tam de Sapientia incarnata , quàm de B. V. Maria : erg. tam existentia utriusque , quàm utriusque prædestinatio fuit præfinita ante existentiam , & prædestinationem aliarum creaturarum.

15 Prob. 2. resolutio ex eodem Subt. Doct. in reportatis in 3. d. 7. q. 4. ubi asserit, quod adhuc fuisset Christus prædestinatus, etiam si Deus nullam creaturam condere decrevisset: erg. prædestinatio Christi fuit prior, & absoluta ab omni respectu ad prædestinationem creaturarum. Atqui post prædestinationem Christi immediatissime in secundo loco ejusdem signi, & clasis fuit prædestinatio Immaculatæ Virginis Mariæ, & ante omnem aliam creaturam; quia fuit prædestinata ad summam gloriam, & ad summam gratiam puræ creaturæ: erg. prædestinatio utriusque fuit pro priori ad prædestinationem omnium aliarum. Unde Sanctus Bernardinus serm. 51. inquit de B. Virg. *Tu ante omnes creaturas in mente Dei prædestinata fuisti, ut ipsum Deum, & hominem procreares.* Denique, hoc cedit in laudem, & excellentiam Regis, & Reginae omnium prædestinatorum: erg. illis tribuendum est.

16 Respond. 2. ad dubium, fatis probabile esse, quod adhuc inter alios prædestinatos post Christum, & Immaculatam ejus Mater, datur aliquis ordo prioris, & posterioris secundum majorem, vel minorem gradum gloriæ, ad quem sunt prædestinati. Probat. ex maxima Scoti: *Ordinatè volens prius vult finem,*

quàm ea, quæ sunt ad finem, & inter hæc prius vult, quæ sunt fini proximiora, & propinquiora: sed magis approximantur fini, qui sunt prædestinati ad majorem gloriam, quàm qui ad minorem: erg. saltem probabiliter defendi potest, quod adhuc inter prædestinatos post Christum, & ejus Matrem, datur ordo prioris, & posterioris in ipsa prædestinatione.

17 Dices; hoc esse contra Subt. Doct. citat. ubi ait, quod in 3. signo elegit Deus omnes prædestinatos: erg. non est ordo prioris, & posterioris inter illos. Respond. neg. consequ. nam tale signum est divisibile in alia signa, ut patet; Tum, quia in eodem signo, ait Subt. Doct. prædestinatos esse ad gloriam, & gratiam; & tamen prius sunt prædestinati ad gloriam, utpotè finis, quàm ad gratiam, quæ est medium. Deinde juxta subtilem Doct. & omnes Scotistas, prædestinatio Christi fuit prius, quàm prædestinatio aliorum: atqui si prædicta verba Scoti sumerentur, ut sonant, nulla esset prioritas in Christo respectu aliorum: erg. non sic sumi debent. Urgebis; unus prædestinatus non est finis respectu alterius: erg. non est, cur inter illos constituamus prioritatem, & posterioritatem. Respond. neg. consequ. nam sufficit, quod unus sit perfectior alio, & proximior fini,

ut prius eligatur. Vel si mavis, dicam cum Subt. Doct. quod quod est propinquius fini conclusit dici finis illorum, quæ remotiora sunt fini.

18. Prima autem responsio optima est. Etenim si ut aliquis prædestinatus esset prius volitus alio, fuisset necessarium, quod se haberent inter se tanquam finis, & medium, hoc idem diceretur de Christo, & de ejus Immaculata Matre: atqui est omnino falsum, Christum non fuisse prius volitum, suam atque Matrem, si non essent præfiniti, ut finis aliarum creaturarum: ergo ad prioritatem inter prædestinatos non requiritur, quod se habeant tanquam finis, & medium. Prob. min. Tùm, nam ut tractatu de Incarnatione dicemus, prima præfinitio, seu primum decretum circa Christum non constituit illum finem creaturarum, nec in aliquo munere respectivo ad creaturas; quia ex Subt. Doct. citat. adhuc Christus prædestinatus esset, quanvis Deus nullam creaturam condere decrevisset. Tùm etiam; quia licet pie possit defendi, Immaculatam Virginem Mariam, esse finem aliorum prædestinatorum; non tamen ita certum hoc est, sicut est certum apud prædictos Scotistas, quod prius fuit volita, & prædestinata, quam cæteri prædestinati, ob ejus sum-

mam gloriam puræ creaturæ possibilem: ergo non requiritur ratio finis. Tùm denique; quia alias maxima Scoti, nempe, ordinate volens, prius vult quod est propinquius fini, in tantum teneret in quantum omne propinquius esset finis aliorum: sed vel hoc non requiritur, vel omne propinquius, eo præcise, quia propinquius est finis aliorum, & habemus intentum ergo, &c. Probat. min. ponamus, quod alicui intendenti affectionem unius finis, duo media offerantur, utilia ambo, & sufficientia, sed utilius unum; nonne quanvis utilius non se habeat ut finis minus utilis, non eliget ordinatè volens, & prudentissimè intendens utilius prius, quàm minus utile? ergo, &c.

19. Replicabis; si datur ordo prioris, & posterioris inter prædestinationes SS. ex eo, quod beatitudo unius est propinquior fini, quàm beatitudo alterius: ergo prius vult Deus, homines esse beatos, quàm esse illorum; ac per consequens prius vult finem *qui*, vel *cujus*, quàm finem *cui*, contra dicta in hac quæstione. Probat. prima consequ. nam homines propinquiiores sunt fini ultimo per beatitudinem, quæ est finis *cujus*, quàm per suam substantiam, quæ est finis *cui*. Respond. neg. consequ. disparitas est, quod beatitudo unius,

unius, & alterius semper est forma, & medium, quo formaliter conjungitur homo fini ultimo; sed substantia hominis non est medium, sed ipsum subjectum, quod conjungitur. Unde per substantiam conjungitur tanquam per subjectum, per beatitudinem verò tanquam per formam: jam autem ordinatè volens formam, non prius eam vult, quam velit subjectum.

20 Dubitabis 2. An prædestinatio hominum præfinita fuerit post prævisum Angelorum lapsum, & ad reparandam illorum ruinam? Respond. negativè. Probat. 1. ex D. Anselm. lib. *Cur Deus homo*, cap. 18. ubi ait: *Homines futuros fuisse beatos, etiam si Angeli non peccassent; quia aliàs esset hominibus gaudendum, quod Angeli peccaverint*; Et addit nullam esse in Cælo animam, quæ sibi persuadeat sine peccato alterius, non fuisse gloria fruituram. Hanc eandem rationem reddit Subtil. nost. Doct. in 3. d. 7. quæst. 3. §. *Sed hic sunt*, vers. *Sine præjudicio*, ubi ait, quod prædestinatio cujuscumque ad gloriam præcedit præscientiam peccati, & damnationis cujuscumque. Et vers. *Sequenti*, inquit: „Potest igitur dici, quod prius natura, quàm aliquid prævidebatur circa peccatorem, sive de peccato, sive de poena, Deus

„prælegit ad illam curiam Cœlestem omnes quos voluit habere Angelos, & homines incertis, & determinatis gradibus: & nullus est prædestinatus tantum, quia alius prævisus est casurus, ut sic nullum oporteat gaudere de lapsu alterius: erg. prædestinatio hominum, non est præfinita post Angelorum lapsum.

21 Confirmat. 1. quia gloria est maximum, & ultimum bonum creaturæ intellectualis, & Deo propinquius, & proximius: erg. prius vult Deus gloriam omnium prædestinatorum, tam Angelorum, quàm hominum, quàm velit quaecumque permissionem peccati. Confirmat. 2. prædestinatio Angelorum, & hominum fuit præfinita in eodem signo naturæ, in certis, & determinatis gradibus, ut insinuavit Subtil. Doctor. supra; & solum cum ordine prioris, & posterioris secundum majorem, vel minorem gradum gloriæ: atqui prædestinatio Angelorum electorum fuit præfinita ante lapsum Angelorum reproborum: erg. & prædestinatio hominum. Minor patet; nam prius voluit Deus illis gratiam, quàm voluerit occasionem merendi, & prius hanc voluit in omnibus, quàm voluerit cooperari ad peccatum Luciferi: atqui ante gratiam, & merita voluit gloriam:

erg.

ergo prædestinatio, tam Angelorum, quam hominum non fuit præfinita post Angelorum lapsum, nec ad reparandam illorum ruinam.

22 Dices, juxta Div. Bernardum Serm. 1. de Adventu: *Ruinæ Angelorum per homines restauratae sunt.* Idem habent alij Sancti PP. & est communis DD. plausus: g. prædestinatio hominum fuit præfinita post Angelorum lapsum. Respondetur neg. conseq. nam sensus Sanct. Patrum, & Doctorum est, quod de facto, & in executione restauratae sunt ruinæ Angelorum per homines prædestinatos; nam postquam Deus decrevit gloriam hominum, voluit permittere peccata Angelorum, & voluit cooperari, vel non cooperari, juxta qualitatem peccatorum commissionis, vel omissionis, ut supra cum Subt. Doct. diximus; & tunc certò sciens, vacuas relinquendas esse multas Angelorum sedes, ordinavit, quod per homines, quos jam prædestinaverat implerentur; & sic fuerunt restauratae illorum ruinæ.

23 Dubitabis ultimo; an prædestinatio hominum, & Angelorum fuerit præfinita ante præfinitionem, seu futuritionem existentiae reproborum? Respond. affirmative. Probat. ex Subtil. Doct. ubi sup. quia prædestina-

tio Angelorum, & hominum fuit præfinita ante prævisionem cujuscumque peccati, etiam originalis: atqui existentia naturalis reproborum fuit præfinita post prævisionem peccati: ergo, ante præfinitionem existentiae reproborum fuit præfinita prædestinatio Angelorum, & hominum. Major cum conseq. tenet. Probat. min. etiam ex Subt. Doct. in 2. d. 20. quæst. 2. per totam, ubi ait, §. Dico: quod soli nunc electi fuissent in statu innocentie nati. Citat etiam D. Gregorium 4. moralium in fine, ubi ait: Si Parentem primum nulla peccati rubigo corrupisset, nunquam ex se filios gehenne generaret; sed illi, qui nunc per Redemptorem salvandi sunt, soli ab illo electi nascerentur. Idem docet D. August. & alij PP. ergo existentia reproborum fuit præfinita post prævisionem peccati. Patet hæc conseq. omnes illi, quorum existentia non fuit præfinita post prævisionem peccati, nascerentur in statu innocentie, & quanvis peccatum non esset: sed reprobi non nascerentur, si non esset peccatum: ergo, illorum existentia fuit præfinita post prævisionem peccati; ac per consequens prædestinatio Angelorum, & hominum fuit præfinita ante præfinitionem existentiae reproborum.

24 Arg. contra: Existentia

reprobatorum fuit præfinita in eodem signo, quo præfinita fuit existentia electorum : sed existentia electorum fuit præfinita ante prædestinationem : erg. & existentia reprobatorum ; ac per consequens prædestinatio non fuit præfinita ante præfinitionem existentia reprobatorum. Minor cum conseq. tenet. Prob. maj. ex Subtil. Doct. Tùm, quia in 1. d. 41. quæst. unic. §. *Petrest aliter dici*, ubi inquit, quod Petrus, & Judas æquales in naturalibus, & æqualiter voliti à Deo in esse existentia offeruntur voluntati divinæ, &c. erg. pro eodem signo erat præfinita, & volita existentia Judæ, ac existentia Petri ; aliàs non essent æquales in esse existentia. Tùm etiam, quia ex eodem Subtili Doct. in signo priori ad prædestinationem intellexit Deus omnes creaturas : erg. æqualiter intellexit reprobos ac prædestinatos. Atqui juxta superius dicta pro priori ad prædestinationem intellexit prædestinatos scientia visionis, quia jam præfinita erat illorum existentia : ergo similiter dicendum est de reprobis ; ac per consequens prædestinatio electorum non fuit præfinita priori ad existentiam reprobatorum. Hoc argumentum valdè torquentur aliqui Scotistæ, & maximè fatigantur in conciliatione istorum locorum Scoti cum probatione nostræ resolutionis.

25 Respondetur tamen, cum nostro Doctif. Sendin. tract. 6. de Incarnat. controuv. 1. sect. 8. §. 3. num. 17. neg. maj. sumpta absolute, & non respectivè ; ad cujus primam probat. negat. conseq. Etenim Subtili Doct. in præfata autoritate non affirmat, quod pro eodem signo offeruntur voluntati divinæ Petrus, & Judas æquales in naturalibus, & in esse existentia : nec insuper affirmat, quod pro eodem signo facta fuerit electio Petri ad gloriam, & reprobatio negativa Judæ ; nec tale intentum habebat Subtilissim. Mag. ut patet ex littera. Quærit enim, utrum sit aliquod meritum prædestinationis ex parte prædestinati ? Et resolvendo partem negativam, inquit, quod pro illo instanti, pro quo offeruntur Petrus, & Judas æquales in naturalibus, & in esse existentia, hoc est, absque aliquo merito, aut demerito, habuit Deus actum positivum circa Petrum, ordinando illum ad gloriam, seu illum prædestinando ; & circa Judam non habuit talem actum positivum ; quia nec illum ordinavit ad gloriam, nec ad pœnam, & hanc non ordinationem ad gloriam vocat reprobationem negativam ; quia circa Judam merè negativè se habuit. Unde ly *pro illo instanti*, vel ly *in primo instanti*, quo offeruntur Petrus, & Judas æquales

les in naturalibus, non debet usurpari quasi diceret, *pro eodem instanti*; sed sumi debet proportionē accomoda, id est; in instanti, quo offerebatur Petrus divinæ voluntati in puris naturalibus, seu absque merito, vel demerito, ordinavit illum divina voluntas merè liberalitèr, & gratiosè ad gloriam; & in instanti, quo similiter, & æqualiter in puris naturalibus, seu absque merito, aut demerito oblatus fuit Judas voluntati divinæ, merè negativè se habuit circa illum divina voluntas; quia nec illum elegit ad gloriam, neque positivè reprobavit, quo usque vidit motivum ex parte Judæ, & aliorum reprobatorum, scilicet, impenitentiam finalem. Hæc est Scotica mens, & hoc erat intentum Scoti; ad quod, ut patet, nihil facit, quod offerantur pro eodem, vel pro diverso instanti, sicut ad ostendendam liberalitatem gratiosam Regis circa unum ex duobus miliribus sibi æquali. r. propositis, hoc est, propositis absque aliquo merito, aut demerito, nihil facit, quod unus proponatur hodie, & cras alius; quia semper proponuntur æquales in naturalibus, hoc est, absque merito, aut demerito, ut per se patet.

26 Ad 2. probationem, respond. concessio antecedent. negand. conseq. & concessa min.

subsumptā negat. consequent. Etenim quando Subtiliss. noster Doct. inquit, quod in secundo signo intellexit Deus omnes creaturas, dupliciter potest intelligi; primo, ut sit sensus, quod postquam Deus intellexit omnia ad intra, immediatè se terminavit ejus cognitio ad esse possibile omnium creaturarum; & hoc verum est, quia antequam divina voluntas decrevisset existentiam alicujus creaturæ, omnes illas intellexit divinus intellectus, & proposuit, seu repræsentavit ipsi divinæ voluntati: sed non negat Scotus, quod ante prædestinationem fuissent futuræ, seu præfinitæ quoad existentiam, quæ prædestinatæ fuerunt; quia, ut in notabilibus diximus, intentum Scoti, & aliorum in assignandis signis, solum fuit ostendere, quæ prius, quæ vè posterius fuerunt præfinita à divina voluntate: & nullus negat, majorem, vel minorem coordinationem signorum fieri posse. Sensus ergo illius est, quod primo Deus intellexit omnes creaturas quoad esse possibile; postea decrevit existentiam aliquarum, tam Angelicæ naturæ, quam humanæ, & posito hoc decreto, intellexit illas scientia visionis; & postea prædestinavit illas, seu præordinavit illas ad gloriam. Quo, ut patet, omnia prædicta sine contradictione componuntur.

Ali-

27 Aliter, & fortè melius, pot. st. Subr. Doct. intelligi, dicendo nempe: quod in 2. signo intellexit Deus omnes creaturas scientia visionis; quia in hoc signo videtur loqui de scientia, de qua etiam loquutus erat in 1. signo, dicens: in 1. signo Deus intellexit se sub ratione summi boni. Sed nunc est difficultas, quomodo intelligatur secundum signum? Non igitur debet intelligi pro unico, & eodem 2. signo pro omnibus creaturis: sed pro 2. signo distincto, & diverso, pro qualibet distincta, & diversa creatura; qui cuilibet in particulari correspondet suum secundum signum; & in secundo signo cuilibet correspondente, intellexit illam Deus scientia visionis. Unde, secundum signum prædestinatorum fuit ante prædestinationem, & post illorum possibilitatem, & futuritionem; 2. verò signum reproborum fuit etiam post illorum possibilitatem, & futuritionem; sed ante reprobationem ipsorum, tam negativam, quam positivam: cum autem futuritio reproborum fuerit post prædestinationem electorum, & post prævisionem peccati Adami; hinc est, quod 2. signum reproborum non est idem, ac signum 2. prædestinatorum, sed æquivaleret illi; nam sicut signum secundum prædestinatorum est post illorum futuri-

tionem, & ante prædestinationem; ita signum 2. reproborum est post illorum futuritionem, & ante reprobationem. Sic ergo proponuntur, & offeruntur divinæ voluntati ab intellectu divino omnes creaturas, tam prædestinandas, quam reprobandas; seu, ut proprius loquamur, tam prædestinabiles, quam reprobabiles, sic, inquam, offeruntur omnes in secundo signo. Quod hac variatio signorum sit ad mentem Scoti, apertè convincitur; nam hoc 2. signum, in quo intelliguntur creaturæ, ut futuræ, vocatur ab ipso *primum instans*, ibi: dici potest, *quod in isto primo instanti nihil vult Jude*; & similiter *quasi in secundo instanti naturæ quando vult Petro gratiam, &c.*

28 Ut plenius hoc intelligatur, & ut qualibet instantia præcludatur, advertere opus est, quod licet in Deo sit unica, & simplex intellectio, qua intelligit se, & omnes creaturas; sitque unica volitio, qua vult se, & creaturas omnes; tamen prædicta cognitio, & volitio non se terminant ad illas in communi, seu in confuso; cum hic intelligendi, & volendi modus sit imperfectus, utpotè non attingens objectum; ut est à parte rei; quoniam à parte rei nullum datur ens confusum, commune, & abstractum à particularibus. Ter-

minatur ergo prædicta intellectio, & volitio ad quamlibet creaturam in particulari, particulari, & distincta terminatione; & circa quamlibet habet distinctum, & particularem ordinem, seu progressum providentiæ; tam naturalis, quam supernaturalis; unde etiam pro qualibet debent assignari particularia, & diversa signa suæ coordinationis.

QUÆST. III.

Utr. *PRÆDESTINATIO præfinita fuerit ante, vel post prævisa merita prædestinatorum.*

I Hæc quæstio est potissimum difficultas, quæ de prædestinatione controversitur; estque una ex maximis totius Sacræ Theologiæ. Quamque diffusissimo calamo pertractant ferè omnes Theologi: sed post omnes subtilissimas speculationes fatentur uno ore, rem difficilem esse; nam Apostolus (inquit Subt. noster Doctor) videtur disputans de ista materia ad Romanos in fine, quasi totum imperferutabile relinquere: *ò altitudo* (inquiens) *divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! & quis novit sensum Domini; aut quis consiliarius ejus fuit?* Ideò nè scrutando, de profundo eatur in profundum, sicut jerunt multi

Tom. I.

(ut ait Mag. sentent.) qui quærentes reddere rationem de isto profundo, atque secundum conjecturas cordis sui inferutabilem altitudinem judiciorum Dei cogitare conantes, in fabulas vanitatis abierunt: & versi sunt in profundum: eligatur, quæ magis placet; dum tamen salvetur libertas divina sine aliqua injustitia, & alia quæ salvanda sunt circa Deum, ut liberaliter eligentem. Hucusque Doctor. Cujus monitum, & vestigia sequentes, breviter ab hac per difficilima quæstione per duas sequentes sectiones nos expediemus.

SECTIO PRIMA.

IN QUÀ ALIQUA NOTABILIA proponuntur.

2 **N**otandum igitur est primo, extra omnem controversiam esse apud Catholicos, prædestinationem in ordine executivo à meritis pendere; maxime cum prædestinatio est ad ultimum, quibus æterna beatitudo confertur, non solum titulo hereditatis (qualiter confertur parvulis baptismi aqua renatis, ratione, & intuitu gratiæ ex meritis Christi ibi collatæ, in qua fundatur titulus filiationis adoptivæ, & juris ad vitam æternam) sed etiam titulo præmij, Coronæ, & mercedis. Unde difficultas præsens procedit

Zz

dit

dit solum de præfinitione, intentione, seu volitione efficaci, quam Deus habuit ab æterno prædestinandi electos, & per quam illos à reprobis secernit. Queritur ego, an sicut in executione non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit, ut constat ex fide, hoc est, non accipiet de facto gloriam, ut coronam, quin prius habeat merita; ità in intentione, & ab æterno supponantur prævisa merita, & ab illis moveatur Deus ad præfiniendam, seu intendendam efficaciter prædestinationem, & ad hos, & non alios eligendos? An verò è contra, Deus ità incipiat discernere prædestinatum à non prædestinato per præfinitionem, seu electionem purè gratuitam ad gloriam, ex sola sua liberalitate, & bonitate procedentem; ex qua præfinitione efficaci moveatur etiam Deus ad dandam gratiam efficacem, & finalem, & reliqua media, quibus infallibiliter prædestinatus consequatur præfinitam gloriam?

3 Notandum est 2. quod ad præfatam efficacem, & absolutam præfinitionem ad gloriam, non sufficiunt merita conditionata, seu subconditione prævisa; quia cum merita, in statu conditionato actu non sint, nec absolute, nequeunt absolute actu movere ad absolutam præfinitionem.

Undè D. August. contra

Pelagianos, & Semi-Pelagianos, inquit; quod nullus præmio, vel poena afficitur propter merita, vel demerita, solum futura ex hypothesi, seu ex suppositione. Et Subtilissim. nost. Doct. in 1. d. 41. q. unic. §. Iste igitur, v. Sed hoc ipse, contra Henricum ait: „ Quia „ propter bonum usum prævi- „ sum alicujus, si supervixisset, „ set, non acceptatur, vel dam- „ natur, tunc adultus moriens „ in gratia non præmiaretur secundum merita, quæ jam habet, sed secundum illa, quæ prævideretur habiturus si supervixisset. Similiter si loquatur de Angelis prædestinatis, „ quem usum liberi arbitrij prævidet Deus in isto si offeratur „ gratia quem non prævidet in illo, propter quem prædestinat „ istum, & illum reprobatur.

4 Præterea, ista ratio, quam ponit non videtur communis omnibus prædestinatis, & reprobis; quia non parvulis, in quibus non prævidet Deus usum bonum, vel malum liberi arbitrij; ergo, si non prævidet bonum, aut malum usum liberi arbitrij, quod quidem futurum erat sub conditione, quod supervixissent; merita, vel demerita sub conditione prævisa ad prædestinationem non sufficiunt. Insuper error fuit Masiliensium, parvulos prædestinatos, vel reprobos esse ex bonis, aut malis operibus, quæ

se-

fecissent, ex hypothesi, quod vixissent. Immo etiam in reprobis prævidet Deus scientia merita conditionata, quæ habuissent in hoc, vel illo rerum ordine constituti: sed propter talia merita conditionata non sunt prædestinati: ergo talia merita non sufficiunt ad prædestinationem. Et hanc esse communem opinionem adhuc inter Authores scientiæ mediæ, inquit noster Maltrius.

5 Notand. est 3. quod si prædestinatio sumatur pro præfinitione ad primam gratiam, omnes Catholici defendere debent esse ante prævisa merita, & omnino gratuitam; quia cum gratia sit principium meriti, & hoc nequeat cadere sub merito, ideò ad prædestinationem in hoc sensu nulla possunt præcedere merita. Deindè, quia cum gratia non supponat nisi opera naturalis ordinis à solo libero arbitris elicitæ, & hæc nequeant esse merita, quia hic fuit error Pelagij, propugnantis posse hominem solis naturæ viribus vitam æternam promereri; ideò DD. omnes Catholici modò conveniunt, quod prædestinatio ad primam gratiam non est ex prævisis meritis. Præterquamquod hæc veritas est definita, tum in Conc. Arausit. can. 6. tum etiam, in Trid. sess. 6. can. 3. per hæc verba: „ Si quis dixerit, sine

„ prævenientis Spiritus Sancti inspiratione, posse hominem credere, sperare, diligere, augere, poenitere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit. Eandem veritatem confirmat Aug. pluribus in locis, & præsertim de gestis Pelagij, cap. 14. Ubi loquens cum D. Paulo, prius persecutore; postorius defensore Ecclesiæ, ait: „ Sancte Paule Apostole faciens tantum mali, unde meruisti tantum boni? Audiant eum respondentem omnes gentes: Gratia Dei sunt, id quod sum: ergo absque gratia nullum potest esse meritum; & consequenter cum ad primam gratiam alia non supponatur, prædestinatio ad gratiam ex meritis nequit esse. Sed de hoc fusè in tractatu de Gratia.

6 Notand. est 4. cum nostri Doctores. Maltr. quod sententia de prædestinatione post prævisa merita, non tam fundatur in autoritatibus Sacræ Script. & SS. PP. (hæc enim, aliquibus etiam contrarijs fatentibus, clariore sunt pro sententia de prædestinatione ante prævisa merita) quam in argumento quodam morali, & vulgari, quod valde apud plebem solent illius sententiæ fautores exaggerare, scilicet, quod sententia de prædestinatione ante prævisa merita inducit homines in desperationem,

& tollit sollicitudinem bonorum operum, & salutis; quia si sum prædestinatus ante prævisionem mei meriti, Deus non potest non dare salutem, quacumque incuria, & negligentia ex parte mea supposita; si verò sum reprobus, quanvis diligentissimè laborem ut salver, sum denique infallibiliter moriturus in peccato, & damnandus: atqui doctrina, quæ homines ducit in desperationem non est approbanda; vel etiam si vera sit, non est propallanda: erg. ad zelum animarum, & conscientias turbatas tranquillandas, docenda est sententia de prædestinatione post prævisa merita. Sed ut benè advertit Mastr. cum Smising., Arriag. Fasol. & alij; hoc argum. & similia, quæ ad eò exaggerantur contra electionem sine meritis ad gloriam, æquè militat contra electionem sine meritis ad gratiam, ut scrupulanti patebit; & hoc argumentum commoti Masilienses (inquint Hilar. & Prosper.) in eam hæresim inciderunt, quod prima gratia datur, aut negatur ex naturæ meritis, vel de meritis.

7. Quod autem hoc fundamentum sit prorsus labile, & æquè militet contra utramque prædestinationem ad gloriam, & gratiam, utpote ambas æqualiter factas sine merito præcedente, docet D. August. de Bono

persev. c. 15. his verbis: „Nun-
„ quid ergo propter hujusmodi
„ causas, ea quæ de præscientia
„ Dei vera dicuntur, vel negan-
„ da sunt, vel tacenda? mini-
„ me... ista ita nos à confiten-
„ da Dei gratia, id est, quæ non
„ secundum merita nostra datur,
„ & à confitenda secundum eam
„ prædestinatione SS. detertere
„ non debent; sicut non deter-
„ remur à confitenda præscien-
„ tia Dei, si quis de illa popu-
„ lo sic loquatur, ut dicat, sive
„ nunc rectè vivatis, sive non,
„ tales vos eritis postea, quales
„ vos Deus futuros esse præsci-
„ vit, vel boni, si bonos, vel
„ mali, si malos; nunquid enim
„ si hoc audito, nonnulli in tor-
„ porem, segnitiemque vertan-
„ tur, propter eam de præscientia
„ Dei falsum putandum est esse,
„ quod dictum est? Ecce quomodo
„ ex præscientia Dei infalli-
„ bili potest efformari idem ar-
„ gumentum; nam Deus ab æter-
„ no scit, me esse, vel non esse
„ salvandum? Si 1. salvabor;
„ quidquid egero, cum non possit
„ Deus falli. Si 2. propter ean-
„ dem rationem damnabor, etiam
„ si sanctè vixero. Atqui hoc ar-
„ gum. stultum, & nullam est: g.
„ & primum. Abstinentum tamen
„ est à præfatis loquutionibus in-
„ ter ignaros, & rudos; nè aliquis
„ in errorem, & desperationem
„ incidat. Sapientes autem magis

securè ponunt suam salutem, suamque sortem in manibus Dei, quam in manibus suis; quia non in se ipsis, sed in Deo spem suam habent. His suppositis sit:

SECTIO SECUNDA.

IN QUA, QUID NOBIS tenendum sit, breviter resolvitur.

8 **C**onclusio 1. Omisissis varijs sententijs; gloria prædestinatorum est absolutè, & efficaciter præfinita ante absolutam prævisionem meritum. Sic communior, & verior sententia Theolog. quam tenet Subt. Doct. in 1. d. 41. Pro hac conclusione possunt adduci plura testimonia Script. Sufficiat nobis illud Lucæ 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Et illud ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti in conspectu ejus in charitate, qui prædestinavit nos in adoptione filiorum per Jesum-Christum secundum propositum voluntatis suæ:* ergo antecedit merita. Videantur hæc, & alia testimonia apud RR. Prob. 1. ratione Scotti, cël. berrima, qua omnes Theologi utuntur, quæ formatur sic: Electio efficax medij efficaciter conducentis ad finem

præsupponit absolutam intentionem finis: sed gratia, & meritum sunt media efficacia ad gloriam: erg. supponunt absolutum propositum miserendi, & salvandi. Patet consequ. nam ordinatè volens prius vult finem, quàm media. Nec valet dicere, quòd hæc ratio est vera in medio physico, non in morali; ut resp. Vazq. nam medium sive sit physicum, sive morale non eligitur, nisi ex intentione finis; nam electio mediorum quorumcumque supponit intentionem finis necessario, sicut assensus conclusionis supponit assensum principiorum.

9 Prob. 2. Si non daretur efficax propositum dandi gloriam ante prævisa merita, non daretur voluntas discernens prædestinatum à reprobo: erg. &c. Prob. anteced. quia discretio in medijs supponit discretionem circa finem: erg. si non supponitur absolutum propositum dandi finem, non possunt præparari media efficacia infallibiliter connexa cum fine, quibus discernatur prædestinatus à reprobo. Prob. consequ. quia circa media sola gratia finalis perseverantiæ est propria prædestinati, cum in omnibus alijs possit convenire cum reprobo: sed gratia finalis perseverantiæ non præparatur à Deo, nisi ex proposito absoluto finem dandi: g. &c.

Con-

10 Concl. 2. Gloria etiam in ratione præmij, coronæ, & mercedis est prædefinita ante formalem prævisionem, & electionem meritum d. creto efficaci, & absoluto. Sic verior, & communior sententia. Prob. ratione Scoti: Ordinate volens prius vult finem, quam media: sed meritum non quomodocumque est medium, sed est medium ad consequendam gloriam formaliter in ratione præmij, & coronæ: erg. ordine intentionis in genere causæ finalis electio meritum procedit ex intentione absoluta præmiandi, & coronandi per gloriam. Probat. consequ. quia intentio, & electio debent uniformari: erg. electio meritum supponit intentionem gloriæ, ut coronæ formaliter, quia meritum sub ratione meriti in electione respicit gloriam, ut finem: sed non respicit gloriam, nisi ut coronam, & præmium: erg. supponit absolutam intentionem illius in ratione coronæ.

11 Concl. 3. Gloria prædefinitur in certo, & determinato gradu, quod de facto datur ante prævisionem meritum. Sic verior sententia. Prob. ratione Scoti. sicut ordinate volens prius vult finem, quam media, sic prius vult certum finem in particulari, quam eligat certum, & determinatum medium: g. elec-

tio tanti meriti supponit intentionem tantæ, vel tantæ gloriæ conferendæ per meritum. Patet consequ. quia mensuratum supponit suam mensuram cui uniformatur: erg. electio meritum in determinato gradu ad consequendam gloriam supponit intentionem ipsius gloriæ in certo, & determinato gradu, quia electio mediorum mensuratur per intentionem finis.

12 Arg. 1. contra 1. conclusionem ex pluribus locis Scripturæ, in quibus videtur meritum esse causam prædestinationis, ut est illud Matth. *Venite benedicti Patris me*, & ubi ponitur pro causa coronæ meritum; *esurivi enim, & dedistis mihi manducare*. 2. ex PP. nam Ambros. ad Rom. habet hæc verba: *Nemo damnatur ante quam peccet, nemo coronatur ante quam vincat*. Et Epist. 130. *Non salvat homines irrationabiliter, sed causis præcedentibus*. Alias autoritates Augustini, & aliorum Patrum vide apud Recentiores. Respondetur; quod semper quod Scriptura, & PP. ponunt meritum, ut causam prædestinationis, & motivum dandi gloriam, ut coronam, loquuntur de gloria, & prædestinatione ordine executionis; non vero ordine intentionis.

Arg.

13 Arg. 2. Per plura inconvenientia ; nam in primis in nostra sententia sequitur homines ad pigritiam , & desperationem invitari ; poterat enim quis inter se sic theologizare : vel sum efficaciter ad gloriam prædefinitus antevertente meritum , vel non ? Si primum , infallibiliter adipiscar salutem : g. dormiamus. Si 2. infallibiliter illam non consequar ; ad quid ergo benè operabor ? Comedamus ergo , & bibamus , & potiamur voluptatibus hujus mundi , siquidem à delitijs alterius sumus exclusi. Sequitur 2. quod quomocumque operemur , si vè benè , si vè malè , si sumus efficaciter electi , consequimur gloriam , & sic promissiones sunt fallaces , nam promissiones sunt de gloriâ benè operantibus , & prædestinatio gloriæ est ante omne meritum. Sequitur 3. hominem non electum , illo decreto efficaci , non posse salvari ; & consequenter illi ad culpam non imputari , salutem non consequi , quod est absurdum. Prob. quia electio illa est requisita , ut homo possit salvari , & consequatur salutem : sed illam non habet , qui efficaciter non est electus ad gloriam : erg. &c. Resp. hæc argumenta posse retorqueri contra arguentes , & concedentes decretum efficax finalis perseverantiæ ante omne

meritum , ut sectione antecedenti diximus. Resp. 2. prædicta inconvenientia non sequi ex nostra sententia. Ad primum negamus sequellam , ad cujus probationem dico , discursum illum non posse rationabiliter fieri ; quia primum propositum absolutum dandi gloriam , licet sit gratuitum ex parte actus , quia non oritur ex supposito merito ; tamen est onerosum materialiter , & terminative ; nam Deus non vult dare gloriam ut cumque , sed ut coronam , & præmium meritorum , & sic necessarium est meritum , ut gloria consequatur ex vi decreti. Unde , sicut non rationabiliter posset agricola argumentare , vel fructus futuri sunt determinari à Deo , vel non ? Si 1. ergo non seminemus : hic enim modus arguendi irrationabilis esset ; quia non aliter fructus sunt decreti à Deo , nisi ut acquirendi per labores ; sic in præsentia. Qua instantia convincit Scot. quendam Calvinistam , ut fertur , qui præfatum argumentum conficiebat. Ad 2. respondetur neg. sequellam ; quia gloria non est intentata , nisi ut acquirenda per merita , ex qua intentione absoluta inferitur quidem , quod prædestinatus habebit meritum perseverantiæ infallibiliter ; non tamen inferitur , quod sine illo salvabitur. Ad 3. resp. neg. sequell.

quell. nam licet electio efficax sit necessaria, ut homo consequatur salutem de facto, non tamen ut possit salvari, quia ex vi voluntatis antecedentis per media sufficientia potest homo bene vivere, & salvari. Sed de hoc iterum postea.

14 Arg. 1. contra 2. conclus. Gloria, ut corona essentialiter connectitur cum meritis, & est effectus meritorum; sed effectus necessario supponit suam causam: erg. gloria, ut corona non potest prædefiniri ante prævisum meritum. Confirm. implicat intelligi coronam, & mercedem, sine pretio: erg. implicat intendi efficaciter gloriam, ut coronam, sine meritis. Resp. dist. maj. gloria, ut corona connectitur cum meritis, & est effectus illorum ordine executionis, conc. Ordine intentionis, neg. maj. Diverso enim modo connectitur gloria, ut corona cum merito ordine intentionis, & ordine executionis; nam ordine intentionis in genere causæ finalis, gloria est prior merito, utpotè causa meriti in esse intento, & e contra ordine executionis in genere causæ efficientis moralis est effectus meritorum, & posterior illis. Ad confirm. respond. dist. antec. implicat intelligi gloriam, ut coronam sine pretio, ita, ut pretium, & meritum sit causa

intentionis coronæ, neg. quæst. nūs intentio coronæ est virtualis volitio meritorum, concedi. Itaque, certissimum est, quod intentio gloriæ, ut coronæ, virtualiter involvit merita, sed tamen dicimus, illam intentionem esse gratiosam; quia meritum non est motivum formale talis intentionis, licet ex parte rei volitæ intelligatur inclusum virtualiter.

15 Arg. 2. Pœna, ut pœna est effectus demeritorum, sicut gloria, ut corona, est effectus meritorum: sed prædefinitio pœnæ supponit demeritum, ut occasionem, & motivum: g. prædefinitio præmij, ut coronæ supponit meritum. Conf. Christus, ut Redemptor, & pœnitentia non possunt prædefiniri, nisi præviso peccato, ut occasio: sed non minus connectitur gloria in ratione coronæ cum merito, quam pœnitentia cum peccato: erg. &c. Resp. neg. paritatem; nam pœna, pœnitentia, & alia bona occasionata ex peccato non sunt bona simpliciter, sed bona secundum quid, & ex suppositione peccati, & ideo necessario supponunt peccatum, ut motivum decreti prædefinientis: gloria autem est bonum simpliciter, & ideo primum propositum absolutum gloriæ nullam potest habere occasionem, aut motivum, nisi divinam boni-

nitatem, & misericordiam, licet ordine executionis occasionetur ex merito. Similiter respond. ad confirmationem.

16 Arg. contra 3. conclus. merita in determinato gradu, quod de facto datur, in pluribus prædestinatis supponit peccatum, ut patet in merito poenitentiae, & alijs: ergo intentio gloriæ, ut coronæ, non attingit media in determinato gradu. Resp. cum Suarez, argumentum optimè probare intentionem gloriæ, ut coronæ, non attingere merita determinata materialiter, seu in particulari materia exercenda, sed determinata formaliter, secundum gradualementem intensiorem, quod admittimus libenter; nam intentio gloriæ, ut decem, per modum coronæ, solum connotat merita, ut decem; quod verò prædicta merita, ut decem, fiant in hac, vel illa materia supponente, vel non supponente peccatum ex vi intentionis gloriæ, ut coronæ, non determinatur, sed præscindit.

17 Dubitabis, quomodo cohereat prædestinatio antecedens cum libertate creata? Præcipuum fundamentum Scotistarum ad negandam prædestinationem ante prævisa merita, & illam statuendam post merita prævisa, est, quia existimant, decretum prædestinativum antecedens usum voluntatis creata, ledere jura libertatis illius, quod suo videri,

sic efficaciter probant; quia in sensu composito illius decreti, implicat, quod prædestinatus non consequatur vitam æternam, aliàs posset frustrari decretum prædestinativum, & creatura esset potentior ad reiiciendam gloriam, quam Deus ad conferendam: ergo tale decretum antecedens tollit libertatem creatam circa consecutionem gloriæ. Patet hæc conseq. nam voluntas non est libera respectu illius, ad quod ponendum, vel non ponendum non habet potestatem: sed decretum prædestinativum, cum sit antecedens, & independens à voluntate creata, non est in potestate illius, quod ponatur, vel non ponatur; nec insuper habet potestatem ad jungendum peccatum finale cum prædestinatione: ergo tale decretum prædestinativum antecedens, & in consulta voluntate creata, est destructivum libertatis illius. Et certè, qui præfinitiones intentivas antecedentes non admittunt, non parum consequenter hic procedunt; quia ut supra diximus, prædestinatio ante prævisa merita, est saltem virtualiter præfinitio antecedens meritorum.

18 Nos autem, qui præfinitiones intentivas antecedentes admissimus, consequenter, & absque ulla difficultate ex ibi dictis probamus, decretum prædestinativum antecedens minimè

lādere libertatem, sic : Decretum prædestinativum, vel tolleret libertatem per se immediatè, vel per media necessaria ad illius executionem, vel per qualitatem aliquam impressam voluntati antequam agat ? Certè non potest cogitari alius modus lādendi libertatem: atqui nullo ex his modis lāditur per decretum prædestinativum: ergo, &c. Prob. min. non quidem per ipsum decretum immediatè. Tum, quia tale decretum est quid merè extrinsecum humanæ voluntati, & ipsam realitèr non afficit; ac per consequens nequit ipsam realitèr, & intrinsicè determinare, seu necessitare ad unam partem. Tum etiam; quia decretum prædestinativum nullam aliam habet connexionem cum actu voluntatis, nisi quam habent ipsa media, seu auxilia, quibus ponitur in executione, seu adipiscitur finis prædestinatus: Sed media, seu auxilia non habent connexionem læsivam libertatis: ergo, &c. Ex quo etiam manet probatum, quod neque per media lāditur decretum prædestinativum nostram libertatem. Nec denique illam lādīt per qualitatem intrinsicam ex illo ortam, tanquam radius à Sole, ut inquit Thomistæ; quia nos talem qualitatem pœnitùs abijcimus.

19 Confirmatur; decretum prædestinativum est decretum ef-

ficax determinans voluntatem divinam ad ponenda illa media, cum quibus infallibilitèr mandatur executioni finis intentus per tale decretum, scilicèt, assequutio gloriæ: ergo, in tantum decretum prædestinativum connectitur cum ipsa assequutione gloriæ, in quantum est determinatio ad ponenda auxilia, medijs quibus, voluntas creata mereatur assequutionem gloriæ: ergo, tale decretum nullam aliam connexionem habet cum operatione nostræ voluntatis, nisi illam, quam habet medijs auxilijs: ergo, si media immediatè connexa cum operatione, non nocent libertatem ad talem operationem, nec nocere poterit, quod solum mediātè connectitur cum illa. Quod verò auxilia non opponantur libertati est propositio de fide, ut dicemus tractatu de gratia.

20 Confirmat. 2. si decretum prædestinativum noceret libertatem hominis, vel noceret ab æterno, vel in tempore? Non ab æterno, quia cum tunc non existat homo, nihil potest in ipso poni, ratione cujus libertas ipsius lādatur. Non etiam in tempore; quia non prius natura determinat voluntatem creatam, quàm ipsa se se determinet ad operationem meritariam; ita ut determinatio causæ primæ, & secundæ sit omnino simultanea, immò una, & eadem sit actio in-

divisibilis Dei, & creaturæ, ut in Phisica diximus. Urgetur si: si Deus ab æterno non possuisset decretum prædestinativum Petri, nec aliquid voluisset circa actiones Petri, sed præcisè concurreret in tempore cum illo ad omnes suos effectus, libertati Petri non noceret; quia dñs causa liberæ simul se se determinando ad eundem effectum, non se invicem necessitant: sed æternitas prædestinationis non plus facit ad positionem operationum Petri, ac si non esset; quia ex vi illius solum Deus concurrat ad tales operationes per auxilia moralitèr determinantia, & per simultaneum concursu: ergo, &c. Unde posita prædestinatione hominis ad gloriam ante prævisa merita, homo non aliter movetur ad promerendam illius assecutionem, ac si illa non esset; quia ex vi illius nihil prorsus in se recipit nisi auxilia; neque Deus ex vi illius prius concurrat ad actus meritorios, quibus promeretur assecutio gloriæ, ac si decretum illud prædestinativum non esset antecedens, neque æternum, sed tantum temporale, & concomitans: ergo, nullatenus læditur libertas per tale decretum prædestinativum.

§ 21. Confirm. ultimo; in tantum potentia libera libere causat consensum, in quantum ita elicit illum, ut simul habeat potentiam proximam ad dissensum: sed posito decreto prædestinativo

antecedente adhuc manet voluntas creata cum potentia proxima ad dissensum: ergo, positio decreti prædestinativi antecedentis non nocet libertati. Prob. min. in tantum potentia est proximè potens ad actum, in quantum est cum omnibus requisitis essentialibus ad illum: sed adhuc posito decreto prædestinativo antecedente, est voluntas cum omnibus requisitis essentialibus ad dissensum: ergo, &c. Prob. min. posito decreto prædestinativo antecedente, solum ponuntur in voluntate auxilia efficacia, quæ illam impellunt infallibilitèr, & moralitèr ad consensum: sed positis auxilijs efficacibus, adhuc est voluntas cum omnibus requisitis essentialibus ad utrumque; quia auxilijs positis, potest dissentire si velit, juxta Conc. Trident. ergo, &c.

§ 22. Quod autem decretum prædestinativum antecedens prævisionem meritorum, sit infrustrabile, & infallibile patet ex dictis supra in hac disputatione, & disputatione de prævisionibus antecedentibus intentivis Dei, ampliusque patebit tractatu de gratia; & nunc breviter ostenditur sic: nam juxta præsentem providentiam decretum prædestinativum gloriæ, est prævisionio de gloria consequenda per media libera; qua propter, & si posito tali decreto, possibile sit phisicè, & metaphisicè non

poni merita; non tamen est possibile moraliter, seu per indifferentiam moralem; quia posito decreto prædestinativo, ponuntur auxilia efficacia, quibus auferitur indifferentia moralis à voluntate: Unde infallibiter habebit merita, & tale decretum erit infrufragibile. Præterea, juxta ferè omnes Theologos, omnino repugnat creatura, quam Deus medijs auxilijs non possit convertere liberè: ergo hoc objectum, utpotè necessarium, cognoscitur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ, & ante decretum prædestinativum. Nunc sic: hæc scientia sufficit, ut Deus infallibiliter, infrufragibiliter, cordatè, & prudenter possit præfinire efficaciter gloriam ante prævisionem absolutam, immò, & conditionatam Jesuitarum, meritorum: ergo. ita fuit. Prob. antec. ut aliquis prudenter intendat, & præfiniat efficaciter, seu infrufragibiliter, & infallibiliter aliquem finem, sufficit præcognoscere esse in sua potestate ponere media, pro tunc possibilia, quibus positis, infallibiliter, & infrufragibiliter consequetur finis intentus, & præfinitus: atqui Deus per scientiam simplicis intelligentiæ hoc cognoscit ante decretum prædestinativum: ergo tale decretum, quanvis sit ante prævisa merita, per scientiam visionis, aut per

scientiam mediam, semper est infrufragibile, & infallibile, atque ejus positio est prudentissima, & cordata; nam prudens intentio, ratione talis tituli, tantum exigit, quod non se exponat periculo frustrationis, hoc enim esset fatuitas: ergo de primo ad ultimum decretum prædestinativum, & est infrufragibile, & est componibile cum libertate creata: quia in creata voluntate solum ponit necessitatem moralem. Sed ut hoc plenius intelligatur.

23 Dubitabis 2. An prædestinatus possit damnari? Hoc dubium proponitur à Subtilis. nostro Doct. in 1. d. 40. q. unica, & arguit 1. quod non, sub hac forma: *Omne præteritum est simpliciter necessarium: sed prædestinatio hujus prædestinati transiit in præteritum; quia Deus prædestinavit istum ab æterno: ergo. est simpliciter necessarium: ergo. non potest Deus non prædestinasse; & per consequens non potest iste damnari.* Præterea, si prædestinatus posset damnari, hoc non est nisi per actum suum: ergo. per actum voluntatis creatæ posset impediri actus voluntatis divinæ.

24 Resolvit dubium pro parte affirmativa, quia si prædestinatus non posset damnari, non esset sollicitandum de observantia præceptorum, & consilio-

liorum; quia qualitercumque operetur salvetur :: frustra ergo poneretur tota lex divina. Et post pauca inquit Marian. Doct. dico, quod Deus contingenter prædestinat illum, quem prædestinat, & potest non prædestinare; non simul ambo opposita, nec subsepsive, sed utrumque divisum in instanti æternitatis. Consimiliter dico, quod iste, qui est prædestinatus, potest damnari; non enim propter ejus prædestinationem est voluntas ejus confirmata; & ita potest peccare, & ita pari ratione in peccato stare finaliter; & ita justè damnari; sed sicut potest damnari, ita potest non prædestinari.

25 Explicat tamen nostrum dubium per *compositionem*, & *divisionem*; hoc est: quod prædestinatus in sensu composito prædestinationis non potest damnari; benè autem potest in sensu diviso. Vel aliter sic: quod prædestinatus reduplicative ut prædestinatus non potest damnari; benè tamen specificative sumptus. Vel clariùs juxta à nobis dicta possumus respondere, quod prædestinatus potest damnari potentia physica, & metaphysica; non tamen potentia morali; quia posita prædestinatione habet necessitatem moralem ad perseverantiam finalem; quanvis remaneat in illo potentia physica, & metaphysica ad

non perseverandum; alias non esset liber, nec mereretur in perseverando usque in finem, ut per se patet.

26 Iam ergo respondet Doctor ad argumenta, & ait: ad primum argumentum dico, quod procedit ex falsa imaginatione, cujus imaginationis intellectus juvat ad intelligendum veritatem proposita quæstionis. Si enim per impossibile intelligeremus, Deum adhuc non determinasse voluntatem suam ad alteram partem, sed quasi deliberaret, utrum veller istum prædestinare, aut non? Benè posset intellectus noster capere, quod contingenter ipsum prædestinaret, vel non prædestinaret, sicut patet in actu voluntatis nostræ; sed quia semper recurrimus ad actum voluntatis divinæ, quasi præteritum, idèò quasi non concipimus libertatem in voluntate illa ad actum, quasi jam sit positus absolute à voluntate. Sed ista imaginatio falsa est; illud enim nunc æternitatis, in quo est iste actus, semper præsens est, & ita intelligendum est de voluntate divina, sicut volitione ejus, ut est hujus objecti, sicut per impossibile nunc inciperet Deus habere velle in isto nunc; & ita liberè potest Deus in nunc æternitatis velle, quod vult, sicut si ad nihil esset voluntas sua determinata.

27 Tunc dico ad formam argumenti, quod prædestinatio hujus non transit in præteritum; licet enim ipsa coextiterit præteritis, quæ transierunt, non tamen ipsa præterijt, si illa præterierunt, quæ coextiterunt sibi: & ideo idem est, Deum prædestinare, & prædestinasse, & prædestinaturum esse: & ita contingens unum sicut aliud; quia nihil est nisi nunc æternitatis mensurans illum actum, quod neque est præsens, nec præteritum, nec futurum, sed coexistens omnibus istis.

28 „Ad secundum dico, „quod voluntas creata non potest impedire ordinationem „voluntatis divinæ; nam impedire esset, si staret propositum voluntatis divinæ, & oppositum eveniret per voluntatem creatam. Hoc autem est impossibile; quia sicut voluntas creata potest mereri damnationem, ita etiam potest concomitanter sequi, quod voluntas divina præordinaverit ipsam ad gloriam. Unde dictum est distinctè. præced. in solut. primi argumenti ad secund. questionem, quod „Deus non potest falli; quia „non potest stare intellectio „ejus respectu actus cum opposito illius: ita non potest impediri voluntas ejus; quia non potest stare ordinatio sui cum opposito ejus, quod ordinavit.

29 Ecce quomodo Subtilis. nost. Doctor loquitur pariformiter de infrufragilitate prædestinationis cum libertate creata, ac de infallibilitate præscientie divinæ cum ipsa creata libertate; nam loco à se citato inquit, quod bene sequitur: Deus novit me sessurum cras, & non sedebam cras: erg. decipietur. Non tamen sequitur: Deus novit me sessurum cras, & possum non sedere cras: erg. Deus potest decipi. Hæc consequentia non sequitur, sed solum sequitur, quod si quando Deus scit me sessurum cras, possum non sedere cras, etiam potest Deus scire me non sessurum cras: erg. Deus scit me sessurum cras contingenter, & non necessario, hoc est, scit me sessurum cum possibilitate ad non sedendum; & quando res scitur sicuti est, non est deceptio, nec fallentia. Nec enim sequitur: Deus non potest decipi; & A. potest non fore: erg. Deus non scit A. fore: sed quod sequitur est, quod non necessario, sed liberè scit A. fore. Ita in proposito, sicut res potest non esse, ita intellectus divinus potest non scire; & ideo nunquam sequitur, quod intellectus divinus cognoscat rem aliter, quam est. Et ideo nunquam possunt simul stare illa, quæ requiruntur ad deceptionem: sed sicut res scita potest esse, ita Deus potest eam scire; & sicut res scita potest non

non esse, ita Deus potest eam non scire, & si non erit, non fiet.

30 Instar subtiliter Subtilis Doctor, probando, quod si prima conseq. tenet, teneat etiam & secunda; nam sicut ex duabus propositionibus de inesse, seu actualibus, sequitur conclusio de inesse, seu actualis; ita ex una propositione de inesse, seu actuali, & altera de possibili, sequitur conclusio de possibili. Præterea possibili posito in actu, nullum sequitur impossibile: sed quando Deus scit, me sedere, & ego sedeo, possibile est me non sedere: erg. hoc possibili posito in actu, scilicet, quod ego non sedeam, nullum sequitur impossibile. Atqui si quando Deus scit me sedere, ego non sedeo, Deus decipitur: ergo Deum decipi non est impossibile. Respondet Marian. Doctor: dico, quod ex tali positione in se nunquam sequitur aliquod impossibile; tamen illa de inesse, in qua ponitur illa de possibili, potest repugnare alicui, cui non repugnat illa de possibili posita inesse; quia antecedens potest repugnare alicui, cui non repugnat consequens: & tunc ex antecedente, & suo repugnante potest consequi aliquod impossibile, quod non sequitur ex consequente simpliciter, & eodem modo; quia non est sibi incom-

possibile. Dico tunc, quod posita ista inesse, possibile est me non sedere, ex ista sola nihil impossibile sequitur: sed ex ista, & alia, scilicet, Deus scit me sedurum, sequitur impossibile, scilicet, Deum falli: & illud impossibile non sequitur ex impossibilitate ejus, quod ponitur in esse, neque etiam ex impossibilitate aliqua, quæ est absolute in eas; sed ex ipsa, & quodam alio simul, quod est impossibile. Nec hoc est inconveniens, quod illud, quod est impossibile, sequatur ex aliqua de inesse, in qua ponitur alia de possibili, & aliqua de inesse; quia cum ista: *Ego sedeo*, fiat ista: *possibile est me stare*; ista tamen de in esse, in qua ponitur illa de possibili, repugnat illi alteri de inesse; & ex illis duabus de in esse sequitur impossibile, scilicet; *stans est sedens*. Nec tamen sequitur, ergo illa quæ ponebatur de possibili inesse fuit falsa; sed vel illa fuit falsa, vel alia, cum qua sua de inesse accipitur, est impossibilis suæ de inesse. Hucusque Doctor paucis omisis.

31 Ad hanc igitur doctrinam nos remittit tractando de prædestinatione: ergo sicut discurrit Doctor de infallibilitate divinæ scientiæ cum cohærentia libertatis creatæ, ita discurre debemus de infrufragilitate di-

vinæ prædestinationis cum coherentia libertatis creatæ. Nunc sic: in sensu composito, quod Deus scit Petrum sessurum, est possibile, quod Petrus non sedeat, verificatur, libertas Petri in sedendo, & non sequitur, quod Deus decipiatur, nec quod Deus posset decipi: erg. & in sensu composito prædestinationis Petri potest verificari possibilitas in Petro ad non salvari, ut sic salvetur ejus libertas, & non sequitur, quod prædestinatio sit frustrabilis; nam sicut ad deceptionem in scientia Dei de sessione Petri, non sufficit possibilitas ad non sessionem, sed requiritur non sessio inesse, seu in actu; ita ad frustrationem in prædestinatione non sufficit possibilitas prædestinati ad non se salvari, seu ad damnationem, sed requiritur non salvatio, seu damnatio inesse, seu in actu: & cum sint impossibiles propositiones de in esse, seu actu salvari, & actu damnari; quia tunc salvaretur, & non salvaretur; damnaretur, & non damnaretur: hinc sequitur, quod est impossibilis frustratio prædestinationis, seu quod prædestinatio est infrustrabilis. Non autem sequitur, quod prædestinatus non possit damnari, seu quod sit impossibile non salvari; sed solum sequitur, quod non necessario, sed contingenter est

prædestinatus, & quod liberè salvabitur. Hoc manifestat Doctor arguendo ab opposito conclusionis cum propositione de possibili, sub hac forma: Prædestinatio non potest frustrari, & prædestinatus potest damnari; non sequitur, ergo prædestinatus non est prædestinatus; sed sequitur, quod non necessario est prædestinatus, sed liberè, & contingenter. Benè enim sequitur, quod si prædestinatus damnatur, prædestinatio frustratur; non tamen ex hoc sequitur, quod si prædestinatus potest damnari, quod prædestinatio posset frustrari; quia ad frustrationem requiritur damnatio in esse, & non sufficit de possibili; sicut ad decipi, seu falli in scientia de sessione, requiritur non sessio in esse, seu in esse stare, & non sufficit de possibili; quia verum est, *quod sedens potest stare*; non autem est verum, *quod sedens stat*.

32 Neque ex hoc inferitur, talem potentiam esse frustraneam, quia in sensu composito prædestinationis nunquam reduceretur ad actum: non inquam sequitur; quia prædicta potentia est physica, non moralis, sicut in sensu composito auxilij efficacis ad consensum, datur in voluntate potentia physica, non moralis ad dissensum; quia liberum arbitrium motum, &

excitatum à Deo, potest dissentire, si velit, ut definit Tridentinum; & hæc potentia neutiquam est otiosa, nec chymirica, quin potius habet exercitium utilissimum, videlicet, refundere libertatem in consensu, & in operibus meritorijs, quibus consequitur gloria præfinita, seu prædestinata; quia tali potentia deficiente, minimè remaneret libertas ad merendum in voluntate: quomodo ergo erit otiosa, chymirica, aut frustranea potentia, quæ agenti tantam affert utilitatem? Rursus, illa potentia ad damnari, & illa potentia ad dissensum, non reducit ad actum, nec reducitur in sensu composito prædestinationis, & auxilij efficacis, non quia deficiat aliquid requisitum essentiali physicum ad talem actum; vel quia habeat aliquod impedimentum (saltem antecedens) physicè repugnans actui; vel quia non sit completa potentia; sed quia voluntas non vult reducere illam ad actum vi propensionis efficacis, quam habet ad actum oppositam, hoc est, ad consensum salutarem, & ad merendam gloriam prædestinam, media divina illustratione, & sancta cogitatione, atque inspiratione cœlesti, quibus fortiter, suaviter, efficaciter, & quadam necessitate morali allicitur voluntas ad bonum, honestum,

& meritorium. Sed de hoc latius in Tract. de Gratia.

33 Concludimus ergo cum nostro Doctis. Maffrio, & cum Doctore eximio Suárez, nostram sententiam esse alteri præferendam; tum, quia esto sententia de prædestinatione post prævisa merita prima facie videatur, salvare magis libertatem arbitrij, & rationem meriti respectu gloriæ, magisque idonea videatur ad tranquillandas vulgariarum mentes in hoc profundissimo Mysterio, né in desperationem inducantur, vel socordiam, & torporem; nihilominus, quia diligentius examinata omnes patitur difficultates, quas nostra, & adhuc majores, & omnia argumenta alicujus momenti, quæ contra nostram urgentur, in oppositam quoque facillimè retorquentur; nam re vera idem est, saltem virtualiter, Deum eligere aliquem ad gratiam infallibilem, & ad perseverantiam finalem, quod adversarij concedunt ante prævisa merita, idem est, inquam, ac eligere eum ad gloriam efficaciter; quia infallibilitèr est connexa consequutio gloriæ cum infallibili finali gratia. Tum etiam, quia electio ad gloriam ante prævisa merita, neque libertati creatæ derogat, neque meritis; aliunde verò exaltat amorem, libertatem, & liberalitatem Dei in

fuis donis, & gratijs, magisque extollit divitias misericordiæ divinæ; aliunde verò magis confonat Sacræ Scripturæ, & PP. & tandem est juxta communem sensum antiquorum, & præsertim duorum procerum Theologiæ Scholasticæ Doctorem nempe Angelici, & Subtilis. Solum advertimus, quod quanvis non defendantur præfinitiones intensivæ antecedentes operum salutarium, adhuc salvatur libertas creata per virtualem volitionem meritorum, cum eminentiali convolitione creatæ voluntatis in præfinitione gloriæ ante prævisa merita; & in utroque sensu hæc sententia est saltem probabiliter nostri Subtilissimi Doctoris, qui nec adhuc probabiliter defensavit unquam sententiam ridiculam, sicut intendunt facere illam, ridiculo illo exemplo de convivio gratuito, & postea exigente impensas. Non ergo est ad rem; nam convivium gloriæ gratuito præfinitur à Deo, & solum exigit, ut veniant, & emant absque argento, & auro; & ut veniant, ipse præstat impensas, dando auxilia, manu ducendo, & trahendo; quia nemo venit, nisi Pater traxerit eum, & istos gressus, quos Deus operatur in nobis, & nobiscum, misericorditer dignatur acceptare tanquam pretium, & meritum, ut ipsi invitati glo-

riosius consequantur gloriam, ut coronam; quia gloriosius est habere aliquid ex meritis, quam sine illis.

QUÆST. IV.

*AN PRÆDESTINATIO
facta fuerit ante, vel post
prævisa merita
Christi?*

PRO hujus quæstionis intelligentia notandum est
1. Quod merita Christi sunt in duplici differentia, scilicet, quoad substantiam, & quoadmodum seu circumstantiam passibilitatis, merita quoad substantiam appellantur in Christo D. omnes illæ actiones honestæ, & supernaturales, quas Christus habuisset, etiam si impassibilis veniret, ut actus charitatis, Religionis, & cujuslibet alterius virtutis, non supponentis peccatum, neque à circumstantia passibilitatis dependentes; merita verò cum modo, & circumstantia passibilitatis appellantur illa opera pœnalia, quæ supponunt peccatum, & vocantur bona occasionata, dependentque necessario à statu mortalitatis, ut fames, jejunium, omnes pœnalitates suæ acerrimæ Passionis, & mors; inter quæ merita hæc est differentia, quod merita primo modo accepta, fuerunt futu-

ra, & ut talia prævisa pro prioribus, & independentè à peccato; secus verò merita includentia modum, seu circumstantiam passibilitatis. Hoc latè probabimus, Deo dante, in Tract. de Incarnat. & ex dicendis, aliqualitèr patebit.

2. Notandum est 2. Christum D. fuisse causam nostræ prædestinationis, eo modo, & in eodem genere, quod sufficiens est ad enuntiandum absolutè, & sine addito, nos fuisse prædestinatos per Christum. Patet hoc ex illo ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso*; & infra: *prædestinavit in adoptionem Filiorum Dei per Christum Jesum in ipsum*. Ita Augustin. de Bono Persev. cap. 7. *In Christo consecuti sumus sortem prædestinati secundum propositum voluntatis Dei*. Immò, & Concilium Trident. sess. 6. cap. 16. inquit: *Bonè operantibus usque in finem proponenda est vita æterna, & tanquam gratia Filijs Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus, & meritis misericorditer reddenda*. Ubi notari oportet, quod his verbis Sacrosanctum Concilium declarat, quod vita æterna, seu gloria datur prædestinatis, & tanquam gratia, seu gratuitò, & tanquam merces, præmium, & coronas,

scilicet, tanquam gratia, aut gratuitò quoad ordinem intentionis; & tanquam corona, præmium, aut merces, in ordine executivo.

3. Notand. est 3. quod in triplici genere causæ potest Christus esse causa prædestinationis nostræ, & Angelorum, scilicet, in genere causæ exemplaris, finalis, & meritoria: & certum est, Christum D. fuisse causam exemplarem, & finalem: exemplarem constat ex illo ad Rom. 8. *Prædestinavit nos conformes fieri imaginis filij sui*; nam ad exemplum prædestinationis Christi omnes prædestinati sunt. Unde Aug. lib. de Bono persev. cap. 24. *Nullum aliud illustrius prædestinationis exemplum, quàm Christus Iesus*. Finale fuisse patet ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos per Iesum Christum in ipsum*. Ubi ly *in ipsum*, idem est ac, *propter ipsum*. Unde Trident. sess. 6. c. 7. ait, *quod finis justificationis nostræ est* (idem est prædestinationis nostræ) *gloria Dei, & Christi*. Patet etiam ex 1. ad Corinth. 3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*, Solum ergo est difficultas; an, scilicet, Christus etiam fuerit causa meritoria prædestinationis? Sed adhuc est supponendum tanquam certum, Christum esse causam moralem meritoriam prædestinationis.

nis, & omnium effectuum illius in ordine executivo, ut constat ex Apost. ad Ephes. 1. *Benedictus Deus, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo.* Et Concilium Trid. sess. 6. cap. 6. inquit: *Declarat præterea Sancta Synodus ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, quam nullis eorum existentibus meritis vocantur.* Et Sancta Mater Ecclesia quotidie à Deo petit, & exoptat omnia ista bona *per Christum D. nostrum.* Unde tota difficultas stat circa prædestinationem in ordine intentivo, an, scilicet, sicut Deus decrevit nostram, & Angelorum prædestinationem ante prævisa nostra, & illorum merita, ita etiam præsinierit illam ante, vel post prævisa merita Christi. Et idem est, ac inquirere: Utrum Christus Dominus fuerit causa moralis meritoria nostræ, & Angelorum prædestinationis in ordine intentivo?

4 Conclusio nostra: Christus Domin. per sua merita quoad substantiam, à peccato, & à carne passibili omnino independentia meruit Angelis, & Homini-bus suam prædestinationem in ordine intentivo. Hæc conclusio est communior, & probabilior contra Smising. de *Provi-*

deutia Dei, disp. 6. num. 815. *Mastr. de Prædestinatione*, q. 2. art. 9. num. 219. Antonium Perez de *Prædest.* disp. 2. sect. 2. num. 42. Pro illa tamen stat Meriner. Frasen; & quot quot sustinent prædestinationem fuisse post prævisa nostra merita. Item admodum R. atque Doctiss. Pater Picazo, qui in utraque questione stat pro nobis. Probat. 1. conclusio; nam Christus Dom. fuit primus omnium prædestinatorum, fueruntque prævisa, quam plurima ejus merita, ante prædestinationem nostram, & Angelorum. Immo, & ante futuritionem omnium creaturarum: erg. propter talia merita præsinivit Deus gloriam omnibus prædestinatis, immò, & futuritionem illorum. Conseq. patet, quippe id cedit in majorem honorem Christi, cui propterea homines, & Angeli essent magis obligati. Deinde, illa merita prævisa à Deo, digna erant quocumque premio possibili, & Deo Patri offerebantur propter salutem, & prædestinationem hominum: erg. & Deus quasi movebatur ex illis ad præsinendam prædestinationem, & etiam futuritionem omnium.

5 Probat. antecedens; Tum, quia in omni genere entium est unum primum, quod est metrum, & mensura omnium aliorum: erg. ita contingit in gene-

re prædestinatorum : atqui nullum est aptius , quàm Christus , ejus prædestinatio , & ipsius merita ; quia nullum aliud opus est excellentius , & nulla alia prædestinatio magis antecellit alijs prædestinationibus : ergo , &c. Tum etiam , quia omnes fatentur , fuisse Christi prædestinationem causam exemplarem omnium aliarum : erg. ante omnes alias jam prævidebatur. Tum etiam , quia Christus est caput hominum , & Angelorum , ut ait Apostolus ad Colosens. 2. *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis , etiam corporaliter : & estis in illo repleti , qui est caput omnis principatus , & potestatis.* Atqui de ratione capitis est influere in totum corpus , omnem actum , & motum , quæ influentia aliter explicari nequit , quàm in genere causæ moralis meritoriae : erg. &c. Tum denique ; quia ut ait Subt. Doct. in reportat. in 3. d. 7. q. 4. adhuc fuisset Christus prædestinatus , etiam si Deus nullam creaturam condere decrevisset : erg. Christus Dominus fuit primus omnium prædestinatorum , fueruntque prævisa , quàm plurima ejus merita , ante prædestinationem nostram , & Angelorum.

6 Probat 2. conclusio ex eodem Subt. Doct. qui in 4. d. 2. q. 1. §. ad primum , inquit : *Possent dici , quod in universis*

operibus Dei non fuit aliquod opus merè gratiæ , nisi sola incarnatio Filij Dei ; & hoc si ad illam nulla merita præcesserunt. Hucusque Doct. Nunc sic : sola incarnatio est opus merè gratiæ , quia ad illam nulla merita præcesserunt : erg. nullum aliud opus Dei est merè gratiæ , quia ad illud , quodcumque sit , aliqua merita præcesserunt : erg. ad opus prædestinationis Angelorum , & hominum præcesserunt aliqua merita. Atqui nulla alia , nisi Christi : ergo prædestinatio Angelorum , & hominum fuit post prævisa merita Christi ; ac per consequens Christus fuit causa meritoria illius. Confirmatur ex illa religiosissima maxima Mariani Doctoris in 3. d. 13. q. 2. §. Quantum ad secundam. Ubi inquit : *In commendando enim Christum , malo excedere , quam deficere à laude sibi debita , si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere.* Et confirmat hanc suam maximam ex D. Aug. de Libero arbitrio , cap. 3. dicente : *Quiaquid tibi vera ratione melius occurrerit , scias hoc Deum magis fecisse , quam non fecisse.* Hoc ipsum habet pluribus alijs in locis , ut videbimus , tract. de Incarnat. ubi adducemus has , & alias auctoritates SS. PP. ex quibus . & ex maxima Subtilissimi Mar. Doct. utuntur Theologi ad concidendas prerogati-

tivas, & excellentias Christi D. atque ejus Immaculata Matris, arguendo de potentia ad actum; *Nam quod excellentius est* (inquit Scot.) *tribuendum est virgini, quotiescumque non repugnat Sacra Scriptura, neque auctoritati Ecclesie: in hoc puncto* (ait Aug.) *tota ratio facti, est potentia facientis.* Atqui laudabilius, & excellentius est Christo, meruisse prædestinationem Angelorum, & hominum in intentione, & quod ejus merita fuissent prævisa ante omnem creaturam: ergo hoc illi concedendum est, si possibile est. Quod sit possibile patebit ex solutione argumentorum, & amplius citato tractatu de Incarnatione.

7 Prob. 3. conclusio, ex illo ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso, id est Christo, ante mundi constitutionem, ut essemus sancti.* Ubi nota (inquit Felix) quod quando *ly in* conjungitur accusativo significat causam finalem; ut ad Eph. 1. *Qui prædestinavit nos per Jesum Christum, in ipsum:* quando verò ablativo ad jungitur significat causam meritoriam, ibidem: „ Gratificavit nos „ in dilecto filio suo, in quo habemus Redemptionem, & in quo „ & sorte vocati sumus; quem „ modum loquendi usurpavit Tridentinum, sess. 6. cap. 16. quando ait; *opera in Christo facta;*

id est ex meritis Christi. Et patet, quia in phrasi græca in Christo est idem, ac per Christum; & ita Chrysostom. explicans illum, sic ait: *Per quem nos benedixit, per eum nos elegit.* Notate *ly elegit*, ex qua particula constat, Christum non solum fuisse causam meritoriam dilectionis prædestinatorum, sed etiam electionis, quod est contra aliquos ex nostris AA. ut Vulpes, Henno, & Castillo, qui dicunt Christum meruisse nostram prædestinationem in intentione, ut est dilectio, non tamen, ut est electio unius præ alio; nam dilectio, inquit, solum dicit amorem circa aliquem; electio verò addit, quod alius non diligitur; & repugnat muneri Redemptoris, & suæ charitati, quod meruerit derelictionem, seu reprobationem Judæ, &c. Sed contra est; nam verba Scripturæ, secundum regulam Aug. rigorosè intelligenda sunt, dummodo non sit inconueniens, quod in præsentem nullum invenitur; nam quanvis Christus non fuerit causa, ut reprobis non prædestinentur, hoc non requiritur ad electionem, quippe eligere non dicit formalitèr alium relinquere, sed solum connotativè, sicut merita justorum in die judicii erunt causa electionis, & separationis eorum ab impijs; & tamen non erunt.

erunt causa derelictionis, seu reprobationis impiorum: ita similiter Christus, &c.

8. Confirmatur ex eodem Apostolo ibidem: *Benedixit nos omni b. n. dictione, in Christo*: Sed prima, & fundamentalis benedictionum benedictio est ipsa prædestinatio, cum aliæ omnes, quæ prædestinatis conferuntur sint illius effectus: ergo illam nobis promeruit Christus. Certè mirum esset, quod Apostolus omnem benedictionem comprehendens excluderet potissimam, & fundamentalem. Addè D. August. concion. 3. in Psalm. 36. *Caput nostrum Christus est, corpus capitis illius nos sumus*; nunquid soli nos? Omnes, qui ab initio fuerunt iusti, adjunctis etiam legionibus, & exercitibus Angelorum. Divum Gregor. in cap. 2. lib. 1. Reg. *Nullus hominum, neque Angelorum est sanctus, nisi per Christum*. Et alios quam plurimos, qui omnes, quanvis possint intelligi de Sanctitate, & de prædestinatione quoad executionem, etiam possunt quoad intentionem, & commendat magis Christum.

9. Arguunt Scotistæ nobis adversantes pluribus Authoritatibus Sacræ Script. in quibus dicitur; Deum secundum voluntatem suam, secundumque beneplacitum, & secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ,

& gratiæ suæ prædestinasse Angelos, & homines: ergo Christus non meruit quoad intentionem dictam prædestinationem. Resp. neg. consequ. quia prædictæ Authoritates, & aliæ similes, ut illa D. Pauli: Si autem ex meritis, jam non est gratia; solum intendunt excludere merita ex parte prædestinatorum; non verò merita extrinseca, seu ex parte Christi: ita respondet Subt. nost. Doctor. ad autoritatem D. Pauli in 4. nuper citato, propter quod dixit, quod in universis operibus Dei non fuit aliquod opus merè gratiæ, nisi sola incarnatio Filij Dei, &c. Dicitur fuisse secundum beneplacitum Dei, ad declarandum, Christum D. solum pro illis efficaciter sua merita obtulisse, pro quibus cognoscebat esse voluntatem Dei illa offerre, ut docet etiam Venerabil. noster Doct. in 3. d. 19. q. unica. §. in ista questione, loquens de oblatione quam Christus fecit de merito suæ passionis, ait enim; quia sicut Christus vidit passionem suam quoad efficaciam solum esse acceptandam à Trinitate pro electis; sic eam pro illis tantum efficaciter obtulit in effectu; & semper talis oblatio passionis, & aliorum meritorum fuit gratuite data, & applicata prædestinatis, tam ex parte Christi, quam ex parte Trinitatis.

10. Arg. 2. Ordinate volens
Ar-

prius vult finem, quam media, juxta Subt. Mag: Sed merita Christi sunt media ad prædestinationem hominum, & Angelorum, & prædestinatio finis: ergo prius voluit Deus dictam prædestinationem, quam merita Christi: ergo prædicta merita non fuerunt prævisa ante prædestinationem, & consequenter Christus illam non meruit. Hoc argumentum est Achilles, & in quo unicè fidunt nobis adversantes. Ut autem clarius percipiat solutio, velim prius scire ab illis, quomodo intelligant Doctorem quando ait loco nuper citato, quod si ad incarnationem præcessissent aliqua merita, incarnatio fuisset illis pro merita, & præmium illorum? Inquiri enim, talia merita antecedentia incarnationem, aut essent medium respectu illius, & illa finis; aut non? Si sic: ergo medium potest antecedere finem, & esse prius volitum illo. Si non: ergo dabile est meritum, quod non sit medium respectu sui præmij; quod ipsi pertinaciter negant. Quidquid respondeant &c.

II Respond. ergo I. cum Suarez, neg. quod merita Christi sint tantum à Deo volita, ut media respectu prædestinationis Angelorum, & hominum; quia sicut Deus voluit Christum non occasione, sed per se, & propter gloriam

suam, ita etiam voluit ejus merita propter perfectionem, & excellentiam ipsiusmet Christi, ac etiam propter manifestationem attributorum Dei (ecce finis prius volitus, quam merita Christi); jam ergo volita, & futura, voluit etiam Deus, fuisse causam in genere morali, seu meritoria, cujus intuitu præfinivit Deus esse naturale prædestinatorum, quod est subjectum, & finis cui, atque etiam præfinivit dare gloriam Angelis, & hominibus, quibus voluit, quando, & quomodo voluit, juxta suam divinæ sapientiæ dispositionem. Itaque in illo primo signo, in quo Deus voluit merita Christi, non voluit illa, ut medium respectu prædestinationis Angelorum, & hominum; nam tunc talis prædestinatio esset finis, & merita Christi essent bona occasionata ex prædicto fine, quod nefas est dicere; sed meritis Christi prævisis, voluit Deus, Christum esse causam meritoriam prædestinationis creaturarum; sicut voluit etiam, quod Christus fuisset caput, & haberet influentiam, non ut medium, neque ex priori voluntate influendi in omnia membra corporis mystici; sed ut causa præcipua moralis in genere meriti, ad quam consequuntur tales effectus, ut præmium suorum meritorum.

12 Respond. 2. disting. maj. Ordinate volens, prius vult finem, quàm media; si tantum sint media ad exequendum finem, conc. si sint media non solum ad exequendum finem, sed etiam ad illum intendendum, neg. Et dist. min: merita Christi sunt media tantum ad exequendam prædestinationem Angelorum, & hominum, neg. ad illam exequendam, atque etiam ad illam intendendam, conc. & neg. consequ. Hæc responsio, quanvis in nullo alio inveni ita expressè, est meo videri, per se nota. Etenim bene verum est, quod regulariter loquendo, omne agens prius vult finem, quàm media, sed hoc evenit, eo, quod vult media solum ad exequendum finem: & cum prius sit intendere finem, quàm illum exequi; hinc etiam est prius intendere finem, quàm velit ea, quæ tantum ordinantur ad illius executionem. Si autem detur medium ad intendendum aliquem finem, prius pervenit voluntas ad tale medium, priusque illud vult, quàm perveniat ad extremum, seu quod extremum velit, quod est intendere finem. Sic igitur sunt merita Christi, nam visis à Deo, liberè, & liberaliter assumpsit illa, ut medium, ut occasio, seu ut causa moraliter motiva ad decernenda omnia bona naturis commu-

nicauda. Undè Scotica maxima est intelligenda de medio ad executionem finis, respectu cujus executionis est medium, & adhuc prius ponitur in executione, quàm ipsa executio; sed est volitum post volitionem intentionis finis, respectu cujus volitionis non est medium, sed effectus.

13 Respond. 3. disting. etiam maj. Ordinate volens, prius vult finem, quàm media; quando media sunt ejusdem ordinis cum fine, conc. quando media sunt universalia, & superioris ordinis, & eminentiæ, quàm finis, neg. & dist. min. merita Christi sunt media ad gratiam, & gloriam electorum, & alias sunt aptioris ordinis, & superioris eminentiæ, quàm gratia, & gloria illorum, conc. min. & alias sunt ejusdem ordinis, & neg. & neg. consequ. Etenim ad hoc, ut aliquod medium sit effectus alterius, ut causæ finalis, debet esse ejusdem ordinis cum tali fine, & in tali ordine inferioris fine; quia finis est præstantior medijs: cum autem merita Christi sint superioris ordinis, & eminentiæ, quàm gratia, & gloria electorum, nequeunt ab illis causari finaliter, sed potius debent illis præsupponi, ut causa moralis meritoria illarum. Deinde, licet medium particulare, quod ordinatur in parti-

cularem finem , ut est gratia , & meritum Petri , vg. ad suam particularem gloriam debeat esse effectus finalis illius ; tamen medium universale , quod per modum meriti insuit in omnes particulares fines , & in omnia media particularia , ut est meritum Christi respectu cujuslibet meriti gratiæ , & gloriæ electorum , debet omnibus illis præsupponi , ut causa universalis meritoria omnium mediorum , & finium particularium. Electio igitur medijs solum infert , & supponit intentionem finis sibi proportionati ; universalis , si medium est universale ; vel particularis , si medium est particulare : Et sic meritum Christi solum supponit intentionem supremæ excellentiæ Christi , gloriæ Dei , & manifestationis attributorum ejus , ut finem primum , & universalem.

14 Arg. 3. Christus meruit Angelis gratiam , & gloriam : g. illam non fuerunt consecuti ante mortem Christi. Patet consequent. Tum , quia merita Christi fuerunt in morte consummata : Tum etiam , quia ex eo Sancti PP. veteris Testam. non consequerentur gloriam usque ad mortem , quia gloria non datur , nec exhibetur , quoad usque exhibeantur merita , quibus meretur. Tum denique , quia Subt. Doct. loco citat. ait : Angelos non meruisse sibi gloriam per

opera ad illius exhibitionem subsequenter , quia summum bonum ad quod ordinantur merita , non datur quoad usque merita exhibeantur : erg. judicat , Christum non meruisse ipsis gloriam.

15 Respond. neg. consequ. ad cujus probat. responderetur negando paritatem inter antiq. PP. & Angelos ; quia Angeli electi non amiserunt per peccatum gratiam , nec gloriam ; ac proinde janua cœlestis non fuit illis clausa ; homines verò amiserunt gratiam , & gloriam per peccatum , januaque cœlestis illis fuit clausa , & Deus disposuit non aperire illam , quoad usque Christus Filius ejus post mortem , & Resurrectionem illam aperuit , & ascendens in altum , captivam duxit captivitatem. Advertendum igitur est , quod collatio gratiæ , & gloriæ Angelorum , eorum Redemptio præservativa , ac præservatio exclusionis illorum à Paradiso , non requirebat merita Christi Domini , dependentia à carne passibili , sicut neque illa requirebat collatio gratiæ , & gloriæ hominum , nec ingressus illorum in Paradisum , si Adamus non peccasset ; quare , si Deus non decrevisset nos redimere à peccato , per passionem , & mortem Christi D. decerneret ipsum venire impassibilem , sanctificatorem , & glorificatorem , ut sic exhiberet merita pro gratia , & gloria Angelorum , & hominum ;

nam omnium electorum prædestinatio facta fuit ante prævisionem peccati, & independenter ab illo, ut sæpe ait Subt. Doct. Et sic, peccato deficiente, prædestinatio poneretur in re absque passione, & morte Christi; unde constat, quod sola collatio gratiæ, ut interruptæ, necnon, & collatio gloriæ à reparata gratia provenientis, dependet à meritis Christi D. in carne passibili.

16 Ad illud Subt. Doct. in 3. d. 19. q. unic. §. Sed hic sunt, vers. ad formam argumenti: respondetur, quod Doctor non loquitur ibi, de meritis Christi quoad substantiam; sed de meritis proprijs Angelorum; vel de meritis Christi à carne passibili dependentibus. Argumentum erat: si omnibus electis meruit Christus primam gratiam: ergo collatio gratiæ in antiquis PP. fuit præmiū meritorum Christi: ergo præmiū fuit exhibitum ante exhibitionem meritorum: ergo *per eandem rationem posset dici*, secundum Magistrum sententiarum, lib. 2. *quod Angeli primò receperunt præmiū, & deinde ipsum meruerunt per bona velle elicita circa custodiam nostram.* Hæc erat objectio: ad quam respondet Doctor in forma: *Dico quod consequentia non valet, nec est simile hic, & ibi; nam generatim verum est, quod summum bonum, ad quod ordinatur meri-*

tum, non debet conferri ante meritum exhibitum, & expletum :: Summum autem, quod Angeli mereri possunt per merita sua, est gloria, & introitus actualis in regnum; qua gloria dari non debuit ante merita exhibitum. Hucusque Doctor. Ex quibus aperte constat, loqui de meritis proprijs Angelorum, quæ in re exhibitæ fuerunt ante possessionem gloriæ. Loquitur etiam de meritis Christi circa homines, quibus meruit ingressum in Paradisum, & apertionem januæ, quæ clausa erat propter peccatum illorum; ergo cum Angeli boni semper permanerint in Paradiso, quanvis ex meritis Christi quoad substantiam, & independentibus à carne passibili, non erat, cū expectarent exhibitionem passionis, & mortis (ordinatam in remedium peccati, quod soli homines, & non Angeli habuerunt) non erat, inquam, cū expectarent prædictam exhibitionem ad suum summum præmiū possidendum.

17 Replicabis; ex hoc sequeretur aliqua indecentia in Christo; non enim decet, prius coronari milites, quam Ducem; nec decet ultimum præmiū prius dari membris, quam capiti, quod est fons, & radix totius meriti. Respond. neg. sequell. quia Christus nemini clausit januam Regni Cælorum; sed

quantum in ipso est, omnibus fuit semper patens; neque etiam debuit per sua merita retardare aliquem ab ingressu gloriæ, vel à susceptione præmij jam promeriti. Præterea, si Angeli non habentes gratiam ex meritis Christi, habituri erant gloriam statim post terminum suæ viæ, & sui meriti; cur non debuerunt eam recipere sine mora propter Christi merita? Semper enim fuissent, ut fuerunt, & sunt milites, & membra Christi; & Christus illorum caput, & Rex.

18 Immò existimo, & est valde probabile, quod eadem lex fuisset cum hominibus observata, si in statu Justitiæ, & Innocentiæ permanissent; omnes enim, qui terminassent suam viam ante Adventum Christi, & ante Ascensionem ejus (si qui fuissent) fuissent translati ad Gloriam, & Cælum introirent antequam Christus ascenderet: tamen, quia peccando, januam Regni Cœlestis sibi occluserunt, decrevit Deus, illam non aperire, donec plenè pro tota natura, quæ reatum peccati contraxerat, satisfactum fuisset: & idèò ante Christi Adventum, & ante ejus Ascensionem nullus hominum admixtus fuit permanenter in Cœlesti Curia. Ex quibus sequitur quod primatum Christi in hac parte, consistit in eo, quod ita sit Princeps gloriæ, & primo-

genitus totius creaturæ, ut nullus Angelorum, aut hominum, in illam introisset, neque intrat, nisi dependenter à suis meritis, & ut miles, & membrum illius. Videatur Mystica Civitas Dei, 1. part. num. 46. & Doctif, atque Illustrif. Samanieg. not. 26. pro 1. part. ejusd. Civit. per totam, maxime, §. 16. ubi aliam preheminentiam Christi adducit, nempe, quod sua sanctissima anima fuit beatificata à primo, & in primo suæ creationis instanti, quod nulli Angelorum, aut hominum fuit concessum.

19 Inquires, an prædestinatio hominum, & Angelorum facta fuerit ex prævisis meritis Beatissimæ, ac Immaculatæ Virginis Mariæ? Resp. affirmativè: quia hoc est possibile, & cedit in laudem, & excellentiam Regina Angelorum, & hominum: erg. est illi concedendum. Patet consequens ex D. Aug. & Subt. Doct. quidquid tibi melius, aut excellentius occurrerit, hoc scias Deum fecisse; nam in commendando Christum, & Mariam, optabilior est excessus, quàm defectus, si propter ignorantiam in alterum incidere oporteat; & alibi: *Quod excellentius est, tribuendum est Virgini, quotiescumque non repugnat Sacræ Scripturæ, neque authoritati Ecclesiæ.* In excellentijs enim, ac prærogati-

vis Christi, & Immaculata Matris, ad actum de potentia, tener consequentia; quia in hoc rota ratio facti, est potentia facientis, inquit Augustinus: ergo, &c. Iam autem, quod sit possibile patet illis autoritatibus, quibus probatur Immaculatam Virg. Mariam fuisse primogenitam, antequam omnem creaturam, & immediatissime post filium ejus prodijisse ex ore altissimi, id est, fuit prædestinata immediate post Christum, sed in eadem classe pro priori ad omnes Angelos, & homines; & in illo priori præfinita, & prævisa fuerunt aliqua ejus merita independentia à circumstantijs passibilitatis filij sui, ut dictum est de Christo: ergo piè credi potest, quod sicut Christus Rex meruit intentivam prædestinationem Angelorum, & hominum, ita etiam, licet minus præcipue, Immaculata Mater Regina illam meruit.

20 Confirmatur, nam de facto Immaculata V. Maria habuit gratiam, & omnia dona supernaturalia in summò, ut inquit D. Hieronym. „ Omnis „ plenitudo gratiæ, quæ in Christo „ est venit in Mariam „ quam aliter. Et Ricard. Laurent. lib. 4. de Laudibus Virg. „ Maria ergo Thesaurus, quia in „ ea, ut in gazophylatio reposita „ fuit Dominus omnia dona gratiarum, meritorum, virtutum,

& prerogativarum, donorum, „ & Charismatum. Et S. Germ. Serm. de Assumptione: O Maria! Nullus est, qui salvus „ fiat, nisi per te; nullus est, „ qui liberetur à malis, nisi per „ te, ò Purissima! nemo est „ cui donum concedatur, nisi „ per te, ò Castissima! Nemo „ est, „ cuius misereatur gratia, „ nisi per te, ò Pijsima! Idem plaudunt, ac prædicant quam plurimi alij PP. & DD. unanimiterque docent, percelebre illud D. Bernardi Sermone de Nativitate Virg. „ Hæc est voluntas Dei, „ quæ totum nos habere voluit „ per Mariam, ut proinde, si „ quid spei, si quid gratiæ nobis „ est, ab ea noverimus redundare. Ideò enim gratia plena dicitur, ut ex plenitudine illius accipiant universi. Et D. Thom. 3. part. q. 27. inquit: „ Beata „ autem Virgo Maria propinquissima fuit Christo, secundum humanitatem; quia ex ea „ accepit humanam naturam, & „ ideò præ cæteris majorem deduxit à Christo gratiæ plenitudinem obtinere. Sic passim loquuntur, vocando illam mediatricem, & co redemptricem, qui sciunt, quod qui elucidant illam, ex ipsius meritis vitam æternam habebunt: ergo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit à Parte luminis in Angelos, & homines per

per merita Immaculatæ V. Mariæ; ac per conseq. fuit causa meritoria, minus præcipue quam Christus, prædestinationis, tam Angelorum, quàm hominum, non solum ordine executionis, (hoc enim parum est, nec sic omnia dona ad nos venirent per merita illius, cum prædestinatio intentiva sit donum donorum, & omnium bonorum radix) sed etiam ordine intentionis. Videatur Mystica Civitas Dei, 3. parte, num. 315. & Nota, ibi correspondens, Doctissimæ nostri Sendin.

QUÆST. V.

QUI, ET QUOT SINT effectus Prædestinationis?

PRO quæstionis intelligentia est advertendum, quod cum prædestinatio sit præfinitio efficax, seu efficax volitio dandi gloriam Angelis, & hominibus electis, effectus prædestinationis in toto rigore dicuntur omnia, & sola illa media, quæ virtualiter sunt volita per illam volitionem gloriæ, ut finis; & cum illa volitio facta fuerit ex meritis Christi, immò, & Immaculatæ Virginis Mariæ, ut dictum est; hinc, ut aliquid sit effectus prædestinationis propriæ, & rigorosæ, etiam requi-

ritur, quod detur ex meritis utriusque. Hoc supposito, per sequentes conclusiones breviter, quid nobis tenendum sit, resolvitur.

2 Conclusio 1. Omnia auxilia, tam interna, ut sunt divinæ inspirationes, & illustrationes coelestæ, quàm externa, ut sunt Conciones sacræ, miracula, & his similia, sunt effectus prædestinationis. Item gratia non solum finalis, sed etiam gratia interrupta per peccatum, quæ habet effectum in vitam æternam, est etiam effectus prædestinationis. Insuper ipsa glorificatio, seu positio gloriæ in executione, est etiam effectus prædestinationis. Hæc conclusio est fere communis omnium Theologorum. Probat. 1. ex illo Div. Pauli ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos & vocavit, quos vocavit, hos & justificavit, quos justificavit, hos & glorificavit.* Probat. 2. ratione; quidquid confertur prædestinatis ex vi præfinitionis efficacis intentivæ, est prædestinationis effectus: atqui glorificatio, vocatio, tam interna, quàm externa, & justificatio tam interrupta, quàm recuperata; & nunquam interrupta conferuntur in tempore ex vi illius præfinitionis intentivæ gloriæ: erg. omnia sunt effectus prædestinationis.

3 Argum. contra; non omnia

nia auxilia , quæ conferuntur prædestinatis conducunt ad vitam æternam : erg. non omnia auxilia illis concessa sunt effectus prædestinationis. Antecedens patet in auxilijs inefficacibus. Tum etiam , quia vocatio est communis reprobis , & prædestinatis ; sed effectus prædestinationis non sunt communes reprobis : erg. &c. Hoc etiam probat de auxilio efficaci , & de justificatione ; quia plures reprobi possunt esse in gratia ad tempus. Deinde effectus prædestinationis dantur omnibus prædestinatis : atqui vocationes non dantur parvulis : erg. &c. Præterea gratia interrupta , nisi reparetur , non conducit ad consecutionem gloriæ : erg. sola gratia restaurata , seu reparata , est effectus prædestinationis. Denique , nihil potest esse causa sui ipsius : sed glorificatio est prædestinatio : erg. prædestinatio non est causa glorificationis ; ac per consequens glorificatio non est effectus illius.

4 Respond. ad primum neg. antec. ad cujus primam probationem dicimus , adhuc auxilia inefficacia conducunt , & sunt ordinata ad vitam æternam , quantum est ex parte Dei conferentis ; quanvis ex parte creaturæ non cooperantis nihil operentur. Vel aliter respondet. cum nostro Smising. quod licet pro tunc non operentur , postea ope-

rantur , dum , scilicet , prædestinatus semel , iterum , atque iterum vocatus , has vocationes in memoriam revocans , dolet se illis non consensisse ; dolor autem iste conducit ad poenitentiam acrius exequendam , nec non ad majorem curam , & vigilantiam salutis : erg. auxilia inefficacia saltem remote , & mediatè conducunt in prædestinatis ad gloriam consequendam. Ad 2. probationem respondetur , quod vocatio , & justificatio , quæ datur prædestinatis , non est ejusdem rationis cum vocatione , & justificatione , quæ datur reprobis ; nam vocatio , & justificatio in prædestinatis habent duplicem connexionem cum gloria ; Prima est ; quia dantur prædestinatis ex vi illius præfinitionis efficaciis dandi gloriam ; & ideò appellantur secundum propositum : his , qui secundum propositum vocati sunt : altera connexio est , quod vocatio , & justificatio prædestinatorum verè influunt in beatitudinem , & effectivè illam assequuntur ; quod non habent vocationes , & justificationes reprovorum. Ad 3. probationem respondetur 1. neg. antec. quia de ratione effectus prædestinationis non est , quod detur omnibus prædestinatis , sed quod conferatur capacibus ex vi illius præfinitionis efficaciis dandi gloriam. Respond. 2 quod etiam

etiam parvuli vocantur, non in se ipsis, sed in parentibus, vel in eis, qui habent eorum curam, & ad Baptismum adducunt.

Ad aliud respondetur, quod gratia interrupta in prædestinatis semper conducit ad consecutionem gloriæ; quando interrupta, remotè conducit; quando restaurata verò proximè. Ratio est, qui jus illius gratiæ ad gloriam non fuit amissum per peccatum; sed tantum impeditum, & ita ablato impedimento reddit proximè idem jus; quia, juxta communem Theologorum sententiam, dona mortificata, non habent virtutem influendi in vitam æternam ex nova voluntate Dei, quæ intervenit in reparatione, sed ex voluntate Dei, qua primò electa, & collata sunt prædestinato ex vi illius efficacis præfinitionis intentivæ ad gloriam. Hac doctrina traditur expressè à D. August. lib. de Correc. & gratia, ubi ait: *Quicumque ab illa originali damnatione, divine gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quin eis procuretur audiendum Evangelium, & cum audierint, credunt, & in fide, qua per dilectionem operatur, usque in finem perseverent, & si quando exorbitant, emendentur.* Et infra: *Horum fides, qua per dilectionem operatur, aut omninò non deficit, aut si deficit, repa-*

ratur. Ecce qualiter Augustinus constituit effectus prædestinationis priorem vocationem, & justificationem, non aliter in his, qui ad tempus labuntur, & reparantur, ac in his, qui semper in bono perseverant.

6 Ad ultimum respondetur 1. neg. min. nam prædestinatio est illa præfinitio intentiva, qua Deus efficaciter intendit dare gloriam, ab hac procedit ad eligenda media, & positis medijs in executione, ponitur etiam ipsa glorificatio. Secundo respondetur, disting. maj. nihil potest esse causa sui ipsius, in eodem genere causæ, conc. in diverso genere causæ, nego. Gloria ergo in intentione est causa finalis mediorum, & media sunt causa moralis efficiens gloriæ: & cum causa causæ sit causa causati; si gloria in intentione est causa mediorum, & media sunt causa gloriæ: sequitur, quod gloria in intentione sit causa gloriæ in executione. Utraque responsio valdè consonat D. Paulo citato; quos prædestinavit, hos & vocavit, quos vocavit, justificavit, quos justificavit, glorificavit. Ex hucusque dictis inferitur, quod omnia Opera supernaturalia prædestinati sunt effectus prædestinationis, cum omnia illa conducant ad consecutionem gloriæ; quia omnia sunt habita ex præfinitione intentiva efficaci

gloria. Difficultas est, an talia opera meritoria sint etiam effectus prædestinationis, prout procedunt à creato libero arbitrio simul cum divina gratia? Pro qua, sit.

7. Conclusio 2. Opera supernaturalia, & meritoria, prout procedunt à libero arbitrio simul cum gratia, sunt effectus prædestinationis. Hæc conclusio est communis contra paucos. Prob. 1. ex D. August. lib. de *Bono Persev.* cap. 13. ubi ait: *Nos volumus, sed Deus in nobis operatur operari nostrum pro bona voluntate; hoc expedit credere, hoc est pium, hoc est verum, ut sit humilis, & submissa confessio, ut totum detur Deo*: erg. &c. Prob. 2. quia talia opera supernaturalia, adhuc sub formalitate, qua procedunt à libero arbitrio, subiiciuntur gratiæ efficaci auxiliorum: erg. adhuc sub tali formalitate inspecta, sunt effectus prædestinationis. Prob. anteced. quia Deus facit, ut faciamus; nam ut supra diximus, ex vi illius præfinitionis gloriæ, ut finis, præfinit etiam, vel anteceder, vel concomitanter nostra opera meritoria, & salutaria, tanquam media: erg. ex vi illius volitionis prædestinantis vult Deus opera nostra salutaria, non solum ut proveniunt à sua divina gratia, sed etiam ut

procedunt à libero nostro arbitrio.

8. Arg. contra; solum quod procedit à gratia, conducit ad vitam æternam: sed opera salutaria, & meritoria, prout procedunt à libero arbitrio non procedunt à gratia: erg. prout procedunt à libero arbitrio, non conducunt ad vitam æternam; ac per consequens non sunt effectus prædestinationis. Resp. disting. maj. solum quod procedit à gratia, vel formaliter, vel concomitanter, conc. solum quod procedit à gratia formaliter tantum, neg. disting. etiam min; opera salutaria, prout procedunt à libero arbitrio, non procedunt à gratia formaliter, conc. concomitanter, neg. & neg. consequent. Etenim, cum talia opera meritoria sint supernaturalia, effective, & in re dependent à gratia, & dependent à nostra voluntate; nam gratia adjuvatur à voluntate, & voluntas movetur à gratia: Unde opera meritoria, & supernaturalia procedunt totaliter à gratia, & procedunt totaliter à voluntate; nam concurrunt una, & eadem indivisibili actione, quanvis per accommodationem supernaturalitas tribuatur gratiæ, & libertas voluntati. Deinde, nulla ratio considerari potest in prædictis operibus, quæ non dependeat à gratia, ut movente vo-

luntatem ; & à voluntate , ut mota à gratia. Præterea , *qui fecit nos , sine nobis , non salvabit nos , sine nobis ;* neque coronabitur , nisi qui legitime certaverit : erg. &c.

9 Conclusio 3. Esse naturale prædestinati , non est effectus prædestinationis illius. Probat-ur , nam effectus prædestinatio- nis debet esse volitus , pro poste- riori ad illam : atqui esse natu- rale prædestinati , non est voli- tum à Deo , pro posteriori ad ip- sius prædestinationem : erg. &c. Major patet , nam omnis effec- tus est posterior sua causa. Prob. min. ex supradictis cum Subtil. Doct. in 1. d. 41. q. unic. quod prius fuit volitus Petrus à Deo in esse existentia , & postea vo- luit illi gloriam : atqui hæc voli- tio gloriæ fuit prædestinatio Pe- tri : erg. esse naturale , seu exis- tentia Petri , non fuit volitum à Deo pro posteriori ad ipsius prædestinationem , sed potius an- te illam. Præterea volitio finis *cui* , est ante volitionem finis *cujus* , seu *qui* : sed volitio , qua Deus vult esse naturale , seu exis- tentia , est volitio finis *cui* , & volitio , qua vult gloriam , est volitio finis *cujus* , seu *qui* : erg. &c. Insuper subjectum cujus- cumque providentia supponitur ad illam ; sed prædestinatio est species providentia : erg. ejus subjectum supponitur ad illam ;

ac per consequens non est effec- tus illius. Hoc est valde confor- me Doctrina Divi Pauli ad Ro- manos 8. *quos præfivit , præ- destinavit* : id est prius fuit præ- visum subjectum prædestinatio- nis , quam prædestinaretur.

10 Arg. contra ; quidquid conducit ad consequendam glo- riam , est effectus prædestinatio- nis : sed esse naturale prædesti- nati , conducit ad consequendam gloriam : erg. &c. Prob. min. esse naturale prædestinati est constitutum ex anima , & corpo- re , & simul cum gratia habet anima opera meritoria , quibus coadjubando corpus fit partic- eps suæ respectiva gloriæ : sed opera meritoria conducunt ad consequendam gloriam : erg. & causa illorum. Confirm. quia esse naturale prædestinati , potest sti- mulare prædestinatum ad refe- rendas Deo gratiarum actiones : erg. conducit ad consequendam gloriam ; ac per consequens est effectus prædestinationis. Resp. 1. neg. maj. quia ut sæpe dixi- mus , subjectum cujuscumque providentia , non est effectus illius ; & tamen conducit ad providentiam , ita ut sine illo nequeat dari providentia de illo. Resp. 2. disting. maj. quidquid conducit ad consequendam glo- riam , est effectus prædestinatio- nis , si conducit tanquam me- dium volitum ex vi illius , conc-

si conducit tanquam subiectum prius volitum, neg. Et eodem modo distincta minori, neg. consequ. Et similiter respondet. ad confirmationem.

11. Argu. 2. Bonum ingenium, seu bona indoles sunt effectus prædestinationis: Sed ista identificantur cum esse existentia, seu cum substantia prædestinati: erg. substantia prædestinati, seu esse existentia illius, est effectus suæ prædestinationis. Confirmatur: nasci tali tempore, tali tempore mori, à talibus parentibus generari, & in tali loco vivere, sunt effectus prædestinationis: sed ab his omnibus pender esse naturale, seu substantia prædestinati: erg. substantia, seu esse naturale prædestinati, est etiam effectus suæ prædestinationis. Urgetur, natiuitas unius hominis potest esse effectus prædestinationis alterius, sic, v.g. natiuitas Immaculatæ Virg. Mariæ, dicitur effectus prædestinationis Christi: g. natiuitas cuiuscunque prædestinati potest esse, & est effectus suæ prædestinationis.

12. Ante responsonem est notandum, quod nihil naturale potest esse positiva dispositio, nec proximè, nec remote ad consequendam vitam æternam. Hæc doctrina est definita ab Ecclesia in Conc. Arausic. 2. can. 25. & alibi sæpè, & in Trident. sess. 6. c. 5. & 8. illamque concordi-

ter docuerunt Sancti PP. contra Pelagium, & Semipelagianos. Unde Augustinus *lib. 1. ad Simplician. q. 2.* inquit, nec bonum ingenium, nec minora peccata, neque honestas disciplinas esse rationem, propter quam uni potius, quam alteri gratia datur. Nihilominus negare non potest, prædicta dona naturalia aliquomodo in servire ad facilius simul cum gratia exercenda opera meritoria: quod etiam docet D. Augustin. *de Bono perseverantia, cap. 14.* Apparet, inquit, habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentia, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant. Ratio est, quia gratia non est tota, & sola ratio operationis meritoria, sed ex illa, & potentij rationalibus completur unum integrum principium actus supernaturalis, qui conducit ad vitam æternam. Et experientia constat, quod qui sunt bonæ indolis, & boni ingenij non ita resistunt correptioni, nec ita petulanter commitunt peccata, sicut qui sunt malæ indolis; quia perver- si difficilè corriguntur, inquit Spiritus-sanctus; & pravam ingenium, geniumque malum ad plura scelera committenda jubant. Ergo prædicta dona saltem negativè sunt dispositiones ad consequendam vitam æternam

nam facilius; hoc est, non sunt positivæ dispositiones, sed nec habent tantam indispositionem, & repugnantiam, quantam habent contraria.

13 Resp. nunc ad 1. argumentum disting. maj. bonum ingenium, bonumque genium, seu bona indoles sunt effectus prædestinationis, si sumantur radicaliter, & remotè, neg. si sumantur proximè, & formaliter, subdisting. sunt effectus prædestinationis imperativè, ordinativè, & per accidens, conc. elicitive propriè, & per se, neg. Et similiter distincta minori negatur conseq. Etenim, bonum ingenium, & bona indoles si sumantur radicaliter identificantur cum esse naturali hominis, & ut sic, sicut tale esse antecedit prædestinationem tanquam subjectum, ita similiter bonum ingenium, & bona indoles. At verò, si sumantur proximè, & formaliter non ita identificantur cum esse essentiali hominis; nam sic accidentaliter illi conveniunt, cum possint adesse, & abesse absque hominis corruptione, ut patet si quis boni ingenij, & bona indoles cadit in amentiam. Unde si sumuntur formaliter dicunt quandam expeditionem, & aptiorem utrumque potentiarum dependentem ab organis corporis, à temperie aeris, loci, alimenti, &c. quæ omnia cum sint

merè naturalia non sunt à Deo prædestinante, sed à Deo, ut Authore naturæ; & ut prædestinante ordinantur ad consequentiam gloriæ prædestinatæ. In hoc ergo sensu dicimus, quod hæc, & alia dona ordinis naturalis sunt elicitive effectus providentiæ naturalis; imperativè tamen, & ordinativè possunt esse effectus providentiæ supernaturalis, seu prædestinationis; quia sic sumpta decernuntur à Deo post præfinitionem intentivam gloriæ; immò, & quam plurima post prævisionem peccati Adami, & post præfinitionem Christi in carne passibili.

14 Ad confirmat. responder. similiter, quod nasci tali tempore, à talibus Parentibus, tali loco, & tali tempore, & loco mori fuerunt præfinita post prævisionem peccati; quia si peccatum non esset, reprobi non nascerentur; & tunc multi electi, qui ab ipsis, vel ex ipsis nunc nascuntur, nascerentur ex alijs electis; & mors per peccatum introivit in mundum. Unde omnia ista benè potuerunt ordinari à Deo ad consequendam gloriam post præfinitionem ipsius gloriæ; non tamen esse simpliciter, seu substantiale prædestinati, quod semper supponitur ad prædestinationem tanquam subjectum illius. Similiter resp. ad

ultimum; quia nativitas unius potest præfiniri à Deo post prædestinationem alterius, & ordinare illam ad consequendam aliquam gloriam; sed proprium unius cujusque esse semper præsupponitur ad suam propriam prædestinationem; ac per consequens nequit esse effectus illius.

15 Conclusio 4. permissio peccati, non est effectus prædestinationis. Hæc conclusio est juxta, & contra plures Theologos. Probatur illis probationibus quibus supra probavimus, bona occasionata ex peccato, & indispensabiliter connexa cum illo non posse præfiniri à Deo ante absolutam prævisionem peccati, sed post ipsam; sicut post prævisionem peccati Adami, præfinivit in Christo munus Redemptoris sublebativi; nam ex prævisione alicujus boni tenetur Deus præfinire quidquid cum ejus executione est connexum; atque ita teneretur Deus ex se ipso, & ante prævisionem pravæ volitionis creata, ad positionem illius, & esset author peccati: ergo similiter nequit dici, quod permissio peccati sit effectus prædestinationis; quia cum sit author omnium effectuum, quos vult ex amore prædestinationis, sequeretur esse authorem peccati. Confr. quod est impeditivum finis voliti, nequit esse effectus volitionis vo-

lentis finem: atqui permissio peccati, & peccatum (quod non esset, si permissio non esset) sunt impedimentum finis voliti per prædestinationem: ergo. &c. Videantur dicta loco citato.

16 Argum. contra ex Div. Paul. ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; ubi glossa, *etiam peccata*, quatenus sunt materia exercendæ virtutis, humilitatis, &c. Et Div. Aug. 14. *de Civit. Dei*, cap. 13. *Audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderunt. Salubrius enim Petrus sibi displicuit quando flevit, quam sibi placuit quando præsumpsit.* Id ipsum sonant quàm plurimæ aliæ autoritates, tam Sacræ Scripturæ, quàm SS. PP. ergo permissio peccati est effectus prædestinationis. Resp. 1. neg. consequ. quia non omnia, quæ cooperantur in bonum prædestinatorum sunt effectus prædestinationis illorum. Hoc est petitio principij, & in hoc principio semper stamus; quia juxta Subt. Magist. Deus præscit peccata, quia præscit se cooperari; & scit se cooperari ad illa, quia vult cooperari, & vult cooperari, quia voluit voluntatem creatam agere motus suos, ut sic exerceat munus primæ, cum sit universalis causa: nunquam

autem vult Deus permissionem peccati ex vi volitionis prædestinantis, quod erat necessarium, ut prædestinationis effectus esset.

17 Resp. 2. disting. consequens; permissio peccati in prædictis circumstantijs est effectus prædestinationis indirecte, mediatè, valde improprie, & per accidens, conc. proprie, directe, immediate, & per se, neg. Etenim, ante prævisionem peccati, tam Luciferi, quàm Adam, fuerunt prædestinati tam Angeli, quàm homines ad gloriam in certis, ac determinatis gradibus gloriæ, ut inquit Subtilis. Doct. ex hac volitione prædestinativa fuerunt virtualiter præfinita merita, etiam in gradibus correspondentibus; & sicut Angeli posuerunt illa in executione, absque inmixtione peccatorum, pœnitentiæ, & martyrij, &c. ita posuissent homines, si non peccavisset Adamus: hæc autem merita essent effectus prædestinationis directe, immediate, & per se, sicut fuerunt merita Angelorum: cur? quia nulla alia volitione Dei interposita, ad alium rerum ordine pertinente, ex vi primæ illius volitionis prædestinativæ, fuissent à Deo præfinita, volita, & disposita, tanquam beneficia orta ex illo primo beneficio à Deo antecedenter, ex se, & gratuito prævolito. Peccavit Ada-

mus, & peccaverunt alij homines; prævidit Deus omnia peccata, & omnes savitias Tyrannorum in martyres, quia isti defendebant, prædicabant justitiam, & veritatem; & tunc præfinit meritum martyrum, & pœnitentiam peccatorum in prædestinatis, & ista opera occasionata ex peccatis ordinavit ad merendam præfinitam gloriam, & hæc merita subrogavit loco illorum meritorum, quæ in materia aliarum virtutum independentium à peccato, habuissent, si peccata non fuissent.

18 Ecce quot intermisiones fuerunt, quotque volitiones permixtæ Dei præferunt, spectantes ad ordinem providentiæ naturalis, & generalis, qua decrevit relinquere hominem in manu consilij sui, & non impedire, seu permittere motus probos suos; & postea ex ejus infinita sapientia, omnipotentia, & providentia speciali erga electos, eliciens oleum de saxo durissimo, ut ait Scriptura Deut. 32. faciens ex malis bona, jam quod homines ex bonis faciunt mala, disposuit, quod etiam peccata cooperentur in bonum prædestinatis suis, eliciens in aliquibus majorem humilitatem post lapsum, ut in David: bonum mihi, quia humiliasti me: in alijs patientiam martyrum; in alijs pœnitentiam; & pro om-

nibus mortem Christi : ergo de primo ad ultimum omnia ista sunt media ad consequendam gloriam occasionaliter subrogata , indirecta , mediata , & per accidens , occasione accepta ex fine adimplendi munus causæ primæ , & universalis , & ex condescensione cum libertate creata ; non verò immediate , per se , & ex complacentia illius specialissimæ volitionis , qua præfinit Angelis , & hominibus electis gloriam. Cum hac doctrina responderetur ad omnes Authoritates , stando semper , quod Deus ex se , & antecedenter non vult aliquod bonum ex quo necessario , & indispensabiliter sequatur malum.

19 Sed ut pœnitens omnis æquivocatio tollatur , replicabis : gratia primò data , & per peccatum interrupta , & gratia per pœnitentiam restituta procedunt ab illa eademmet voluntate primaria , & efficaci dandi gloriam ; ergo , & bona simpliciter talia , seu immediata , & bona occasionata procedunt ab illa , & eademmet voluntate primaria dandi gloriam : ergo , & permissio peccati , ex quo occasionantur talia bona procedit ab eadem primaria voluntate dandi gloriam. Resp. neg. ultimam consequentiam ; nam voluntas efficax dandi gloriam electis , est voluntas specialissima ; voluntas

verò permissiva peccati , & voluntas cooperandi ad materiale illius , est voluntas generalissima concurrendi ad omnes operationes causæ secundæ. Concedimus autem , quod gratia interrupta , & gratia reparata ; & similiter bona simpliciter talia , & bona occasionata , omnia procedunt ab illa primaria efficaci voluntate dandi gloriam nam per illam volitionem expressam dandi gloriam fuerunt virtualiter volita omnia merita , quibus consequenda erat talis gloria : & cum non minus consequatur per gratiam reparatam , & per merita occasionata , quam per primam gratiam , & per merita simpliciter talia , & immediata ; hinc est , quod in illa prima volitione includitur volitio reparandi , si opus fuerit , & ex vi illius tollitur impedimentum peccati ; ideò etiam concedi potest , quod merita occasionata , & gratia recuperata sunt per se effectus prædestinationis ; sed non per se simpliciter , sed per se occasionaliter , & mediatè , quia mediante peccato , & occasione illius fuerunt præfinita ad reparandam consequentiam finis illius primæ volitionis ; attamen cum hæc prima specialissima volitio dandi gloriam non petat per se permissionem peccatorum , nec peccata , (utpotè impeditiva sui finis) nec insuper pe-

petit per se, quæ occasionatur ex permissione peccatorum, & ex peccatis: ergo permissio peccati valde improprijssimè, valdeque remotè potest appellari effectus prædestinationis; quatenus, nempe, est occasio, ut subrogentur pro primis immediatis, & directis effectivus, seu medijs, alia media, seu alij effectus.

§. UNICO.

DUBITABIS, AN SINT,

& quæ signa prædestinationis?

20 **A** Nte resolutionem, est supponendum, neminem absque revelatione posse scire, certò, & infallibilitèr se esse de numero prædestinatorum, nec quantus sit numerus illorum. Est de fide, ut constet ex *Trident. sess. 6. cap. 12. & 16. & cap. 15. & 16.* contra Calvinum, & alios Hæreticos, asserentes, omnes fideles teneri credere fide divina se esse prædestinatos. Contra quos definit Tridentinum: „ Si quis, mag- „ num illud perseverantiæ do- „ num, se certo habiturum, ab- „ sojuncta, & infallibili certitudi- „ ne dixerit, nisi hoc speciali „ revelatione didicerit, anathe- „ ma sit. Hoc ipsum colligitur ex Sacra Scriptura, Eclesi. cap. 9. „ Nescit homo, utrùm amo-

„ re, an odio dignus sit, &c. „ sed omnia in futurum servan- „ tur incerta. Hoc intelligitur de odio finali, & æterno; nam de odio temporali benè scit dum est in peccato mortali. „ Et ad Philipens. 2. cum metu, & tremore „ salutem vestram operamini: & „ qui se existimat stare, videat, „ nè cadat. Ratio est, quia prædestinatio à sola Dei voluntate pendet, & quæ ira sunt, sciri non possunt, nisi ipse revelet. Deinde nostra mater Ecclesia canit: „ Deus, cui soli cognitus „ est numerus prædestinatorum „ in superna felicitate locandus.

21 His non obstantibus, aliqua signa extant, medijs quibus, potest conjecturalitèr cognosci, aliquem esse, vel non esse de numero prædestinatorum; nam talia signa, & indicia si in homine perseverant, & cum illis homo moritur, satis manifestant felicissimam ejus sortem, ut inquit D. Bernardus Sermone 1. in Septuag. his verbis: *Propter hoc data sunt signa quedam, & indicia manifesta salutis, ut indubitabile sit, eum esse de numero electorum, in quo ea signa permanserint, quibus signis electis consolatio ministratur, & subtrahitur reprobis excusatio.*

22 Primum igitur signum est simplicitas, & animi candor, ductilitas, & docilitas; quia cum Christus, qui est princeps prædest.

destinatorum, dicatur pastor bonus, & prædestinati oves ejus; & agnorum, & ovium sit quasi character, esse simplices, & ductiles; propterea docilitas, simplicitas, & candor sunt signa prædestinationis. Secundum signum est, & valde magnum cordialis affectio erga Immaculatam Virginem Mariam, ut Alanus de Rupe in Psalterio Virginis cap. 11. per hæc verba: *Habentibus devotionem ad hanc Deiparam, signum est ordinis electionis, & prædestinationis per magnum ad gloriam.* Et Anselm. cap. 4. de Excellent. Virg. ait: *Cui concessum fuerit sæpe dulci studio posse cogitare de illa, magnum promerendæ salutis indicium est.* Et idem Anselm. apud Sanctum Antoninum, 4. parte, cap. 14. §. 7. *Sicut impossibile est, ut illi, à quibus oculos sue misericordie avertit, salventur; ita necessarium est, ut hi, ad quos convertit oculos suos, pro eis advocans, justificentur, & glorificentur.* Et Ecclesia illi tribuit illud Proverb. 8. versic. 35. & 36. *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino; qui autem in me peccaverit, ladet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.* Et Seraph. noster Doct. S. Buenavent. in spec. cap. 7. inquit: *Sicut, O Beatissima Virgo! Omnis à te aversus, necesse est, ut intereat; ita omnis ad te*

Tom. I.

conversus, & à te respectus, impossibile est, ut pereat. Insuper Eccles. 24. *In electis meis mitte radices, & qui elucidant me vitam æternam habebunt.* Denique (omittendo alia innumera testimonia) ex illo 3. Reg. cap. 2. ubi ait Salomon ad Sacerdotem Abiathar: *Et quidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini.* Ob quod Ossorius tomo 4. ait: *Multi in inferno jam essent detrusi, nisi hanc portassent arcam in corde suo.*

23. Terrium signum est oratio continua, ut patet ex Psal. 65. *Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam à me.* Supra quæ verba ait Aug. *Cum videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est à te amota misericordia ejus.* Quartum signum est Humilitas; nam ut ait Gregor. lib. 34. moral. circa finem: *Quia Redemptor noster corda regit humilium, Leviathan Rex superbiorum, apertè cognoscimus, quod evidentissimum reproborum signum est superbia; & e contra humilitas electorum.* Et Math. 24. *Qui se humiliat, exaltabitur.* Signum 5. prædestinationis est, humilis resignatio in divina voluntate; undè ait Novarinus lib. de Divino amore capit. 22. *Quadam prædestinati nota est, a quo animo ferre, se*

Ecc

neq.

nescire esse prædestinatum. Signum 6. est, libenter audire verbum Dei, & delectari plasticis spiritualibus, Joann. 8. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Beati, qui audiunt verbum Dei, &c.* Unde S. Bernardus serm. 1. in Septuages. inquit: *Inter ea, quæ fiduciam præstant, & materiam spei, unum illud maximum est, de quo nunc capimus loqui; Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Signum 7. est, injurias condonare, & inimicos diligere: *Diligite inimicos vestros, benè facite his, qui oderunt vos; orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, ut sitis filij Patris vestri, qui in Cælis est.* Math. 5. vers. 44. *Diligite inimicos vestros* (inquit S. Aug. tract. 5. epistolæ Joann.) *nam dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios diaboli.* Hinc etiam est charitas fraterna: in hoc cognoscent omnes (inquit Christus Joannis 13.) quia discipuli mei estis, si adinvicem diligatis.

24 Signum 8. prædestinationis est, compassio, & misericordia in Pauperes, & egenos, Psal. 40. *Beatus qui intelligit super egenam, & pauperem.* Et S. Petrus Chrysolog. serm. 8. de Jejunio, & eleemolina: *Dicetur causam in judicio Dei, patronam tibi misericordiam, per quam liberari possis, assume. Qui de patrocínio misericordie certus est, de venia sit securus, de ab-*

solutione non dubitet. Misericordia non solum causam prævenit, anticipat cognitorem, sed etiam sententiam revocat, absolvit addictos :: fratres, per misericordias pauperum misericordiam paremus, ut possimus esse de poena liberi, de salute securi, &c. Signum 9. est, adversa fortuna, tribulationes, ærumnæ, afflictiones, persecutiones, morbi, & quæcumque alia mala libenter, & cum patientia pro Deo tolerata: *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui.* De Christo Lucæ 24. vers. 26. dicitur: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Unde S. Cyprianus, serm. 3. de Bono patientiæ: *Nihil aliud magis injustos discernit, & justos, quàm quod in adversis per impatentiam perjurat, & blasphemat injustus; patientia autem justus probatur.* Et S. Gregor. Magnus, 26. moralium, capit. 17. *Electorum namque est hic conteri, ut ad præmia debeant æternæ hereditatis erudiri :: eant ergo nunc reprobi, & voluptatum suarum desideria multa iniquitatem consumant; atque eò temporalia flagilla non sentiant, quò æterna supplicia expectant.* Et lib. 10. cap. 17. *Sæpe contingit, ut electus quisque, qui ad æternam felicitatem ducitur continua hic adversitate deprimatur.*

25 Signum 10. prædestinationis est, vocatio ad Religionem, ut ostendit Hieronymus Platus, de Bono status Religiosi, lib. 1. cap. 32. ubi citat Laurentium Justin. dicentem: *Magnum quippè electionis indicium est hujus fraternitatis habere consortium.* Idem docet S. Bernardus, serm. 7. in festo Pentecostes, ibi enim labores, vigilias, macerationes, & similes observantias religiosorum pro signis prædestinationis assignat. Colligitur etiam ex 1. lib. Reg. cap. 1. ubi habetur: „Si Deus „nos perdere voluisset, sacrifici- „tia de manibus nostris (qua- „lia sunt vota) non accepisset, &c. Et Lucæ 18. vers. 29. & 30. ait Christus D. „Amen dico vo- „bis, nemo est, qui relinquit „domum, aut Parentes, aut „Fratres, aut uxorem, aut fi- „lios propter regnum Dei, & „non recipiat multò plura in „hoc tempore, & in sæculo ven- „turo vitam æternam.

26 Denique, omittendo alia quamplurima, apud RR. videntur, etiam sunt signa octo beatitudines Evangelicæ, quas Christus D. docuit Matthæi 5. „Beati pauperes spiritu, quo- „niam ipsorum est Regnum Cæ- „lorum. Beati mites quoniam ip- „si possidebunt terram. Beati qui „lugent. Beati qui esuriunt, & „sitiunt iustitiam. Beati miseri- „cordes. Beati mundo corde.

„Beati pacifici. Beati qui per- „secutionem patiuntur propter „iustitiam. Videat nunc se ip- „sum unusquisque, & secundum „signa, quæ ex dictis in se ipso „experiatur, poterit esse magis, „vel minus securus de sua prædes- „tinatione. Quavis tamen omnia „præfata signa habeat, sine reve- „latione nunquam habebit secu- „ritatem infallibilem, sed solum „moralem quandam certitudi- „nem, & fiduciam; nam etiam „si pro nunc bene vivat, & usque „nunc omnia signa habeat, sem- „per debet cum metu, & tremore „suam salutem operari; quia „nemo scit, an sit perseveraturus, „& perseverantia finalis est abso- „lutè necessaria ad consequendam „gloriam. Sed quænam eis esse „poterit consolatio inter spem, & „metum, qui nullum electionis „sux testimonium, aut signum ex- „periuntur? Cuilibet istorum in- „quit Augustinus: *Si non est præ- „destinatus, fac ut prædestineris.* Hoc est, si nondum in te sentis „signa prædestinationis, fac, ut „experiaris. Vel aliter: Si es in- „quietus, nullam securitatem ha- „bens de tua prædestinatione, ser- „va mandata: hoc fac, & vives: „fac semper bona opera, adim- „ple omnes tuas obligationes; „exequere quæ in præfatis signis „continentur, & sume tibi mora- „lem certitudinem tuæ prædes- „tinationis; quiesce in tuis scrupu- „lis, non sis inquietus, nec per- „

turbatus ; nam securè vitam æternam habebis. In hoc sensu intelligitur etiam S. Petrus, dum inquit : *Sattagite , ut per bona opera certam vestram vocationem , & electionem faciatis.* Et aliæ hujusmodi autoritates : Sicut per oppositum intelliguntur aliæ , quibus oramus Deum , ut ab æterna damnatione eripiamur , & in electorum grege numeremur : nam ut Apostolus 2.

Chorinth. 1. inquit : *Gloria nostra hæc est , testimonium conscientie nostræ ;* quia nostra conscientia secundum opera clamat ; ex bonis operibus dat testimonium gloriæ ; ex malis verò testimonium damnationis : & benè petimus , atque oramus , ut Deus misereatur nostri , & per suam gratiam nos eripiat ab hoc malo testimonio , & colloceat in bono.

TRACTATUS III.

DISPUTAT. II.

DE REPROBATIONE IMPIORUM.

SUPPOSITIS dictis in initio præcedentis Disputationis, quæ ferè omnia hic applicari possunt; nunc quæ specialia reprobationis sunt , breviter resolvemus. Pro quibus sit.

QUÆST. I.

QUALITER PRÆFINITIO divina se habeat ad reprobationem?

IRRO intelligentia quæstionis notandum est 1. quod hoc nomen *reprobatio*, habet triplicem significationem in Sacra Scriptura ; primò enim significat dissensum , quo aliqua res non judicatur apta ad aliquem finem , ut Psalm. 32. *Deus reprobovit consilia Principum;*

& ad Corinth. 1. *Prudentiam prudentium reprobo* ; id est non assentiam, neque approbo eorum judicia ; & in hoc sensu opponitur reprobatio approbationi intellectus , & ad intellectum pertinent , tam approbatio, quam reprobatio. Secundo , significat *non electionem*, seu *negationem electionis* ad aliquod bonum , juxta illud Psalm. 117. *Lapidem reproboverunt adificantes* &c. Et sic opponitur contradictoriè electioni ad gloriam , & gratiam , in qua electione , seu præfinitione diximus consistere prædestinationem secundum ordinem intentionis : in hoc sensu pertinet reprobatio ad voluntatem , sicut electio , seu præfinitio , cujus est negatio.

Ter-

Tertio significat positivam ordinationem, & deputationem ad malum poenæ; juxta illud ad Corinth. 1. *Ne cum alijs prædicaverim, ipse reprobus efficiar: & sic opponitur contrarie reprobatio electioni ad gratiam, & gloriam.*

2. Notandum est 2. quod in Deo datur duplex reprobatio, *positiva*, scilicet, una, & *negativa* alia. Reprobatio *positiva* est præfinitio, seu volitio Dei, qua positivè excludit reprobos à gloria, & eos destinat ad inferni poenas. Reprobatio *negativa* non est aliqua præfinitio, seu volitio positiva, sed pura negatio præfinitionis efficacis ad gloriam, & pura negatio efficacis electionis ad gratiam; quam negativam reprobationem expressè tenet Subt. Doct. in 1. d. 41. quæst. unic. §. Contra istud, vers. dici potest: *Quod in isto primo instanti nihil vult Judæ, sed tantum est ibi negatio volitionis gloriæ. Et similiter quasi in secundo instanti nature quando vult Petro gratiam, adhuc nullus actus positivus voluntatis divine est circa Judam, sed tantum negativus.* Et in 3. d. 19. quæst. unic. §. In ista quæstione, vers. Quantum ad primum, inquit: *In 3. signo prædestinavit hos ad gloriam, & gratiam, & circa alios habuit actum negativum, non prædestinandi: ergo*

cenfet Marian. Doct. dari reprobationem negativam; quia in illis signis se habuit Deus suspensivè, nec positivè præfinitendo ad gloriam, nec positivè excludendo ab illa, nec positive destinando ad poenam.

3. Nunc autem est difficultas, an sicut præfinitio ad gloriam fuit ante prævisa merita; ita pariter reprobatio, tam negativa, quam positiva fuerit ante prævisa demerita, vel concomitantèr, vel subsequenter? Circa quàm difficultatem AA. qui defendunt post prædestinationem, seu prædestinationem post prævisa merita, inquirunt, quod etiam reprobatio est præfinita post prævisa demerita; immò negant dari reprobationem negativam; nam inquirunt, quod nulla facta fuit discretio inter electos, & non electos ante meritum, & demeritorum prævisionem: unde pro eodem signo, quo Deus quosdam præfinitivit efficaciter ad gloriam ex prævisis gratiæ meritis, alios pariter ab eadem gloria præfinitivit positivè excludere ob prævisa demerita, vel ob originale peccatum; & pro eodem signo, quo electis decrevit gratiam efficacem, alijs præfinitivit gratiam sufficientem, & à gratia efficaci positivè exclusit. Quàm sententiam defendit etiam ex Scotis Faber in 1. disput. 59. cap. 1. num. 14. apud

Mastr. hic, artic. 3. num. 257.
& Durand. tom. 1. tract. 5. dis-
puta. 2. quaest. 1. apud Bezerra hic,
quaest. 2. §. 1. num. 33.

4 Inter Autores verò, qui
nobiscum propugnant ante præ-
destinationem, seu præfinitionem
ad gloriam, & gratiam ante præ-
visa merita, est gravis dissensio
circa hanc difficultatem; nam
aliqui defendunt, quod repro-
batio, tam positiva, quam ne-
gativa fuit præfinita ante prævi-
sionem demeritorum; alij econ-
tra defendunt, reprobationem
positivam factam fuisse post præ-
visionem peccatorum persona-
lium; negativam autem post
prævisionem, & ex prævisione
peccati originalis. Scotistæ com-
muniter, tam antiquiores,
quàm RR. tenent cum Subt.
Doct. citato, reprobationem ne-
gativam fuisse ante prævisa de-
merita; positivam verò post de-
merita prævisa. Cum quibus, sit

5 Conclusio 1. Reprobatio
negativa fuit ante prævisa de-
merita reprobatorum. Probat. ex D.
Paulo ad Rom. 9. dicente: „ Cum
„ enim nondum nati fuissent,
„ aut aliquid boni, aut mali
„ egissent (ut secundum electio-
„ nem propositum Dei maneret)
„ non ex operibus, sed ex vo-
„ cante dictum est ei: quia ma-
„ jor serviet minori; sicut scrip-
„ tum est: Jacob dilexi, Esau
„ autem odio habui. In quibus

verbis loquitur Apostolus sub
metaphora de prædestinatione
electorum ante prævisa merita,
& de non prædestinatione, seu
de reprobatione negativa repro-
batorum ante prævisa demerita,
ut satis aperè insinuat ipse Apost.
nam sibi objicit: „ Numquid
„ iniquitas est apud Deum?
Nempè, quod Jacob, & non
Esau elegerit. Et responderet:
„ Misereatur cujus vult, & quem
„ vult indignat. An non habet
„ potestatem figulus luti ex ea-
„ dem massa facere aliud qui-
„ dem vas in honorem, aliud
„ verò in contumeliam? Et con-
cludit, quasi totum imperferu-
tabile relinquendo (verba sunt
Scoti), „ ò altitudo divitiarum
„ sapientiæ, & scientiæ Dei! Et
„ quis novit sensum Domini,
„ aut quis consiliarius ejus fuit?
Atqui prædictus locus nequit in-
telligi de reprobatione positiva;
quia hæc subsequitur, & præfinita
fuit post demeritum, ut con-
clusionem sequenti dicemus: ergo
intelligitur de odio negativo,
seu denegativa reprobatione;
quam reducit Paulus in merum
Dei beneplacitum. Sic etiam plu-
res Expositores explicant, illud
Lucæ 14. Si quis venit ad me, &
non odit Patrem suum, hoc est,
& non desinit voluntariè, & li-
berè amare illum, non potest
meus esse discipulus. Et Joann.
12. qui odit animam suam in
hoc

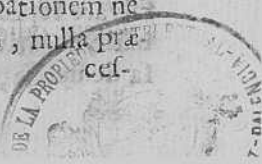
hoc mundo, hoc est, qui non diligit, sen non amat, in vitam æternam custodit eam. Sic ergo Deus Esau; & omnes non electos odio habuit ante prævisa demerita, id est, non dilexit, sen minus dilexit quam electos.

6 Nec ex hoc inferas (inquit Subt. Doct. ubi supra) Deum esse acceptatorem personarum; implicat enim in Deo acceptatio personarum; quia quando aliqua duo sunt æquè volibilia, & ordinabilia ad aliquem finem, & ex parte sui habent rationem illam, propter quam sunt volenda ab aliqua voluntate, voluntas præacceptans unum illorum alteri ad illum finem, peccat secundum acceptationem personarum; talis est autem omnis voluntas creata, quia respectu illius bonitas amabilis est ratio rectè amandi. Non sic voluntas increata respectu alicujus boni alterius ab essentia sua. Nullum enim aliud bonum (quia bonum) ideò amatur ab illa voluntate, sed èconverso, & ideò non potest acceptare personas, quia non est in eis bonitas, quæ sit sibi ratio amandi.

7 Confirmatur ex D. Aug. qui sic frequenter exponit prædictum locum Pauli, & tractatu 26. in Joann. inquit: Cùm hunc trahat, illum non trahat? Noli judicare, si non vis errare. Et Epist. 105. circa medium: Cur

autem istum potius quam illum liberet? Scrutetur, qui potest, judiciorum ejus, tam magnum profundum; verum tamen caveat præcipitum. Idem habet, cap. 9. de Prædest. Sanctorum, & alibi, sæpè, exclamans cum Apostolo: ò altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Ergo reprobatio negativa non supponit causam, ex parte reprobi, ac per consequens refunditur in solum incomprehensibile beneplacitum Dei.

8 Urgetur hoc: Deus est ita supremus gloriæ Dominus, sicut est Dominus supremus gratiæ efficacis: atqui ante prævisa demerita negat, seu non concedit gratiam efficacem: ergo similiter poterit denegare, seu non concedere efficaciter gloriam ante prævisa demerita. Major cum consequentia tenet, & minor patet in nostro primo parente, cui ante prævisum demeritum, negavit, seu non dedit illi gratiam efficacem ad evitandum primum peccatum, scilicet, originale. Patet etiam in Angelis malis, in quibus nullum fuit prævisum peccatum nec actuale, nec originale, in signo illo, in quo positivè præsinivit unos ad gloriam, & negativè se habuit circa alios: ergo sicut ad reprobationem negativam Angelorum, nulla præ-

cessit culpa, neque præcessit ad reprobationem purè negativam hominum.

9 Arg. 1. perditio hominis in eo principaliter consistit, quod non sit ordinatus ad gloriam efficaciter: sed negativa reprobatio est non ordinatio ad gloriam efficaciter. Ergo perditio hominis consistit principaliter in negativa reprobatione. Subsumo, atqui perditio hominis consistit in suis demeritis: ergo negativa reprobatio est ex demeritis prævisis. Minor subsumpta probat. ex illo *Offex perditio tua ex te, Israel.* Et ex illo D. Petri, *Deus neminem vult perire: ergo.* &c. Confirm. Deus neminem deserit; nisi prius deferatur ab ipso, sed reprobare negativè aliquem, est illum deferere: g. Deus non reprobatur negativè aliquem, quin prius deferatur. Atqui deferere Deum, est peccatum: ergo Deus neminem reprobatur negativè ante prævisionem peccati. Urgetur: nequeunt in Deo admitti simul velle, & non velle aliquid idem, & invariaturum manens: atqui si daretur reprobatio negativa ante prævisa demerita, daretur velle, & non velle aliquid omnino invariaturum: ergo, &c. Prob. min. Deus habet quantum est ex se velle salvare omnes: sed reprobatio negativa est non velle salvare reprobos: ergo si reprobatio negativa datur ante prævisa demerita, darentur in Deo si-

mul velle, & non velle circa reprobos eodem modo se habentes, & omnino invariantos.

10 Respond. ad 1. neg. maj. quia ex vi reprobationis negativa non sunt homines absolute, & simpliciter reprobi; siquidem ex vi illius nihil disponitur circa ipsos; cum merè negativè, seu purè suspensivè se habeat divina voluntas; ita, ut pro sequentibus signis possint à Deo eligi, vel aliter providere de illis. Ità respondet Mastr. num. 261. ex Lichet. in 1. d. 41. §. respondeo ad dubia. Etenim reprobatio negativa, prout importat meram suspensionem ordinationis efficacis ad gloriam, non est radix perditionis hominis; quia non dicit positivam exclusionem à gloria, & stat cum ordinatione sufficienti ad illam, & ad ejus consecutionem præstat Deus sufficientia media, quibus, si benè uteretur homo, salvaretur. Undè per illam suspensionem non voluit Deus reprobare, aut non eligere pro sequentibus signis; sed tantum voluit non habere ultimam determinationem pro illo signo: sicut in illo signo antecedenti, quo voluit Deus omnes homines salvos fieri, intelligitur illa suspensio, non solum circa reprobos, sed etiam circa prædestinandos sequenti signo, & pro illo nondum præfinitos efficaciter ad gloriam,

riant, cum quâ non præfinitione, seu suspensione stat, quod in posteriori signo detur efficax præfinitio prædestinatorum. Itâ similiter, licet Deus se habuerit negativè circa reprobos in illis duobus signis, quibus præfinitivit efficaciter gloriam, & gratiam prædestinatis; non ob hoc præcluditur locus eorum saluti, nec janua clauditur eligendi illos, quousque appareat peccatum, ob cujus prævisionem positivè reprobantur: ergo perditio hominis ex ipso homine ortum habet; auxilium verò gratiæ sufficientis, quo posset illud evitare, si vellet, oritur ab ipso Deo.

11 Replicabis; juxta Subt. Doct. citatum, posita reprobatione negativa, & volitione permittendi peccatum in Juda, sequitur quod Judas erit finaliter peccator: ergo perditio Judæ oritur ex negativa reprobatione. Deinde, si adhuc posita reprobatione negativa, possunt sic reprobi pro sequentibus signis prædestinari: ergo ex vi primi decreti prædestinativi, non manet certus, & determinatus numerus prædestinatorum, quin possit augeri pro sequentibus signis. Respond. cum Maffrio, & Antonio Perez, explicando Subt. Doct. sequitur, seu est verum, quod Judas erit finaliter peccator, sequitur moraliter, seu congruenter, conc. Sequitur

Tom. I.

physicè, aut metaphysicè, nego; quia physicè, & metaphysicè potuit evenire oppositum, si Judas voluisset cooperari auxilijs sufficientibus. Quod hæc firmans Scoti, patet ex sequentibus ipsius verbis: *In quarto instanti* (inquit) *offertur Judas, ut peccator finaliter voluntati divine; & tunc ipse vult justè punire, & reprobare Judam.* Ergo usque ad hoc signum, in quo prævidetur finaliter peccator, poterat prævideri finaliter poenitens, & sic salvaretur, si ipse voluisset cooperari gratiæ sufficienti, quæ nemini negatur; & quia libere non voluit finaliter cooperari, sed finaliter resistere illi, tunc positivè reprobatur. Ad 2. respond. conc. consequ. nec ex hoc sequitur aliquod inconveniens; quia quod soli illi, & non alij salventur, non provenit ex vi illius primi decreti, sed alterius posterioris, præviso finali peccato; & dum accedit, completur tota series providentiæ supernaturalis prædestinativæ, & reprobativæ.

12 Cum hac doctrina facile responderetur ad reliquum primi argumenti; conceditur enim major, & neg. min. quia stante negativa reprobatione, manet in Deo voluntas seria, antecedens, & generalis salvandi omnes, vi cujus nulli creaturæ rationali denegantur auxilia ad salutem; ac proinde homines, & Angeli per non præfinitionem efficacem

Eff

ad

ad gloriam, & gratiam, non deferuntur à Deo; immò stante illa concedit quidquid est illis debitum ex vi elevationis ad consequendum finem supernaturalem sufficienter; neque ex vi illius manet Deus adstrictus ad illis denegandum auxilium efficacax. Ad ultimum respond. conc. mai. & neg. min. cujus probationis distinguit. maj. Deus, quantum est ex se, habet velle salvare omnes, antecedens, sufficiens, & universale; conc. habet velle salvare omnes efficaciter, consequens, & speciale, neg. Et disting. min. reprobatio negativa est non velle salvare reprobos, est non velle efficacax, consequens, & speciale, conc. est non velle sufficiens, antecedens, & universale, neg. & neg. consequent. Vel alijs terminis, reprobatio negativa est non velle salvare reprobos, contradictoriè oppositum volitioni speciali, quam habet circa prædestinatos, conc. contradictoriè oppositum volitioni generali, quam habuit circa omnes homines, & circa omnes Angelos, neg. & neg. consequ. Distinctio hæc satis patet ex terminis, & ex supra dictis.

13. Conclusio 2. Reprobatio positiva non fuit præstuita à Deo antecedenter, nec concomitanter, sed subsequenter ad prævisionem peccati finalis. Sic communiter Scotista, cum Subr.

Doctore in 1. d. 41. q. unic. §. potest aliter. vers. Secundum probatur. ubi ait: *Damnatio non videtur bona, nisi quia iusta; nam secundum Aug. 11. super Genes cap. 24. Non prius est Deus ultor, quam aliquis sit peccator. Videtur enim esse crudelitas punire aliquem non præexistente in eo culpa: igitur à simili non vult Deus prius aliquem punire, quam videat aliquem esse peccatorem. Non igitur primus actus voluntatis divine circa Judam est velle damnare Judam, prout Judas offertur in puris naturalibus, quia tunc videretur velle damnare sine culpa, sed videtur, quod oportet Judam offerri voluntati divine sub ratione peccatoris antequam velit ipsum damnare: ergo cum reprobare sit velle damnare, reprobatio habebit ex parte objecti rationem aliquam, scilicet, peccatum finale prævisum. Et paulo inferius, inquit: Nec mirum, quod non ponitur similis processus prædestinationis, & reprobationis; quia bona omnia attribuuntur principaliter Deo: mala autem nobis. Et ita Deum prædestinare sine ratione (hoc est sine prævisione meritorum) congruit bonitati sue; sed ipsum velle damnare, non videtur sibi immediate posse attribui: Nisi respectu cogniti in peccato mortali finali.*

14. Probatur jam conclusio ex Sac. Scriptura, nam sapient. 1.

Deus

Deus mortem non fecit, nec de-
lectatur in perditione viventium.

Ezech. 18. *nolo mortem peccato-*
ris, sed magis ut convertatur &
vivat. Osee 13. *perditio tua ex*
te Israel; tantummodo in me
auxilium tuum. Et 1. ad Thimoth.

2. *Deus vult omnes homines sal-*
vos fieri. Et alia similia, quæ pos-
sunt videri apud nostrates: Atqui
genuinus, & proprius sensus is-
torum non daretur, si reprobatio
positiva præfinita fuisset ante præ-
visa demerita, & non post præ-
visa: ergo præfinita fuit post
prævisa demerita, & non ante.
Prob. min. Tùm, quia inintel-
ligibile est, quod Deus non fe-
cisset, aut non voluisset mortem,
si ante demerita prævisa positivè
reprobasset; quia si anteceden-
ter, & absque causa ex parte
creaturæ illam reprobasset, jam
potius velet Deus mortem, quam
vitam. Tùm etiam, quia si ante
prævisa demerita, præfinita esset
reprobatio positiva, Deus vellet
antecedenter, & ex se, homines
non salvos fieri: sed cum hoc non
benè intelligitur testimonium
Pauli, quod Deus antecedenter,
& ex se vult omnes homines sal-
vos fieri: ergo, &c. Tùm insu-
per, quia reprobatio positiva est
perditio hominis: ergo si est ante
prævisa demerita, perditio ho-
minis non esset, seu non incipe-
ret ex homine, sed ex Deo.

15 Confirmatur, & expen-

ditur hoc; Deus voluntate ante-
cedenti vult omnes homines sal-
vos fieri, quæ voluntas appella-
tur conditionata ex parte crea-
turæ, licet absoluta ex parte
Dei, idest, est voluntas dandi
gloriam omnibus hominibus, ni-
si ipsi obicem ponant: ergo
cum hæc voluntas, juxta com-
munioem sententiam Catho-
licorum, sit seria, & ingenua,
vera, & non illusoria, sem-
per permanebit in Deo, dum
homines ovicem non ponant:
atqui non ponunt ovicem, quo-
adusque ponant peccatum: ergo
ante prævisionem peccati, sem-
per manet in Deo hæc voluntas.
Atqui cum hac voluntate non
coheret, nec est intelligibilis
præfinitio reprobationis positi-
væ: ergo hæc non datur ante,
sed post prævisionem peccati.
Præterea, voluntas antecedens
usum creatæ libertatis vocatur
à PP. acceptio in Deo ex se ip-
so existens ex proprio motivo,
& intentione: atqui voluntas ex-
cludendi à gloria positivè nequit
esse acceptio Dei ex se ipso exis-
tens ex proprio motivo, & in-
tentione, sed existens ex occasio-
ne peccati finalis creaturæ: ergo
talis voluntas nequit esse anteceden-
s, sed potius subsequens
usum creatæ libertatis. Patet mi-
nor; nam voluntas antecedens
salvandi omnes est incompari-
bilis cum voluntate anteceden-

ti non salvandi aliquos, & quanto magis efficax, & absoluta, ut ponitur voluntas positivè reprobatiua, repugnat magis, ut ex se patet. Et clarius videtur in naufragante, quia eo ipso, quod voluntate antecedenti vult ex se conservare merces, stante tali voluntate, non potest velle ex se, neque voluntate efficaci, neque inefficaci projicere merces; sed tantum voluntate consequenti prævissionem naufragij, quo non prævisto, semper vellet retinere.

16 Prob. 2. conclusio ex Conc. Valentino, sub Lothar. imperat. cap. 3. ubi ait: „Fidenter fatemur prædestinationem aliquorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem; in electione tamen salvandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione tamen periturorum, meritum malum præcedere justum iudicium Dei. Quid clarius? Nec est locus recurrendi ad ordinem intentivum, & executivum; nam in executivo etiam præcedunt merita ad prædestinationem: g. ad justum iudicium Dei, seu ad reprobationem positivam in omni ordine, præcedit meritum malum. Insuper Concilium Arafricanum, cap. ultimo, inquit: *Aliquos ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solum non*

credimus; sed etiam si sint qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in eos anathema dicimus. Et Concilium Trident. sess. 6. can. 6. *Si quis dixerit, Deum authorem esse malorum, non solum permittipè, sed etiam propriè, & per se, ita ut non minus sit opus Dei proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.* Verum est, quod ista dua testimonia loquuntur de malo culpæ, & non de malo pænæ: sed argumentor sic: Si Deus haberet absolutam voluntatem puniendi ante prævissionem peccati: ergo ex illa voluntate teneretur Deus præparare omnia media perditionis, ut adimpleretur illa voluntas antecedens; sicut ex voluntate absoluta salvandi tenetur præparare omnia media ad salvationem: erg. utrumque aequè tribueretur Deo, scilicet, proditio, & vocatio.

17 Vel aliter sic; si ante prævisa demerita Deus reprobasset, esset causa inductiva, & author peccati: atqui hoc damnant prædicta concilia: erg. & illud. Prob. sequella; posita reprobatione positiva, datur necessitas ponendi peccatum, orta ex ipsa reprobatione positiva: erg. reprobatio positiva, si est ante prævissionem peccati, est inductiva illius, ac per consequens oritur à Deo. Confirm. volitio effi-

efficax finis est virtualis volitio
mediorum, sine quibus non po-
test consequi: sed reprobatio po-
sitiva nequit exequi sine pecca-
to: erg. volitio efficax repro-
bandi, si est ante prævisionem
peccati, est virtualis volitio pec-
cati. Deinde; peccatum esset
effectus per se reprobationis: erg.
Deus esset causa inductiva, &
author illius. Denique, ex supe-
rius dictis; Deus non potest præ-
finire pœnitentiam ante prævi-
sionem peccati, quia esset au-
thor peccati; nam tunc casus
permissio peccati non esset con-
cessio ex nostra causa, sed ex
prævisione antecedente Dei:
sed non minus requiritur pecca-
tum, & permissio illius ad exe-
quendam positivam reprobatio-
nem, quam ad exequendam pœ-
nitentiam: erg. &c.

18. Probat. ultimo conclu-
sio autoritate SS. PP. nam D.
August. Epist. 105. ait: „Qui-
bus Deus misericordiam non
impertitur, ut non impertia-
tur, merentur. Et lib. 3. in
Julian. cap. 8. „Bonus est Deus,
„justus est Deus, potest sine bo-
„nis meritis liberare, quia bo-
„nus est; non potest sine malis
„meritis damnare, quia justus
„est. Et in eadem Epistola cita-
ta; „Querimus causam præ-
„destinationis; nec invenimus:
„reprobationis verò causam
„querimus, & invenimus; sci-

„licet, peccata, ex quorum præ-
„visione est in Deo reprobatio.
Sanctus Fulgent. lib. 1. ad Mon-
sin. „Itam Dei dici non posse;
„nisi ubi creditur, hominis
„iniquitatem præcessisse. Et pau-
lò inferius „Deus peccata ho-
„minum præsentia videns, sen-
„tentiæ damnationis dictavit.
Div. Prosperus respondens ad
objectiones vincentianas, cap. 2.
„Quod multi pereant, perien-
„tium est meritum; quod mul-
„ti salventur, Salvatoris est do-
„num. Ergo ex mente SS. PP.
datur discrimen inter prædesti-
nationem, & reprobationem;
atqui tale discrimen nullum est
aliud, quam quod Deus præ-
destinat absque prævisione meri-
torum; non verò reprobat abs-
que prævisione demeritorum:
erg. &c.

19. Arg. 1. ex illo D. Pauli
ad Rom. 9. *Antequam aliquid
boni, vel mali, egissent, Jacob
dilexi, Esau autem odio habui.*
Unde in dilectione Jacob intel-
ligitur prædestinatio omnium,
& in odio Esau omnium repro-
batio: erg. simili modo est apud
Deum reprobatio impiorum, ac
prædestinatio SS. nempe, antece-
denter ad usum libertatis crea-
tæ. Deinde Sapientiæ 12. dici-
tûr: *Cum sis justus, justè omnia
disponis, eum quoque, qui non
debet puniri, condemnare, ex-
terum æstimas à tua virtute.* In-

super, Prov. 16. *Un'varsa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum.* Et alia his similes sunt authoritates, quibus RR. hæretici probare nituntur, Deum eo fine nonnullos homines creasse, ut ostendat, & exerceat in eis suum dominium absolutum, suamque justitiam punitivam: erg. reprobatio positiva non est subsequens, sed antecedens prævisionem peccati.

20 Resp. cum nostro Mastr. & cum communi Scotistarum, quod autoritas D. Pauli de odio Esau, intelligitur de reprobatione negativa, ut diximus, Concl. antec. Ad secundum resp. quod prædictus textus non sic legitur in lectione vulgata Sixti V. sed hoc modo: *Eum quoque qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas à tua virtute.* Unde potius est pro nobis; nam exterum, seu extraneum est à divina virtute, condemnare eum, qui non debet puniri. Ad 3. & alia similia resp. solum intendi, quod Deus, supposito peccato præviso, ordinat pœnam in finem honestum, ut in ostensionem justitiæ punitivæ; non verò debet intelligi, quod Deus permittat peccata ex fine punitionis; seu quod punitio sit præfinita voluntate antecedenti, vi cuius teneatur permittere peccata, & damnare. Cum in Sacr. Scriptu-

ra mos est significare, quasi finem id ad quod res quomodocumque ordinatur, vel ejus occasione ponitur, quanvis ex illius intentione non fiat. Si enim secundum Aug. velle esse miseros, ex fine habendi misericordiam in ipsos, est crudelitas, ut supra diximus; quanto magis erit, velle esse miseros ad habendam occasionem puniendi eos?

21 Arg. 2. Deus est supremus, & absolutus creaturarum Dominus: erg. absque earum injuria, potest de illis disponere, prout voluerit: erg. nulla præcedente culpa, potest eas excludere positivè à gloria, & ad pœnam positivè deputare. Confirm. Deus titulo sui dominij, & libertatis reprobatur negativè, seu non præfinit efficaciter ad gloriam, & gratiam, quos vult ante prævisionem peccatorum: erg. eodem titulo dominij, & libertatis poterit reprobare positivè ante prævisionem peccati. Resp. ad argument. quod absolutum, & supremum Dei dominium est ordinatissimum, & perfectissimum, ac per consequens nulli virtuti oppositum. Unde negatur ultima consequ. & distinguitur primum consequens, Deus absque creaturarum injuria potest de illis disponere, prout voluerit, quando dispositio non dependet à peccato,

conc:

con: quando exigit essentialiter præsuppositionem peccati, neg. Etenim, exclusio à gloria, ut induit rationem pœnæ, ita de intrinseca ratione sua supponit culpam, ut de potentia absoluta talis dispositio non possit dari in Deo sine injuria creaturæ; ac proinde omnino repugnat Deo, quia non potest esse prius Deus ultor, quàm homo sit peccator. Verum tamen est, quod in alia providentia poterat Deus excludere homines à gloria adhuc positivè; quia illos elevare, & includere in suam gloriam esset tunc beneficium indèbitum; attamen supposita elevatione hujus providentiæ ad finem supernaturalem, & posita generali, serâ, absoluta, & efficaci voluntate ex parte Dei, quæ vult omnes homines salvos fieri, si per ipsos non steterit, non potest excludere eos positivè; nam ut sic, exclusio, & privatio gloriæ necessariò induit rationem pœnæ; quàm infligere, absque peccato, esset crudelitatis, & sevitiæ, ut ait Subtil. Doctor. Ad confirm. respond. neg. conseq. quia est magnum discrimen, ut abundè patet ex dictis, inter reprobationem positivam, & negativam.

22 Igitur ex dictis etiam patet differentia inter ordinem reprobationis, & prædestinationis; differunt enim 1. quia or-

do prædestinationis est positivè volitus, voluntate antecedente; ordo verò reprobationis positivæ non est volitus, nisi voluntate consequenti. Differunt 2. quia ordo prædestinationis sumit innitium à divina misericordia, & bonitate; ordo verò reprobationis innitium sumit à nostra malitia, & defectibilitate, cum sit ordo simpliciter occasionatus. Differunt 3. quia ordo prædestinationis est simpliciter voluntarius, cum nullam voluntatem habeat Deus ex se ipso in contrarium; ordo verò reprobationis est voluntarius secundum quid, seu habens admixtum involuntarium; sicut voluntas proijciendi merces in naufragio; quia Deus habet voluntatem antecedentem salvandi omnes, quæ involuntarietas non dicit imperfectionem in Deo, sed maximam perfectionem; quia non ex impossibilitate, sed ex benigna inclinatione suæ voluntatis oritur; ratione enim suæ bonitatis vult oppositum, scilicet, peccata non fieri, & neminem perire, ad hoc præstat auxilia, & jubamina; & ratione causæ primæ, universalisque gubernatoris condescendit cum nostra voluntate, volens integram in omnibus servare suam libertatem.

23 Ex dictis etiam patet qualiter ordo reprobationis sit assign-

assignandus: Etenim suppositis signis, in quibus prædestinatis voluit Deus efficaciter dare gloriam, & gratiam, prima voluntas positiva circa Judam, & circa quemcumque alium reprobum fuit permissiva peccati. Postea offertur Judas, & quicumque alius reprobus, ut peccator finalis voluntati divinæ; quia voluntas divina voluit cooperari cum voluntate Judæ ad peccatum finale, & postea voluit Deus juste punire, & reprobare Judam; postea præsciens Deus offensam Judæ, & cuicumque alterius reprobi fore perpetuam, & æternam, quia æternaliter, & perpetuo vult cooperari illis, tunc ad justam punitionem, seu in ostensionem, & executionem suæ justitiæ punitivæ, decrevit excludere à gloria perpetuo illum, qui ex hac vita decessit cum solo peccato originali; Judam verò, & alium quemcumque, qui ex hac vita decedit, decrevit ultra exclusionem à gloria, punire illos pœna sensus.

QUÆST. II.

QUI SINT EFFECTUS

reprobationis?

I PRO hujus questionis intelligentia est supponendum, nullum peccatum esse

effectum reprobationis positivæ. Ratio est manifesta. Tūm; quia aliās ex fine reprobationis vellet Deus peccata, & esset causa inductiva illorum, ut saepe diximus. Tūm etiam, quia quod præsupponitur ad reprobationem, nequit esse effectus illius; sed omnia peccata præsupponuntur ad reprobationem positivam: ergo nullum peccatum est effectus reprobationis positivæ. Minor patet ex Subtil. Doct. dicente, peccatum finale esse causam reprobationis positivæ, & ut causa debet præcedere reprobationem: atqui omnia peccata non finalia sunt ante peccatum finale: ergo si hoc est ante reprobationem positivam, etiam & omnia alia erunt. Hac suppositio est communis inter Catholicos; & solum est difficultas inter illos de permissione peccati, an sit effectus reprobationis! Et cum reprobatio sit duplex, una positiva, altera negativa, de utraque procedit difficultas. His suppositis sit

2. Conclusio 1. Effectus reprobationis positivæ est solum exclusio à gloria, & pœnarum inflictio propter prævisa finalia peccata, sive sit tantum originale (pro quo solum datur exclusio à gloria, seu pœna damni;) sive si tantum personale; sive sit simul personale, & originale. Hac conclusio est communis

nis inter Scotistas. Et patet ex Subril. Doct. sapè citato. In 1. d. 41. ubi ait: *Quod reprobatio habet ex parte objecti rationem aliquam, scilicet, peccatum finale prævisum :: Et quod peccator offertur voluntati divinæ, ut peccator finaliter, Et tunc ipse Deus vult punire, Et reprobare illum*: erg. juxta Subril. Doct. sola exhibitio pœnæ damni, & pœna sensus est effectus reprobationis positivæ.

3. Prob. etiam ratione; nam si esset alius effectus reprobationis positivæ, maximè esset permissio peccati, mala indoles, pravum genium, ingenium depravatum, excacatio cordis, ac obduratio finalis, &c: atqui nihil ex his potest esse effectus reprobationis positivæ: ergo non datur alius effectus reprobationis positivæ, præter punitionem divinam excludendo à gloria, & infligendo pœnas. Prob. min. quia omnia prædicta antecedunt finale peccatum, & peccatum finale antecedit, & est causa reprobationis positivæ: ergo, & prædicta antecedunt ipsam positivam reprobationem; ac per consequens, nequeunt esse effectus illius. Ex quibus deduces 1. quod prius fuit pravisa excacatio, & induratio finalis, immò, & ipsa mors in Dathan, Abiron, Anania, Saphira, & in alijs reprobis, quàm

fuerit in Deo reprobatio positiva illorum; quia finale peccatum, quod est causa reprobationis, in ipsa morte finalizatur. Hoc ultimum de morte inflicta aliquibus reprobis ex speciali Dei providentia, est contra Piosum citatum à nostro Doctissimo Felice, cap. 6. de Reprobato, diffic. 5. n. 11. & num. 12. ubi inquit, esse probabile in via Scoti.

4. Deduces 2. quod neque existentia naturalis reproborum est effectus reprobationis illorum. Tum, quia Deus neminem producit ex intentione reprobandi, & excludendi à gloria; immò, vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unde D. Prosp. in respons. ad 3. object. Vincentianam: „ Nemo à Deo ideo creatus est, ut perirer; ut nascantur homines, conditoris est beneficium; ut autem peccarent, pravicatoris est meritum. Tum etiam, quia ut supra diximus: existentia naturalis est præfinita ante prædestinationem in prædestinatis, & ante reprobationem, tam negativam, quàm positivam in reprobis; quia omnes æqualiter voluti à Deo in esse existentia offeruntur voluntati divinæ: ergo nequit esse effectus reprobationis.

5. Arg. 1. contra hanc conclusionem; permissio peccati reprobi est effectus providentiæ

Dei : atqui non est effectus prædestinationis : ergo est effectus reprobationis. Confirm. permissio peccati finalis est medium per se requisitum ad finem reprobationis exequendum : ergo est effectus reprobationis. Anteced. patet ; nam non existente peccato , Deus non puniret ; & non existente permissione , non existeret peccatum. Resp. ad argumentum conced. maj. & min. & neg. conseq. nam , tam prædestinatio , quam reprobatio sunt providentiæ speciales Dei , & ultra illas est alia providentia generalis , respectu cuius permissio peccati est effectus ; quia ex vi illius Deus res omnes sic administrat , ut suos motus agere eas sinat. Ad confirmat. respond. neg. anteced. nam licet verum sit , quod non existente peccato , non exequeretur divina punitio , quia peccatum finale est causa reprobationis positiva ; atque etiam sit verum , quod peccatum non existeret , nisi Deus permitteret ; attamen hinc non sequitur , quod permissio peccati sit à Deo intenta ex voluntate damnandi tanquam ex fine prius intento ; quia hæc intentio supponit peccatum finale , & peccatum finale supponit permissionem ; atque ideo illa permissio non est effectus hujus intentionis , sed illius providentiæ generalis , vi cuius non tenetur Deus

ad evitandum peccatum , sed ex condescensione creatæ libertatis relinquit voluntatem agere motus suos.

6 Arg. 2. ex D. Paulo ad Rom. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum* : ergo permissio peccati est effectus reprobationis. Confirmatur ex D. Aug. de Bono persever. cap. 14. *Sicut prædestinationis effectus est gratia appositio ; ita probationis æternæ quodammodo esse videtur obduratio* : ergo obduratio peccatoris est effectus reprobationis. Atqui cum obduratione est connexum peccatum finale , & cum peccato finale ejus permissio : ergo omnia ista sunt effectus reprobationis. Respond. ad argum. neg. conseq. quia D. Paulus solum intendit , quod permissio unius peccati sit quasi poena alterius ; quia ut ait Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit , nisi ab eis prius deseratur*. Et Pl. 80. vers. 13. *Dimisi eos secundum desiderium cordis eorum , ibunt in adinventu onibus suis*. Ad Rom. 1. vers. 25. *Commutarunt veritatem Dei in mendacium , &c. Propterea tradidit eos Deus in passionem ignominie* : ergo quia expreverunt Deum , subtrahit Deus sua specialia auxilia ; non verò ex intentione damnandi illos. Ad confirm. respond. neg.

conseq. nam intentum Augustini solum est, quod sicut comitatur gratia prædestinationem, ita quodammodo, & non omnimode obduratio comitatur reprobationem; non verò intendit, quod ita permissio peccati sit effectus reprobationis, sicut gratia est prædestinationis; nam contrarium sæpè ipse August. docuit lib. de Gratia, & lib. arbit. exponens verba Apost. ad Rom. 9. *cujus vult miseretur, & quem vult indurat.* ait: Quem permittit, seduci, vel obdurari, mala ejus merita credite: in eo verò *cujus miseretur, gratiam Dei non reddentis mala pro malis, sed bona pro malis, fideliter, & induvitanter agnoscite.*

7. Conclusio 2. reprobationis negativæ nullus est effectus. Hæc conclusio non est ita communis inter Scotistas. Nam Doctissim. Felix diff. 6. defendit cum Smiling, permissionem peccati esse effectum reprobationis negativæ. Prob. tamen nostra conclusio breviter doctrina supra tradita ex Doctissimis Mastr. & Antonio Perez, nam posita reprobatione negativa, adhuc manet divina voluntas indifferens ad positive prædestinandum, & ad positive reprobandum: atqui à principio indifferenti, ut indifferens est, nullus determinatus effectus oriri potest: ergo à divina voluntate, ut est cum

reprobatione negativa, seu cum non electione ad gloriam, & gratiam non oritur permissio peccati, nec aliquis alius effectus; ac per conseq. reprobationis negativæ nullus datur effectus.

8. Arg. contra ex Subt. Doct. dicente, quod posita reprobatione negativa circa Judam, voluit Deus permittere peccatum in Juda: ergo permissus peccati est effectus reprobationis negativæ. Respond. neg. conseq. nam etiam ibidem inquit Doctor, quod uniformiter voluit Deus permittere peccatum in Petro; & certum est, hanc permissionem non esse effectum reprobationis illius. Verum tamen est, quod reprobatio negativa supponitur ad permissionem peccati; sed ex hoc non sequitur esse causam illius, cum in illam non influat, nec physicè, nec moraliter; nam Deus non permisit peccatum Judæ ex vi reprobationis negativæ, sed ex condescensione cum libertate illius, seu ut illius libertati consuleret, ut fecit uniformiter cum Petro. Confirmatur responsio, & simul conclusio: permissio peccati est effectus providentiæ generalis, & non ex acceptione Dei in se ipso existente, seu non per voluntatem antecedentem, primariam, & approbantem; sed ex acceptione ex causa libertatis creatæ, seu per voluntatem

consequentem, secundariam, & pure permittentem, non approbantem, quin ob hoc negemus præfinitionem concomitantem, seu concomitantem immediatum concursum Dei ad materiale peccati, ut supra fuse diximus, & fatetur ipse Felix: ergo permissio peccati nequit esse effectus reprobationis negativa, cum hæc non pertineat ad providentiam generalem, sed ad specialem. Insuper Subt. Doct. inquit, quod permissio peccati Judæ fuit primus actus positivus uniformis circa Judam, & circa Petrum: ergo talis permissio non est effectus reprobationis negativa. Patet consequ. Tum, in Petro circa quem non supponebatur reprobatio negativa: Tum etiam, quia reprobatio negativa est purum nihil; (nihil vult Judæ inquit Doctor) sed ex nihilo nihil fit: ergo ille actus positivus permissionis nequit esse effectus reprobationis negativa. Idem dicimus de permissione peccati finalis, & cujuscumque alterius; nam permittere peccata semper oritur in Deo ex vi providentiæ generalis, qua reliquit hominem in manu Consilij sui, & voluit sinere voluntatem creatam agere morus suos.

9 Arg. 2. Cum nostro Felice citato; posita reprobatione negativa, nullus ex sic reprobatis bene utitur gratia sufficienti; ex-

go signum est, quod reprobatio negativa est causa permissionis peccati. Confirm. prædestinatio, seu præfinitio efficax dandi gloriam electis fuit causa dandi eis auxilia efficacia ad consecutionem illius: ergo negatio talis volitionis, seu non præfinitio efficax dandi gloriam erit causa negationis auxiliorum efficacium. Patet consequ. primo ex Aug. de Bono persever. c. 14. dicente: Ideo aliquos non habere gratiam efficacem ut credant, & salventur; quia non sunt prædestinati, & à massa perditionis discreti. Secundo, à ratione; quia quando affirmatio est præcisa causa affirmationis, negatio est causa negationis: ergo si efficax præfinitio ad gloriam est causa dandi electis auxilia efficacia, negatio talis præfinitionis erit causa negationis auxiliorum efficacium. Atqui negatis auxilijs efficacibus, sequitur peccatum, & permissio peccati: ergo permissio peccati est effectus reprobationis negativa. Respond. 1. quod hoc argumento utuntur adversarii ad probandum, vel quod non datur negativa reprobatio; vel quod ad illam datur causa ex parte reprobati, quod utrumque est contra Scotum, ut videri potest apud Doctissim. Mastr. & Anton. Perez, supra citatos.

10 Respond. 2. ad argum. quod

quod absque revelatione nemo potest scire, an aliquis ex sic reprobatis bene usus fuerit gratia, & salvus factus sit; vel non? Hæc responsio est juxta ipsum Felicem hic, diffic. 2. num. 6. ubi contra reprobationem negativam sibi ipsi objicit sic: Ex eo, quod Deus negativè se habeat erga reprobos, damnabuntur: ergo non est necessaria reprobatio positiva, posita negativa reprobatione? Responder ipse, & bene, neg. anteced. nam in signis sequentibus poterat Deus illos prædestinare; solum enim sequitur, quod quantum est ex parte reprobationis negativæ, non salventur. Respond. 3. disting. anteced. posita reprobatione negativa nullus ex sic reprobatis bene utitur gratia sufficienti, ex vi illius reprobationis negativæ, neg. ex vi suæ propriæ libertatis nollentis cooperari auxilijs sufficientibus, conc. & neg. consequ. Sed de hoc in materia de gratia dicemus. Hæc etiam responsio est nostri Felicis difficult. cit. num. 9. ubi ait, quod quilibet ex negativè reprobatis poterit salvari cum auxilijs sufficientibus; quod si non salvatur de facto, non provenit ex parte Dei, sed ex propria voluntate libere deficiente.

11. Ad confirmat. Respond. cum Mastr. neg. consequ. ad cujus primam probationem ex August.

inquit Mastr. quod est duplex negativa reprobatio; una absoluta, simpliciter, & pro quocumque signo, quæ convertitur cum reprobatione positiva, & in illa includitur; nam excludere positivè à gloria, est impliciter non includere, seu non destinare ad gloriam: de hac ergo loquitur Aug. non verò loquitur de reprobatione negativa secundum quid, & pro aliquo determinato signo, in quo merè negativè, aut purè suspensivè se habet divina voluntas, nec includendo, nec excludendo; & de hac procedit nostra Conclusio.

12. Ad 2. probat. Respond. ex eadem Doctrina disting. anteced. quando affirmatio est præcisa causa affirmationis, negatio est causa negationis; si affirmatio, & negatio sunt ejusdem rationis, conc. si affirmatio, & negatio sunt diversæ rationis, neg. & nego consequentiam. Etenim affirmatio gloriæ in præsentī est absoluta, simpliciter, & pro omni signo; negatio verò gloriæ non est absoluta, nec simpliciter; nec pro omni signo; sed secundum quid, & pro aliquo determinato signo; ac per consequ. non sunt affirmatio, & negatio ejusdem rationis: Unde licet ex affirmatione efficaci, & absoluta simpliciter ad gloriam, sequatur positio auxiliorum efficacium; ex negatione gloriæ secundum

dum quid, seu ex pura non electione pro aliquo determinato signo, minime sequitur negatio auxiliorum efficacium pro omni signo: sequeretur tamen hæc negatio auxiliorum, si illa negatio gloriæ esset absolute simpliciter, ut est reprobatio positiva prævisio finali peccato.

13 Vel aliter respond. disting. etiam anteced. quando affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, negativæ, aut positivæ, conc. positivæ præcisè, neg. Est dicere, quod si volitio efficax intentiva gloriæ est causa auxilij efficacis, non volitio efficax intentiva gloriæ, seu suspensio, & carentia talis volitionis non est causa auxilij efficacis, quod est per se notum; non verò sequitur, quod sit causa negationis auxilij efficacis. Utraque responsio est sufficiens, nisi velint laborare in æquivoco, & cum fallacia procedere. Exemplo fit hæc doctrina manifesta: Christus Dominus, secundum Scotistarum opinionem, primo fuit volitus quoad substantiam; & pro illo signo nihil determinavit Deus circa passibilitatem: ergo pro illo signo merè negativè se habuit Deus circa illam. In signo posteriori, prævisio Adami peccato, decrevit passibilitatem: ergo quavis Deus in aliquo signo se habuerit merè negativè circa glo-

riam alicujus, bene potuit in alio posteriori signo decernere illi gloriam positivè, & efficaciter; ac per consequens negatio auxilij efficacis, & permissio peccati non sunt effectus reprobationis negativæ, seu non proveniunt à Deo prout se habuit merè negativè, & suspensivè in illo priori signo.

14 Rursus: in illo primo signo Christi se habuit Deus etiam merè negativè, & suspensivè circa impassibilitatem; quia pro illo signo non præfinivit illam efficaciter absolute, & simpliciter, (alias Christus D. venisset de facto impassibilis) atqui pro illo signo, seu pro priori ad peccatum Adami voluit Deus impassibilitatem Christi volitione antecedenti, seria, efficaci, & absolute secundum quid, seu ex parte sui; sicut volitione antecedenti, & ex parte sui vult gloriam omnibus hominibus: g. cum voluntate ista antecedenti circa impassibilitatem, est comparabile, quod se habuerit merè negativè, & suspensivè circa illam; quia pro illo priori non præfinivit illam efficaciter ex omni parte, & simpliciter. Minor ostenditur; pro illo priori voluit Deus volitione antecedenti, & efficaciter secundum quid, seu ex parte sua, quod Adamus non peccasset, ad hoc imposuit præceptum, comminavit,

vit, & dedit sufficientia auxilia ad observandum præceptum; omnia sunt signa suæ voluntatis veræ, seriæ, & efficacis ex parte sua, seu secundum quid: atqui si Adamus non peccasset, Christus D. venisset impassibilis, juxta Scotistas: erg. sicut pro illo priori volebat Deus observantiam præcepti Adamo impositi, seu quod Adamus non peccaret, ita volebat impassibilitatem Christi. Nunc quaeso, quis Scotistarum audebit dicere, quod peccatum Adami, permissio illius, negatio, seu non concessio auxilij efficacis sunt effectus Dei prout se habuit merè negativè, & suspensivè circa impassibilitatem Christi? Si Adamus non peccasset, Christus D. venisset impassibilis; sicut si reprobi negativè non peccassent finaliter, venissent prædestinati, & electi: erg. sicut quod Deus se habuerit negativè, seu suspensivè circa impassibilitatem Christi D. non est causa permissionis peccati Adami, nec passibilitatis Christi, nec est causa, quod impassibilitas non sit posita in esse, seu quod Christus D. non venisset impassibilis; ita pariformiter, quod Deus se habuerit merè negativè, & suspensivè pro aliquo signo circa prædestinationem aliquorum, non est causa permissionis peccati finalis, nec cuiuscumque alterius, nec est

causa, quod de facto, & in esse non sint prædestinati. Si hoc exemplum præoculis habeatur, facile retunduntur omnes Scotistarum instantiæ.

15 En aliud exemplum: juxta Scotum, & Scotistas, si Adamus non peccasset, soli, qui nunc salvantur, nascerentur, quia ut ait D. Gregor. 4. moral. in fine, cap. 22. *Si Parentem primum nulla peccati rubigo, putredo, vel rubedo corruisset, nequaquam ex se Filios gehennæ generaret, sed illi, qui nunc per Redemptorem salvandi sunt, soli ab illo electi nascerentur.* Nunc sic: omnes illi, quorum existentia erat simpliciter præfinita, seu simpliciter futura ante peccatum Adami, nascerentur quanvis Adam non peccasset. Sed qui nunc non salvantur, non nascerentur, si Adam non peccasset: erg. illorum existentia non fuit simpliciter præfinita, seu simpliciter futura ante peccatum Adami: Ergo pro priori ad peccatum Adami, quando Deus præfinivit simpliciter, & absolute existentiam electorum, se habuit merè negativè, aut suspensivè circa existentiam illorum, qui nunc non salvantur. Est innegabile. Atqui quod Deus pro illo priori se habuerit merè negativè, seu suspensivè circa illorum existentiam (sicut pro illo priori se habuit merè negativè circa ipso-

ipforum gloriam) non fuit causa, ut pro posteriori signo non præfiniretur simpliciter, & absolute existentia illorum, ut per se patet, quia existunt: erg. similiter, quod pro illo priori Deus se habuerit merè negativè circa illorum gloriam, non fuit causa ut pro alio posteriori signo non præfiniretur simpliciter, & efficaciter illorum gloria, seu prædestinatio; ac per consequens, quod Deus pro illo priori se habuerit merè negativè circa gloriam, quod est reprobatio negativa, non est causa permissionis peccati finalis, nec cujuscunque alterius. Quomodo autem peccaverunt in Adamo reprobī, cum pro illo signo, quo Adamus peccavit, seu fuit prævisum ejus peccatum, non esset præfinita simpliciter, & absolute? (quanvis aliqui Scritæ dicant, quod jam erat præfinita secundum quid, seu ex parte Dei) dicemus suo loco. Interim videatur noster Sendin, tractatu de Incarnat. contrōv. 1. sect. 8. §. 3. num. 16. 18. & sequentibus.

QUÆST. III.

Utr. *SINT PLURES*
reprobi, quàm prædestinati?

Notandum est 1. quod Angeli prædestinati plures sunt, quàm Reprobi An-

geli. Ita communiter Scholastici; & colligitur ex illo Apocalypf. 12. ubi dicitur, Draconem traxisse tertiam partem stellarum ad terram; quo communiter intelligitur, Luciferum tertiam Angelorum partem secum traxisse. Insuper est notand. ex Angelico Doct. D. Thoma, part. 1. q. 23. art. 7. quod de numero omnium hominum prædestinatorum quis sit? Dicunt quidam, quod tot ex hominibus salvabuntur, quot Angeli ceciderunt: quidam verò, quod tot salvabuntur, quot Angeli remanserunt. Quidam verò, quod tot, quot Angeli ceciderunt, & insuper tot, quot fuerunt Angeli creati. Sed melius dicitur, quod soli Deo est cognitus numerus electorum in superna felicitate locandus. Hucusque Angelicus Præceptor. Unde communiter omnes asserunt, hanc rem esse incertam, & quod absque revelatione nemo scire potest, quot homines salventur.

2. Notand. est 3. quod est communissima sententia SS. Patrum, & Theologorum, quod si comparatio fiat in universitate generis humani, major est reprobatorum numerus, quàm prædestinatorum; ita ut quanvis prædestinati sint in magno numero, & innumerabiles, juxta illud Apocalypf. 7. *Post hæc videtur turbam magnam, quàm dinu-*

merare nemo poterat ex omnibus Populis, & Tribubus, &c. comparatione autem ad reprobos totius generis humani, pauci censentur prædestinati. Hoc est certum, inquit ferè omnes Scholastici, & noster Doctissim. atque Illustrissimus Merin. inquit esse certum, & indubitatum secundum Fidem Catholicam. Et manifestè probatur ex illo Mathæi septimo, ubi interrogantibus Discipulis, *Domine, si pauci sunt, qui salvantur?* Respondit Christus: *Contendite intrare per angustam portam; quia arcta est via, que ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam, & lata est via, que ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam.* Ubi est notandum, quod certitudo, quàm Sancti PP. & DD. adstruunt, est de pluralitate Reproborum, cum qua benè coheret incertitudo de numero Prædestinatorum, seu dubitare quot, & qui sint Prædestinati, quod soli Deo est cognitum. Sicut benè stat certitudo de pluralitate infidelium respectu fidelium, & simul dubitare, & ignorare quot, & qui sint fideles. Similiter pro certò habetur communiter, plures esse Angelos Prædestinatos, quàm reprobos; & tamen dubitatur, immò ignoratur, & soli Deo est cognitum, quot sint prædestinati, quotque reprobi.

Tom. I.

3. Inquires: quare Deus, cum piissimus sit, & propior ad miserendum, quàm ad puniendum, & genus humanum valdè diligit; cùr, inquam, plures sunt reprobi homines, quàm prædestinati, cum potuerit, si voluisset, salvare omnes? Respond. 1. quod præter quamquod in Orbe semper fuerunt, sunt, & erunt infideles, Ethnici, Hæretici, Schismatici, qui multo plures sunt quam fideles; idèò quanvis omnes fideles salvarentur, semper erunt plures reprobi, quàm prædestinati; D. Thomas duas rationes assignat: 1. quia finis hominis, qualis est beatitudo, est improporcionata naturæ humanæ; idèò, ait, pauci sunt, qui illam assequuntur. 2. est pronitas ad malum, & corruptio naturæ humanæ propter peccatum: ergo non est mirum, quod plures sint reprobi, quàm prædestinati. Deindè, ex communis sententia, præsertim Scoti, & Sco- tistar. Deus nullum hominem reprobatur positivè, nisi post prævisum ejus finale peccatum; nam Deus vult omnes homines salvos fieri, & voluntate antecedenti vera, & seria omnes prædestinat, & ut gloriam possint consequi, & omnia peccata vitare, etiam finale omnibus dat auxilia sufficientia: *Quid est,* (ait Dominus Isaj. 5.) *quod debui ultra facere vinea mea, &*

Hhh

non

non fecit? Expectavi ut faceret Vras, & fecit labruscas: ergo quod multi pereant, perientium est meritum; quod verò multi salventur, Salvatoris est donum indebitum, & misericordia excellens, atque superabundans, & nulli debita. Ergo, quod plures sint reprobi, quam prædestinati non provenit à Deo, sed ex ipsis prævericatoribus oritur: Deus mortem non fecit, Sapient. 1. nec letatur in perditione vivorum. Et infra, impij, manibus, & verbis accerserunt illam.

4 Respond. 2. quod hoc potius est venerandum, quam curiose scrutandum, ne eamus in profundum, ut inquit Marianus Doct. in 1. d. 41. sæpè citata. Ubi adducit illud ad Rom. 11. *O altitudo, divitiarum quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Et hic habet locum illud Augustini: *Nolli cogitare, si non vis errare.* Hic sunt tremenda, & veneranda judicia Dei; ob quod monet nos Apostolus, ut cum timore, & tremore salutem nostram operemur. Ita respondet Doctissim. P. Felix, atque Illustrissim. Meriner. Reverendissimus P. Lychetus egregius, & Subtilissim. Comentator Scoti distinct. citata, num. 12. ad 4. dubium inquit: „Hic non est „quærenda aliqua causa, quare „velit Petrum resurgere, &

„non Judam, sicut etiam patet „per exemplum Doctoris positum in litteram. Judicio meo in his omnibus tutius est, se committere voluntati divinæ, tanquam rectissimæ regulæ omnium actuum humanorum, nec altiora supra nos quærere. Quæramus toto corde, & totis viribus servire majestati suæ: & fortè majorem curam habebit de salute nostra, quam nos credamus, sive salvet, sive damnet: semper creaturæ suæ computati sumus apud Deum. Ipse scit, quid vult de nobis facere.

5 Solùm est advertendum, quod hoc non obstante, & adhuc supposita hac certitudine de pluralitate reproborum, loquendo de universo hominum genere; stat benè, quod numerus electorum non sit ita parvus, sicut aliqui existimant, & præcipuè in sermonibus, ubi summo pere, & plus æquo id exaggerant ad coercentes efrenatos, & audaces peccatores, qui ex affluentia, & magnificentia infinitæ misericordiæ, temerè confidentes, & vanè sperantes, occasionem sumunt ad continuationem suæ perditissimæ vitæ, dilatando pœnitentiám, & nihil de sua aterna salutè curando; & certè aliquando oportuè ita prædicatur; nam aliqui sunt homines, ita irrationabiliter viventes, ut
ma-

magis terrôrè, quàm amore convertantur. Unde mandatum dedit Deus, clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam; & ut sic Deus circa gentem peccatricem, & obduratam magis, ac magis justificet causam suam. Etiamque stat benè, & non clauditur locus illis opinionibus à Doct. Angel. citatis, & non damnatis, quibus illi antiqui AA. asserbant quidam, quod tot ex hominibus salvabuntur, quot Angeli ceciderunt; quidam verò, quod tot salvabuntur, quot Angeli remanserunt: quidam verò quod tot ex hominibus salvabuntur, quot Angeli ceciderunt, & insuper tot quot fuerunt Angeli creati: & quavis ista conjecturæ nimis incertæ sint, (inquit noster Smising de Deo uno, tract. 3. disput. 6. num. 804.) & melius dicatur cum D. Thoma, quod soli Deo est cognitus numerus electorum; tamen ex illis benè probabiliter inferitur; numerum electorum hominum plus esse, quam ab aliquibus existimatur, ut benè advertit Rmus. P. Lofada in approbatione V. Fr. Joseph à S. Benedicto de suo opere de varijs; ubi etiam luculenter supponit, falsum omninò inculcari tanquam communem sententiam, tot homines solum esse salvandos, quot Angelos cecidisse, factamque esse hominum præ-

destinationem ad restaurandam Angelorum ruinam, ut patet ex supra dictis, ibi videantur.

6 Nunc autem præcipua hujus quæst. difficultas inter DD. Catholicos est de ipsis Catholicis; an scilicet ex ipsis etiam sint plures reprobi, quam prædestinati? Circa quam, (adhuc excipiendo parvulos, qui ante usum rationis cum Baptismo decedunt, de quibus nulla est dubitatio, quod salventur) est duplex probabilis opinio; altera affirmans, & altera negans de quo possunt videri Illustrissim. Merinero, Felix, Picazo, Bezerra, & Curs. Theologicus Provinciæ Regul. Observant. Immaculatæ Conceptionis Deiparæ in veteri Castella.

7 Conclusio nostra; Probabilius est, quod inter Catholicos adultos plures sunt prædestinati, quam reprobi. Pro hac sententia possunt allegari ex antiquis Silvester, Suarez, Ruiz, Granad. Franciscus de Christo, Cartag. & alij ab ipsis citati; & ex RR. ferè omnes, ut videri potest apud Doctissim. Picaz. & Bezerra; quatenus dicunt, quod sentiendo de Domino in bonitate sibi magis placet hæc sententia: ergo quia illis probabilior videtur. Deinde novissimè Pat. Lipsin in suo Cathéchismo Historico-Theologico-Dogmatico, in terminis stat pro nobis, his ver-

bis : *Hanc sententiam* (scilicet nostræ conclus.) *probabilior in existimamus , tanquam magis consona , tum Dei misericordia , quæ super exaltat iudicium , erga nos fideles ; tum Christi meritis , qui tot , tantæque passus est pro nobis ; tum denique , quia maiorem nobis præbet spem salutis .*

8 Probatur conclus. 1. ex Ps. 138. ubi in persona Verbi incarnati inquit David , quod principatus amicorum Dei nimis confortatus est , & dilatatus , ob quod ait : *Dinumerabo eos , & super ar. nam multiplicabuntur* : Atqui in metaphora Arenæ designatur numerus reproborum : ergo prædestinati sunt plures , quam reprobi. Deinde Lucæ 19. *Venit enim filius hominis quærere , & saluum facere* , quod perierat. Id est , venit Christus D. hominem perditum salvare , & ad Regnum Cælorum perducere. Et Psal. 129. „ Apud Dominum misericordia , & copiosa apud eum redemptio. Joel „ 2. Deus benignus , & misericors est , patiens , & multæ misericordiæ , & præstabilis super malitia. Et alibi dicitur ; „ misericordiæ ejus non est numerus ; & Job cap. 2. Super exaltat misericordia iudicium : Atqui hæc omnia congruentius intelliguntur , & explicentur aptius , si inter adultos Catholicos plures sint prædestinati , quam

reprobi : ergo ita pie sentiendum est. Urgetur ex Matth. 22. ubi inter invitatos ad nuptias unus tantum inventus est sine veste nuptiali , id est , sine Charitate : per invitatos autem intelliguntur Catholici. Ille verò , qui exclusus est , repræsentat parvum numerum reproborum ex Catholicis. In Collegio Christi unus solus Judas fuit damnatus. Deinde in parabola illa sagenæ missæ in mare , & congregantes pisces , plures sunt boni , quam mali : per sagenam repræsentatur Catholica Ecclesia ; in bonis piscibus prædestinati , & in malis reprobi. Insuper in illa alia parabola de tritico , & zizania ; ubi plus erat tritici , in quo intelliguntur electi , quam zizaniæ , in qua repræsentantur reprobi : ergo , &c.

9 Confirmatur autoritate S. Joannis Damasc. qui in Sermone de Defunctis inquit ; *quasi omnes fræ fideles salvari*. Et autoritate S. Anselmi in elucidario dicentis : *Sicut ex Angelis plures sunt beati , quam damnati ; ita ea fidelibus plures sunt beati , quam damnati* : insuper , & S. Agassini autoritate in Enchirid. cap. 29. ubi probabiliter existimat ; *maiorum futurum esse numerum beatorum hominum , quam Angelorum*. Nun sic : fatemur ingenuè , quod etiam sunt textus Sac. Scripturæ , & Autoritas SS. PP. satis , aut æque proba-

billem reddentes oppositam sententiam; sed sicut in dubijs favendum est reo, ita in pondere rationum misericordia, & iustitia; standum est pro misericordia; quia Deus omnipotentiam suam parcendo maxime, & miserando manifestat; tum, quia ex se non vult mortem peccatoris, sed vult ex se omnes homines salvos fieri. Tum etiam, quia cum piissimus sit, & maxime diligat genus humanum; ac denique pronior sit ad miserendum, quam ad puniendum, stare debemus pro misericordia; ac per consequens probabilius videtur, quod inter Catholicos adultos plures sint prædestinati, quam reprobi.

10. Prob. 2. conclus. nam ex dictis Tract. anteced. Christus D. fuit causa moralis, seu meritoria prædestinationis Angelorum, & hominum per merita præscientia à passibilitate, & ante prævisionem ruinæ Angelorum, & peccati hominum. Constat etiam, quod est caput, & Rex omnium: & insuper ad Hebræos 2. *Nusquam Angelos apprehendit, sed sem in Abrahamæ apprehendit*: hoc est, quod nostram humanam naturam fecit propriam suam, non Angelicam, & habitu inventus, ut homo: ergo inverosimile videtur, quod Christus non obtulerit Beati-
fica Trinitati sua merita in

illo signo ante peccatum prædestinatione tot individuum suæ naturæ humanæ, quot individuum naturæ Angelicæ; & inverosimile etiam videtur, quod pro illo eodem signo Trinitas beatifica non acceptaverit, sic prædicta merita antecedentia, peccatum utriusque naturæ. Unde benè D. Gregor. Anselm. & magnus August. inquit. Tot esse homines prædestinatos, quot Angelos. Cum autem ex Angelis probabile satis sit, remansisse saltem tot bonos, quot homines contineat major pars fidelium; sequitur, quod inter Catholicos plures sint prædestinati, quam reprobi.

11. Prob. 3. conclus. inductione: nam si inspiciamus illos, qui subitanea morte decedunt, habemus sapient. 4. *Quod iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Aliundè habemus ex varijs exemplis, quosdam mortem repentina interemptos, non fuisse damnatos, quia in agone fuerunt à Deo illuminati, & auxilio efficaci adjuvi, ut actum perfectæ contritionis elicerent. Si de alijs loquamur, scimus quod major pars in fine vitæ recipit sacramenta; & quanvis depravata vita vixerint, tamen imminente morte instructi à Parrocho, vel à viro religioso, penitent se peccasse, cupiunt

piunt emendare quod fecerunt, agnoscunt sua peccata multa, & magna, pro quibus timent; sperant autem in misericordias Domini, quarum non est numerus; Lacrymas emittunt, sincerè confitentur; Sacramenta Penitentiae, Eucharistiae, & Extremæ Uncionis sollicitè, piè que suscipiunt, Deo ipsos adjuvante multis auxilijs: ergo verosimilius, & probabilius est, plures esse prædestinatos ex adultis Catholicis, quàm reprobos. Præterea inter adultos Catholicos sunt status Religiosorum, Religiosarum, & Ecclesiasticorum; quos ferè omnes existimo salvari, inquit noster Felix; vel saltem intrepidè dici potest (ait Merinerus) majorem partem prædestinatam esse; nam frequentius moriuntur ferè omnes perceptis Sacramentis, quæ cum faciant ex attrito contritum, modo quo in morali dicitur, facillè, divina gratia comite, & applicatione meritorum Christi, viam salutis omnibus parant; quia ut definit Concilium Trident. sess. 7. can. 6. & 7. Sacramenta omnia conferunt, gratiam ovicem non ponentibus.

12 Confirmatur; nam plures sunt ex adultis Catholicis, in quibus per multa signa prædestinationis ex supra relatis, quæ quavis infallibiliter non inferant prædestinationem; tamen magnam fiduciam nobis ingerunt: inter quæ præcipuum est

devotio cordialis erga Immaculatam Virg. Mariam; quæ est veluti via lactea, & spaciola Schala, per quam Deus descendit ad homines, & homines ascendunt ad Deum, perguntque securè cum hac advocata peccatorum ad Regis Cœlesti Palatium. Undè benè illi Ecclesia applicat illud Prov. *Qui me inveneri inveniet vitam, & habuerit salutem à Domino.* Atqui ferè omnes adulti Catholici, vel saltem plures sunt, qui in devotione, veneratione, & cultu erga Deiparam singularitèr, & ferventer signantur: ergo de primo ad ultimum congruentius est asserere, & piè probabilius est defendere, ex adultis Catholicis plures esse prædestinatos, quàm reprobos. Nec desunt aliquæ piè Historia idipsum confirmantes; nam per revelationem Patri Fr. Theodoro Conventuali factam habetur, quod Bruxellæ ann. 1489. mortui fuerunt in quadam peste 334. hominum, & omnes salvi facti fuerunt, exceptis duobus, quorum unus desperavit, alius Sacramentum confessionis voluntariè neglexit. Ita Pedag. Christ. tom. 2. p. 1. cap. 14. n. 6. citat. à P. Fr. Gervas. Brisacensi tract. 3. disp. 3. de Provid. q. 3. n. 155. & 156.

13 Ultimo prob. nostr. conclus. ex nostro Illustriss. Merinero hic; quia nullo argumento ef-

ficaci convincitur, plures Catholicos adultos esse reprobos: ergo benignius, & probabilius est, plures esse prædestinatos. Antecedens non melius probari potest, quam solvendo argumenta, quæ fieri solent in contrarium. Primo probari solet opposita opinio ex illo Matth. 22. *Multi sunt vocati pauci verò electi*; sed hæc verba, & omnia alia loca Sacræ Scripturæ, & SS. PP. non urgent. 1. quoniam vocati possunt etiam dici infideles; siquidem Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Omnes vocat, in omnem terram exivit sonus evangelizantium; omnibus dat sufficientia auxilia, quia omnes vult salvos fieri, ut dicemus in tractatu de Gratia; undè explicari possunt omnes Authoritates de omnibus hominibus etiam A catholicis, de quibus certum est, quod plures, & plurimi pereunt. Secundo, responderetur, quod si de fidelibus loquantur prædicta verba, id est *pauci verò electi*, non intelligitur comparative ad reprobos, sed comparatione ad omnes vocatos, ac si dicat: multi sunt vocati; sed non omnes electi; sic D. Damascenus, Serm. de Defunctis apud Illustriss. Meriner. 3. potest dici, quod Sancti PP. ita loquebantur non certo, sed dubie, moti ex communi modo vivendi hominum, non

curantium de sua æterna salute: vel ut alij dicunt, loquebantur per quandam exaggerationem, ad majorem incutiendum timorem peccatoribus; ut se à vitijs pessimis, serio, & quam primum converterentur.

14 Secundo probari solet opposita opinio illa parabola de *aræa*, Matth. 3. quæ est figura Ecclesiæ, in qua sunt triticum, & palea, id est, prædestinati, & reprobi: sed palea in magno numero triticum excedunt: erg. & reprobi in magno numero excedunt prædestinatos. Sed hoc non urget; nam similiter respond. non esse certum, *aræam* significare solam Ecclesiam, & non universos homines; quia ventilatio *arææ* est, judicium finale, quod ad omnes homines extenditur, & de quibus jam supposuimus plures esse reprobos. Deindè, quanvis *aræa* sit Ecclesia; intentio tamen comparationis non est in numero prædestinatorum, & reproborum; sed ad ostendendum, quod in Ecclesia mali cum bonis, & reprobi cum electis admixti sunt, ut ait D. Gregor. homil. 12, in Evangel. de *Similitudine decem Virginum*.

15 Ultimo solet probari opinio opposita ex eo, quod licet nostra videatur multum prodelle timidis, ac nimis scrupulosis ad dilationem animi, & errec-

erectionem Spei, & nè in desperationem labescant; tamen videtur obesse viciosi, inde occasionem aucupantes effrenatè vivendi, habenas laxandi: ergo non rectè consulitur hac benignior sententia de pluralitate predestinatorum; immò, aliquando poterit prohiberi, ut in publicis concionibus predicetur. Respond. quod non urget hoc; nam si benignior nostra sententia de pluralitate predestinatorum, adhuc inter adultos catholicos, posset obesse aliquibus, hoc non habet ex se, & per se, sed per accidens, & ex illorum ignavia, vel malitia: ratio est (inquit Illustrissimus Siuri in sua Theologia de Novissimis, tract. 33. cap. 4. num. 78.) quia licet plures à Christianis salventur, tamen ut constans supponitur, multos etiam damnari; ex hoc autem debet unusquisque prudenter sibi cavere, ne sit ex numero multorum reprobatorum. Deinde, si nonnulli abutuntur hac benigniori sententia, sibi imputent, sicut qui abutuntur infinita Dei misericordia; Dominus autem dicet illis: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Qui fecit te sine te, non salvabit te sine te. Ubi ceciderit lignum, ibi permanebit. Quidquid enim de gratuita electione speculentur homines, certum est de fide, quod non coro-

nabitur, nisi qui legitimè certaverit. Quales nos invenerit, dum ex hac vita vocaverit, tales nos judicavit. In Deo est infinita misericordia, qua plena est terra (inquit Div. Aug.) sed etiam est infinita justitia, qua reddet unicuique juxta opera sua.

16 Dubitabis; an ex sexu masculino plures salventur, quàm ex foemineo adultæ ætatis? Marfil. 2. sentent. q. 13. dub. 4. ait; parem esse numerum. Noster Doctiss. Felix de Prædestinat. cap. 3. diff. 2. n. 7. inquit: Satis probabile esse plures foeminas salvari. Ita Hürt. quod & mihi probabilius etiam videtur; quia sunt magis devotæ juxta illud Ecclesiæ: *Intercede pro devoto foemineo sexu*; & quia viri licentiosius vivunt, ut in plurimum, & liberiùs; ipsæ verò subditæ viris suis. Insuper plures sunt viri, qui sine sacramentis moriuntur in bellis, & in naufragijs, in itineribus fluminum, & latronum, & in rixis; quod omne Mulieribus non contingit. Hæc resolutio ut videtur, intelligitur præcipuè attendendo communem vivendi modum utriusque sexus: nihilominus hoc esse dubium docet Subtilis. Doctor in 2. d. 20. q. 2. §. ad secundum. Ubi in Scholio dicitur, quod Alens. putat in statu innocentie fuissent plu-

res filij, quam filia. D. Bona-ventura, Richard, Durand, D. Thomas, tenent, quod essent æquales numero viri, & mulieres. Scotus nihil de hoc resolvit. In ista materia quantò amplius se quis dilatat, tantò amplius se obscurat inquit ille Eruditissimus Discipulus ex auditu Mariani Doctoris, tom, de planctu Ecclesiæ, lib. 2. cap. 8. infra medium.

17 Dubitabls 2. An detur liber mortis, & liber vitæ, & quid sint? Respond. quoad primam partem affirmativè; constat enim, præcipuè de libro vitæ, ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, nam Apocalyps. 3. *Qui vicerit, non delebo nomen ejus de libro vitæ*; Et cap. 20. *Vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt; & alius liber apertus est, qui est vitæ: & judicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant; & judicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Et cap. 21. in fine: Non intrabit in eam (id est Civitatem gloriæ) aliquod inquinatum, aut abominationem faciens, & menda-*

cum, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni. In alijs autem locis appellatur liber absolute, vel liber justorum, aut liber Viventium: erg. uterque liber datur.

18 Confirmatur resolutio quoad librum mortis, de quo est dissensio inter AA. ut videri potest apud Frasen, Boybin, & alios RR. Scotistas; nam in Psal. 68. dicitur: *In libro tuo omnes scribentur.* Et Ecclesia in seq. Defunct. *Liber scriptus profertur in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Et hic liber non vocatur vitæ: erg. datur liber mortis pro reprobis. Deinde, Daniel. 7. *Judicium sedit, & libri aperti sunt.* Supra quod inquit D. Hieronym. *Unus est liber bonorum cum suis operibus, & aliter est malorum cum suis peccatis.* Ulterius Div. Basilus ad illud Lucæ 10. *Nomina vestra scripta sunt in Cælis,* inquit, *juxta hunc igitur sensum, duæ intelligi debent scriptiones, una eorum est, qui ad vitam: alia eorum est, qui scribuntur ad perditionem: erg. nisi contentio fiat de nomine, satis ex Sacra Scriptura, & SS. Patribus constat, utrumque librum dari.*

19 Quoad 2. partem dubij dicunt Thomistæ cum D. Thom. 1. part. q. 24. art. 2. Librum vitæ ad intellectum pertinere: di-

verfimodè tamen hoc explicant; nam Sanct. Doct. ait: *Liber iste est notitia Dei, quæ præd stinavit ad vitam, quos præscivit, id est notitia prædestinationis*; ita ibi Vazq. & Beccan. Alij Thomistæ dicunt, esse imperium intellectus, in quo consistit prædestinatio. Supponendum tamen est, quod vox *liber* hic sumitur metaphoricè ad similitudinem rerum humanarum, ubi vocatur liber codix, in quo cognoscitur, & legitur, quod scitur, vel desideramus scire. In hoc ergo sensu possunt dici libri omnia illa media, quibus Deus cognoscit, & manifestavit cuicumque creaturæ rationali quidquid voluerit, & præsertim opera cujuscumque, sive bona, sive mala.

20 Ex quibus resolvimus, quod apud Deum liber vitæ est actus divinæ voluntatis, quo efficaciter præsinivit ad gloriam, quos prædestinavit ante prævisa eorum merita, & similiter, quos præsinivit, vel antecederet, vel concomitanter prædicta merita: & liber mortis apud ipsum Deum erit actus voluntatis, quo positivè reprobavit damnandos post prævisa eorum peccata, & actus voluntatis, quo voluit cooperari ad materiale peccatorum, modo in superioribus dicto. Probat. nam sæpè diximus, quod divinus intellectus cognoscit in divina essentia omnia futura con-

tingentia mediante, & supposito decreto præfinitivo, quo omnia futurizantur: erg. non notitia, quia hæc potius est actus legendi, quàm liber, sed divina essentia supposito præfinitivo decreto, aut ipsum decretum movente divina essentia est apud Deum liber vitæ, & liber mortis; quia Deus cognoscit peccatum finale cujuscumque, quia vult cooperari illi ex condescensione cum libertate creata; & supposita hac cognitione peccati finalis, destinat positivè ad æternam mortem; & supposita hac destinatione, seu decreto reprobato positivè, cognoscit divinus intellectus per scientiam visionis talem mortem.

21 Quantum verò attinet ad creaturas, erunt tot libri, quot media quibus ipsis manifesta fient opera illarum sive bona, sive mala, qui quidem libri probabilius est, quod præcipuè erunt conscientiæ omnium, tam electorum, quàm reproborum. Hic modus dicendi est magis conformis Scripturis, & PP. de hoc loquentibus, ut constat ex supra citatis Apocal. 20. *Et Libri aperti sunt, &c. & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera eorum*; per hos enim libros Glossæ, & PP. intelligunt omnium conscientias, in quibus uniuscujusque propria merita

reguntur. Unde D. Hieronym. in cap. 1. epist. ad Rom. ait. quod conscientia, & cogitationes nostræ erunt in die iudicii ante oculos nostros, tanquam quædam Historiæ cognoscendæ; & sic pariter in aliorum conscientijs eorum merita, & demerita videri poterunt ab omnibus. Noster Lyranus sup. Apocal. cit. inquit, quod erunt libri conscientiarum; nam omnium merita, & demerita oiaibus erunt nota, ut sic appareat omnibus Judicantis iustitia. Div. August. lib. 20. de Civit. Dei. cap. 14. ait, quod non erit unus liber, sed singuli singulorum, & quod quædam vis divina est intelligenda, qua fiet, ut cuique opera sua, vel bona, vel mala cuncta in memoriam revocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur: quæ nimirum vis divina libri nomen accepit; in ea quippè quodammodo legitur quidquid à faciente recolitur. Quæ expositio clarè deducitur ex D. Paul. ad Rom. 2. & 2. Corinth. 5. „ Ostendant opus legis „ scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum. Omnes manifestari oportet ante Tribunal „ Christi, ut referat unusquisque „ propria corporis, prout gestus sit, sive bonum, sive malum. Et qui conformes sint imagini filij Dei dicuntur conscripti in li-

bro vitæ Agni; qui verò sint deformes erunt in libro mortis.

22. Quomodo autem hæc omnia omnibus manifesta fient in die iudicii? Videatur Subt. nost. Doctor. in 4. d. 47. q. 1. §. de Tertio. Videatur etiam Doctissim. P. Mast. tom. Theologiæ Moral. disp. 28. q. 3. art. 2. per totum præcipue n. 58. propè finem ubi ait: „ De potentia enim Dei „ absoluta, ut ait Scot. loc. cit. „ omnium gesta innotescere possunt simul singulis in iudicio; „ & sicut de anima Christi diximus cum Scoto lib. 3. sentent. „ disp. 5. in verbo, & in proprio genere omnia cognovisse, „ vel una, vel pluribus visionibus juxta objectorum multitudinem, & numerum: ita in „ proposito, posset Deus elevare ad similes actus omnium intellectus, ad cognoscendum simul in omnium conscientijs eorum opera etiam in speciali; ita tamen, ut hæc causarent sui species independentes à sensibus; vel Deus ipse immediatè eas species in videntibus produceret, vel ipsas intellectiones, ut ait quoque Scot. loc. cit. Hucusque Mastrius. Quomodocumque autem sit, omnes tunc aperte scient, & manifestè omnibus apparebit, qui sunt prædestinati, & qui sunt reprobi; qui sunt ad beatitudinem, seu ad vitam eternam assumendi, & qui non, sed ad æternam

nam mortem proijciendi : & hoc
erit aperire librum vitæ , & mor-
tis , & illos omnibus manifestare.

Dubitabis ultimo ; an
aliquis ex conscriptis in libris
vitæ , & mortis deleri possit ex
omnibus ? Hoc est idem ac inquire-
re ; an prædestinatus possit dam-
nari ? Et an reprobus possit
salvari ? Cum ergo ex Subt.
Doct. jam supra dictum maneat ,
quod prædestinatus in sensu com-
posito non potest damnari ; po-
test tamen in sensu diviso : Sic
similiter dicimus , quod non po-
test deleri de libro vitæ in sensu
composito ; potest verò in sensu
diviso. Idem dicimus de repro-
bis , nempe , quod nullus illo-
rum potest salvari in sensu com-
posito , & potentia consequenti ;
potest autem in sensu diviso , &
potentia antecedenti : & ita po-
test , vel non potest deleri de li-
bro mortis. Immò , si benè in-
spiciatur præcisa natura prædes-
tinationis intentivæ , & natura
reprobationis positivæ (de qua
hic loquitur , nam reprobatio
negativa non est propriè repro-
batio , & in sensu composito il-
lius potest reprobus salvari , quia
ut dictum est , divina voluntas se
habet pro illo tunc circa repro-
bos merè suspensivè , & pro aliis
signis sequentibus potest illos
prædestinare) in aliquo verò sen-
su videri difficilius , quod re-
probus possit deleri de libro

mortis , & salvari. Expenditur
hoc : prædestinatio intentiva est
ante prævisa merita ; ac per con-
seq. ante prævisum finale meri-
tum , seu finalem consensum sa-
lutarem : reprobatio autem po-
sitiva est post prævisa demerita ;
ac per conseq. post prævisum fi-
nale peccatum : ergo difficilius
videtur , reprobum posse salva-
ri , quam prædestinatum posse
damnari. Paret conseq. ex vi præ-
destinationis intentivæ solum dat-
ur necessitas antecedens moralis
ad consensum finalem salutarem ,
& remanet potentia physica , &
metaphysica sine actu secundo
ad oppositum : Atqui posita re-
probatione positiva , jam est præ-
visa voluntas reprobi in actu 2.
cum peccato finali , quod re-
pugnat , non cum potentia ad
oppositum , sed cum finali con-
sensu salutari : ergo in hoc sensu
major est repugnantia , impossi-
bilitas , & difficultas circa præ-
destinationem reprobi , quam
circa damnationem prædestinati.
Videatur Bezerr. disp. 6. de Præ-
destinat. q. 1. §. 2. n. 24. & se-
quentib.

24. Obijc. illud Exod. 32.
ubi ait Moyses ; aut dimmitte
noxam populi hujus , aut dele
me de libro Vitæ ; verba textus
sunt , vers. 31. & 32. *Aut di-
mitte eis hanc noxam , aut si non
facis , dele me de libro tuo quem
scripsisti.* Et Psal. 68. vers. 29.

Inquit David: *Deleantur de libro viventium, & cum iustis non scribantur.* Item ad Rom. 9. vers. 3. *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem: ergo vel possibile est, aliquem deleri de libro Vitæ; vel Moyses, David, & Apostolus petebant à Deo aliquid impossibile.* Resp. ex Sanctis PP. & Expositoribus, quod Moyses loquebatur per exaggerationem, & cum fiducia, credens, tam impossibile esse, quod Deus ob preces suas non dimitteret populo peccatum, ac impossibile erat, ipsum deleri de libro vitæ; qua confidentia Moyses voluit flectere Deum, & ipsum excitare ad commiserationem. Hoc loquendi modo utitur unus Amicus alteri dicens, aut hoc mihi facias, aut dele me de numero amicorum tuorum, certo confidens, se non delendum de amicitia, sed sibi concedendum suæ petitionis effectum. Alij dicunt, quod per librum vitæ intelligebat Moyses illum, qui sæpe in Scriptura appellatur liber iustorum, in quo scribebantur facta insignia Hebræorum. Alij, quod loquebatur de libro vitæ præsentis, & mortalis. Alij, quod petebat, ut Deus eum abfolveret à munere regendi, & gubernandi Populum, si non dimittebat illam noxam, aut delictum.

Ad aliud de David respond. cum Aug. & Glossa, quod erant aliqui, ut Pharisei, & nunc hæretici, qui existimabant, & existimant se esse iustos, & in libro vitæ scriptos: de his David inquit, *deleantur*; idest, agnoscant, & innotescat ipsis, quod non sunt scripti in libro vitæ. Vel loquebatur etiam de libro præsentis vitæ. Vel de admixtione illorum cum bonis, & electis, & petebat separationem. Divus Thom. explicat de libro gratiæ, de quo delentur, qui mortaliter peccant. Ad aliud Apostoli respond. cum D. Hieronym. Anselmo, & alijs, quod D. Paulus loquitur de vita sua ante ejus conversionem, in qua ita paternas traditiones zelabat, ut non curaret separari à Christo pro fratribus suis, idest, ita fratrum leges tuebatur, & defendebat, ut cuperet, & optaret ipse anathema esse à Christo, de quo se penitere fatetur versic. immediato ante: *Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo; optabam enim, &c.* Ob quod in contestibus inquit: *ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus; quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Et petijt Epistolas :: ut si quos invenisset hujus vie viros, ac mulieres; victos perduceret in Jerusalem: ergo de primo ad ultimum, qui conf-*
crip-

criptus est efficaciter in libro vitæ, ab illo nequit deleri. O utinam, & nos scripti simus in illo, propter infinitam largitatem Dei, cui proprium est misereri semper, & parcere! Ipse deprecationem nostram suscipiat: ut nos, & omnes famulos, quos delictorum catena constringit, misera-

tio suæ divinæ pietatis clementer absolvat; ab illoque libro nunquam decidamus, nec deviemus, propter Sacratissimam Passionem Domini nostri Jesu-Christi, propter pijsissimam clementiam Matris misericordiæ, & propter intercessionem omnium Sanctorum. Amen.

TRACTATUS IV.

DE SACROSANCTO INDIVIDUÆ

Trinitatis Mysterio.

POST disputationes de Deo, ut Uno, immediatè se offerunt Disputationes de Deo, ut Trino; nam sicut Deus, ut Unus quodammodo præsupponatur ad se ipsum ut Trinum, & ipse ut Trinus statim quasi subsequatur ad se ut Unum: ita ordo doctrinæ postulat, ut post tractatum de Deo Uno, primo loco subsequa-

tur præsens Tractatus de Deo Trino. Sed ut veritates nostræ fidei circa hoc Mysterium Dogmaticè contra Hæreticos propugnentur, placuit mihi, antequam ad controversias inter Catholicos accedamus, quoddam dogmaticum totius Tractatus resumen ex nostro Eruditissimo Aye antepone. Pro quo sit.

DOGMATICUM TOTIUS Sanctissimæ Trinitatis Tractatus Compendium, in quo Hæreticorum præcipui errores deteguntur.

QUOD Deus, & si unus, tamen quod personæ, hypostases, subsistentias, seu supposita, sit re vera Trinus, (contra antiquos, & modernos

Arianos, Sabelianos, Mahometanos, Judæos, Davidem Georg, Bernardinum, Ochinum, Michaellem Servetum, Gergium, Blandratam; Franciscum Davidem, & alios à Jodoco Coccio citatos) Colligitur.

2 Primo, ex Sacris Scripturis, quæ non solum Patrem, sed etiam Filium, nempe Christum, vocant Deum. Isaia. 55. vers. 4. „Deus ipse veniet, & salvabit

„ nos

„ nos : tunc aperiuntur oculi eorum , & aures surdorum ,
 „ &c. Baruch. 3. vers. 36. Hic
 „ est Deus noster , &c. post hæc
 „ in terris visus est , & cum hominibus conversatus est. Ecclesi.
 „ 51. vers. 14. Invocavi Dominum Patrem Domini mei.
 „ Joann. 14. vers. 1. Creditis in Deum , & in me credite. Joann.
 „ 20. vers. 28. Dominus meus , & Deus meus. Rom. 9. vers. 5.
 „ Ex quibus Christus est secundum carnem , qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Joann. 1. vers. 1. Et Deus erat verbum , &c. Hebræos 7. vers. 3. Neque initium dierum , neque finem vitæ habens.

3 Secundo , ex Sacris Scripturæ Christum vocant Filium Dei. Psal. 2. vers. 7. *Filius meus est tu , ego , hodie genui te.* Ps. 109. vers. 3. *Ex utero ante luciferum genui te.* Michææ. 5. vers. 2. *Egressus ejus ab initio , à diebus æternitatis.* Proverb. 8. vers. 22. *Dominus possedit me in initio :: antequam quidquam faceret à principio.* Joann. 3. vers. 16. dicitur , *Filius unigenitus.* Rom. 8. vers. 32. *Filius proprius.* Prima Joann. 5. vers. 20. *Filius verus , non adoptivus . sed naturalis.* Hebræos 1. vers. 5. *Character hypostaseos , & figuræ substantiæ Paternæ , &c.* Atqui Filius naturalis est ejusdem substan-

tia cum Patre , sed diversæ subsistentiæ , cum nemo possit se ipsum gignere : ergo &c.

4 Tertio , ex Sacris Scripturis , quæ Spiritum-sanctum vocant Deum. 2. Reg. 23. vers. 2. *Spiritus D. locutus est per me , Deus Isrraël , fortis Isrraël , dominator hominum.* Et quod Isaia 6. vers. 9. dicit *Dominus exercituum , illud idem Actor.* ultim. vers. 26. dicit S. Paulus , dixisse *Spiritum-sanctum.* Et quæcumque propheta Spiritu-sancto inspirati. 2. Petri 1. vers. 21. loquebantur , dicebant , se loqui inspirante Deo : *Hæc dicit Dominus Deus , &c.*

5 Quarto ex Sacris Scripturis , quæ , tam Filium , & Spiritum-sanctum , quam Patrem describunt , ut per se existentes , operantes , intelligentes , mittentes , &c. quæ non sunt , nisi suppositorum ratione præditorum , idest , Personarum. Rom. 8. vers. 3. „ Misit Deus filium suum. „ Isaia 61. vers. 1. & Luca 4. „ vers. 11. Spiritus D. misit me. „ Joann. 15. vers. 26. Ego mitto , tam vobis à Patre Spiritum veritatis , qui à Patre procedit , „ ille testimonium perhibebit de me. 1. Joann. 5. vers. 7. „ Tres sunt qui testimonium dant , in Cælo , Pater , verbum , & „ Spiritus-sanctus : & hi tres „ (non unus , sed) unum sunt. „ Ego & Pater unum sumus. „ Joann.

„ Joann. 10. vers. 30. Unde pari-
 „ modo jubemur omnes baptiza-
 „ ri. Matth. ultim. vers. 19. In
 „ nomine Patris , & Filij , &
 „ Spiritus-sancti. Et in actioni-
 „ bus ad extra plerumque loquitur
 „ Deus in plurali numero. Genes.
 „ 1. vers. 26. „ Faciamus hominem
 „ ad imaginem , & similitudinem
 „ nostram, cap. 2. vers. 18. Fa-
 „ ciamus Adæ adiutorium. ca-
 „ pit. 3. vers. 22. Ecce Adam
 „ quasi unus ex nobis. cap. 11.
 „ v. 7. Venite descendamus,
 „ & confundamus linguam eo-
 „ rum, &c.

6 Quinto ex infinita fecun-
 ditate divinæ essentiae, quæ neces-
 sario postulat communicari tot
 suppositis , quot possibile est.
 Isaïa 66. vers. 9. *Numquid ego*
qui alios par. re facio , ipse non pa-
riam ? Ego qui generationem cæ-
teris tribuo , sterilis ero ? Atqui
 potest duplici via communicari,
 (admodum spiritualium substan-
 tiarum) nempe , per intellectio-
 nem notionalem , gignendo fi-
 lium ; & per similem volitio-
 nem , seu amorem , spirando , ac
 producendo Spiritum-sanctum,
 utrumque consubstantiali sibi,
 & ejusdem secum ut essentiae , ita
 & perfectionis ; nec nisi perso-
 nalitatibus , & originibus à se,
 & inter se distinctos : g. &c.

7 Quod Filius in divinis
 propriè dicta , & substantiali ge-
 neratione , Spiritus-sanctus ve-

rissimo amore , non transeunte,
 sed immanente , non unico so-
 lum momento , sed continuo , &
 ab æterno procedant , procedent-
 que in æternum (quod Calvin,
 ait stultè fingi in Deo) Pater;
 quia Scripturæ dicunt non solum
 in actu præterito , sed & in præ-
 senti Filium à Patre nasci , gigni,
 & parturiri , Psal. 2. vers. 7.
Ego hodie genui te. Joann. 1.
In principio erat verbum , &
verbum erat apud Deum , &
Deus erat verbum : non dicit
 fuit , sed erat ; quia adhuc est,
 eritque in æternum , vers. 18. *Uni-*
genitus , qui est in sinu Patris.
 Apocalyp. 5. vers. 12. *Dignus*
est agnus accipere virtutem , &
divinitatem. Similiter Spiritum
 sanctum , Joann. 15. vers. 26.
Vocat Spiritum veritatis , qui
à Patre procedit. 1. Joann. 4.
 vers. 16. *Deus est charitas.* Et
 ratio est , quia fecunditas divina,
 ut est infinita , non solum ex par-
 te termini producti , sed ex par-
 te principij , & potentiae produ-
 centis , & rationis productivæ,
 & objecti formalis , ita est &
 æterna : cum ergo omnia ad ge-
 nerandum , & spirandum neces-
 saria , & concurrentia perpetuò,
 & continuò , & parimodo adsint
 omni momento : certum est etiam
 generationem , & spirationem
 fieri continuò , & omni momen-
 to. Deinde ex opposito argue-
 retur mutatio intrinseca in Deo,

fi ex generante fieret non generans ; & ex spirante non amplius spirans : atqui Malachia 3. vers. 6. *Ego Dominus , & non mutor : erg. &c.*

8 Quod Spiritus-sanctus non à solo Patre , sed simul etiam à Filio procedat , (contra Macedonianos , Montanistas , Græcos , Armenos , Ruthenos , Moscos , Joannem de Wefalia , Casa-Novium , Somerum , Christianum Francum , & quosdam alios Calvinistas ;) Constat ex Joann. 15. vers. 26. & cap. 16. vers. 7. ubi Spiritus-sanctus dicitur mitti etiam à Filio. Atqui nulla persona in divinis mittitur , nisi ab ea , à qua procedit , & substantialiter emanat , ut fere apud omnes in confesso est : ergo , &c. Manifestum est enim (inquit Subt. Doct. in 1. d. 15. q. unic. 9. & vers. videtur.) Secundum intentionem Aug. 4. de Trinit. cap. 20. quod Pater non dicitur missus : ergo. oportet , quod mitti , cum hoc quod dicit respectum ad extra connotet productionem ad intra ; & tunc rationabile videtur consimiliter dicere demittere , quod licet dicat principaliter respectum actionis activæ ad extra , tamen connotat respectum productionis activæ ad intra ; & sic neutrum est merè essentialis , sed mitti tantum convenit personæ productæ , & mittere personæ producenti. Hucusque Doctor.

Tom. I.

9 Ulterius ex Epist. ad Rom. cap. 5. vers. 5. Certum est , mitti Spiritum-Sanctum non ratione solum donorum , sed etiam ratione personæ suæ ; nam ibi donum Spiritus-sancti , nempe Charitas Dei , difundi dicitur *in cordibus nostris per Spiritum-sanctum , qui datus est nobis*. Rursus , idco Spiritus-sanctus vocatur *Spiritus Patris* , quia procedit à Patre : ergo. parimodo convincitur , procedere etiam à Filio , quia etiam vocatur *Spiritus Filij* , Galat. 4. vers. 6. Rom. 10. vers. 9. & alibi. Rationem verò Christus ipsemet allegat , Joan. 16. vers. 15. quia *omnia quaecumque habet Pater* (ergo etiam actio spirativa , quæ in illo priori originis nec dum exijt in actum) *mea sunt* , id est , mihi per æternam generationem communicantur : *Propterea dixi , de meo accipiet Spiritus-sanctus , & annuntiabit vobis*. Neque enim potest Spiritus-sanctus accipere à Patre , nisi simul à me accipiat.

10 Hæc , & alia plura , quæ videri possunt apud RR. sunt testimonia Sacræ Scripturæ , quibus probatur contra Iudæos , & Hæreticos , dari in divinis Trinitatem personarum , verasque processiones Filij à Patre , & Spiritus-sancti à Patre , & Filio. Advertendum tamen est cum Abulensi in opusc. quoddam de Trinitate , & nost. Nicolao de Lyra

KKk

in opuscul. contra Iudæos, quod habetur 6. tom. glossæ ordinar. *Mysterium Trinitatis non ita expressum fuisse in veteri Testam. ut ex ipso solum possimus negantes arguere manifestæ contradictionis; esse nihilominus in illo præfata testimonia, & alia apud dogmaticos videnda, quæ si expositionem rationi magis consentaneam, & antiquis etiam non ignotam sequamur, hoc Mysterium Trinitatis, aut pluralitatem saltem personarum non obscure prædicant. Cujus rei non ignarus Epiphanius in lib. anchoratus sic ait: Una Deitas à Moyse præcipuè annuntiata est; personarum dualitas vehementer à Prophetis prædicata; Trinitas verò personarum in Evangelij manifesta facta est.*

II Ob hoc Pater Arriag. doctè, & eleganter, apud Antonium Perez, inquit: Hæc igitur est prima Christianæ Religionis veritas: Deus est Trinus in personis, & Unus in Essentia. Hæc est nostræ catholicæ professionis summa: hæc nos à Paganis, Deorum catervam proflentibus, longo intervallo fecernit: hæc nos feliciores antiquis Judæis reddit, qui, licet Deitatis unitatem expressè confessi sint, Trinitatem tamen personarum non, nisi obscure, & quidem pauci, cognovere: hæc Catholicos ab Arrianis olim distinxit: hæc ex ore infan-

tium, & lactentium auditur hodie: hæc fugitur à matris uberibus: hæc in scholis repetitur à pueris: hæc in Cathedris primatum tenet, &c. Hæc denique, Deo illucescente, jam amplius declaratur sic:

DISP. PRIMA.

DE DIVINIS PROCESSIONIBUS.

QUÆST. I.

AN IN DIVINIS DETUR
Processio alicujus Personæ ab
alia? Quotuplex, &
qualis?

I COMMUNITER AA. ab alijs quæstion. hanc disputationem incipiunt; sed quia ut inquit Subt. Doct. in 1. dist. 2. q. 6. Pluralitas Divinarum Personarum declaratur ex productione; ideò ab hac quæst. exordium summo. Ad ejus intelligentiam est notand. 1. Quod Essentia Divina semetipsa est in Patre, id est, quod proprietas constituens primam Personam sine aliqua productione oritur immediate, ut infra extensus dicetur ab Essentia Divina. Secundo est notand. quod Essentia Divina non potest esse terminus formalis alicujus productionis, nisi per veram productionem sit commun-

communicata alicui supposito, accipienti esse per productionem. Et quia suppositum productum, cui Essentia Divina communicatur, realiter distinguitur à supposito producente; ideo quærit hic Doct. Subt. Quomodo Essentia Divina, cum singularissima sit, & perfectissima existens in prima persona, eadem possit communicari alteri supposito per productionem realiter distincto à prima persona, quin & ipsa, ut in secunda persona, realiter distinguatur à se ipsa, ut in prima persona; quia ut in prima persona est ratio formalis communicandi se ipsam per productionem: & in secunda persona est terminus formalis, sive terminus communicatus per productionem. Ratio dubitationis, quia in creaturis semper ratio formalis producendi aliquid realiter distinguitur à termino formali productionis; & ideo Doct. inquit Lichetus, prius declarat productionem personarum.

2. Notand. est 3. Per Processionem in Divinis intelligi veram, & realem emanationem, seu exitum unius personæ ab alia, quæ scilicet, non exeat extra Deum in Creaturas sed maneat intra entitatem Divinæ substantiæ, & veluti in sinu producentis æternum subsistens, de quo illud Jonannis 1. *Unigenitus, qui est in sinu Patris*. Qualem processionem Theologi distinguunt in

activam, & passivam. Processio activa est ipsa actio personæ producentis. Passiva autem est ipsa emanatio personæ productæ. Et licet processio ex usu Ecclesiæ significat emanationem Spiritus-sancti, qui in Symbolo Athanasij dicitur, *non genitus, sed procedens*: ejus tamen significatio apud Theologos latius usurpari consuevit, ad exprimendam, scilicet, utriusque personæ emanantis originem. His suppositis, sit prima:

3. Conclusio. In Divinis datur verè, & realiter processio unius personæ ab alia. Probatur 1. ex Sacra Scriptura Joann. 8. dicit ipse Dei filius; *Ego ex Deo processi*; & 7. *Ego scio eum, quia ab ipso sum*. Eccles. 24. dicit sapientia Dei: *Ego ex ore altissimi*, (id est, ex intellectu Patris) *prodivi primogenita. Ante omnem creaturam*. Michæ 5. *Egressus ejus ab initio à diebus æternitatis*. De Spiritu S. dicit. Joann. 15. *Cum venerit Paraclitus quem mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Et 16. ait Christus; *Ille me clarificavit, quia de meo accipiet, & annuntiavit vobis*.

4. Probat. 2. Ex Conclis: In Niceno dicitur Verbum D. *Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero*; & inferius additur de Spiritu-sancto; *qui ex Patre filioque procedit*. In Toletano 11. habetur, Patrem

non genitum, non creatum, sed
ingenitum proferitur; ipse enim
à nullo originem ducit, ex quo,
& filius nativitate, & Spiritus
S. processionem accepit. Sic, &
alia CC. passim, & PP. de qui-
bus non est locus ambigendi.

5 „ Probat. 3. ratione Subt.
„ nost. Mariani Doct. citat.
„ Quidquid de ratione sua for-
„ mali est principium producen-
„ di, illud in quocumque est à
„ se, in eo est principium per-
„ fectè producendi; sed memo-
„ ria perfecta, sive quod idem
„ est explicando, intellectus ha-
„ bens objectum intelligibile sibi
„ præsens, ex ratione sua forma-
„ li est principium producti-
„ vum notitiæ genitæ, & patet,
„ quod memoria talis est in ali-
„ qua persona Divina, & à se,
„ quia aliqua est improducta:
„ ergo illa persona poterit per
„ tale principium perfectum per-
„ fectè producere. Vel sic potest
„ argui: omne suppositum ha-
„ bens à se quodcumque suffi-
„ ciens principium producendi
„ potest producere productum
„ adequatum illi principio: ali-
„ quid suppositum Divinum ha-
„ bet à se principium quodcum-
„ que sufficiens producendi;
„ quod est memoria perfecta:
„ Igitur, &c.

6 „ Ulterius consequen-
„ ter arguo: Nulla produc-
„ tio per memoriam perfectam

„ potest esse perfecta, nisi sit no-
„ titia adequata illi memoriæ,
„ sive illi intellectui respectu
„ talis objecti: memoriæ autem,
„ sive intellectui personæ Divinæ
„ cum sit infinita nulla notitia
„ adequatur respectu Divinæ Ef-
„ fectiæ infinitæ; ut intelligibi-
„ lis, nisi infinita, quia intellec-
„ tus ille est comprehensivus il-
„ lius objecti infiniti: Igitur ali-
„ qua Persona Divina per memo-
„ riam potest producere notitiam
„ infinitam: Sed illa erit in na-
„ tura Divina; quia nihil aliud
„ est infinitum: ergo in Divinis
„ per memoriam potest esse pro-
„ ductio ad intra. Sed si potest
„ esse: igitur est. Tum quia ibi
„ omne possibile est necessarium,
„ Tum, quia illud principium
„ est productivum per modum
„ naturæ: igitur necessario agit.
„ Consequentia patet, quia non
„ potest impediri, nec ab aliquo
„ alio dependet in agendo: om-
„ ne enim agens ex necessitate
„ naturæ necessario agit, nisi im-
„ pediatur, vel ab alio depen-
„ deat in agendo. Maj. primi filo-
„ sismi apparet; quia quod prin-
„ cipio productivo ex se non
„ conveniat, quod in illo sit pro-
„ ductivum non potest esse, nisi prop-
„ ter alterum duorum, vel propter
„ imperfectionem ejus in illo, vel
„ quia ut in illo acceptum est per
„ productionem adequatam illi
„ principio; sicut est de potentia

generativa si sit in Filio, & vi
spirativa si sit in Spiritu-santo.
Utrumque autem istorum ex-
cluditur per hoc, quod dicitur
in majori *à se*, quia nihil habet
à se principium productivum,
nisi habeat illud sine imperfec-
tione, & etiam non communi-
catum per productionem com-
petentem tali principio. Hucus-
que Doct.

7 Alijs tribus rationibus id
ipsum probat; sed illas omitto;
tùm ob brevitatem temporis;
tùm etiam, quia aliquali nimis
longa explicatione indigent. Tùm
denique præcipuè, quia ut benè
hic advertit Lichetus; *Marian.*
Doctor per illas non intendit
probare Trinitatem personarum
via naturali; ut aliqui volunt
illi imponere. Doctor enim præ-
supponit productionem persona-
rum esse possibilem in Divinis
tquam Articulum Fidei: hu-
jusmodi tamen possibilitatem per
has rationes intendit persuadere,
tàm fideli, quàm infideli; nec
intendit hoc demonstrare via na-
turali, quia statim sibi contradi-
ceret, nam expressè quæst. 14.
quodlibet. prolixè declarat quo-
modo est impossibile cuicumque
intellectui creato, etiam Angeli-
co, posse naturaliter cognoscere
distincte Trinitatem. Hoc idem
in 2. d. 3. q. 9. si tamen sint ali-
quæ rationes posibles ad hoc
persuadendum, præcipuè sunt

istæ positæ à Doctore, quæ ita
subtiles sunt, quod videntur
concludere evidenter proposi-
tum; & ex hoc multi moti sunt
ad imponendum Doctori, quod
ijs rationibus intendat naturali-
tèr demonstrare Trinitatem perso-
narum, non intelligentes mentem
ipsius. Hucusque Lichetus. Quo
respondetur aliquibus instantijs.

8 Arguitur primo pro Hære-
ticis contrarium hujus Conclu-
sionis sentientibus: Tunc intel-
lectus solum est productivus no-
titiæ genitæ, quando debet per
illam intelligere, aut perfici:
sed intellectus Divinus non potest
perfici, neque intelligere per no-
titiæ genitam: ergo &c. Res-
pondetur cum Doctore neg. mai.
quia cum ratio activi non sit ge-
neratio connexa, nec dependeat
per se à ratione passivi, seu per-
fectibilis, benè potest esse intel-
lectus productivus notitiæ genitæ
absque eo, quod per illam intel-
ligat, & perficiatur. Quod autem
in intellectu creato ita fiat, est de
peraccidens; quia ipse non habet
notitiæ ingenitam, qua intelli-
gere possit. Igitur in ratione pro-
ductivi nulla est imperfectio; sed
perfectio fecunditatis, & activita-
tis; & idèò hæc ratio reperitur
in Deo; in ratione verò recepti-
vi est imperfectio; & idèò hæc in
Deo locum non habet.

9 Arguitur 2. Notitia inge-
nita, & essentialis est adequata
in-

intellectui Divino : Ergo non potest habere aliam notitiam genitam. Patet consequentia ; ideò enim dicimus Verbum Divinum non esse productivum alterius verbi ; quia intellectus Divinus habet terminum adequatum in productione unius tantum verbi. Respond. disting. antecedens : Notitia ingenita est adequata, in ratione notitiæ ingenitæ, seu respectu intellectus, ut est operativus ; Conc. Est adequata, in ratione genitæ, seu respectu intellectus ut est productivus, neg. anteced. & consequent. Et enim, ut ait Subtilis Doctor, quamvis notitia ingenita sit quasi producta, utpote actus intellectus ; non tamen est producta propriè : & ideò quantumcumque memoria, ut in Patre habeat quasi productum, adhuc potest producere productum ; sed verum est, quod cum habuerit productum adequatum, non poterit aliud producere.

10 Arg. 3. & est in litera Scoti : Nullum productum est ex se necessarium : Sed quidquid subsistit in essentia Divina est ex se necessarium : ergo &c. Probat. mai. quia nihil simul est ex se necessarium, & ab alio : Sed quod est productum, si est necessarium, est necessarium ab alio : ergo non à se. Mai hujus pro sillogismi probò, quia si est necessarium ex se : g. est necessarium, circumscripto omni

alio : Si autem est necessarium ab alio, non est necessarium illo circumscripto. Secundo probat. prima mai. Quia omne productum possibile fuit produci ; alioquin impossibile produci esset productum : Ergo omne productum aliquam possibilitatem includit ; & omnis possibilitas repugnat necessariò ex se. Ergo, &c.

11 Præterea Essentia Divina circumscripta productione, non habet illud productum : Ergo per productionem fit essentia Divina de non habente illud, habens illud ; & ita mutatio. Denique si est productum : Ergo dependet. Consequens est falsum : Ergo antecedens. Probat. Conseq. Quia si nullo modo dependet productum à producente : ergo utrumque ex æquo haberet naturam ; & ex hoc ultra non magis præexigeret productum ad sui productionem, & esse, quod producens prehaberet suam naturam, quam e converso ; quod est contra naturam productionis.

12 Resp. Subt. Doct. ad primum neg. maj. Cum probatur primo per necessarium ex se, & ex alio : dico, quod si idem genus causæ importetur per hæc duo, *ex se*, & *ex alio*, verum est, quod nihil sic est necessarium ex se, & ex alio ; si autem aliud genus causæ, importetur, nempe per illud ex se causa formalis, & per illud ab alio causa effectiva, vel

vel productiva ; non est inconveniens idem esse necessarium, ex se uno modo, & ab alio, alio modo ; cum probatur major philosophis, dico ; quod necessarium ex se formaliter, non potest non esse, circumscripto quocumque alio, cujus circumscriptio non includit in composibilitatem, ponendo illud esse ; sed ex se necessarium formaliter, sequitur posse non esse, circumscripto quocumque alio per impossibile ; sicut ex uno impossibili posito, sequitur aliud incompossibile ; ita de Filio :: stat ergo, quod sit ex se formaliter necessarius, & tamen ab alio producente cum quo habet eandem entitatem necessariam.

13 Ad secundam probat. major. dico ; quod possibile logicum differt à possibili reali. Possibile logicum est modus compositionis formatae ab intellectu illius quidem, cujus termini non includunt contradictionem ; & ita hoc modo possibilis est hæc propositio ; Personam Divinam posse produci ; & Deum esse Deum : sed possibile reale est, quod accipitur ab aliqua potentia inhaerente alicui, vel terminata ad illud, sicut ad terminum (dicitur, ait Lichetus, à potentia inhaerente, id est, à potentia activa transmutativa, qua mediante, dicitur aliquis posse transmutare aliud essentiali-

ter à se distinctum) Filius autem non est possibilis possibilitate reali, nec possibilitate inhaerente nec terminata ad ipsum, quia possibilitas, sive activa, sive passiva est ad aliud in natura ; Filius, tamen, est terminus potentiae productivæ, quæ abstrahit à ratione potentiae effectivæ.

14 Ad aliud dico : quod illa persona, id est proprietas personæ, non esset in essentia sine productione, non sequitur : ergo, essentia de non habente, sit habens ; sed sequitur : ergo essentia de ratione sua non habet illam, vel non includit illam :: non autem sequitur mutatio ex hoc, quod aliquid inest alicui, quod non est de ratione ejus : sed mutatio requirit, quod aliquid insit alicui, cui prius insuit oppositum, quod non habetur in proposito. Ad ultimum dico : Quod non sequitur ; est ab alio : ergo dependens. Cum probat. concedo quod æquè independenter est natura in producente, & producto. Cum arguitur ex independentia, quod non ex præexigentia ; neg. consequentiam, quia dependentia sequitur entitatem formalem dependentis ab illo, a quo dependet ; quando igitur habet eandem entitatem, non est ibi dependentia ; potest tamen ibi esse præexigentia, si unum suppositum habeat illud ab altero.

15 Conclusio 2. Duplex tantum datur processio in Divinis, una Filij a Patre, Altera Spiritus S. ab utroque. Est de fide. Patet ex 1. Joannis 3. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo.* Deinde, si essent aliæ personæ ultra tres, diminuta esset Sacra Scriptura in re simpliciter necessaria, quod non est concedendum. Prob. etiam ratione Subt. nost. Mag. in 1. dist. 2. q. 4. Et quodlib. 2. artic. 2. & 3. Divinæ processiones sunt actus adequati intellectus, & voluntatis: sed in Deo tantum est unus intellectus, & una voluntas: ergo tantum erunt duæ processiones. Major. probat: Nam si termini non essent adequati, sequeretur infinitos, & si sic: ergo necessario sunt infiniti; quia nihil potest ibi esse, nisi necessario. Ultimum consequens est impossibile manifeste: erg. & primum antecedens.

16 Probat. sequella auctoritate August. contra Maximin. lib. 1. ubi ait: Absit, ut ideo potentior sit Pater Filio, quia creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit creatorem. Neque enim non potuit: sed non oportuit. Et subdit. Quare non oportuit? Immoderata esset Divina generatio, si genitus Filius nepotem gigneret Patri; quia nisi, & ipse nepos Avo suo pro nepotem gigneret, secundum vestram mirabilem sapientiam

impotens diceretur; similiter, & ille, & ille, &c. Et subdit nec impleretur generationis series si semper alter ex altero gigneretur, nec etiam perficeretur ullas eam, si non sufficeret unus omnipotens: Hæc August. „ Ex ista „ intentione August. habetur, „ quod si una persona producta „ productione tali non sufficeret „ ad complendam unam, vel totam „ tam productionem in Divinis, „ pari ratione, nec aliæ aliqua, „ nec quacunque; & ita fivè „ eundo in directum, quod Filius „ lius generaret alium filium, si „ vè comparando ad eandem „ personam Patris; quod, scilicet, „ habeat istum filium, & alium filium, semper qua ratione ponitur pluralitas, pari ratione sequitur infinitas ejusdè rationis. „ Hucusque Doct. quodlib. citat.

17 Insuper probat eandem sequelam ratione hac: Quod quod est plurificabile ejusdem rationis, vel ad plura ejusdem rationis se habens, non determinatur ex se ad certam pluralitatem; sed ex se potest plurificari in infinitum, nisi aliunde impediatur: sed non est in Deo à quo impediatur plurificatio processionum: ergo si primus terminus non est adequatus, erunt infiniti termini. Major est certa: Probatur min.; nam Deus non potest impediri ab aliquo creato, ut per se patet, neque potest impediri à se ipso; nam

nam ipsæ Processiones sunt necessariae, & non liberæ libertate contingentiae, & principia earum sunt infinita: erg. vel unum principium una productione producit unum terminum adæquatū, vel infinitos terminos, quod est impossibile illatum.

18 Quod non sit tantum una productio probat Doct. in 1. citatus: sic: „Omnis pluralitas re-
ducitur ad unitatem, vel ad
paucitatem tantam, ad quam
tam reduci potest: erg. pluralitas principiorum activorum, vel
productivorum reducetur ad
unitatem, vel ad tantam paucitatem, ad quam potest reduci;
sed non potest reduci ad
aliquod principium unum productivum aliud ab istis; probatio; quia principia productiva, quæ sunt natura, & voluntas habent oppositos modos
principiandi; quia alterum inclinatur ex se ad agendum naturaliter, alterum liberè, ita
quod ad hoc ex se naturaliter non inclinatur. Si autem reduceretur ad aliquod unum principium productivum, illud haberet determinatè alterum modum principiandi alterius istorum principiorum, vel enim
esset productivum ex se determinatè, & tunc per modum naturæ: vel non ex se determinatè, sed liberè, & ita per modum voluntatis: erg. non pos-

Tom. I.

„sunt reduci ad aliquod principium, quasi tertium ab istis,
„quod, scilicet, se in producendo
„neutrius istorum habeat rationem. Nec unum istorum reduci-
„tur ad alterum, quia tunc alterum
„secundum totum genus suum
„esset imperfectum, quod falsum
„est; quia cum ex eadem perfectione conveniat utrique esse principium operativum, & productivum, & neutrum sit ex se imperfectum, in quantum est operativum; quia tunc non esset
„formaliter in Deo: erg. nec in
„quantum est productivum, est
„imperfectum: erg. non possunt
„reduci ad paucitatem minorem,
„quam ad dualitatem principij
„productivi per modum naturæ,
„& principij productivi per modum voluntatis.

19 Doctor ipse Subt. contra se objicit aliqua non parum difficilia, quorum solum sequens proponam: „Quæro enim, ait
„in 1. citat. Unde probatur illa
„propositio, quæ dicit, quod
„stante uno actu adæquato potentia ipsa non potest simul habere alium? Si intelligat adæquatū secundum extensionem, petitur principium. Si secundum
„intensionem, videtur falsum; nam licet visio verbi adæquetur potentia intellectiva anime Christi, tamen potest noscere etiam actu elicito aliud intelligibile à se. Patet etiam
„quod

„ quod Deus novit se notitia
 „ adæquata intellectui suo secun-
 „ dum intentionem, & tamen no-
 „ vit alia à se. Si igitur ita est de
 „ actu adæquato potentie opera-
 „ tive, quod comparitur alium,
 „ multo magis videtur de poten-
 „ tia productiva; quia ejus pro-
 „ ductum, vel productio non est
 „ in potentia productiva, sicut
 „ operatio est in potentia operati-
 „ va. Hucusque Doctor.

20 Resp. tamen ex ipso quæst. 2.
 quodlibetali, art. 3. Quod ratio
 ipsius procedit de adæquatione
 omnimoda, ubi impossibile est,
 actionem excedere principium
 formale agendi; & secundum istum
 intellectum, patet quod memoria sic in Patre habet dictionem in Patre adæquatam, quod impossibile est principium dictivum excedere hanc dictionem; sicut impossibile est in Divinis dictionem esse, nisi hanc; quia de se est hæc, & per consequens ejus habet hanc dictionem omnino adæquatam sibi: non potest ergo esse principium alterius, nec in Patre, nec in Filio. Ita Doct. paucis mutatis. Unde patet exempla non esse ad rem, nam Deus unica visione, quæ de se est hæc, videt essentiam, & omnes creaturas; & ita hoc exemplum potius est in favorem dictæ rationis; quia sicut in Deo solus est unicus actus operativus, quo se, & omnia cognoscit, & esse plures, esset

imperfectio; ita etiam solus est unicus actus productivus, qui de se est hic, & unus numero.

21 Nec exemplum de Visione Christi valet, quia de se non est hæc, & singularis, sed per differentiam individualement; & ideo quantum est de se potest multiplicari; nam licet visio summa, qua videt verbum, & in eo omnes creaturas sit adæquata intellectui, quatenus instructus lumine gloriæ; non tamen est adæquata principio intelligendi absolute, cum possit habere aliam cognitionem rerum in proprio genere; & ita nulla visio seorsum spectata est adæquata uni totali principio intelligendi, quod est in Christo, quia nulla visio creata est de se hæc. Ita intelligunt Subtil. Doctorem Smising, Postnaniensis, Felix, & alij plures Scottistæ.

22 Conclusio 3. Divinæ Processiones sunt immanentes, & non transeuntes. Ratio est, quia Filio, & Spiritui-sancto communicatur eadem numero natura, quam habet Pater: Unde sicut creaturæ procedunt ad extra, quia recipiunt à Deo naturam à divina distinctam; ita Secunda, & Tertia Persona Sanctissimæ Trinitatis procedunt ad intra, quia eandem ipsam naturam Patris accipiunt. Deinde dictio est in Patre; & licet Verbum, quod est terminus dictionis non afficiat for-

formaliter Patrem, nec Pater formaliter sit Sapiens Verbo; tamen per identitatem essentiæ intimiùs Verbum manet in Patre, quàm verbum creatum in dicente, cum quo non identificatur. Nec Subt. Doctor contradicit, dum Quodlibeto 14. ait: Productio non manet quantum ad terminum, operatio autem omnino immanet. Non, inquam, contradicit, nam solum vult, quod terminus productionis, non manet quasi forma producentis, sicut operatio essentialis manet, quasi forma in operante.

QUÆST. II.

UTR. SINT TANTUM TRES Personæ in Essentia Divina? Et num distinguantur realiter inter sè?

I CONCLUSIO Prima: Tantum sunt tres Personæ in Essentia Divina. Hæc Conclusio est de Fide. Prob. primo: Tum ex Veteri Testam. per illud Itai. c. 6. *Clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Cur enim Trina repetitio, nisi quia Pater & Filius, & Spiritus sanctus; Sanctitate una sunt? ait S. Ambros. lib. 2. de Fide ad Gratianum, c. 4. In super in Psal. 66. Ter repetitur Deus in hunc modum: *Benedicat nos Deus,* quibus significatur *Pater; Deus*

noster, quibus denotatur Filius, qui per Incarnationem datus est nobis, & *noster* factus est: *Benedicat nos Deus* quibus insinuat Spiritus S. Frustranea enim videretur Trina repetitio, si Mysteriorum aliquod non involveret; nec aliud certè; quàm adorandam Trinitatem in Unitate. Deinde patet, quod Scriptura unicum tantum Patrem nomine singulari exprimat, unicum quoque Filium. Joannis 1. *Unigenitus, qui est in sinu Patris.* Et Tertio: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; unicum quoque Spiritum-sanctum.* 1. Corinth. 12. *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.* Et infra: *Hæc autem operatur unus, atque idem Spiritus.* Et rursus: *In uno Spiritu omnes nos in unum corpus Baptizati sumus.*

2 Præterea ex novo Testamento: ubi expressè dicitur Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-sancti.* Ubi tres Personæ clarè, expressè, & distinctè nominantur. Prima Joann. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus-sanctus.* Patet etiam conclusio ex Concilijs, & PP. qui omnes uno ore, uno consensu Personarum Trinitatem in Divinis agnoverunt, ut luce clarius eorum scripta passim docent.

3 Probatur 2. ex nost. Sub-

Phil. Mag. in 1. citato. Sunt tan-
 tum duæ Personæ productæ, &
 tantum una improducta: ergo
 tantum sunt tres Personæ. Circa
 primam propositionem, proba-
 tur primo; quod sint duæ pro-
 ductæ: Secundo, quod non plu-
 res. Ad probandum, quod sunt
 duæ personæ productæ, primo
 probō, quod est aliqua persona
 producta actu intellectus, & hoc
 sic: „Intellectus, ut est perfecta
 „memoria, idest, habens objec-
 „tum actu intelligibile sibi præfens,
 „per aliquem actum sui est produc-
 „tivus termini adæquati, scilicet,
 „infiniti, ex præcedenti quest. nil
 „autem se ipsum producit, juxta
 „Aug. 1. de Trinitate c. 1. Ergo
 „quod producit actu intellectus
 „aliquomodo distinguitur à produ-
 „cente: Essentialiter non distingui-
 „tur, quia Essentia Divina, &
 „quacumque essentialis perfectio
 „intrinsicæ sibi, est indistingui-
 „lis: Igitur distinguitur personali-
 „ter productum à producente: er-
 „go est aliqua persona producta
 „actu intellectus. Consimiliter ar-
 „guitur de producto actu volun-
 „tatis.

5 „Nunc restat probare, quod
 „una tantum sit non producta,
 „quod persuadeo sic: Quidquid
 „potest esse in pluribus suppositis,
 „& non determinatur ad certum
 „numerus suppositorum per aliud
 „à se, quantum est de se, potest
 „esse in infinitis: & si est necesse
 „esse, est in infinitis; quia quidquid
 „potest ibi esse, est; sed ingenitam
 „si potest esse in pluribus supposi-
 „tis, non determinatur ab aliquo
 „in quot suppositis sit; quia deter-
 „minari ab alio ad esse in supposi-
 „to, vel in suppositis est contra
 „rationem ingeniti: Igitur de ra-
 „tione sua potest esse in infinitis.
 „Et si potest esse, est; quia esse in-
 „genitum est ex se necesse esse:

4 „Quod autem persona pro-
 „ducta actu isto, & illo, sit alia,
 „& alia: Probo, quia non potest
 „eadem persona produci duabus
 „productionibus totalibus suffi-
 „cientibus: Hæc autem produc-
 „tio alia est ab illa, ex quest. præ-
 „cedenti: ergo hæc, & illa non

„producitur eadem persona, sed
 „duæ: „Ulteriùs, quod non pos-
 „sunt esse plures personæ produc-
 „tæ, quàm istæ duæ, probō sic:
 „Non possunt esse plures produc-
 „tiones intra, quod aliququaliter
 „suadebatur in questione præce-
 „denti. Nulla autem istarum po-
 „test terminari, nisi ad unam per-
 „sonam, quia persona produc-
 „ta est terminus adæquatus illi pro-
 „ductioni: ergo &c.

„Consequens est impossibile: ergo
 „illud ex quo sequitur.

6 „Secundo sic: Nunquam
 „pluralitas ponenda est sine neces-
 „sitate; nulla autem necessitas,
 „nec ad se, nec ad extra, cogit,
 „plures esse inascibiles: ergo est
 „tantum unus. Tertio: quia ef-

sentia una actu existens non videtur ex se immediate habere plures modos essendi. Oppositum sequitur, si plura essent supposita ingenita, non autem sequitur modo: quia, Essentia Divina non habet plures modos essendi immediate sine productione; sed tantum unum modum essendi sine productione, & alios duos median- tibus productionibus. Objectiones contra hanc Conclusionem solvantur conclusione sequenti.

17 Conclusio 2. Tres Divinæ Personæ sunt inter se realiter distinctæ. Est etiam de Fide, contra plures Hæreticos. Probat. primo: ex Scriptura Matth. 28. *Baptizantes eos &c.* Ubi conjunctio &, bis interposita, evidenter denotat distinctionem esse realem, non naturæ, ut supponimus, sed Personæ, inter Patrem, Filium, & Spiritum-sanctum. Et certè sicut ineptissimè diceretur, hoc tibi præcipio in nomine *Marcij, & Tulij, & Ciceronis*, quia unica est persona Marcus, Tullius, Cicerone, ita & in nostro casu, si Pater, Filius, & Spiritus-sanctus unica essent Persona. Deinde ex Joann. 24. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis:* Ubi ly *Ego*, seu Filius rogans debet distingui à Patre rogato, cum nullus roget seipsum, sed distinctum: Paraclytus autem, seu Spi-

ritus-sanctus distinguitur à Patre per hoc, quod sit ab illo dandus, seu mittendus; à Filio verò, per hoc, quod sit alius paraclitus, seu advocatus, quam Filius. Ex Symbolo Athanasij: *Alius Pater, alius Filius, alius Spiritus-sanctus.* Idipsum habetur passim in PP. qui hanc doctrinam ab Apostolis receptam, ad nos per varia Concilia inviolabili traditione trans-misserunt:

8 Probat. denique ratione Theologica: Inter produciens, & productum realiter necessario intercedit distinctio realis, cum nihil producat seipsum, vel producat à seipso, ut supra dixit Subt. Doct. cum Augustino: Sed in Divinis Pater realiter producit Filium, & uterque simul Spiritum-sanctum, daturque inter ipsos vera oppositio relativa, & relationum incommunicabilitas: erg. &c.

9 Argu. Contra primam conclusionem: Relationes oppositæ sunt æqualis dignitatis: ergo si relatio primi producentis tantum constituit unam personam correspondebit sibi alia relatio tantum constituens personam unam productam; & ita tantum erit una persona producta. Præterea, duabus relationibus productorum correspondent, duæ producentium, & æque distinguuntur ista extrema inter se: erg. si ista duæ relationes constituunt duas

duas personas; & alia duæ constituent alias duas, & ita erunt quatuor personæ Divinæ. Respond. Subtilis Doctor, in 1. cit. §. ad argumenta principalia: Cum arguitur, æquè nobiles sunt: erg. tot: fallacia est figuræ dictionis, commutando, quale in quot. Et ratio defectus consequentiæ est ista: non enim est propter nobilitatem, vel ignobilitatem relationis, vel rationis principij, vel principij, quod multiplicetur, vel non multiplicetur; sed de ratione principij est unitas, licet in principijatis possit esse pluralitas; quia semper est reductio pluralitatis ad unitatem; & ideo stante æquali nobilitate, potest esse multiplicatio, vel distinctio in relationibus productorum, licet non in relationibus producentium à se.

10 Ad secundam rationem, concedo, quod relationibus ex parte producentium, vel productivi correspondent relationes ex parte productorum, & tot, sed non sequitur, si relationes producti distinguuntur sic, ut sint in distinctis suppositis: ergo & relationes producentis. Cujus ratio assignatur, quia relationes producti possunt distinguì propter distinctas rationes producendi, quæ sunt in producente, licet sit idem suppositum producens, si-

cut productio artificialis, & naturalis distinguuntur per principia productiva, scilicet, per artem, & naturam, licet ista concurrant in eodem supposito: Relationes autem producti non possunt ita concurrere in eodem supposito, & una persona; sed sunt distinctæ personaliter, quia productum est per se subsistens & suppositum. Alia responsio patet ex superiori ratione, quia non potest idem produci duabus productionibus totalibus, licet idem possit producere duabus productionibus totalibus; & deo relationes producti non plurificantur in eodem, licet relationes producendi possint plurificari.

11 Contra secundam Conclusionem: Arguunt 1. Si Personæ Divinæ realiter distinguerentur, quælibet esset Trina in personis, cum quælibet sit Deus, qui est in personis Trinus: sed hoc implicat: erg. &c. Resp. neg. sequellam, & dico: licet quælibet persona sit Deus, non tamen quælibet est Trina; quia ly *Trinus* competit quidem Deo sumpto adæquatè, seu pro omni eo, quod est Deus; non tamen Deo, quasi inadæquatè considerato, seu pro eo, quod ad certam personam restringitur.

12 Instabis: Implicat in adjecto, quod una, & eadem res, manens una, sit multiplex, & di-

vifa, cum unum fit idem, ac indivifum: fed Dens eft Unus, & Trinitas eft divifa: erg. &c. Refpond. difting. maj. fub eadem ratione, qua unum eft, conc. fub alia ratione, qua non eft unum, neg. maj. Deus itaque eft Unus in effentia, & multiplex in Perfonis; & ideo non eft Unus, & multiplex fub eadem ratione, fed fub diverfa.

13 Arg. 2. Quæcumque uni, & eidem fimpliciter funt fimpliciter eadem, inter fe funt eadem fimpliciter: dicitur, „ Smpliciter, ad excludendum identitatem fecundum quid; quia fi „ funt eadem eidem non fimpliciter, fed fecundum quid; vel „ fi eidem fimpliciter, funt eadem folum fecundum quid: „ non oportet illa effe fimpliciter eadem; fed Perfonæ Divinæ „ funt fimpliciter, & omnino idem Effentiæ Divinæ, quæ „ in fe, & omnino eft fimpliciter eadem: erg. &c. Maj. „ Patet: Tūm, quia per eam tenet omnis forma fyllogifmi „ perfecti, quæ forma eft de fe „ evidens; quia in præmiſſis „ tantur extrema in medio „ congi, & ex hoc folum „ cluditur identitas extremorum „ inter fe in conclufione. Tūm, „ quia oppofitum prædicati deftruit fubjectum; quia fi non „ funt eadem omnino inter fe, „ non funt fimpliciter eadem ali-

„ cui eidem fimpliciter. Minor „ prob. quia effentia Divina „ propter fummam fimplicitatem „ eft quidquid habet, fecund. „ Auguft. 11. *de Civit.* cap. 10. „ Similiter alia pars minoris „ tet; quia ipfa eft in fe omnino „ fimplex, & indivifibilis: erg. „ &c. Hoc argumentum adeò „ fit Catholicorum ingenia, ut „ penè nullus cum alio in „ pondendo conveniat.

14 Respondet, tamen, Subtilis noſt. Doctor, fua confueta, & mirabili fubtilitate, quod major fic eft intelligenda: „ Quæcumque aliqua identitate funt „ eadem alicui, illa tali identitate inter fe fic funt eadem: „ quia non poteſt concludi aliqua identitas extremorum inter fe; niſi fecundum illam identitatem qua funt eadem in medio, & medium in fe fic fit idem, & per hanc propoſitionem fic intellectam tenet omnis forma fyllogiſtica: omiſſa autem altera conditione „ vel unitatis medij in fe, vel extremorum ad medium, non „ eft fyllogiſmus, fed paralogiſmus accidentis. Cum accipitur „ in minori, quod quidquid eft „ in Effentia Divina eft idem illi effentiæ, non eft verum, intelligendo de identitate formalis, & ideo non poteſt concludi „ formalis identitas extremorum „ inter fe; quando autem ſtat „ for-

„formalis distinctio relationum
„suppositi, stat formalis distinc-
„tio suppositorum.

15 Et si dicas: „Quod sal-
„tem ex identitate reali eorum ad
„essentiam concludam identita-
„tem realem eorum inter se. Di-
„co: Quod essentia non habet
„identitatem talem unicam, sci-
„licet, substantiæ, prout per-
„sonæ, vel personalia, ut ex-
„trema uniuntur in essentia,
„(quia tunc inquit Lichetus,
„essentia esset in se una persona,
„sive unum suppositum) & ideo
„non potest concludi identitas
„substantis, vel substantiæ per
„rationem identitatis eorum in
„essentia, ut in medio. Hucus-
„que Doctor. Et paulò inferius:
„Quod si saltem arguas extrema
„realiter esse idem inter se; quia
„etiam in medio sunt idem,
„conc. quod potest inferri iden-
„titas essentialis non formalis,
„vel suppositiva, & ideo non
„debet inferri, quod Filius est
„Pater, quia ibi denotatur, ex
„vi illationis, & sermonis, iden-
„titas formalis, vel hypostatica:
„sed sic debet inferri: Filius est
„idem cum eo, quod est Pater;
„vel Filius est id, quod est Pa-
„ter.

16 Per hoc paret ad talia
sophismata: „Hic Deus est Pa-
„ter, Filius est hic Deus: ergo.
„Filius est Pater. Quod confirm-
„quia medio existente hoc ali-

„quid, necesse est extrema con-
„jungi. Resp. Quod sicut in crea-
„turis commune se habet, ut
„quale quid; singulare, ut ali-
„quid, ita hæc essentia commu-
„nis Personis habet rationem
„qualis cuius, & persona habet
„rationem huius alicujus. Me-
„dium ergo hic est quale quid,
„& non hoc aliquid: Concludi-
„tur autem identitas extremo-
„rum in conclusione, ac si me-
„dium fuisset hoc aliquid. Si-
„militer ibi videtur esse fallacia
„accidentis, & consequentis;
„quia ly *Deus* accipitur in præ-
„missis pro alio, & alio suppo-
„sito. Hucusque Subtilissim. Ma-
„rian. & cum eo famosiores Sco-
„listæ.

17 Aliqui, tamen, aliter
respondent, sic disting. Quæ sunt
eadem uni tercio, sunt eadem in-
ter se, si ipsis ex proprijs earum
rationibus non repugnet identifi-
cari inter se, concedunt; si ipsis
ex proprijs eorum rationibus re-
pugnet; neg. Etenim licet Essen-
tia Divina ratione suæ infinitatis
realiter sibi identificeet omnes ra-
tiones formales ab imperfectione
separatas, tam absolutas, quam
relativas, eas tamen sic sibi iden-
tificat, ut remaneat salvus, &
in confusus earundem essentialis
conceptus, & prædicata sua essen-
tialia: & cum de conceptu for-
mali, & essentiali relationis mu-
tuæ sit oppositio relativa, neces-
sa-

ario inferens distinctionem realem à suo correlativo ; & cum de ratione unius supposititalitatis sit repugnantia ad se identificari cum altera : hinc est quod Essentia Divina ita sibi identificat relationes Divinas , ut tamen earundem inter se realem distinctionem non tollat , sed compatiatur. Alij aliter respondent : sed nulla responsio mihi placet , nisi responsio Subtilissimi nostri Doctoris , quæ meo videri subtilior , verior , & efficacior est ad salvandum prædictum principium in Divinis ; nam magnum inconveniens judico asserere , Trinitatis Mysterium alicui naturali principio repugnare , quippè hoc est odiosum , & repugnaret etiam quoad sui credibilitatem.

18 Quamplurimi tamen Recentiores , vel non intelligentes , seu nollentes intelligere , ut bene agant , Subtil. hanc speculationem Marian. Doct. illam impugnant , tamquam nugatoriam , & redentem principium inutile ; nam dicta explicatio (inquit) idem sonat , ac si diceretur ; quæ sunt eadem uni tertio , sunt eadem uni tertio , vel in tertio. Ubi idem arguitur in antecedenti , ac in consequenti. Ad quod respondeo : Falsum esse , hoc principium redi inutile , juxta Scoticam Expositionem : quia ista admissa , adhuc prædictum principium vim illativam habet , & quid diver-

sus ponitur in consequenti ab eo , quod positum est in antecedenti. Sensus ergo illius , juxta dictam expositionem , est hic : quæ comparata cum aliquo tertio , reperiuntur identificari cum illo , si postea comparantur ad invicem inter se reperiuntur etiam , ut sic identificari , non absolute , sed eo modo , & genere identitatis , quo identificabantur cum tertio : Constat ergo diversum esse , quod ponitur in consequenti ab eo , quod positum fuerat in antecedenti ; cum in antecedenti solum fiat comparatio extremorum cum tertio , & in consequenti comparatio extremorum inter se , non precise , & nudè sumpta , sed connotando medium tamquam quo , seu ratione identificandi utrumque.

19 Etenim cùm identitas sit relatio in præmissis , explicatur talis relatio extremorum respectu medij , & medij respectu extremorum ; in conclusione verò explicatur talis relatio extremorum inter se , ubi non ingreditur medium , tamquam relatum , & in recto : sed de connotato , & tamquam ratio fundandi relationem , quæ refert utrumque extremum. Et quando Doct. Subtil. ait : *Extrema esse idem inter se ea identitate , qua sunt idem cùm medio* , judico sine præjudicio , quod ly *ea identitate* idem sonat , ac identitate ejusdem rationis ; quippè

numericè distincta identitas explicatur, cum fiat distincta prædicatio, distinctaque comparatio ab illis, quæ erant in præmissis. Igitur dicebat Subtilis Doctor, attendi debet diligenter qualis est unitas medij, ut videatur qualis unitas ex ipso refunditur in extremis; quia solum potest refundere illam, quam in se habet, modo dicto, non maiorem, nec minorem.

20 Ex quo deveniendo ad hunc syllogismum; Hic Deus est Pater: Filius est hic Deus: ergo Filius est Pater: dico; Patrem, & Filium esse idem, & unum inter se eadem unitate, quam habet medium in se, scilicet, hic Deus; & cum hoc tantum habeat unitatem essentialem individualement, & communicabilem, non logicè, seu per multiplicationem, sed realiter, seu per communitatem inexistentiæ, hinc est, quod extremis nimirum Patri, & Filio, solum unitatem individualement, essentialem, & communicabilem præstare potest; ac proinde inconsequenti solum infertur inter Patrem, & Filium identitas realis de linea individui essentialis, & communicabilis; non verò identitas de linea relativi, & incommunicabilis, seu realis personalis; quia ista non habebat in se medium, & derivaret in extrema identitatem, quam in se ratione sui non habet, quod

est impossibile. Si hæc Doctrina benè, & diligenter scrutetur, credo, quod facile præcludentur, quam plurima sophismata, quibus Hæretici insurgunt contra hoc profundissimum. Mysterium

21 Arg. 3. & est etiam in litt. Mag. Subtilis: . Nil est . ponendum in entibus, & maxime in summo bono, quod . non posito, nihil perfectionis . deficit in universo; sed aliqua . Persona Divina non existente . in Divina essentia, nihil perfectionis deesset in universo: ergo . pluralitas talium non est ponenda in Deo. Prob. min: Si secunda persona non esset, quid . quid perfectionis esset in ea, . esset in persona alia, & ita nihil perfectionis deesset in universo, si ipsa non esset; quia . quid perfectionis simpliciter est . in una, est in alia: ergo subtracta una, & manente alia, nihil . perfectionis tollitur ab universo. Dices: Quod non sub omni . modo, quidquid perfectionis est . in una, est in alia. Contra: iste modus habendi, vel essendi, . aut est perfectio aut non? Si . sic, erit in Deo; & per consequens persona prima non erit . simpliciter perfecta, quæ non . habebit illum modum. Si non? . ergo stat argumentum, quod . non manente secunda persona, . manet tota ejus perfectio in . persona prima: ergo nil perfect-

fectionis deperditur ab universo, amota persona secunda.

22 . Resp. ipse Scotus ad argum. Quod si in majori per illud *si* intelligatur conditio possibilis, major est vera, & minor falsa. (Quasi sit formata ratione sic: quodcumque bonum, si non esset, nil perfectionis deficeret in universo; necessario non est ponendum). Nulla enim positione possibili posita, potest deesse secunda persona in Divinis, quin summum bonum, & summa perfectio deesset. Et si probes, quod si illa deesset, summa perfectio esset in Patre: Dico; quod si illa deesset, summa perfectio deesset; & si illa deesset, & Pater non deesset, summa perfectio adesset; & ita ipsam deesse, & Patrem esse, includit contradictionem. Si autem in majori per *ly si* ponatur positio impossibilis; dico: Quod major est falsa; illud enim ponendum est in summo bono, quod non potest poni non esse sine positione impossibilis.

DUBIUM INCIDENS.

23 **S**ED hic restat, inquit Subtilis Doctor, ulterior difficultas; non enim videtur intelligibile, quod essentia non plurificetur; & supposita sint plura, nisi aliqua distinctio

ponatur inter rationem essentia, & rationem suppositi; & idè ad salvandam istam composibilitatem prædictam, oportet videre de illa distinctione. Et dico sine assertionem, (non debet intelligi, inquit Lichetus, quod hic non sit determinata intentio Doctoris; Tum, quia istæ rationes concludunt evidenter propositum. Tum etiam, quia dist. 8. asserit hoc esse simpliciter necessarium; hoc idem in pluribus alijs locis.) & præjudicio sententiæ melioris, quod ratio, qua formaliter suppositum est incommunicabile, & ratio essentiæ, ut essentia, habent aliquam distinctionem præcedentem omnem actum intellectus creati, & increati.

24 Et probò sic: , Primum, suppositum habet realiter (præter omne opus intellectus) entitatem communicabilem, scilicet, naturam Divinam, alioquin non posset eam communicare; habet etiam realiter entitatem incommunicabilem, alioquin non esset positivè, & in entitate reali suppositum. Et intelligo sic realiter, quod nullo modo per actum intellectus considerantis: Imò quod talis entitas esset ibi, si nullus intellectus consideraret: & sic esse ibi, si nullus intellectus consideraret, dico, esse ante omnem actum intellectus communicabilem; & aliqua entitas sic de se-

incommunicabilis, ita quod sibi contradicatur communicari, nisi ante actum intellectus sit aliqua distinctio inter hanc entitatem, & illam: ergo, &c. Si dicas, quod ante omnem actum intellectus non est aliqua distinctio, sed est entitas omnino unius, & ejusdem rationis. Contra, igitur entitatem istam unius rationis totam communicat Pater, & ita nullam entitatem positivam in se habet Pater, quam non communicat Filio: ergo, communicat ei Paternitatem, sicut essentiam.

25. Secundo arguitur sic: Distinctio una in intellectu est penes diversum modum, idem objectum formale concipiendi, & hoc, sive concipiendo grammaticè, ut homo, & hominis, sive Logicè, ut homo, & humanitas. Alia major distinctio est in intellectu concipiendo duobus actibus duo objecta formalia, & hoc sive illis cor respondeant diversæ res, ut in intelligendo hominem, & asinum, sive una res extra, ut intelligendo colorem, & digregativum.

26. Ex hoc arguo sic: Pater intelligens se, in illo primo signo originis, aut intelligit essentiam, & A. proprietatem, ut diversa objecta formalia, aut precisè, ut idem objectum sub alio, & alio modo concipien-

di? Secundo modo non, quia tunc non esset major differentia inter Deum, & relationem, quam concipiendo Deum, & Deitatem: & ita non conciperet A. proprietatem magis incommunicabilem, quam Deitatem; nam homo non est incommunicabilis, si humanitas est communicabilis, nec e converso: ita in proposito. Similiter tunc non magis esset intellectus Patris in Essentia Divina beatus, quam in A, quæ dicitur proprietas Patris; nec magis in A, quam in proprietate Filij, & ita in duobus objectis, ut in proprietatibus Patris, & Filij primo esset beatus.

27. Et si detur primus modus, quod Paternus intellectus habeat essentiam, & A, tamquam duo objecta formalia; tunc arguo sic: Intellectus ille nihil intelligit, nisi intuitivè; quia omnis intellectio abstractiva, & non intuitiva est aliquid quomodo imperfecta: cognitio autem intuitiva est objecti, ut objectum est præsens in existentia actuali, & hoc in se, vel in alio eminenter continente totam entitatem ipsius: ergo quæ cognoscuntur intuitivè, ut objecta formalia distincta, vel unum eminenter continetur in alio, vel utrumque secundum propriam existentiam terminat actum, ut est ejus. Nihil autem intrinsecum

cum Personæ Divinæ proprie
 continetur in aliquo eminenter; quia tunc esse ens per participationem illius continentis:
 Igitur quæcumque intrinseca
 sunt diversa objecta formalia
 intuitibilia secundum propriam
 existentiam actualem terminant
 intuitionem, ut objecta, & ita
 habent aliquam distinctionem
 ante actum intelligendi. Hucusque
 Doctor. Hanc litteram (inquit
 Marginista) ponderabis
 propter notitiam intuitivam Dei
 respectu omnium creabilium ab
 æterno, ante ipsorum existentiam.
 Et nota ex ista littera (inquit
 Lichetus) quomodo est necesse concedere,
 proprietates Divinas
 dicere ex natura rei aliam existentiam
 ab existentia naturæ Divine,
 & non est hoc inconveniens: esset
 tamen inconveniens, si essent
 ibi tales existentia realiter absolute
 distincta ab existentia essentia.

28 Si dicas (prosequitur
 Doctor) quod essentia de se facit
 unum conceptum in intellectu
 Patris, sed circa illam potest
 intellectus Paternus facere
 diversas rationes, & præcisè secundo
 modo distinguitur essentia,
 & A in intellectu Paterno,
 & non primo modo. Contra:
 Quidquid intellectus causat, si
 ne actione objecti, circa objectum
 præcisè, hoc est virtute

propria intellectus, & hoc loquendo
 de objecto, ut habet esse cognitum
 in intellectu præcisè, & de intellectu,
 ut considerans est illud est præcisè
 ratio: nunc autem illa ratio,
 quam facit essentia de se, pater,
 quod est absoluta, aliter non
 beatificaret intellectum Patris:
 ergo præter istam rationem
 absolutam, nulla est alia in re
 ante actum intellectus, aliàs
 haberetur propositum. Nulla
 etiam est alia, per te, in intellectu
 Patris, nisi per actum intellectus
 negotiantis, & non per
 impressionem factam ab objecto;
 quia non imprimit, per te,
 nisi unum conceptum: Ergo,
 qualibet ratio alia ratione
 absolutæ essentia erit præcisè
 ratio: ergo, proprietates
 Patris, quæ est incommunicabilis,
 erit ratio rationis, quod est
 inconveniens.

29 Secundo; oportet videre
 qualis sit ista differentia, quæ
 ponitur præcedere omnem actum
 intellectus. Dico: Quod differentia
 hic intenta est minima in suo
 ordine, id est, inter omnes,
 quæ præcedunt intellectio-
 nem. Concluditur autem sic:
 distinctio divinorum supposito-
 rum est realis: cum igitur non
 possit idem eodem formaliter
 convenire realiter, & differre
 realiter, concluditur ali-

• qua differentia essentiae in qua
 • supposita conveniunt ab illis
 • rationibus, quibus supposita
 • distinguuntur. Similiter ex dif-
 • ferentia objectorum formalium,
 • quorum neutram continetur in
 • aliquo eminenter, & hoc in in-
 • tellectu intuitivè considerante,
 • concluditur aliqua differentia
 • ante actum intellectus eorum,
 • quæ cognoscuntur intuitivè.

30 Brebiter igitur dico:
 • Omittendo illa verba de dis-
 • tinctione rationis, & de dis-
 • tinctione virtuali; non quia
 • sint male dicta, sed, quia non
 • oportet eis uti: dico, quod in
 • essentia Divina, ante actum in-
 • tellectus, est entitas A, & enti-
 • tas B, & hæc non est formali-
 • ter illa; ita quod intellectus Pa-
 • ternus considerans A, & consi-
 • derans B, habet ex natura rei,
 • undè ista compositio sit vera:
 • A non est formalitèr B, non au-
 • tem precisè ex aliquo actu in-
 • tellectus circa A, & B. Istam dif-
 • ferentiam, seu hanc distinctionem
 • formalem manifestat etiam Sub-
 • tilissimus Doctor per exempla
 • in creatis; insuper, & per au-
 • thoritates Augustini: & Scotis-
 • tæ congegant pro illa, quam
 • plurima argumenta, tam à ra-
 • tione, quam ab autoritate,
 • quæ, sicut & adversariorum res-
 • ponsiones, & illarum impugna-
 • tiones satis abundè apud recen-

tiores inveniuntur; & quia mihi
 magis movent Mariani Doctoris
 verba, in illis videnda relinquo.

QUÆST. III.

QUID, ET QUOTUPLEX sint Divine Processiones?

1 **S**Tatuimus jam dare in
 Divinis duas tantum
 Processiones; nunc autem con-
 sequenter inquirimus, quid sint
 istæ Processiones, & quales, an,
 scilicet, sint operationes intellec-
 tus, & voluntatis, & quales; an,
 verò, diversæ operationes aliæ?

2 In hac re fuit singularis
 Sententia Durandi; Filium pro-
 priè, & verè non procedere per
 intellectum; neque Spiritum-
 sanctum per voluntatem; sed
 utrumque immediatè procedere
 per naturam Divinam. Undè con-
 sequenter ad hæc dicebat, Pro-
 cessiones Divinarum Personarum
 non esse operationes intellectus,
 & voluntatis; sed operationes
 naturæ Divinæ. Contra illum ta-
 men omnes Scholastici conspi-
 rant, dicentes: Filium procede-
 re per intellectum; & Spiritum-
 sanctum per voluntatem; & conse-
 quenter Processiones Divinarum
 Personarum esse (inquiunt) ope-
 rationes intellectus, & volunta-
 tis. *Ita Subtilis Doct. in 1. dist. 2.
 quæst.*

quæst. 7. & dist. 24. q. 1. & 2. & alibi sæpè. Div. Thomas, omnesque Scotistæ, & Thomistæ, & est etiam communis consensus PP. quos recentiores longo calamo referunt: quia propter plures affirmant, Sententiam Durandi esse ad minus temerariam. Impugnationem ejus omitto. Accedamus ergo ad præcipuam hujus rei difficultatem.

3 Circa quam: Molina, & Suarez inquirunt: Processiones Divinas activè sumptas non esse veras actiones, sed meras resultantias, ita, ut una persona resultet ab altera, eo ferè modo, quo proprietates resultant ab essentia per simplicem emanationem, seu resultantiam, absque ulla actione propria. Thomistæ verò volunt quidem esse veras actiones intellectus, & voluntatis, sed ab intellectione essentiali, & essentiali volitione omnimodè indistinctas: ita, tamen, ut intellectio, per quam procedit Filius, modificetur per Paternitatem; & volitio per quam procedit Spiritus-sanctus, modificetur per Paternitatem, & Filiationem. Scotistæ, autem, volunt etiam esse veras actiones, sed formaliter ex natura rei ab intellectione essentiali, & essentiali volitione distinctas: Undè cum suo Mar. Doct. duos ponunt actus in intellectu formaliter ex natura rei distinctos, intellectionem,

& dictionem; Similiter duos eodem modo distinctos in voluntate, amorem, & spirationem; & dicunt, verbum procedere per dictionem, non per intellectionem; & Spiritum-sanctum, per spirationem, non per amorem.

4 Sed, ut hæc Scotica sententia clariùs percipiatur, præsupponere oportet ex libris de anima, qualiter, secundum mentem Scoti, Verbum creatum procedat ab intellectu creato. Etenim Verbum creatum producitur à duplici principio partiali, nempe ab intellectu, & objecto, ex quibus coadunatur unum principium totale, quod memoriam secundam appellat Subt. Doctor: Intellectus enim fecundatus specie representante objectum, vel ab ipso objecto, producit per actionem, quam appellat Doctor dictionem, speciem impresam, seu intellectionem, quæ dicitur verbum mentis, & est realiter distinctam, à dictione, seu actione, per quam producitur; quia dictio est actio, & Verbum est qualitas, ut diximus in libris de Anima. Unde in intellectu sunt duo actus, unus dicendi, & productivus; alius verò intelligendi, & merè operativus. Hunc ordinem, quam ponit Subtilis Doctor in nobis inter dicere, & intelligere, ponit etiam inter spirare, & amare; quia spiratio est actio in voluntate, qua producitur amor.

5. Secundò est præsupponendum; quod illud Verbum mentis dicitur expresa similitudo objecti, notitia genita, conceptus productus, species expresa, & vera proles mentioræ, à qua informatur de novo intellectus, & media ista informatione, & receptione percipit objectum, & vitaliter operatur, & hoc vitaliter operari est formaliter intelligere; in hoc verbo Credo inveniuntur plures respectus; primo enim respicit intellectum, ut principium productivum illius. Secundo; dicit respectum ad illum, ut ad receptivum illius; quia cum sit qualitas, requirit subjectum receptivum. Tertio: dicit respectum ad objectum, veluti ad ejus principium partialiter productivum. Ultimo etiam dicit ordinem ad objectum, veluti representantis ad representatum. Idem philosophatur de amore à voluntate producto. Ex his facile potest cognosci, quid sit dicendum de productione Verbi Divini, & Spiritus-sancti: nam si imperfectiones, quæ reperiuntur in productione Verbi creati, & creati amoris rejiciamus, eodem modo est philosophandum, seu theologizandum de productione Verbi Divini, & Divini amoris notionalis; intellectus enim, seu memoria Patris æterni facundata ab essentia sua, tanquam ab objecto, dicit, seu producit ver-

bum, seu Filium, aut notitiam genitam, & imaginem sui.

6. Imperfectiones autem, quas rejicere debemus, sunt sequentes: Prima; quod in productione verbi creati regulariter objectum non unitur immediate, & per se cum intellectu, sed media specie, quæ est accidens; in Patre verò æterno objectum, seu essentia per se immediate, & absque accidente unitur intellectui Divino. Secunda; quod verbum creatum est accidens indigens subjecto ad sui receptionem; Verbum verò Divinum est per se subsistens, & sic non recipitur in intellectu Paterno. Tertia; quod dictio verbi creati, est actio inferens causalitatem verbi à potentia productiva, & est subjectivè in agente; in Divinis verò non est ita actio, nec factio inferens causalitatem, aut dependentiam producti, nec subjeatur in Patre; quia talis dictio; non est accidens; nec Pater est capax recipiendi aliquid. Quarta; quod intellectus noster intelligit per verbum, tanquam per formam, seu rationem formalem intelligendi: imperfectio est, enim, habere potentiam perfectibilem per aliquid à se distinctum, medio quo operetur: intellectus verò, Paternus non intelligit per verbum, sed intelligere divinum est per intellectionem essentialem, quæ præcedit in aliqua priorita-

tem productionem verbi. Unde, licet, in creatis prius sit dicere, quam intelligere; quia dictio est actio productiva intellectionis; in Divinis verò prius est intelligere, quam dicere; & prius est amare, quam dicere, & spirare. Non quia sint principia ipsorum, sed quia intelligere, & amare sunt actus improducti, operativi, toti Trinitati communes, & essentialia, & omnia essentialia, quæ non dicunt ordinem ad aliquid creatum, sunt priora notionalibus juxta communem consensum Theologorum. Ultima; quod in creatis verbum non continet in se verè, & realiter essentiam objecti, sed solum repræsentativè illam significat; Verbum verò Divinum realiter, & verè continet, & includit Essentiam Divinam, quæ est objectum, ex cujus fecunditate producit. His suppositis, sit

7. Conclusio 1. Processiones Divinæ non sunt simplices emanationes metaphysicæ; sed verè, & propriè sunt actiones vitales, seclusis imperfectionibus. Est Subt. Doct. & D. Thomæ cum suis. Prob. Aliter Essentia Divina determinatur ad Filium, & Spiritum sanctum, quam ad Patrem: ad illos, enim, determinatur, quatenus dicuntur produci, non ita ad Patrem, qui à nullo producit: ergo cum ad Patrem determinetur, juxta ad-versarios per simplicem resultant-

tiam; ad Filium, & Spiritum sanctum, determinari non debet per illam, sed per realem, & propriè dictam actionem, seclusis imperfectionibus. Confirmatur. Simplex resultantia est, quando ab ipsa natura substantiali immediate effluunt; sed Processiones Divinæ non sunt immediate ab ipsa essentia sola, sed simul cum intellectu, & voluntate: erg. non sunt simplices resultantia.

8. Arg. contra: Relationes non sunt per veram, & propriam actionem, sed resultant ex fundamento, & termino positis: atqui constitutiva Divinarum Personarum, seu processiones sunt relationes: erg. &c. Præterea, actio propriè dicta, plures involvit imperfectiones, nempe, quod sit motus, egressio ab agente, & receptio in passio, & quod illius terminus sit realiter effectus, & actus; sicut principium est realiter agens, & efficiens; sed omnes imperfectiones istæ in Deo nequeunt admitti: erg. &c.

9. Resp. ad primum, distinguo maj. Relationes creatæ, quæ sunt accidentia, exiguæ, & diminutæ entitatis, non sunt per veram actionem, omitto maj. relationes constitutivæ Divinarum Personarum, nego maj. Nam Pater unitas Divina dici potest formaliter generatio, & Filiatio D. generatio; & generatio, est vera actio,

& quod est genitum, verè productum. Ad aliud resp. neg. maj. Quia actio, secundum conceptum communem actionis, solum est ultima actualitas agentis, ab eo egrediens egressu virtutis, in quo nulla imperfectio importatur; quia nec contingentiam, nec dependentiam significat. Nec pariter ex inde sequitur, quòd terminus productus sit effectus, aut actus, sed tantum, quod sit verè, & realiter productus. Sed ut benè advertit Merinero, quia ex communi usu loquendi, actio sumitur pro fieri, & medio inter produciens, & productum, & non pro relationibus præcisè producentis ad productum, & producti ad produciens; idè processiones Div. absolute non sunt appellandæ actiones, sed utendum est nominibus processionsis, Originis, Dictionis, & Spirationis activæ, vel passivæ, ut utuntur omnes PP. & communiter Scholastici.

10 Conclusio 2. Processiones Divinæ, non sunt ipsi actus essentialia intelligendi, & volendi. Hæc conclusio est Subtilis Nost. Doctor: cum suis; contra Thomistas, & alios. Prob. primo: Intellectio, & volitio sunt communes tribus Personis; sed Processiones activæ non sunt illis communes, aliàs omnes Personæ producerent Verbum, & Spiritum Sanctum, sicque, vel plu-

res essent Personæ, quàm Tres, vel certè aliquæ productæ se ipsas producerent; quod nemo cogitavit: erg. &c.

11 Prob. secundo: Quia ex opposito, quàm plurima absurda sequerentur. Hæc in Deo non sunt admittenda: erg. &c. Prob. sequella: Primo enim sequeretur Patrem non communicare essentiam perfectè beatam Filio: Hoc est magnum inconveniens: erg. &c. Prob. sequella; quia beatitudo consistit potius in actu voluntatis, quàm in actu intellectus; Beatitudo enim est fructio, quæ est formaliter actus voluntatis; sed intellectio præcedit actum voluntatis, ac proinde ipsam fruitionem: ergo, si Verbum produceretur per intellectiorem, Pater conciperetur eum producere, ante quam esset perfectè beatus; & sic Filius reciperet essentiam nondum perfectè beatam. Deinde inquiri: aut Filius deinceps est beatus, et sic habet aliquid non acceptum à Patre, quod est aliud inconveniens: aut non est beatus? Et ita non erit Deus, qui est ipsamet beatitudo, quod est Hæreticum.

12 Secundo sequeretur: quod aliquid notionale, scilicet, processio Verbi esset prius, quàm aliquid essentialia, nempe, quàm actus essentialis voluntatis, contra omnes Theologos. Sequella de se patet; quia intellectio essen-

tialis amorem essentialem præcedit; sed in illo signo, quo intelligitur intellectio, intelligitur productio Verbi, quæ est quid notionale: erg. &c. Tertio, sequeretur, Patrem esse formaliter sapientem sapientia genita: hoc est magnum inconueniens, & contra August. qui apud Subtil. Doctor, inquit: In illa Trinitate quis audeat dicere Patrem, nec se ipsum, nec Filium, nec Spiritum-Sanct. intelligere nisi per Filium, vel diligere, nisi per Spiritum-Sanctum? Quis hæc in illa Trinitate, vel opinari, vel affirmare præsumat? Si enim solus ibi Filius intelligat, ut intelligentia sit, & sibi, & Patri, & Spiritui-Sancto, ad illam absurditatem redditur, quod Pater non sit sapiens de se, sed de Filio. Hæc ille. Sequella patet; quia Pater est formaliter intelligens; sed formaliter intelligens, intelligit termino suæ intellectiōis, qualis terminus in sententia Thomistarum est Verbum, seu sapientia genita, si producitur per intellectiōem: erg. &c.

13 Respondent primo: Duplicem in Deo distingui actum intelligendi, & volendi; unum essentialem, alterum notionalem, & per unum personas produci, & non per alium. Sed contra est: In Deo non possunt poni plures Deitates, quarum una sit essentialis, alia notionalis: ergo nec plures

intellectiōes, nec plures amores. Patet consequentia: Ideo enim, Deitas non potest pluralificari, quia est formaliter infinita, & implicat, esse plura infinita ejusdem rationis; quia infinitum complectitur omnino omnem perfectionem cogitabilem intra proprium genus; sed intellectio, & amor in Divinis non minus sunt quid infinitum in ratione intellectiōis, & amoris, quam Deitas in ratione Deitatis: erg. etiam repugnat multiplicari intellectiōem, & amorem.

14 Respondent 2. Intellectiōem, & volitionem esse quidem processiones activas, non absolutas, sed ut modificatas ad sensum superius expressum. Sed contra est; vel illa modificatio addit aliquid intellectiōi, & amoris essentiali, vel nihil? Si nihil addit, nihil Thomistarum responsio valet, & stat nostra probatio, quia si non est ratio, cur in una persona producat terminum, non verò, in alia, idem enim manens; idem omnino in re, semper natum est in re facere idem. Si addit aliquid, vel est aliquid essentialē, & reddit eadem difficultas; quia essentialia sunt communia omnibus personis; vel est aliquid notionale? Et hoc non; quia nihil est notionale, nisi relationes personarum constitutivæ, aut quasi constitutivæ. Quomodo, autem, relatio

modificabit intellectionem, & faciet, ut id, quod est commune tribus personis, sit proprium uni? Certè non intelligimus; nam inde sequeretur, quod nec bonitas, quæ est in Patre, sit communis tribus personis, cum illa non minus debeat esse modificata per Paternitatem, quam intellectio, & volitio.

15 Conclusio 3. Processiones Divinæ activè sumptæ sunt formaliter dictio, & spiratio activa, quæ formaliter distinguuntur ab intellectione essentiali, & essentiali volitione. Prob. quia Personæ Divinæ, non procedunt per actus essentialia intelligendi, & volendi; ergo superest, & apertè sequitur, quod procedant per actus notionales dictionis, & spirationis, formaliter ab actibus essentialibus distinctis; quia alij in Divinis excogitari non possunt. Prob. 2. cum Doctore in 1. dist. 2. quæst. 7. ubi ostendit, quod S. August. passim doceat, Verbum, tam creatum, quam Divinum, procedere à memoria fecunda; atqui memoria fecunda est productiva per dictionem notionalem, & idem dicendum de processione Spiritus-Sancti à voluntate fecunda.

16 Probat. minor: Memoria enim fecunda versatur circa Verbum producendum; intelligentia verò circa objectum per-

cipiendum: memoria fecunda in termini productione detinetur, intelligentia verò in simplici objecti visione: memoria fecunda est productio, qua Pater generat Filium sibi omninò æqualem vi suæ processions: intelligentia verò est operatio Divinitatis, qua Personæ Divina suam essentiam, & se ipsas comprehendunt: ergo memoria fecunda est productiva per dictionem, & non per intellectionem. Ex quibus omnibus utique patet, quod actus notionales dictionis, & spirationis activæ sint formaliter in re distincti ab intellectione, & volitione essentiali.

17 Quod ulterius sic breviter ostendo: Intellectio est quid absolutum, dictio est relatio: sed ista in Divinis formaliter in re distinguuntur: ergo &c. Præterea dictio est productiva, intellectio non est productiva; sed productivum, & non productivum sunt contradictoria: ergo eidem ex natura rei non possunt convenire. Deinde, Pater actu, quo producit Verbum, distinguitur ab illo; sed non distinguitur per intellectionem, quæ est communis: ergo per dictionem: ergo dictio, & intellectio ex natura rei distinguuntur. Thomistæ respondent; quod ad hoc quod Pater, & Verbum distinguantur per dictionem, sufficit, quod

quod dictio ab intellectione distinguatur per rationem. Contra: ergo seclusa ratione, dictio non distinguitur ab intellectione? concedunt. Ergo seclusa ratione, Pater non distinguitur à Verbo. Prob: Nam seclusa ratione, Pater non habet distinctivum, cum distinguatur per dictionem: ergo seclusa ratione, Pater à Verbo non distinguitur; quod est error: ergo dicendum est quod ex natura rei intellectio, & dictio formaliter distinguuntur; ac per consequens, quod verbum, non per intellectionem formaliter; sed per dictionem producit.

18. Contra ista (inquit Subtilis Doctor, citat.) instatur: Non videtur differentia inter memoriam, & intelligentiam in Patre: ergo non videtur aliud esse, improbare Patrem, ut intelligentiam esse principium Verbi, & Patrem, ut memoriam: idem igitur approbas, & improbas. Præterea, quare Pater isto actu producit notitiam genitam, & non illo? Non videtur ratio, cum uterque sit actus secundus, & principiatur virtute ejusdem actus primi. Insuadet per August. 15. de Trinit. cap. 13. & 37: *Verbum est visio de visione*: ergo actualis notitia est ratio gignendi verbum. 12. Resp. Subtilis Doctor

ad primum: cum dicitur de differentia memoriæ, & intelligentiæ; dico: Quod ipsi adversarij non ponunt differentiam realem inter intellectum, & voluntatem Patris; & tamen habent concedere tantam differentiam, quod alterum potest esse principium elicitivum alicujus productionis, cujus alterum non potest esse principium elicitivum formale. Filius, enim, producit formaliter per modum naturæ; sed non producit formaliter per modum voluntatis: Igitur, licet, non differant realiter memoria, & intelligentia Patris, est, tamen, tanta differentia inter illa, quod alterum posset poni principium elicitivum alicujus productionis, cujus reliquum non ponatur principium elicitivum formale. Talis differentia patet secundum August. 15. de Trinit. cap. 8. Talis est enim, quod si Pater esset memorialiter noscens, non autem intelligens, non esset perfectus juxta Philosophum 12. Metaph. non obstante illa identitate memoriæ ad intelligentiam, sive recordationis ad intellectionem.

20. Ad secundam instantiam Resp. idem Mar. Doct. Quod hæc est immediata contingens: *Calor calefacit*; & ista

ista est immediata necessaria,
calor est calefactivus : quia
 inter extrema neutrius isto-
 rum invenitur aliquod me-
 dium. Ita dico : quod ista est
 per se, operatio in quantum
 operatio, est non productiva;
 quia operationes, ut opera-
 tiones sunt fines, & perfec-
 tiones operantis; productio
 autem, ut productio est, non
 est perfectio producentis, sed
 habens terminum productum
 extra essentiam producentis, vel
 saltem non includitur forma-
 liter in persona producentis.

21. Quare, igitur, actus
 secundus, quo Pater intelli-
 git, vel operatur formaliter,
 non producit? Responsio: quia
 illud *intelligere* ex ratione sua
 est *operari* Patris, & non est
producere. Productione, au-
 tem, sive dictione produ-
 cit, sicut aliquid calefactio-
 ne calefacit formaliter, cu-
 jus non est alia causa prior.
 Quod autem dicis, idem esse
 principium istorum duorum
 actuum; non altercando modo
 de intellectu agente, & possi-
 bili, potest concedi, quod ex
 plenitudine perfectionis potest
 competere alicui, quod ope-
 retur, & producat aliquid
 aliud à se; magis tamen hoc
 patebit, quando dicetur, quod
dicere non est aliquis actus in-
 telligendi formaliter; est ta-

men aliquis actus intellectus:
 nullus autem actus intelli-
 gendi formaliter est produc-
 tivus, sed aliquis alius actus
 formaliter naturaliter praece-
 dens, vel subsequens potest
 esse productivus, qualis est
 actus dicendi. Hucusque Doc-
 tor, qui antea dixerat: Ad
 eundem actum primum, qui
 est memoria Patris, ordinem
 quendam intelligentur habere
intelligere, quod est operatio
 Patris, & *dicere*, quod est
 producere Patris respectu no-
 titiae genitae; non tamen talem
 ordinem, quod *intelligere*
 Patris sit causa, vel princi-
 pium elicativum *dicere* verbi;
 sed quod immediatius intelli-
 gere sit quasi productum à me-
 moria Patris, quam dicere,
 vel quam verbum sit produc-
 tum ab eodem; operans, enim,
 & producens per idem prin-
 cipium, prius est operans,
 quam producens.

22. Ad 3. instantiam inquit
 Doctor, & ipsemet Aug. expo-
 nit se 15. de Trinit. cap. 11. vel
 28: *Simillima est visio cogita-*
tionis, visioni scientiae. Et eo-
 dem capite; tunc enim est
 verbum simillimum rei notae,
 de qua gignitur, & imago
 ejus, quando de visione scien-
 tiae visio cogitationis exoritur.
 Iste constructiones sunt in-
 transitivae: nam sicut visio co-
 gi-

.gitationis nihil aliud est quam
 .cogitatio, ita visio scientiæ
 .nil aliud est, quam scientia:
 .Idem est igitur dicere, de vi-
 .sione scientiæ nasci visionem
 .cogitationis, quod de scientia
 .nasci cogitationem: Scientia,
 .autem, es forma habitualis
 .perficiens memoriam secun-
 .dum eundem 15. de Trinit.
 .cap. 15. sive 38. ubi dicit: Si
 .potest esse in Anima scien-
 .tia sempiterna, sempiterna
 .non potest esse ejusdem scien-
 .tiæ cogitatio. Illud *sempiter-*
 .*num* secundum eum pertinet
 .ad memoriam, *non sempiter-*
 .*num* ad intelligentiam: nil
 .igitur, aliud vult dicere, vi-
 .sionem de visione, notitiam
 .de notitia, nisi actum secun-
 .dum, qui est visio, vel cogi-
 .tatio in intelligentia nasci de
 .actu primo, qui est in memo-
 .ria, quæ est visio habitualis,
 .vel scientia secundum eum.
 .Hucusque Doctor.

23 Qua subtiliss. doctrina,
 si bene comprehendatur, facili-
 mé, convelluntur, & proster-
 nuntur innumera argumenta,
 quæ Thomista congerunt contra
 nostras Conclusiones, tam ab
 autoritate, quam à ratione;
 quia nullum illorum est ita dif-
 ficile, ut videri potest in AA.
 sicut ista, quæ sibi ipse objicit
 Subtilissimus Doct. Advertendo
 etiam, quod plurimi Patres

confundunt dictionem cum in-
 tellectione, dicentes esse idem;
 quia sunt idem radicaliter, seu
 habent eandem radicem, &
 idem principium. Quæ solutio
 etiam habetur ex ultima Doc-
 toris.

QUÆST. IV.

QUOD SIT PRINCIPIUM

Personarum Divina-
rum?

1 **I**ndubitatum est apud
 Theologos, quod in
 Divinis datur principium ad
 intra productivum Personarum;
 nam ubi datur vera productio,
 & verè terminus productus, ibi
 etiam debet esse verum princi-
 pium productivum. Est tamen
 advertendum contra Gregor.
 Ariminensem: Quod in persona
 producente est duplex princi-
 pium, unum *quod*, nempe sup-
 positum producens, cui actio
 ultimate competit, illudque de-
 nominat: Alterum *quo* proximè,
 scilicet, intellectus in Patre res-
 pectu generationis Filij; & vo-
 luntas in Patre, & Filio res-
 pectu Spiritus-S. processionis.
 Difficultas solum est de princi-
 pio *quo remoto*, in quo princi-
 pium *quo proximum* fundatur.

2 Nec difficultas est de
 principio, quod, seu totale,
 nam certum est, esse Perso-
 nam

nam producentem. Hoc breviter patet : nec Essentia Divina , nec intellectus , & voluntas sunt principium *quod* : Ergo tantum est persona ; cum nil aliud assignabile videatur. Prob. antec. Principium *quod* debet realiter distingui ab eo , quod ab ipso met principio procedit ; sed personæ productæ non distinguuntur realiter ab Essentia Divina , neque ab intellectu , & voluntate : ergo &c. Unde in Concilio Lateranensi decernitur , Essentiam Divinam nec generare , nec spirare.

3 Circa præfatam igitur difficultatem variæ sunt sententiæ ; D. Bonaventura enim , & alij asserunt , principium hoc esse relationem , seu Paternitatem in Patre , & spirationem activam in Patre , & Filio. Alij dicunt , esse solam essentiam , absque aliqua connotatione relationis. Alij , verò , esse essentiam , & relationem ex æquo. Quod autem , nobis sit tenendum , breviter per sequentes conclusiones proponam , quarum sit :

4 Conclusio 1. Relatio Paternitatis in Patre , & relatio spirationis activæ in Patre , & Filio , non sunt principium *quo* Divinarum Processionum. Hæc conclusio est nost. Subr. Doct. in 1. dist. 7. quæst. unica §. loquendo , & alibi.

Prob. primo : Pater non producit per relationem , sed per naturam : ergo natura , & non relatio erit principium *quo* producendi in eo. Antecedens. Prob. ex Damasc. 1. de Fide , ubi expressè affirmat : generationem in Patre esse opus naturæ , non sicut generantis , sed sicut ejus , quo generans generat. Secundo ; quia si Pater produceret per relationem tanquam principium *quo* , non esset generatio univoca ; quia Verbum per ipsam productionem , non esset simile Patri in principio productivo radicali , quod est simpliciter necessarium ad generationem univocam. . Tertio : quia tunc (inquit Subr. Doct.) Paternitas esset simpliciter perfectior Filiatione. . Probat. conseq. dupliciter. . Primo : quia illud quo produciens producit , si non est ejusdem rationis cum producti forma , continet eam virtualiter , & est perfectior ea : ergo si paternitas est , quo Pater agit ; & non ejusdem rationis cum filiatione , continet filiationem virtualiter , & est perfectior ea. Secundo : quia filiatio non dat Filio quod agat ; nil enim nec ad intra , nec ad extra producit Filius filiatione : ergo si Pater Paternitate agit formaliter , Paternitas erit aliquid perfectius

.tius filiatione. Denique; quia tunc eadem relatio esset principium sui ipsius; quia in Patre non est, nisi unica relatio ad Filium; & illa est per te, quo respectu generationis, quæ, scilicet, generatio est eadem relatio, licet aliter nominatur: ergo, &c.

5 Conclusio 2. Essentia Divina non nudè sumpta, sed connotando relationem, est principium quo Divinarum Processionum. Hæc conclusio est Scoti: Et prob. quam plurimis auctoritatibus SS. PP. quæ videri possunt apud AA. Prob. etiam, ratione Scoti in 1. dist. 7. quæst. unica, §. Loquendo, vers. Partem affirmativam; ubi ait: Quod est perfectionis in principio productivo, non tollit ab illo rationem principij productivi; sed communicare se in identitate numerali, & adæquata communicatione sibi, ponit perfectionem in principio productivo: ergo hoc non tollit ab aliquo rationem principij productivi. Ista ratio Doctoris est satis evidens. Illi enim, qui dicunt, Paternitatem esse rationem formalem, seu principium quo generandi; ex hoc dicunt, quia videtur impossibile, quod idem numero sit ratio formalis generandi, & per generationem sit communicatum productum; quia inter ra-

tionem formalem, generandi, & rem communicatam, videtur aliqua distinctio; videtur enim quod communicari se alicui in identitate numerali, aufert ipsi communicato rationem principij productivi. Contrarium igitur intendit Doctor probare: Et subsumit: Sed si Deus (per impossibile) generaret alium Deum, & ille alius tertium, Deitas poneretur principium productivum alterius, & non relatio, & tunc Deitas non communicaret se in identitate numerali, nec communicaret se communicatione adæquata sibi in ratione principij productivi; quia Deitas posset esse principium alterius communicationis, scilicet, factæ per impossibile à secundo Deo: ergo cum modo Deitas communicetur in identitate numerali, & communicatione adæquata sibi, ita quod Deitate non potest esse alia communicatio numero ejusdem rationis cum ista: Sequitur, quod multò magis modo poneretur, Deitatem esse principium productivum, quam tunc poneretur.

6 Exemplum istius est; si calor in igne communicaret se eundem numero ligno, & communicatione adæquata, ita, quod iste calor non posset esse principium productivum ca-

loris in ligno : cum modo de facto ponatur calor esse principium illius, & hoc cum duplici imperfectione opposita duplici perfectioni hic supposita, quia nunc est ibi diversitas caloris communicati, & communicatio non est adæquata. Hic autem esset identitas caloris, & communicatio adæquata, & tamen illa hypothese posita, lignum calore non posset calefacere; non enim se, quia accipit calorem calefactione, quæ est ab hoc calore, & tunc prius haberet calorem, quam haberet calorem; nec aliud, quia ista calefactio ligni ponitur adæquata illi calori in ratione principij activi; ita intelligendum est in proposito; quod illud quod poneretur esse principium alterius communicationis, si communicatio fieret in diversitate numerali, & non adæquata, illud idem debet modo poni principium quando fit communicatio ejusdem, & adæquata principio productivo. Hucusque Doct.

7 Secundo probat sic : Totæ perfectio producentis sumitur simpliciter à ratione formali producendi; cum ergo in Patre nil sit perfectius Essentia Divina, & ipsa eadem in Filio est terminus formalis generationis: ergo in Patre erit simpliciter ra-

tio formalis generationis. Prob., conseq. quia impossibile est, agens communicare terminum formalem productionis, nisi agat forma æquè perfecta, si agit univocè; vel perfectiori, si æquivocè: In Divinis autem nil est perfectius Essentia Divina; erg. &c. Confirm. Illud est principium quo processions, in quo genitum assimilatur generanti; sed Filius assimilatur Patri, & Spirit. Sanct. Patri, & Filio in essentia: g. &c. Minor est certa. Prob. maj. quia produciens non assimilat sibi productum, nisi in forma, qua agit; ignis enim genitus non est similis igni generanti, nisi in natura, qua agit ignis generans; erg. &c.

8 Quod autem requirat essentia connotationem relationis ad hoc, ut sit principium quo Processionum Divinarum; ex eo convinci potest, quod essentia nullo modo producit separata à relatione. Deinde, si sola essentia, absque aliqua connotatione relationis, esset principium quo, sequeretur (inquit Subtil. Doct.) quod Essentia Divina in illo priori naturæ, in quo intelligitur ante personas existere per se, posset producere personas Divinas, quod est absurdum; cum produciens realiter distinguatur à producto. Sequella patet: nam juxta communem Philosophorum sententiam

tiam, forma, quæ est sufficiens principium ad agendum, si per se existat, per se ager; & operabitur etiam si sit separata à persona, vel subjecto, ut videtur est in accidentibus Eucharistiæ. Præterea, si essentia esset tale principium absolute spectata, sequeretur, esse in Filio principium generationis formaliter, & generationis, ac spirationis in Spiritu-sancto, cum tam in Filio, quam in Spiritu-sancto sit ipsa formaliter; sed hoc non potest concedi: ergo &c.

9. Quanvis, verò, in hoc AA. citati convenient, est tamen controversia inter illos, quo pacto requiratur connotatio relationis? Dicendum igitur nobis est cum Subt. Doctore; relationem non requiri, ut essentia sit principium formaliter, seu constituatur adæquate in ratione principij *quo*; quia quantum est ex se habet essentia omnem virtutem ad producendum necessariam: requiritur igitur, ut constituatur natura Divina in esse suppositi realiter distincti à persona producta, quod ad producendum est necessarium, ut conditio. (Sicut inquit Doct. 8. Quia autem) etiam si potentia visiva sit apartæ rei, & aliquod objectum de se mittat speciem, nihilominus potentia visiva non erit in po-

tentia proxima, sed solum in remota ad videndum tale objectum, nisi approximetur: neque approximatio, quæ est conditio, dat potentia visiva virtutem, nec constituit formaliter potentiam illam in ratione potentia; sed solum est conditio, ut sit in proxima potentia ad videndum. Ita in proposito: Essentia Divina ex se, & seclusa relatione, habet totam virtutem ad producendum necessariam; tamen, quia ad producendum est conditio necessaria, quod principium producens sit suppositum realiter distinctum à supposito producto, cum hoc non habeat essentia ex se, sed à relatione; ideo merito dicimus, requirere essentiam relationem, licet non ex parte principij *quo*, ex parte tamen principij *quod*, id est, licet non ut habeat virtutem necessariam ad producendum, ut constituatur, tamen, in esse suppositi realiter distincti à supposito producto, quod est conditio ad producendum in natura Divina necessaria.

10. Arg. primo ex Aug. 5. de Trinitate, cap. 6. Eo Pater est, quod est ei Filius: ergo eod est Pater, quod generat. Probatio consequentiæ, quia generatione est ei Filius. Subsumo: atqui Paternitate est Pater: ergo Paternitate generat: vel si Dei-

tate generat; g. Deitate est Pater. Deinde D. Ambros. lib. 4. de Fide, inquit: Generatio Paterna proprietatis est, non potentia. Div. Athan. dialog. 1. de Trinit. ait: Patrem hypostasi sua gignere.

11. Respond. Subtil. Doct. ad 1. ad August. dico: Quod intelligit eo formaliter; non eo fundamentaliter, seu causaliter. Exemplum: dicimus, quod Socrates est similis similitudine formaliter, sed dicitur similis albedine fundamentaliter, seu causaliter; ita in proposito: Pater generat generatione formaliter; sed hoc modo non querimus hic, quo generat; sed querimus hic, quo generatio elicitur, ut principio formali elicitivo, quod, scilicet, sit fundamentum proximum inferioris relationis. Intendit igitur August. quod *eo est Pater, quod ei Filius*, id est, illa notione; hoc est, quod Pater non dicitur ad se Pater, sed ad Filium, non autem intelligit ibi, quod Pater sit Pater, sive generet ut principio elicitivo generationis, sicut patet ibi ex lit. sua. Ad Ambros. & Athanas. respond. quod Pater sua hypostasi gignat tanquam conditio sine qua non, non tanquam principium productivum; vel quod solum voluerunt generationem non esse actualem, vel non posset

poni in actu per solam naturam; sed necessario illi coniungendam esse relationem, sine qua non produceret, tanquam ex defectu conditionis necessario requisita.

12. Arg. secundo: Principium ex se indeterminatum indiget determinante; sed Divina Essentia est de se indeterminata ad generandum, & spirandum: ergo indiget aliquo determinante; sed hoc nil aliud potest esse, quam relatio: ergo relatio determinat essentiam, & consequenter concurret cum illa, ut principium. Resp. cum Subt. Doct. neg. min: nam quando aliqua forma est productiva plurium effectuum, non ex aquo, sed juxta naturalem ordinem; tunc non dicitur proprie indeterminata. Essentia, igitur, Divina ex se prius petit, quod sit ratio producendi per intellectum, quam per voluntatem; & sic non est proprie indeterminata, sed potius determinata; & si aliquam determinationem accipit non est à relatione, sed à potentijs intellectus, & voluntatis, cum quibus coniungitur, tanquam cum principijs essentialibus.

13. Quod autem Paternitas non determinet Essentiam Divinam ad generationem probat. Subt. Doct. in 1. cit. sic: Relatio est ratio suppositi agentis:

tis: igitur si est determinativa
 principij *quo*, habebit dupli-
 cem rationem principij respec-
 tu generationis, unam in quan-
 tum est ratio agentis; & alia
 in quantum est ratio determi-
 nativa principij agendi; & sic
 ipsa mediat inter seipsam, &
 actionem; quia ex quo Pater-
 nitas est conditio agentis, quia
 est proprietas Patris; & sic est
 posterior ratione formali agen-
 di: & ex alia parte ponitur,
 quod sit determinativa rationis
 formalis agendi: ergo erit prior
 seipsa, ut est conditio agentis:
 ergo Paternitas mediat inter
 seipsam, & actionem, nam ut
 est determinativa principij for-
 malis agendi est prior seipsa,
 ut est conditio suppositi agen-
 tis, sicut ratio formalis agendi
 intelligitur, ut prior supposito
 agente: ergo & ratio determi-
 nativa ipsius principij formalis
 agendi erit prior ipsa conditio-
 ne agentis, & ipsa Paternitas,
 ut est conditio agentis, est prior
 actione, id est, generatione ac-
 tiva, quæ generatio activa est
 formaliter ipsa Paternitas: ergo
 Paternitas, ut conditio suppo-
 siti agentis mediat inter seip-
 sam, ut est determinativa ra-
 tionis formalis, & ut est actio.
 Hucusque Lichetus, extenden-
 do rationem Doctoris, cont.
 Henric. cujus est opinio im-
 pugната.

14 Ulterius idipsum im-
 pugnat Doct. quæst. 2. quodl.
 sic: Si principium elicitivum
 (scilicet essentia, & intellectus,
 & essentia, & voluntas, quæ
 sunt per se unum principium
 simpliciter productivum) non
 sufficit sine principio determi-
 nativo, scilicet, sine Paternita-
 te, hic & ibi eadem quæst. est:
 per quid essentia, quæ est prin-
 cipium elicitivum indetermina-
 tum (juxta Henricum) deter-
 minatur ad hoc, vel ad illud
 determinativum? Si enim prin-
 cipium ejusdem rationis, non
 potest esse per se principium
 respectu plurium alterius ratio-
 nis, non poterit essentia, quæ
 est principium radicale elicti-
 vum, esse principium imme-
 diatum respectu plurium deter-
 minativorum principiorum al-
 terius rationis; quia qua ratio-
 ne aliquod ejusdem rationis est
 principium aliquorum plurium
 diversæ rationis, eadem ratio-
 ne, & aliorum. Vel si illa præ-
 cedant alia, erit processus in
 infinitum. Vel si ille est impos-
 sibilis, determinatio per res-
 pectus non sufficit. Præterea,
 illi respectus sunt productionis:
 Igitur idem determinat se ad se.
 Dicere enim, essentiam deter-
 minari ad generationem acti-
 vam per respectum, qui nil
 aliud est, quam generatio acti-
 va, ut diceretur postea, est di-

cere, quod determinetur ad generationem per generationem; & ita quod idem est principium determinativum sui. Hucusque Doct. qua doctrina plures difficultates solvuntur.

15 Arg. 3. Actus proprius est à propria forma agentis, sed generare est proprius actus Patris: ergo ab ejus propria forma: sed propria forma Patris solum est Paternitas: ergo. &c. Probat. maj. Tūm quia forma propria dat esse: igitur, & agere; quia imperfectionis est, formam tribuere alicui actum primum, non secundum. Tūm quia si forma communis, & effectus communis; quia causa, & effectus correspondent sibi invicem, universalis universali, particularis particulari, 2. physicorum, & 5. metaph. cap. de causa. Item, medium est ejusdem generis cum extremis; sed supposita, quæ sunt extrema, sunt relativa: Igitur illud, quo suppositum agit, quod est medium inter ea, est relativum.

16 Item potentia est ejusdem generis cum actu; imò in Divinis sunt idem; sed actus generandi est relatio, vel relativus: ergo & principium erit relatio, vel relativum. Item producentis, & formæ, qua produciens producit, eadem est relatio ad productum: Hoc

accipitur à Philosopho 2. Physicorum, & 5. Metaph. ubi vult; quod ad idem genus causa, & principij pertinent ars, & edificator: ergo ad idem genus principij pertinent produciens, & illud, quo produciens producit: & ita si essentia sit, qua Pater generat, habebit essentia relationem realem ad genitum: hoc falsum est: ergo. &c. Hæc argum. habentur in litt. nost. Doct. in 1. citat.

17 Resp. ipse ad 1. Quod duplex potest intelligi communibilitas formæ. Una quæ est universalis, quæ est per identitatem ad multa inferiora, quorum quodlibet est ipsum; sicut universale communicatur singularibus. Alia, quæ est ad multa, quorum quodlibet est ipso, sicut forma communicatur materiæ, sed non est ipsum. Nunc autem (ut explicant expositores ejus) resp. 1. neg. conseq. Satis enim est, id, quod Pater generat esse etiam ei aliquomodo proprium; non est autem tantum ei propria relatio Paternitatis. Cum etiam sit ei proprium illud absolutum, quod est potentia generandi, quatenus dicit ordinem naturalis prioritatis ad actum, ut in Calce quæstionis dicemus. Resp. 2. neg. maj. quia sufficit, ut aliquis actus sit proprius alicujus, quod forma communis, à

quæ talis actus provenit, prærequirat aliquam conditionem, quæ sit propria illius.

18 Cum prima propositio probatur primo, quia propria forma dat esse: ergo dat agere: neg. consequentiam: multæ enim sunt formæ dantes esse, quæ non sunt activæ, & ita nullo modo dant actum secundum, & talis est Paternitas, sicut & Filiatio. Quæ autem sit ratio, quare quædam formæ sunt activæ, & quædam non? difficile est assignare rationem communem: sicut in speciali non videtur aliqua ratio, quare calor est calefactivus; nisi quia calor est calor: & ita videtur, quod hæc sit immediata, calor est caloris effectivus: ita etiam videtur, quod omnes formæ de genere quantitatis, & omnes relationes, de quibus est modò sermo, non sunt activæ: & de omnibus talibus non valet: si dant actum primum; ergo & secundum. Cum prob. 2. consequentia; per Philosophum dico, quod loquitur de universali, & particulari: loquendo primo modo de communi; non autem accipiendo secundo modo, scilicet, prout eadem forma numero est communis participantibus eam secundum ordinem: ita quod uni communicatur ab alio, & hoc communicatione adæquata.

19 Ad aliud cum arguitur de medio, & extremis, dico: Quod quoddam est medium per participationem utriusque extremi, sicut fuscum, quod est medium inter album, & nigrum: & de tali verum est, quod est in eodem genere cum extremis. Aliud est medium: aliquo alio modo accidentaliter sumptum, sicut operatio inter operans, & terminum: istud non oportet esse ejusdem generis cum extremis; quia quando anima intelligit se, intellectio ejus est qualitas, & tamen operans, & obiectum sunt substantiæ: tale autem medium accipitur in proposito; videlicet ipsum *quo* inter suppositum generans, & generatum. Vel potest dici, quod ipsum *quo* non est medium propriè, sed tenet se ex parte alterius extremi, scilicet, generantis, proprium autem medium (si quod detur) potest dici generatio; & de illa verum est, quod est ejusdem rationis cum extremis; quia ipsa est relatio, sicut extrema sunt relativa.

20 Ad aliud de potentia, & actu, responderi Subt. Doctor, majorem falsam esse de qualibet potentia subjectiva, productiva, vel respectiva; & veram de sola potentia objectiva, quæ dicitur differentia entis, opposita actui existentia; Hæc quippe

se non modo est ejusdem generis cum actu, verum etiam ejusdem speciei, & numeri. Ad illud de *quo*, & *quod* dico: quod illud dictum Philosophi, est verum in causa, & causato; quia ibi est distinctio realis causæ, & principij, quo causat ab ipso causato. Dependens etiam essentialis est causati ad principium causativum, sicut, & ad causam: & ratio est ibi, quia principium causativum non est nisi unicum in uno supposito. In proposito est autem oppositum; quia suppositum produciens est distinctum, quo autem producit, est indistinctum; & ideo productum non realiter refertur ad principium *quo*, sicut refertur ad principium *quod* producit. Et ideo in proposito non est relatio realis principij productivi ad productum, sed producentis est relatio realis: principij autem productivi est relatio rationis. Hucusque Doctor.

DUBIUM INCIDENS.

21 **U**T planius, & plenius præcipua hujus rei difficultas clarè superetur, dubitatur, an principium, seu potentia generandi sit in Filio, & Spiritu-sancto? Et idem inquitur de principio, seu potentia spirandi respectu Spiritus-

sancti? Ante resolutionem præmitto: Quod in principio generandi formali, quod est memoria perfecta, & in principio spirandi, quod est voluntas perfecta, includitur essentia, & intellectus: essentia, & voluntas. Si quæras (inquit Subt. Doct. quodl. 2.) istorum duorum concurrentium in principio formali, nonne alterum est principium formale, & reliquum concomitans? Respondeo: duo quæ concurrunt in principio, scilicet, in memoria perfecta, essentia, & intellectus; & in voluntate perfecta, voluntas, & objectum diligibile præsens, non se habent per accidens, nec sicut rigorosè remotum principium, & propinquum; sed totum hoc intellectus infinitus habens objectum infinitum intelligibile (advertite, quod non ut intellectum) sibi præsens est per se unum principium, ita quod alterum sine altero non est principium producendi, & ideo est unicum principium simpliciter productivum non distinctum in duo principia productiva. Consimiliter de voluntate, & objecto respectu inspirationis.

22 Præmitto etiam ex eodem Subt. Doct. dist. 7. 1. sent. quod principium, seu potentia generandi potest sumi dupliciter, vel pro eo, quod per se pri-

primo, & in recto significat; vel pro eo, quod connotat, quod est proximum fundamentum talis relationis. Primo modo accipiendo dico; quod potentia, seu principium significat relationem, sicut potentialitas, vel principiatio, & hoc modo dubium non habet difficultatem; quia potentia generandi in Divinis dicit essentialiter relationem; & certum est, quod talis relatio est actualis generatio activa, actualisque dictio; atque etiam ipsa Pater-nitas, quæ absque dubio tantum Patri convenit. Cum sit dogma Fidei, Filium ex se, nec seipsum, nec alium Filium, nepotem Patri posse generare; unde in hoc sensu, si non potest, non habet potentiam: juré ergo sensus dubij proponitur tantum de principio, seu potentia pro connotato, quod est proximum fundamentum actualis respectus generationis activæ in Patre.

23 Circa quod demum Præmitto: Quod ulterius dupliciter potest concipi: Primo, pro ipso principio præcisè sumpto sub ratione merè absoluta; quod, ut dixi, est sola memoria secundæ complectens intellectum, & essentiam. Secundò, potest accipi pro eodem principio cum omnibus alijs, quæ concurrunt ad hoc, ut possit elicere actum, quæ scilicet, requiruntur

ad rationem potentie propin-quæ, hujusmodi sunt (in creaturis) approxinatio passivi, & impedimenti remotio. Hucusque Doct. Notanter dixit (ait Vulpes) *in creaturis*; quia in Divinis non est de rigore sermonis potentia remota, quæ approximetur ab extrinseco agente, nec ab illo aliquod impedimentum removetur: nec extrinsecum expostulat passum, ob cujus absentiam ad proximè operandum applicari non valeat. Igitur dicitur potentia remota secundum nostrum modum concipiendi, quando concipimus dictam memoriam in priori signo ad actum essentialem intelligendi; & in potentia proxima, quando illam concipimus cum præfato actu essentiali, & cum ordine naturalis prioritatis ad actum notionalem: regula realis est, secundum Subt. Doct. de quibuscumque duobus comparatis secundum ordinem ad idem primum, potentia propinqua non est ad secundum, nisi primo posito.

24 Nunc directè respondeo ad dubium, primo: Quod totum absolutum reale, significatum per potentiam, seu principium generandi in Patre verè, & propriè absoluta necessitate est in Filio, & in Spiritu-S. Hæc resolutio est communis, & facile Prob. sic: Omne abso-

lutum in Divinis, quod est perfectio simpliciter simplex, est necessario commune tribus: ergo absolutum materialiter significatum per potentiam, seu principium generandi præcisè sub illa ratione spectatum, necessario simpliciter est in Filio, & Spiritu-S. Rursus, illud absolutum est memoria fecunda, quæ est proximum principium operandi; sed tale principium acceptum sub ratione operandi; immò, & cum ipsa essentiali operatione est commune Tribus, cum quolibet Persona Divina formaliter intelligat intellectione sibi formaliter inexistente, sicut quolibet persona est hic Deus Deitate sibi formaliter communicata: ergo, &c.

25 Respondeo 2. Quod de rigore sermonis, & non abutendo terminis, potentia sub ratione potentiæ, seu principium sub ratione principij generandi modo ultimo explicatum, non est in filio, nec in Spiritu-S. non solum proximè, sed neque remote; nec solum formaliter, sed neque fundamentaliter. Hæc resolutio non est ita communis, sicut prima, sed meo videri, est genuina mens nost. Doct. in 1. dist. 7. quæst. unic. §. ad formam, ubi ait: Gerundivum, aut gerundium constructum cum *potentia*

notat actum, ut egredientem ab eodem supposito, cui attribuitur potentia: Similiter est de *scientia*, & *voluntate*, quando construuntur cum gerundivo, notant actum, ut egredientem, vel potentem egredi ab illo supposito, cui attribuitur scientia, vel voluntas, propter quod non ita concederetur ista: *Filius habet scientiam, vel voluntatem generandi*; quomodo concederetur illa: *Filius scit generationem Patris, vel vult eam*. Immò videntur illæ negandæ, sicut istæ: *Filius scit generare, & vult genare*; quia idem videtur, velle agere, & habere voluntatem agendi; sed non idem istis videtur esse, velle actionem; quia hæc non includit eam velle, ut actionem voluntatis, quod alia videntur significare.

26 Id ipsum clarius habet: dist. 20. quæst. unica, §. Quantum, vers. Si quæras, ubi ait: Et si quæras, si idem absolutum est in Patre, & Filio, super quod fundatur potentia æqualis :: etiam illa, quæ est ad intra, quare non est potentia eadem in utroque? Respondeo, dico, quod, etsi idem absolutum, quod est potentia sit in Patre, & Filio, (nota) non tamen sub ratione potentiæ, quantum ad actum notionalem est in utroque, quia non est sub

sub ratione prioris ad illum actum: & potentia, siue principium, requirit ordinem prioritatis ad terminum. Quid clarius?

27 Hoc quidem extensius habet, quodl. 2. ubi, §. de Tertio, hoc sibi argumentum proponit: habens principium formale producendi perfectum potest illo producere; sed Filius habet principium formale dicendi, & generandi perfectum: ergo, &c. Prob. min. Memoria perfecta est perfectum principium dicendi, siue generandi: Filius autem habet memoriam sicut Pater: ergo, &c. Huic argum. respon. §. ad primum, vers. *ad secundum*, & vers. *Quantum ad secundum* dicit: Quantum ad secundum, potest fieri aliqua difficultas in maj. & min. quia habere aliquid, potest dici multipliciter ex post prædicamentis: licet proprie non dicatur aliquid formam habere, nisi habeat eam, sicut forma nata est haberi; non enim proprie diceretur habere albedinem, qui haberet eam clausam in bursa; quia non est ille modus perfectus; quia albedo nata est haberi, ut forma informans.

28 Ulterius, nomen abstractum significans principium agendi constructum cum gerundivo significante aliquam actionem, natum est haberi à sup-

posito, ut sit illi principium agendi illa actione: v. gr. habeo potentiam videndi, ista potentia non solum nata est haberi à me, ut forma; sed etiam ut principium mihi operandi secundum illam formam; & hoc notat illa constructio gerundivi cum abstracto tali: similiter ista grammatica patet ex usu loquendi; & si enim vera sit hæc: *Filius Dei scit generationem Patris*; non tamen ista: *Filius habet scientiam generandi*. Consimiliter nec ista: *Iste habet voluntatem generandi*. Nec est aliqua ratio, nisi ex constructione grammaticali, quia non solum notatur abstractum haberi ab illo, ut forma; sed ut principium talis operationis procedentis ab isto supposito. Consimiliter hic: *Michael scit, Deum creare Mundum, & ex actionem Mundi*; non tamen *scit creare Mundum*. Quando enim accipitur in maj. illud quod habet principium dicendi perfectum potest per illud dicere: loquendo de *habere* proprie, sicut dicitur abstractum haberi, quando habetur, ut forma suppositi, & etiam de constructione propria nominis significantis principium actus cum gerundivo significante actionem: quæ constructio notat, illam formam huic supposito esse principium agendi; conc. maj. quia

In subiecto includuntur illa, quæ requiruntur ad hoc, quod prædicatum insit; quando enim in hoc forma habetur, ut forma huic; & ut huic principium agendi, potest per hoc esse principium agendi; sed sic min. est falsa; quia & si Filius habet memoriam perfectam, aliquo modo habendi; non tamen, ut formam; & si habet ut formam, non tamen, ut principium agendi.

29 Ad prob. min. Illa propositio, *memoria perfecta est principium perfectum dicendi*: posset dici, quod est propositio truncata: & oporteret illam supplere per aliquod dativum significans, cui sit principium dicendi: vel quia est indifferens, potest concedi, quod absolute est principium dicendi; nec plus ponit illa maj. de memoria: Quod Filius habet memoriam perfectam est manifestum. Concludendo ergo, Filius habet principium perfectum dicendi, quæ fuit min. primi syllogismi: fit fallacia amphibologiæ, vel figuræ dictionis, vel consequentis amphibologiæ; quia in maj. constructio non determinat actum illum significatum per gerundium, procedere ab aliquo supposito determinato; quia nullum suppositum certum ponebatur ibi in subiecto orationis; sed tantum designabatur,

quod procederet ab aliquo principio formali; quia illud ponebatur in propositione pro subiecto: in conclusione, autem, ponitur, & suppositum determinatum, & forma; & ideo ex vi constructionis notatur in conclusione, quod actus non tantum comparatur ad principium formale, sed etiam ad suppositum, ut egrediens ab aliquo. Figuræ dictionis; quia per similitudinem dictionis actus significati in gerundivo in præmissa, & in conclusione commutatur habitudo actus ad formale principium in habitudinem actus ad suppositum agens; & sic commutatur quale quid in hoc aliquid. Fallacia enim consequentis; quia in maj. habetur actus significatus in gerundivo in universali, ad nullum suppositum comparatus; in conclusione autem determinatur ad certum suppositum; & non sequitur; actus est per hoc principium: ergo est huiusmodi suppositi. Hucusque Subr. Doct.

30 Ex quibus manifestè constat: Quod licet in Filio, & Spiritu-sancto sit illud idem absolutum, quod in Patre est potentia generandi; non tamen possumus hanc potentiam concedere in illis; quia prout in illis non habet ordinem prioritatis naturalis ad generatio-

onem, qui ordo essentialiter im-
bibitur in ratione potentie.

o Confirm. Licet in Deo, & in
creaturis post actum præteri-
tum remaneat illud idem abso-
lutum, quod fuit potentia ad
illud; tamen absolute dici-
mus, quod nec in Deo, nec
in creaturis datur potentia ad
præteritum; non alia ratione,
nisi quia deficit jam ille ordo
naturalis prioritatis: ergo pa-
riformiter, &c.

31 Quod autem nec remo-
ta, nec fundamentaliter detur
potentia generandi in illis, fa-
cile ostenditur ex dictis; quia
potentia remota, & fundamen-
talis solum datur in supposito,
cui potest convenire potentia
formalis, & propinqua, ut per
se patet; atqui ex dictis patet,
quod nec Filio, nec Spiritui
sancto potest convenire dicta
proxima, & propinqua poten-
tia generandi; ergo nec illis
convenit potentia remota, nec
fundamentalis. Deinde ordo na-
turalis prioritatis, etiam essen-
tialiter requiritur ad poten-
tiam remotam, & fundamen-
talem: ergo cum iste ordo non
detur, nec dabitur potentia
remota, nec fundamentalis.

32 Arg. contra ex D. Au-
gust. ubi sup. qui dixit: Quod
Filius non genuit alium Crea-
torem, non quia non potuit,
neque quia non voluit; sed

quia non oportuit; ergo po-
tuit; & per consequens habet
potentiam generandi. Resp. ex
Subt. Doct. Quod intentum
August. non est ponere in Fi-
lio potentiam generandi, mo-
do quo illam Catholici profi-
temur: sed modo quo Maximi-
nus illam concipiebat; opina-
batur enim ille, quod poten-
tia generandi erat ipsamet om-
nipotentia, qua operatur Deus
ad extra; & cum Filius non po-
tuisset generare alium Filium,
dicebat, Patrem non genuisse
illum sibi æqualem in Deitate:
Contra quod August. arguebat:
Quod Filius erat Patri æqualis
in Deitate, & Omnipotentia,
qua tres Divinæ Personæ æqua-
liter ad extra operantur. Ita
explicat Subtil. Doctor loco ci-
tat. & alibi.

33 Deinde: Si realiter, &
verè daretur in Filio potentia
generandi, cum hæc sit natura-
lis, & naturaliter agens toto
suo connatu, à nullo extrinse-
co impedibilis; quia formaliter
infinita, necessariò profecto ge-
neraret; qua propter nulla esset
illa consequentia August. non
generat Filius, quia non opor-
tet: quia quidquid est sibi
possibile, oportet, & est abso-
lutè necessarium; & quod ibi
non est de facto, & necessariò,
necessariò repugnat: erg. cum
in Filio non sit actualis genera-
tio

tio activa, ut Fides docet, necessario illi repugnat: nunc sic: aut illi repugnat per locum intrinsecum, id est, per negationem potentia; aut per locum extrinsecum, id est, per ali- quod impedimentum distinctum in re ab ipsa potentia? Si primum: habemus intentum. Si secundum: erit imperfectio in Filio, quod Fides abhorret.

34 Arg. 2. Quidquid in Patre præcedit actualem generationem, necessario est commune Filio, cum tale sit absolutum, & de numero essentialium: sed ita est potentia generandi in Patre: ergo &c. Confirm. Filius est naturalis imago Patris: Ergo in se debet naturaliter Patrem exprimere. Atqui non ita exprimeret, si in se non haberet activam potentiam generandi: ergo &c. Resp. ex Subtil. Doct. maj. esse insufficientem; quia quod est commune Patri, & Filio, non solum præcedit generationem; sed etiam caret ordine prioritatis ad ipsam generationem, tanquam ad suum terminum, & actum: hujusmodi autem non est principium, seu potentia generandi; ut sæpe dictum est. Ad confirm. resp. Quod si aliquid probaret, probaret utique, quod in Filio daretur de facto actus generandi, sicut in Patre, quod est hære-

ticum. Qua propter dico: quod duobus modis appellatur Filius imago Patris: Primo, naturaliter; quia, scilicet, ex vi suæ processions ei communicatur eadem numero essentia Patris. Secundo, intentionaliter; quia, scilicet, per intellectionem essentialem, quæ ei primo communicatur, quatenus ab intellecta Paterno exprimitur, declarat totum Patrem secundum essentiam, secundum potentiam generandi, & secundum actualem generationem. Et hæc de Quæstione.

QUÆST. V.

QUIS SIT TERMINUS Divinarum Processio- num?

I PRO quæst. intellig. est primo notandum; quod hic non agitur de termino à quo; quia certum est in Divinis nullum esse propriè dictum; nam cum terminus à quo propriè dictus, sit privatio illius, quod producitur; clarum est, in Divinis non esse talem terminum; quia ibi nunquam fuit privatio personæ productæ. Dici tamen potest esse terminum à quo, sumptum pro eo, unde aliquid oritur; substantia enim Patris est id, unde oritur Filius, & substantia Patris, & Filij,

lij est id, unde oritur Spiritus sanctus; non tanquam de materia, nec quasi de materia, ut inquit N. S. Doct. in 1. dist. 5. quæst. 2. ubi ait: „ Ideò tenendo cum DD. antiquis, „ qui omnes à tempore August. „ usque ad istum (intelligite „ Henricum) non sunt ausi in „ Divinis nominare materiam, „ nec quasi materiam; cum tamen omnes concorditer dicant cum August. quod Filius generatur de substantia Patris. Dico primo; quòd Filius non generatur de Essentia Patris, sicut de materia, vel quasi materia. Secundo, quòd sine glossa verè, & propriè Filius est de substantia Patris.

2 „ Primum declarari potest sic: generatio in creaturis duo dicit, productionem, & mutationem; & istorum rationes formales aliæ sunt, & sine contradictione separabiles ad invicem. Productio autem formaliter est ipsius producti 7. Metaphysic. & accedit sibi, quòd fiat cum mutatione alicujus partis compositi. Mutatio formaliter est actus mutabilis, quòd quidem de privatione transit ad formam: Concomitatur autem mutatio productionem in creaturis, propter imperfectionem potentia producti-

„ va, quæ non potest dare „ esse totale terminò productionis, sed aliquid ejus præsuppositum transmutat ad „ aliam partem ipsius, & sic „ producit compositum. Si enim generans creatum esset perfectum agens, & non exigeret materiam, de qua, vel in quam ageret; sed posset „ producere effectum per se, & ex se, tunc esset productio „ sine mutatione: igitur sine „ contradictione possunt separari, & realiter separantur, „ comparando ad potentiam productivam perfectam. Hoc „ apparet etiam in creatione, „ ubi propter perfectionem „ potentia productiva ponentis primo totum in esse, verè „ est ratio productionis, in „ quantum per eam terminus „ productus accipit esse; sed „ non est ibi ratio mutationis, „ in quantum mutatio dicit, ali- „ quid substratum aliter nunc „ se habere, quàm prius.

3 „ Ad propositum: Cum „ in Divinis nihil imperfectionis sit ponendum, sed totum „ perfecti onis; & mutatio (de „ ratione sui) dicat imperfectionem; quia potentialitatem, „ & hoc immutabili, & concomitanter etiam dicit imperfectionem potentia activæ in- „ mutante; quia talis necessa- „ rio requirit causam concan-

„ san-

„santem, ut producat; cum
 „igitur non sit aliqua ibi im-
 „perfectio, nec potentia pas-
 „siva, nec potentia activa, sed
 „summa perfectio; nullo mo-
 „do ponetur ibi generatio sub
 „ratione mutationis, nec quasi
 „mutationis; sed tantum gene-
 „ratio, ut est productio, in quan-
 „tum aliquid per eam capit *esse*,
 „ponitur in Divinis; & ideo
 „generationi, ut est in Divinis,
 „non assignabitur materia, nec
 „quasi materia; sed tantum
 „terminus, & hoc vel totalis,
 „sive primus, id est, adequa-
 „tus, qui primò producitur
 „in *esse*; vel terminus formalis,
 „secundum quem terminus pri-
 „mus formaliter accipit *esse*.

4 „Secundo dico: Quod
 „negata omni materialitate, &
 „quasi materialitate, verè ta-
 „men Filius est de substantia
 „Patris, sicut dicunt autori-
 „tates adductæ in litt. (intellig.
 „Mag. Petri Lombardi) ubi
 „per *ly de*, non tantum nota-
 „tur efficientia, vel origo; si-
 „enim tantum efficientia, tunc
 „creaturæ essent de substantia
 „Dei; nec notatur per illud *de*,
 „tantum consubstantialitas,
 „quia tunc Pater esset de sub-
 „stantia Filij; sed notatur simul
 „originatio, & consubstantiali-
 „tas, ut, scilicet, in casuali
 „hujus præpositionis, *de*, de-
 „notetur consubstantialitas sic,

„quod Filius habet eandem
 „substantiam, & quasi formam
 „cum Patre, de quo est origi-
 „natus; & per illud, quod
 „construitur in genitivo cum
 „isto casuali, notetur princi-
 „pium originans, ita quod to-
 „talis intellectus hujus sermo-
 „nis; *Filius est de substantia*
 „*Patris*; est ille; Filius est ori-
 „ginatus à Patre, ut consub-
 „stantialis ei. Et isto modo ex-
 „ponit Mag. authorit. in litt.
 „adductas, non præcisè per sub-
 „stantialitatem, nec per origi-
 „nem præcisè, sed per utrum-
 „que, sicut communiter appa-
 „ret de Patris substantia, hoc
 „est de Patre, qui est eadem
 „substantia. Per primum ori-
 „ginatio, per secundum con-
 „substantialitas habetur. Et
 „quod ista sit intentio Aug. in
 „authoritatibus ejus contra
 „Maximum, apparet ex fine
 „authoritatum; nam in una au-
 „thoritate ponit Aug. *Si aliam*
 „*non invenis, Patris agnosce*
 „*substantiam, & Filium cum*
 „*Patre Homousion confitere*.
 „Hoc igitur intelligit per Filium
 „esse de substantia Patris, Fi-
 „lium sic esse de substantia Pa-
 „tris, ut sit *Homousion* cum
 „Patre. Hucusque Doctor;
 „quod benè nota.

5 Notand. est 2. Quod si-
 cut questione antecedenti dixi-
 mus contra Gregorium de Ari-
 mi-

mino, dari principium quod, & quo, ita etiam contra ipsum dicimus, dari in productionibus Divinis terminum quod, & quo. Terminus quo etiam appellatur formalis, quia est forma constituens, & dans esse essentiale termino totali. Terminus quod est, quod producitur, vel totum id, quod producitur, qui constituitur ex termino quo, & ex alia comparte; propter quod etiam dicitur terminus totalis. His suppositis, sit

6 Conclusio 1. Terminus ad quem totalis Divinarum processionum est tota persona producta. Est communis. Prob. 1. ex PP. Div. Ambros. ait: *Tantus est Filius, quantus videbitur esse Pater, totus de toto, integer de integro, perfectus de perfecto.* Div. Hilar. *Unum ex uno, & totum à toto, Deum, & Filium.* Nazianz. *Perfectum de perfecto, totum à toto, plenum de pleno.* Et infra: *in Patre totum, quod inest, totum genuit Filium.* Idem habet D. Aug. pluribi, & alij SS. Hoc ipsum tenet de Spiritu-sancto.

7 Prob. 2. Terminus totalis est, in quo ultimè sistit productio, sed processiones Divinæ ultimò sistunt in persona producta tota, prout dicit essentiam, & relationem simul: ergo tota persona est terminus ad quem totalis. Confirm. Illud

est terminus totalis processionis, quod simpliciter, & absolute dicitur procedere; sed non sola natura Divina, aut sola relatio dicitur procedere; sed simpliciter Filius, & Spiritus-sanctus: erg. &c.

8 Unde infertur: Patrem verè, & perfectè generare totum Filium; quia licet rigorosè loquendo producat solam Filiationem, & non essentiam, (illam, enim, nec generare, nec generari, est de Fide) tamen essentiam verè communicat, quod sufficit, ut simpliciter, & absolute Filium generet. Si, enim, in humanis Pater dicitur generare Filium, cum tamen ejus animam, quæ est pars hominis præcipua, nec producat, nec communicet: Cur non dicere possumus, Patrem in Divinis simpliciter generare Filium, cum Filiationem producat, & essentiam communicet?

9 Conclusio 2. Terminus formalis Divinarum processionum est Divina Essentia communicata personis productis à producentibus. Hæc conclusio est ferè communis, illam docet Doctor in 1. dist. 5. quæst. 2. & alibi pluries. Prob. ex ipso Joann. 10. *Pater, quod dedit mihi, majus est omnibus;* majus autem omnibus (inquit Doct.) non est, nisi aliquid infinitum, hoc non est nisi essentia: ergo

illam dedit. (intelligite ut terminum formalem) Hoc etiam vult August. 15. de Trinit. capit. 26. Sicut Filio (inquit) præstat essentiam sine ullo initio temporis, sine ulla mutabilitate naturæ, de Patre generatio: ita Spiritui-Sancto præstat essentiam, sine ullo initio temporis, sine ulla mutabilitate naturæ, de utroque processio: non autem conceditur, formam aliquam dari producto, siue communicari, vel præstari per generationem, nisi illa forma communicata sit formalis terminus talis productionis.

10 Probatur, etiam, per rationem: Nulla entitas formaliter infinita, simpliciter perfectior termino formali productionis, habetur per productionem: Essentia est formaliter infinita, relatio autem non: Ergo si relatio esset formalis terminus productionis, persona non haberet essentiam per productionem.

11 Ut clarius intelligatur, est advertendum: Quod produciens optimè dispositum, per productionem suam semper intendit inducere nobiliorem, seu perfectiorem formam, quam potest, maxime quando principium formale producendi est perfectum: Ergo perfectissimum, seu perfectius, quod habetur per productionem illam,

erit terminus formalis. Paret consequens quia ex illo, & materia resultat tota perfectio producti: sed principaliter resultat à termino formali, & quanto terminus formalis est nobilior, & perfectior, tanto est productum perfectius, & nobilius: ergo si produciens per productionem intendit perfectum productum, & perfectio ipsius producti est principaliter à termino formali; sequitur, quod si terminus formalis illius productionis, non esset perfectior omni alio in tali producto existente, seu reperto, numquam hoc perfectius poterit esse in tali producto per productionem talem. Si ergo Essentia Divina cum sit unica simplicissima, & formaliter infinita, perfectior, & nobilior omni alio in productione Filij non sit terminus formalis, sequitur, quod per talem productionem numquam erit in Filio: atqui nec per aliam; quia respectu Filij tantum est una productio, & illa sola Filio communicantur omnia, quæ Filius habet: ergo Filius non habebit Essentiam Divinam, nec erit Deus, quod est hæreticum, & falsum.

12 Præterea, in creaturis natura est terminus formalis generationis, non autem proprietatis individualis, vel hypostatica: natura igitur, siue essen-

ria est per se terminus generationis, & non nisi terminus formalis. Terriò, quia aliàs ista generatio non esset univoca: quia ratio formalis termini ejus non esset ratio convenientiæ generantis cum genito: consequens est inconueniens: ergo &c.

13 Plura argumenta obijciuntur contra nostras Conclusiones: sed quia non ita difficilia sunt, sicut aliqua difficultates, quas hic Mar. Doct. ad major. quæstionis dilucidationem, proponit, & resolvit; ideò argumenta omitto, & difficultates aliquibus prætermisissis, & mutatis, propono.

14 Prima igitur difficultas est: Quomodò relatio potest esse distinguens personam, & essentia non distinguens, quin relatio habeat rationem actus, & essentia rationem potentiæ; quia actus est distinguere ex 7. Methaph. Respondéo; concedo relationem esse actum personalem, non quidditativum; quia personaliter distinguit, & non quidditative: Essentia autem est actus quidditativus, & quidditative distinguens, non personam à persona, cum sit eadem in tribus, sed distinguens personam quidditative à creatura. Actus autem quidditativus est simpliciter perfectus, quia infinitus, non sic autem

actus personalis est de se formaliter infinitus.

15 Et si dicatur: quod actus distinguens est actus ejus quod non distinguit; & sic actus personalis qui distinguit erit actus essentiæ, quæ non distinguit. Hoc falsum est, nisi illud, quod non distinguit, distinguatur per actum distinguentem, sicut in creaturis humanitas distinguitur in Socrate, & Platone per A. & B. hæceitates ipsorum; & ideò actus distinguens, etiam individualiter est actus ejus, quod non distinguit; quia actus ille distinguens, distinguit illam naturam, quæ non distinguit: non ita est hic, quia proprietas personalis non distinguit essentiam, nec contrahit, nec determinat.

16 Alia difficultas est: Quomodò potest esse relatio, nisi requiratur propriam rationem fundamenti? Fundamentum enim videtur esse prius relatione, & quasi perfectibile per eam, non e converso: ergo cum essentia sit fundamentum istarum relationum, videtur esse quasi materia illarum, & per consequens perfectibilis.

17 Respondéo: Quod Essentia Divina est simpliciter primum primitate originis, & primitate perfectionis; & per consequens etiam, ut prior relatione, est simpliciter in ultima

actualitate ; ita quod ex sua ratione formali sibi repugnat posse actuari , vel determinari , aut perfici per quodcumque sibi adveniens ; & per consequens , si ponitur fundamentum relationum , non habebit rationem quasi materiæ , nec quasi potentia , nec quasi determinabilis , nec quasi per modum recipientis ; sed magis dicitur fundamentum istarum relationum , quasi per modum formæ , in qua ista formæ natæ sunt subsistere , non quidem per informationem , sicut similitudo est in albedine , sed sicut subsistens dicitur esse in natura , sicut sortes dicitur subsistere in humanitate , quia sortes humanitate est homo. Non enim ex ratione fundamenti habebit rationem potentia , vel quasi potentialitatis. **Essentia Divina** , sed præcisè habebit rationem formæ , ut qua relatio fundata in ea simpliciter est Deus.

18 Igitur **Essentia Divina** communicatur relationibus subsistentibus per modum formæ , non informantis , sed qua relatio , vel relativum subsistens est Deus : nec igitur essentia informat relationem , nec èconverso , sed est perfecta identitas. Dico igitur breviter ; quod relatio , & essentia ita sunt in persona , quod neutra est forma informans alteram , sed sunt perfec-

tè idem , licèt non formaliter : ut tamen non sunt formaliter idem , relatio nullo modo perficit essentiam , nec est terminus formalis receptus in essentia : sed essentia hoc modo est forma relationis ; quia scilicèt , est , qua relatio est , & similiter qua est Deus. Essentia etiam est formalis terminus generationis ; sicut in creaturis natura formalis terminus generationis , non autem actus individualis.

19 Contra istud obijcitur : quia terminus formalis generationis communicatur : igitur præsupponit illud , cui communicatur : essentia autem non præsupponit relationem , sed èconverso : ergo essentia non communicatur relationibus. Et potest esse alia difficultas ; quia aliquod ibi communicatur , & illud erit ibi formalis terminus , & præsupponit illud , cui communicatur : Essentia autem non potest præsupponere relationem , cui communicatur : ergo èconverso ; & ita relatio communicatur essentia ; & tunc relatio erit terminus formalis productionis , & essentia , quasi materia.

20 Respondeo : quòd productio est alicujus termini primi , id est , adequati , includentis aliquid in ratione formalis termini ipsius productionis,

nis, & aliquid in ratione subsistentiæ in tali termino, ut patet in Francisco producto; productio enim Francisci terminatur ad Franciscum, ut ad totale productum, in quo natura humana est terminus formalis productionis, & ratio suppositi, sive singularitas est conditio ipsius producti; ideo contradictio est respectu productionis hæc separare, scilicet, terminum formalem, & rationem subsistentiæ (in creaturis singularitatis) in quantum, scilicet, productione habent esse; & ratio, quia generatio terminatur ad compositum verè subsistens, ut patet 7. metaph. quòd de necessitate includit naturam, & hæcceitatem, sive rationem subsistentiæ; licet absolutè sit prioritas unius ad alterum, scilicet, naturæ ad rationem subsistendi, etiam quantum ad separari sine contradictione, considerando ipsa absolutè, non in quantum per productionem habent esse: licet enim natura humana, ut natura, sit in se prior ratione singularitatis, & ratione subsistendi, sicque nullam istarum includat, & ex se possit ab illis separari sine contradictione: in productione tamen, qua compositum produci-
tur, est impossibilis separatio naturæ à singularitate; cum productum utrumque de necessi-

tate includat: & ex hoc sequitur, quòd natura est terminus formalis productionis; quia nulla entitas simpliciter perfectior formali termino productionis potest esse per productionem.

21 Tunc ad formam argumenti dico; quòd communicatum, in quantum productione communicatur, non præsupponit illud, cui communicatur, nec èconverso; quia ista communicatio non est alicui jam existenti, sicut est in alteratione, ubi forma, secundum quam est alteratio, communicatur alicui subiecto præexistenti; sed ista communicatio Divinæ essentiae est alicui, ut sit; ideo nec natura communicatur ante productionem suppositi; quia tunc communicaretur non producto; nec etiam èconverso, suppositum est ante quam naturam communicetur: licet absolutè communicatum sit prius ratione propria suppositi, prioritate perfectionis, & etiam prioritate essendi, sive originis. Et hoc, quia in Deo essentia est formaliter infinita; relatio, verò, non: ut autem intelligitur communicata productò, non est prior ratione suppositi prioritate essendi, nec ècontra: cum productum huiusmodi æquè simul includat utrumque. Hucusque Dكتور, paucis additis. Et hæc de Quæstione, & Dispnt.

DISPUT. II.

DE PRIMA PERSONA
Sanctissimæ Triadis.

QUÆST. I.

QUID CONVENIAT,
& attribatur primæ Per-
sonæ particulariter.

Primæ Personæ aliqua nomina attribuuntur à Theologis ; potissimè verò illi nomen *Patris*, nomen *Principij*, nomen *Causæ*, & nomen *Ingeniti*, seu *Innascibilis*. De his igitur fit præsens quæstio. An illi convenient propriè, non solum secundum nomen, sed etiam secundum rationem significatam ? Circa quod, quid sit tenendum, breviter per sequentes conclusiones resolvitur.

2 Conclusio 1. Primæ Personæ Divinæ propriè conveniunt tria nomina, scilicet, *Patris*, *ingeniti*, seu *innascibilis*, & *principij Fontalis*. Hæc conclusio est communis. Prob. prima pars, ex Sacra Script. nam ipse Christus Matth. 28. inquit: Baptizantes eos in nomine Patris, Joann. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo: Pater, &c.* Et cap. 10. *Ego, & Pater unum sumus.* Et cap. 15.

Rogabo Patrem, cap. 17. Manifestavi nomen tuum hominibus, scilicet nomen Patris: ut intelligant SS. PP. unde D. Cyrillus, ait: Manifestavi nomen tuum hominibus, quia vult licet verus Pater. es, & Filium verum habes. S. Athan. Pater propriè est Pater, & Filius propriè est Filius. August. lib. 2. contra Arrian. Solus propriè est verus Pater, qui sine initio, & sine, Pater est. Sic quoque CC. passim in Symbolis profitentur.

3 Prob. 2. ratione: Ille verè, & propriè dicitur Pater, qui verè, & propriè generat Filium; sed prima persona SS. Triadis id perfectissimè præstat; immò longè perfectius, quàm omnes Patres humani; tum, quia isti generant sibi simile tantum in eadem natura specifica: prima, verò, persona in eadem individuali: unde Nacianz. orat. 23. sic de prima persona loquitur: *Patrem esse credamus, Patrem multò verius, quàm qui apud nos id nomen obtinent.* Tum, quia proprio, & singulari modo Pater est: Tum, quia in totum, & totius Pater, quod de nobis certò affirmari nequit. Tum, quia solus; non enim cum mulieris conjunctione, atque congressu: Tum, quia solus, nempe, unigeniti. Tum, quia

quia solum; neque enim ipse prius, quam Pater esset, fuit Filius, nec Filius alterum Filium gignit: ergo nomen Patris, & ratio per illud significata proprie convenit primæ Personæ.

4 Nec obstat: quod aliæ personæ aliquando etiam vocentur in Sacra Script. nomine Patris; quia tunc non sumitur notionaliter, ut hic loquimur, sed essentialiter, pro principio, scilicet, creaturarum, respectu quarum tres Personæ dicuntur Pater, licet improprie, extrinsecè, metaphoricè, & per respectum rationis; quia creatura non procedunt in similitudinem propriam naturæ; sic intelligitur illud Deut. 32. *Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?* Et illud Job 38. *Quis est pluviae Pater? vel quis genuit stillas roris?* Et illud Paul. ad Rom. 8. *Acceperitis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba, Pater, &c.*

5. Probat. 2. pars: Primo ex Conc. Niz. ubi S. Athan. Ep. ad Serapionem, ait: *Imprinciatiatum esse, & ingentum Soli Deo Patri Catholica Ecclesia congregata apud Niceam, fideliter attribuit, & toti mundo sic esse credendum sub anathemate mandavit.* Secundò: ex Ecclesia in officio Sanctissimæ

Triadis: *Te Dum Patrem ingentum.* Tertio: Ex PP. nam S. August. lib. 15. de Trinit. cap. 2. ait: *Pater solus non est de alio, ideo solus appellatur Ingentus.* Nazianz. orat. 23. *Patris proprietates hæc est, quod Ingentus sit.* Et alij PP. plures. Quartò. Probat. ratione Theologica: Quia per *Ingentum* hic nil aliud intelligimus, quam excludens omnem omnino productionem passivam: sed prima Persona, & sola illa excludit omnem omnino productionem passivam, cum nec sit genita, ut Filius, nec spirata, ut Spiritus sanctus: ergo, &c.

6 Nec obstat: Quod pluri mi PP. reprobaverint hoc nomen, tamquam novum, & non repertum in Sacra Scriptura: undè dicit Athan. orat. 2. contra Arrian: *Vanam esse institutionem hujus vocis; cum nil aliud in se contineat, nisi meram prestigiacionem.* Non obstat, inquam; quia arguebat ad hominem contra Arrianos reprobantes nomen Homoussion; quia non erat in Scriptura: quare non ergo, dicebant PP. contra illos, *fatemini nomen Ingentum*, quod nec in Scriptura invenitur? Deinde, dicti PP. reprobarunt hanc vocem in sensu, & fine, & ratione hæreticorum, qui illam accipiebant prout significat

Aeternum, & Increatum, & non factum; & libenter tribuebant eam primæ Personæ, seu Patri, ut cum deinde Filius appelleretur in Scriptura genitus, inferrent per oppositum ad primam Personam, non esse æternum, nec increatum, sed factum; ac proinde creaturam, quæ factione, & creatione propriè producitur: atque ex hinc consubstantialitate Filij negabant. Et ne in modò loquendi Hæreticis consentire videremus, nolabant prædicti PP. ut hæc esset in usu: Sed postquam periculum cessavit, & sensus vocis constat, bene possumus eam uti; quia idem sonat, ac improductum, & excludens omnem originem passivam.

7 Dices: adhuc in hoc sensu hæc vox competit Divinæ Essentiæ: ergo non est propria Patris. Respond. 1. negando antecedens: quia Ingenitum, sicut & genitum, est nomen suppositi, & non formæ; & cum essentia non sit suppositum, illi non convenit. Resp. 2. quod licet essentia non producat, communicatur tamen; & ita licet non habeat principium productionis, habet principium communicationis, quod etiam excludit dicta vox; unde non est omnino sine principio Divina Essentia, sicut est Pater.

8 Hic ad longum disputa-

tur ab aliquibus; an Ingenitum, seu innascibilitas sit pro formali quid positivum; an, verò, quid negativum? Sed breviter resp. cum Subt. Doct. in 1. d. 28. q. 2. Esse quid negativum, negationem scilicet, omnis processions, seu productionis passivæ: nam si esset quid positivum, vel esset absolutum, vel relativum? Si primum, conveniret singulis personis; quia absoluta sunt essentialia, adeoque Trinitati totæ convenientia. Si secundum, per illam relationem ad aliquid referretur Pater Divinus, atqui per innascibilitatem ad nil refertur; non quidem ad Filium, cum ad illud referatur per paternitatem; nec ad Spiritum sanctum, quia ad illud refertur per spirationem activam; nec denique ad creaturas, cum referatur ad illas per creationem, seu per relationem rationis, quæ non est quid positivum. Igitur, &c.

9 Probat. 3. pars ex Conc. Tolet. 6. *Confitemur* (inquit) *Patrem Ingenitum, Increatum; Fontem, & originem totius Divinitatis.* Ex PP. Dionysio de Divinis nominibus, cap. 2. *A Divinis Scripturis accepimus, Patrem quidem esse, ut ita dicam, Fontem divinitatis; Jesum, autem, & Spiritum sanctum secundæ divinitatis, si ita fas est loqui, germone, seu ger-*

mina. Athanasius de Patre ait: *Quod est radix, & Fons Deitatis.* Eugenius IV. in lit. unionis Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, inquit: *Pater, Fons, & Principium totius Deitatis.* D. August. 4. de Trinit. cap. 2. *Deitatis principium Pater est.*

10 Dices: Divinitas non producit: ergo Pater non est principium fontale Divinitatis. Respond. dist. consequens: non est principium Divinitatis productæ; conc. Divinitatis communicæ; nego; & hoc sensu dicitur principium fontale; & bene notate ly *communicata*, quo occurrit alijs objectionibus; vel etiam dicitur principium fontale, quia est fons, & origo Divinitatis in concreto, scilicet, personarum procedentium, in quibus est Deitas, non tamen sui ipsius; ut cum dicimus cælum omnia continet, id est, omnia alia à se. Ut autem rem melius intelligatis, advertite, principium sumi tripliciter in Divinis; Primò, essentialiter, respectu, scilicet, creaturarum. Secundò, notionaliter, respectu personarum procedentium. Tertiò, principaliter, hoc est, principium sine principio, seu primum omnino principium; vel principium totius Deitatis, modò explicatò. In primo sensu, convenit singulis personis, & apro-

priatur Patri. In secundo, convenit Patri respectu Filij, & Patri, & Filio, respectu Spiritus sancti. In tertio autem, competit Soli Patri, ut ex dictis patet.

11 Conclusio 2. Pater non est propriè causa Filij, nec Pater, & Filius, respectu Spiritu-S. Hæc conclusio est ferè omnium PP. Ecclesiæ Latinæ: sed ferè contra omnes Ecclesiæ Græcæ, saltem in voce. Prob. 1. Ex Cyrilo, lib. 2. de Trinit. ubi ait: *Causam, & causatum, neque nominari (in Trinitate) fas est.* Prob. 2. ratione: quia causa apud latinos sonat ex se inferioritatem, posterioritatem, & dependentiam in producto; atqui hoc repugnat cuilibet Personæ Divinæ: ergo, &c. Si tamen causa sumatur impropiè, pro eo, scilicet, à quo aliquid procedit, sive cum dependentia, inferioritate, posterioritate, sive sine illis, potest dici, quod Pater est causa Filij, & Pater, & Filius causa Spiritu-sancti. In hoc sensu accipiunt nomen causæ PP. Græci, scilicet, Basilii, Chrysostomi, Nacianz. Nisen. Athan. & alij. Qui usus, sicut, & latinorum est satis conveniens, & approbatur à Concil. Florentin. sess. ult. dicente: *Filius esse principium Spiritus-sancti, vel ut Græci loquuntur causam.* Ratio, quia

vocabulo latino causæ, quod nequit Personæ Divinæ adaptari ad intra, respondet in Græco *ation*, quod in suo idiomate æquivalet voci *principium*.

12 Dubitab: Utr. Eodem modò dicatur de Patre esse initium Filij, sicut dicitur esse principium? Resp. negativè: quia initium non significat quodcumque principium, sed quantitativum, & durationis, quod repugnat habere Filius respectu Patris: & Spiritu S. respectu Patris, & Filij; ita Concil. Tolet. 11. quod si in Scriptura Filius Dei dicitur esse ab initio. Michæ 1. *Egressus est ab initio. A diebus æternis*. Et Ecclesiastici 24. *Ab initio, & ante sæcula creatus sum*; ibi initium non significat Patrem (inquiunt Scholastici, & Sacri Expositor.) sed significat id, quod ante tempora erat, scilicet, Æternitatem; & idem valet, ac si diceretur, Filium Dei esse ab æterno, quod satis manifestant verba, *à diebus æternis*, seu æternitatis; & verba, *ante sæcula*. Et hæc de quest.

..*

..* *.*.* *.*.* *.*.*

..* *.*.* *.*.*

..* *.*.*

..*

QUÆST. II.

PER QUID PRIMA PERSONA constituitur formaliter in esse Personæ?

1 **Q**uæstio hæc celeberrima est inter omnes, quæ disputantur in hac materia propter profundam ejus difficultatem, quæ adeo torfit Scholasticorum ingenia, ut in varias diviserit opiniones. Ex ejus autem resolutione satis enucleatur illa communis difficultas de constitutione Trium Divinarum Personarum; quia quidquid dicatur de constitutione primæ personæ facile applicatur ad constitutionem aliarum; nam in prima est præcipua difficultas.

2 Circa quam aliqui dicunt: Primam personam, sicut, & alias constitui per se ipsas; & non per aliquam proprietatem; concedunt quidem aliquid esse proprium unius personæ, quod non alteri: hoc autem, dicunt, non esse proprietatem aliquam, sed ipsum esse Personæ; v. gr. Esse Patrem, vel esse Filium; non verò Paternitatem, vel Filiationem; undè concedunt proprietates in Divinis, quæ sint Personæ; non verò proprietates, quæ sint in personis. Alij dicunt: Primam personam, sicut, & alias, primo constitui,

&

& distingui proprietatibus absolutis nobis ignotis, & innominatis: Hæc sententia tribuitur à Marginistis Subt. nost. Doct. Joanni de Ripis, seu de Ripa. Quia, verò, Subt. nost. Doct. aliqua argumenta non parum difficilia conficit, & adducit pro hac sententia; ferè omnes Thomistæ, & neutrales ipsam ipsi attribuunt, vel ad minús dicunt, illam Marian. Doct. probabilem judicasse. Sed immeritò; nec illum legerunt, nec intellexerunt: cum potiús Subt. Doct. fuit primus, qui hanc opinionem docuit impugnari, & impugnavit autoritatibus Scripturæ, Ecclesiæ, & PP. quamvis fateatur, hanc sententiam non esse contra fidem expressè; resolvit tamen, opinionem constituentem Divinas personas primò per relationes, esse magis communem, magisque receptam, illamque amplectitur in omnibus locis ubi sit sermo de constitutivis Divinarum personarum.

3 Alij dicunt: Primam Personam constitui non relatione Paternitatis actualis, sed relatione potentis generare. Alij Patrem constitui proprietate ingeniiti, seu innascibilis. Alij asserunt; Patrem alio constitui in ratione suppositi, vel hypostasis; alio, verò, in ratione

Personæ: Suppositum non constitui (inquiunt) relatione Paternitatis, sed origine ipsa generationis: Personam verò, relatione Paternitatis. S. Thom. multum laborat in explicand. istam difficultatem: relationem Paternitatis (idem est de alijs) dupliciter posse considerari; Primo, ut proprietatem personalem: Secundò, ut relationem; & priori modò, dicit, constituere personam; posteriori autem, referre tantùm. Hæc verba diversimodè intelligunt ejus discipuli. Cayet. dicit; relationem Paternitatis, constituere Patrem, ut conceptam, non autem, ut exercitam. Ferraricus, & Capreolus: distinguunt in relatione duos conceptus, unum subsistentis, & formæ hypostaticæ; alterum quasi specificum, & proprium Paternitatis, scilicet conceptum relationis, & respicientis aliud; secundum primum, inquiunt, quod relatio constituit personam; & per secundum constituit Patrem, ut Patrem, & ut generantem, & relatum. Denique: Salmatic. & alij: distinguunt in relatione conceptum *in*, & *ad*; per *in*, inquiunt, constitui personam, & antecedit generationem; per *ad*, verò subsequitur generationem, & non constituit personam, sed

refert illam. Quid autem sit nobis tenendum, per sequentes Sectiones videbimus. Sit ergo.

SECT. I.

IN QUA REJICIUNTUR omnes istæ Sententia.

4 **C**onclusio 1. Prima Persona (idem est de alijs) non constituitur, nec distinguitur se tota ab alijs. Hæc conclusio est nost. Doct. in 1. dist. 26. quæst. unic. §. Contra istud. Procedit contra primum modum dicendi relatum. Probat. verbis Scoti: *Quæcumque non sunt primo diversa, aliquo sui distinguuntur; quia quæ se totis distinguuntur sunt primo diversa: si autem non sunt primo diversa, sed aliquid idem entia, tunc non eo distinguuntur, quo sunt idem, sed aliquo sui, quo non sunt idem: sed Personæ Divine non sunt primo diverse; quia sunt ejusdem essentia: ergo adhuc est quærere, quo distinguuntur.*

5 Item: Plures proprietates sunt in eadem persona, sicut in Patre innascibilitas, & generatio activa, & distinguuntur secundum Aug. 5. de Trinit. cap. 6. ubi vult: quod si Pater non esset ingenuus, posset tamen esse Pater; & e converso: ergo, et si per impossibile una

non distingueret Patrem ab aliquo, posset alia distinguere, & e converso: ergo semper est aliquid, quo distinguitur Pater à Filio, ita quod non primò se toto. Item: in Patre est generatio activa, & spiratio activa: & spiratione activa non distinguitur à Filio, quia ista est in Filio: erg. Pater non seipso toto æquè primò distinguitur, sed aliquo, quod est in eo. Item: in præfatione Missæ de Trinitat. ut in personis proprietas, in essentia unitas, & in maiestate adoratur æqualitas: non autem persona est in seipsa hoc modo, sicut proprietas intelligitur esse in persona: ergo aliquo modo persona dici potest distinguere proprietate formaliter, quomodo non distinguitur seipsa primo.

6 Confirmat; ex usu SS. PP. CC. & Theologorum: nam Conc. Later. Can. firmiter ita habet: *Hæc Sancta Trinitas secundum communem essentiam una est, secundum personales proprietates discreta.* Conc. Florent. *Personas Divinas per suas proprietates differre.* S. Athan. *Hypostasis proprietatem habet minime communem Hypostasibus, quæ essentia subsunt.* Tandem S. Aug. Serm. 38. de Temp. ait: *Habent singula in Trinitate persona aliquid proprium quo inseparabili æqualitate aliquam*
in

in se ostendant proprietatem: Ergo juxta CC. & PP. Personæ Divinæ non se totis constituuntur, & distinguuntur, sed per speciales proprietates.

7 Conclusio 2. Affirmantes nullam esse à parte rei actu constitutionem personarum Divinarum, sed solum ab inadæquata intellectus operatione, à præfata rejecta sententia non discedunt. Hæc conclusio ponitur contra Thomistas damnantes præfata sententiam, ut improbabilem, & temerariam, &c. Molina, inquit: Non dubito quin hæc sententia sit error in Fide, aut errori proxima; & sic plus minusvè reliqui Thomistæ. Sed ut benè advertunt nostri Vulpes, Merin. & Felix. Sanè Thomistæ cadunt in foveam, quam fecerunt: nam AA. præfata sententiæ benè faterentur, quod per intellectum potest fingi distinctio constituentis, & constituti in Personis Divin. sicut fingunt alia entia rationis; atqui hoc ipsum tenent Thomist. negantes distinctionem formalem inter essentiam, & proprietates: ergo sua sententia convenit cum negata ab illis.

8 Ulterius, Præpositivus, & Gregor. Arimin. qui sunt AA. primæ sententiæ ex eo abstulerunt proprietates personales distinctivas, & constitutivas, quia

judicarunt illis auferri simplicitas Divin. & poni aliqua compositio in Personis Divin. Atqui ex hoc ipso auferunt Thom. distinct. formalem ex natura rei, qua in re constituitur Persona Divina ex essentia, & proprietate personali: ergo illorum sententia in re non distinguitur à sententia Præpositivi. Deinde: contra Thomist. sunt CC. & PP. qui erant contra Præpositivum. Patet: nam CC. & PP. non loquuntur de constitutione personarum, prout à nobis fictè concipiuntur; sed prout sunt in se; quis hoc negabit? Non enim essent ita solliciti in asserendo contra Hæreticos constitutionem personarum ex essentia, & proprietate, si talis constitutio esset ficta.

9 Præterea: sicut dicunt PP. & Scriptura; Personas constitui proprietatibus; ita etiam dicunt proprietatibus distinguere: atqui non distinguuntur per intellectum, sed re ipsa: aliàs Myster. Triadis esset fictum, ut de se patet: erg. &c. Denique: aut Deus cognoscens Personas Divin. cognoscit illas constitui, & distinguere proprietatibus, vel se ipsis? Si proprietatibus, & non essentia cognoscit distinguere, habemus intentum: cum Deus cognoscat res, ut sunt in se. Si se ipsis totis cognoscit dis-

distingui, & constitui: ergo PP. CC. & Script. decipiuntur, quando dicunt, quod qualibet persona constituitur, ex essentia, qua non distinguitur, & proprietate, qua distinguitur, & quod non distinguuntur se totis, sed aliquo cuiusvis proprium.

10 Conclusio 3. Ratio ingeni, vel ingenerabilitas, seu innascibilitas non est constitutiva primæ Personæ Divinæ in esse Personæ. Hæc conclusio est ferè communis contra paucos. Habetur apud Doct. Nost. in 1. dist. 28. §. *Contra istam viam*, & quæst. 4. quodlib. Probatur ex ipso: Proprietas constitutiva est omninò formaliter, & primò incommunicabilis: nulla negatio formaliter, & per seipsam est primò incommunicabilis: *ingenitum* autem, ut distinguitur formaliter ab essentia, & relatione positiva ad productum, non dicit nisi negationem formaliter, quia secundum August. 5. de Trinit. capit. 6. Cum ingenum dicitur, non quid sit, sed quid non sit ostenditur: & multæ authorit. ad hoc patent: ergo &c. Prima propositio patet: quia cum persona sit formaliter incommunicabilis existentia, oportet quod illud, quo aliquid est persona primò sit formaliter incommunicabilis: erg. &c. Secunda propositio patet: quia negatio pro-

pria exigit positivum proprium ad quod consequitur; nulla enim negatio est propria omninò alicui, hoc est, soli illi necessariò conveniens, nisi quia ei repugnat affirmatio opposita: affirmatio autem quæcumque nulli enti repugnat, nisi per aliquod positivum, erg. &c. Hoc positivum nequit esse essentia: ergo aliqua proprietas positiva prior negatione.

11 Præterea: si prima Persona sit incommunicabilis formaliter negatione, & secunda est incommunicabilis ratione positiva, scilicet, Filiatione; & tertia similiter spiratione passiva: ergo non uniformiter se habent istæ personæ in ratione personalitatis: neque sunt æquè positivæ personæ: neque æquè perfectæ, in quantum personæ; quia non est æquè perfecta personalitas negativa, & proprietas aliqua positiva. Istæ rationes licet fortè non convincerent adversarium, quin possint solvi; tamen quia non videtur probabile, personam primam constitui sola negatione formaliter, vel negatione formaliter esse personam: ideo potest concedi conclusio istarum rationum.

12 Arg. contra ex Damasceno: Omnia sunt unum præter ingenerationem, generationem, & processionem: igitur in-

ingeneratio est proprietas constitutiva Personæ primæ. Ex August. 5. de Trinit. cap. 6. *Non est hoc idem dicere ingenum, quod est dicere Patrem, quia si Filium non genuisset, nihil prohiberet ipsum esse ingenum.*

Ergo ratio ingeni constituit Patrem in ratione personæ. Respondet Subtil. Doct. locijs citat. Cum ergo arguitur per Damascenum, patet per eum responsio ibidem: Subdit enim in solis proprietatibus Paternitatis, & Filiationis, & processionis differentiam agnoscimus: ergo quando prius accepit *omnia præter ingenerationem*: intelligendum est, quod sub ingeneratione comprehendit Paternitatem. Et breviter sicut patet in diversis capitulis ejus nunc nominat unam proprietatem primæ Personæ, nunc aliam; & per consequens per unamquamque intelligit quamcumque proprietatem propriam. Unde per *ly præter*, solum excludit essentiam. Ad August. resp. Ipsum solum velle ingenerationem distingui à Paternitate; non tamen quod ipsa ingeneratio prius sit quam Paternitas, nec quod ipsa Patrem constituat in esse Personæ.

13 Argunt ratione: Primum incommunicabile est prima ratio constitutiva primæ personæ; sed ingenum est pri-

imum incommunicabile: ergo &c. Prob. min. quod est ab aliquo, & ab ipso aliud, prius respicit illud à quo est, quam illud quod est ab ipso: ergo e contra, quod non est ab alio, & ab ipso est aliud, prius convenit, seu habet negationem ordinis ad prius, quam ordinem ad posterius. Patet consequentia; nam in eodemmet signo in quo debebat illi competere ordo ad prius, debet illi convenire negatio talis ordinis. Subtilis ratio! Sed sicut illam adinvenit Subt. Doct. ita adæquatissimè solvit. Resp. igitur quodl. citato: Concedo; quod ordo ad prius quodammodo præcedit in aliquo ordinem ipsius ad posterius: maxime quando ordinatum est in se absolutum. Concedo etiam; quod negatio ordinis ad prius in absoluto, præcedit ordinem positivum ejusdem ad posterius; sed non sic in illo, quod constituitur formaliter per ordinem ad posterius; quia nullus ordo in illo potest esse prior, nec etiam negatio ordinis, quam si ordo, quo constituitur. Et hæc de Sectione.

SECTIO II.
IN QUA PROPONITUR,
& firmatur nostra verior
sententia.

14 **C**ONCLUSIO I. Verius,
Fideique principiis
consonantiùs est, primam Per-
sonam constitui formaliter posi-
tivè in esse personæ à ratione
Paternitatis, quàm constitui ali-
qua realitate absoluta (idem in-
tellig. de alijs personis respecti-
vè) scilicet, quòd secunda
persona constituatur in esse ta-
lis per Filiationem; & Tertia
per spirationem passivam, &
consequenter per easdem distin-
guuntur realiter inter se, cum
idem sit principium primò cons-
titutivum, & primò distincti-
vum; nam quælibet res ab alia
distinguitur, eo quòd sit talis, &
non talis: & per consequens id,
per quod habet, quod sit talis,
distinguit ipsam ab omni alio,
quod non est tale. Hæc conclu-
sio est communis, illamque ha-
bet Subt. Doct. in 1. dist. 26.
per totam; & dist. 28. & quodl.
4. & alibi sæpè.

15 Probat. primo: Quia
quotiescumque Sacra Scriptura,
CC. & PP. immò, & ferè om-
nes Theologi loquuntur de Per-
sonis Divinis assumunt nomina
relativa Patris, Filij, & Spi-ri-

tus-sancti: ergo signum est pro-
prietatibus relativis constitui,
& non absolutis. Ita habetur
Math. ultimò, ubi Salvator ait:
*Baptizantes eos in nomine Pa-
tris, & Filij, & Spiritus-san-
cti.* Similiter Joann. in canoni-
ca sua 1. capit. 5. *Tres sunt
qui testimonium dant in Cælo,
Pater, Verbum, & Spiritus-
sanctus.* Unde Damasc. Papa in
suo Symbolo: Propriam no-
men est Patri, Pater; pro-
prium est nomen Filio, Filius;
proprium nomen Spiritui-san-
cto, Spiritus-sanctus.

16 Probat. secundò: Quia
Ecclesia, vel quicumque expri-
mit veritatem tenendam de Tri-
nitate, exprimit personas no-
minibus relativis, sicut patet
in Symbolo Apostolorum, in
Symb. Athanasij, & in Symb.
Nizen. & in alijs quibuscumque
declarationibus authenticis Fi-
dei per Ecclesiam universalem:
Ergo oppositum repugnat Fidei,
ut ipsa videtur declarata ab Ec-
clesia. Item August. 11. de Ci-
vitate Dei, cap. 10. *Deus est
quidquid habet, excepto, quod
una persona dicitur ad aliam,
& non est ipsa: nam habet Pa-
ter Filium; nec tamen est ipse
Filius, & Filius habet Patrem,
nec tamen est ipse Pater.* Item
Damasc. cap. 1. *Et quoniam
Pater, & Filius, & Spiritus-
sanctus, secundum omnia unum
sunt,*

sunt, præter ingenerationem, & generationem, & processionem. Et ibidem, cap. 10. *In his enim solis hypostaticis proprietatibus abinvicem differunt hæ sanctæ tres hypostases.* Item Ansel. dicit (& est axioma Theologorum) quod in Divinis: *Omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio.* Præterea Concil. Florent. sess. 18. *Sola relatio apud omnes, tam Græcos, quam Latinos PP. Processione Div. personas multiplicat.* Istæ, & aliæ similes autoritates, quas affert, & bene vidit Subt. Doct. præbuerant occasionem, quàm plurimis Thomistis, & Iesuitis, ut acriter censurarent adversam sententiam de constitutivo absoluto: sed minimè istæ autoritates sufficiunt ad prædictas censuras inurendas, quæ prop- terea negligendæ sunt.

17 Rationes quibus hæ conclusio probetur, non inveniuntur; solum enim possunt aliquæ formari in dictis autoritatibus, sic: In Mysterijs profundissimis nostræ Fidei non licet theologizare, nisi secundum quod est revelatum, vel à SS. PP. & Ecclesia declaratum: sed in nullo textu, autoritate, aut declaratione dicitur, quod Personæ Divinæ constituentur, vel distinguantur proprietatibus absolutis; sed potius dicitur distingui, &

Tom. I.

constitui relationibus: erg. &c. Confirm. Non sunt multiplicandæ entitates absque necessitate, sed constat dari in Divinis proprietates personales relativæ, & istæ sufficiunt ad constituendas personas: Ergo non sunt admittendæ aliæ proprietates personales absolutæ, aliàs absque urgente necessitate multiplicarentur entitates.

18 Ita acutissimè, & opere, solvit Subt. Doct. & explicat omnes præfatas autoritates, & rationes, ut nost. Lichetus dicat: Credo, quod hæc via (scilicet de absoluto) sit magis sustentabilis, & clarior, & faciliior; & quod Doct. magis declinet ad hanc viam per argumenta, quæ quodammodò videntur insolubilia, quanvis ea nitatur solvere; & credendum est, quod nisi opinio communis esset in contrarium, Doctorem asseruisse hanc opinionem, licet nunc utramque viam sustinere videatur. Non audeo tantum dicere, sed ut quantum sapio, & quantum capio in hac re breviter aperiarn. sit:

19 Conclusio secundæ: Quoadusque Alma Mater Ecclesia aliud determinet, vel definiat, bene potest defendi, disputationis gratia, personas Divinas primò constitui, & distingui in esse personæ formaliter positivis proprietatibus ab-

Sss

101

solutis. Hæc conclusio non melius probatur, quam ostendendo non repugnare Fidei, sed magis Sanctæ Scripturæ concordare. Primum ostenditur, respondendo, auctoritates præfatas solum voluisse, quod non nisi relatione colligi possit distinctio personarum; & quod nisi relationem ad se invicem dicerent, non distinguerentur; & quod quidquid ad aliud non refertur, spectat ad essentiam: quod totum verum est, quanvis constituentur Divinæ Personæ per se primò per aliquid absolutum, nam illud absolutum existimatur talis naturæ, ut ad ipsum necessariò sequantur relationes; & cum non constet dari talia tria absoluta constitutiva personarum, nisi quatenus constat, quod habent ad se invicem relationes, sequitur, quod non nisi relatione distinguantur, scilicet argutivè, & à posteriori. Deinde illud absolutum, si datur, esset, quod referretur per relationem, & esset relatio fundamentaliter, & proximè, & sic ad relationem spectaret, & non ad essentiam. Per ista duo dicta (inquit Subt. Doct.) unum de relatione distinguente à posteriori: aliud de duplici absoluto, possunt multæ auctoritates exponi, quæ videntur in contrarium.

20 Secundò fulcitur conclu-

sio sic: Licet tenendum sit pro vero, quidquid trahit auctoritas authentica; non tamen est negandum esse verum quidquid ipsa non tradit; multa enim inquit ille Christi Secretarius Joannes: *Opera, & signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc, & certè nec alicubi*: quia addit: *Existimo mundum non posse capere libros, si essent scripta*. Atqui nulla est auctoritas, quæ expressè neget constitutionem personarum per absolutum: erg. &c. Prob. min. quia quæcumque tenenda circa articulos de Trinitate declaravit Ecclesia, continentur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasij, vel Nizeni, ut extra de Summa Trinitate capite *firmiter*; & capite, *dammamus*, quæ duo capitula edita fuerunt in Concilio generali sub Innocentio III. vel ex Summa Trinitate, & est hodie in sexto libro: non inveniuntur alia scripta authentica continentia declarationem Ecclesiæ circa argumentum de Trinitate: atqui in nullo istorum declaratur personas Divinas constitui proprietatibus relativis; nec ex aliquo istorum necessariò, & evidenter infertur: erg. &c.

21 Quod autem hæc opinio Sacræ Scripturæ concordet, ostenditur per illud Proverbiorum 30. ubi post multas quæstio-

tionem motas de Deo, quærit Salomon: *Quod nomen ejus, & quod nomen Filij ejus, si nosti?* Ex hoc arguitur sic: Omnis quæstio aliquid certum supponit, & aliquid dubium quærit ex 7. Metaphys. hic igitur est certum, Filium esse, & quæritur quod est nomen ejus; & pari ratione per naturam relationis supponitur illud cuius est Filius, scilicet, Pater, & quæritur, quod est ejus nomen: igitur hoc existente certo, scilicet, hunc esse Filium, & hunc Patrem, dubium est, quod nomen hujus, & quod illius. Subsumo: sed si istæ personæ primò constituentur in esse personali per Paternitatem, & Filiationem, proprium nomen hujus est Pater, & proprium illius est Filius, & ita esset certitudo de Filio, & non dubitatio, quod nomen esset ejus: g. Salomon videtur intendere, quod non primò constituentur Filiatione, & Paternitate. Aliiter arguitur sic: Dato, quod proprium nomen personæ, quæ est Filius, sit Filius, consequitur nomen, si primò constituatur relatione, vel Filiatione: igitur idem quærit Salomon, & supponit: supponit enim proprium nomen personæ, & quærit quod est nomen ejus: hoc non est dicendum: erg. &c.

22 Urgetur: Nomen Filij

in creaturis declarat emanationem naturalem unius personæ humanæ ab alia: Confusè tamen declarat personalitatem propriam distinctam à personalitate generantis: erg. potest pariter hoc nomen Filij in Divinis exprimere clarè naturalem emanationem ejus à Patre per verberationem, seu intellectualem actionem, declarando confusè absolutam proprietatem illius secundæ personæ, tanquam rationem fundandi Filiationem naturaliter posteriorem illa. Quo circa rationabiliter sapiens Salomon, ut certum supponit secundam personam appellandam esse ab omnibus Filium Dei; & solum dubitavit de alio proprio illius nomine manifestante exactè, & clarè absolutam personalem proprietatem.

23 Ulterius: quod advenit personæ constitutæ, nec constituit, nec distinguit prima distinctione; atqui relatio Paternitatis (idem est de alijs) est hujusmodi respectu primæ personæ: erg. &c. Prob. min. Relatio Paternitatis est relatio originis activæ: atqui relatio originis activæ sequitur actionem, sicut alia passivæ ex 5. Metaphys. Ergo advenit primæ personæ post actionem, seu generationem. Subsumo: atqui pro priori ad actionem est conf-

rituta persona; quia actio non potest esse, nisi suppositi existentis: Ergo prima persona est persona, vel suppositum per aliquid prius ipsa relatione; & per consequens, &c.

24 Confirm. Suppositum aliquomodo praeintelligitur actioni: quia prius intelligitur unumquodque per se esse, quam per se agat: nunc sic: in illo priori si est suppositum ad se, habetur propositum: si non est suppositum ad se; sed ad aliud, ut ad Filium: ergo simul intelligitur Filius, & ita Filius praeintelligitur generationi; & ita Filius non est terminus generationis. Patet prima consequentia; quia quacumque prioritate unum correlativum praeintelligitur alicui, eadem prioritate praeintelligitur reliquum eidem, propter simultatem relativorum.

25 Denique: Relatione aliquid refertur formaliter, sicut albedine aliquid dealbatur: atqui ipsamet relatio non refertur, nec ipsa essentia: ergo aliud praefer istas, quod nequit esse nisi ratio absoluta suppositi. Prob. min. quoad primam partem: Tum ex D. Aug. 7. de Trinit. cap. 2. *Omne relativum est aliquid excepta relatione.* Et in princ. 3. capituli: *Si Pater non est aliquid ad se, non est quod refertur.* Ex hoc videtur, quod relatio non refertur; sed

illud quod refertur est aliquid ad se. Tum etiam, quod refertur relatione, non est aliquid posterius ea, nec simul natura: ergo est prius naturaliter, & ita est ad se. Confirm. Omne compositum, vel quasi compositum necessario praexigit partes, aut quasi partes, & partium unionem: Ergo esse alicujus relati, quod dicitur referri primo quasi totum quoddam, praexigit relationem, ut formam, & illud, quod refertur relatione quasi subiectum, & unionem istorum; & consequenter, &c.

26 Secunda pars minor. à nullo negatur; quia alias essentia distingueretur realiter à correlato. Ex hoc confirmatur totum assumptum: relatio realis praexigit extrema realia, vel distinctionem realem extremorum: Ergo pro priori ad relationem Paternitatis, & Filiationis, jam persona Patris, & Filij distinguuntur realiter: non distinguuntur nisi per personalitatem; igitur pro priori ad relationes habent illam, & consequenter est quid absolutum.

27 Si dicatur, quod illa relatio non est realis, quae nec praexigit, nec facit distinctionem realem extremorum. (Hac omnium est responsio) Contra: Ergo non valet istud argumentum: *Extrema non sunt distincta realiter: ergo non est relatio*

realis. Prob: Aut enim accipitur in antecedente, quod extrema non sunt distincta realiter distinctione præcedente relationem, & habetur propositum in Divinis. Aut accipitur in antecedente, quod extrema non sunt distincta distinctione facta hac relatione? Si sic accipis, idè non est facta distinctio realis extremorum per illam, quia illa non est relatio realis: Ergo inferre ex antecedenti sic sumpto, relationem non esse realem, est inferre, quia non est realis, idè non est realis; quod nihil est. Videatur subtilitas, quam dedit Deus Mariano nost. Doct. qua ita, de profundissimo Triadis Mysterio diserit, ac si velut alter Paulus ad tertium Cælum raptus facie ad faciem vidisset arcana, quæ si Paulò non licebat loqui, nost. Doct. licet; per quindecim plus argumenta his similia propugnat dictam sententiam. Prædicta solum mihi placuit apponere, ut qui voluerit plus sciscitetur ad indagationem hujus difficultatis, ejus veritas solum in Patria certa videbitur; & utinam videamus! Naturam Dei ita descripsit, quasi aspexisset dicit quid. Jesuit.

28. Inquires: Dato quod Divina Personæ constituantur in esse talium proprietatibus absolutis, certum est, quod Christus D. ita cognovisset: cur

igitur voluit exprimere illas nominibus relativis, cum congruentius videatur, Baptismum dari invocando Personas Divinas proprijs nominibus ipsarum? Deindè, quando aliquis articulus traditur à Christo, congruentius est, illum accipere secundum illum sensum, quæ magis aproximatur ipsis verbis Christi: talis non est de consuetudine absoluta, sed de relativa: ergo, &c.

29. Ad primum potest responderi; quod propter duo sic congruè Salvator expressit Personas; primum, quia nos docuit sicut eramus capaces: si autem sunt proprietates absolute, vidit, eas nos non posse concipere, vel non concipere ita faciliter, sicut relationes; quæ ex relationibus originis in creaturis melius possunt concipi; & illis incommunicabilibus absolutis, si sint, nulla sunt similia in creatura. Hanc etiam impossibilitatem, vel difficultatem cognoscendi absolutas proprietates, posset quis concipere ex præmissa questione Salomonis. Exemplum hujus patet in communi modò loquendi, quo expressius, & frequentius exprimimus aliquas personas nominibus relativis, quàm absolutis; quia illa nomina sunt notiora; tamen constat, personas, quas intendimus illis nominibus exprimere, esse

esse in se absolutas ; v. gr. hoc fecit Papa , vel Episcopus , aut Rex ; non ita sæpe dicimus Petrus , vel Joannes , quia officia sunt notiora proprietatibus absolutis personalibus.

30. Secundo potest dici: Quod licet Christus Dominus benè potuisset nominare personas nominibus absolutis ; attamen sic nominando , non exprimeret tantum de necessitate Fidei illis , quantum istis ; quia illis non tantum exprimitur distinctio personarum , sed etiam origo , & processio , quæ est in eis ; & aliquomodo unitas essentialis ; quia in tali origine perfecta est communicatio ejusdem essentialis ; per tria autem nomina absoluta , non sic exprimerentur hæc omnia.

31. Ad secundum dico: Quod ille intellectus , quem Christus expressit , scilicet , quod sint personæ relativæ , est absque dubitatione tenendus ; sed de eo , quod tacuit , scilicet , an sint absolutæ , non est magis contra intellectum articuli una pars , quam alia , nisi ostendatur repugnare intellectui , quem expressit ; immò restringere aliquem articulum Fidei ad intellectum specialem , qui tamen traditus est in generali , quasi non possit intellectus generalis esse verus , nisi specialis sit verus ; hoc videtur articulum , reducere ad incertitudinem ;

quia videtur incertum , quod non potest sine incerto teneri. Saltem major reverentia fit articulo in universali tradito ; si dicatur , intellectum ejus universalem posse esse verum , quocumque speciali posito , vel negato , quod non est traditum , ut tenendum ; quam quod non possit esse verus , nisi aliquid determinatum speciale sit verum. Notetur benè hæc pijsissima maxima , ut non facile damnetur aliorum placita. Tribus exemplis manifestè illam ostendit Doctor Subt. unum proponam.

32. Antiquitus solum fuit Judæis revelatum , quod Deus erat unus , & de Trinitate nil fuit illis revelatum explicite. Nunc sic : magis consonum videtur illis verbis articuli , quod esset etiam unus personaliter , quam quod esset Trinus : atqui non solum minor reverentia , & falsitas esset , asserere , prædictum articulum non posse esse verum , nisi esset unus personaliter. Igitur neutram partem debuerunt asserere esse necessario tenendam , sed qualibet posita , vel ablata , necessario debuerunt tenere , quod in generali fuit eis traditum. Ita in proposito circa articulos nobis in universali traditos , non debemus asserere sine declaratione Ecclesiæ hunc specialem sensum , vel illum necessario esse

esse tenendum, quando quocumque illorū stante articuli possunt stare, ut traditi sunt. Non enim sine causa Deus, qui scit in speciali istam veritatem, tradidit, aut revelavit illam in universali tantum, & nec arctavit ad hunc modum specialem, nec ad illum tamquam ex fide tenendum. Denique; quia in proposito propter reverentiam istarum personarum non videtur dicendum, quod sint tantum relationes in essentia, nisi hoc certissime tradatur, & hoc propter modicam entitatem relationis respectu entis absoluti. Hucusque Doct. paucisque mutatis; & hucusque de hac sententia.

33 Tenendo tamen propter authoritates (ut ait Doct.) sententiam primæ Conclusionis. Sit tertia, & ultima conclusio: Prima persona constituitur formaliter positive in esse personæ per relationem Paternitatis. Prob. primo: Prima persona non constituitur in esse personali Deitate; quia non est incommunicabilis, nec spiratione activa, quia communis est sibi, & Filio, nec innascibilitate, nec aliqua realitate absoluta, ut supponitur: igitur per viam divisionis, solum constituitur relatione Paternitatis. Prob. 2. Prima proprietas incommunicabilis positiva est proprietas constitutiva primæ personæ: at-

qui talis est Paternitas: Ergo, &c. Prob. min. quia secundum sententiam communem in hac conclusione suppositam, nihil potest esse ibi incommunicabile, nisi relatio Paternitatis; quia relatio spirationis activæ est communicabilis: ergo, &c.

34 Prob. 3. Si prima Persona non constitueretur per relationem Paternitatis eo esset, quia proprietas constitutiva illius debet esse prior Filio: atqui hæc prioritas non requiritur, ut per illam constituatur: ergo, &c. Prob. min. Stat bene quod relatio Paternitatis sit prior Filiatione, & habeat simultatem cum illa: ergo, &c. Prob. antecedens: Quando sunt aliqui ordines alterius rationis, quorum unus non includit alium, nec præexigit, nec coexigit, potest iste esse sine illo, immò cum simultate opposita illi ordini: patet exemplo; ordo durationis, & naturæ sunt tales, quod qui est naturæ non includit illum, qui est durationis; nec necessario præexigit, sive coexigit; ideò prioritas naturæ potest stare cum simultate durationis. Nunc autem, correlativa requirunt solum simultatem naturæ, & hæc potest stare cum prioritate originis, quæ solum requiritur in prima Persona respectu secundæ: ergo, &c.

Ne

35. Nec est opus recurrere cum Thomistis ad conceptum relationis *in*, & *ad*: nec cum alijs ad conceptum proprietatis, & conceptum relationis; quia ut ait Doct. relatio non constituit personam, nisi secundum quod est in re, & ex natura rei: ergo quantumcumque possit relatio considerari per intellectum, vel sub conceptu *in*, vel sub conceptu *ad*, vel sub ratione aptitudinis, vel actualitatis, vel substantiæ, vel personalitatis, vel generationis, vel proprietatis, vel relationis; cum non constituat personam, nisi ut est in re, ex natura rei, & hoc modo omnes isti conceptus sint unica simplicissima realitas: sequitur, quod perperam requiritur ad illos. Dicendum ergo est, quod relatio Paternitatis sub expresso conceptu relationis constituit primam personam in esse talis.

36. Dubitabis: Per quid est essentia in prima persona? Dico, quod ex se. Si adhuc velis dicere, quod non; sed per proprietatem determinantem: eadem questio esset, per quid determinaretur ad talem proprietatem; & tunc, vel oportet procedere in infinitum, vel oportet stare, quod essentia, quæ de se esset primo, id est, adequatè in tribus, & esset de se immediatè in tribus, si non

haberet ordinem ratione principiorum producentium, quod ipsa est de se immediatè in primo istorum trium habentium ordinem.

37. Dices: Si ex se determinatur ad primam Personam; ergo non potest esse in alia. Resp. Determinatio est duplex opposita duplici indeterminationi; una indeterminatio, est ad opposita contradictoriè, sicut materia ad formam, & privationem; alia est ad diversa positiva, quæ tamen stat cum determinatione ad alteram partem utriusque contradictionis. Per hoc patet ad argumentum, quia consequentia tenet loquendo de determinatione secunda, quæ opponitur illimitationi ad plura, & hoc modo non determinatur essentia ad unam, sed ad tres substantias; quia illa determinatio est ad primum adequatum, & sic adequantur tres substantiæ illi naturæ: non tamen tenet consequentia loquendo de determinatione primo modo; quia illa est ad primum immediatum non adequatum, & stat cum indeterminatione ad duas alias personas. Et hæc de Quest. &

Disputatione.

* * * * *

* * * * *

* * *

DIS-

DISPUT. III.
DE SPECTANTIBUS

ad secundam Triadis Per-
sonam.

QUÆST. I.

QUÆ NOMINA, ET
quomodo convenient secundæ
Personæ SS. Triadis?

SIT conclusio : Tria no-
mina verè , & propriè
competunt secundæ Triadis Per-
sonæ , scilicet, Filius, Verbum,
& Imago. Prob. prima pars;
Secunda persona, & sola illa,
verè , & propriè generatur : er-
go verè , & propriè est Filius.
Unde Ambros. lib. 2. de Trin-
nit. ait : *Filius dicitur, quia*
ex Deo Patre nascitur. Præte-
rea ad Hebræos 1. *Filius meus*
est tu. Matth. 28. *Baptizantes*
eos in nomine Patris, & Fi-
lij, & Spiritu-sancti. Ex Symb.
Athan. *Unus ergo Pater, non*
tres Patres, unus Filius non
tres Filij, &c.

2. Prob. 2. pars ; quæ est
contra Durandum asserentem,
Verbum esse quid essentiæ, at-
que commune tribus Personis.
Prob. inquam primò ex Joann.
5. *Tres sunt, qui testimonium*
dant in Cælo, Pater, Verbum,

Tom. I.

& Spiritu-sanct. Et cap. 1. *In*
principio erat Verbum, &c.
Secundò prob. ex PP. August.
lib. 6. de Trinit. cap. 2. *Ver-*
bum solus Filius accipitur, non
simul Pater, & Filius. Et infra:
Verbum de Verbo dici non po-
test, quia non simul ambo ver-
bum, sed solus Filius. Ex Cyri-
lo lib. 7. *Thesauri*, cap. 1. ubi
ait : *Quasi proprium Filij eli-*
gisse videatur, in principio, in-
quit, erat Verbum, & Ver-
bum erat apud Deum.

3. Prob. etiam ratione ex
Subt. Doct. in 1. dist. 27. q. 2.
§. *Ad secundam questionem,*
dico, quod idem per se signifi-
cat abstractum, & concretum,
licet alio modo significandi ; si-
cut Filius, & Filiatio ; quia si-
cut Filiatio significat relationem
de genere relationis, ita, &
Filius, per modum tamen de-
nominantis suppositum relati-
vum : & si accipiat substanti-
vè, idem significat cum tali
subsistente. Ita igitur idem
significat Verbum, & abstrac-
tum ejus : abstractum autem
ejus si esset nominatum, esset
verbatio, quæ notat relationem
formaliter ; idem enim signifi-
cat, quod expressio passiva ali-
cujus de intellectu ; sed sicut
Filius connotat naturam viven-
tem in qua est talis relatio, ita
Verbum connotat actualem no-
ticiam cujus est talis expressio.

Tec

Igi-

Igitur cum in Divinis intellectualiter exprimi, sit proprietas secundæ Personæ; sequitur, quod Verbum sit ibi merè personale, & significet proprietatem personalem. Patet etiam, quod ratio gignendi Verbum non est Pater, ut actu intelligens; sed Pater, ut memoria perfecta, scilicet, ut intellectus habens objectum actu intelligibile sibi præsens, sicut declaratum est, quæst. de productionibus. Recolite quod ibi diximus, & nunquam a memoria delete.

4 Dices ex August. 15. de Trinit. cap. 7. Sicut Pater intelligit sibi, & vult sibi; & meminit sibi; ita Filius, & Spiritus Sanctus. Atqui actus proprius intelligentiæ ponitur esse Verbum: ergo sicut in Patre est formaliter intelligentia, ut intelligentia, ita in eo est Verbum, ut Verbum. Item non sunt duo propria unius Personæ; quia unius constituti in esse est unum formale constitutivum; atqui Filiatio est proprietas constitutiva personæ genitæ, secundum August. ergo non Verbum: non enim videntur ista dicere proprietatem eandem, quia non omnis Filius est Verbum, nec e contra.

5 Respondet. ad primum ex Doct. citat. dicente: Conc. in Patre intelligentiam forma-

liter, sed negat. ista, quod omnis actus intelligentiæ formaliter est Verbum; quia hoc non est verum, nisi de intelligentia illa, quæ potest habere aliquem actum genitum, vel noticiam genitam: talem actum non potest intelligentia habere, ut Patris est, quia Pater est à se, & nil habet per generationem: tamen potest concedi, quod intellectio actualis Patris est quasi genita virtute memoriæ, ut in Patre, sed non verè genita, quia non distincta; unde nec verè est dictio, nec verè Verbum.

6 Ad aliud dico; quod non sunt duo propria, sed idem; quia eandem relationem per se significant Filius, & Verbum, licet alia connotent; quia Filius naturam viventem incommuni, & Verbum noticiam actualem actualiter expressant. Ista connotata non semper sunt eadem; sed relatio passiva significata semper est eadem. Unde August. 7. de Trinit. *Eo Verbum, quo Filius; & eo Filius, quo Verbum, & utrumque relativè dicitur.*

7 Prob. 3. pars conclusionis ex Script. vocante Filium, Imaginem D. invisibilem. Ad Colosenses 1. *Figuram substantiæ Patris*; ubi per figuram intelligitur communiter Imago. Prob. 2. ex PP. August. 6. de

Trinit. cap. 2. *Sic enim Verbum ; quomodo Imago ; non enim Pater , & Filius simul ambo Imago ; sed Filius solus Imago Patris.* Ex Cyrilo , lib. 3. Thesauri , cap. 1. *Filius Verbum , & Imago D. est.* Ex Athanas. orat. 4. contra Arrianos : *Licet ille solus sit imago vera , & genuinus Patris sui fatus.* Quibus alij PP. consonant. Patet etiam conclusio ratione : Imago est similitudo quædam ad alterius imitationem producta naturaliter , & ex vi productionis ; atqui hæc definitio Filio Dei , & illi soli competit ; nam Spiritus sanctus non est similis Patris naturaliter , nec ex vi processioneis : erg. &c.

8 Dices : Filius non est similis Patri ratione Filiationis , ut patet , nec ratione essentia , cum sit eadem in utroque : erg. &c. Respond. Filium esse similem Patri , ratione essentia ex vi processioneis naturalis ; nec i de sequitur , idem esse similem sibi ; quia non dicimus , essentiam Filij esse similem essentia Patris ; sed Filium Patri , qui inter se distinguuntur ; unde quod Filius sit similitudo Patris , id habet , & ratione relationis , & ratione essentia : relationis quidem , quia debet esse quid distinctum ; Essentia verò , quia hæc est fundamentum similitudinis.

9 Dices : Imago convenit toti Trinitati , ut *faciamus hominem ad imaginem , & similitudinem nostram* : erg. &c. Respond. disting. antecedens : Imago , propriè dicta convenit toti Trinitati , nego : impropriè dicta , sumpta pro exemplari , concedo. Est autem differentia inter imaginem , & exemplar , quod illa sit similitudo ad alterius imitationem producta ; hoc verò sit illud , ad cuius imitationem aliquid producitur.

10 Ex dictis colligitur ; quod licet esse Filium , Verbum , & Imaginem sit eadem proprietas in secunda persona Triadis ; non tamen hæc nomina sunt synonyma : nam Filius per se dicit relationem producti ab alio per generationem. Verbum dicit relationem realem ad dicentem. Imago dicit relationem ad produci , & relationem similitudinis naturalis ad id , à quo procedit ; istam verò dicit pro formali , & relationem producti de connotato. Alia sunt nomina , quæ Sacra Scriptura tribuit illi ; vocatur enim *idæa* , principium , Sapientia , lux , candor lucis aternæ , figura substantia , character , speculum , Veritas : de quibus nulla est difficultas : & Div. Ambros. lib. 2. de Trinit. ait ; ij sunt preciosi illi lapides sardius , jaspis , smaragdus , chry-

solitus, & alij, quibus Aaronis, qui Christi figuram tenuit, vestimentum intexitur. Hic verè amictus est Sacerdotis, hæc vestis nuptialis, hoc preciosum rationale.

11 Dubitabis: an secunda persona Sanctissimæ Triadis dicatur Sapientia verè, & propriè, vel solum appropriatè? Resp. quòd non propriè, sed tantum appropriatè; sicut Omnipotentia Patri; & est ratio, quia est attributum singulis personis commune: Cùm attribuitur Filio potius, est, quia sapientia spectat ad intellectum, qui est principium Filij. Dixi *Sapientia absolutè*; nam completam illud *Sapientia genita*, certum est proprium esse Filio. Petes; quo sensu Filius D. factus sit nobis Sapientia, ut loquitur Apost. 1. Corinth. 1. ? Resp. quòd factus est nobis Sapientia non formaliter, sed causaliter, in quantum post incarnationem Verbi, & opere nos instruxit, & docuit, quod ad Sapientiam pertinet. Et hæc de questione.

QUÆST. II.

Utr. SECUNDA PERSONA

SS. Triadis producat ex cognitione Essentia Divina Personarum, & Creaturarum?

1 HÆC quaestio sub alijs titulis proponitur ab alijs: nempe quibus objectis facundetur intellectus Paternus ad generationem Filij? Et etiam, ex quorum cognitione generetur Verbum Divinum? sub quibus titulis valde prolixè, & diffusissimè à ferè omnibus exagitur. Mihi tamen videtur, apud Subt. Doct. non habere locum; nam procedit juxta genuinam suam mentem de subjecto non supponente: quia ut disputatione de productionibus diximus, intellectio essentialis, seu cognitio Divina nullo modo concurrat ad productionem Filij; nam sicut Verbum creatum producit per actum dicendi, nulla prærequisita conditione; sed solum intellectu informato specie intelligibili, vel objecto: ita Verbum Divinum ex nullius rei cognitione producit; sed immediatè gignitur ab intellectu, & objecto, seu Divina essentia facundante, non ut intellecta, seu cognita, sed ut intelligibili, aut cognoscibili.

Bené

2 Benè verum est, quòd ad actum dicendi, seu generandi, præsupponitur intellectio essentialis, qua cognoscitur Essentia Divina, immò, & omnia attributa; quia omnia sunt priora prioritare naturæ ad productiones personarum divinarum; sed non fundatur actus productivus (verbis Magistri loquor) super actum essentialem, qui consistit in actu secundo, videlicet, qui est operatio, quasi super rationem formalem eliciendi illum actum secundum; sed quodammodò præexigit illum :: quia operans, & producens per idem principium, prius est operans, quàm producens :: ad eundem actum primum, qui est memoria Patris, ordinem quemdam intelliguntur habere intelligere, quod est operatio Patris, & dicere, quod est producere Patris respectu notitiæ genitæ; non tamen talem ordinem, quod intelligere Patris sit causa, vel principium elicivum dicere Verbi; sed quod immediatius intelligere sit à memoria Patris, quàm dicere, vel quàm Verbum sit productum ab eadem memoria. Hucusque Doct. quod benè notate. Hoc ipsum alibi sæpè repetit. Ex quo sequitur, quod in rei veritate, Verbum ex nullius cognitione procedit, nec intellectus Divi-

nus ex alicujus objecti cognitione facundatur ad habendum actum dicendi, seu ad generandum Verbum.

3 Unde solum hic possumus nos inquirere: Quæ objecta intelligat intellectus Divinus pro priori ad generationem Verbi, an, scilicet, in illo priori intelligat Divinam Essentiam, attributa, proprietates personales, Creaturas possibiles, & futuras? Pro cuius responsione. Sit

4 Conclusio 1. Intellectus Divinus pro priori ad productionem Verbi non attingit personalitatem ipsius Verbi, nec Spiritus-sancti; nec consequenter ullam Creaturam, sive possibilem, sive futuram. Hæc conclusio, quoad Creaturas est omnium Scotistarum cum Subtili Doctore, contra Thomistas, & alios. Quoad personalitates vero divinas, tot sunt Scotistæ pro adversa parte, quot pro nostra, omnes citantes pro se Subt. Doct. Probat. tamen breviter. (relinquendo ob brevitate temporis radicalem indagationem Scoticæ mentis) Prius est rem esse, quàm cognosci, & amari; sed pro illo tunc supponuntur nondum esse Filius, & Spiritus-sanctus: ergo pro illo priori non cognoscuntur, nec amantur personalitates Filij, & Spiritus-sancti.

Major est Divi August. lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 32. *Nisi enim prius sit, quam cognoscatur, cognosci non potest.*

5 Prob. 2. ex Subt. Doct. in 2. dist. 1. quæst. 1. §. sed contra; nam sequeretur, Verbum gigni de Verbo; & consequenter quod Verbum esset antequam produceretur Verbum; quod implicat. Pater; nam objectum cognitionis intuitivæ debet præcedere ipsam cognitionem, quia est rei præsentis, & existentis (abstractiva nequit admitti in Divino intellectu, nec respectu personarum; quia alias haberent esse diminutum, quod repugnat.) Ergo si cognitio Verbi, aut Spiritus-sancti præsupponitur ad productionem Verbi, ipsum Verbum procedit à se ipso, vel se ipsum præcederet. Verba Scoti sunt, arguendo contra D. Thomam, qui asserit, Verbum gigni de omnibus, quæ continentur in scientia Divina. Si Pater ante productionem Verbi novit creaturas, etiam novit Filium formaliter: Igitur (Magister loquitur) si de omnibus, ut notis Patri, gignitur Verbum; de Verbo, ut noto Patri gignitur Verbum: & ita Verbum gignitur de Verbo. Quid clariùs!

6 Præterea: In 1. dist. 10. quæst. unic. sibi objicit argu-

mentum sequens: Nil produci-
tur actu voluntatis, nisi præ-
cognitum: ergo si Spiritus-san-
ctus sic producat, erit præ-
cognitus antequam produca-
tur; & tunc à Patre, & Filio
cognosceretur cognitione non
intuitiva; quia cognitio intui-
tiva non est rei antequam pro-
ducatur; quia est rei præsentis,
& existentis: atqui inconveniens
est Spiritum-sanctum à Patre,
& Filio cognosci non intuitivè;
quia cognitio non intuitiva est
imperfecta. Ecce nostra proba-
tio pro Filio.

7 Huic argumento respon-
det ipse Scot. sic: Dicendum
est, quod necesse est ad actum
amandi, sive ad actum amoris,
amatum esse præcognitum; sed
non oportet, ipsam dilectio-
nem esse præcognitam: v. gr. si
offertur mihi aliquod bonum
honestum, non oportet, quod
antequam possem habere illum
actum amandi circa aliud, quod
præcognoscat illum actum. Ita
in proposito: oportet essentiam
divinam, cujus amor spiratur
esse præcognitam Patri, & Fi-
lio, ad hoc ut spirent: sed non
oportet in isto instanti originis
concedere Spiritum-sanct. qui
est amor spiratus, esse præcog-
nitum Patri, & Filio; licet in
instanti eternitatis sit tota Tri-
nitas nota cuilibet personæ in
Trinitate; quia distinguendo
in-

inter instantia originis, non distinguitur inter durationem, & durationem; sed tantum à quo quis sit. Hucusque Doct.

8 Respond. adversarij: & est argumentum valdè proclamatum ab illis, contra nostram Conclusionem, quod idem Subt. Doct. immediate ad dictam responsionem, inquit: Aliter posset dici, quod in illo priori signa originis antequam intelligatur Spiritus-sanctus spirari, Pater, & Filius cognoscunt Spiritum-sanctum, ut intuitivè, licet non ut existentem in se; quia cognoscunt Essentiam Divinam, quæ est ratio cognoscendi intuitivè quodcumque objectum intelligibile; sicut Trinitas cognovit creaturam etiam intuitivè antequam producat. Concedo libenter, & libentissimè, quod sic loquitur Doct. sed quid inde? Non capio, nisi quod ad plus adversa sententia habeat fundamentum in hac secunda responsione, & nostra in prima. Quæ autem sit magis genuina? Videtur, quod prima: quia absolute dicit Doct. ad argumentum dicendum est: in secunda verò, aliter posset dici. Et meo videri loquitur in hac secunda juxta mentem Divi Thomæ docentis, intellectum divinum cognoscere creaturas ante productionem Verbi.

9 Audiatur Lichetus: Quod dicit Doct. quod Pater prius origine, quàm producat Spiritus-sanctus, videt eum intuitivè in Essentia Divina; sicut, & creaturas ante existentiam propriam; hoc non videtur simile, quia Essentia Divina ex hoc potest esse ratio formalis videndi omnem creaturam, antequam existant, quia eminenter continet omnem creaturam, secundum suam totam entitatem: Spiritus-sanct. autem, nec aliquid quod est in divinis ad intra, eminenter continetur in Deo, ut supra patet à Doct. ergo non videtur, quod Essentia Divina sit ratio formalis videndi Spiritum-sanctum prius origine, quàm producat. Ideo prima responsio videtur melior. Ecce pro nobis Lichetus. Si tamen secunda responsio est vera, vel ad mentem Doctoris; sic est intelligenda: quod Pater videndo Essentiam Divinam, videtur ratio formalis videndi Spiritum-sanctum; nam Essentia Divina est ratio formalis videndi omnia, tam ad intra, quàm ad extra in illo signo, in quo sunt intelligibilia, quod non habet Filius, nec Spiritus-sanctus pro priori à sua productione; sicut nec creatura quoad usque tota Trinitas secundum omnia intrinseca intelligatur com-

completa, ut est firmissima, & constantissima mens Marian.

Doct. *ut quilibet deus est omnino*

Conclusio 2. Intellectus Divinus pro priori ad productionem Verbi cognoscit Essentiam Divinam, & omnia essentialia. Hac conclusio est communis inter Scotistas, & Thomistas. Prob. Essentia Divina, & omnia attributa sunt priora prioritate naturæ ad omnia notionalia, ut sæpè Subt. Doct. & præcipuè quodl. 14. Ergo omnia ista præsupponuntur cognita, immò, & amata ante productionem Verbi, & Spiritus sancti, immò, & ante constitutionem primæ personæ, quia intellectus divinus cognoscit omne cognoscibile, eo ipso, quod sit cognoscibile, & voluntas divina diligit omne diligibile, eo ipso, quod sit diligibile.

Arg. contra primam Conclusionem: Intellectus divinus pro priori ad productionem personarum, cognoscit Essentiam Divinam cognitione comprehensiva: ergo in illo priori cognoscit omnes personas. Prob. conseq. quia non potest comprehendere Essentia Divina, quin cognoscatur, ut communicabilis; atque nequit cognosci, ut communicabilis, quin cognoscatur quibus est communicabilis. Hoc potissimum fundamen-

tum adversariorum. Sed si aliquid probaret, probaret etiam contra ipsos; quia si comprehenditur Essentia Divina, cognoscetur etiam potentia ad producendas creaturas, & per consequens cognoscetur creaturæ pro priori ad productionem personarum, quod minime concedunt. Respondetur tamen pro se, & pro nobis: Quod intellectus divinus pro illo priori comprehendit Essentiam Divinam secundum illud omne, quod est pro tunc comprehensibile, qualis non sunt personæ, nec creaturæ.

12 Instabis: Pater communicat Filio cognitionem personarum, & creaturarum: ergo habet illam pro priori ad productionem Verbi. Respond. quod Pater communicat cognitionem, seu intellectionem, qua intellectus divinus intelligit, & cognoscit personas, & creaturas entitativè, & specificativè tantum; sed pro illo priori nondum est intellectio, seu cognitio terminata ad personas, nec ad creaturas.

13 Ut autem hoc benè percipiatur explico seriem motionis Essentiæ Divinæ, sicut accepi à Subt. Doct. varijs in locis, præcipuè quodl. 14. Etenim nostro humano modò contemplan-

requiritur & intellectus & voluntas

212

VV

omnino in Verbo & di-

Amo

dividuum Deitatis constitutum ex Divina Essentia, & omnibus attributis, seu perfectionibus essentialibus pro priori ad personalitates. In illo ergo priori Essentia Divina movet intellectum divinum primò ad cognitionem sui, deindè ad cognitionem attributorum, & etiam ipsius cognitionis; deindè verò movet voluntatem divinam ad amorem sui, & deindè attributorum, & ipsius amoris. In hoc igitur jam intellectus divinus est beatus per talem cognitionem, nec unquam habet aliam; quia hæc est illi adæquata. In hoc etiam est voluntas divina beata, nec unquam habet alium amorem, quo bearetur; quia hic est ipsi adæquatus.

14 Uterius, Essentia Divina præfens intellectui divino, movet illum ad actum productivum, & habet dictionem, quæ est generatio Verbi, & ipsa Paternitas, qua constituitur prima persona, & pro termino habet dictionem passivam, seu passivam generationem, quæ est Filiatio, qua constituitur secunda persona posterioritate originis ad constitutionem primæ. Nunc ergo illa prima intellectio, quæ antea terminabatur solum ad Essentiam Divinam, & ad perfectiones essentielles, jam terminatur etiam ad personalitatem Patris, & Verbi, cui commu-

nicata sunt omnia, quæ habebat Pater in priori originis, seu communicatur illi ipsum individuum Deitatis cum omnibus perfectionibus.

15 Denique Essentia Divina post hæc movet voluntatem divinam ad amorem productum, seu ad spirationem, quæ activè sumpta remanet in Patre, & Filio, quia in ipsis est nunc jam voluntas Dei sumpta autem passivè, quæ realiter distinguitur ab activè sumpta, constituit tertiam personam, & ipsi communicantur omnia essentialia, quæ erant in Patre, & Filio; & cum Pater, & Filius sint priores origine Spiritu-sancto. potest dici, quod in isto priori intellectus divinus, & voluntas divina moventur ab Essentia Divina, ut illos intelligat, & diligat, & in posteriori originis moventur, ut eadem illa prima intellectuione, & dilectione intelligat, & diligat Spiritum-sanctum, & hic est terminus coordinationis ad intra. Deindè, incipit Divina Essentia movere divinum intellectum ad extra.

16 Dubitabis: An generatio Verbi Divini sit æterna? Idem inquiritur de processione Spiritu-sancti. Sensus est; an generatio actualis Verbi Divini fuerit semper actualiter, & nunc sit actualiter, & semper

erit actualiter ? Resp. Affirmative. Est de Fide, & Patet : *Ego hodiè genui te. Illam habet Doct. in 1. dist. 9. quæst. unic. Et probat primo authorit. Ambrosij dicentis : Si Pater prius erat Deus, & postea genuit, generationis accessione mutatus est : avertat Deus hanc amentiam. Semp. r igitur habuit Filium. Similitèr ex author. Hilarij : Inter gignere, & gigni nullum est medium, scilicet durationis : si igitur proprium est Patri semper genuisse, proprium est Filio, quod semper genitus est.*

27 Confirmat. Accipiendo, quod reperitur perfectionis in creaturis, & relinquendo, quæ sunt imperfectionis : in generationibus igitur successivorum hoc est perfectionis, quod dum fiunt, sunt ; imperfectionis verò, quod non manent, sed habent esse tantum in fluxu partis post part. m. In generatione permanentium hoc est perfectionis, quod manent ; imperfectionis verò, quod non sunt, dum fiunt ; quia necessario habent esse post non esse. In indivisibilibus successivorum hoc est perfectionis, quod dum fiunt, sunt, & tota simul sunt ; sed imperfectionis, quod raptim transeunt. Aggregando igitur perfectiones, habebitur genitum, quod simul generabitur ; & erit, & permanenter erit ; hoc est, genitum

generari, & perfectè esse in *nunc* perfectè stante, quod est *nunc* æternitatis. Hoc est propositum.

18 Dices : Si generatio Filij est æterna : ergo Filius semper generatur : ergo nunquam genitus est ; & ita numquam est Filius. Istæ duæ consequentiæ probantur per August. Qui semper nascitur, numquam natus est. Ultra : quod numquam natum est, numquam est Filius : ergo si Filius semper nascitur igitur numquam est Filius. Resp. Sabil. Doct. quod D. Gregorius dicit aliqua, quibus hoc potest declarari : *Non possumus, inquit, dicere, semper nascitur, ne imperfectum aliquid videatur.* Ne, inquit (advertit Doct.) aliquid videatur imperfectum ; non dixit, imperfectio est, sed videtur significari imperfectio ; hoc est, *semper nascitur*, non significat generationem esse ita perfectam, sicut significat eandem esse perfectam, *semper est natus* ; ista enim magis exprimit veritatem, quam illa, licet utraque sit vera.

19 Ad cujus intellectum sciendum est : quod verba cuiuscumque temporis dicuntur de Deo verè, sive significant actus personales, sive essentielles. Hoc patet per August. super illud Joann. 16. *Non enim loquetur à semetipso ; sed quæ-*
cum-

cumque audiet loquitur. Audiet, inquit August. de spiritu, quod utique audit, & audit; quia Spiritum-sanctum audire est à Patre; Filioque procedere; & per consequens, quod audiet, audit, & audit: sicut quod scit, scivit, & sciet. Hucusque Aug. Igitur vult ipse dicere, quòd verba omnium temporum verè dicuntur de Deo.

20 Sed quid significant? Resp. magis propriè possunt dici consignificare *nunc* æternitatis, in quantum coexistit partibus temporis. Undè cum dicitur, *genuit Deus*, consignificatur *nunc* æternitatis, ut sit sensus: Deus habet actum generationis in *nunc* æternitatis, in quantum illud *nunc* coexistebat præterito: *Deus generat*, hoc est, habet actum in *nunc* æternitatis, in quantum *nunc* æternitatis coexistit præsentii. Ex quo patet, quod cum illud *nunc* verè coexistat cuilibet differentia temporis, verè dicimus de Deo differentias omnium temporum.

21 Ergo. Filius generat seipsum. Patet, quia habens principium formale productivum in instanti, quo non præintelligitur habere terminum productum, illo potest producere: Ergo si Filius in primo instanti æternitatis accipit per generationem idem principium pro-

ductivum, quod Pater; igitur in secundo instanti coexistenti instanti æternitatis, Filius eodem principio, quo Pater, producit seipsum. Patet à simili; eò Filius producit Spiritum-sanctum, quia per generationem communicatur illi principium productivum Spiritus-sancti. in signo, quo non præintelligitur productus Spiritus-sanctus. Igitur pariformiter, si in primo instanti communicatur Filio principium, quo Pater ipsam producit in 2. tertio, & 4. instanti, habet Filius principium productivum suantequam producatur in secundo, tertio, & quarto instanti: ergo in aliquo istorum potest seipsum producere. Responsionem quarite disp. 1. q. 4. dub. incid. hujus tract. Et hæc de quaestione, & disputatione.

DISPUT. IV.

DE SPECTANTIBUS
ad tertiam Personam Sanctissimæ Trinitatis.

TRia nomina præcipuè solent attribui tertiæ SSmæ. Triadis personæ, nempe, Spiritus-Sancti, Amoris, & Doni. Ex his primum est proprium ipsi, si per illa verba intelligatur substantia sancta spirata, prout intelligitur communiter, dum

illud nomen dicitur de tertia Persona; nam aliàs commune est tribus, quia qualibet est spiritus, & qualibet sancta. Secundum nomen *Amoris* non nisi appropriatum est ipsi; quia proprie non magis ipsa amor est, quàm prima, & secunda; ratio appropriationis est, quod producat per voluntatem, & si diceretur amor spiratus, eodem modo conveniret ipsi, quo sapientia genita Filio. Nomen *Doni*, quo significatur datio irredivilis; id est, liberalis, & non facta spe retributionis, convenit ipsi appropriatè; quia procedit à voluntate, quæ est principium omnis donationis: Nihil habet (inquit Subt. Doct.) rationem *Doni*, nisi in quantum cadit sub actu amoris; ab amore enim procedit omne Donum. Capiendo autem Donum pro eò, quod ex modo productionis suæ habet talem rationem; hoc modò potest dici proprium; quia soli Spiritui sancto convenit per voluntatem *procedere*. Ad difficiliora igitur accedamus.

QUÆST. I.

Utr. TERTIA PERSONA

Sanctissime Triadis procedat

à prima, & secunda,

& quomodò?

I **C**onclusio prima: Tertia Persona procedit à prima, & secunda. Est de Fide contra Gracos: Et Patet ex Symb. Athan. *Spiritus-Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens*. Et ex Symb. Missæ: *Qui ex Patre, Filioque procedit*. Quod quidem Symbolum licet vocetur Nizenum, & verè ab ea Synodo factum sit quoad reliqua; non tamen quoad istum articulum; nam ab alio Concilio generali Constantinopolitano postea additum est illud: *Qui ex Patre procedit*. Et postea in alio Concilio Romano additum fuit illud: *Filioque*.

2 Probat. etiam ratione Subt. Magist. in 1. dist. 11. quæst. 1. Habens principium perfectum productivum, prius quàm intelligatur habere productum, potest illo principio producere: sed Filius habet voluntatem, quæ est principium productivum adequatum amoris perfectum, & habet eam, ut praintelligitur productio: ergo potest ea producere: igitur

&

& ea producit. Prob. min. Generatio, & spiratio habent aliquem ordinem inter se, ita quod aliquo modo generatio est prius spiratione: in illo priori communicatur genito omnis perfectio divina, quæ sibi non repugnat, & ita voluntas: ergo habet tunc voluntatem, ut priorem productio; quia adhuc non intelligitur productio aliqua facta per modum, vel actum voluntatis. Igitur &c.

3 Arg. Graci: Nil tenendum est, ut Articulus Fidei, nisi quod continetur in Evangelio: quod complete continet Fidem; aut saltem in Novo Testamento; sed non videtur expressum in Novo Testamento, quod Spiritus-Sanctus procedat à Filio: ergo &c. Resp. Subtil. Doct. citat. Dico, quod Christum descendisse ad inferna, non docetur in Evangelio; & tamen tenendum est sicut Articulus Fidei; quia ponitur in Symbolo Apostolorum. Ita multa alia de Sacramentis Ecclesiæ non sunt expressa in Evangelio, & tamen Ecclesia tenet illa esse tradita certitudinaliter ab Apostolis, & periculosum esset errare circa illa, quæ non tantum ab Apostolis descendunt per scripta, sed etiam, quæ per consuetudinem universalis Ecclesiæ tenenda sunt. Nec Christus in Evangelio docuit omnia perti-

nentia ad dispensationem Sacramentorum; dixit enim Discipulis: *Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potestis portare modo: cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Multa igitur docuit eos Spiritus-sanctus, quæ non sunt scripta in Evangelio, & illa multa quadam per scripturam, quadam per consuetudinem tradiderunt. Similiter diversa Symbola diversis temporibus sunt edita contra diversas hæreses de novo Orientes: quia quando surgebat nova hæresis, necessarium erat declarare veritatem, contra quam erat illa hæresis. Quæ veritas, etsi prius erat de Fide, non tamen erat prius tantum declarata, sicut tunc contra errorem illorum, qui eam negabant. Pucusque Doct.

4 Planum est; quod Pater, & Filius sunt unum principium Spiritus-Sancti. Ita Subt. Doct. in 1. dist. 12. quæst. 1. Hoc etiam declaratum est in Concilio Lugdunense sub Greg. X. sicut patet extra, de Summ. Trinit. & Fide Cathol. fideli, ac devota, & est hodie in sexto libro Decretalium. Ratio autem hujus veritatis, est ista; quia ut dictum est, Pater prius origine habet actum secunditatis intellectus, quam voluntatis, in illo priori communicatur Filio,

lio fecunditas eadem, quæ est in Patre :: & ita fecunditas voluntatis : igitur in alio signo originis, quando producitur persona per actum fecunditatis secundæ, scilicet, voluntatis, producitur à Patre, & Filio omnino, ut ab uno principio, propter unam fecunditatem principij productivi in eis.

5 Juxta quæst. istam est una difficultas quasi grammaticalis. Utrum Pater, & Filius possent dici unus spirator, vel duo spiratores? Ubi multipliciter dicitur: Sed quia vis est de significato nominis, non multum immoror. Videtur enim, quod nullum tale nomen verbale significet principium agendi, nisi ut illud natum est denominare suppositum activum; sicut enim lectio significat quidditativè actum per modum habitus, & quietis; ita lector signat principium hujus actus per modum habitus, & quietis, ut est denominativum suppositi activi; spirator igitur significat vim spirandi, ut concernit suppositum; & quia una est vis in Patre, & Filio, & terminus numeralis appositus alicui determinabili ponit suum significatum circa illud; ideò non videtur concedendum de vi sermonis, quod sint duo spiratores; quia tunc vis spirativa videretur numerari in eis.

6 Si obijciatur: Sunt duo spirantes, ergo duo spiratores. Consequentia prob. quia sicut singulare infert singulare, sic plurale infert plurale. Resp. Quod consequentia non valet; quia participium significat actum, ut in fieri; con significat enim tempus, sicut Verbum: Et ita sicut conceditur: *Pater, & Filius creant*; ita conceditur, quod sint duo creantes; non autem conceditur, quod sint duo creatores, sed unus creator; quia nomen verbale non signat actum per modum actus, & in fieri; sed per modum habitus, & quietis.

7 Conclusio 3. Attento ordine, qui reperitur inter intellectum, & voluntatem divinam, tertia persona necessariò exigit esse à prima, & secunda; non tamen ita per se hoc requiritur ad illius productionem, ut si per impossibile à solo Patre procederet, non esset idem Spiritus, ac nunc est. Hæc conclusio quoad primam partem est communis, & certa: quia de facto procedit necessariò Spiritus-sanctus à Patre, & Filio; quia necessariò prius origine procedit Filius per intellectum, quam voluntas habeat productum: ergo prius necessariò communicat Filio vim spirativam, quam sit Spiritus-Sanctus; & consequenter

rer attentò ordine potentiarum, necessariò exigit Spiritus-Sanctus esse à Patre, & Filio.

8 Quoad secundam partem est nost. Doct. cum suis, contra Thomam, & suos. Prob. Ex ipso Doctore in 1. dist. 12. quæst. 1. §. *Contra*, vers. 2. sic: Principium aequè perfectum in uno supposito, sicut in duobus, aequè est principium agendi in uno, sicut in duobus; quia ad actionem non videtur requiri, nisi principium perfectum *quo*, & *quod*, scilicet, suppositum; sed voluntas divina aequè perfecta est in uno supposito, sicut in duobus, & unum suppositum aequè perfectum est perfectione requisita ad agendum, sicut duo: ergo voluntas divina aequè potest esse principium producendi in uno, sicut in duobus. Prima pars minoris Prob: Quia principium *quo*, non accipit perfectionem sibi competentem à supposito, sed potius dat supposito; quia eo suppositum est perfectum, ut possit agere: ergo non est tale principium perfectius in pluribus, quàm in uno quando est idem principium in pluribus, & in uno. Igitur si per impossibile non produceret prius intellectus, quàm voluntas, & hoc solum in Patre produceret, idem Spiritus-sanctus tunc procederet à solo Patre, ac nunc

procedit à Patre, & Filio: Consequenterque per se non requirit procedere à duobus; sed hoc solum provenit, quia prius intellectus producit, quàm voluntas.

9 Et si dicas: Quod illud principium non est in uno, ut principium productivum; sed tantum sic esse in duobus, & tamen derelinquitur in Patre, genito Filio. Hoc videtur absurdum; quia omnem realitatem tam absolutam, quàm relativam, quam Pater habere potest, à se habet in primo signo originis; nullam habet ergo à Filio genito, quàm non intelligatur habere prius origine, quàm Filius generetur; quare, & illam fecunditatem. Item si in Patre est perfecta voluntas prius origine, quàm in Filio; non tamen est principium spirandi perfectum per te; quæro, quid intelligitur addi, ut sit principium spirandi perfectum? non aliud suppositum, quia illud nil addit principio *quo*; sed potius illo habet, quod possit agere; nil aliud additur: igitur &c.

10 Confirmatur: Si per impossibile Creaturæ producerentur ab unica persona divina, eadem omninò essent tunc, ac nunc: ergo si per impossibile Spiritus-sanctus procederet à solo Patre, esset idem omninò Spi-

Spiritus tunc, ac nunc. Antecedens patet; quia Creatura tunc eundem omnino dicerent respectum ad potentiam creandi, ac nunc: verum autem est, quod nunc potentia creandi est in tribus personis; sed Creatura ex *intrinseca* sua ratione non dicunt ordinem ad illam, ut est in tribus; sed ut est potentia creandi præcisè, quæ eadem omnino est in una persona, ac in tribus. Consequentia etiam patet: quia sicut se habent Creaturae ad potentiam creandi, ita pariformiter, & persona spirabilis ad virtutem spirandi. Si hoc benè perpendatur, faciliè enervantur argumenta contrariorum.

11 Dubitabis: Cùm processio Spiritus-sancti non sit generatio? Supponitur ab omnibus Theologis, quod non est generatio; sed in assignandâ ratione sunt quot capita, tot sententiæ. Sed breviter resp. quod non est generatio; quia quavis sit origo viventis à vivente in similitudinem naturæ à principio vivente conjuncto; non tamen est origo naturalis, seu à principio naturali; sed voluntaria, & libera, (quavis summe necessaria) seu à principio voluntario, & libero libertate essentiali. Quidquid dicant Thomistæ. Ita habetur à Subt. Doct. in 1. dist. 13. quæst. unica, & alibi.

12 Patet etiam hæc resolutio ex D. August. lib. 5. Trinitatis, cap. 14. *Illud eluceſcit, quod solet multos movere, cur non Filius sit etiam Spiritus-sanctus, cum & ipse à Patre exeat sicut in Evangelio legitur?* Et solvit dicens: *Exit enim non quomodo natus; sed quomodo datus.* Et lib. 9. ait: *Verbum esse potius Filium, quia procedit, ut partus mentis; Spiritus-sanctus vero, per modum amoris, & Doni.* Legatur noster Philosophicus Cursus, tom. 3. Disp. de generatione, quæst. de generatione viventium. Et hæc de Quæstione.

QUÆST. II.

AN SI SPIRITUS-SANCTUS non procederet à Filio, realiter distingueretur ab illo?

1 **U**T hæc quæst. quæ gravis, & valde agitata est in Scholis, radicatus enodetur, est supponendum cum Subt. Nost. Doct. in 1. dist. 11. quæst. 2. Et cùm communi sententia, difficultatem istam neque esse ineptam viro Theologo, neque inutilem: Non ineptam, nam quando discutitur quæstio aliqua, aliquo supposito impossibili, hoc fit, ut cognoscamus rationem formalem ali-

alicujus rei; quia illa posita, secluso quocumque alio, ponitur res; & illa ablata, non ponitur; sed potius res aufertur: & ita quærimus multa in Philosophia, & Theologia, vg. utrum si Deus non esset ubique, possit ubique agere? Unde August. 5. de Trinitate, cap. 6. quærit: Si Pater non esset innascibilis, nihil prohiberet, eum genuisse Filium. Neque est inutilis; Tùm, quia D. Anselm. ponit ipsam suppositionem. Tùm etiam, quia ut ait Subt. Doct. hoc dicere, videtur esse fuga quæst. moveatur enim ut inquiratur, quid sit principium distinctivum reale Filij à Spiritu-sancto. Utrum Filiatio; an sola spiratio activa; quia si Filiatio: igitur per quodcumque impossibile, circumscripta spiratione activa, adhuc remanebit ratio distinguendi, & consequenter ratio D. Thomæ contra Græcos non erit efficax, nempe, quòd si Spiritus-sanctus non procederet à Filio (ut defendunt Græci) non distingueretur ab illo; & ita illa non est utendum in arguendo contra ipsos:

2 Sed ut clarius procedamus, notandum est etiam cum Subt. Mag. in r. d. 11. q. 2. Duplicem esse hypothese[m] impossibile[m]: Altera est, quæ in primo suo intellectu includit contradictionem, vg. si homo

non esset rationalis, esset discursivus; in hac hypothese formaliter, & per locum intrinsecum infertur contradictio; nam si admittatur, potest legitime inferri, quòd esset discursivus; quia, ut supponitur, est homo, de cujus intrinseca ratione est esse discursivus; & quòd non esset, quia, ut supponitur, non est rationalis, & hoc est principium discursus. Altera hypothesis est, quæ non includit contradictionem ex primo suo intellectu, & per locum intrinsecum, sed per locum extrinsecum; vg. si homo esset non risibilis, adhuc distingueretur ab equo, in qua hypothese, quavis admittatur impossibile, quòd homo non sit risibilis, non infertur contradictio, quia remanet, & supponitur rationale, per quod homo distinguitur ab equo.

3 Notand. 2. Maximum esse discrimen inter ista impossibilia; nam impossibile per locum intrinsecum nullo modo est admittendum in disputatione; bene verò impossibile per locum extrinsecum; ratio est, quia suppositio, quæ repugnat per locum intrinsecum, destruit subjectum, & inutilem reddit quæstionem; secus autem, quæ tantum repugnat per locum extrinsecum. Exemplis fiat res manifesta. In hac hypothese, si

Filius non procederet à Patre, distingueretur ab illo? Est manifesta contradictio, quia implicat Filium esse talem, & à Patre non procedere. Item, si Filius foret improductus, an distingueretur à Patre? etiam est suppositio repugnans per locum intrinsecum; nam si est Filius, debet esse productus: ergo si improductus, non est Filius; & ita suppositio destruit subjectum, & quæstionem reddit de subjecto non supponente. Suppositio verò impossibilis tantum per locum extrinsecum admittenda est, eò quod supponat subjectum essentialiter constitutum, vg. si Deus non foret ubique, an posset operari ubique? quia est suppositio impossibilis solum per locum extrinsecum; esto enim sit impossibile, Deum non esse ubique, nihilominus ex vi suppositionis non destruitur Deus, cum formaliter non constituatur, per esse ubique. Præterquamquod, his in terminis proponitur hæc quæstio, à D. August. lib. 5. de Trinit. cap. 6. An, scilicet, si Pater non esset innascibilis, generaret Filium? Et resp. assertivè; quia suppositio solum per locum extrinsecum repugnat; nam cum Pater non constituitur formaliter, per innascibilitatem, circumscripta illa per impossibile, adhuc remanet sub-

jectum quæstionis, & in ea quæritur, quodnam sit constitutum formale Patris.

4 Ex his ad propositum dicimus; suppositionem præfixam in titulo quæstionis, non involvere contradictionem, nisi per locum extrinsecum. Ratio est, quia spiratio activa non pertinet ad constitutionem formalem Filij in esse personæ; tum, quia est passio, vel quasi passio communis Patri, & Filio: tum etiam, quia prius naturaliter intelligitur Filius, ut hæc persona terminans generationem Patris, quam spiratio activa in Patre, & Filio concipitur, terminata ad Spiritum sanctum; quia actus spirandi exit ab utroque, jam in esse personali completè constituto. Unde circumscripta spiratione activa, adhuc remanet Filius constitutus in esse personæ, tanquam subjectum quæstionis. Idem dicimus de Spiritu sancto, admissa præjecta hypothesi; nam ad integram, & personalem Spirit. sanct. constitutionem solum pertinet spiratio passiva, quæ est illi relatio prima propria, & incommunicabilis: quod autem sit à Patre, & Filio simul, non intrat formale constitutum ejus; sed tantum materialiter connotatur, eò quod vis spirandi in 3. signo originis sue spirationis reperitur prius com-

communicata Filio, quod quidem extrinsecum, & accidentale est formali constitutioni Spiritus-sancti, ut infra videbitur.

5. Norand. est 3. Quod ut præsens quæstio, sit utilis ad inveniendum formale, primum, & præcisum distinctivum Spiritus-sancti à Filio, debet intelligi de personis, quæ de facto sunt; non de alijs, quæ per merum figmentum ibi meditari possunt. Nec supponendi in præsentī quæst. Filius, & Spiritus-sanctus cum eisdem omnino proprietatibus personalibus, cum quibus de facto reperiuntur; nam si ita esset, jam supponeretur id ipsum, quod per talem hypothesim indagare cupimus; quapropter in hypothesi quæstionis, supponendus est Filius cum sola generatione passiva, & relatione geniti ad genitorem; & Spiritus-sanctus, cum sola spiratione passiva, & relatione spirati ad Patrem spiratorem, præcisīs omnibus his, quæ de facto, tam cum generatione passiva Filij, quam cum processione passiva Spiritus-sancti conjuncta reperiuntur; & in hoc sensu, quod inquirimus est: An adhuc Spiritus-sanctus realiter personaliter distingueretur à Filio? Quibus notatis sit.

6. Conclusio: si per impossibile Spiritus-sanctus non

procederet à Filio, adhuc distingueretur realiter, personaliter, ab ipso, sicut nunc. Hæc conclusio est Scoti, ubi supra. Prob. 1. authorit. PP. unanimiter distinguendum processionem Filij, à processione Spiritus-sancti in eò, quod Filius per veram generationem procedit, ut natus; & Spiritus-sanct. non per generationem, sed per processionem procedit, ut datus. Ita Aug. 5. de Trinit. cap. 14. ut ex superioribus constat: sed etiam si Spiritus-sanctus procederet à solo Patre, procederet per actum voluntatis, & ut datus; Filius autem per actum intellectus, & ut natus: ergo in prædicta hypothesi daretur, inter utriusque processionem, & terminos ejus, scilicet, Filium, Spiritum-sanctum, eadem distinctio, quæ nunc datur. Confirm. ex D. Anselm. lib. de Spiritu-sancto, cap. 2. dicente: *Filius autem, ideo non est Spiritus-sanctus, nec Spiritus-sanctus est Filius, quia Filius nascendo habet esse de Patre; Spiritus-sanctus verò non nascendo, sed procedendo.* Et cap. 4. ait: *Habent itaque à Patre esse Filius, & Spiritus-sanctus, sed diverso modo; quia alter nascendo, alter procedendo.* Et concludit sic: *Nam, & si per aliud non essent plures Filius, & Spiritus-sanctus, per hoc so-*

lum essent diversi, scilicet, quia alter nascendo, alter procedendo existit. Hæc Ansel. qui sententiam Scoti clarius tradere nequit.

7 Resp. contrarij: & præcipue Ferch. Anselmum præjactis testimonijs solum fuisse locutum disputativè, & ex concessis à Græcis, cum quibus erat disputatio; non tamen ex propria sententia: ex propria enim mente (ait Ferch.) tantum fuisse loquutum à cap. 5. illius Epistolæ. Sed contra est, nam cap. 3. sic loquitur Anselm. *Quoniam autem hæc quæ dicta sunt in 1. & 2. capite pariter, credimus, indubitanter confitemur, & nos, qui dicimus Spiritum-sanctum de Filio procedere, & Græci, qui nobiscum de hac re non sentiunt, debemus absque ulla ambiguitate, quæ ex his necessario consequuntur, uno consensu suscipere:* Ergo 1. & 2. cap. loquitur Anselm. non disputativè, sed dogmaticè; non ex concessis à Græcis, sed ex creditis, & confessis ab ipso. Confirmat. Nam cap. 4. sic fatetur: *Nunc querendum est prædictas irrefragabiles rationes:* Ergo si rationibus, capitibus præcedentibus allatæ, sunt irrefragabiles, certum est, in eis non solum procedere disputativè, & ex concessis ab adversarijs, sed dogmaticè, & ex pro-

pria mente. Ponderi hujus consequentiæ cadunt Suar. & Vazq. fatenturque apud Anselm. contrarium cordatè defendari non posse.

8 Iterum resp. Ferch. Anselm. in ea Epist. absdubio stare contra nos; quia cap. 2. post medium, ait: *Hæc sola causa pluralitatis est in Deo, ut sit Deus de Deo, quod totum potest dici relatio.* Et cap. 3. paulò post principium: *Supradicta relationis oppositio, quæ ex eò nascitur, quia Deus de Deo, prohibet, Patrem, Filium, & Spiritum-sanctum de se invicem dici.* Ergo juxta D. Anselm. ubi non est relatio inter res, quarum altera sit procedens, altera produciens, quæ propriè est oppositio relationis, nequit dari pluralitas simpliciter: sed in hypothefi quæst. nec Spiritus-sanctus procederet, nec Filius produceret: Ergo juxta Anselm. non essent plures. Sed contra est. Paulò antea agebat Ferch. Anselm. in capitib. primo, secundo, tertio, & quarto loquutum fuisse disputativè, & ex concessis à Græcis; non verò ex mente propria; in quo ergo sensu loquitur nunc? Dicit Ferch; quod quando, pro eò loquitur, dogmatizat; quando verò pro nobis disputat tantum. Verum est igitur Anselm. in capitibus relatis dogmaticè, ex pro-

propriaque mente loquutum fuisse; falsum verò illud asseruisse proloquium, scilicet: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio; in sensu à Ferch. prætensio*; quia ut p. 4. sim, & bene obserbant Scotist. non dicit Anselm. quod omnia in divinis sunt unum, ubi non obviat oppositio relativa, sed relationis oppositio, quæ inter relationes disparatas, minimeque oppositas relativè etiam versatur.

9 Patet hoc ex ipsis locis Anselm. allatis à Fasol; alijsque adversarijs; nam cap. 2. ait; *Hæc itaque sola causa pluralitatis est in Deo, ut Pater, & Filius, & Spiritus-sanctus, dici non possunt ad invicem; sed alij sunt ab invicem, quia prædictis duobus modis, (quos dixerat esse nascendo, & procedendo) est Deus de Deo, quod totum potest dici relatio; nam quoniam Filius existit de Deo nascendo, Spiritus-sanctus procedendo, ipsa diversitate nativitatis, & processione referuntur ad invicem, ut diversi, & alij ab invicem.* Ex quibus verbis sic argumentor: Tùm, hoc quod est Filium nasci, & Spiritum-sanctum procedere, potest dici relatio, & relatio ad invicem, hoc est relationis oppositio: sed nativitas, & processio solum sunt relationes disparatæ, & non

relativè oppositæ: Ergo juxta D. Anselm. sufficit oppositio relationis disparatæ ad pluralitatem in divinis: sed in casu quæst. adhuc remanerent nativitas Filij, & processio Spiritus-sancti, licet non à Filio: ergo, & ipsi essent plures, & distincti. Ex quo colliges cum Mastr. Fasol, & alios adducere textum illum secundi capituli truncatum; nam Anselm. ait: *Patrem, Filium, & Spiritum-sanctum, alios esse, & diversos, quia prædictis duobus modis est Deus de Deo*: Adversarij autem, ut Anselm. ad se trahant, sub silentio relinquunt illa verba; *prædictis duobus modis*; & solum dicunt: *Deus de Deo*, ne cogantur fateri, Filium à Spiritu-sancto, realiter, personaliter primo distinguui per relationes disparatas; nam illi duo modi sunt, quod Filius sit à Patre nascendo, & Spiritus-sanctus ab eodem Patre procedendo. Hoc expressissime docuit Anselm. cap. 4. dicens: *Id. ò non habet hic unitatem essentialem, quia pluralitas obviat, quæ nascitur, ex nativitate, & processione.*

10 Prob. 2. conclusio: ex D. Thom. quem pro nobis adversarij stare non credunt; hic enim quodl. 4. art. 3. ait: *Dicendum, quod hoc modò se habent proprietates personales in divinis ad distinguendas perso-*

nas, sicut se habent in rebus naturalibus formæ substantiales ad distinguendas species rerum. In qua litera docet D. Thom. rem per suam formam distingui, non solum ab opposita re, sed etiam ad disparata; & ponit exemplum in Saphiro, quam dicit distingui per suam formam, non solum ab alijs lapidibus, sed etiam à plantis, & concludit sic: *Dicendum est ergo, quod Filius sua Filiatione distinguitur à Patre secundum oppositionem relativam filiationis ad Paternitatem, & à Spiritu-sancto distinguitur filiatione, per hoc, quod Spiritus-sanctus non habet filiationem; quam habet Filius.* Ecce mentem Scoti adeò expressam, ut D. Thom. qui alias dicitur, Doct. Angelicus, merito hic possit dici Subtilis.

11 Prob. 3. ratione Scoti non minùs efficaci, quàm vulgari, apud Scot. Filius de facto distinguitur realiter, personalitèr, à Spiritu-sancto, per filiationem: ergo etiam in casu quæst. Antecedens prob. ab Scot. Per id res primò distinguitur, per quod primò constituitur in esse; quia primò constitutiva, sunt primò distinctiva; sed Filius constituitur in esse personæ per Filiationem, & non per spirationem activam: ergo per filiationem distinguitur, à quacumque alia persona non ha-

bente filiationem. Modò sic: Sed in casu quæst. Spiritus-sanctus non includeret filiationem: ergo per illam Filius distingueretur realiter, à Spiritu-sancto. Major videtur innegabilis, quia nequit excogitari, per quod aliquid distinguatur primò, nisi per propriam, & primariam suam entitatem; eò enim, quod est ens, est unum; & eò, quod est unum, est indistinctum in se, & distinctum à quolibet alio.

12 Secunda pars minor. Prob. ex Div. Thomas 1. 1. quæst. 30. dicente: *Licet spiratio activa sit relatio, non tamen dicitur proprietas, quia non convenit uni soli, nec est relatio personalis, id est, constituens personam*: Ergo juxta D. Thom. Filius in esse personæ, non constituitur per spirationem activam. Tenet consequentia; nam aliàs etiam posset dici Patrem constitui, non per Paternitatem, sed per spirationem activam; utriusque enim eadem est ratio, cum spiratio activa communis sit Patri, & Filio. Min. subsumpta etiam prob. Ex natura intrinseca Spirit. sanct. repugnat ei, quod sit Filius, non solum de facto, sed etiam in casu quæstionis. Pater hoc, quia adhuc in tali hypothesis, produceretur per voluntatem, maneretque per locum intrinsicum idem Spiritus-sanctus

Ans , qui modo est ; sed id , quod producitur per voluntatem , nequit per intellectum ; aliàs idem produceretur duplici productione totali : ergo repugnat Spiritui-Sancto ex natura sua esse Filius : ergo &c.

13 Resp. Caiet. & cum eo aliqui Thom. Quod illud principium Metaph. *Idem est constitutivum , & distinctivum* ; in quo tanquam in cardine nititur ratio Scoti , tantummodo in absolutis tenet , non verò in relativis ; quia constitutivum re-relativum , ut tale , solum distinguit à correlativo ; & ratio est , inquit , quia constitutivum relativum habet suum esse in ordine ad aliud , & ita solum distinguit constitutum ab illo , in ordine ad quem illud constituit : cum ergo filiatio constituat personam Filij in ordine ad Patrem , solum distinguit Filium à Patre ; non verò à Spiritu-sancto ; ab hoc enim distinguitur per spirationem activam , à qua constituitur in esse spiratoris respectu Spiritus-sancti : Sed contra 1. Prædicamentum relationis per esse ad distinguitur realiter ab alijs prædicamentis , quibus non opponitur relativè , in eodemque prædicamento ; relatio Paternitatis , v. g. non solum distinguitur à filiatione , tanquam à correlativo ; sed etiam à rela-

tione identitatis , tanquam à relatione disparata : ergo etiam in divinis , filiatio , non solum distinguit à suo correlativo , sed etiam aquacumque relatione disparata , qualis est spiratio passiva. Ut enim benè vidit Rad. fundamentum Scot. universaliter probat de omni constitutivo , tam absoluto , quam relativo ; quia sicut absolutum , eò quod constituit ens , licet ad se in aliqua certa , & determinata specie , distinguit constitutum ab omni alio ; sic similiter , constitutivum relativum , eò quod constituat ens , licet in ordine ad aliud , in aliqua specie determinata relationis , distinguit constitutum ab omni alio non tali. Explanatur doctrina : Quod est de se tale , sive absolutum , sive respectivum , cuicumque comparetur , semper est tale , & distinguitur à quocumque non tali : sed Filius , v. g. non solum est talis , scilicet , ens relativum , sive comparetur , suo correlativo , scilicet , Patri , sive comparetur alteri relativo disparato , immò simpliciter , absoluto : ergo per suum formale constitutivum distinguitur ab omni ente , quod non est ipsum : ergo &c.

14 Resp. Conet. Filium constitui , & distingui , per filiationem in ordine ad Patrem ; in ordine verò ad Spirit. sanct.

non

non constitui per filiationem, nisi quatenus hæc est radix spirationis activæ; est dicere, quod filiatio constituit, & distinguit, non sub expresso conceptu relationis, sed sub conceptu radice spirationis activæ; & cum in casu questionis filiatio non esset radix talis spirationis, quia Filius non spiraret, ideo nec distingueret realiter Filium à Spiritu-sancto. Sed contra ex principijs ipsius Gonet. Radix spirationis activæ non est de constitutione Filij, in ordine ad Spiritum-sanctum: ergo nec est radix distinguendi. Antecedens prob. ex Gonet. disp. 2. art. 4. §. 2. sic dicente: *Si Verbum constitueretur in ratione Filij formaliter per fecunditatem productivam Spiritus - Sancti, omnino inutilis esset illa suppositio: An si Spiritus-Sanctus non procederet à Filio.* Prob. item ex ipso Gonet. disp. 11. art. 2. Ubi probat, personas divinas constitui relationibus, hoc syllogismo: *Quod est unius personæ distinctivum, debet esse illius constitutivum: sed relatio personas divinas distinguit: ergo illas constituit.* Major patet ex communi doctrina Philof. dicentium, unumquodque distinguui ad alijs, per id, per quod, in suo esse constituitur: Ex quibus sic arguo: Unumquodque, secundum Gonet,

distinguitur ab alijs per id, per quod in suo esse constituitur: Sed per te, Filius in esse Filij non constituitur per fecunditatem productivam Spiritus-sancti, si ve per radicem spirationis: ergo nec per illam distinguitur à Spiritu-sancto. Tenet consequentia; quia per te principium constitutivum unius personæ, debet esse & distinctivum; confirm. Hæc est bona consequentia Gonet contra suum Caiet. Spiratio activa est communis Patri, & Filio: Ergo spiratio activa non est distinctiva Filij à Spiritu-sancto: ergo & etiam hæc est bona consequentia contra Gon. Radix spirationis activæ est communis Patri, & Filio: ergo non est distinctiva Filij à Spiritu-Sancto. Dicit Gonet, quod radix modificata filiatione non est communis. Dicit contra Caiet. Ergo spiratio activa modificata filiatione non est communis. Non tenet ergo doctrina Gon. contra Caiet. Multoque minus contra nos.

15 Resp. alij: Principium illud metaphysicum solum verificari de constitutivis realiter, non vero de constitutivis secundum rationem; & cum divinæ personæ constituentur per rationem: ergo &c. Sed contra: Nam falsum est, personas divinas constitui per rationem; si enim ita constituerentur, cess-

san-

sante opere intellectus, Trinitas periret. Contra 2. Nam admissio gratis, quod constituantur per rationem, adhuc fundamentum Scoti stat in sua vi; quod patet, quia quod dat esse ens, dat esse unum: ergo & esse indistinctum à se, & distinctum à quocumque alia; sed principium constituens, etiam indistinctum à constituto, dat illi tale esse unum, non minus, ac si esset distinctum, v. g. personalitas divina, à Deo indistincta, non minus dat illi esse personam divinam, ac personalitas creata, distincta ab homine, dat illi esse personam humanam: ergo indistinctio inter constituens, & constitutum non evertit veritatem Scoti. Contra 3. Deus dicitur communiter, constitutus in esse increato, & divino per esse à se, quod non distinguitur à Deo; & tamen per illud idem esse distinguitur ab omni alio, quod non est Deus. Similiter in doctrina Thomist. rationalitas non distinguitur formaliter ab homine, & tamen constitutum per illam, v. g. Homo distinguitur per illam ab omni alio, quod non est homo: Ergo etsi relationes divinæ non distinguerentur ab assentia, & personas constituerent per rationem, adhuc teneret argumentum Scoti.

16 Prob. 4. Si per impossibile Spiritus-Sanctus non procederet à Patre, sed à solo Filio, ipse Spiritus sanctus distingueretur realiter à Patre, eo quod Paternitas constituit Patrem: ergo similiter éconverso, si Spiritus-sanctus procederet à solo Patre, adhuc realiter distingueretur à Filio; eo quod filiatio constituit Filium. Thomistæ conced. antecedens, & neg. consequentiam: rationem reddunt dicendo, quod in tali eventu, quo Spiritus-sanctus procederet à solo Filio, referretur, & opponeretur immediatè ipsi Filio, ut spiratori ejus; non verò sic in casu, quod à solo Patre procederet; quia tunc tantum ei opponeretur mediata. Ponunt exemplum in Nepotè, & Avo, qui mediata referretur ad Nepotem; quia quod est causa causæ, est causa causati; & ita esset Pater principium mediatum Spiritus-sancti, casu in hoc. Hæc evasio plausibilis apud Thomistas, nullius est momenti, & contra eam est Primò; quia Nepos non distinguitur ab Avo per solam mediatam originem, sed præsertim per individualement, & personalem ejus differentiam; taliter, quod si non esset ab illo mediata, adhuc realiter, & personaliter distingueretur ab eo: Ergo similiter Spiritus-sanctus

non distinguitur à Pater per originem ejus mediatam, sed per suam proprietatem personalem; ita ut quamvis à Patre non procederet mediata, adhuc ab eo realiter, personaliter distingueretur. Contra 2. Ratio propter quam spiratio passiva opponitur mediata filiationi de facto est, quia opponitur immediate spirationi activa, cum qua identificatur realiter filiationis: sed casu quo Spiritus sanctus procederet à solo Filio, paternitas non esset idem realiter cum spiratione activa: ergo Spiritus sanctus non opponeretur mediate Paternitati: Modo sic; sed in tali eventu Spiritus sanctus distingueretur realiter à Patre, ut ipsi fatentur adversarij: ergo similiter ex hypothesi, quod Spiritus sanctus non procederet à Filio.

17 Prob. 5. Unum, & idem non potest accipere esse, duabus productionibus totalibus, & adæquatis: sed generatio passiva, & spiratio passiva, si essent à solo Patre, fierent per duas productiones totales, & adæquatas: ergo non esset unum, & idem, sed essent inter se realiter distinctæ. Cætera patent, & probat. min. Productio per intellectum, & productio per voluntatem in divinis sunt productiones totales,

& adæquata; sed etiam in eo casu filiationis esset per intellectum, & spiratio passiva per voluntatem: ergo utraque fieret per productionem adæquatam, adeoque non possent esse unum, & idem. Confirm. Filiationis, & spiratio passiva ex sua intrinseca ratione distinguuntur realiter: ergo quamvis à solo Patre procederent, non minus forent realiter distinctæ. Antecedens Patet; nam si ita non distinguerentur, possent ex ratione sua formali coincidere in eandem personam: sed hoc est falsum: ergo &c. Prob. min. nam si in eandem personam coinciderent, illa persona haberet esse per duas productiones adæquatas, scilicet, per productionem intellectus, & voluntatis; sed hoc implicat: ergo. &c. Videatur Mastr. qui omnes prædictas rationes latissime tangit, omnesque evasiones adversariorum mirabiliter diluit, & prostrernit. Contra nostram conclusionem, quam plurima argumenta congerunt Thomistæ; unum, vel alterum proponam, quia si bene dicta intelligantur, omnia facile solventur.

18 Arg. 1. Quoddam auctoritate Nisen. desumpta ex lib. cujus titulus est: *Quod non oportet tres Deos dicere*, & à Bezarione Patriarcha Constantino-

pol. in Conc. Florent. Græci partes agente, tradita sub his verbis: *Eò solum d. distinguitur, Spiritus-sanctus à Filio, quia per ipsum est; quasi diceret, quòd cum ambo à Patre sint, non sufficienter distinguerentur, nisi alter per alterum esset*: Sed in casu quæstionis, alter non esset per alterum, scilicet Spiritus-sanctus per Filium: ergo non distinguerentur. Confirm. ex eodem Conc. Florent. sess. 18. dicente: *Sola relatio apud omnes, tam Græcos, quàm Latinos DD. divinas personas multiplicat, ita ut non ulla alia ratione, quàm vi relationis Pater à Filio, & una persona ab alia differant*. Erg. præcisè processione Spirit. sancti à Filio, cum nulla esset relatio, nulla esset distinctio. Resp. ad primum. Nisen. à Thom. mendosè citari; non enim posuit illam particulam *solum*; est enim additio Patris Montoya, & post eum omnium Thom. Besarion tantum enim citavit Nisen. his verbis: *Eò distinguitur Spiritus-sanctus, &c.* non autem *Eò solum*, ut asserunt Thom. quibus minus est credendum, quàm Besarioni. Vel resp. Nisen. loquutum fuisse de facto; ideoque Spiritus-sanctus realiter distinguitur à Filio, quia per ipsum est; hoc enim nos inficiari non possumus; sed dicimus, duos esse modos distin-

guendi in divinis, scilicet, relative, & disparatè; & cum ex hypothese, quod modus relativus deesset, restaret adhuc modus disparatus; hinc est, quod adhuc Spiritus-sanctus distingueretur à Filio. Ad confirm. resp. pro Scotistis Suar. lib. 1. de Trinit. cap. 2. num. 11. dicens: *Dixit hæc Joannes quidam Theologus latinus, non Concilium*. Sed quisnam hic Joannes? Fuit Doct. privatus, professione Dominicanus, nomine Joannes à Montenegro, officio Provincial. Lombardiarum: hic enim cum alijs Thom. fuit missus ad Concil. & cum lacte D. Thom. nutritus esset, protulit præfatum testimonium. Unde tanquam testimonium cujusdam privati Thomist. illud omnino negamus. Præterquamquod, supra dicto Concil. interfuerunt alij Theologi de mandato Pape, & in suis sententijs errarunt; ut Andreas Archiep. Colosens. qui sess. 3. asseruit Silvestr. Pap. Nizen. Concil. interfuisse, quod sanè fuit error: Similiter ergo erravit Joannes à Montenegro.

19 Arg. 2. Concilium Tollet. 1. dicit: *Spiritum sanctum nec esse Patrem, nec Filium; eò quod à Patre, Filio, ne procedat*. Resp. primo; Concilium malè citari, quia non habetur particula; *eò quod*, sed præcisè dicitur: *à Patre, Filio-*

que procedens. Resp. secundo: Referre causam unam distinctionis, quæ de facto datur; non tamen omnem, cum ultra distinguatur per Filiationem.

20 Obijciunt 3. Concil. Florentinum sess. ultima, ubi ait: *Credentes, nempe Græci, Spiritum-sanctum, ex Filio nequaquam procedere, necesse est, ut intelligant, Spiritum-sanctum ex solo Patre procedere; ac consequenter eum esse Filium.* Hoc argument. valde proclamant adversarij; & illo roborati, non semel duxerunt nostram sententiam ad Tribunalia; sed semper incolumis exivit. Resp. communiter à Nost. tratribus, quod in codicibus originalibus hujus Concilij, non invenitur illa particula *eum esse Filium; sed eum non esse Filium.* Sed obijciunt adversarij, corrigendos esse codices, ita ut dicatur, *eum esse Filium*; quia habet vim illationis; & ex eo, quod esset à solo Patre, minimè inferitur, *eum non esse Filium*; benè verò, *Filium esse.* Resp. quod graviter reprehendendi sunt adversarij, volentes corrigere Concilium, & dicentes esse mendosum, ut sententiam Nost. Doct. Ansel. & D. Aug. censura innotant. Illa igitur particula *consequenter*, non sonat illationem rigorosè; sed tantum consecutionem doctrinæ,

ita ut sensus sit: *Necesse est, ut Græci credentes Spiritum-sanctum non procedere à Filio, credant, procedere à Patre tantum; & insuper, eum non esse Filium, si consequenter loquantur ad suam doctrinam, quæ admittit Trinitatem personarum, juxta quatuor Concilia generalia, contra Sabelianos, & Socimanos. Vel denique loquerentur de facto, quia verum est, quòd illa persona, quæ à solo Patre procedit, est Filius.*

21 Obijciunt ultimò: Juxta varias autoritates SS. & CC. Sola relatio multiplicat Trinitatem; & illud axioma: *Omnia in divinis sunt unum, ubi non obviat &c.* Sed Filiatio non opponitur spirationi passivæ: erg. Filius non opponitur Spiritui-sancto per filiationem. Potest responderi primo; quod hoc verissimum est de facto, quantum ad axioma, & autoritates, ut jam dictum est. Resp. 2. ex Scot. citat. Conced. quod relatio multiplicat Trinitatem; & tamen non tantum distinguit à relatione opposita relativè; sed etiam à qualibet relatione disparata, cui formaliter non est idem; quia sicut in genere qualitatis, albedo non tantum distinguitur, ab aliqua qualitate contraria, sed etiam ab omni alia disparata; quia albedo non est dulcedo formaliter, nec odor,

nec relatio. Et si aliqua disparata, ultra hoc, esset impossibilis alteri disparata in eodem supposito, non tantum distingueretur natura à natura; sed etiam requireretur distinctio suppositorum: Altera igitur, relatio disparata, ab alia relatione disparata distinguitur, absque impossibilitate in eodem supposito; aliqua verò non tantum habent distinctionem, sed etiam impossibilitatem, quales sunt relationes disparata accipiendi naturam.

22 Instant: Si relationes disparata possunt sufficienter distinguere personas; erg. cum tales duo sint in Patre, ut generatio activa, & spiratio activa, Pater esset duæ personæ. Resp. Doct. quod non oportet tantam esse distinctionem, vel impossibilitatem productionum activarum, quanta est productionum passivarum; quia impossibile est, idem duabus productionibus oppositis produci, & accipere esse; non autem est impossibile, idem duabus productionibus activis communicare esse distinctis personis. Hucusque Doct.

23 Replic. Ferch. Si spiratio passiva est impossibilis Filio in hypothesi, vel est, quia spiratio, vel quia passiva; Non primum, quia spiratio activa connectitur in Patre cum gene-

ratione activa. Nec secundum, quia quæ secundum aliquam rationem conveniunt, secundum illam non repugnant; sed generatio passiva, & spiratio passiva conveniunt in ratione passiva: ergo ex tali ratione non sunt impossibiles. Respond. Scot. in 4. dist. 12. quæst. 1. Simile argum. solvere, quo probabatur, posse esse relationem sine subjecto, sicut accidens ab solutum; procedebat enim sic: Aut hoc ei repugnat, quatenus accidens, & hoc non, quia patet in accidenti absoluto; vel quatenus relatio, & nec hoc, quia relationes divinæ sunt subsistentes. Cui objectioni resp. Scot. procedere ex insufficienti divisione; quia ei repugnat quatenus relatio creata. Ita in proposito, nec spirationi passivæ repugnat, ut est spiratio, nec ut est passiva, sed ut est spiratio passiva; quia sic est entitas hypostatica, & incommunicabilis. Hucusque Doct. Et hæc de questione, & dispositione.

*** ** *

*** ** *

*** ** *

*** ** *

DISPUT. V.
DE PERSONIS DIVINIS
*in communi, & inter se
comparatis.*

QUÆST. I.

AN RELATIONES, QUIBUS
Personæ Divinæ constituuntur,
importent aliquam per-
fectionem?

QUæstio non procedit de relationibus, prout identificatis cum essentia divina; certum est enim, ut sic importare omnem omnino perfectionem Sanctissimæ Triadis; sed procedit de relationibus præcisè secundum proprium conceptum formalem consideratis.

2 Conclusio 1. Relationes divinæ formaliter, & secundum se, prout, scilicet, ab essentia divina formaliter distinguuntur, importent aliquam perfectionem entitativam, scilicet, transcendentalem. Hæc conclusio sic proposita, prima facie est contra plurimos Scotistas. Sed probatur breviter: Relationes divinæ, prout ab essentia distinctæ, includunt formaliter, & *inquit*, rationem entis, ut qualibet alia realitas perfecta, quæ potest concipi conceptu

perfecto, & adæquato, distincto à conceptu perfecto, & adæquato, quo alia realitas ejusdem rei concipitur: atqui qualibet realitas, quæ est formaliter ens, habet bonitatem transcendentalem, & alias passionem entis: ergo &c. Minor cum consequentia tenet; maj. videatur in nostro Philosoph. Cursu, in Tractatu Metaph. Disput. de ultimis differentiis.

3 Conclusio 2. Relationes divinæ ut sic consideratæ, non importent formaliter aliquam perfectionem gradualem. Gradualem voco eam, quæ est modus intrinsecus entis quanti, secundum quem dicitur esse in hoc, vel illo gradu perfectionis, æquali, vel inæquali alteri enti. Hæc conclusio est nost. Doct. in 1. dist. 8. quæst. 3. & in quol. fufissimè quæst. 5. Sequuntur omnes Scotistæ, & aliqui Thomist. præsertim antiquiores, ut sapientiores, quia *in antiquis est sapientia*. Probatur primò: Si relationes illæ includerent dictam perfectionem, vel illa esset finita, vel infinita: at neutrum dici potest: ergo &c. Min. quoad 1. partem patet; quia nihil est in Deo finitum, nec quidquam habens terminum perfectionis. Nec esset infinita; tum, quia nequeunt esse plura realiter distincta, & formaliter infinita; sed

sed plures sunt relationes originis realiter distinctæ : ergo &c. Tum etiam, quia quælibet perfectio infinita identificat secum quamlibet aliam perfectionem infinitam (immò, & non infinitam in nostra sententia) atqui una relatio originis non secum identificat aliam, quia ab ea realiter absolute distinguitur : ergo &c.

4 Prob. 2. Si relationes divinæ essent formaliter perfectæ, Pater, & Filius essent perfectiores Spiritu-Sanct. quippè ultra suam relationem propriam personalem, habent spirationem activam, qua caret Spiritus-Sanct. atqui hoc nequit dici ; & est contra August. expressè Serm. 38. *de Temp.* dicentem : *In Deo non esse quid majus tres Personas simul, quàm quamlibet seorsim ; quia in omnibus est eadem essentia.* Et 7. *de Trinit.* cap. 7. *In summa Trinitate tantum est una, quantum tres simul sunt, nec plus aliquid sunt duæ, quàm una:* ergo &c.

5 Prob. 3. Si relatio originis esset perfectio, esset perfectio simpliciter simplex, cum nulla alia sit in Deo ; sed relatio originis non est perfectio simpliciter simplex : ergo &c. Prob. min. Omnis perfectio simpliciter simplex est communicabilis cuilibet supposito di-

vino ; quia juxta Div. Anselmum : In quolibet supposito melior est ipsa, quàm non ipsa : atqui nec Paternitas, v. g. est communicabilis Filio ; nec ipsa est melior in Filio, quàm non ipsa, seu quàm filiatio : ergo &c.

6 Prob. denique : (omiſſis alijs probationibus apud Doct. videndis) Quælibet perfectio div. potest prædicari in abstracto de quacumque alia, ratione suæ infinitatis, quàm secum fert in abstractione (immò, & de notionalibus) & écontra; atqui relationes originis non sic possunt prædicari de se ipsis : ergo &c. Prob. min. Quia ista prædicatio nulla est : *Paternitas est Filiatio* ; aliàs verum esset dicere, quod Filius est Pater, contra illud Symboli Athanasij : *Alia est persona Patris, alia Filij, alia &c.* Et esto, quod spiratio activa identificetur cum generatione in Patre, & passiva in Filio ; tamen istæ propositiones sunt falsæ : *Generatio activa, est spiratio activa ; Generatio passiva est spiratio activa.* Atqui hoc non est, nisi, quia abstrahendo relationes originis à Deitate, & à quocumque alio essentiali, non secum ferunt infinitatem, quàm non habent ratione sui : ergo &c.

7 Contra hanc conclusionem :

nem : arguit ipse Subtil. Doct. sic : Quod non est comprehensibile , nisi ab intellectu infinito , est formaliter infinitum ; sed generatio activa , & passiva non est comprehensibilis , nisi ab intellectu infinito : ergo , &c. Minor patet , per illud Isai. 53. *Generationem ejus quis enarrabit ?* Ac si diceret , inquit Hieron. *Impossibile est , ut ab intellectu finito comprehendatur.* D. Ambr. ait : *Mibi impossibile est generationis scire secretum. Mens deficit , vox silet , non mea tantum , sed Angelorum : & supra Cherubin , & Seraphin , & supra omnem sensum est.* Resp. ipse Scot. Generationem esse incomprehensibilem à creatura , non incomprehensibilitate propria , sed ratione essentia , quæ per ipsam communicatur.

8 Secundò resp. posse dici : quod comprehensibile intellectui finito , est necessariò finitum ; & quod non est finitum , quamvis non sit infinitum ; est incomprehensibile illi : & sic conceditur , quod generatio , ut generatio , est incomprehensibilis intellectui creato ; & ita secundum propriam entitatem , & comprehensibilitatem non est finita ; sed ex hoc non sequitur , quod sit infinita. Undè secundum hoc major argumenti est neganda , accipiendo incom-

prehensibile negativè , pro non possibili comprehendendi ; quia ad hoc , quod esset vera , oporteret illud intelligere , quasi contrariè , scilicet , pro habente quantitatem virtuales extendentem se ultra omne comprehensibile , vel omne comprehensibile excedentem , quod non est in proposito.

9 Argu. 2. Omnis actio adequata principio , & termino infinito , est formaliter infinita : sed generatio in divinis est actio adequata principio formali infinito , & termino infinito ; quia principium est essentia , vel memoria infinita , & primus terminus est Filius , qui est infinitus ; terminus etiam formalis est essentia , quæ est infinita ; & patet , quod ista actio , seu generatio est utrique adequata ; quia non potest esse nisi unica hujus principij ad hunc terminum. Resp. Doct. maj. esse veram , sumpta adæquatione secundum perfectionem , seu secundum æqualitatem in eadem quantitate virtutis : sed sic min. est falsa , & solum est vera , secundum proportionem ; nec adhuc est vera de adæquatione isto modo secundum intensionem ; sed secundum extensionem ; quia , scilicet , unum principium generandi , non potest extendi ad aliam generationem , quam ad istam : nec est ergo hic adæqua-

rio quantitativa, & ita nullo modo includit infinitatem.

10. Potest etiam argui ex ipso Subt. Doct. in 3. ubi ait: Quod natura creata non potest assumi à duabus personis divinis, quia est finita: ergo spiratio activa, quæ est in Patre, & Filio, erit infinita. Potest responderi primo, sicut ad primum argumentum, quod non sequitur esse infinitam; sed solum non esse finitam. Secundo, quod antecedens solum est verum de assumptione immediata, non verò mediante subsistentia absoluta, & hoc modo est spiratio activa in Patre, & Filio; scilicet, media voluntate divina infinita, quæ non refundit infinitatem in spiratione activa.

11. Arg. Thomist. aliquibus Testimonijs CO. & SS. PP. quibus ostendunt, Patrem, & Filium distinguere perfectionibus personalibus; ergo, &c. Resp. Primo; PP. loqui de perfectione transcendentali; & ita firmiter nostram primam conclus. non verò de perfectione quantitativa. Resp. Secundo: Nihil aliud velle, nisi quod relationes dicant perfectionem realiter, & identice, propter identificationem realem cum Essentia Divina.

12. Arg. 2. Si personalitates non sunt perfectæ; ergo non

sunt amabiles, nec adorabiles, quod est contra Ecclesiam, quæ canit in præfatione Missæ Trididis: *Ut in personis proprietas, in essentia unitas, & in maiestatem adoratur aequalitas.* Ex Symbolo Athan. *Ut unum Deum in Trinitate; & Trinitatem in unitate veneremur.* Divl. Epiphani. *Honoratur Pater secundum quod Pater est; honoratur Filius, prout Filius est; honoratur Spiritus sanctus, ut Spiritus sanctus est.* g & c. Resp. Esse amabiles, primo, quia habent bonitatem transcendentalem. Secundo, sunt amabiles, & adorabiles, propter identitatem, quam habent cum Essentia Divina, quæ est objectum motivum adorationis; & personalitates terminativum. Et certe quomodo secundum Thomist. poterit adorari aequalitas formaliter, cum, ut talis, sit relationis? Et unitas, quæ juxta ipsos, est negatio divisionis?

13. Arg. ultimo: In Deo melius est, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse, quam non esse: Ergo relationes dicunt perfectionem. Patet, nam si Deo deficeret Paternitas: vi gr. non esset integer Deus; sed quod pertinet ad integritatem Dei, est perfectio: ergo relationes dicunt perfectionem. Resp. breviter; Verum esse antecedens, quatenus ex eo colligitur in Deo

infinita virtus fecunditatis; non verò quatenus personalitates divinæ includunt perfectionem: unde si deficerent personæ, non esset integer Deus; quia non haberet fecunditatem infinitam; non verò, quia relationes sunt perfectiones. Uno Verbo: habere illas, est perfectio: sed ipsæ non sunt perfectæ. Et hæc de questione.

QUÆST. II.

Utr. *INTER PERSONAS*
Divinas dentur Relationes
identitatis, similitudinis,
& æqualitatis?

SUPponendum est, in omni Schola, Personas Divinas esse easdem in essentia, & similes in attributis, & æquales in quantitate virtutis, seu in infinitate: & consequenter dicere relationes identitatis, similitudinis, & æqualitatis; nam juxta Philosophum, idem, simile, & æquale, fundantur super unum: hoc est, relatio identitatis super unitatem in essentia :: relatio similitudinis super unitatem in æqualitate, (cujus modi se habent attributa in divinis) relatio verò æqualitatis super unitatem in quantitate materiali, & prædicamentali in creatis; virtutis verò, seu perfectionis infinitæ in di-

vinis. Difficultas igitur est; Utrum istæ relationes in divinis sint reales? Pro cujus resolutione, sit ergo

2. Conclusio: Dictæ relationes sunt reales. Ita Doct. in 1. dist. 31. quæst. unic. & quæst. 6. quodlib. quem sequuntur omnes Scotistæ, excepto Quiroga in sua argum. Theolog. sed absque solido fundamento. Est etiam contra Thomist. & alios. Prob. tamen primo; Relatio realis est, quæ competit extremis, secluso opere intellectus: sed istæ relationes competunt personis divinis sic: erg. &c. Prob. min. quia juxta Philosoph. 5. Metaph. cap. 15. Eadem sunt, quorum substantia est una; similia, quorum qualitas una: æqualia, quorum quantitas una: Atqui à parte rei, & secluso opere intellectus, in Patre, & Filio est una substantia, nempe, natura divina; una pariter qualitas, seu admodum qualitatis, scilicet, qualibet perfectio attributalis; una denique quantitas, modo jam dicto: ergo pariter in eis sunt à parte rei, & secluso opere intellectus, relationes identitatis, similitudinis, & æqualitatis.

3. Prob. secundo; ex Scot. Tria tantum requiruntur ad relationem realem. Primo; quod fundamentum sit reale, & ter-

minus realis. 2. quod extremorum sit distinctio realis. 3. quod ex natura extremorum, ratione fundamenti, & termini, sequatur ipsa talis relatio, absque opere alterius potentiae, comparantis unum extremorum alteri: atqui prædictæ relationes omnia ista habent: ergo &c. Prob. min. nam primo Essentia, & perfectiones divinæ, quæ sunt fundamenta identitatis, æqualitatis, & similitudinis, re vera sunt reales. Secundo, personæ ipsæ, inter quas intercedunt relationes, seu quæ sunt extrema, quæ illi referuntur, sunt realiter distinctæ. Tercio, absque opere intellectus, aut alterius potentiae, divinæ personæ sunt eadem, æquales, & similes; nam ex PP. Script. Sacra, & Concil. *Totæ tres personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales. Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus-sanctus. Non rapinam arbitratus est, esse, se æqualem Deo.* Quæ testimonia militant contra hæreticos negantes in personis divinis, identitatem, similitudinem, & æqualitatem.

4 Arg. 1. Si darentur tales relationes reales, vel fundarentur in essentia, vel in relationibus originis; atqui non in essentia; quia una est; & ejusdem ad se ipsum non est relatio realis: non in relationibus ori-

ginis; tùm, quia una relatio non fundatur in alia; tùm etiam, quia per dictas relationes non sunt personæ eadem, similes, nec æquales: ergo. &c. Respond. fundari in unitate essentiae, modo dicto; præexiguntur tamen relationes originis, ut præsupponantur constitutæ personæ, quæ referuntur; & cum ista sint realiter distinctæ, non refertur idem ad se ipsum.

5 Arg. 2. Si istæ sunt relationes reales: igitur æquè realiter sunt distinctæ, sicut relationes originis; & per consequens ita possunt constituere personas divinas, sicut & illæ originis; & si possunt: igitur constituunt; quia non est ibi potentia sine actu. Præterea, cum quodlibet attributum habeat suam magnitudinem propriam, supra quam fundetur æqualitas: igitur tot erunt æqualitates personarum, quot sunt attributa. Ad 1. resp. Subt. Doct. quod videtur difficile illis, qui ponunt personas esse relativas. Tamen tenendo communem viam, oportet dicere, quod prius pullulant in essentia relationes originis, quàm communes; & istæ primo pullulantes, distinguunt, & constituunt personas; non autem illæ communes; quia sunt quasi adventitiæ personis; sicut ponitur, quod spiratio activa nullam personam consti-

ruit; quia intelligitur quasi advenire Patri, & Filio jam constitutis in esse personali. (si hoc bene intelligatur, & observetur, efficaciter Quiroga corrumpit.) Prima enim ibi pullulantia, quæ possunt personaliter distinguere, distinguunt personaliter, & personaliter constituunt.

6 Ad 2. potest concedi, inquit Doct. quod, quot sunt perfectiones in Deo simpliciter, tot sunt etiam magnitudines, & tot æqualitates; sicut tamen illæ omnes sunt simpliciter una res, ita & æqualitates, secundum eas sunt simpliciter una res. Hucusque Doct. Instabis: Ergo admitti debet, esse plusquam tres relationes realiter distinctas, in divinis; nam æqualitas, quæ est in Patre, distinguetur realiter ab æqualitate, quæ est in Filio; idem est de identitate, & similitudine. Resp. quod licet æqualitas Patris distinguatur realiter ab æqualitate Filij; (idem est de alijs, quia se obviat inter illas oppositio correlativa, nec possunt esse in eodem supposito) quia tamen æqualitas, similitudo, & identitas, quæ sunt in Patre, identificantur Paternitati; & similiter suæ correlativæ Filiationi. Idem est de Spiritu-sancto, quæ sunt quasi proprietates adventitiæ illis; ideo tres tantum sunt entitates relativæ realiter dis-

inctæ, licet omnes sint reales.

QUÆST. III.

Utr. *QUALIBET PERSONA*

Divina sit in alia

1 **I**stius quæstionis, inquit Subtil. Doct. in 1. dist. 19. quæst. 2. veritas est plana, & certa ex Authoritate Salvatoris in Joanne, & alibi in multis locis, & etiam SS. exponentium. Sed, ut adequatè possit intelligi. Sit

2 Conclusio: Qualibet persona divina est in alia, per circumincessionem, seu per circumincessionem, idest per mutuam, & intimam inexistentiā unius in alia. Hæc conclusio est communis; & veritas ejus patet, ut dixit Subt. Doct. ex Joann. 1. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris.* Et 14. *Ego in Patre, & Pater in me est.* Et 17. *Tu Pater in me, & ego in te.* Qui quidem textus intelliguntur de circuminceptione Patris, & Filij; & eadem est ratio de Spiritu-sancto: ergo, &c. Deinde alma mater Ecclesia ex Div. Ambros. in Hymno Feria 2. ad Laudes, ita canit: *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater.* D. Fulgent. lib. 1. de Fide ad Petrum cap. 1. ait: *Ipse verò Deus in Personis Trinitas est, & in natura unus est:*

per

per hanc naturalem unitatem totus Pater in Filio, & Spiritu sancto, totus quoque Spiritus sanctus in Patre, & Filio, nullus horum extra quemlibet ipsorum est: ergo, &c.

3 Prob. ratione ex Subt. Doct. cit. Nam circuminfectio, vel circuminfectio est mutua inexistencia subsistentis in subsistente præsentialiter intimè, & adæquate, independentium, & eandem naturam habentium: atqui Personæ Divinæ ita intimè, & adæquate, idest, secundum se totas, & secundum omnem sui rationem inexistunt, tanquam subsistens in subsistente: ergo, &c.

4 Ex hoc colligunt SS. PP. & Scholastici, Essentiam Divinam, seu unitatem illius in tribus, esse rationem, seu fundamentum prædictæ circuminfectionis; addit tamen Subt. Doct. quod non est sola essentia, nec relatio sola; sed ambo sunt totalis ratio dictæ inexistentiæ. Ad intelligendum quomodo hoc sit potest accipi exemplum in creaturis de similitudine. Nihil enim est sibi simile, sed alteri; similitudo tamen fundatur super unitatem in qualitate: nec igitur sola diversitas relativorum, nec sola unitas fundamenti sufficit ad similitudinem, sed ambo requiruntur per se, sicut una causa totalis. Ita hic, nec distinc-

tio personæ innexistentis; & in qua est alia, nec unitas essentia, per quam sunt in se invicem, est tota ratio innexistentiæ, sed ambo simul. Sicut tamen in similitudine est principalior ratio unitas fundamenti, quam distinctio ibi extremorum; & similiter immediatior; ita hic potest poni immediatior, & principalior ratio innexistentiæ illius unitas essentia, quam distinctio personarum.

5 Confirm. Quia innexistentia, seu circuminfectio unius personæ in alia, dicit relationem realem, non secus, ac dicunt illam similitudo, equalitas, & identitas, & distinguitur ab illis formaliter, & à relationibus originis, cum quibus respectivè identificantur absolute: ergo sicut relationes identitatis, similitudinis, & æqualitatis, præter unitatem fundamenti requirunt necessariò distinctionem personarum, quæ sunt extrema, quæ referuntur; quia essentia non generat, nec generatur, non distinguitur, nec refertur; ita pari ratione idem requirit relatio circuminfectionis, seu innexistentiæ unius personæ in alia.

6 Arg. contra: Si quilibet esset in quolibet, esset maxima confusio: ergo si Personæ Divinæ essent in se invicem, confusæ essent, contra illud Athen-

Ne-

Neque confundentes personas,
 &c. Et confirm. ratio; quia indivisibile non distinguitur ab indivisibili, nisi sit extra illud; quia duo indivisibilia simul posita, non faciunt majus.

7 Item in eodem, in quo est Filius, est filiatio: in Patre est Filius per positam circumfessionem: ergo in Patre est filiatio. Ulterius: illud, in quo est filiatio, est Filius: ergo Pater esset Filius. Præterea; si Pater est in Filio, & Filius in Patre: ergo Pater est in se. Consequentia prob. per Philosoph.

4. phisicor: Si aer in igne, & ignis in Cœlo est: ergo aer est in Cœlo: igitur à simili hic. Et confirm. per istas maximas, quidquid sequitur ad prædicatum, sequitur ad subjectum: quidquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens: & quidquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens; & quod est prius priore, est prius posteriore; & quidquid est causa causæ, est causa causati.

8 Item: si Pater est in Filio: ergo Deus est in Deo. Igitur Deus distinguitur à Deo. Item, quod exit ab alio, non est in eo; sed Filius exit à Patre, ut dicitur Joann. 16 *Exivi à Patre*. Denique, illud, in quo est aliquid, videtur quasi ambire illud, & penetrare, & continere: idem autem respectu ejus-

dem continere, & contineri; ambire, & ambiri, non est intelligibile: ergo, &c. Omnia ista habentur in littera Subt. Doct.

9 Resd. ipse ad 1. quod esset confusio, si quodlibet esset in alio, sicut pars ejus; & ideo non sequitur confusio. Cum confirmatur per illud de indivisibilibus: respondeo, quod aut illud est falsum, quod indivisibilia quantitatis non sunt distincta, nisi differerant situ, de quo alias: Aut si est verum, nil est ad propositum; quia ratio illa, quæ esset ibi, non esset in personis, quibus non convenit situs. Ad 2. resp. quod Filiatio est in Patre, non tanquam forma illum informans, aut constituens; sed per intimam inexistentialiam; ex quo minimè sequitur, quod in argumento inferitur.

10 Ad aliud resp. Neg. consequentiam; & argumentatio Philosophi, non quadrat hic; aer enim, qui inferitur esse in Cœlo, distinguitur à Cœlo; Pater autem, non distinguitur à seipso; idcirco non potest par ratione inferri, ipsum esse in seipso; sicut non valet inferri sic: *Petrus est similis Paulô, & hic Petro: ergo Petrus est similis sibi*; quia ut valeret, deberet prima propositio, ita distribui, & ordinari: *Petrus est similis omni illi, cui est similis Paulus*:

lus : hæc autem non est vera, nisi de omni alio ab ipso Petro: quo respondetur ad omnes maximas, quæ tenent inter illa, quæ habent ordinem essentialem, & distinctionem inter se.

II Ad aliud conc. quòd Deus est in Deo; & hoc concedit Hilar. 7. de Trinit. Sed cum infertur: ergo Deus distinguitur à Deo; negat. consequentia, propter fallatiam consequentis; hæc enim præpositio *in*, non notat virtutem confundendi suum casuale, nec hoc habet; & idè potest casuale ejus stare pro supposito aliquo indeterminate determinato. *Distingui* autem; distribuit terminum hujus relationis confuse, & distributivè, propter negationem inclusam; & idè casuale hujus præpositionis non infert terminum hujus relationis; sicut non sequitur: *Deus generat Deum*: erg. *Deus distinguitur à Deo*, propter similem rationem. Ad aliud dico, quod exitus Filij à Patre est processio producti à producente; nunc autem talis exitus nil prohibet, quin exiens maneat in eo, à quo exit. Ad ultimum dico, quod iste modus essendi *in*, non dicit continentiam, sicut corpus continetur à loco; sed præsentiam subsistentis in subsistente; & ità est unius rationis in utroque; quia sicut

hoc subsistens est præsens illi, sic illud isti. Hucusque Doct. in cujus confirmationem audiat Hilar. 3. de Trinit. cum dicitur Serm. Dñi. *Ego in Patre, & Pater in me est*: natura intelligentiæ humanæ, rationem hujus intelligentiæ non capit, nec exemplum aliquod in rebus divinis comparatio humana præstabit.

QUÆST. IV.

QUID, ET QUOT SINT
notiones Personarum Divinarum?

I SUPponendum est, contra Præpositiv. & Ariminensem; dari in Divinis Personis Notiones aliquas. Hoc patet ex Aug. 5. de Trinit. cap. 6. *Alia notio, qua intelligitur genitor; alia, qua inginitus*. Idem habent alij PP. Pater etiam ex dictis contra Præpositivum, & Ariminensem, nempe Personas Divinas non se ipsis constitui, & distingui, absque proprietatibus. Et denique, quia ponendo notiones, facilius, & rectius argumentis hæreticorum satisfacimus, quærentium, quomodò sint tres, & unum.

2 Conclusio 1. Notio divina est ratio positiva, vel negativa innotescendi nram personam,

nam, ut ab alia, vel ab alijs distincta, pertinens ad originem. Unde quatuor habet conditiones. Prima est, ut sit proprietas alienjus, vel aliquarum personarum, & non communis tribus; propter quod, neque essentia, nec aliquid essentiale est notio, ut hic sumitur, quavis quodlibet predicatum divini. notificet Deum, ut distinctum à creaturis. Secunda est, ut sint ultimi, & quasi specifici conceptus; defectus cujus nomen persona, producere, & produci, non sunt notiones; quia cum sint communes, seu transcendentales conceptus, non possunt notificare personas secundum proprias, & ultimas rationes. Tertia est, ut notio significetur in abstracto; quare hæc nomina, Pater, Filius, & Spiritus-sanctus, non sunt notiones; quia notiones non sunt ipsæ personæ, sed formæ, quibus personæ notificantur. Quarta, ut notio significetur, ut forma in facto esse; defectu cujus generare, & generari, notiones non sunt; quia significantur, ut in fieri. Alij addunt quintam, scilicet, quod dicat perfectionem, & dignitatem; quæ secundum Subtilem doctrinam non est admittenda; cum nihil notionale dicat perfectionem; immò, nec dignitatem. Iudicat innascibilitas pro forma, li, ut potè negatio.

3 Conclusio 2. Quinque tantum sunt notiones personarum divinarum, nec plures, nec pauciores; videlicet innascibilitas, quæ nobis notificat Patrem, sub ratione principij, sine principio: Paternitas, Filiatio, spiratio activa, & passiva. Hæc conclusio est communis, cujus ratio petitur; tum ex SS. PP. qui quinque, & non pluribus notis personas nobis designarunt. Tum etiam, ex ipsa descriptione notionis, quæ strictè sumpta, solis enumeratis convenit, ut scrutanti patebit, si atente consideretur.

4 Arguitur contra; quæ ratione innascibilitas statuitur notio propria Patris, eadem inspirabilitas tribuenda erit Filio; necnon, & ingenerativitas, seu negatio virtutis generativæ alterius Filij. Similiter Spiritui-sancto tribuenda erit ingenerabilitas, necnon, & inspirativitas, seu negatio virtutis spirandi, & generandi, tam activè, quam passivè: ergo, vel innascibilitas non erit notio, vel erunt plures quàm quinque. Valde laborant, tam Thomistæ, quàm Scotistæ in solutione hujus argumenti; sed nunquam redditur ratio efficax, cur prædicta non sint etiam notiones. Quapropter, quoadusque ab Ecclesia aliud determinetur, iudico non esse inconveniens, plus

plius notiones admittere, quàm quinque.

5 Audiatur Subt. Doct. in 1. dist. 28. quæst. 2. in solutione hujus quæst. 5. *Ad argumenta*, vers. *Contra*: Et si videatur absurdum ponere sex notiones, quia communiter non ponuntur tot: posset dici, quòd locus ab auctoritate non tenet negativè. Tempore autem Ambrosij non videntur fuisse usitatæ tres notiones in Patre, quia noluit uti nomine *ingenitum*. Tempore etiam Anselm. non videntur fuisse usitatæ duæ notiones positivæ in Patre, quia non utitur ipse *vi spirativa*, sed pro illa accipit dignitatem communem Patri, & Filio: Et si tunc à principio fuerunt tantùm notæ tres proprietates notionales, scilicet Paternitas, Filiatio, spiratio, & hoc ex verbo Salvatoris in Evangelio, & Joann. in Canonica sua, cap. 1. Tamen postea per investigationem, innotuerunt aliæ notiones, & proprietates, quæ prius erant in se, licet non prius notæ; & ita sicut posteriores concesserunt plures notiones, quàm priores; non tamen priores eas negaverunt, licet non eas dixerint; ita non videtur inconueniens de posterioribus ad illos Doctores ponere tales notiones. Hucusque Doctor.

6. Concludendo igitur, *di-*
Tom. I.

co: Quod si modo insurgeret hæresis dicens, Spiritum sanctum esse genitum, vel posse generare, vel spirare; vel Filium esse spiratum, vel posse generare alium Filium, absdubio determinaret Ecclesia, quod in illis erant supra dictæ negationes; unde attendendo ad rationes, nulla est, quæ cogat nos ponere solum quinque; & qui plures ponat, nullum facit absurdum. Tamen, quia usque modo SS. & Theologi, solum enumerarunt quinque, idè Subt. Doct. & nos contenti sumus quinque solum enumerare de facto. Et hæc de Quæstione.

QUÆST. ULTIM.

Utr. *UNA PERSONA*
Divina mittatur ab alia; &
quomodò sit loquendum
de hoc Mystério?

1 **P**RO intelligentia primæ partis tituli, suppono, quod missio potest fieri multipliciter; primò, per imperium, sic Dominus mittit servum. Secundò, per consilium, ut quando consiliarij mittunt Regem ad bellum. Tertiò, obsecrando, ut quando aliquis mittit alium per preces. Quartò, sit per motum localem, sic sagitta mittitur, vel Legatus, ad aliquem locum. Quintò, sumitur pro

Aaaa pon ma il

manifestatione personæ missæ in aliquo effectu externo, seu temporali visibili, aut invisibili; in hoc igitur ultimo sensu procedit nostra difficultas, in quo sic definitur Missio: *Est manifestatio personæ productæ in aliquo effectu externo, de novo producto visibili, aut invisibili.* Unde colligitur, & dari Missionem activam, quæ convenit personæ mittenti; & passiva, quæ convenit personæ missæ. Etiam colligitur, quod missio respicit mittentem, missum, & terminum ad quem mittitur. Hoc supposito sit:

2. **Conclusio:** De fide est, quod aliquæ personæ divinæ fuerunt missæ. Prob. *Missit Deus Filium suum in mundum.* Joan. 3. & 16. *Exiit à Patre, & venit in mundum.* Unde Aug. tract. 102. in Joan. *Exit à Patre, quia de Patre est, & in mundum venit, quia mundo suum corpus ostendit.* Igitur Filius fuit missus. Deinde ipse Filius loquens de Spiritu-sancto ait 16. Joan. *Si autem abiero mittam eum ad vos.* Et 14. *Paraclytus autem Spiritus-sanctus, quem mittet Pater in nomine meo.* Igitur constat, quod Filius est missus à Patre; & quod Spiritus-sanctus est missus ab utroque, scilicet Patre, & Filio. An, autem, Pater possit mitti, & an, Spiritus-sanctus

possit mittere? Est altercatio non levis.

3. Pro cuius resolutione inquit Scotus, quod est sententia Mag. sentent. & Aug. „ Quod „ mitti non convenit tribus „ personis, sed tantum duabus „ procedentibus; quia juxta „ August. nulla persona mitti- „ tur, nisi quæ babeat aliam „ de qua sit. Unde mitti, dicit „ respectum ad creaturam, con- „ notando tamen respectum „ productionis æternæ. Mittere „ verò, inquit Magist. quod „ est commune tribus; quod „ probatur per auctoritatem „ Aug. 2. de Trinit. cap. 6. „ ubi loquens de Filio ait: „ Proinde mitti à Patre, sine „ Spiritu-sancto non potuit. Et „ probat, quia Pater intelligi- „ tur misisse eum, secundum „ quod fecit eum ex scæmina, „ quod non fecit Pater sine Spi- „ ritu-sancto; erg. Spiritus- „ sanctus misit Filium; & „ constat, quod ipsemet Fi- „ lius seipsum misit, sicut ha- „ betur ab Augustino eodem „ cap. Ergo mittere convenit „ cuicumque personæ. Et probat „ Magist. quia alias aliquid ef- „ ficeret una persona Triadis „ ad extra, quod non alia; cum „ mittere sit effectum aliquem „ creare. Hucusque Subr. Doc- „ tor.

4. **Confirm.** ex Concil. Tol-
ler:

let: Filius missus non solum à Patre, sed à Spiritu-sancto credendus est, in eo, quod per Prophetam dicitur: *Et nunc Deus misit me, & Spiritus ejus.* Unde Ambros. lib. 2. de Spiritu-sancto: *Quis est, qui dicit; me misit Dominus, & Spiritus ejus, nisi, qui venit à Patre, ut salvos facere peccatores, idest Christus:* Ergo & Pater Filium misit, & Spiritus-sanctus. Quod verò, seipsum mittat, non est inconveniens; quia missio in recto solum dicit manifestationem temporalem; unde mittere seipsum, est manifestare seipsum, quod non est inconveniens.

5 Aliter sentiunt communiter Scotistæ dicentes; quod Pater mittit Filium; & Pater, & Filius mittunt Spiritum-sanctum; attamen, nec Pater mittitur, nec Spiritus-sanctus mittitur; quia inquiunt, quod persona mittens producit missam; & cum solus Pater producat Filium; & Pater, & Filius Spiritum-sanctum producant; Spiritus-sanctus verò nullam personam producat, nec Pater ab aliqua producat; Hinc est, quod nec Pater mittitur, nec Spiritus-sanctus mittitur. Et insuper, cum Filius non seipsum producat, neque etiam seipsum mittit. Hæc via probabilis est: Unde eligite meliorem.

6 Subt. Doct. in 1. dist. 14. inquit: Licet autem hæc via videatur probabilis; tamen, quia auctoritates Aug. videntur sonare, quod Spiritus-sanctus mittit Filium, & Filius mittit se; & non tantum sonat de Christo homine misso; (ita respond. Scotistæ ex ipso Doct.) sed de Verbo eo misso, quia incarnando, & non jam incarnato, sicut ipse dicit, intelligitur missio ipsa incarnatio: Ideo potest teneri opinio Magistri, hoc modo secundum August. 4. de Trinit. sic: *Mitti est de Filio cognosci, quod à Patre sit.* Ita Spiritum-sanctum mitti, est cognosci, quod ab illo procedit: *Mitti* ergo est manifestari personam procedere, nec convenit omnibus personis, quia non omnes procedunt; & *mittere*, est manifestare, personam procedere; hoc *manifestare*, est merè commune; quia tota Trinitas manifestat personam procedentem procedere; sed manifestari personam procedere, connotat personam procedentem.

7 Et si ista sunt significata istorum vocabulorum, quia significata accipienda sunt ex usu authorum; sequitur, quod *mittere* est merè essentiale, nec connotat respectum realem æternum in mittente; sed *mitti* connotat respectum in per-

sona missa, quatenus manifestatur ejus processio aeterna. Et posset quidem aliud verbum imponi, quod significaret manifestare personam procedere, & ejus passivum, quod significaret manifestari personam procedere, & illud activum esset commune tribus, passivum tantum competere duabus personis, quae producuntur. Hucusque Doct.

8 Unde praecupando difficultatem, concludit: Quod mitti dicit respectum rationis ad mittentem formaliter, sed connotat respectum aeternum, non quidem ad mittentem, qua mittens, sed ad aliquem indistincte; :: hoc est ad producem, non in quantum mittens, quia etiam aliqua persona mittens potest esse non producem, licet producem semper sit mittens. Hucusque Doctor; unde haec via magis mihi placet.

9 Contra utramque arguitur sic: Quidquid est essenziale in divinis, convenit tribus: missio tam activa, quam passiva, est quid essenziale; quia dicit respectum ad creaturas: ergo &c. Et consequenter convenit Patri. Item Salvator ait de Patre, & de seipso: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Ergo Pater etiam venit temporaliter. Item quilibet persona dat, & datur:

ergo pari ratione mittit, & mittitur. Resp. ad 1. quod non omne dictum de Deo ex tempore est commune tribus, quando importat non tantum respectum ad creaturam, sed cum hoc connotat respectum intrinsecum, sicut est de *mitti*. Ad 2. concedo, quod venit invisibiliter, & inhabitat; sed tamen non dicitur mitti, quia non habet de quo sit, seu procedat, quod notatur per mitti. Ad 3. neg. consequenter, quia dare, & dari non includit talem respectum intrinsecum, qualem includit *mitti*.

10 Pro 2. parte tituli: Inquit D. August. 10. de Civitat. cap. 23. *Liberis verbis loquantur Philosophi; nec in rebus ad intelligendum difficilimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt: Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quae his significatur impiam gignat opinionem*. Unde circa omnia Mysteria nostrae fidei, & praesertim circa hoc arcanissimum semper est utendum verbis, & propositionibus à PP. Concilijs, & Ecclesia usitatis; tamen, (ut bene advertit noster Poncius) non est periculum aliquod timendum, quando addatur explicatio alicui verbo, minus in PP. usitato, quae clarius veri-

ritatem ostendat doctrinæ lo-
quentis.

II. Conclusio: Tantum va-
let in divinis prædicatio iden-
tifica, quando, vel non est dis-
tinctio formalis inter extrema,
vel si est, unum saltem extre-
mum est formaliter infinitum,
ratione cujus infinitudinis pos-
tulat identificari sibi omne com-
possibile, adeoque & alterum
extremum. Hinc resolvitur,
primo; non rectè dici: Pater-
nitas, aut Filiatio est spiratio
activa; quia inter illa est dis-
tinctio formalis, nec aliquod
est formaliter infinitum. Ex quo
sequitur à fortiori, non vale-
re hanc propositionem: *Pater-
nitas est Filiatio*; cum sit in-
ter illas distinctio realis, & nul-
la sit formaliter infinita.

12. Resolvitur 2. valere
has propositiones in sensu rea-
li: *Deitas est aternitas; Sapien-
tia est Paternitas; Justitia est
Filiatio; Bonitas est Spiratio
passiva, & activa*; Item *Pater
est Deus; Deus est Pater:
Essentia divina est Pater, Fi-
lius, & Spiritus sanctus*. Et
sic de multis alijs, inter quo-
rum extrema licet sit distinctio
formalis, unum tamen est for-
maliter infinitum. Dixi, & sic
de multis alijs; quia non va-
let universaliter omnis propo-
sicio, ubi unum extremum est
formaliter infinitum. Sic licet

valeat, essentia divina vult, in-
tellegit; non tamen valet: in-
tellectus vult; voluntas intelli-
git; quia denotatur, intellec-
tum esse principium immedia-
tum volitionis; & voluntatem
intellectionis, quod non est ve-
rum: quando autem dicitur
Essentia vult, intellegit; tan-
tum insinuat, quod sit prin-
cipium remotum, quod est ve-
rum.

13. Item non valet: Essen-
tia divina generat, aut spirat;
sicut nec generatur, aut spirat;
quia primum denotat,
quod sit principium quod genera-
tionis, aut spirationis, quod
est falsum: propter quam ra-
tionem, nec rectè dicitur; Pa-
ternitas generat; Filiatio spi-
rat. Secundum verò denotat,
quod Deitas producat, quod
est falsum. Contra hanc doctri-
nam, Abbas Joachim compo-
suit libellum, quem obrulit Con-
cil. Florentino, in quo dice-
bat, quod essentia in Patre
generat; in Filio generatur;
in Patre, & Filio spirat; in
Spiritu-sancto spiratur; Con-
tra quem fuit decissa contro-
versia (his verbis), à Concilio
Lateranensi.

14. Nos autem sacro ap-
probante Concil. credimus, &
confitemur cum Petro, scilicet,
quod una summa res est essen-
tia, vel natura divina, quæ
nec

nec generat, nec generatur. Hæc propositio: *Deus generat*; est vera, quia sumitur pro Patre; & hæc *Deus generatur*, quia sumitur pro Filio; & licet Pater, & generans sint idem formaliter, & valeat: *Deitas est Pater*, non valet; *Deitas est generans*; quia ex modo significandi differunt; nam Pater significat per modum per se stantis, cum sit substantivum; generans verò, quia participium, & adjectivum, significat formam per modum adjacentis, &

nequit generatio Deitatis adjacere. Alia quàm plurima, circa modum loquendi in hoc Mystério, possunt videri apud Recentiores. Et hæc sufficiant pro Sanctissimæ Trinitatis Tractatu, in quo si aliquid dictis, vel factis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversum, seu dissonum irrepserit, illud ex animo revoco, ejusque correctioni, tanquam humilis filius, me, & omnia mea, tam scripta, quàm facta subijcio.

* * *

TRACTATUS V.

DE BEATITUDINE.

I. **S**anctorum prædestinationis finis præfinitus est beatitudo æterna, seu æterna felicitas. Sed ut inquit D. Gregor. hom. 37. in Evangelia: *Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illius supernæ civitatis quanta sint gaudia: Angelorum choris inter se, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere letari? Sed ad hæc audita inardescit animus, jamque illic cupit assistere, ubi se sperat*

sine fine gaudere. Nec oculus vidit (inquit D. Paul. 1. Corinth. 2.) *nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Dominus diligentibus se. Desiderari potest*, (inquit Div. Aug.) *concupisci potest, suspirari potest; verbis explicari non potest*. Ad hunc igitur finem Deus Pater hominem condidit; Filius redemit; Spiritus sanctus sanctificavit: adedque omnia, & singula Sanctissimæ Trinitatis opera ad extra in hunc unum scopum tendunt, ut homines, nempe, vitam habeant, & abundantius habeant. Et de hoc felicitatum abyssu,

ul-

ultima quietis dulcissimo centro, statuque omnium bonorum aggregatione perfectissimo, hunc brevem tractatum institimus.

2. Communiter AA. qui de beatitudine agunt, permultas hic præmittunt quæstiones, tam de bono in communi, quam de fine ut sic; quid nempe, & quotuplex sit finis? An finis sit vera, & propria causa realis? An finis moveat secundum esse reale, vel secundum esse apprehensum? Quæ sit causa finalis; & qui ejus effectus? Et alia hujusmodi, quæ omnia quanvis valde conducant ad intelligentiam hujus tractatus de beatitudine, consultò ab ipsis pro nunc abstinemus; quia jam omnia exagitata manent in nostr. Philosoph. cursu, lib. 2. Physic. disp. 5. ibi videantur.

3. Solùm autem hic est advertend. cum nostr. Doctiss. Picazo, & cum nostr. Illustr. Meriner. quod circa beatitudinem multi fuerunt errores, & hæreses multæ. Primus error, & hæresis fuit Armenorum, asserentium, beatitudinem consistere in quadam claritate Divinæ Essentiæ, non verò in visione, aut fruitione ipsius Divinæ Essentiæ. Hunc errorem postea suscitavit Petrus Abailardus, & suo confixus ingenio, SS. PP. sententias contemnere cepit.

4. Secunda hæresis ponebat beatitudinem in voluptate carnis. Ita Epicurus; quanvis aliqui dicant, quod non in voluptate carnis, sed in voluptate animi, quæ in scientia, & virtute consistit, ipsum hominis beatitudinem possuisse; aut cerè, si aliquomodo in voluptate corporis possuit, non in illa sola, neque inordinata, sed simul cum voluptatibus animi, & per rationem composita. Sed quidquid sit de Epicuro, conveniunt omnes, Aristippum Epicuri discipul. ac deinceps totam ejus Scholam, voluptates corporis solas prætulisse, qui neque providentiam, neque immortalitatem animi agnoscebant, & hominis felicitatem in hac vita dumtaxat, & similem pecoribus profitebantur.

5. Cum Epicureis sentit Cherintus hæreticus temporibus Apostolorum, qui asseruit, felicitatem futuram post hanc vitam, quæ nobis per Christum promittitur, fore in delitijs carnis. A Cherinto partem erroris acceperunt, qui vocati sunt Millenarij, qui dixerunt, post resur. rectionem regnaturum esse Christum cum Sanctis in hoc mundo, in omni felicitate temporali; diversa tamen ratione, quam Cherintus, (ut notat Castro. Verb. beatitudo, hæres. 2.) nam Millenarij post mil-

mille annos illius temporalis beatitudinis, agnoscebant beatitudinem æternam; Cherintus verò nullam aliam præterquam in voluptatibus corporis. Et præterea Millenarij, & si concederent temporalem illam felicitatem, sed rationi consonam; Cherintus autem omnino obscenam, & foedis voluptatibus plenam. Cherinto, & Epicureis consensit Mahometes, qui similem felicitatem suis sequacibus promissit.

6. Alius error fuit Stoicorum, Platonior. & Peripateticor. omnes enim isti Philosophi affirmabant, beatitudinem hominis in virtute, & ejus objectis consistere; differebant tamen Plato, & Aristoteles ab Stoicis, 1. quod Stoici illam constituebant in virtute morali, & activa, speculationem pro nihilo ducentes; Aristot. verò, & Plato præcipuè in contemplatione altissimarum rerum eam collocarunt. 2. differunt, quod Stoici adeò jactabant, se solam virtutem in pretio habere, ut bona corporis, & fortunæ censerent indigna nomine bonorum respectu beatitudinis; Plato autem, & Aristot. admittebant in partem beatitudinis aliquid de bonis corporis, & fortunæ, quatenus, nempe, hæc bona poterant esse instrumenta felicitatis, exhibendo aliqua-

rum virtutum materiam, ut liberalitatis, & beneficentiæ, & sumptus suppeditando ad studiorum, & speculationis subsidia. Sed contra hos, & alios quàm plurimos errores militat Catholica fides, docens, quod in nulla re creata potest esse hominis beatitudo objectiva, sed in solo Deo Vivo, & Vero. Pro quo fit

DISPUTAT. PRIMA.

DE BEATIFICA VISIONE.

CONtra præfatos errores sunt sequentia Sacræ Scripturæ loca S. Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Pl. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et 35. *Apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen.* Exodi 33. inquit Moyf. *Ostende mihi faciem tuam, & respondit Dominus, ostendam tibi omne bonum.* Joann. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Matth. 15. *Euge serve bone, intra in gaudium Dñi. tui.* Pl. 35. *Torrente voluptatis tue potabis eos.* Pl. 102. *Beata gens, cujus Dñs. Deus ejus.* Pl. 32. *Beati, qui habitant in domo tua Domine. Hæc est vita æterna, inquit Christus, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti*

Dominum Jesum - Christum.
Joann. 17. Cantic. 3. *Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Joann. 1. Canonica: *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt; quia in his, scilicet, appetitus vester satiari non potest, sed in solo Deo.* Et Jacob 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum.* Sic etiam loquunt. SS. PP. Aug. lib. 19. de Civit. Dei, cap. 26. *Ut vita carnis anima est, ita beata vita hominis Deus est.* Lib. 12. c. 1. *Quantois non omnis creatura possit esse beata, ea tamen, quæ potest, non ex se ipsa potest, sed ex illo à quo creata est.* Ambros. lib. 2. Offic. cap. 1. *Vitam æternam præstare non potest, nisi author æternitatis.* Iræneus, lib. 3. cap. 22. *Gloria hominis est Deus.* Nunc autem dubitatur, an formalis nostra beatitudo consistat essentialitèr in sola visione Dei, vel in sola fruitione, vel in utrisque simul. Pro quo sit

QUÆST. I.

IN QUO BEATITUDO
nostra formalitèr con-
sistat?

PRO decisione quæ-
stionis præmitten-
dum est 1. quod beatitudo sic
Tom. I.

à Boetio 3. de Consol. definitur: *Est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Et ab Arist. 5. Ethic. cap. 4. describitur sic: *Est summum bonum hominis.* Quæ definitio nedum comprehendit beatitudinem objectivam, uti est Deus; verum, & formalem, ut est Dei consecutio. Utraque enim beatitudo unam integram beatitudinem componit; formalis enim beatitudo sine objectiva, & hæc sine formali nos beatificare nequit; cum potentia non fruatur objecto, nisi medio actu; neque actus sit fruitio, nisi alicujus objecti.

2. Præmittend. est 2. cum Scot. in 4. d. 49. q. 2. §. de secundo, quod nostra objectiva beatitudo est solus Deus. Ratio est, nam beatitudo objectiva secundum PP. & Philosophos debet esse bonum satians, & quietans voluntatem: sed solus Deus hoc facere potest: ergo, &c. Urgetur; quia objectum intellectus, & voluntatis est ens: ergo istæ potentie solum in summo ente quiescere possunt: sed solus Deus est summum ens: ergo & nostra objectiva beatitudo. Hoc declarat Scotus exemplo visus, qui in solo pulcherrimo visibili quiescit. Quare creatura rationalis quietari nequit in aliqua creatura, neque in omnibus in es-

sentia visis, cum creaturarum visio non ad beatitudinem obiectivam essentialem, sed accidentalem pertineat.

3. Præmittend. est 3. quod hic agimus de beatitudine, sumpta pro illa operatione, quæ immediatè, & ultimate obiectum beatificum attingit; quæ in acceptione distinguenda est duplex beatitudo formalis; una naturæ intellectualis, quæ est beatitudo simpliciter; & alia potentia, quæ est beatitudo secundumquid. Cum enim natura intellectualis non sit immediatè beatificabilis, sed hoc solum ei competat medijs ipsius potentia, quæ suis operationibus immediatè attingunt obiectum beatificum: stare quidem potest, quod una potentia in sua linea immediatè, & ultimè attingat beatificum obiectum, ac proinde in sua linea sit beata, & nihilominus, quod natura intellectualis non sit beata simpliciter. Undè triplex beatitudo admittenda est: 1. naturæ intellectualis, quæ est simpliciter beatitudo, & alia duæ intellectus, & voluntatis, quæ sunt beatitudines secundumquid, nempe, potentiarum. His præmissis, sequentes per conclusiones contrarias sententias profligabimus, mentemque scoticam fideliter aperiemus. Igitur sit:

4. Conclusio 1. nostra for-

malis beatitudo non consistit in aliquo illapsu Deitatis in essentiam animæ, illam penetrante, & desiccante per circuminfusionem. Sic Scot. & ferè omnes contra Henrri. Prob: quia hic illapsus est aliquid ad extra; ergo assignandum est aliquid ad extra, in quo consistat: sed hoc assignari nequit: ergo, &c. Prob. min. in primis enim non potest consistere in illapsu generali, quo Deus est in omnibus creaturis immensivè; nam aliàs, omnes creaturæ, etiam inanimatæ beatæ essent. Neque consistere potest in aliqua speciali unione naturæ divinæ cum nostra anima; hic enim illapsus, seu specialis unio, vel esset accidentalis, vel substantialis? Non substantialis; quia summa unio substantialis excogitabilis inter naturam divinam, & humanam est hypostatica unio: sed per istam unionem præcisè non fuit beata humanitas Christi D. ut in proprio loco dicemus: ergo, &c. Non accidentalis; nam si excipias uniones factas per actus intellectus, & voluntatis, nullam aliam unionem cum Deo accidentalem invenies: ergo, &c. Ac denique non consistit in unione gratiæ habitualis; nam hæc unio non reddit habentes gratiam formaliter beatos: ergo seclusis operationibus intellectus, & vo-

lun-

In tantis nulla apparet unio natura divinæ cum nostra anima; in qua formaliter nostra beatitudo consistere possit: consequenterque in aliquo illapsu consistere nequit. Urgetur: beatitudo creaturæ secundum proportionem, quæ servari debet consistit in eo, in quo beatitudo Dei in se ipso consistit: sed hæc non consistit in identitate objecti beatifici ad se ipsum, sed in operatione ipsius Dei: g. pariformiter nostra formalis beatitudo non consistit in illapsu divinæ essentiæ in animam nostram, sed in aliqua hujus operatione.

5 Arg. contra hoc ex Div. Dionys. cap. 7. de Cœlest. Hier. ubi affirmat, quod amans transformatur in rem amatam: sed Deus perfectissimè amat beatos: erg. transformatur in illos; consequenterque in illos illabitur; idem enim est transformari, ac illabi. Et hoc etiam urgetur manifesto exemplo de ferro ignito. Resp. cum Scot. in 4. d. 49. q. 2. §. ad istam, quod hujusmodi locutio est metaphorica, ex eo, quod amans magis est in re amata, quam in se ipso; juxta commune D. August. affatum: *Anima plus est ubi amat, quam ubi animat*: amans enim parvipendet suum esse in operatione amati. Non tamen ex hoc se-

quitur illa p'sus intentus, in quo formalis nostra beatitudo consistat; alioquin talis illapsus daretur in hac vita, & precipue in SS. Dei Genetrice Maria, quæ semper, & plus quam omnes beati fuit à Deo dilecta. Neque exemplum de ferro ignito est ad rem; dupliciter enim fieri potest, quod ferrum sit ignitum; 1. quia in se habet accidentia propria ignis, nempe, calorem, splendorem, &c. & hoc modo etiam anima habet accidentia supernaturalia, ut gratiam, charitatem, &c. 2. modo; quia ferrum habet aliquas partes porosas, in quibus verè est substantia ignis; & hoc modo non est Deus in beatis, sed tantum in Christo D. excepta permixtione, quæ in illo non fuit reperta, qualiter est inter ferrum, & ignem. Primo igitur modo, & non 2. est Deus in beatis, sed non in hoc consistit eorum formalis beatitudo, ut per se patet.

6 Conclusio 2. nostra formalis beatitudo non consistit in operatione increata Dei. Hæc conclus. procedit contra aliquos, & præsertim Parisienses. Probat. quia repugnat adhuc de potentia absoluta, creaturam beatificari increata Dei operatione: g. &c. Prob. antecedd. quia operatio vitalis,

cujusmodi sunt operationes intellectus, & voluntatis, nequit constituere aliquod subjectum operans, nisi vel per identitatem realem cum illo, ut in divinis evenit; vel per intrinsecam informationem, ut contingit in creatis: sed implicat, quod increata operatio Dei realiter identificetur cum aliqua creatura, aut cum potentijs istius, ut per se patet; & implicat etiam, quod talis increata operatio intrinsece informet aliquam creaturam, aut ejus potentias: erg. &c. Prob. 2. minor pars: nam talis informatio involvit imperfectionem repugnantem summæ actualitati; nam eo ipso haberet rationem partis constituentis simul cum subjecto, quod informat aliquid totum, vel substantiale, vel accidentale: quod omnino Deo repugnat: erg. &c. Unde cuncti Theologi, etsi concedant Deum supplere posse causalitatem causæ efficientis; minimè autem admittunt posse supplere causalitatem causæ materialis, vel formalis: g. in operatione increata Dei nostra formalis beatitudo consistere non potest. Urgetur; nam nostra formalis beatitudo est adeptio summi boni: sed operatio increata Dei non est adeptio nostra, sed res à nobis adepta cum realiter sit ipse Deus; erg.

operatio increata Dei non est nostra formalis beatitudo.

7 Arg. 1. contra hoc: nostra beatitudo debet esse summum bonum: sed operatio nostra non est summum bonum, est enim accidens, & quid imperfectius anima: erg. non sumus beati operatione nostra, sed operatione increata Dei.

Respond. quod ex eo, quod nostræ operationes sint accidentia, ac proinde quid imperfectius ipsa anima, solum infertur, non posse operationes nostras esse summum bonum objectivum, seu objectum quod nostræ beatitudinis, quia hoc debet esse infinitum; non verò infertur, quod in ipsis non possit consistere beatitudo formalis nostra, & quæ dici solet beatitudo, ut *quo*; quia ad beatitudinem nostram formalem, & ut *quo* non requiritur, quod in ratione sua entitativa sit summum bonum, & infinitum, ut *quod*; sed quod sit nostrum summum bonum, ut *quo*, id est, quo summum bonum, ut *quod*, vitaliter adipiscitur. Et hujusmodi est nostra vitalis operatio, qua Deum beatificè assequimur.

8 Arg. 2. Suppositum divinum fuit unitum Christi D. humanitati, & verè hac increata illius subsistentia subsistit: g. etiam poterit operari operatione-

ratione increata. Urgetur; nam
 divina essentia unitur intellec-
 tui beatorum in ratione speciei
 impressæ intelligibilis: g. etiam
 divina operatio poterit uniri.
 Respond. neg. conseq. dispari-
 tas enim stat in hoc; quod,
 ut humanitas subsistat subsis-
 tentia increata non est necessa-
 rium, quod subsistentia uniatur
 humanitati per intrinsecam in-
 formationem, (sicut esset in
 divina operatione, cum hæc sit
 actus vitalis ad hoc, ut beati
 formaliter bearentur) sed satis
 est, quod suppositalitas huma-
 nitati uniatur per terminatio-
 nem extrinsecam dependentiæ,
 quam humanitas habet in esse
 suppositi à sua personalitate:
 qua ex terminatione extrinseca
 nulla D. Verbo advenit imper-
 fectio. Ad confirm. neg. etiam
 paritatem: ad hoc enim, ut
 divina natura suppleat vices
 speciei impressæ non requiri-
 tur, quod uniatur intellectui
 beati illum intrinsecè infor-
 mando (sicut requiritur quod
 uniatur visio, seu species ex-
 pressa à qua beati formaliter
 beantur) solum requiritur,
 quod simul cum intellectu bea-
 ti efficienter concurrat supplen-
 do suo concursu effectivo id,
 quod præsaret species impres-
 sa, si adesset respectu produc-
 tionis speciei expressæ, seu vi-
 sionis beatificæ: quod nullam

imperfectionem involvit, ut
 in ratione nostræ conclusionis
 dicebamus.

9 Instabis: si adesset spe-
 cies impressa Divinæ Essentiæ
 intrinsecè informaret intellec-
 tum beati: ergo Divina Essentia
 supplet vicem suæ speciei media
 informatione. Respond. neg.
 conseq. nam intrinseca infor-
 matio, seu inhærentia respectu
 muneris speciei impressæ est
 quid per accidens, pœnitusque
 extraneum, proprium enim, &
 intrinsecum munus speciei im-
 pressæ est simul cum intellectu
 concurrere ad productionem
 speciei expressæ, seu cognitio-
 nis formalis: inhærentem autem,
 & informare intellectum dumtaxat
 illi per accidens congruit; eo
 nimirum, quia cum sit accidens
 nequit naturaliter existere extra
 subiectum. Ut bene docet Scot.
 in 1. d. 3. q. 7. §. ad quæstionem
 & in 4. d. 12. q. 3. §. ad prin-
 cipales, quod idem munus po-
 test divina natura supplere sine
 informatione, cum sit substan-
 tia infinita per se existens, &
 subsistens. Nota hic, quod quan-
 do D. Aug. dicit, nos esse bea-
 tos operatione, qua Deus beatus
 est, solum intendit, quod ea-
 dem est nostra beatitudo, & Dei
 operatio ex parte objecti, non
 verò formaliter secundum enti-
 tatem operationis. Et cum di-
 cit, quod operatio beata est
 sum-

summu bonum , intelligitur de summo bono nostro, non verò de summo bono absolute; hoc enim est proprium entitatis divinæ ; potest tamen aliquid creatum esse summum bonum nostrum , non ut objectum , sed ut possessio , & consecratio summi boni , & sic sunt visio , & fructio Dei , ut dicebamus supra.

10 Conclusio 3. nostra beatitudo est actus secundus , seu operatio vitalis , non verò aliquis habitus. Sic Doct. in 4. d. 49. §. ad questionem , & communiter omnes contra aliquos, quos citat Seraph. Doct. Prob. conclusio ; nam nostra beatitudo formalis, sive sit naturalis, sive supernaturalis , ex sua intrinseca ratione habet, quod sit vita ; sed non potest consistere in vita substantiali, cujusmodi est effectus formalis animæ, alioquin omnia vivetia essent formalit. beata, quod absurdum est : ergo necessarium fatendum est , quod consistit in vita accidentali, qualis est vitalis operatio ; nam præter vitam substantialem , & accidentalem non est dabilis alia. Prob. maj. quoad 1. partem , ex Aristot. 9. metaphysic. textu 16. ubi inquit : *Felicitas vita quædam est.* Prob. quoad 2. part. nam supernaturalis beatitudo appellatur *vita æterna.* Et Joann. 17. ait Christus ad Patrem : *Hæc est*

vita æterna , ut cognoscant te Deum verum; ergo quavis beatitudo nostra habet ex sua formali ratione , quod sit vita; consequenterque, &c. Urgetur: quia nostra formalis beatitudo consistit in participatione , & possessione beatitudinis objectivæ, nempe Dei : sed vera participatio , & possessio alicujus objecti nequit haberi, nisi per operationes vitales tendentes in tale objectum , & participantibus bonitatem ipsius : Unde dicimus , quod incapax rationis beari non potest : ergo in aliqua operatione nostra formalis beatitudo consistit. Quod autem talis beatitudo non sit habitus, ostenditur sic : nam beatitudo debet esse ultima perfectio non ordinabilis ad aliam ; sed habitus ordinatur ad actum , iste verò ad nullam aliam perfectionem ordinatur , sed immediate acquiritur objectum beatificum: ergo nostra formalis beatitudo in habitu consistere nequit.

11 Arg. contra hoc : Beatitudo debet consistere in perfectiori : sed lumen gloriæ est perfectius , quàm visio , seu operatio vitalis: erg. beatitudo in lumine , & non in operatione consistit. Prob. min. nam lumen est causa æquivoca visionis : sed causa æquivoca visionis est perfectior effectu : erg. &c. Resp. cum Scot. quod actus

tus est simpliciter perfectior habitu, etiam in ratione perfectionis finalis: actus enim immediate attingit objectum, nempe finem; & ita in actu, ut in perfectiori, collocanda est beatitudo: unde negatur min. Ad cuius probationem respond. ergo, disting. maj. est causa partialis, conc: totalis, neg: maj: disting. etiam min: causa æquivoca totalis est perfectior effectu, conc. causa æquivoca partialis, neg. min. & consequ. Patet hoc in specie impressa, quæ cum sit causa æquivoca partialis cognitionis, est imperfectior illa.

12 Dices: Lumen gloriæ petit creari à solo Deo: sed visio producitur ab intellectu creato: erg. illud est perfectius ista. Confirm. ex Arist. 3. top. cap. 1. dicente: Bonum diuturnius perfectius est, quàm bonum cito transiens: sed actus cito transit, secus habitus: erg. &c. Respond. neg. consequent; nam quod lumen exigit produci à solo Deo, non provenit ex majori perfectione; sed quia est habitus infusus. Præterquamquod, si exigentia ad produci à solo Deo, majorem argueret perfectionem, materia prima esset perfectior, quàm actus virtutum Theologicalium; hi enim à nobis eliciuntur; illa verò à solo Deo produci po-

test. Ad confirmat. respond. anteced. esse verum, cæteris paribus, quæ in præsentī non sunt; nam actus excedit habitum in assecutione, & attingentia objecti, habetque perfectiores differentias, quàm habitus. Deinde actus beatificus est æquè diuturnus, ac habitus, cum semper duret, ut per se constat.

13 Conclusio 4. nostra formalis beatitudo non in pluribus, sed in unico actu consistit. Sic Scot. in 4. d. 49. q. 3. §. ad quæstionem, quem sui discipuli sequuntur contra aliquos Jesuitas. Probat. conclusio: nam objectum beatificum, nempe, Deus, est unicum, & simplex: erg. actus beatus debet esse unicus, & simplex. Patet consequ. & si enim Deus habeat plures formalitates, hoc non obstat, cum formalis beatitudo consistere debeat in attingentia perfectissimi objecti: sed ista solum est in unica operatione, ut in sexta conclusione dicemus: erg. in illa sola formalis nostra stat beatitudo: Urget. nam essentia, & quidditas formalis beatitudinis naturæ intellectualis consistit in perfectissima assecutione, & possessione ultimi finis; seu beatifici objecti, quæ illi medijs suis potentijs convenire potest: erg. talis beatitudo in sola una ope-

ratione intensivè, & essentialiter consistit. Conseq. est bona: nam duæ assequutiones, & possessiones ultimi finis distinctæ in specie, non sunt æqualiter perfectæ respectu ejusdem naturæ, sed una necessariò excedit aliam, juxta illud Philosophicum axioma: *Species sunt sicut numeri*; id est, una necessariò est perfectior alia: g. illa assequutio beatifici objecti, quæ fuerit perfectior, quæcumque illa sit, erit in qua beatitudo naturæ intellectualis intensivè, & essentialiter consistit; reliquæ verò solum erunt requisitæ ad integritatem beatitudinis, vel antecedenter, vel consequenter juxta diversa placita infra examinanda.

14 Arg. 1. ex Benedicto XII. in extravag. dicente, quod *Anime SS. ex visione, & fruitione sunt verè beata*. Idem definitur in aliquibus Concilijs: ergo in pluribus operationibus stat nostra beatitudo. Respond. quod Pontifices noluerunt definire, in quo formaliter beatitudo consistat; dixerunt tantum, quod in beatis reperitur duplex operatio; in quam autem harum formaliter beatitudo consistat, neque Pontifices definiunt, neque CC. ad eorum enim munus iste metaphysicus disputandi modus nullatenus attinet. Dicamus ergo,

quod in utraque operatione stat nostra beatitudo, tametsi in una formaliter, essentialiter, & intensivè; in alia verò præsuppositivè, antecedenter, vel consequenter.

15 Arg. 2. nostra formalis beatitudo, essentialiter, & quidditative consistit in perfectissima Dei assequutione: sed perfectissima Dei assequutio nequit haberi, nisi per utramque operationem, nempe intellectus, & voluntatis, ut in 3. notabili innuebamus, ex eo, quod utraque potentia in sua linea est beata: erg. utraque operatio ad essentiam beatitudinis spectat. Respond. neg. conseq. ex præmissis enim potius oppositum inferitur; nam etsi utraque operatio assequatur Deum, perfectius tamen una, quàm alia assequitur illum. Ex hoc disting. min. perfectissima assequutio nequit haberi, nisi utraque operatione, si sermo sit de assequutione integrali, & quæ dici solet beatitudo extensiva, conc. si sermo sit de assequutione essentiali, & quæ dicitur beatitudo intensiva, neg. min. & conseq. Unde patet ad instantiam factam ex 3. notabili: & si enim ad beatitudinem extensivam, seu integram requiratur, quod utraque operatio exerceatur; non tamen utraque formaliter requiritur, sed alte-

ra antecedenter , & præsuppositivè ; altera verò quæ est perfectior , essentialiter , & formaliter.

16 Conclusio 5. nostra formalis beatitudo consistit formaliter in actu voluntatis. Sic Scot. in 4. d. 49. q. 4. §. *Juxta questionem*, vers. *Contra istud*, quem major suorum discipulorum pars sequitur. Prob. 1. conclusio ex D. Aug. lib. de Moribus Ecclesiæ, cap. 14. dicente: *Esse beatos nihil aliud est, quam inharere summo bono, quod est Deus solus, cui inharere non valemus, nisi dilectione, amore, & charitate: ergo. &c.* Urgetur, ex Doct. ubi suprà: Beatitudo objectiva est ultimus finis, ad quem cætera ordinantur: ergo. & beatitudo formalis erit ad quam alia diriguntur: sed ad velle omnia diriguntur: ergo. actus voluntatis est beatitudo formalis. Prob. min. quia omnis cognitio præcedit volitionem, & ad volitionem ordinatur, non autem è converso, ut per se patet: quod expressit D. Anselm. lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 1. dicens: *Perversus ordo, amare, ut intelligas: rectissimus verò intelligere, ut ames*: sed actus cognitionis beatificæ est rectissime ordinatus: ergo. quod ad actum amandi dirigatur necesse est; consequenterque, &c.

Tom. I.

17 Prob. 2. ex ipso Doct. sup. alleg. §. *Juxta hoc*; nam nostra formalis beatitudo collocanda est in actu perfectiori; est enim beatitudo summum bonum nostrum ut *quo*: sed actus perfectior ex his, quos elicit natura intellectualis, est actus charitatis: ergo. in actu charitatis consistit formaliter beatitudo. Major est commune omnium Theologorum placitum. Prob. autem min. ille actus est perfectior, qui à perfectiori procedit principio: sed principium actus charitatis, & est charitas, quæ est major omnium virtutum; & est voluntas, quæ est perfectior potentia, quàm intellectus, ut in libris de anima consequenter dicimus Scotistæ: ergo. actus charitatis est omnium actuum perfectior; consequenterque, &c. Urgetur: quia in eo actu principalius videtur constituenda beatitudo, quem nos magis desiderare debemus, & quem ipse Deus magis exigit à nobis: sed juxta rectum rationis dictamen principalius debemus desiderare amare Deum perfectissime, quàm ipsum perfectissime cognoscere; & hoc idem Deus à nobis exigit in via, nosque magis ad amorem, quàm ad aliam perfectionem hortatur: ergo. cum hæc sit maxima, & maximè satiativa hominis per-

Cccc

fec

fectio, in illa constituenda est beatitudo, potius quàm in visione, seu cognitione Dei.

18 Arg. 1. ex illo Joann. cap. 17. ubi dicitur : *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te*: erg. in cognitione Dei stat beatitudo. Respond. cum Scot. ubi supra, quod cognoscere Deum dicitur vita, eo, quod est actus intellectus, qui juxta Aristot. 12. Metaphys. dicitur vita. Et si ad illa verba: *Hæc est vita*, addas, *beata*; etiam ego (inquit Scot.) ad illa verba; *ut cognoscant te*, addam hæc; *& ament te*. Nec magis opponitur textui hæc secunda additio, quàm prima. Deinde, & generalius respond. quod quando Scriptura, & PP. dicunt beatitudinem consistere in visione Dei, non intelligitur formaliter, sed antecedenter, seu præsuppositivè; utuntur autem magis visione, quàm amore; quia per visionem melius explicatur status viæ distinctio à statu patriæ, cum in via reperitur amor, & etiam in patriâ; non tamen reperitur visio in viâ, sed tantùm fides, seu obscura cognitio.

19 Arg. 2. formalis beatitudo consistit in assequutione Dei: sed visio, & non amor est Dei assequutio: erg. &c. Prob. min. quia amor tendit, tam in rem præsentem, quàm

in absentem: erg. non est possessio rei; sed visio est circum præsentem: erg. est possessio. Unde D. August. lib. 83. quæst. 35. inquit: *Nihil aliud est, Deum habere, quàm nosse*: erg. visio est assequutio, & possessio. Respond. disting. min. per visionem est objectum præsens, in imagine, & specie, conc. in possessione, quæ est major adeptio, neg. min. Igitur per visionem res fit præsens, ut per amorem possideatur; nam ad possessionem requiritur præsentia, & ita amor rei præsentis est beatitudo, cum teneat objectum, ut est in se. Ad D. August. dicimus, quod etiam ipse affirmat, Deum teneri, & consequi per amorem; nam 1. de Libero Arbit. cap. 13. loquendo de vita æterna, inquit: *Ipsium velle nil aliud est, quàm habere*. Et cap. 14. ait: *Beata vita debetur voluntati*. Unde illa ejus autoritas contra nos allata, debet intelligi causaliter, istæ verò formaliter. Denique, Deum habere per fidem, nil aliud est, quàm noscere, & tamen sic nosse non est beatitudo: erg. &c.

20 Arg. 3. beatitudo nostra est summa felicitas: ergo consistit in opposito summæ miseriæ: sed summa miseria est carentia visionis, quæ vocatur

pœna damni : ergo summa felicitas , & beatitudo stat in visione Dei. Urgetur ; quia per visionem attrahitur objectum infinitum , & per amorem fertur beatus in Deum : ergo in visione summa felicitas , & beatitudo consistit. Resp. ad argum. distingu. min. est carentia visionis originativæ , & antecedenter, conc. formalitèr, neg. min. formalitèr enim est carentia amoris beati. Et licèt dicatur , pœnam damni consistere in carentia visionis Dei , non indè infertur , quod in visione stet formalitèr beatitudo ; sed dicitur sic ; eo , quod est primum donum beatificum , quo ablato , cetera corrumpunt. Ad confirm. respond. quod etiam per amorem trahitur res amata , & quidem perfectius ; nam amore recepto in voluntate , est amabilitas objecti in illa ; & quidem perfectius , quàm per cognitionem , siquidem , ut ex dictis constat , actus amoris perfectior est , quàm cognitionis actus.

21 Conclusio 6. nostra formalis beatitudo consistit in actu voluntatis , qui dicitur fruitio : quæ sic definitur à D. Aug. lib. 1. de Doctr. Christian. cap. 4. *Est amore inhaerere alicui propter se.* Sic Scot. in 4. d. 49. q. 5. §. *ad questionem* , quam omnes Scotistæ sequuntur contra

Thomist. Prob. nostra conclus. quia (ut apud omnes est certum) formalis beatitudo consistit in formali possessione beatitudinis objectivæ : sed fruitio est formalis possessio beatitudinis objectivæ , & principalior visione : ergo beatitudo formalis consistit in fruitione. Prob. min. quia voluntas per actum amoris , seu fruitionis , ita rem assequitur , ut eam suam faciat , quod non facit intellectus ullo actu suo ; nam amore amicitiae amicus fit alter ego : ergo amor , seu fruitio est possessio objecti beatifici. Prob. anteced. quia per actum amoris magis tenetur , & possidetur Deus à beatis , quàm per actum visionis ; juxta illud sponsæ dictum , cap. 3. *Inveni quem diligit anima mea ; tenui eum , nec dimittam.* Urgetur : nam assequutio per actum intellectus circa objectum præsens non sic immediatè conjungit ultimo fini , ut in eo sit quies perfecta , quoadusque accedat actus amoris , qui dicitur fruitio : ergo etsi actus intellectus prærequiratur ad beatitudinem ; hæc formalitèr istat in fruitione. Prob. anteced. quia actus intellectus non sic immediatè conjungit fini , ut excludat omnem aliam mediationem alterius propinquioris fini ; non enim excludit actum amoris eliciti circa rem præsentem , im-

mo intimior est unio, & conjunctionio per actum amoris in objectum præsens, juxta illud D. Dion. de Angelica Hierarch. cap. 7. *Voluntas sic attingit amatum, sic illi se copulat :: ut verius amans amatum, quam ipse, unum facit cum amato.* Et quanvis hæc sit metaphorica locutio, significat tamen majorem, & perfectiorem unionem voluntatis cum objecto beatifico, quam fit per actum intellectus, ut advertit Scotus.

22. Prob. 2. concl. excludendo reliquos voluntatis actus: nostra formalis beatitudo non consistit in actu amoris concupiscentiæ: ergo in actu amoris amicitiae, seu fruitionis. Prob. anteced. quia actus concupiscentiæ non est, neque esse potest primus actus voluntatis respectu finis, sicuti est actus amicitiae: ergo si essentia beatitudinis formalis in aliquo actu voluntatis consistit, non in actu concupiscentiæ, sed in actu amicitiae collocanda est. Pater anteced. nam prius est, quod aliquod objectum diligatur, ut bonum in se, quam quod diligatur, ut bonum mihi, ut per se constat: ergo, &c. Urgetur 1. quia actus amicitiae convenit voluntati, secundum quod habet affectionem justitiæ; actus verò concupiscentiæ convenit illi, secundum quod habet affec-

tionem commodi: sed affectio justitiæ est nobilior, quam affectio commodi: ergo in actu amicitiae, seu fruitionis beatitudo formaliter consistit. Pater min. nam cum affectio justitiæ sit moderatrix, & regulatrix voluntatis solum competit illi, in quantum libera est; secus verò affectio commodi, cum hæc posset ei convenire, etiam si libera non esset, ut de facto convenit brutis. Urget. 2. nam actus amicitiae tendit in objectum, ut in se est bonum; actus verò concupiscentiæ, ut est bonum mihi: sed nobilior est objectum in se, quam ab aliquo habito, nam saltem illa habitio objecti ad habentem, quæ est formalis ratio in objecto, ut concupito diminuit ab illa perfectione objectiva, quam habet tale objectum bonum, ut est in se: ergo beatitudo formaliter stat in actu voluntatis, qui dicitur fruitio, seu amicitia. Ut argum. contra hanc conclus. facile solvas, & ut alios voluntatis actus merito à ratione formalis beatitudinis excludi cognoscas, sequentia corollaria, dubiumque infra ponendum attente adverte.

* * * * * * * * *

* * * * * *

* * *

DUBIUM INCIDENS,
ſeu Corollar.

23 **E**X dictis inferitur 1. neque delectationem, neque gaudium eſſe de eſſentia beatitudinis. Patet hoc; nam beatitudo eſt eſſentialiter operatio: ſed delectatio, & gaudium non ſunt operationes: ergo &c. Prob. min. nam delectatio, & gaudium ſunt paſſiones conſecutæ ad beatitudinem: ergo non ſunt operationes. Antecedens eſt Scot. in 1. d. 1. q. 3. dicentis, quod delectatio realiter differt ab operatione. Et in 4. d. 49. q. 7. inquit ex profeſſo, an gaudium ſit de eſſentia beatitudinis? Et concludit, quod non: ea præciſa ratione, quod non eſt operatio, ſed paſſio. Urgetur; nam delectatio, & gaudium ſunt de Deo, quatenus viſo, & amato, ita ut ratio formalis objectiva non ſit ſola bonitas Dei, ſed etiam viſionis, & fruitionis, ut nobis Deum conjungentes, tamquam ſummum bonum noſtrum: ergo non immediate reſpicit, & attingit objectum beatificum; conſequenterque &c.

24 Infer. 2. Securitatem, & perpetuitatem non eſſe de eſſentia beatitudinis. Supponimus hic, contra aliquos Hæreticos, beatitudinem eſſe perpetuam,

& inamiſſibilem, necnon, & beatos eſſe ſecuros de tali perpetuitate; alias enim compateretur timor, & metus cum ſtatu ſœliciſſimo, qui maximè illi opponitur. Hæc illatio eſt Scoti, & omnium Scotiſtarum. Probatut ab ipſo, ubi ſup. q. 7. nam ſecuritas præſupponit certitudinem de continuatione beatitudinis: ſed illa apprehenſio certa ſubſequitur totam entitatem beatitudinis; ergo non eſt de ejus eſſentia. Maj. eſt manifeſta, & min. probat. qua talis certitudo non eſt actus tendens in objectum beatificum, ſed reflexus ſuper actum beatificum; proindeque tota beatitudinis entitas eſſentialiter poterit ſtare ſine certitudine: ergo multò magis ſine ſecuritate. Prob. de perpetuitate ex Scot. præalleg. ſ: *de Tertio dubio*; nam quæcumque perfectio eadem permanens, ita perfecta, & æqualis poteſt eſſe durans per unum inſtans, ac ſi per multum tempus duraret; ſicut æquè perfecta eſt albedo unico die durans, ac quæ pluribus annis duraret: ergo beatitudo unius diei erit ita eſſentialiter perfecta, ac quæ in æternum eſt duratura. Urgetur; nam beatitudo eſt ab intrinſeco corruptibilis: ergo non eſt eſſentialiter perpetua. Antecedens eſt Scot. & prob. ab ipſo; quia beatitudo eſt fruitio libera: er-

go potest deficere; eo, vel maxime, quia Deus liberé movet potentiam ad actum beatificum nostrum: ergo liberé potest non movere: erg. actus beatificus essentialiter potest cessare saltem miraculose; consequenterque &c.

25 Infer. 3. contra Millennarios; de fide esse, quod animæ justorum non expectant resurrectionem corporis, ut beatificentur, sed statim, ac expiata, seu purificata sunt post mortem, Deum intuitivè vident, illoque fruuntur. Sic definit Benedictus XII. in extravag. de hoc edita. Prob. ratione; nam promptior est Deus ad remunerandos bonos, quam ad puniendos malos: sed mali decedentes in peccato mortali statim puniuntur ea omni pœna, qua in æternum cruciabuntur, quantum ad animam: ergo multò magis boni decedentes in gratia sanctificante ea omni beatitudine coronantur, qua in æternum gaudebunt. Urgetur ex illo Jacob. cap. 1. „Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ: ergo ipsa probatione expleta, oportet, ut viri, sic probati, accipiant coronam beatitudinis, & fruitionis. Sed de his omnibus postea fufsius reddibit sermo.

26 Cum in præcedentibus dixerimus beatitudinem consistere

essentialiter in amore, seu fruitione; nunc incidenter dubitabis; an sint ejusdem, vel diversæ speciei amor supernaturalis viæ, & similis amor patriæ? Nota ante resolutionem, quòd dubium sit de amore, non verò de charitate, eo, quod charitas est habitus, qui (secundum omnes) idem est in patria, ac fuit in viâ juxta illud Pauli: *Charitas nunquam excidit*. Et probat hoc Scot. in 3. d. 31. q. unic. §. *visio de fide*, & *spe*: quia charitas est amicitia Dei in se: Unde quemadmodum eadem amicitia amamus amicum, sive sit præsens, vel absens; sic charitas est amor, quo amatur Deus, ut in se bonus indifferenter ad præsentiam, vel absentiam objecti amati. Potuit quidem Deus (inquit Scot.) dare duos habitus charitatis specie distinctos, unum pro viâ, & alterum pro patria; sic tamen non decrevit, sed unicum habitum charitatis constituit pro utroque statu; hinc oritur præsens dubium: an sicut habitus charitatis viæ, & patriæ est ejusdem speciei; sit & amor? Ad quod;

27 Respondetur: dilectionem viæ specie differre à dilectione patriæ. Sic Subt. Doct. in 3. d. 31. & in 4. d. 49. q. 5. quem sui discip. & alij sequun-

tur

tur, contra Thomistas communiter. Ratio nostra resolutionis est, quia quando cognitiones prævia ad amorem sunt inter se specie diversæ, semper inferunt diversitatem specificam affectuum in voluntate: sed cognitio prævia ad amorem in via est specie diversa à cognitione prævia ad amorem in patria: erg. amor viæ specie differt ab amore patriæ. Major patet; nam ad amorem patriæ sequuntur propriæ passionēs, nempe delectatio, & tentio objecti beatifici, quæ non sequuntur ad amorem amicitia, seu fruitionis viæ: erg. non est ejusdem speciei uterque amor. Hæc conseq. est manifesta; nam diversæ in specie passionēs, diversas quoque essentias, à quibus pullulant, necesse arguunt. Patet etiam min. quia cognitio in via est abstractiva, & visio in patria est intuitiva: sed cognitio abstractiva, & intuitiva etiam circa idem objectum specie differunt, ut est commune inter nostrates; erg. etiam amor viæ, & amor patriæ.

28 Dices cum Thomist. dilectionem sumere speciem non ex cognitione, sed ex re cognita; quia cognitio respectu amoris est pura conditio, quæ objectum proponitur; ac proinde in via, & in patria eadem

est dilectio; nam, etsi cognitio sit diversa, res tamen cognita est eadem. Sed contra sic insurgo: nam ex sola variatione conditionis interdum potest variari effectus essentialiter, ut patet in causis physicis, in quibus approximatio ad passum est pura conditio, & tamen major, vel minor approximatio variat interdum effectum substantialiter; ignis enim valde ligno approximatus producit ignitionem, non sic autem approximatus, calefactionem tantum: sed isti effectus specie, & genere differunt: erg. ex diversa approximatione agentis ad passum variantur effectus. Concludit igitur Subt. Doct. quod non tantum actus diligendi viæ, & patriæ sunt differentes secundum magis, & minus sub eadem specie, sed sicut species in eodem genere. Cum igitur cognitio sit quædam quasi approximatio objecti ad voluntatem, hinc est, quod clarior, vel obscurior cognitio poterit aliquando sufficienter inducere diversitatem, eo, quod per illas diversimode proponitur objectum.

29 Arg. 1. Idem habitus charitatis manet in via, & in patria: erg. & idem actus. Anteced. patet ex dictis supra; conseq. verò probatur; nam
ab

ab uno habitu nequeunt fieri, nisi actus ejusdem speciei: erg. &c. Respondet. neg. consequ. ad cuius probat. dicimus; nulum esse absurdum, quod ab eodem habitu, præsertim supernaturali, qui se habet instar potentia, & non generatur ex actibus, actus diversæ speciei producantur. Sufficit igitur, ut dicebamus, diversa approximatio objecti in patria, ac in via ad hoc, ut idem manens charitatis habitus, diversos specie effectus producat; in via enim est approximatio obscura, & per fidem; in patria verò clara, & per intuitivam visionem.

30 Arg. 2. quod clarius, vel obscurius ponatur objectum in via, & in patria, non videtur tantam posse inferre diversitatem actus, ut debeant ob hoc specificè differre: erg. &c. Patet anteced. nam præsentia, vel absentia objecti amabilis nihil refert ad amorem; amor enim abstrahit à præsentia, & absentia, & tendit in objectum secundum se; illæ autem differentia pertinent ad desiderium, & dilectionem: unde desiderium, & spes essentialem includunt imperfectionem; ideoque non manent in patria, amor autem permanet in illa: erg. &c. Respond. quod, etsi verum sit, quod præsentia, vel

absentia objecti amabilis nihil refert ad veritatem, & proprietatem actus amoris, eo, quod hic de se tendit in Deum, ut in se bonum indifferenter ad absentiam, vel præsentiam objecti amati; hinc tamen non sequitur, quod præsentia, vel absentia objecti nihil referat ad distinctionem amorum; nam sicut facit, quod notitia intuitiva, & abstractiva specie distinguantur; sic pariter specificam inducit distinctionem inter amores ex illis notitijs procedentes. Et quanvis desiderium, & spes non maneant in patria, eo, quod essentialem imperfectionem includunt, amor autem charitatis manet in illa, quoad veritatem, & proprietatem actus, quia talem non includit imperfectionem; sed hoc non convincit, quod etiam maneat, quoad unitatem numericam, vel specificam actus.

31 Denique est advertend. quod aliqui SS. PP. ut Justin. Irenæus, Lactant. Tertul. Chrysost. & alij vident. tenuisse, animas iustorum non fore beatas ante diem Judicij. Sed pie explicari debent, quod loquebant. de beatitudine consummata, in corpore, & anima; vel quia tunc temporis non erat contrarium definitum ab Ecclesia. Jam autem est definitum per Bened. XII. & in Concil.

Florent. in definitione fidei; in Tridentino de invocatione SS. & in Bullis Canonizationum.

QUÆST. II.

Utr. *POSSIBILITAS VISIONIS naturalis ratione probari possit?*

Conclusio 1. Humanus intellectus, seclusa fide, ejusque principiis pro statu isto ex viribus dumtaxat naturæ, naturali ratione nequaquam potest probare, claram Dei visionem esse sibi possibilem, & hoc tam ex parte objecti, quam ex parte actus. Sic Subt. Doct. quæst. 1. Prolog. alleg. a nostro Philos. tom. 1. disp. 23. art. 3. num. 4. Prob. 1. ex parte objecti sic: Objectum primum naturale motivum nostri intellectus pro statu isto est quidditas rei materialis, vel sensibilis: erg. naturali ratione solum est notum, illorum cognitionem abstractivam tantum esse nobis possibilem, quæ propriè, & per se sensibilia sunt, vel saltem essentialiter, vel virtualiter sunt in sensibilibus inclusa. Anteced. est certum, & consequ. probat: quia nequit potentia suum transgredi adequatum objectum: erg. naturaliter pro hoc statu tantum potest scire noster

Tom. I.

intellectus ea, quæ illi per sensus præsentia fieri possunt. Prob. 2. ex parte actus sic: nullius potentia finis proprius naturaliter cognoscitur a nostro intellectu, nisi ex actibus illius intellectui manifestis, ex quibus deduci evidenter potest, talem finem posse congruere tali potentia: sed pro hoc statu nullum actum in nobis evidenter experimur, ex quo etiam evidenti ratione deducere possumus claram visionem Dei in propria natura esse nobis possibilem: erg. &c. Urgetur; quia sicut evidenter experimur, omnes nostras intellectiones esse terminatas ad sensibilia, vel saltem esse naturaliter sensationibus conjunctas, ita cum Deus sit omnino insensibilis, potius naturaliter possumus inferre, quod ejus cognitio nobis repugnat: erg. &c.

2. Conclusio 2. Seclusa omni revelatione, creatus intellectus, sive Angelicus, sive humanus (sublata hujus status imperfectione) naturali ratione probare potest claram visionem Dei, saltem passivè, esse sibi possibilem. Hæc concl. est Subt. Doct. Scot. in 4. d. 49. q. 8. ubi inquit: *Videtur tamen mihi per rationem naturalem probari posse, sublata imperfectione status istius, quoad cognitionem, naturam humanam*

Dddd

esse

esse capacem beatitudinis vere, & consequenter visionis beatificæ. Prob. concl. ex ipso: Omnis potentia habens objectum suum primum adæquatum, vel potest per se attingere quodlibet per se contentum sub illo perfectissimo modo, vel saltem est per se capax notitiæ perfectissimæ cujuscumque sub illo contenti: sed sublata hujus status imperfectione, est naturaliter notum, quod ens, in quantum ens commune Deo, & creaturis, est adæquatum objectum creati intellectus: erg. etiam est naturali ratione notum, quod clara visio Dei, qui in latitudine entis est summum, est possibilis creato intellectui. Major est naturaliter nota, cum sit naturaliter notum, quod quævis potentia nec excedere, nec excedi potest à suo primo adæquato objecto. Prob. min. quia sublata hujus status imperfectione, noster intellectus potest se ipsum, substantiamque omnem spiritualem perfectè cognoscere, etiam secundum naturalem capacitatem, & propensionem, quam habet ad perfectissimam notitiam cujuscumque creati, aut increati entis. Deinde, sublata status imperfectione, perfectè cognoscit creatus intellectus, non posse quietari, nec perfectè expleri suum naturalem appeti-

tum, nisi in notitia perfectissima summi, & infiniti entis, sicut est Deus: erg. &c. Neque obstat, quod ens, in quantum ens commune Deo, & creaturis, non est objectum naturalis attingentiæ; ex hoc enim solum inferitur, non esse naturali ratione notum, quod clara Dei visio est nobis possibilis activè; & ad nostrum intentum sufficit, quod Deus sit objectum naturalis propensionis.

3 Dices: quòd Scoticum argumentum solum convincit esse naturali ratione notum, notitiam perfectissimam Dei esse possibilem nostro intellectui; sed non intuitivam. Sed contra: nam ratio naturalis sufficiens ad probandum propositum à Scoto non constituitur tantum in primo assumpto in argumento præjacto, sed etiam simul in hoc alio sic efformato: quidquid est perfectionis simpliciter in aliquo genere, si congruit per se inferiori in illo genere, necessario quoque convenit perfectiori, vel superiori in eodem genere: sed notitia intuitiva, quæ est perfectio simpliciter in suo genere, per se convenit visui corporeo, sicut notum est, etiam comparatione excellentioris sensibilis: erg. notitia intuitiva respectu excellentioris entis intelligibilis, ut est Deus, per se com-

competit intellectui creato saltem passivè.

4. Arg. contra hoc : ratio Scoti absolute non ostendit, quod à nobis intenditur in conclusione : erg. seclusis principiis fidei est omnino ignotum lumine naturæ, claram Dei visionem esse possibilem creato intellectui. Prob. anteced. nam non est necesse, quod omnis perfectio, quæ congruit inferiori naturæ, etiam superiori naturæ extra Deum conveniat. Patet hoc 1. incorruptibilitas competit substantijs quibusdam imperfectis, sive minus perfectis, quam homo, ut sunt corpora cælestia; quæ incorruptibilia sunt : sed homo est corruptibilis : erg. &c. 2. quia claritas est perfectio simpliciter scientiæ, sive notitiæ in communi : sed claritas convenit scientijs naturalibus, & non fidei, quæ est habitus simpliciter perfectior illis : erg. non convincit argumentum, nempe, *Si visus corporeus est capax intuitiva visionis objecti sui* : erg. & intellectus, qui est perfectior. 3. quia si prædicta ratio convinceret, ex ea inferri posset, quod creatus intellectus non tantum est capax visionis Dei, sed quod eam naturaliter assequi potest. Patet hoc ; quia inferior potentia per vires naturales intuitivam visionem po-

test elicere ; sed sequella admitti nequit : erg. &c. Respond. neg. anteced. Ad primam probationem, neg. etiam anteced. nam si omnis perfectio, simpliciter conveniens naturæ inferiori, non conveniret etiam superiori naturæ, præcluderetur omnis via, ad probandum excessum superioris naturæ, præsertim Divinæ in omni genere supra naturam inferiorem. Ad primam ex probationibus neg. assumpt. : falsum enim est, incorruptibilitatem convenire Cælestibus corporibus, cum potius ab intrinseco sint corruptibilia, consentque intrinsecè materia ejusdem rationis cum materia sublunarium, ut in physica communiter dicitur : homo autem quoad corpus corruptibilis est, quoad animam verò est simpliciter incorruptibilis. Ad secundam probationem, neg. min. nempe, quod fides quoad actum credendi est nobilior scientia naturali ; nam est solum objectivè perfectior, quatenus est de nobiliori objecto ; & est etiam perfectior quoad actum primum in genere entis, quatenus nempe fides est forma supernaturalis ; scientia autem entitativè quoad utrumque actum naturalis est : Cæterum quoad actum secundum, cum scientia habeat actuum claritatem, & eviden-

riam, quam non habet actus fidei, qui est obscurus, scientia non est deterior, sed penes hoc fide præstantior. Ad ultim. neg. sequell. cujus probationis negatur simpliciter paritas. Ratio disparitatis est, quod objectum, quod potest corporeis oculis videri, est naturaliter motivum eorum; Deus autem cum ad extra liberè agat, non continetur sub objecto naturaliter motivo intellectus creati. Alia argum. facile solves, si cum Scoto advertas, intellectum duobus modis posse objectum vitaliter attingere. 1. per notitiam ab eodem in se effectam. 2. per notitiam in se à Deo totaliter receptam, vel quod est idem, activè, & passivè. Argumenta RR. contra nostram conclus. tantum probant non esse naturaliter notum, quod possibilis est clara Dei visio activè; non autem passivè; & nos non primum, sed secundum affirmamus.

5 Dubitabis: Utrum in homine sit appetitus, sive innatus, sive elicited ad claram visionem Dei? Respond. cum Scot. q. 1. prol. & in 4. d. 49. q. 9. & cum ferè omnibus suis discipulis; quod in anima datur appetitus innatus circa beatitudinem. Ratio hujus est; nam certum est, quod visio Dei est

maxima perfectio intellectus; & consequenter, quod hic est perfectibilis per visionem: sed hac perfectibilitas est appetitus, non minus quàm perfectibilitas materiæ respectu formæ substantialis, & innatus, quia non supponit cognitionem: g. intellectus creatus habet appetitum innatum circa Dei visionem: sed hic appetitus non est supernaturalis; est enim identificatus realiter cum intellectu, qui est potentia naturalis: erg. est naturalis. Dices: non valere consequentiam; nam datur aliud appetitus medius inter naturalem, & supernaturalem, nempe, obedientialis: erg. &c. Sed contra sic insurgo: quia idemmet appetitus obedientialis est naturalis; siquidem realiter identificatur cum intellectu naturali: erg. &c. Urgetur hoc; quia per appetitum naturalem, Scotus, & sui nil aliud intelligunt, nisi inclinationem, perfectibilitatemque naturalis potentia realiter ipsi innatam, seu identificatam ad formam, quæ perficit potentiam, & non est ipsi, nec violenta, nec neutra; sive talis forma sit in se supernaturalis, sive non: sed talem inclinationem absdubio habet intellectus ad visionem beatificam: erg. habet intellectus naturalem appetitum innatum ad illam.

illam. Adverte hic, quod potentia, quæ dicitur obedientialis respectu agentis, appellatur à Scotistis naturalis, violenta, vel neutra respectu formæ; ut in procemialibus communiter notavimus.

6 Respond. 2. ad dubium; quod potest dari appetitus naturalis elicitus, seu desiderium ad visionem beatam. Sic Subt. Doct. ubi supra. Ratio est; nam visionem beatam esse possibilem cognoscimus, vel ex viribus naturæ, vel per fidem: sed in objectum ita cognitum potest voluntas ferri ex naturalibus, cum in hoc nulla appareat contradictio: ergo &c. Urgetur: nam certum est, quod Hæretici, & peccatores eam appetunt, ac desiderant: sed non per aliquod principium supernaturale, ut patet: ergo naturaliter. Si autem dicas; quod Scot. in 3. d. 26. §. ad primum inquit; quod *beatitudo in particulari non est sufficienter ex naturalibus concupita*. Respondetur, verum esse hoc de actu proportionato, & sicut oportet ad salutem, quod innuit Subt. Doct. subdens: *Nec perfectissimè, nec sufficientissimè, sine spe infusa*. Ex quo sequitur, quod hic appetitus, seu desiderium est inefficax. Ratio est; quia impossibile est, visionem acquiri in naturalibus; sed circa im-

possibile, ut sic solum versari potest actus inefficax: ergo &c.

QUÆST. III.

QUID SIT LUMEN

gloriæ, quæque ejus munera?

I. **S**upposito tanquam certum, quod Deus à nullo intellectu creato naturaliter videri potest, non enim est dabilis intellectualis creatura, cui connaturalis sit clara Dei visio, ut apud RR. Scotistas in hac materia videri potest: & supposito etiam, tanquam certum de fide, intellectum creatum Deum supernaturaliter videre posse, ut de facto vident Beati: controvertimus modò, quid sit illud principium elevans intellectum, ut beatificam visionem elicere queat? Quod principium communiter appellatur lumen gloriæ, & hoc regulariter, & de facto esse necessarium, ut intellectus creatus elevetur ad videndum Deum, constat ex Conc. Viennens. sub Clemente V. in Clementina *ad nostrum de Hæreticis*: cuius tamè luminis quidditas variè ab AA. explicatur; sicut & diversimodè circa ejus munera opinantur. Quod autem verius in nostra Schola censetur, sequentes per sectiones aperire connabimur. Pro quibus sit:

SECT. I.

Utr. *LUMEN GLORIÆ*
de facto sit habitus?

2 **C**onclusio 1. (omnis
modis, apud RR. videndis)
Probabilius est, lumen gloriæ
esse habitum intellectui beati in-
fufum, & antecedentem ordine
causalitatis ipsam visionem bea-
tam, tanquam ejus principium.
Sic noſt. Maſtrius tom. 1. diſp.
6. q. 3. art. 2. num. 102. Prob.
hæc conclusio; nam omnis cauſa
efficiens, priuſquam ſuum produ-
cat effectum, debet conſtitui in
actu primo potens ad illam pro-
ductionem, & operationem:
ſed intellectus creatus nequit
connaturaliter ita conſtitui, niſi
per lumen habituale: ergo lu-
men gloriæ non eſt actuale auxi-
lium, ſed habitus. Maj. eſt ma-
niſeſta, & min. prob. implicat,
quod aliqua cauſa conſtituatur
potens in actu primo per ali-
quid ſe tenens ex parte actus ſe-
cundi: ſed lumen gloriæ actuale
(ſi daretur) ſe teneret ex parte
actus ſecundi, nam eſſet ipſe-
met actualis Dei influxus cum
ipſo creato intellectu: ergo &c.
Secundo, prob. eadem min.
nam intellectus nequit fieri con-
naturaliter in actu primo potens
ad beatificam viſionem per id,

quod magis influit in effectum,
quam in potentiam: ſed illud
lumen actuale magis influeret in
ipſam viſionem, quam in intel-
lectum, ut per ſe conſtat: ergo,
&c. Urgetur: quia communiter
dicitur à PP. & Theologis,
quod lumen gloriæ in patria
ſuccedit fidei infuſæ, quam juſ-
ti habuerunt in via: ergo ſicut
in via lumen fidei infuſæ poni-
tur per modum habitus, ſic
etiam tenendum eſt de lumine
gloriæ in patria. Urgetur 2. quia
viſio beatifica durat per totam
æternitatem: ergo connatura-
lius elicitur à principio perma-
nente: ſed lumen per modum
actus eſt tranſiens, & per mo-
dum habitus eſt permanens:
ergo aptius, & congruentius
ponitur de facto in beatis lu-
men per modum habitus, quam
per modum actualis auxiliij.

3 Conclusio 2. probabile
eſt, quod de facto intellectus
non elevatur per lumen habi-
tuale, ſed tantum per lumen
actuale, ſeu per modum auxiliij
actualis intrinſecè, ita ut per
modum principij eleuetur in ac-
tu primo, ut ſit ſufficiens prin-
cipium ad eliciendam viſionem;
vel quod eleuetur ſolum in ac-
tu ſecundo per ſolum concur-
ſum ſpeciale, & ſupernatura-
lem objecti beatifici gratuito ſe
manifeſtantis intellectui. Sic
Maſtr. tom. 1. diſp. 6. q. 3. n.

103. Prob. conclusio: nam Scotus totam impotentiam creati intellectus ad videndum Deum ponit in impossibilitate habendi Deum naturaliter praesentem objective: ergo dummodò Deus gratuito se manifestet, & proponat intellectui Beatorum, & cum illo influat in visionem, quomodolibet hoc fiat; poterit Beatus Deum intuitivè videre. Anteced. ex Scoti in 3. d. 14. q. 1. & in 4. d. 49. q. 11. & quodl. 14. art. 2. & alijs in locis; consequentia autem patet; nam hoc sufficit ad salvandam supernaturalitatem visionis, nec non, & ad salvandam diffinitionem Concilij Viennensis contra Hæreticos; isti enim asserabant, hominem ex puris naturalibus posse consequi beatam visionem, & non negabant expressè habitum necessarium ad illam; sed quodcumque supernaturale auxilium salvat diffinitionem Concilij: ergo prejacrum Concilium damnans eos, solum fateri cogit concursum supernaturalem, qualiscumque iste sit, ad Deum clarè videndum.

4 Urgetur: nam Concilium, non tam docet ibi, quo medio de facto videat anima nostra Deum, quam quo indigeat necessariò ad illum intuitivè videndum: sed certum est, nos non indigere habitu lumi-

nis, absolutè loquendo, etiam si de facto detur: ergo cum definitione Concilij quam optimè stat probabilitas hujus asserti. Major patet; nam idèò advertenter Concilium usum est hoc termino *lumen*, quod quidem ex vi nominis significat solam elevationem, praescinditque à modò, quo ea fiat. Minor probatur; nam saltem per Dei potentiam absolutam non indigemus nisi aliqua elevatione, ut infra dicemus: ergo non indigemus simpliciter habitu luminis gloriæ ad Deum intuitivè videndum. Et si dicas; quod PP. Concilij benè noverant, quod nomine *luminis*, à Scholasticis intelligitur habitus; proindeque definiendo esse necessariò lumen, definiunt esse necessarium habitum. Respond. quod etiam sciebant non ab omnibus ita accipi, sed à quibusdam usurpari pro solo auxilio actuali; in quo sensu etiam aliqui PP. exponunt illud Psal. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*, id est, *te nos adjuvante*: ergo cum determinate non sit usum Concilium nomine habitus, signum est, quod noluit dirimere litem circa usum hujus vocis *lumen*; sed solum decidere, quod erat de fide, esse necessariam aliquam elevationem, sive per auxilium actuale, sive per habitum fiat.

Arg. contra 1. conclusionem: lumen habituale superfluit in intellectu Beati: ergo non est ponendum. Prob. anteced. nam solum ponitur ab AA. ad hoc, ut eleuet, & reddat intellectum proximè potentem ad Deum intuitivè videndum: sed hoc non facit; ergo &c. Prob. min. quia si lumen redderet intellectum potentem ad Deum videndum, ad quod intellectus antea erat insufficiens, & remote potens in ordine suo, ideò esset, quia adveniente lumine cresceret nativa virtus intellectus: sed hoc est impossibile: ergo &c. Probat. min. quia idem numero intellectus non suscipit magis, nec minùs; neque virtus vitalis augeri potest per additionem alicujus non vitalis, ut est habitus luminis gloriæ: ergo &c. Respond. neg. anteced. cujus probat. neg. minor. & probationis hujus majoris. Virtus enim intellectus creati antecedenter ad luminis infusionem dicitur remota, & non proxima, non quia deficiat ei aliqua virtus vitaliter agendi in ordine suo; sed quia illi deficit virtus agendi supernaturaliter, quam per infusionem luminis acquirit. Dicitur etiam tunc habere tantum virtutem remotam ad Deum videndum; quia regulariter loquendo, deficiente lumine, de-

ficit quoque objectiva Dei presentia; non quia sit ejus munus facere essentiam presentem in ratione objecti; sed quia statim, ac per lumen elevatus est intellectus ad ordinem supernaturalis potentia, tunc Deus veluti objectum tali potentia proportionatum se se ei liberè exhibet, & manifestat.

6 Contra hanc eandem conclus. adduci solent aliquæ Subt. Doct. autoritates, in quibus lumen gloriæ videtur negare; sed si attente Subtilia Scoti verba perpendantur, manifestè apparebit, quod non illud negat; sed quod, ut plurimum, loquitur, supposita opinione, quod intellectus passivè se habeat ad visionem; ut enim videbimus infra, non est tale lumen necessarium, tamquam dispositio ad recipiendam visionem. Et si interdum negat illud, ut principium activum visionis, supposita opinione, quod intellectus activè ad visionem se habeat, hoc non negat simpliciter, & absolute, sed in sensu Thomistarum, aliorumque illud ponentium necessarium ad simpliciter videndum, tamquam sit causa totalis visionis ex parte intellectus, sitque illi tota, & adæquata ratio agendi; aut ad obeundum aliquod aliud munus activum, quod necessarium non sit, nec lumini con-

veniens, ut postea sequenti in sectione examinando luminis gloriæ munera patebit.

7 Arg. contra 2. conclusionem: hoc lumen gloriæ, juxta Concil. Viennense, est aliquid elevans potentiam ad actum: ergo non est propriè actuale auxilium, seu ipse actualis concursus. Prob. conseq. quia hic concursus supponit potentiam in actu primo completam, & elevatam: ergo principium elevans non est auxilium actuale, vel actualis concursus. Urgetur: nam potentiæ creatæ naturaliter postulant habitus ad actus naturales, quos sine habitu simpliciter efficere possunt: ergo potiori ratione postulant habitus supernaturales ad illos actus, quos ex se simpliciter elicere nequeunt. Respond. ad argument. neg. conseq. nam etiam actuale auxilium omni cum proprietate dicitur elevare potentias nostras ad supernaturales actiones, quando est per modum concursus specialis, omninoque indebiti. Ad probationem dicitur, quod hoc non semper debet intelligi fieri per aliquod receptum in potentia, illique præstitum in actu primo; sed ita ut potentia intelligatur elevata ex ipsa ejus conjunctione cum altero principio ex se elevato, seu concurrente supra debitum, & exigentiam naturæ.

Tom. I.

Quod si etiam concedatur, concursum actualem præsupponere potentiam in actu primò completam, & elevatam per aliquod in ea receptum, spectans ad actum primum potentiæ; adhuc falsum est, quod id fieri debet per lumen habituale, & habens modum permanentis; æquè enim benè fieri posset talis elevatio per auxilium actuale in ratione principij per modum qualitatis fluentis, & transeuntis. Ad confirmat. optimè inquit Scotus, quod si ex habitibus naturalibus volumus conjectare supernaturales, potius infertur, quod habitus supernaturales non dantur; ratio est, quia habitus naturales non dantur ad simpliciter agendum, cum potentia possit efficere actum suum absolute absque habitu, sed dantur ad sic agendum, nimirum, facile, delectabiliter, & intensius; habitus verò supernaturales potius sunt necessarij ad simpliciter agendum, quàm ad sic agendum; dant enim operari simpliciter, non tamen vitaliter, quia hoc habet ex se potentia; sed supernaturaliter. Quod non dantur ad faciliter operandum patet; quia nec in via, cum nec facilius nos experiamur operari cum habitu supernaturali, ac sine illo; alioquin ex facilitate posset, quisquam nosse esse

Eccē

in

in statu gratiæ, & charitatis: nec in patria; tunc enim erit potentia summè facilitata, & inclinata cum ibi habeat summam inclinationem in eos actus supernaturales. Si autem concederemus, cæteris paribus, connaturalius operari cum habitu, quàm cum actuali auxilio, hoc non obest, cum etiam cum auxilio connaturaliter operetur, & magis, & minus non variant substantialiter. Alia argumenta videri possunt apud Mastr. supra citat. disp. 6. q. 3. à num. 107.

SECTIO II.

IN QUA VARIJ DICENDI modi circa munera luminis gloriæ examinantur.

8 **S**upposito, ex præcedentibus, quod de facto datur lumen in Beatis per modum habitus; & quod intellectus Beati (ut dicemus infra) activè concurret ad visionem beatificam eliciendam, nunc munera, quæ in intellectu Beati lumen gloriæ exercent, indagamus. Quod circa punctum variè opinantur AA. Primò enim, Caietanus, Marsilius, & alij dicunt, lumen gloriæ deservire ad recipiendam visionem. Quod diversimode explicant; alij enim dicunt, quod

ipsum lumen est proximum, & immediatum subjectum, in quo recipitur visio. Alij verò asserunt, quod sit prævia dispositio in genere causæ materialis, ut in ipso intellectu recipiatur, ita, quod non sit subjectum recipiens, sed ratio recipiendi. Alij denique affirmant probabiliter, quod conflatum ex lumine, & intellectu sit adequatum subjectum receptivum visionis. Ratio, qua isti AA. moventur, est; quia intelligere, (ex 3. de Anima) non tantum est producere intellectionem, sed etiam pati, seu recipere illam; erg. cum Concilium decernit, quod lumen gloriæ est necessarium ad videndum Deum, non tantum est intelligendum de elevatione activa ad agendum, sed etiam de passiva ad recipiendum.

9 Hæc tamen sententia cum suis explicationibus meritò à Scotistis rejicitur, & impugnatur. Primus dicendi modus refellitur sic: nam intellectio, seu visio est actus vitalis suapteque natura immanens potentiae vitali: sed lumen non est vitale; erg. lumen nequit esse immediatum subjectum beatificæ visionis. Deindè impugnatur ab inconvenienti: nam ex hoc dicendi modo sequeretur, quod si lumen daretur separatim ab intellectu, posset visionem bea-

tam recipere in se immediate. Patet hoc ; nam si quantitas conservetur extra subjectum , ut in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento , potest in se immediate recipere colorem , calorem , aliasque qualitates ; non utique ob aliam rationem , nisi quia est immediatum receptivum qualitatum : erg. si lumen est immediatum susceptivum visionis , potest eam in se recipere , si extra subjectum conservetur. Tunc sic : sed sicut quantitas est , quæ immediate , & per se dicitur colorata , &c. Substantia verò solum mediate , & per accidens ; ita lumen erit , quod immediate diceretur videns per se Deum , & intellectus solum accidentaliter , & mediate , quod est absurdum : erg. &c.

10 Contra 2. modum dicendi sic insurgo : nam nequit lumen gloriæ deservire ad recipiendam visionem per modum simplicis dispositionis præparantis intellectum ad visionem : erg. &c. Prob. assumptum ; nam si visio , eo , quod est ordinis supernaturalis , exigit ut præviam dispositionem lumen gloriæ : erg. cum hoc lumen etiam sit ordinis supernaturalis , exigit etiam aliam præviam dispositionem adaptantem intellectum. Inquiri modò : an ista dispositio sit supernaturalis , necne ? Si

hoc dicas : erg. subjectum cum ipsa aequè improporionatum erit respectu luminis , ac sine ipsa. Si dicas primum : erg. dari debet alia dispositio ejusdem ordinis , qua subjectum reddatur potens ad illam formam , & sic progrediemur usque in infinitum. Si tamen ad hoc vitandum dicas , ipsum lumen gloriæ , & si supernaturale , posse immediate recipi sine prævia dispositione : erg. idem dici debet de visione beata , nempe , quod recipiatur immediate in potentia ex se inclinata , & proportionata ad eam recipiendam , absque eo , quod alia præcedat dispositio.

II Dices : quod sicut lumen præstat supernaturalem vim intellectui ad efficiendam visionem : erg. paritèr ad recipiendam. Respond. neg. paritat : nam magna est disparitas inter effectiorem , & receptionem. Ratio autem ob quam ad efficiendum effectum supernaturalem , supernaturale requiritur principium , non verò prævia supernaturalis dispositio ad recipiendum , est , quia cum nulla causa det effectui esse , quod ipsa non habet , cum visio sit supernaturalis , & intellectus ex se intrinsecè vim supernaturalem non habeat , debet hanc sibi comparare per conjunctionem cum aliqua cau-

sa supernaturali; illum elevante ad talis effectus productionem; at verò ad recipiendam ut sic nullus est in effectum influxus; ut sic debeat potentia elevari: quod patet in corpore animam rationalem recipiente.

12 Contra 3. dicendi modum, argumentor sic: nequit lumen defervire ad recipiendam visionem, quasi sit subjectum partiale, & constans cum intellectu unum totale subjectum: erg. &c. Prob. anteced. quia (ut docet Scotus in 3. d.

14. q. 2. §. *In prima questione*) nequit una forma recipi immediate in duobus subjectis realiter distinctis; quia unius actus per se, una est potentia per se, ideòque dicitur in Physica, quod compositum substantiale, sumptum pro tertia entitate, est subjectum immediatum accidentium; non verò sumptum pro materia, & forma, adhuc prout unitis, & conjunctis: erg. &c.

13 Respondeamus jam ad fundamentum secundi dicendi mod. Dicimus ergo, falsum esse, quod intelligere est formaliter agere, vel pati; nam formaliter solum est operari, seu connari in objectum tendendo, ut dicitur in libris de Anim. Agere verò, & pati solum præsuppositive se habent ad intelligere, ut docet Scot.

in 1. d. 3. q. 7. Deinde etiam est falsum, quod definierit Concil. lumen gloriæ per modum habitus esse necessarium ad videndum Deum; tantum ergo decernit, lumen gloriæ esse necessarium, sive actuale, sive habituale hoc fit.

14 Tertio Vazquez cum aliquibus, tam Scotistis, quam Jesuitis censet, lumen gloriæ in beatis exercere munus solius speciei impressæ, supplendo concursum objecti. Poncius, autem, & alij admittentes, quod species impressa potest cum intellectu coefficere notitiam, nedum abstractivam, verum, & intuitivam, dicunt, quod etsi probabile sit, lumen intrinsecè inhærens intellectui esse speciem, non tamen habere lumen solam speciei rationem; sed quod cum intellectus sit naturalis ordinis, ac proinde improporcionatus ad videndum Deum ex se, indiget lumine, per modum habitus ipsum elevantis ad beatam visionem. Horum tamen sententia, tanquam falsa à nobis impugnatur. 1. quia universaliter nusquam requiritur species, ubi objectum ipsum est præsens in propria existentia: sed intellectui beato Deus est intimè præsens objectivè in existentia propria: erg. non requiritur ibi species Dei impressa, nec aliquid aliud munus

munus speciei vicem gerens. 2. quia ad visionem beatam, nequit concurrere species. Patet hoc: nam species intelligibilis, nequit esse principium cum intellectu cognitionis intuitivæ, sed tantum abstractivæ, ut tenet probabilius in Scoti Schola sententia: sed visio beata est intuitiva, ut nullus dubitat: ergo lumen gloriæ nequit supplere munus speciei intelligibilis.

15 Arg. contra hoc, & est fundam. præjectæ sententiæ: Lumen complet efficacitatem intellectus, ut eliciat visionem: ergo lumen repræsentat Deum habitualiter; proindeque est species impressa Dei. Prob. 1. consequentia; nam idè aliqua qualitas potest dici habitualiter repræsentativa Dei, quia est principium visionis illius, quæ est formalis, & expressa Dei similitudo: ergo. &c. Prob. 2. consequ. nam species impressa Dei nihil aliud est, quàm habituale lumen repræsentativum illius: ergo. &c. Respond. distingu. antec. Complet efficacitatem intellectus, quatenus determinat potentiam repræsentando, ut similitudo quædam objecti, neg. antec. quatenus constituit eam in esse agentis supernaturalis, ut sit in actu primo proportionata ad eliciendum actum supernaturalem, conc. antec. & neg. utramque

consequ. quia tale complementum non tribuitur à lumine, repræsentando objectum; sed elevando potentiam ad statum agentis supernaturalis: Unde non tribuit aliquam activitatem vitalem, cum hanc ex se habeat intellectus; sed tantum supernaturalitatem, ut actum supernaturalem elicere queat.

16 Arg. 2. non potest admitti principium aliquod necessarium ex natura rei ad operandum, si non est in effectu aliquod prædicatum, ratione cuius egeat tali principio: sed in visione beata non datur peculiaris ratio, ob quam poni debeat lumen gloriæ, si divina essentia concurrat peculiari supernaturali concursu objecti cum intellectu: ergo. &c. Patet maj. nam ex prædicatis ipsius rei productæ debemus colligere necessitatem causarum ad eam concurrentium, ut patet in albedinis visione, quæ habet, quod sit visio à visu, quod sit visio albi habet à specie albi, non à visu. Prob. min. nam visio Dei secundum omnem rationem, quam habet, sufficienter procedit ab essentia, & ab intellectu tanquam ab efficiente adequato, & proprio: ergo superfluit lumen. Prob. anteced. quia visio habet rationem intellectionis, quæ provenit ab intellectu; & rationem visionis Dei,

Dei, quæ oritur ab Essentia Divina. Item habet rationem visionis intuitivæ, & evidētis, & hæc est ab essentia; & ad hoc, quod talis visio sit supernaturalis, non requirit aliud comprincipium, quam Divinam Essentiam supernaturaliter concurrentem: erg. &c.

17 Respond. cum nostro Mastr. neg. min. cum ejus probatione, nempe, quod in beata visione non reperiatur peculiaris ratio respondens lumini: ratio enim supernaturalitatis, adhuc in eo casu, responderet lumini elevanti intellectum ad statum supernaturalis agentis. Et ratio est; quia ut visio beata connaturaliter fiat, sicut decet statum beatificum, utrumque principium supernaturale exigit, tam, scilicet, concurrens ad eam per modum objecti, quam aliud concurrens per modum potentiae elevatæ ad statum supernaturalem. Quanvis ergo absolute loquendo, adhuc visio diceretur supernaturalis, si fieret ab intellectu sine lumine, cum solo speciali concursu essentiae supernaturaliter moventis intellectum in ratione objecti beatifici: hoc autem non fieret cum tanta connaturalitate, quanta fit modo. Unde dixit Scot. quod visio beata de facto ex duplici capite est supernaturalis, &

ex parte objecti moventis, & ex parte potentiae, ut elevatæ producentis.

SECTIO III.

Utr. *LUMEN GLORIÆ sit tota ratio agendi respectu visionis?*

18 **H**anc circa difficultatem duplex est sententia. Prima asserit, quod lumen gloriæ requiritur, ut tribuat intellectui creato virtutem visivam simpliciter ex parte potentiae ad videndum Deum: Unde consequenter affirmat lumen gloriæ esse totam virtutem, seu totam rationem per quam intellectus visionem producit. Sic communiter RR. Thomistæ; ut Joann. à S. Thoma; Salmanticenses, & alij. Præcipua ratio, qua hæc nittitur sententia, est; quod intellectus non influit in supernaturalem effectum per suam virtutem naturalem; utpotè illi improporcionatam: ergo solum lumen gloriæ est tota ratio agendi. Urgetur: quia intellectus non concurrit ad visionem, ut causa totalis, ut farentur omnes; neque ut causa partialis; alias unus gradus visionis posset tribui activitati naturali intellectus, & alius activitati luminis: sed hoc est

absurdum : erg. &c. Contra hanc sententia militat secunda. Pro qua sit.

19. Conclusio : lumen gloriæ non est tota , nec sola ratio agendi , & producendi beatificam visionem. Idem quod de lumine dicimus respectu visionis , asserimus etiam de alijs habitibus , donisque supernaturalibus , & auxilijs respectu potentiarum , & in ordine ad suos actus. Sic communiter Scottistæ , cum suo Subtil. Doct. quem etiam Jesuitæ communiter sequuntur. Prob. conclusio : nam vel Thomistæ concedunt , quod intellectus actu influit in visionem , vel non ? Si secundum : erg. intellectus tantum passivè se habet ad visionem ; quod ipsi negant. Si primum : erg. virtus intellectus verè cum lumine concurrat : erg. lumen non est sola , & tota ratio producendi visionem. Nec valet si dicas cum ipsis , quod lumen est principium , ut *quo* , & ut forma ; intellectus verò principium , ut *quod*. Hoc , inquam , non valet ; nam vim rationis nostræ non enervat : vel enim id ita intelligitur , ut solum lumen sit totale , & integrum principium agendi , sicut cum aqua calefacit , dicitur calor integrum , & totale principium calefaciendi ; & hoc est falsum ; quia , ut sic intellectus merè pas-

sivè ad visionem se haberet ; sicut aqua se habet ad calefaciendum. Vel intelligitur ita , ut non solum lumen , sed etiam intellectus verè influat , ut principium simul cum lumine efficiens visionem : & in hoc sensu verum quidem est ; sed ex hoc non sequitur , lumen esse totam rationem agendi , sed potius oppositum , ut patet : g. &c. Urgetur : quia esse principium ut *quod* , quatenus distinctum à principio *quo* , vel importat tantum esse principium merè denominativè , seu subjectum denominationis : quo sensu dici solet , actiones esse suppositorum , quatenus suppositum denominatur agens ab actione , quæ adæquatè à sola natura procedit , & à substantia non attingitur ? vel importat aliquid aliud ? Si 1. erg. intellectus re ipsa non influit in visionem , neque ullo modo physice est principium illius ; sed tantum denominabitur operans ab actione , quam sustentat , & nullatenus attingit , cum adæquatè dicatur procedere ab habitu luminis. Si dicās 2. hoc aliquid aliud nihil plane aliud importare potest , nisi quod visio ab intellectu physice , & immediate quoque procedit : erg. &c.

20. Dices : quod intellectu s influit materialiter , seu per mo-

modum principij materialis; non verò formaliter, & per modum formalis principij. Sed contra sic arguo: nam si per hunc materialem concursum intellectus ad visionem intelligas solam receptionem habitus luminis, quo mediante, denominatur agens eo prorsus modo quo aqua sustentando calorem, dicitur calefaciens; hoc planè modo abigitur ab intellectu omnis influxus activus; influere enim activè materialiter, est aperta in terminis implicatio. Si verò intelligas, intellectum esse subjectum luminis, & vi istius constitutus ultimò, & completè in actu primo ad operandum supernaturaliter, eo ipso, quod est subjectum sui supernaturalis comprincipij; hoc utique verum est, sed hoc non obest quominus postquam materialem influxum intellectus exercuit recipiendo in se lumen, postea simul cum eo integrando unum totale principium influat activè in visionem per influxum formaliter efficientem, ut patet: erg. &c.

21 Dices iterum: ad visionem concurrere intellectum, nedum in genere causæ materialis recipiendo, & sustentando habitum supernaturalem, sed etiam efficientis; non tamen proximè, & formaliter, sed tantum radicaliter, & re-

motè: & hoc modo sufficienter salvatur, & activitas intellectus in ordine ad visionem, & vitalitas ipsius actionis. Sed contra sic insurgo: nam ex tali doctrina neutrum salvatur: non activitas intellectus; quia vel hæc remota activitas, & efficientia est talis, ut excludat omnem dependentiam proximam ab intellectu: & in hoc sensu verè, & propriè non erit causa efficiens remota, quasi sit radicale, & remotum visionis principium, eo modo quo, quod est causa causæ, est etiam causa causati. Ratio hujus est; quia intellectus non influit activè in lumen, quod ponitur integrum, & immediatum visionis elicitive principium. Vel hæc activitas tribuitur intellectui: quia huic inhæret lumen, à quo proximè procedit visio: & etiam in hoc sensu nullo modo salvatur activitas intellectus; quia ut sic non magis propriè diceretur, intellectum videre Deum, & producere visionem, quàm diceretur, aquam calefacere per calorem in se receptum. Vel denique intellectus est principium activum remotum visionis, eo, quod ad influendum requirit consortium, & elevationem principij supernaturalis: & in hoc sensu est verum; sed non tollit influxum proximum, &

immediatum, quem nos statui-
mus; siquidem hæc duo, nem-
pe, intellectus, & lumen unum
constituunt totale, & proxi-
mum visionis principium, à
quo hæc proximè fluat.

22 Arg. contra hoc: ex-
plicando hoc modo dependen-
tiam visionis ab intellectu, ne-
quit dici, quod immediatè, &
proximè in ipsam influat: erg.
nullatenus intellectus in visio-
nem influit immediatè. Prob.
anteced. nam potentia natura-
lis non est in actu primo suffi-
cienter constituta in ordine ad
actum supernaturalem, quo
usque supernaturali principio
elevator: erg. inter ipsam nu-
de sumptam, & actum mediat
elevatio: erg. non influit in ac-
tum supernaturalem, nisi me-
diatè, & radicaliter. Respond.
neg. antec. cujus probationis,
neg. secunda consequ. non enim
obstat, quod mediet elevatio,
quominus cum jam est eleva-
ta, per supernaturale princi-
pium, ad actum supernatura-
lem immediatè concurrat, qua-
tenus cum illo principio super-
naturali constituit, & integrat
unum totale principium, à
quo adæquate, & proximè su-
pernaturalis actio indivisibili-
ter procedit.

23 Hic nota cum Ovied.
alijsque Theologis: quod hæc
nostra controversia cum Tho-

mistis non videtur nisi de no-
mine, cum nullus Thomista-
rum possit negare, actus vita-
les supernaturales re ipsa fluere
immediatè à potentijs vitali-
bus, & ab habitibus, & auxi-
lijs simul cum potentijs unum
totale principium immediatum
constituentibus. Ratio autem,
ob quam hoc à nullo Catholi-
corum negari possit, sic osten-
ditur à nostro Mastro. nam ha-
bitus charitatis in via, etsi
cum voluntate ad supernatura-
lem actum concurrat, dici ta-
men non potest, ipsum solum
esse integrum agendi princi-
pium; quia actus ille est liber
in via: erg. debet proximè, &
immediatè à voluntate depen-
dere. Pater consequ. quia liber-
tas non est circa receptionem,
sed circa actionem, ita, ut po-
tentia operetur cum indifferen-
tia ad agendum, & non agen-
dum. Urgetur hoc: nam Con-
cil. Trident. sess. 6. can. 4.
definit, liberum arbitrium à Deo
motum, & excitatum non se
habere merè passivè, sed age-
re: erg. non solum operatur
habitus infusus; alioquin vo-
luntas merè passivè se habe-
ret. Si autem dicas, non merè
passivè se habere, quia radi-
caliter, & remotè influit in ac-
tum medijs habitibus: Contra
sic arguo: nam voluntas res-
pectu habitus infusi merè passivè

vè se habet, quia physicè illum non producit: erg. si in actus ab habitu procedentes, non influit activè proximè, & immediatè, neque etiam influit medijs habitibus. Prob. consequ. quia quod non est causa causæ immediatè, neque mediatè dici potest causati causa; id est, quod non producit immediatè principium influens in aliquem effectum, neque etiam mediatè, seu mediante tali principio dici potest influere in talem effectum: g. &c.

24 Urgetur amplius testimonijs Sacræ Script. & PP. nam 1. ad Corinth. cap. 15. inquit Paul.: *Abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum*: g. expressè fatetur Apostolus concursum activum liberi arbitrij cum gratia in actum supernaturalem. Sic illum explicant D. Bernard. de gratia, & lib. arbitr. circa fin. dicens: *Malluit dicere mecum, præsumens se non solum operis esse ministrum per effectum, sed operantis quodam modo socium per consensum*. Et D. Aug. de gratia, & lib. arbitr. cap. 5. dum ait: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum, ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo*. Ex quo patet, non rectè intelligi Thomistas, cum hoc videntur ne-

gare: verum quidem est, quod illi non benè se explicant, cum dicunt, habitus infusos esse totam rationem agendi circa actus supernaturales: nam ratio agendi illa dicitur, à qua, tanquam à principio influente, & tanquam à virtute procedit effectus: sed actus supernaturalis non solum à principio supernaturali elevante, sed etiam à principio vitali elevato procedit: erg. ratio agendi nedum est supernaturale principium elevans, verum etiam principium naturale elevatum.

25 Ad fundam. Thomistarum in principio hujus sectionis positum, neg. assumptum: nam supernaturalitas visionis non necessariò petit, quod omne principium à quo procedit, sit supernaturale; sed de ratione actus supernaturalis tantum est, quod produci non possit, absque principio supernaturali, sive ad illum concurrat aliud principium, quod est naturale, sive non. Et cum dicitur, naturalem virtutem intellectus creati esse tali actui improporcionatam, cum sit ordinis inferioris; hoc solum probat, quod entitas secundum substantiam naturalis, nequit habere virtutem ad producendum supernaturalem actum, independentem ab alio conprincipio supernaturali, quo ad talem produ-

ductionem eleveatur; non autem probat, quod non possit habere virtutem intrinsecam, & innatam ad producendum aliquid supernaturale dependenter à principio elevante: qua ratione dicitur à Scoto talis virtus in naturali potentia remota, & incompleta. Declaratur hoc exemplo; actus vitalis, qui procedit à principio inadæquato non vitali, ex eo, quod conjungitur cum alio comprincipio vitali, à quo elevatur; ut docet Scot. in 1. d. 3. quæst. 7. §. *Ad argumenta opinionum*, & exemplo speciei intelligibilis, quæ secundum se totam est spiritalis, & producitur ab intellectu agente spiritali, & à phantasmate materiali; quod quidem, quia elevatur ab intellectu agente spiritali, potest simul cum illo per modum unius principij adæquati spirituales producere effectum: Dices: omnis entitas naturalis est improporcionata, & insufficientis ad producendum aliquod supernaturale, etiam per modum causæ partialis: ergo. &c. Respond. verum esse antec. si illa entitas naturalis per modum causæ partialis conjungatur cum alio comprincipio partiali naturali; falsum autem est, si conjungatur cum alio comprincipio supernaturali.

26 Ad confirmat. ibidem

positam, neg. antec. ad cujus probationem, nempe, quod aliqua pars visionis corresponderet intellectui, quæ naturalis esset, & aliqua lumini, quæ esset supernaturalis, & sic dicunt, vitalitatem correspondere potentia, & supernaturalitatem lumini. Respond. falsum esse omnino, intellectum, & lumen ita esse causas partiales in ordine ad actum visionis, quasi divisim quædam pars visionis producat ab intellectu, & quædam à lumine; nam cum tota entitas visionis sit quoad hoc realiter simplex, & indivisibilis, tota debet à singulis causis effici, etsi non totaliter, modo supra explicato. Ratio hujus insinuat à Doct. in 1. d. 17. q. 2. §. *Alio modo*; quia neque supernaturalitas actus, neque ejus vitalitas se habent ad substantiam actus, ut entitas ab eo realiter distincta, vel modus aliquis extrinsecus ab eo separabilis; sed omnia prædicata essentialia in actu supernaturali reperta, sunt realiter inter se identificata; ideoque neque aliud esse principium unius, & aliud alterius; nam à quo est individuum istius actus, ab eodem est gradus intrinsecus huic individuo, tam genericus, quam specificus, & individualis; cum omnes isti gradus sint in eodem tertio realiter inter

se identificati. Nulla igitur actio terminatur ad rem in communi, sed ad rem in singulari determinatam; ac proinde actio intellectus fertur in visionem beatam physicè, nempe, & quatenus visio est, & quatenus talis visio est: Unde physicè loquendo, quidquid est in visione, est supernaturale, & vitale; quia & vitalitas est supernaturalizata, & supernaturalitas vitalizata: cum hæc prædicata ibi sint realiter identificata, sumanturque ab eadem physica indivisibili entitate. Argumenta contra hoc videri possunt apud nostrum Mastr. tom. 1. disp. 6. quæst. 4. art. 3.

SECTIO IV.

IN QUA NOSTRA SENTENTIA PROPONITUR, & explicatur.

27 **C**onclusio nostra sit: Lumen gloriæ, quatenus se tenet ex parte potentia, non habet alium influxum in visionem, quam concausa efficientis, & quidem non tantum quo admodum, & intensiorem actus, quasi tantum conferat virtutem potentia ad perfectius, intensiusque videndum; sed etiam quoad substantiam actus, ita ut intellectui conferat virtutem activam, & con-

naturalem ad efficiendum actum visionis, constituendo illum in esse agentis supernaturalis, & præstando illi virtutem in ordine suo; non quidem operandi vitaliter, sed supernaturaliter: qua ratione dicitur, eum constituere in actu primo completo ad supernaturaliter operandum, quantum requiritur ex parte potentia. Hæc est vera, genuinaque mens Scoti circa munus luminis gloriæ, ut ex varijs illius locis probat præcitatus Mastr. ubi supra art. 4. Prob. conclusio ratione: nam certum est, quod vires naturales intellectus non sufficiunt ad operationem visionis, ut constat ex Conc. Viennensi: ergo necesse est, aliquod principium supernaturale, per quod compleatur in ordine suo, ut actus secundus proportionetur actui primo, & connaturaliter ab eo eliciatur. Pater consequ. quia in operationibus Fidei, & charitatis dantur habitus, qui sint principium efficiens simul cum potentia: ergo similiter in visione beata. Dices: intellectum informatum lumine, esse æquè improporcionatum ad eliciendam visionem, ac ex natura sua: erg. &c. Respond. neg. anteced: Etsi enim hoc lumen sit quid creatum, & ex hac parte infinite distet a Deo, sicut intellectus; est tamen virtus al-

rioris ordinis, & supernaturalis, cujus est ipsa visio, ideoque confert activam virtutem ex se proportionatam visioni, quam intellectus ex se non habet, juxta superius dicta.

28 Dices iterum; quod hæc impotentia naturalis intellectus suppletur sufficienter per specialem concursum objecti beatifici, à quo etiam sufficienter habetur supernaturalitas visionis; erg. si de facto lumen est necessarium ad videndum Deum, aliud munus illi assignari debet. Sed contra sic arguo: Etsi enim id possit concedi juxta absolutam Dei potentiam, aliter tamen loquendum est juxta ordinariam, penes quam attenditur connaturalis modus agendi causarum secundarum: erg. &c. Prob. anteced. nam quando aliqua potentia est incompleta ex se, & insufficiens in ordine suo ad aliquem actum, & potest compleri per aliquam concausam secundam, præsertim se tenentem ex parte potentiae; connaturalius est, ut ita compleatur, quam ut Deus concurrat cum ipsa actuali concursu, supplente defectum istius alterius concausæ secundæ; eo, quod ita videmus contingere in omnibus alijs occasionibus ordinarijs: sed intellectus est ex se insufficiens ad producendam visionem beatam: ergo quanvis

possit immediatè à Deo ad illam elevari concursu speciali objectivo; absolute loquendo, si tamen elevari potest per aliquam qualitatem, quæ sit concausa secunda, connaturalis est, quod ita elevetur: erg. sic elevari debet; eo, vel maxime, quia status beatificus connaturalis est, & ab omni violentia immunis.

29 Arg. contra hoc: Scotistæ passim docent, quod visio beata non est naturalis intellectui, etiam lumine informato, sed adhuc supernaturalis, & libera est; nam ut ait Scotus in 3. d. 14. quæst. 1. non est possibile per aliquam formam creatam videre Deum; sed posito lumine in intellectu, adhuc objectum beatificum est supernaturale, & liberum; voluntarièque movet, ut docet Doctor quodl. 14. art. 2. siquidem Divina Essentia nullum intellectum creatum movet per modum naturæ, sed tantum divinum intellectum: erg. lumen gloriæ non tribuit connaturalitatem agendi intellectui creato. Respond. aliud esse dicere, visionem esse connaturalem intellectui beato, & aliud esse naturalem. Hoc secundum negat Scotus, & Scotistæ, non verò primum, quando quidem quantumvis intellectus sit lumine perfusus, visio semper est su-

pernaturalis, & libera, & respectu ejus Divina Essentia est objectum supernaturale, & liberum, non verò naturaliter motivum. Et quanvis visio sit quodammodo exigita ab intellectu in tali statu, eique aliquomodo debeat concursus specialis objecti beatifici; quia tamen hoc non convenit ei ex natura rei, sed ex divina ordinatione, & ex suppositione domini, & principij supernaturalis, quod est ipsum lumen, ideo numquam potest dici visio ei naturalis simpliciter, & absolute, sed tantum connaturalis secundum quid, supposita nempe, elevatione ad talem statum: cum quo stat, quod semper simpliciter supernaturalis sit.

30 Hic observa, quod in hoc sensu intelligendum est, quod communiter dicitur, nempe, munus luminis gloriæ esse confortare, roborare, & elevare intellectum Beati juvando illum, tanquam principium activum immediate concurrens ad productionem visionis beatæ, non quia sit tota ratio agendi, ut dicebant Thomistæ, jam impugnati; neque quia angeat ejus virtutem intra genus potentie intellectivæ, & vitalis; lumen enim gloriæ, neque vitale est, neque intellectivum; sed tantum in eo sensu, quod cum elevat ad statum potentie

supernaturalis, ut connaturalis cum eo sit elevato concurrat Divina Essentia per modum objecti ad eliciendam beatam visionem, quæ alioquin absolute loquendo, intellectui etiam nudo, & destituto lumine gloriæ se se manifestando posset cum eo beatam visionem efficere (non servata tali connaturalitate) per solam elevationem in actu secundo, ut sequenti dicemus questione.

31 Dices: Divina Essentia de facto duplici titulo effective concurrat ad eliciendam visionem beatam. Primum per generalem influxum, quatenus est prima, & universalis causa influens in omnes effectus causarum secundarum, tam naturalis, quam supernaturalis ordinis: Deinde per influxum specialem omnino supernaturalem, quatenus est objectum visionis: sed ab hoc speciali concursu sufficienter sumitur supernaturalitas visionis: ergo frustra ponitur lumen ad dandam supernaturalitatem visioni, & ad elevandum intellectum. Resp. hoc eodem argumento æque bene probari, habitus fidei, & charitatis in via esse superfluos, eo, quod eorum actus sunt etiam cum speciali Dei auxilio per modum concursus à quo sufficienter dicerentur supernaturales, sufficienterque

potentiæ nostræ essent elevatæ: sicut igitur non inconvenit, quod in via idem actus ex duplici capite supernaturalis dicatur, & quia producit ab habitu supernaturali, & per speciale actuale auxilium; neque inconvenit ex hoc duplici capite potentiam elevari; ita quoque in patria non inconvenit, quod actus nobilissimus visionis ex duplici capite fortia- tur supernaturalitatem, ex parte, nempe, luminis gloriæ, & ex parte specialis concursus beati- fici objecti; ac similiter, quod intellectus ex utroque capite elevetur, & ex parte specialis concursus, (quæ elevatio per- tinet ad actum secundum) & ex parte luminis potentiam ele- vantis ad supernaturalem sta- tum; quæ elevatio spectat ad actum primum, & est regula- riter necessaria, ut actus ma- jori cum connaturalitate fiat.

QUÆST. IV.

Utr. *CREATUS INTELLEC- tus divinitus elevari possit ad producendam beatam visio- nem absque lumine gloriæ?*

Pramittendum est, quod in presenti non est sermo de intellectu omni secluso lumine, tam intrinseco, quam

extrinseco: est enim verum, nullam potentiam creatam ex naturalibus suis Deum clare vi- dere posse. Lumen igitur glo- riæ, ut supra dicebamus, po- test esse, vel intrinsecum, vel extrinsecum. Intrinsecum est, quod intrinsecè inhæret intel- lectui, ipsumque elevat in actu primo in ordine ad beatam vi- sionem. Extrinsecum est con- cursus specialis Dei, seu ex- trinsecum auxilium. Quod igitur quærimus in presenti est; utrum sine lumine intrinseco, solumque per auxilium extrin- secum, seu specialem Dei con- cursum possit creatus intellec- tus elevari de potentia abso- luta ad producendam beatam visionem? Quæ difficultas pa- riter procedit de actibus fi- dei, spei, & charitatis: an, scilicet, possint divinitus ef- fici sine supernaturali princi- pio intrinseco potentiæ inhæ- rente? Circa quod duplex est opposita sententia. Prima asse- rit, nullam potentiam natura- lem posse producere actum su- pernaturalem sine habitu, seu alio principio intrinsecè inhæ- rente illi, & vices habitus sup- plente; consequenterque in pro- posito affirmat, non posse fie- ri visionem beatam absque lu- mine gloriæ habituali, vel ac- tuali intrinsecè inhærente intel- lectui, illumque per modum prin-

principij elevante. Sic communiter Thomistæ. Pro 2. autem, & nostra sententia:

2. Conclusio sit: lumen gloriæ non est adeò necessarium intellectui ad videndum Deum, ut implicet contradictionem, Deum se solo sine infusione luminis gloriæ, aut alterius supernaturalis qualitatis intellectui in hærentis, quæ habeat rationem principij effectivi, elevare intellectum ad eliciendam beatificam visionem; potest enim sic illum elevare per solum concursum specialem extrinsecum. Sic Scot. in 3. d. 14. q. 2. & cum eo omnes Scotistæ, & alij quamplures, quos citat, & sequitur Eruditiss. Maffr. tom. 1. disp. 6. q. 5. numer. 154. Prob. 1. conclus. ex Subt. Doct. præcitat. §. *præterea*: nam quidquid potest Deus facere mediante causa secunda efficiente, potest etiam immediate, & se solo facere: sed lumen gloriæ nullum alium influxum, nisi effectivum habet in visionem beatam: ergo si medio illo Deus visionem producere potest, etiam & se solo absque lumine. Major est commune Theologorum axioma: minor patet ex dictis in præcedenti questione: consequ. est legitima.

3. Prob. 2. conclusio: nam nulla est repugnantia in hoc: g,

non est denegandum Divinæ Omnipotentia: Prob. antecced. excludendo præcipua capita, ex quibus adversarij implicantiæ depromunt; nam non est implicantiæ ex vitalitate actus; actus enim visionis, quatenus vitalis, satis habet, si procedat à causa vitali: sed hoc salvatur non minus cum concursu immediato Dei, quam cum concursu luminis; utrobique enim influit intellectus, ut supponimus: erg. &c. Præterea, non repugnat ex supernaturalitate visionis; supernaturalis enim effectus, ut sic satis habet, si à principio supernaturali procedat: sed hoc salvatur in nostro casu: erg. &c. Prob. min. quia hoc habebit actus ex eo, quod procedat ab omnipotentia, nedum per concursum universalem, sed per specialiter in illum influentem: immò potius etiam de facto quantvis supernaturalitas attendatur etiam ex luminis concursu, adhuc magis principaliter attenditur penes Deum specialiter concurrentem per modum objecti: erg. cum concursu speciali Dei, & per auxilium solum extrinsecum, optimè supernaturalitas visionis salvatur. Denique, non repugnat ex eo, quod potentia naturalis sit ex se improporcionata ad supernaturalitatem, quod sic ostenditur:

tur : nam potest proportionari per principium extrinsecum, quo adjuvari potest, suppleri- que defectus virtutis, qui in ea est, & per specialem concursum æquivalentem illi, quo adjuvaretur à supernaturali intrinseco principio : erg. non repugnat ex improportione potentia. Prob. antec. nam ut causa producat, vel possit producere effectum partialiter, non est opus, quod in se ipsa habeat totam vim agendi : sed sat est, quod gaudeat aliqua, per quam possit cum alterius causa consortio attingere effectum : erg. intellectus potest proportionari per solum auxilium extrinsecum, ut beatam visionem producat. Tàm isti, quàm præcedenti rationi variè conantur respondere Thomistæ, ut earum vim enervent ; sed frustra quidem, nam eorum solutiones facile exploduntur, quas invenies impugnatas apud præalleg. Mastr.

4 Arg. 1. ut intellectus concurrat ad visionem, debet elevari, & constitui in actu primo potens ad illam producendam, cum talem actum primum ex se non habeat : sed nequit sic elevari in actu primo absque alio comprincipio intrinseco, sive per modum habitus, & qualitatís permanentis, sive per modum actualis

Tom.I.

auxilij intrinsecè inharrentis : g. nequit absque lumine intrinseco producere visionem. Respondet. neg. min. nam non aliter debet intellectus elevari ad visionem, nisi quatenus indiget alio comprincipio supernaturali adjuvante ; & parum refert, (ut nuper dicebamus) quod tale comprincipium sit intrinsecum, extrinsecumve. Ratio est ; nam etiam quando est in intellectu ipsum lumen, non requiritur, nisi ut causa efficiens. In nostro igitur casu sufficienter censetur intellectus in actu primo constitutus proximè, ex eo, quod Deus intelligitur paratus ad concurrendum cum illo, concursu æquivalenti illi, qui præstaretur à lumine inharrenti ; & tunc censetur elevari in actu secundo, quando Deus actu talem præstat concursum.

5 Arg. 2. intellectus concurrat ad visionem tanquam causa principalis : erg. habet virtutem sibi intrinsecam, & proportionatam visioni : ergo. nequit visionem producere absque lumine gloriæ intrinsece complente rationem principij supernaturalis. Patet antec. & prima conseq. prob. nam in hoc differt causa principalis ab instrumentali : illa enim debet habere virtutem propriam proportionatam, non verò sic ista.

Gggg

Se-

Secunda conseq. etiam probat. quia visio est supernaturalis, intellectus autem potentia naturalis: erg. ante quam hic illam producat, debet proportionari ab aliquo intrinseco supernaturali. Respond. concess. antecedenti, distinguendo primum consequens: habet virtutem visioni proportionatam, in suo genere, conc: simpliciter, & adæquatè, subdist. per virtutem superadditam, & semper intrinsecam, neg. per aliquid superadditum, sive intrinsecum, sive extrinsecum, conced. consequentiam. Hoc patet exemplo duorum navim v.g. trahentium, quorum unus adjuvatur ab altero, non quia ab illo aliqua virtus sibi superaddatur; sed quia unus simul cum altero facit unam integram causam totalem: sic similiter in nostro casu; nam incompleta virtus intellectus adjuvatur à Dei omnipotentia per suum concursum specialem, tanquam per concausam supernaturalem, cum qua intellectus unam causam totalem constituit. Ad secundæ consequentiæ probationem distinguit. consequens: debet proportionari per virtutem sibi intrinsecè additam, neg: additam extrinsecè, vel intrinsecè, conc. consequentiam, ut sæpe, usque huc diximus. Si alia argumenta desideras, eorumque

solutiones apud præcitatum Mastrium illa invenies.

QUÆST. V.

Utr. *VISIO BEATA POSSIT esse præcisiua, & quomodo?*

I **P**RO hujus intelligentia quæstionis, præmittendum est, quod, ut ejus titulus innuit, controversia non procedit de facto, sed de potentia Dei absoluta; de facto enim est indubitata fidei veritas, omnes beatos in patria videre Deum sicuti est, in tribus personis subsistentem, attributa, & omnia, quæ sunt formaliter in ipso ex natura rei, saltem quoad absolutam perfectionem, quam important, præscindendo à respectibus rationis, quos quædam attributa fundare intelliguntur, vel terminare respectu creaturarum, ut dici solet de scientia, & omnipotentia, quatenus intelliguntur fundare respectus rationis ad res omnes scibiles, & possibiles. Neque item in presenti tantum est sermo de præcisionibus formalibus, quas solas admittunt, præsertim in creatis, Neoterici quidam juxta Nominalium doctrinam; sed etiam de objectivis, quas necessario esse admittendas incomperito est fere apud omnes

nes. Beata itaque visio erit præcisiva, si per eam videri possit objectum beatificum secundum unam formalitatem, quin secundum aliam videatur. Unde sensus quæstionis est: utrum possit videri essentia, non visis attributis, vel relationibus. Circa quam, prima, & communis Thomistarum sententia tenet, quod nec de potentia Dei absoluta fieri potest, ut Divina Essentia videatur sine personis, vel sine attributis; & similiter nec potest videri una perfectio sine alia. Pro secunda verò, & nostra sententia, fit:

2. Conclusio: visio beatifica potest de absoluta Dei potentia esse præcisiva, ita ut videri possit Divina Essentia, non visis personis; atque una persona sine alia, necnon, & in essentia una perfectio, cæteris non visis perfectionibus. Sic expressè nost. Subt. Doct. in 1. d. 1. q. 2. vers. Quantum ad istam. ubi inquit: *De potentia absoluta Dei non video contradictionem: quin possibile sit ex parte intellectus, & voluntatis, quod utriusque actum terminet essentia, & non persona; vel una persona, & non alia: puta quod intellectus videat essentiam, non personam; vel unam personam, & non aliam; & quod voluntas fruatur essentia, non persona; vel una persona,*

& non alia. Quem præter suos omnes discipul. alij quam plures sequuntur.

3. Probatur 1. conclusio; communi nostræ Scholæ fundamento: nam de facto, & realiter aliquid convenit essentiæ, vel alicui divinæ perfectioni à parte rei, quod non convenit relationibus, alijsque perfectionibus, non obstanti summa reali earum identitate: ergo sic etiam poterit essentia, vel aliqua perfectio divina terminare visionem intellectus creati, quin simul omnia alia, quæ in Deo formaliter sunt, videantur. Antecedens est fidei dogma: nam Divina Essentia communicatur personis productis, & non communicatur Paternitas, nec Filio: Pater per intellectum generat Filium, & non per voluntatem; uterque per voluntatem spirat Spiritum sanctum, & non per intellectum: unio hypostatica in Christo D. immediate terminatur ad solam verbi personam, non autem ad essentiam, neque ad alias personas: quæ omnia optime salvantur à Scoto per formalem ex natura rei distinctionem, quæ intercedit inter essentiam, & relationes, inter essentiam, & attributa, ac inter attributa invicem comparata: & etiam Recentiores prætendant salvare per solam virtuale distinctionem:

nem: ergo eadem distinctio pariter erit sufficiens, ut Divina Essentia possit terminare visionem intellectus creati, etiam si hæc non terminetur ad alia in essentia inclusa ex natura rei per realem identitatem. Patet consequentia: nam juxta rationem naturalem, difficiliora apparent assumpta in antecedenti, quam illatum in consequenti; illa siquidem indicant aliquam intrinsecam diversitatem in Deo: sed per actum visionis Deus solum extrinsecè attingitur ab intellectu creato: ergo &c.

4. Prob. 2. conclusio, & præsertim, quod una persona videri possit sine alia: una persona potuit incarnari sine alijs: ergo etiam potest videri sine alia. Patet consequentia; non enim est minor unio, quæ fit per incarnationem, quam quæ fit per visionem: ergo si unio hypostatica potuit ad unam personam terminari, quin ad alias terminaretur; sic etiam necessario videtur concedendum de terminatione visionis.

5. Prob. 3. conclusio ex non repugnantia: nulla enim est implicantia in hoc, quod beatus videat essentiam, non visis personis, neque ex parte objecti, neque ex parte ipsius visionis: ergo ex nullo capite repugnat; proindeque absolute

Dei potentia concedendum. Probatur prima pars antecedentis: nam motio Divinæ Essentiæ respectu intellectus est libera, non enim movet, nisi medio voluntatis actu: ergo poterit movere ad visionem unius divinæ formalitatis, & non ad visionem alterius. Respondent Adversarij: quod libertas objecti beatifici in movendo stat in hoc; quod possit movere, vel non movere ad visionem; eo tamen ipso, quod vult movere, debet manifestare quidquid in ipso à parte rei reperitur ob summam identitatem eorum, quæ sunt in eo, quæ sicut sunt connexa in esse, ita, & in cognosci. Sed contra est: nam omnes illæ formalitates, & si sint ad invicem realiter identificate, adhuc tamen sunt ad invicem formaliter ex natura rei distinctæ: ergo singulæ habent propriam conceptibilitatem, secundum quam possunt terminare actum intellectus, etiam intuitivum, quem alia formalitas non terminet.

6. Prob. 2. antecedentis pars: nam non repugnat ex ratione visionis, neque ex ratione visionis beatificæ: ergo non repugnat ex parte actus. Prob. 1. pars hujus antecedentis: nam si repugnaret ex parte visionis, maxime; quia intuitiva est: sed non repugnat, quod intuitive videatur una formalitas, alia
fe-

secum realiter identificata, non visa intuitivè: ergo, &c. Major est adversariorum; & minor probatur: nam formalitas à Scotistis definitur, esse illa realitatem, quæ se sola terminare potest actum intellectus, sive abstractivum, sive intuitivum, absque eo, quod terminetur ad aliam realitatem condistinctam, etiam si sit realiter illi identificata; & præterea, non est de ratione notitiæ intuitivæ, quod per eam attingantur quæcumque sunt realiter identificata in objecto; hoc enim pertinet ad notitiæ comprehensivam; de ratione namque intuitivæ est, quod terminetur ad objectum in propria natura existens, ut in seipso præsens: sed totum hoc habetur in casu quæstionis: ergo, &c. Prob. 2. pars antecedentis: nempe, quod non repugnat visionem præcisivam esse, eo quod beatifica est; quia dato per impossibile, quod Deus non esset trinus, nec haberet relationes, adhuc visio ipsius beatifica esset, ut plures adversarij fatentur: sed de facto essentia, secundum se formaliter considerata, tam perfecta est, ac esset in dato casu impossibili; nam ut præscindit præsertim à relationibus, est bonum simpliciter infinitum, & summum: ergo visio solius Essentiæ Divinæ, si de potentia Dei abso-

luta daretur, adhuc beatificaret; ac per consequens ex nullo capite repugnat, quod Divina Essentia videatur, quin videantur relationes.

7. Prob. ultimo conclusio ex Doct. cit. Pater, ut prior origine Filio, est perfecte beatus: *Quia nullam perfectionem sibi intrinsecam habet à persona producta; & beatitudo est perfectio intrinseca personæ beatæ*: ergo in illo priori habet objectum perfecte beatificans; sed in illo priori non videtur habere essentiam communicatam tribus, sed ut est in una persona præcisè: ergo *non est de ratione essentiæ, ut est objectum beatificum, quod beatificet in quantum est communicata tribus: & ita non videtur contradictio, sive quantum ad visionem, sive quantum ad fruitionem*; scilicet quod beatificet in una persona.

8. Confirm. ex ipso Doct. cit. quia si Pater intelligat beatifica visione essentiam, ut in Filio: igitur aliquid quasi reciperet à Filio, vel ab aliquo, ut in Filio. Probat. consequ. per argumentum Philos. 12. Metaph. quo probatur, Deum non intelligere aliquid aliud à se, quia tunc vilesceret ejus intellectus; quia perfectionem reciperet ab intelligibili: igitur ita hic. Immo, quod est majus in con-

conveniēti, perfectionem simpliciter, puta visionem beatificam, quasi reciperet Pater à tribus personis, ut objectis, vel ab aliquo, ut in tribus. Et tunc videntur sequi duo absurda. Primum, quod non omnem perfectionem habet Pater à se; & sic non esset prior origine. Secundum, quod non omnis perfectio simpliciter, & essentialis sit aliquomodo prior proprietatibus relativis; sed aliqua quasi posterior ipsis personis; puta ista quæ est ab objecto, ut in tribus. Sic ibi. Quod confirmat additio Mauritiij Hiberni, & explicatio Licheti, videantur ibi.

9 Nunc autem est difficultas; an visio, qua in hypothesi data, videretur essentia sine personis esset eadem cum ea, qua modo videtur Deus cum personis; & hoc intrinsecè, & essentialiter, solumque extrinsecè, & accidentaliter foret distinct? Respondet, cum Scoto in 1. d. 1. q. 2. §. *quantum ad istum articulum*, affirmative. Prob. ratione ipsius: nam omnis actus habens objectum primum à quo essentialiter dependet, & objectum secundarium à quo non essentialiter dependet, sed tendit in hoc virtute primi objecti; & si non possit manere idem actus, nisi maneat habitudo ad primum objectum; po-

test tamen manere sine habitudine ab objectum secundarium: (à quo non essentialiter dependet) sed essentia sola est primum, & essentialiter objectum beatificæ visionis; personæ autem, attributa, & quæcumque alia, quæ videntur in Deo sunt objectum secundarium; non enim cognoscuntur in se virtute propria, sed virtute essentiæ, & in ista videntur: ergo potest visio beata eadem manere terminata tantum ad essentiam; & non ad personas. Probat. major à Doct. exemplo creaturarum in essentia visarum; sive enim videantur, sive non videantur, manet semper eadem visio, dum modo ad essentiam terminetur. Cujus ratio est; quia visio beata non dependet à creaturis essentialiter, sed tantum accidentaliter; atque ideo nequit essentialiter variari, variatis tantum his, à quibus accidentaliter dumtaxat dependet, ut per se constat.

10 Arg. 1. ex illo Joann. 14. ubi Christus D. inquit: *Philippe, qui videt me, videt, & Patrem; quia ego in Patre, & Pater in me est.* Et ex ipso Joann. 10. *Ego, & Pater unum sumus.* Circa quod D. Gregor. Nazianz. orat. 49. *Quia unitate substantiæ, & maiestate divinitatis unum sunt*; ergo implicat, quod videatur essentia, quin videantur personæ, & una persona sine alia,

alia; sicut implicat, quod veatur unum, & idem non videatur. Confirmatur ex Aug. 1. de Trinit. cap. 10. *Quia neuter sine altero ostendi potest*; & loquitur de Patre, & Filio: ergo, &c. Respond. cum Doct. in 1. d. 1. q. 2. §. & vers. *Quantum ad 4. artic.* hos textus intelligendos esse, *de potentia ordinata, de qua locutus est Philippus, volens Patrem sibi ostendi, quasi potuisset de facto vidisse Filium sine Patre.* Idem dicit ad Aug. De potentia autem absoluta non implicat evenire oppositum; quia licet unum videretur, & idem realiter non videretur, nulla contradictio sequeretur, nam non esset de eode, secundum idem, sed secundum diversam formalitatem; sicut communicari, & non communicari, de essentia, & Paternitate, quæ omnino sunt idem realiter a parte rei.

II Arg. 2. nequit videri Essentia Divina quidditative, quin videatur, ut communicabilis tribus personis: sed eo ipso quod sic intuitivè, & quidditative videatur, non possunt personæ non videri; neque una persona sine alia, quia relata sunt simul natura, & cognitione: ergo, &c. Respond. conc. maj. & neg. min. quia ex communicabilitate quidditativa essentia, quæ videretur, solum potest probari, quod personæ cognos-

cerentur, scilicet, abstractive per illationem, non autem per intuitionem. Idem dicimus de una persona visa, respectu alterius non visa, quam etiam inferret per cognitionem abstractivam; quia illud axioma desumptum ex Philosoph. *relata sunt simul natura, & cognitione*, nihil aliud intendit, nisi quod debeant cognosci: & quomodocumque cognoscantur, sufficit; nam experientia constat, quod possumus videre intuitivè Patrem existentem Matriti, quin videamus intuitivè Filium existentem Romæ; quia quavis sint simul natura, & cognitione correlativa; non verò sunt simul in modò cognitionis.

12 Arg. 3. non potest una persona se manifestare sine alia; quia actiones ad extra sunt indivisæ: ergo nec una videri sine alia. Respond. manifestationem sumi, vel activè, vel passivè, & terminativè; non potest autem manifestatio sumpta activè fieri ab una tantum persona; immò in hac suppositione omnes personæ efficerent talem manifestationem; sed manifestatio sumpta passivè, potest ad unam terminari, & non ad aliam. Replacabis: una persona non potest beatificare sine alia: ergo nec videri sine alia. Prob. anteced. per rationem superius allatam; quia scilicet beatificatio est ac-

tio ad extra, quæ necessario competit tribus personis indivisim. Respond. eodem modo ac prius, quod beatificatio activè sumpta non possit competere uni personæ seorsim; quia sunt tres personæ, quæ beatificant, id est, quæ concurrunt ad visionem unius personæ: si tamen beatitudo sumatur passivè, una sola persona beatificare potest saltem cum Essentia Divina ex qua constituitur; in quantum scilicet potest terminare visionem alicujus Beati, absque eo quod talis visio ad aliam personam terminetur. Exemplificari potest de Incarnatione. Si incarnatio sumatur activè, pro actione scilicet incarnativa, seu unitiva humanitatis ad Verbum D. pro tunc tres personæ incarnant, & incarnatio activè sumpta omnibus competit: si verò sumatur incarnatio passivè, seu terminativè, est solum Verbum quod incarnatur. Sicut; v. gr. si essent tres homines qui induerent vestem uni trium; indutio activè sumpta tribus competere, quia tres illi homines induerent: si verò indutio sumatur passivè, illa competit tantum uni, quia unus tantum induitur.

13 Arg. 4. qui indivisibile attingit, aut nihil, aut totum attingit; ergo qui indivisibile videt, aut nihil, aut totum vi-

det. Subsumo nunc; atqui Divina Essentia cum personis, & attributis est quid indivisibile: ergo nequit videri, quin videantur persona, & attributa. Respond. conced. primum enthymema; & disting. min. subsumtam: Essentia Divina cum personis, & attributis est quid indivisibile, in partes conc. in plures conceptus, seu in plures formalites, & realitates seorsim conceptibiles, & seorsim visibiles, neg. & neg. conseq. plura enim sunt in Deo, quæ possunt seorsim concipi, & quæ ex natura rei formaliter distinguantur, ut sæpè dictum est. Deinde, essentia, & personalitas sunt quid indivisibile; & hoc non obstante, communicatur essentia; & non communicatur personalitas; unitur immediatè personalitas, & sic immediatè non unitur essentia: ergo similiter potest videri una, quin videatur & alia.

14 Replicabis: cognitio beatifica est cognitio distincta: sed visio essentia, sine personis, est confusa: ergo non potest dari. Prob. min. quod communicatur pluribus, non potest, nisi confuse videri, si non cognoscantur illa, quibus communicatur: sed Essentia Divina communicatur personis: ergo visio essentia, sine personis, est confusa. Respond. neg. min. & disting. majorem probationis:

si illud quod communicatur multis, non habeat existentiam perfectam, & completam sine illis, concedo: si habeat, nego: v. gr. quia animal non habet existentiam perfectam à se, sed illam emendicat ab homine, vel à bruto; ideo non cognoscitur distinctè, & perfectè, nisi cognoscantur inferiora. Quia autem Deus ut sic, habet existentiam completam, & perfectam independentem à personis (Deus enim, ut Deus, est singularis, existens, & hic) ideo potest distinctè cognosci, sine personis; immò talis cognitio erit intuitiva; quia terminatur ad rem existentem existentia absoluta, non verò relativa, quæ habetur à personis.

15. Replicabis: dum intellectus videret essentiam divinam, necessariò essent attributa, & relationes ante intellectum: ergo necessariò videret omnia. Antecedens est evidens. Prob. conseq. oculus corporeus unico intuitu videt omnia, & si sint disparata, quæ sunt ante ipsum, quin possit non videre: ergo si attributa, & relationes, simul cum essentia sunt pariter ante intellectum, videns essentiam, omnia alia videbit necessariò. Respond. disting. anteced. necessariò essent attributa, & relationes in esse physico, conc. in esse intelligibili, seu visibili,

neg. & etiam conseq. Ad probationem, neg. paritatem: quia Deus, ad extra, est objectum liberum; objecta autem visibilia ab oculo corporeo sunt naturaliter necessaria. Negamus etiam, oculum corporeum videre diversa objecta disparata per unicum indivisibilem intuitum; quia sicut implicat, quod eadem species impressa repræsentet virtualiter hominem, & lapidem, pariter repugnat, quod idem indivisibilis actus, seu species expressa, eos repræsentet: sunt enim distincti actus, etsi simul existant per modum unius.

16. Arg. ultimo: illud in quo sunt plura, non potest distinctè, & perfectè concipi, nec intelligi, sine illis: sed personæ sunt in Deo: ergo, &c. Respond. Si illa, quæ sunt in alio, non distinguuntur ab illo formaliter, concedo; si distinguuntur, neg. Personæ autem, quæ sunt in Deo distinguuntur formaliter ab illo. Deinde aliter distinguo maj. si illa, quæ sunt in alio, dicant aliquam perfectionem, quæ non sit in continente, conc. si non dicant aliquam perfectionem, nego: personæ autem non dicunt perfectionem, quæ non sit in Deo, ut Deus est; Deus enim non est magis perfectus cum personis, quam sine illis. Dices: si beatus possit videre essentiam sine per-

sonis, erit Beatus per visionem solius essentiae, quod est falsum; quia beatitudo perfecte quietat; qui tamen videret solam essentiam, desideraret adhuc videre personas. Respond. esset revera Beatus, & perfecte quietaretur; quia Deus ut sic est summum bonum, & personas non sunt perfectae, aut imperfectae: ideo nullus esset beator videndo Deum cum personis, quam sine illis.

DISPUTAT. II.

DE CONCOMITANTIBUS,

*& subsequen-
tibus ad beati-
tudinem essentialem
Patria.*

Diximus disputat. antec. cum Scot. & Scotistis, beatitudinem formalem patriae triplicem esse, nempe, intellectus, voluntatis, & totius naturae intellectualis: & beatitudinem intellectus essentialiter constituimus in visione Dei, qua intellectus beati, in sua linea intellectiva Deum possidet: beatitudinem vero voluntatis essentialem in amore amicitiae, quo voluntas beati Deum sibi propositum per visionem beatificam, diligit, ipsoque fruitor, & in sua linea volitiva ipsum possidet. Et demum beatitudinem essentialem intel-

lectualis naturae constituimus non aequè in utraque beatitudine potentiarum; sed in beatitudine illius potentiae, quae perfectior est, scilicet, in operatione, seu beatitudine potentiae voluntatis. Verum enim verò, quia dantur in Beatis plura alia, quae etiam si non spectent ad rationem essentialem, neque beatitudinis potentiae intellectus, neque potentiae voluntatis, neque intellectualis naturae; spectant tamen ad complementum status beatitudinis essentialis, vel potentiae intellectivae, vel potentiae volitivae, vel intellectualis naturae; ideo explicandum superest, quae, & qualia sint ista, quae suo ordine in ista Disputatione praestabimus.

QUÆST. I.

*QUÆ CONSEQUANTUR,
vel comitentur beati-
tudinem essentialem potentiae
intellectus?*

I**D**iximus, quod est veritas fidei indubitata, omnes beatos in patria videre Deum, sicuti est in tribus personis subsistentem, hoc est, vident Dei essentiam, & simul tres personas divinas, & omnia attributa, seu omnes perfectiones formaliter in Deo exist-

existentes, præscindendo à respectibus rationis, quos quædam attributa fundare, vel terminare intelliguntur comparatione creaturarum. In hoc omnes Theologi conveniunt; quia habetur ex pluribus Sac. Scripturæ locis, & est definitum in Constitutione 4. Benedicti XII. §. 3. ubi ait: *Beatos videre divinam essentiam visione intuitiva, & facili, nulla mediante creatura in ratione objectiwise habente, sed divina essentia immediate se nudè, clarè, & apertè ostendente.*

2 Conveniunt insuper DD. Catholici, Beatos, præter objecta prædicta, videre etiam aliqua, quæ dicuntur esse in Deo virtualiter, & eminenter, quales dicuntur esse creaturæ, tam possibiles, quam futuræ. Hoc passim docent SS. PP. & præsertim D. August. 4. super Genes. ad litt. cap. 29. ubi in Beatis duplicem affirmat dari creaturarum cognitionem, unam *matutinam*, alteram *vespertinam*; *matutinam* appellat cognitionem creaturarum in Verbo; *vespertinam* verò eam, quæ habetur in proprio genere, & per proprias species de creaturis. Ita etiam discurret lib. 11. de Civit. Dei, cap. 29. ubi enumeratis varijs creaturarum cœlestium, & terrestrium speciebus, subdit,

quod omnia hec aliter in Verbo Dei à Beatis cognoscantur, ubi habent causas, rationesque suas, secundum quas facta sunt, incommutabiliter permanentes; aliter in se ipsis; illic clariori, hic obscuriori cognitione. Sic etiam discurret D. Bernard. lib. 5. de Consider. ubi de Beatis inquit; *quod vident Verbum, & in Verbo facta per Verbum.* Hoc etiam ratio ipsa suadet; quia visio beatifica est quædam participatio visionis illius increatæ, qua Deus seipsum, & creaturas cognoscit: sed Deus in essentia sua videt creaturas secundum esse proprium, quod in se ipsis habent, vel habere possunt: erg. censendum est, Beatos quoque eodem modo creaturas aliquas in essentia divina videre posse, & de facto videre.

3 Insuper, propter easdem rationes, etiam est communis sententia, quod Beati de facto vident aliqua Dei decreta libera; non tamen omnia. Patet ex D. Bernardo, qui explicans illud Ps. 26. *Ut videant voluntatem Domini*: asserit, *quidn' videtur ibi cor Dei patient cogitationes pacis, divitiæ salutis, mystica bona voluntatis, &c.* Deinde, Concil. Senonense, decreto 15. damnans errorem aliquorum asserentium, Beatos non esse orandos,

dos, quia nostras preces ignorant, inquit: *quam sit hoc, non solum veritati, sed Scripturæ quoque consonum, intelliget, qui Beatis pervium esse non ignorat Divinitatis speculum, in quo quidquid illorum interfit, illucescat.* Ergo Beati de facto vident aliqua Dei decreta libera, præcipue illa, quæ ad suum statum, & suorum clientulorum pertinent. Quod autem de facto non videant omnia decreta libera Dei, patet ex illo Math. 24. *De die illa (scilicet judicii extremi) nemo scit; neque Angeli Dei in Cælo.* Secundò ex 1. Corin. th. 2. *Quæ sunt hominis nemo novit, nisi spiritus hominis.* Math. 14. *Quæ sunt Dei nemo novit, nisi spiritus Dei.* Ad Ephes. 3. *Mihi data est gratia evangelizare: ut innotescat principatibus, & potestatibus, in cælestibus per Ecclesiam, &c.* ubi glossa notat, quòd Angeli didicerunt multa per Ecclesiam. Insuper ex D. Dionys. de Cælest. Hierarch. cap. 7. ubi ait: *Angelos superiores illuminare inferiores, manifestando eis occulta Dei consilia;* erg. Beati non vident omnia decreta libera Dei; siquidem nesciunt diem judicii, & Angeli didicerunt plura per Ecclesiam, quæ antea ignorabant; inferioresque nesciebant

pariter ea, quæ à superioribus accipiunt.

4 Nunc autem est difficultas prima, an ex vi visionis beatificæ videantur præcisè prædictæ creaturæ possibiles, & futuræ? Respond. negativè. Cujus ratio est, quia de intrinseca, & essentiali ratione visionis beatificæ, solum est terminari ad objectum beatificum, quale est divina essentia, & ejus attributa; & quanvis creaturæ possibiles in suo esse virtuali, & quod habent in Deo, tanquam in causa, non distinguantur realiter ab ipso Deo; differunt tamen ab illo in suo esse formali, & proprio, in quo sensu hic loquimur.

5 Secunda difficultas est, unde proveniat, quòd Beati cognitione matutina videant istas creaturas possibiles potius, quàm alias? Respondetur, hoc provenire, quia quanvis ad talem cognitionem matutinam non moveant intellectum Beati ipsa creaturæ, sed divina essentia; hoc tamen non præstat naturaliter, & ut divina essentia est, sed liberè, & ut divina voluntas: Unde potest ad suum libitum movere intellectum Beati ad cognitionem harum creaturarum possibilem, potius, quàm aliarum, juxta dispositionem suæ divinæ providentiæ: immò, & posset

non movere ad cognitionem aliquarum, sicut non movet ad omnes.

6. Tertia difficultas est, qualiter videant Beati creaturas in Essentia Divina? An, scilicet, tanquam in causa, vel tanquam in speculo, & specie expressa rerum omnium representativa; vel potius tanquam in idæa, & specie impressa eminentiali omnium creaturarum, vel sub alio conceptu? Respondetur cum nostr. Mastr. quod in hac difficultate discurrendum est de intellectu Beato, sicut discurretur de intellectu divino, servata tamen proportionem debita; & quemadmodum supra diximus, divinum intellectum videre cuncta possibilis in essentia sub nullo ex præfatis modis; sed tantum tanquam in objecto primario, & medio prius cognito: ita in proposito dicimus de intellectu Beato; cum hac tamen differentia, quod comparatione divini intellectus essentia est omnino naturaliter illuminata ratio objectiva cognoscendi possibilis, quatenus verò supponit decreta divinæ voluntatis, est ratio cognoscendi determinate futura. Ceterum comparatione intellectus creati simul dicitur ratio cognoscendi possibilis, & futura, quatenus illius est præcisè motiva liberè per actum liberum divinæ voluntatis.

7. Respond. 12. cum nostr. Ant. Perez; quod Beati non vident creaturas in Essentia Divina, tanquam in specie expressa propriè loquendo. Ratio est, quia species expressa est actus vitalis, à potentia vitali proveniens, & est ratio cognoscendi in intellectu cui inhaeret, quin ipsa species expressa cognoscatur directè per se ipsam: erg. Essentia Divina non est species expressa creaturarum, ad intuitionem ipsarum. Neque cognoscuntur, aut videntur à Beatis in Essentia Divina, ut in idæa; nam idæa creaturarum est ipsum esse possibile productum in esse cognito, ut Tractatu de Deo Uno diximus: erg. non vident Beati creaturas in Divina Essentia, ut in idæa earum. Neque videntur creatura à Beatis in Divina Essentia, tanquam in speculo, propriè loquendo. Sic Doct. Subt. quodlibeto 14. §. Nunc autem, vers. Respond. ubi ait: *Lapis videtur in Essentia Divina, non ut in speculo, in quo reluceat.* Ratio est, quia licet plures SS. PP. Essentiam Divinam appellent speculum omnium rerum, hæc locutio non est propria, & rigorosa, sed tantum metaphorica. Metaphora, seu similitudo stat in hoc, quod sicut speculum est ratio, quare alia videantur in illo, etiam Divina. Essen.

Essentia, est ratio quare omnia in illa videantur. Differunt tamen maxime in eo, quod speculum videtur per diversam speciem impressam, & expressam, ac videntur res in ipso: at autem in Essentia Divina, ipsa, & omnia videntur per eandem speciem saltem impressam: erg. proprie loquendo non videntur creaturæ in Divina Essentia, tanquam in speculo.

8. Neque insuper videntur creaturæ in Divina Essentia à Beatis tanquam in causa. Est contra Thomistas. Suadetur sic: Videre creaturas in essentia tanquam in causa, solum est videre eas secundum esse virtuale, quod habent in essentia, vel ratione ipsius, vel ratione omnipotentiae: sed hoc esse virtuale est ipsum esse Dei: erg. creaturæ non videntur in Deo tanquam in causa, ut habent esse formale proprium, sed tantum ut sunt ipsa essentia, & vita creatrix. Deinde: ideò videntur creaturæ in essentia tanquam in causa, quia videtur virtus quæ potest eas producere; sed hæc virtus potest producere omnes: erg. Beatus videns hanc causam, seu virtutem videret omnes creaturas; sed hoc non: ergo ultra rationem virtutis, & causæ, alius conceptus essentiae debet videri, ut in ea videantur creatu-

ræ. Acqui non alius congruentior est, quam ratio objecti motivivi sui ipsius, & omnium aliorum: erg. non ut causa, sed ut objectum liberè motivum, est ratio qua Beati vident creaturas. Hæc tamen dissensio magis habet de nomine, quam de re.

9. Quarta difficultas est:

An creaturæ videantur in divina Essentia à Beatis simul, vel successu temporis? Respond. quod de possibili utroque modo fieri potest: de facto autem videtur fieri successu temporis. Ratio est; quia Angeli à principio beatitudinis ignorarunt aliqua mysteria gratiæ, quæ postea cognoverunt. Constat ex Apost. ad Ephes. 3. *Ut innotescat principatibus per Ecclesiam.* Deinde, ex Ambros. idipsum dicente *lib. de Institut. Virg. & lib. de Mysterijs*, cap. 7. D. Dionys. *de Cœlesti Hierarch.* cap. 7. *Præterea, Angeli superiores illuminant inferiores successu temporis*: erg. non cognoverunt, nec viderunt omnia à principio Beatitudinis. Antecedens patet ex Dan. 10. ubi Angelus Persarum, & Angelus Judæorum dicuntur inter se altercari, sibi que resistere, (ratione, sed non voluntate) quia, scilicet, adhuc ignorabant voluntatem divinam circa liberationem Judæorum. Insuper est certum, ut docetur in Tract. de

Angelis, quod adhuc circa ea, quæ ad eorum statum pertinent, uti sunt, quæ accidunt circa Regna, & Provincias, vel homines suæ curæ commissos, non semper omnia sciant; quia ipsis committuntur in executione successu temporis, & successu temporis vident illorum exigentias; & denique datur loquutio, & illuminatio inter ipsos Angelos: erg. &c.

10 Dices: Div. Aug. 15. de Trinit. cap. 16. asserit: *Fortassè non erunt volubiles nostræ cogitationes, sed omnem scientiam nostram uno simul conspectu v. d. bimus*: erg. omnia videntur simul. Deinde, Essentia Divina est objectum voluntarium, seu liberum, valens, & potens repræsentare omnia simul, vel divisim: erg. non datur major ratio ad dicendum, quod successivè, quàm quòd simul repræsentat. Respond. D. August. loqui de Visione Essentiæ Divinæ, & eorumque sunt formaliter in Deo, quæ non multis actibus, aut cogitationibus volubilibus, sed unica intuitione in æternum duratura videbimus, & utinam videamus! Ad secundum, conc. antecedens, & disting. consequ. non datur major ratio, desumpta ab autoritate, neg. desumpta ex natura Essentiæ Divinæ, aut visionis, conc. quia sic po-

test evenire utroque modo, & solum determinatur ex Dei beneplacito, secundum ea, quæ diximus ex Apost. & SS. PP.

11 Quinta difficultas est, *quæ, aut quales sint creatura, quæ videntur ab unoquoque Beato?* Jam diximus, quod ex vi visionis Beatæ nulla creatura, nec futura, nec actualis, nec possibilis videtur necessario; quia nulla datur connexio essentialis inter Deum, & creaturas: & quia ad extra Divina Essentia est objectum, vel ut communiter dicitur, speculum voluntarium. Nunc autem SS. PP. ac Theologi communiter docent, quemlibet Beatum omnia, & singula fidei nostræ mysteria, clarè, & perfecte cognoscere, quod expressè deducitur ex Apost. 1. Corinth. capit. 13. ubi loquens de fidei nostræ mysterijs, inquit: *Videmus nunc per speculum, & enigmatè; tunc aut in facie ad faciem*. Quod explicans D. August. lib. 20. de Civit. cap. 1. ait: *Quod videbimus, nisi Deum, & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes, hic credimus, illic videbimus*. Et lib. de Dilig. Deo, inquit: *Quod hic crediderunt, ibi videbunt*. D. Gregor. lib. 18. Moral. cap. ultimo in fine: *Hæc visio nunc fide inchoatur, sed tunc in specie perficitur; & quæ per ora præ-*

predicantium, quasi per decur-
rentia flumina sumimus, tunc
in ipso fonte bibemus. D. Pau-
 linus Nolanus Episcop. *epist. 12.*
ad Severum, inquit: Tunc re-
velanda nobis cum specie vide-
bimus, quæ nunc per fidem
prævidemus; itaque hic semina-
mus, & ibi metemus. Prosper
 Aquitanicus *lib. 1. de Vita Con-*
templat. cap. 4. sic pariter dis-
 currit: *Hæc est vita beata, ad*
quam qui pervenerint, beatis
Angelis similes erunt, quod
hic crediderunt, sui creatorem
substantiam contemplantes. Sic
 etiam loquuntur alij SS. Patres:
 ergo nedum quæ atinent ad
 objectum primum, sed etiam
 quæ ad secundarium, quæ in
 via credita sunt, ibi videbun-
 tur.

12. Hoc etiam ratio per-
 suadet; quia ratione iustitiæ
 distributiæ præmium merito
 respondere debet, ac ei propor-
 tionari: sed fidei meritum in
 eo præsertim consistit, quod
 propter auctoritatem, & vera-
 citatem Dei revelantis firmiter
 omnia illa credantur, quæ obs-
 cura sunt, & inevidentia: ergo
 fidei præmium, ut ejusdem me-
 rito correspondeat, in eo con-
 sistere debet, ut omnia illa in
 Patria evidenter, & clare cog-
 noscenda proponantur, quæ
 hic in via obscura erant, & in-
 evidentia. Sed advertit noster

Felix, Antonius Perez, & alij,
 quod licet Beati videant in ver-
 bo omnia mysteria fidei, quan-
 tum ad substantiam, non ta-
 men est necesse, quod illa vi-
 deant quantum ad omnes cir-
 cunstancias temporis, loci, &c.
 ut constat de Resurrectione, &
 ultimo Judicio, *Marci 13. Da-*
die autem illa, vel hora nemo
scit, neque Angeli. Advertunt
 insuper, quod ex eis, quæ im-
 plicite, & in universali credi-
 derunt, alius magis, & alius
 minus videt, vel juxta mensu-
 ram meritum, aut juxta vo-
 luntatem Dei; nam non appa-
 ret necessarium, omnes Beatos
 videre in Verbo omnes Histo-
 rias Sacræ Scripturæ, & omnes
 sensus litterales earum; omnes
 definitiones Conciliorum, om-
 nes traditiones, omnesque con-
 gruentias; & circumstantias, ob
 quas Verbum Divinum est in-
 carnatum; quia hæc pro diver-
 su gradu beatitudinis videbun-
 tur, magis, aut minus. Et sua-
 deri potest ex illa dubitatione
 Angelorum: *Quis est iste Rex*
glorie? Quis est iste qui venit
de edon? ergo Angeli aliquas
 circumstantias non sciebant. Et
Psal. 47. Sicut audivimus, sic
vidimus in Civitate Domini
virtutum. Unde, quando D.
 Gregor. 2. *Moral. cap. 2.* di-
 xit: *Quid non videant, qui*
videntem omnia vident? Intel-

ligendus est virtualiter, non formaliter.

13 Conveniunt insuper Theologi in eo, quod Beati vident in Verbo, seu Essentia Divina, preces, & orationes, quas fideles fundunt ad ipsos. Sic Subr. nost. Doct. in 4. d. 45. quæst. 4. & universalis sententia Theologorum. Ita semper in Ecclesia Dei traditum fuit; & in *Concil. Senonensi* de fide definitum, ac etiam in *Tridentino*, sess. 25. in Decreto de Invocatione Sanctorum. Et confirmatur ex Tob. 12. ubi S. Archang. Raphael dixit Tobia: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Ratio potest esse, quia hoc spectat ad statum Beati, & ad perfectum Clientuli. Unde Subril. noster Doct. loco citato inquit, quod licet non sit de ratione essentiali beatitudinis, ut Beati videant in Deo orationes nostras; quia beatitudo potentia intellectiva consistit essentialiter in visione solius essentia, non verò in visione creaturarum; congruum tamen est, Beatum esse coadjutorem Dei in procurando salutem electi eo modo, quo hoc sibi competere potest; & ad istud requiritur sibi revelari orationes nostras specialiter, quæ sibi offeruntur;

quia illæ specialiter innituntur meritis ejus, tanquam mediatoris perducentis ad salutem, quæ petitur: ideo probabile est, quod Deus Beatis revelet de orationibus sibi, vel Deo in nomine ejus oblati. Ubi advertunt bene nostrates, quod ly *probabile*, non cadit super visionem orationum, sed super modum, quo eas vident, scilicet, vel ex vi visionis beatificæ; vel per revelationem specialem, de quo est controversia inter Catholicos.

14 Confirmatur hæc veritas Catholica ex diversis Lyturgiis Ecclesiæ ab initio à Sanctis Apostolis Petro Romæ, Jacobo Hierosolimis, & cæteris alibi compositis, in quibus supponitur, Beatam Virg. Mariam, quæ est Mater, Advocata, & Adjutrix nostra, ceterosque Angelos, & Sanctos pro nobis orare; ut patet in oratione S. Estephani, ubi sic Deus oratur: *Concede, ut is pro nobis intercessor existat, &c.* Et in Litanijis majoribus: *Omnes Sancti, & Sancta Dei intercedite pro nobis, &c.* Ex dictis colligitur, Beatos etiam videre aliquas cogitationes intimas, & secreta cordis; nam aliquando preces, seu orationes viatorum in mente, seu corde manent: Unde omnia illa cordis secreta, quæ pertinent ad statum cujuslibet Beati, viden-

dentur ab illo ; non tamen omnia secreta universaliter.

15 Nec contra hoc ultimum obstat autoritas D. Aug. lib. de Diligendo Deum, cap. ultimo, dicente : *Ita ibi patebunt singulorum singulis mentes ; sicut corporalibus oculis subjacent facies corporales.* Et subdit ; *nec latet jam perfectè beatos aliquid secretorum.* Similia habet Bernard. Serm. de Triplici bonor. ergo beati vident omnia secreta cordium , nullo dempto. Respond. neg. conseq. nam D. Aug. & D. Bern. solum volunt , quod Beati cognoscunt illa secreta, quæ pertinent ad statum cujuslibet ; nec aliam cognitionem postulare potest amicitia maxima , quæ est inter Beatos ; immò oppositum petit politica Beatorum , ut dicemus cum omnibus Theologis, tract. de Angelis.

16 Subtilissim. nost. Doctor contra præcipuum suum , & aliorum Catholicorum assertum, arguit sic : Ex illo Isaï. 63. *Abraham nescivit nos , & Israel ignoravit nos.* Ibi dicit Aug. quod mortui nesciunt , immò sancti , quid agant vivi. Et Hieronym. ibi. Præterea , Deus solus novit secreta cordis ; oratio mentalis est hujusmodi : ergo , &c. Præterea , non oportet Beatos nosse preces nostras , nisi ad hoc , ut orent pro nobis : sed

consequens est inconveniens : Tum , quia non sunt in statu meriti : tum etiam ; quia , aut Beati vident , Deum deprecantem viatorem , & concedere quod petit , aut vident nolle , aut non velle ? Si velle : ergo sciunt , quod salvabitur : frustra ergo orant. Si nolle , non orabunt pro aliquo nolito ipsi Deo ; si non velle , sciunt , quod non eveniet : ergo frustra orarent. Respondet ipse *Subtilissimus Doct. loc. cit. §. ad argumenta , & §. de tertio articulo.* Ad primum dicit , quod Abraham pro tempore , pro quo intelligitur illud Isaïæ , fuit in Lybmo ; & per conseq. non Beatus ; & ideo nescivit filios suos Judæos , habitantes in terra Israel ; quia nec notitia naturali intuitiva , quæ impeditur per immoderatam distantiam ; nec notitia revelationis specialis , quia non habuit visionem illam in Verbo , quam concomitatur regulariter talis revelatio : non ergo concludit de Beatis , quibus in verbo regulariter revelantur , quæ ad eos spectant.

17 Ad confirm. ait ; dictum illud , quod solus Deus novit abscondita cordium , verum esse universaliter , & ex propria virtute , & perfectione ; ita quod impossibile est , quod per aliquod impediens hoc sibi lateat : hic autem non loquimur de pro-

propria virtute Beatorum, sed de revelatione facta in Deo. Novit etiam solus Deus (addit Doct.) ut Judex Universalis omnium talium occultorum, quo modo nec Angeli boni, nec mali, nec animæ separatæ noverant. Ad ultimum dicit; quod oratio nostra nunc duplicem habet effectum; unum, quia est meritoria oranti; alium, quia ex hoc quod specialiter dirigitur pro alio, meritoria est illi, pro quo offertur: & primo modo Beati non habent orationem, sed secundo modo. Nec est inconveniens, aliquem, quæ jam est in termino quoad se, per orationem mereri alteri: sicut videmus in politijs, ubi Rex, illud, quod vult dare, vult per intercessionem alicujus, dare alicui, qui non esset dignus statim exaudiri: & sic Sancti cum jam sint in termino, nihil sibi impetrare, aut mereri possunt, sed bene nobis viatoribus indignis exaudiri. Quod autem ob meritum, & intercessionem Sanctorum, etiam ex hac vita defunctorum, multa beneficia Deus alijs contulerit, universa Scriptura testis est. Cum igitur arguis; Beatus, aut videt, Deum velle, aut nolle? Respondeo, nullum membrorum oportet dare; quia posset Deus illis revelare nostras preces, sine manifestatione suæ voluntatis circa

exauditionem, vel omnia manifestare; & sive sic, sive non, Beatus semper est conformis voluntati divinæ, & expectans sine anxietate effectum exauditionis, quantum ad ipsum petentem.

18 Conveniunt etiam Theologi, Beatos de facto videre in Verbo, hoc est in Essencia Divina, quæcumque pertinent ad statum beatificum cujuscunque, id est, quæ ad ipsos pertinent, vel ratione personæ, aut status, dignitatis, officij, vel aliquo alio titulo. Ita D. Thomas lib. 3. *cont. Gentes*, cap. 59. & *de Veritate*, q. 8. art. 4. D. Bonav. in 4. d. 45. part. 3. q. 2. & 3. Subtilissim. nost. Doct. in 4. d. 45. q. 4. & d. 50. q. 6. & alij Scholastici ibid. qui etiam unanimiter dicunt, ad statum singulorum Beatorum ea spectare, quæ ita eorum curæ, & diligentia sunt commissa, ut ipsis ea gubernare incumbat: unde Angelis Custodibus ea omnia nota esse debent, quæ ad homines spectant, quos singuli regunt, ut suum ministerium perfecte, & cum omni diligentia exequi possent. Item ad statum cujuscunque Beati omnia illa pertinere, quæ dum talis Beatus erat in via, speciali modo ab ipso instituta fuere, vel ejus gubernationi erant subiecta; quia nimirum etiam in statu

beatitudinis earundem rerum cura ipsi convenit. Et exemplum afferri solet de Patre familias, quantum ad ea, quæ deinceps in domo sua contingunt; nam ratione talis curæ spectat ad ipsum, cognoscere filios, consanguineos, & amicos, & alia hujusmodi; ut in casu necessitatis à Deo impetrare possit quæcumque opportuna sunt, pro bono domus, & familiae regimine; & similiter discurre solet de fundatore alicujus ordinis, quo ad ea, quo tractu temporis in eo ordine eveniunt. Item ad statum cujuscumque Beati pertinere dicuntur, quæ ad ipsum spectant, dum existit in Patria; qualia sunt cultus, & honor, vota, & preces, quæ diriguntur ad ipsum à viatoribus.

19 Hæc veritas deducitur ex illis D. Petri verbis Epist. 2. cap. 1. *Dabo operam, & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Quibus verbis curam, & sollicitudinem significat, quam in statu gloriæ servaturum, se dicit pro fidelium salute: unde deducitur, D. Petrum, utpotè primam, & summam post Christum Ecclesiæ Pastorem, in statu beatitudinis omnia cognoscere, quæ ad eorum salutem spectare possunt, & hujusmodi cognitionem ratione officij

ei competere. Confirmatur ex *Conc. Senonens. in decretis fidei*, cap. 23. ubi damnatur Hæretici, qui dicebant, Sanctos à nobis orari, non debere; quia nostras orationes non cognoscunt; & inquit Concil. *Eum facile intellecturum, quam id falsum sit, qui non ignorat, Sanctis per vovum esse illud divinitatis speculum omniforme, in quo quidquid eorum interfit, illucescat.* Hoc ipsam oramus in Missa in præfatione Apostolorum, *ut Deus gregem suum per Beatos Apost. suos continua protectione custodiat, ut iisdem rectoribus gubernetur, quos operis sui Vicarios eidem contulit præesse Pastores.* Id quoque suadetur ratione evidenti; quia beatus est, qui habet quidquid vult, & nihil mali vult, ex D. Aug. 13. de Trin. cap. 5. sed verisimile est, quod Beati velint videre in Deo, quæ pertinent ad suum statum, dignitatem, officium, &c. quæ in vita habuerunt, ut Religionum Institutores, Patres familias, ut sciant, quæ in Religione sunt, quid à Filijs, & Amicis, consanguineis, &c. & hoc velle malum non est: ergo probabile est, quod ista videre à Deo petant, & de facto videant, ut ad suum statum pertinentia.

20 Conveniunt etiam Theologi, quemlibet Beatum cognos-

noscere, & perfectè scire ea omnia, quæ ab homine, vel Angelo scire possunt naturaliter; unde omnes, & quilibet cognoscit omnes species rerum, & omnia genera, & plura etiam talium specierum individua, quæ facta sunt, vel sunt facienda. Ita communiter DD. præsertim D. Thomas, part. 1. q. 12. art. 8. ad 4. ubi docet: *Desiderium rationalis creaturæ esse ad sciendum omnia illa, quæ ad perfectionem intellectus pertinent, & ipse naturaliter acquirere poterat; & hæc sunt species, & genera rerum, & rationes earum, quæ in Deo videbit quilibet, videns essentiam divinam; cognoscere autem alia singularia, & cogitata, & facta eorum, non est de perfectione intellectus creati, neque ad hoc ejus desiderium naturale tendit.* Idem docet. q. 94. art. 3. *Eo quia non minus credibile est, Deum cuilibet Beatorum communicare perfectam rerum omnium scientiam, quam communicaverit Adamo in statu innocentia, cum status gloriæ longè sublimior, & perfectior sit illo.*

21 Idem docet D. Aug. de tripl. habitu, cap. 6. dicens: *Videbit Beatus quomodo Mundus erat in Deo :: & quomodo ubique totus sine loco, &c. Tunc erit electis Dei trina vi-*

sio, id est corporalis, qua corpora cernentur quorundam splendentia, ut Sol :: & visio spiritualis. Idem asserit Origenes in Ps. 36. Homil. 5. ubi ait, *quod non erit aliquis imperitus in Regno Dei, non indocilis permanebit, nullus erit à rerum scientia peregrinus, omnes efficiemur, sitamem merebimur discipuli sapientia; sicut homo hic positus instruitur, & imbuitur in his, quæ potuit in carne positus attingere, ille jam illuminabitur perfectioribus disciplinis; & ea, quæ hic studio, & labore quasita sunt, ad compendium futura inhibi institutionis accedet.* Ita Origenes loc. citat. quæ licet intelligi possint de cognitione creaturarum in proprio genere, tamen ut advertit nost. Mastr. cum Brancato, non videtur modo ejus loquendi consonum; quia dicit, hæc esse scienda ab ijs, qui erunt discipuli sapientia, id est, à Deo magistro revelante, & in se illa ostendente, intelligent.

22 Præterea, id etiam ratio ipsa suadet; quia cum beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus; postulat, ut intellectus Beati ea omnia cognoscat, quæ ad naturalem ejus perfectionem requirantur, & ad explendum appetitum sciendi, recta rationi

consentaneum : talis autem est prædictarum rerum naturalium cognitio : erg. &c. Denique, hoc etiam deducitur ex successione visionis ad fidem ; quia Beati in via crediderunt , hunc mundum esse à Deo conditum ; ipsumque Cœli, & Terræ, visibilibus omnium, & invisibilium esse creatorem : cum ergo fides evacuanda sit, modo infra explicando, eique clara visio succedere debeat in patria omnium creditorum in via ; quicumque credidit genera, & species rerum omnium, quæ in Genesi referuntur, eadem quoque videbit in statu beatitudinis constitutus, & perfectè sciet, aliàs minùs videret, quàm credidisset. Hæc congruenter dicta sunt secundum communem, & unanimem Theologorum intelligentiam ; nam ratio efficax non apparet allà, nisi divina voluntas, quæ est indefectibilis prima regula, & ultima ratio. Unde Subtilissim. noster Doct. q. 3. prolog. inquit, quod Theologia Beatorum de facto non habet limitationem, nisi ex voluntate Dei ostendentis aliquid in essentia sua ; & ideo actualiter Theologia eorum est de tot, quot voluntariè Deus ostendit eis in essentia sua.

23 Hic autem est difficultas (inquit Mastr.) an saltem

de possibili possit Beatus aliquis videre in Deo omnes creaturas etiam posibles ? Prima sententia, & communis in Schola Thomistarum, negat ; quia hinc sequeretur, quod talis Beatus Deum comprehenderet ; quod probant, quia taliter cognoscere causam, ut pariter omnes effectus in virtute illius contenti cognoscantur, esset comprehendere causam : sed repugnat, Deum ab intellectu Beato comprehendi : erg. nec de facto est, nec possibilis talis visio Dei, per quam omnes posibles creaturæ in Deo viso cognoscantur. Ita D. Thomas, 1. part. q. 12. art. 8. & ibi Thomistæ omnes. Secunda sententia affirmat : Ita Scotus, q. 3. prologi, ubi ait, possibile esse, quod Beatus videat omnia creata, & creabilia, quæ relucent in Deo, si Deus ea illi ostendat. Et in 3. d. 14. q. 2. ubi docet, intellectum animæ Christi de facto videre omnia, quæ Verbum videt ; quæ de causa plures Scotistæ id asserunt de possibili pro quocumque intellectu beato ; de facto tamen asseverant de intellectu animæ Christi, quod, scilicet, videat omnia, quæ Verbum videt, tam scientia naturali, quàm libera ; quia sicut monet Doct. in 3. d. 13. q. 4. §. *quantum ad secundam quest.* & August. 3. de

de libero arbit. *Quidquid tibi vera ratione melius occurrerit, scias hoc Deum magis fecisse, quam non fecisse*; præsertim circa humanitatem à Verbo assumptam; quare si hoc verè rationi non repugnat, nedùm id negandum non erit omnipotentia Dei, sed potius asserendum erit de facto de Sacra Christi humanitate; quia in commendando Christum, potius debemus excedere, quam deficere à laude sibi debita, si propter ignorantiam in alterum incidere oporteret. Immo Antonius Perez, inquit, quod idem potest piè dici de Beatissima, & Immaculata Virg. Maria, ob eminentissimam dignitatem Matris Dei; quia cum in hoc nulla sit implicantia: hoc potius de facto evenire cum Christo D. & Alma Matre, quam non evenire, asserere debemus; quia etiam in laudando, & commendando Matrem Christi, & Reginam nostram, malumus excedere, quam deficere, si propter ignorantiam oporteat in alterum incidere.

24 Deinde, quantum ad Immaculatam Virg. Deiparam, confirm. ex illo D. Hieronymi: *Cæteris per partes præstatur :: in Mariam verò, totius gratia, que in Christo est, plenitudo venit, quamquam aliter*: ergo,

quamquam aliter, omnia videt Immaculata Deipara, quæ videt Christus, intra Verbum, & extra Verbum. Confirmat Mastrius hoc, quantum ad Christum, ex aliquibus Sanctis PP. ait enim, Eusebium in Epist. ad Damasum Episc. referre, Hieronym. ejus præceptorem morti vicinum, sic Christum affatum fuisse: *Tua anima statim, ut unita fuit inseparabiliter divinitati omnia perfectè scivit, quæ scit ipsa divinitas*. Citat etiam D. Chrysostomum Homil. 5. in Epist. ad Colossenses, ubi affirmat, Christum omnia scire, & nihil ignorare. Idem docet D. Fulgentius in lib. ad Ferrandum in resp. 3. ad tertium; sed idem est dicendum de Sanctissima Matre Dei, Immaculata Virg. Maria, quamquam aliter: g. Christus Domin. & ipsius divina Mater de facto vident omnia in Verbo, & in se ipsis extra Verbum.

25 Neque obstat contra hoc, quod communiter Thomistæ obijciunt ex Direct. inquisit. 2. part. q. 11. scilicet, quod est damnata doctrina Arnaldi de Villa-Nova, dicentis, animam Christi videre omnia in Verbo. Respondet Mastrius, hanc doctrinam ibi non damnari, sed rationem, qua Arnaldus eam suadebat, aut confir-

inabat; nam ille ex Medico, & Chimista Theologaster, inter alios errores, in quos impegit, notantur hi duo: Primus, quod anima Christi, ex vi unionis cum Verbo, necessariò debebat videre, quæ Verbum videt, quia ex vi unionis evasit æqualis Verbo in omnibus attributis, & perfectionibus. Secundus error est, ut habetur *in direct.* quod quàm cito Anima Christi fuit unita Divinitati, statim ipsa Anima scivit omnia, quæ Deitas scit; quia aliàs, ut dicebat, non fuisset cum eo una Persona, præcipuè, quia scire est circumstantia ad suppositum individua-lem, & non ad naturam. Hæc sunt verba *in direct.* quibus patet, quod damnatur, non doctrina nostra, sed ratio, & casualis Arnald.

26 Ad fundamentum oppositæ sententiæ dicimus, quod comprehensio potest tripliciter fumi, 1. pro adeptione, seu assequutione rei, quàm desideramus, in quo sensu loquitur Paulus ad Philipens. 3. *Sequor, si quomodo comprehendam.* Et 1. ad Corinth. 9. *Sic currite, ut comprehendatis.* Et ad Ephes. *Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis.* 2. Accipitur pro perfecta rei notitia, ita quod nihil eorum, quæ sunt in objecto, cognoscenti lateat: & hoc duplici modo cer-

tum est, Deum à Beatis comprehendi, & Beati in patria appellantur comprehensores, ut à viatoribus secernantur. 3. Sumitur comprehensio pro adæquata, & exacta objecti cognitione, ita ut sit tanta intellectivitas, seu major in cognitione, & cognoscente, quanta intelligibilitas in objecto. Et in hoc sensu est Deus incomprehensibilis ab omni intellectu creato, non solum viribus propriis, sed etiam quantumcumque elevato per gratiam. Ita communis sententia Theologorum, & Patrum; immò, & communiter asseritur esse de fide, ut patet ex illo Jeremix 22. *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu.* Et ex illo Pauli 2. ad Romanos: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus!* Et alijs similibus passim. Et ita definitum fuit in *Conc. Lateran.* ubi dicitur: *Credimus, & simpliciter confitemur unum esse Deum, infinitum, incommutabilem, & incomprehensibilem.*

27 Ratio deducitur ex Subt. Doct. in 3. d. 14. q. 2. *Ad secundum principale*, ubi ait, quod nullus intellectus creatus, nec etiam intellectus Animæ Christi videns clarè, & intuitivè, Verbum ipsum comprehendit; quia intellectus creatus, etiam

etiam si videret in Deo quodcumque visibile, non ob id conmensuratur Deitati, nec Deum comprehendit. Vel aliter sic: Deus est infinite intelligibilis, seu cognoscibilis, & omnis creatura, utpotè finita, non potest recipere, nec producere cognitionem infinitam: erg. nec Deum comprehendere valet. Deinde, plus Dei vident, videndo quidquid formaliter est in Deo, quam si viderent omnes creaturas, etiam possibiles: quis hoc neget? *Infelix homo*, (dicebat August. ad Deum, 5. Conf. cap. 4.) *qui scit alia omnia, te autem nescit: Beatus autem, qui te scit, etiamsi illa nesciat; qui autem, & illa novit, non propterea beatior, sed propter te solum est Beatus.* Atqui videndo quidquid formaliter est in Deo, non ob id Deum comprehendunt, cunctis fatentibus: erg. multo minus Deum comprehendunt, quavis viderent omnes creaturas possibiles. Insuper, infinitas intensiva divinæ intelligibilitatis non habet necessariam connectionem cum creaturis possibili- bus, ut diximus de Divina Omnipotentia; est enim infinitus Deus in omnibus suis prædicatis, & attributis secundum se absolute, & sine aliquo respectu ad extra: ergo quanvis Beati viderent omnes creaturas

Tom. I.

etiam possibiles, minime ex hoc sequitur, quod Deum comprehenderent.

28. Cum hoc ergo manet sufficienter solum fundamentum adversariorum. Etenim dicimus, quod licet Beatus cognoscat Deum sicuti est, & omnes perfectiones, tum absolutas, tum relativas, ad intra, & ad extra, tum possibiles; omnes denique relationum terminos; non ob hoc Deum comprehenderet, quia hæc omnia cognosceret finito modo; & ad comprehensionem requiritur, quod tanta sit cognitio potentia, quanta est cognoscibilitas objecti: unde cum Deus sit infinite cognoscibilis, & omnis creatura sit finite cognoscitiva, quia modus cognoscendi sequitur modum essendi; ideo Deus omni creaturæ incomprehensibilis est, & à se solo potest comprehendi; quia sola ejus cognitio est infinita, & ideo comprehensiva sui, & qualibet alia cognitio, non est æqualis illi comprehensivæ cognitioni, sed infinite minor illa. Qui plura super hoc videre cupiat, videat Mastrium tom. 1. S. n. tent. disp. 6. quæst. 9. & tom. Theologia Moralis, disp. 25. quæst. 2. art. 2. num. 47. & sequent. Et nostrum Anton. Perez tom. 2. contr. 6. disp. 6. lect. 5. per tot.

29 Alia est hic difficultas: An, scilicet, Beati videant pœnas damnatorum? quàm mover Scotus in 4. d. 50. quæst. 3. ubi ait, difficultatem non esse, an eas cognoscant in genere proprio; quia ad huiusmodi cognitionem habendam, requiritur distantia debita inter intellectum, & objectum: non est autem distantia proportionata inter potentiam existentem in Cœlo Empyreo, & objectum existens in Inferno. Quare sola difficultas est de cognitione matutina, seu supernaturali, ac in Verbo. Et pro resolutione in primis communis est Sententia Theologorum, Beatos videre in Deo pœnas damnatorum, ut patet ex Lucæ 16. ubi habetur, quod Abraham in requie existens divitem damnatum vidit in pœnis positum, quem locum declarans S. Gregorius lib. 4. *Dialog.* cap. 33. docet: *Beatos cognoscere etiam damnatorum pœnas*: quod etiam affirmat Veda in idem, cap. 16. Lucæ. Et rationem talis visionis assignans, inquit: *Ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt, quod misericorditer evaserunt.* Ita etiam discurret Magister *Sentent.* in 4. d. 50. dicens: *Licet edita Beati pœnas damnatorum videbunt, non per hoc tristabuntur, sed maximas Deo agent gratias, quod*

ex huiusmodi calamitatibus, & tormentis eos liberavit. Et Isaia cap. 66. *Egredientur, & videbunt cadavera mortuorum, egredientur electi non loco, sed intelligentia, vel Visione manifesta, ut ad laudem Dei magis excitentur,* (inquit Gloss.) *qui pravaricati sunt in me; vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Et Aug. de *Tripl. hab.* *Tum abdita tenebrarum, & ipsius inferni, videndo Deum, videbimus.*

30 Quantum autem ad modum, quo Beati pœnas damnatorum in Deo cognoscunt, inquit Subt. Doct. loc. cit. distinguendum de ipsis pœnis; aliæ enim sunt privativæ, aliæ positivæ: si ergo sermo sit de pœna damni, quæ est carentia divinæ visionis; sive de culpa, quæ est causa pœnæ; inquit Doctor, in Divina Essentia non relucere; quia cum non sint entia, nec habent in Deo ideam, nec imitantur ideam; quia nec in se, nec in aliquo gradu entis sunt; & ideò cognoscuntur per aliud, nempe, per positivum, cui opponuntur, dicente Aristot. 7. & 9. *Metaph.* quod privatio cognoscitur per habitum. Si autem sermo sit de pœnis positivis, quales sunt pœna ignis immutantis, & retinentis intellectum damnatorum in perpetua consideratione sua, &

remorsus conscientia, & tristitia de pœna, & de culpa, non ut est offensa Dei, sed ut causa pœna est; quia sunt verè entia positiva; & habent ideam in Deo, à Beatis in Verbo cognoscuntur; & talis idea nihil est aliud, ac ipsa Divina Essentia, quæ omnium rerum est exemplar illimitatum.

31. Quomodo autem se habeat voluntas Beatorum erga damnatos videntes eorum pœnas? inquit Doctor loco cit. Non credo, quod consolentur absolute de pœnis eorum; quia nec Deus, qui est Iudex inferens pœnam, consolatur absolute, ut patet per Isaiam: *Heu! consolabor de inimicis meis.* Et alibi: *Nolo mortem peccatoris, &c. Vult omnes homines salvos fieri, &c.* Quo circa, non punit eos, nisi quadam necessitate, propterea, quod aliter culpa remanens iuste ordinari nequit, nisi per pœnam: nolunt igitur simpliciter Deus, aut Beati damnatorum pœnas, sed solum secundum quid, hoc est, propter iustitiam, in quantum natura existens sub culpam ordinatur per pœnam. Immo subdit Doctor, quod si placeret Deo, vellent liberationem eorum, aut saltem non displiceret eis, si solverentur à pœnis; quia nolunt eis pœnam, nisi quatenus ita ordinatur à Deo:

& sic patet, quod non acceptant pœnam, ut primum obiectum, sed ut à iustitia divina est inflicta eis.

32. Sed erit ne tristitia in eis, in videndo pœnas damnatorum, propter illud nolle? Respondet Doctor, quod non; quia Beati omnia vident in Deo, sicut in primo objecto eorum volito, & volunt quod Deus vult. Vident autem Deum velle pœnas eorum; & intelligere eas; idè volunt eas intelligere, ut Deus, & velle, ut Deus vult eas; & idè pœna illa non est eis, ut obiectum nolitum, sed volitum: tamen si placeret Deo, absolute nolent; nec tamen propter hoc est tristitia in eis, quia eorum voluntas non est capax tristitia propter delectationem perfectam, quæ impedit omnem tristitiam, non solum oppositam, sed quancumque contingentem. Nec est etiam ista nolitio, nisi conditionalis, scilicet, si Deus vellet, & idè non sequitur tristitia, quia talis nolitio non est sufficiens causa tristitia. Ita discurret Doctor loco cit. ubi etiam in fine solvit quasdam objectiones in oppositum factas, quæ apud ipsum videri possunt.

QUÆST. II.

Utr. IN BEATIS DETUR

*Fides, tam actualis, quam
habitualis?*

PRO hujus quæst. intelligentiâ supponend. est 1. quod fides supernaturalis divina, seu Theologica, & est actualis, & habitualis: fides actualis supernaturalis est actus supernaturalis, quo quis assentitur alicui veritati à Deo revelatæ propter autoritatem, & testimonium Dei revelantis, seu dicentis. Fides habitualis supernaturalis est habitus intellectualis à Deo infusus, quo mediante, fides actualis producit. Cum autem Deus possit dupliciter revelare aliquam veritatem, scilicet obscure, ut regulariter viatoribus sunt revelatæ omnes veritates fidei; & possit etiam revelare clarè, cum evidentia, scilicet, revelationis, & Dei revelantis; ob hoc est etiam distinguenda duplex Fides, saltem actualis; prima, qua assentitur veritatibus obscuris, & non evidentibus, quæ fides vocatur stricta, obsequiosa, & enigmatica, de qua loquitur D. Paulus ad Corinth. 3. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc facie ad faciem;* (in Beatitudine scilicet.) Et ad

Hebræos 11. *Fides est argumentum non apparentium.* Alia verò fides, qua assentitur veritatibus à Deo clarè, & evidenter revelatis propter testimonia clarum, & evidens Dei revelantis, vocatur fides lata, & non obsequiosa; quia intellectus non captibatur in obsequium revelantis, dum assentit veritatibus clarè, & evidenter revelatis. In hoc conveniunt omnes ferè Recentiores: & solum discrepant, an utraque prædicta actualis fides proveniat ab eodemmet habitu fidei; vel à diversis habitibus.

2. Supponendum est 2. cum Subt. Doct. in 3. d. 31. §. *Respondeo*, vers. *Quod si succedant*, quod habitus fidei non est ex natura rei incompatibilis cum visione beatifica. Tum, quia habitus solum se habet, ut principium suorum actuum: principia autem contrariorum non sunt incompatibilia; nam idem intellectus, & eadem voluntas est principium actuum contrariorum, scilicet, assensus, & dissensus, amoris, & odij: Ex quo etiam constat, non repugnare, nec esse incompatibilem habitum fidei cum assensu scientifico; neque e contra habitum scientificum cum actuali fide. Et similiter constat, unum habitum non esse incompatibilem cum alio habi-

cu. Videatur Suarez *de Fide*,
disp. 3. sect. 9. à num. 4. Et
nost. Herinx in *Sum.* tom. 3.
tract. 1. disp. 3. quaest. 4. num.
27. ubi ait, *hanc esse indubita-*
tam sententiam. Videatur etiam
nost. Doctissim. Rmus. atque
Illmus. Samaniego, Nota 29.
ad 1. part. *Myssica Civitatis*
Dei. Probat Subt. Doct. loco
citato, dicens: *Quia Paulus in*
nuptu habuit saltem actum vi-
sionis: Et tamen non erat in eo
evacuatus habitus fidei: igitur
ille actus non repugnat habitui
fidei.

Supponend. est 3. cum
eodem Subt. Doct. loco cit. §,
ad primum, vers. *ad tertium*;
quod credibilia sunt in tripli-
ci differentia; quadam enim
sunt, quorum visio per se per-
tinet ad beatitudinem, & sunt
omnia, quæ formaliter sunt in
Deo: & de istis per se intelli-
gendum est, quod in Beatis non
datur fides, sed evacuatur cir-
ca illa, & de illis fidei succe-
det visio. Alia sunt, quorum
visio aliquomodo pertinet ab
beatitudinem, sicut sunt credi-
bilia de Incarnatione: & de ta-
libus etiam evacuatur fides, &
non datur in Beatis; nam de
illis concomitanter succedet fi-
dei visio, non tamen rei in se;
quia non videbitur in Patria
Christus in Cruce, nec in utero
Virginis, sed in Verbo. Alia

sunt credibilia, quæ ad beati-
tudinem non pertinent, nec
principaliter, nec concomi-
tanter; cujusmodi sunt aliqua
verà pertingunt ad actus hu-
manos, quæ à Beatis non vi-
dentur in Verbo, nec in genere
proprio, ut diximus quaestione
antecedenti de die Judicii,
Resurrectionis, & de alijs, quæ
successive secundum occurren-
tias Beatis, tam Angelis, quam
hominibus manifestantur: „ De
„ talibus (inquit Doctor) au-
„ tem, si quis viator haberet
„ fidem, potest concedi, quod
„ in illo potest manere fides in
„ patria. His ergo suppositis,

Conclusio 1. Beati non
habent fidem circa Deum, nec
circa omnia alia, quæ vel per
se, vel concomitanter perti-
nent ad beatitudinem. Hæc
conclusio est omnium Catholi-
corum. Et patet ex 1. Corinth.
cap. 13. „ Nunc manent Fides,
Spes, & Charitas. Nunc, id
„ est, in hac vita, quia in alia
„ cognoscam, sicut & cognitus
„ sum. Item ex 2. Corinth. 5.
„ Quandiu sumus in hoc cor-
„ pore, peregrinamur à Domi-
„ no; per fidem enim ambula-
„ mus, non per speciem. Ubi
glossa: „ In hac vita tantum
„ ambulamus per fidem; ergo
&c. Pater etiam concl. ex Subt.
Doct. ubi sup. cit.

5 Confirmatur ex Conc. Constantiense sess. 19. ubi damnat Doctrinam Hieronymi de Praga, asserentis dari fidem in Beatis circa Essentiam Divinam, & tanquam heretico imposita fuit a Concilio ei abjuratio. Verba illius sunt apud Panger. lib. 2. disp. 4. in Appendice post quest. 3. n. 55. in fine: „Et quia a quibusdam intellectum fuit, quod vellem „dicere, quod in Ecclesia „Triumphante esset fides, cum „tamen credam firmiter, quod „ibi sit beatifica visio; assero, „& declaro, quod nunquam „fuit intentionis mea dicere, „quod ibi esset fides sub ratione fidei, sed cognitio fidem „subaequivalenter excedens. Ita Hieronym. de Praga. Ex quo evidenter colligitur, quod ipse fuerit suspectus de Sententia Hereticorum asserentium, quod Beati non vident Deum clarè, & facie ad faciem, sed obscure, & enigmaticè; vel esse compatibilem fidem actualem strictam, obscuram, & obsequiosam cum visione clara Dei, quod est hereticum, loquendo de credibilibus ad beatitudinem pertinentibus. In hoc etiam sensu loquunt. communiter SS. PP. sufficiat Chrysost. super 1. ad Corinth. 13. „Cessat quidem fides, & spes quando „advenerint bona, quæ fuerunt

„runt credita, & sperata: ergo &c.

6 Conclusio 2. dabilis est in Beatis fides actualis clara, & evidens circa illas veritates quas in Verbo non vident. Hac conclusio videtur expressa Scoti, ubi supra, & in Reportatis in 3. d. 31. q. unica, §. dico, vers. ad tertium, ubi ait: Dicendum quod aliqua sunt credita, quorum visio nullo modo est de substantia beatitudinis, nec aliquomodo ad eam pertinet, sicut sunt historiae de rebus gestis, & ipsorum fides potest manere in beatitudine; quia in nullo derogat statui illorum, si nunquam aliter cognoscuntur. Pro hac eadem conclusione citantur Alexander de Ales, Durand. Argentina, Ripalda, Pichon, Poncius, & probabile reputant jam communiter RR. & Sancti PP. etiam favent illam August. 83. qq. 48. ubi ait: „Quædam „sunt credibilia, quæ nunquam „sciuntur, sed tantum „creduntur, sicut Historiæ. Et S. Hireneus, lib. 2. contra Hæreses, cap. 47. & lib. 4. c. 25. Fortius Constantinopolit. in 1. Corinth. 23. Tertulian. lib. de Patient. cap. 13. Et certe loquendo de possibili, videtur indubitata.

7 Probatum conclus. Deus non ostendit evidenter omnia

Bea-

Beatis : ergo potest aliqua eis manifestare per revelationem. Atqui de talibus haberent fidem claram, seu evidentem actualem : ergo dabilis est in Beatis fides actualis clara, & evidens. Primum antecedens est Scoti ubi sup. & omnium Theolog. ut diximus loquendo de his, quæ Beati vident in Verbo. Est etiam concors SS. PP. & Expositorum super illud Pauli ad Ephes. 3. „ Mihi omnium SS. minimo data est „ gratia hæc :: ut innotescat „ principatibus, & potestatibus in coelestibus per Ecclesiam multiformi sapientiæ „ Dei : (ubi Alapide inquit) „ Dico ergo, per Ecclesiam, „ id est, per ea, quæ gesta sunt „ à Christo, & Apostolis in Ecclesia, perque gratias, & dona Ecclesia ab ijs communita, multa mysteria Christi, & Christianorum Angelis innotuisse, quæ prius ignorabant : licet enim Mysterium „ Incarnationis, & redemptionis nostræ, quoad substantiam ex revelatione à principio suæ beatitudinis cognoverint ; non tamen omnes „ ejus partes, species, causas, „ effectus, modos, & circumstantias cognoverunt ; sed didicerunt, cum ea in Ecclesia „ fieri, exhiberi, & geri vident. Videatur etiam Suarez

tom. de Angel. lib. 6. cap. 5. à num. 6.

8. Consequentia autem, nempe, quod Deus possit manifestare Beatis per revelationem objecta ab ipsis ignorata, seu quorum visio non pertinet, nec primario, nec concomitanter, præterquamquod est innegabilis, etiam est communis sententia (inquit Illmus. Samaniego, nota 27. super 1. part. *Mystica Civ. Dei*) sicut, & similiter, quod prædictis veritatibus revelatis possint præbere assensum clarum Beati propter autoritatem Dei revelantis ; qui quidem assensus (nisi quæstio fiat de nomine) est fides actualis, clara, & evidens ; ut benè advertit Lugo de *Fide*, disp. 2. sect. 1. num. 6. his verbis : Hæc quæstio potest partim esse de nomine, & partim de re ; nam vel potest dubitari, an habitus fidei, quem habemus, habeat vim eliciendi assensum, propter revelationem etiam claram, & hæc est quæstio de re ; vel potest etiam dubitari, an ille assensus elicitus ab isto, vel alio habitu supernaturali, dicendus sit actus fidei, vel scientiæ, & hæc est quæstio de nomine ; nam certum est illum assensum esse propter divinum testimonium ; certum etiam mihi est ; illum assensum esse clarum, & evidens.

dentem. Solumque manet, quæstio: utrum actus fidei dicantur omnes, quibus assentimur, propter Dei testimonium; an solum illi, quibus assentimur, propter revelationem obscuram? In quo est quæstio de nomine; & parum refert utromodo loquaris, dum tamen constet de re ipsa. Hucusque Lugo; quibus probatur prima conseq. & minor subsumpta.

9 Confirmatur: quia perfectius est Beatis cognoscere per actum fidei præfata objecta, quam illa omnino nescire: sed omnes farentur, quod illa objecta ignorarunt, & ignorant, quoadusque à Deo ipsis manifestentur: ergo perfectius est, quod illa cognoscant per revelationem, quam quod omnino ignorent: nec est indecorum actus fidei statui Beatorum, sicut non est ipsis indecorum nescire multa; nam nescientia minus ipsi decora videri debet, quam actus fidei, cum iste longè perfectior sit ex se, utpote quid possitivum, & supernaturale, quam nescientia, cum ista sit carentia tanti boni. Immo, prædictis fundamentis defenditur à Poncio, quod de facto datur in Beatis fides stricta, obsequiosa, & obscura circa prædicta objecta, quorum visio, nec primario, nec concomitanter pertinet ad beati-

tudinem. Et ingenue fateor (inquit Sendin, tract. de Fide controvers. 8. sect. 3. num. 79.) hoc apertum videri apud Scotum ubi sup. cit. & ut probabiliter defensatur jam à quamplurimis RR. sed nos solum defensamus actus fidei latæ, claræ, & evidentis possibilitatis, quia in illo statu lucis non loquitur Deus suis dilectis filiis per locutionem obscuram, sed claram, & evidentem, cum ipsam Deum videant facie ad faciem clarè; & intuitivè; & sic potest intelligi Scotus.

10 Conclusio 3. idem habitus fidei, qui est in viatoribus, potest remanere in Beatis. Hæc conclusio habet pro se, præter AA. præcedentis conclusionis, ferè omnes RR. Immo videtur debere esse extra controversiam, inquit Poncius, quia non credo, quod possit dici improbabilis. Prob. 1. quia omnia Sacræ Scripturæ loca, quæ loquuntur de evagatione fidei in Patria, optime intelligi possunt de fide actuali obscura, obsequiosa, & stricta, remanente in Beatis nobili superno habitu fidei, sine actu obscuro credendi; quoniam habitus ille nobilissimus, & supernaturalis, non solum inclinatur ad actum obscurum in via, sed etiam ad assensum clarum illorum, præsertim objectorum, quo-

quorum visio, nec primario, nec concomitanter pertinet ad beatitudinem, ut aiebat Subt. Doctor: ergo potest dari in Beatis. An autem de facto sit? Deus scit; quoniam hucusque non est satis revelatum, nec ab Ecclesia definitum.

11. Prob. 2. conclusio, ex Subt. Doctore in 3. d. 31. ubi problematicè docet, habitum fidei infusæ inclinare ad Deum, præcindereque ab obscuritate, & claritate. Idem sequitur Eminentissimus Lauræa, tract. de Fide, tom. 1. disp. 2. art. 12. num. 340. Confirm. ex eodem Subt. Doct. ibidem, distinct. 24. q. unic. §. *ad primum principale*, ubi ait: quod habitus fidei potest naturaliter stare cum notitia clara intuitiva, & evidenti; & vice versa fides actualis cum notitia, seu scientia habituali, ut in notabilibus diximus, & hoc probat experientia Apostolorum, & Sanctissimæ Virginis, & aliorum, qui intuitivè viderunt Christum crucifigi, & alia ejus opera, & simul habebant habitum infusum fidei supernæ: g. &c. Unde Joann. Epist. 1. c. 1. inquit: *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt: et stamus, & annuntiamus vobis.*

12. Prob. 3. conclusio: Si
Tom. I.

habitus fidei repugnaret in Beatis, eo esset, quia in illis repugnaret actus fidei: atqui actus fidei claræ, & latæ non repugnat, ut conclusione præcedenti probatum manet: ergo, &c. Insuper, eatenus repugnaret actus fidei, quatenus esset incompatibilis cum visione: atqui dantur plura objecta, quæ non videntur à Beatis, ut docent communiter Sancti PP. & Theologi: ergo circa talia objecta non repugnat in Beatis fides actualis.

13. Contra prædictas conclusiones non apparet quid possit obijci, quod alicujus sit momenti, & quod non facile solvatur, si fundamenta illarum benè perpendantur. Præcipuum, verò, fundamentum adversariorum sunt verba Apostoli, nempe, quod *fides est argumentum non apparentium*, id est, circa res non visas. Ad quod jam diximus, quod loquitur Paulus de fide stricta, & quæ regulariter habetur in via. Deinde, verba illa non sunt definitio adæquata fidei habitualis, ita ut sensus sit: quod fides est argumentum solum rerum non apparentium, sed habet sensum ampliativum, nempe, quod sit etiam rerum non apparentium: sicut verba præcedentia, *fides est sperandarum substantia rerum*, non

est sensus, quod fides solum se extendat ad objecta, quæ sperantur; hoc enim est falsum; quia mysteria nostra redemptionis, ut incarnatio, mors Christi, Resurrectio ejus, Ascensio, &c. fide profitemur, & jam præterierunt, & non ultra speramus. Sic igitur in verbis sequentibus sensus non est, quod fides solum inclinet ad assensum obscurum, licet ita sit regulariter in via. Sed etiam potest influere in assensum clarum; quia quotiescumque remanet invariata ratio objecti formalis, remanet etiam invariatus habitus, quanvis actus specificè distinguantur. Hoc patet in amore viæ, & patriæ, qui specificè distinguuntur, & proveniunt ab eodem habitu charitatis: actus charitatis, quo prosequitur Deus, & actus timoris filialis, qui est fuga, & odium mali, quo perditur amicitia Dei, specificè distinguuntur, & proveniunt ab eodem habitu charitatis. Insuper, actus attentionis, & actus spei ita distinguuntur, & inter se opponuntur, sicut assensus obscurus, & clarus, ut per se patet: atqui juxta adversarios, actus spei, & attentionis proveniunt ab eodem habitu spei: ergo, & assensus obscurus, & clarus ex motivo divinæ autoritatis possunt provenire ab eodem habitu fidei.

14. Sic similiter respondetur, ad illud de evacuatione fidei, & spei in patria, seu quando venerit quod perfectum est; evacuantur enim quantum ad præcipuos actus, quibus in via creduntur illa credibilia, quorum visio pertinet, vel primario, vel concomitanter ad beatitudinem; non tamen evacuantur quantum ad alia credibilia, quorum manifestatio potest fieri a Deo Beatis, vel in verbo, vel in proprio genere, vel per loquutionem claram, & evidentem, quomodocumque voluerit. In hoc etiam sensu intelligitur Marianus Doct. dum in 3. d. 31. quæst. unic. inquit, quod charitas non evacuetur in patria, fides verò, & spes evacuantur: est dicere, quod evacuantur quoad præcipuos actus, seu circa illa credibilia, & sperabilia, quorum visio pertinet primario, aut concomitanter ad beatitudinem; quod non evenit in charitate, quæ manet in patria, adhuc in ordine ad præcipuum actum, scilicet, ad dilectionem Dei super omnia; & idèò absolute dicitur, manere in patria ad distinctionem aliarum duarum virtutum infusarum.

15. Vel aliter respondetur cum Mastr. disp. 6. de Virtutibus Theologicis, q. 18. quod circa hanc materiam mentem

Doctoris non habemus omnino expressam, licet quibusdam expressa videatur; & hinc est, quod aliqui eum citant pro parte affirmante; alij pro negante. Verba ejus sunt: *Habitus nullus est ponendus ibi frustra*: (id est in patria) *frustra autem ibi est habitus, cujus inclinatio esset tunc impossibilis*. In fine autem postquam distinxit de credibilibus, inquit: *De talibus autem, si quis viator habet fidem, potest concedi, quod in illo potest manere fides*. En ipsum, & pro parte affirmante, & pro parte negante. Sed quando ibi videtur docere habitum fidei, & spei non manere in patria, loquitur ex communi opinione, & suppositione tunc temporis, quod habitus fidei non habebat alium actum, nisi obscurum; neque habitus spei habebat alium, quam sperare, seu desiderare bonum absens, qui quidem actus involvunt imperfectionem: at supposito, quod prædicti habitus non solum habeant hos actus, sed etiam à nobis jam explicatos, non est unde possit negari, quod maneant in patria. Videatur omnino Samaniego super Mysticam Civitatem Dei, nota 27. & nota 29. primæ partis.

168 Ex dictis sequitur quod etiam in Beatis potest dari pro-

phetia, si capiatur pro cognitione futurorum indebita statui illorum, seu non exigita connaturaliter ab illo statu. Probatur; quia multa Deus revelat aliquibus Angelis, quorum cognitio ab illis non exigitur; ut cum revelavit Angelo Gabrieli, quod inveniret Beatam Virginem gratia plenam in Galilea; & cum revelavit Michaeli, quod post tot Hebdomadas Christus nasceretur: ergo Beati possunt habere prophetiam, si capiatur dicto modo, & quomodocumque accipiat, vix invenietur, quod non possit reperiri, & concedi Beatis. Fundamentum opposita sententiæ est, quod prophetia sit scientia de futuris indebita connaturaliter habenti ipsam: sed nulla scientia, aut cognitio datur in Beatis, quæ sit indebita ipsis: g. &c. Respondetur negamin. propter dicta in probat. conclusionis, & in tota quæstione.

QUÆST. III.

QUÆ CONSEQUANTUR,
vel concomitantur beatitudinem essentialem potentie voluntatis

PRO hujus quæstionis intelligentia supponendum est cum nostro Mastro, delectationem, & tristitiam spec-

tare non ad intellectum, sed ad voluntatem, ut docet Scotus pluribus in locis, & præfertim in 4. d. 49. q. 7. ratio est, quia delectatio, & tristitia proveniunt ab objecto, ut conveniente, vel disconveniente; bono, vel malo: atqui hæc pertinent ad voluntatem, & non ad intellectum: ergo &c. Patet min. Tum ex D. Aug. 14. de Civit. Dei, cap. 15. ubi definit tristitiam, dicendo: *quod fit de his, quæ nobis nollentibus accidunt*. Tum etiam, quia nisi actus voluntatis accedat, etiam si adsit cognitio rei convenientis, vel disconvenientis, nulla est lætitia, vel tristitia.

2. Supponendum est etiam, quod lætitia, & tristitia non sunt actus voluntatis, sed passionibus, quod probat Doctor Subt. loc. citat. quia tristitia est essentialiter pœna; immò in natura intellectuali nulla alia pœna potest inesse sibi: atqui pœna non est actus voluntatis, sed quid consequens: ergo neque tristitia erit actus voluntatis, & per consequens, neque delectatio, quæ est opposita. Minor probatur: omnis actus voluntatis, sive sit velle, sive nolle est voluntarius; quia voluntas voluntarie elicit velle, aut nolle: atqui nulla pœna voluntatis est voluntaria, sed omnis est involuntaria; aliter non

esset pœna: ergo &c. His ergo suppositis, per sequentes quasiunculas, questionem resolvemus.

3. Queritur 1. *an in voluntate Beati sit necessario delectatio, seu lætitia, vel gaudium?* Respond. affirmative. Ita communiter Theologi, & est de fide, colligiturque ex Sacra Scriptura; nam Psalm. 16. „Adimplebis me lætitia cum „vultu tuo, delectationes in „dextera tua usque in finem. „Ps. 35. Torrente voluptatis „tuæ potabis eos. Psal. 67. „Iusti epulentur, & exultent „in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Psalm. 149. „Exultabunt Sancti in gloria, „letabuntur, &c. IIsa. 35. „Læticia sempiterna erit super „capita eorum, gaudium, & „exultationem obtinebunt. Matth. 25. „Euge serve bone, „intra in gaudium Domini tui. Sic etiam loquuntur PP. & specialiter D. August. lib. 10. Confess. cap. 23. ubi propterea beatitudinem vocat *gaudium de veritate*; quæ propositio debet intelligi, sicut & aliæ similes, causaliter, ut explicat Scotus loco citat. in solutione ad primum; quatenus beatitudo est causa quietationis, & delectationis, quæ consequitur actus beatificos; quia si spes beatitudinis in via parit gaudium, juxta

ta illud Pauli : *Spe gaudentes*; tanto magis beatitudo jam ob-
tenta illud pariet, & cansabit.
Tandem hoc etiam suadet ra-
tio; quia gaudium, & delec-
tatio ex natura rei sequitur, &
comitatur consecutionem, seu
rentionem boni amari; & tan-
tò perfectius, quànò bonum
consecutum majus est, & per-
fectiori modo obtentum: atqui
Sancti per beatitudinem forma-
lem Deum perfectè consequun-
tur, & obtinent in præmium
præcedentium meritorum, &
Deus est summum bonum, &
infinitum: erg. in eis est gau-
dium, & delectatio de ipso, ut
possesso, & per visionem, ac
fruitionem obrento.

4. Nunc autem est difficul-
tas, an gaudium, & delecta-
tio sint ita necessariò cum bea-
titudine connexa, ut sint etiam
de ejus essentia? Quidam anti-
quiores affirmarunt, ut refert
Scotus loco citat. quorum fun-
damentum fuit; quia gaudium,
sive delectatio à beatitudine se-
parari non potest; implicat
enim, quod quis sit Beatus, &
gaudium non habeat: ergo est
de ejus essentia. Confirmatur;
quia videtur esse major perfec-
tio beatitudinis, si dicatur,
quod gaudium sit de ejus essen-
tia, quàm si tantummodo con-
comitetur ipsam: cum ergo
beatitudo sit maxima perfectio

ipsius Beati, dicendum est, esse
de ejus essentia, & non tantum
eam comitari. Tandem proba-
tur a pari; quia sicut se habet
tristitia in supplicio, ita gau-
dium in præmio: sed tristitia
est de essentia supplicij: ergo
gaudium quoque est de essentia
præmij, qualis est beatitudo.
Major patet, min. probat; quia
tristitia non est actus volunta-
tis, alioquin esset voluntaria;
immo oritur ex rebus, quæ
nobis nolentibus accidunt, &
hæc est pœna, quæ dicitur sen-
sus respectu damnatorum.

5. Sed his non obstantibus,
dicendum est, quod licet gau-
dium de summo bono præsen-
te non possit à beatitudine
separari; adhuc tamen non est
de ejus essentia, sed affectio,
accidens, seu passio eam con-
sequens, & concomitans. Ita
Subt. Doct. loc. cit. & est com-
munis inter RR. qui gaudium,
& delectationem Beatorum po-
nunt in consequentibus beati-
tudinem. Probat Doctor, quia
nulla passio est beatitudo essen-
tialiter; nam beatitudo essen-
tialiter consistit in operationi-
bus intellectus, & voluntatis,
licet principalius in actu vo-
luntatis, nempe in fruitione, ut
supra diximus: atqui delecta-
tio non est operatio, sed pas-
sio operationem consequens;
nam omnium calculo, *delecta-*

tio sit quies appetitus in bono, ad quod per modum desiderij movebatur. Unde D. Thom. 1. 2. q. 32. art. 1. affirmat delectationem sequi ad operationem: & q. 33. art. 4. operationem perfici per delectationem, tanquam per quietem in bono adepto.

6 Confirmatur, quia quod est de essentia beatitudinis oportet respicere objectum beatificum, non solum in ratione causæ efficientis, verum etiam in ratione objecti terminantis vitalem operationem beatificam: atqui passio, qualis est delectatio, & gaudium, non respicit objectum beatificum, nisi ut causam efficientem; non verò, ut objectum vitalem operationem beatificam terminans: ergo, &c. Deniquè, beatitudo in eo essentialiter consistit, quod est perfectissimum in omni genere actuum, sive in visione dicatur principaliter consistere, & complexivè in fruitione. Iuxta illud *hec est vita aeterna, ut cognoscant te, &c.* sive dicatur in fruitione principaliter consistere, & inchoativè tantum in visione, juxta illud August. *Fruitio est tota merces:* talis autem non est delectatio, quia ipsa non unit potentiam objecto beatifico, sed ex unionis confurgit tanquam accidens ejus: ergo, &c. Concludit ta-

men Doct. beatitudinem si propriè accipiat, non includere gaudium in sua essentia, cum sit passio quædam eam consequens; beatitudo verò in operatione consistit. Adhuc tamen addit, voluntatem bifariam considerari posse, primo, ut potentia operativa, & sic simpliciter perficitur operatione conjungente illam summo bono ultimate, & in hoc essentialiter beatitudo consistit. Deinde potest considerari, ut receptiva, & hoc modo est perfectibilis, non operatione, sed supernaturalibus passionibus, qualis est delectatio, & gaudium, quia talium est ultimate receptiva.

7 Ad rationem in oppositum responderet Doct. in fine, quæst. 7. citat. de facto utique delectationem à beatitudine separari non posse; quia de facto statuit Deus in actu fruitionis beatificæ semper concurrere ad qualitatem, seu passionem illam ex natura rei concomitantem: at de potentia absoluta separari potest; quia potest esse amor, seu fruitio objecti sine delectatione consequente; in quo casu Beatus Deum videret, & non gauderet; sed hoc non esset ex potestate sua, sed divina, quæ conservaret visionem, & non gaudium. Ad confirmat. responderet, verum esse,

esse, quod beatitudo esset perfectior, si gaudium esset de essentia ejus, sicut homo perfectior esset, si sapientia esset de ejus essentia; sed hoc esse non potest, quia de essentia beatitudinis est, quod conjugat potentiam cum objecto beatifico, quod non potest facere passio, sed tantum vitalis operatio.

8. Ad ultimum ait, paritatem assumptam de tristitia in damnatis, & gaudio in Beatis, valere in aliquibus, sed non in omnibus; valet enim in hoc, quod sicut gaudium est passio resultans ex conjunctione vitali voluntatis cum objecto voluto, & bono, ita etiam tristitia est passio resultans ex objecto nolito malo, & tamen presente: & sicut merentibus succedet gaudium, ita demerentibus tristitia in poenam peccatorum: at in ratione præmij, & poenæ non currit paritas; quia nihil potest esse poena, nisi involuntarium, unde poena non potest esse actus voluntatis, nam omnis actus voluntatis sive velle, sive nolle semper est voluntarius, & tam in Deo, quam in Beatis datur velle bonum, & nolle circa malum, & tamen neque in Deo, neque in Beatis est tristitia: ergo tristitia, & poena nihil aliud potest esse, quam passio illa affectiva voluntatis, actum nolendi objec-

tum concomitans. Sed præmium potest esse voluntarium, tam ex parte præmiantis, quam ex parte præmiati; atque ideo potest esse actus voluntatis: & licet ad actum voluntarium circa bonum desideratum, & jam possessum, sequatur delectatio, & gaudium, quod etiam est aliquod præmium accidentale, nihilominus, quia actus est nobilior passione, concludit Doctor, præmium essentialiter consistere in actu, & non in passione consequente.

9. Quæres 2. *An voluntas Beati, supposita beatifica visione, necessario amet Deum?* Respondi. affirmative. Sic communiter Theologi. Probat. 1. ex D. Aug. lib. 13. de Trinit. cap. 8. ubi ait: *Beata vita esse non potest, nisi sit immortalis, & quæ amitti non possit*; quia si posset non frui, posset fieri miser, & peccare; atqui de potentia ordinaria hoc non potest voluntas Beati, posita beatifica visione: ergo, &c. Prob. 2. cum nostro Poncio: visio beata est conservanda in perpetuum, ut pater tam ex fide docente vitam æternam, quæ vel consistit in visione, vel illam includit, vel saltem præsupponit: pater etiam ratione; quia visio beata, supposita communicatione ipsius post hanc vitam, tam connaturaliter debet sem-

semper conservari, quam ipsa-
met anima, aut Angelus; quia
nihil potest advenire, ob cu-
jus contrarietatem posset tolli:
atqui quandiu visio manet,
tandiu debet manere amor Dei
in voluntate, & quandiu ma-
net ille amor, nequit quis odio
prosequi Deum, alias amaret,
& odio simul prosequeretur
ipsum: ergo voluntas Beati ne-
cessario amat Deum, posita
visione beata in intellectu ip-
sius.

10 Prob. min. in qua po-
test esse difficultas; quia ob-
jecta delectabilia in hac vita ita
moraliter necessitant volunta-
tem ad ea amanda, etiam post-
posito Deo, & cum periculo
incurrendi damnationem eter-
nam, ut sine gratia particulari
non possit, non amare illa,
etiam si amando peccet, ut pa-
tet ex principijs, ex quibus
colligitur necessitas gratiæ ad
vitandas tentationes graves: at-
qui certum est, Deum esse ma-
gis delectabilem videnti ipsum
clare, quam sit ullum objec-
tum delectabile creatum, quo-
modocumque perceptum; er-
go supposita visione Dei, Deus
necessitat voluntatem ad amo-
rem sui.

11 Prob. 2. conclus. ex
Subr. Doct. in 4. d. 49. q. 10.
ubi ait ex D. Aug. in Enchi.
cap. 104. „ Neque voluntas

„ non est, aut non libera dicta
„ est, qua sic Beati esse volu-
„ mus, ut miseros nos esse,
„ velle non possumus. (Et post
pauca inquit:) „ Dico ergo,
„ quod voluntas sic determina-
„ tur ad volendum beatitudi-
„ nem, & ad nolendum mise-
„ riam, quod si eliciat aliquem
„ actum circa ista objecta, ne-
„ cessario, & determinare eli-
„ cit actum volendi respectu
„ beatitudinis, & nolendi res-
„ pectu miseriæ. Et est ratio,
quia voluntas non potest nolle
aliquid, nisi in eo sit aliqua ra-
tio mali, vel defectus boni:
sed in Deo per visionem beati-
ficam intuitivè viso, nequit
apparere aliqua ratio mali, nec
defectus boni; quia ibi est om-
nis ratio boni, & negatio om-
nis mali: ergo voluntas Beati,
posita visione beatifica, neces-
sario amat Deum.

12 Nunc verò inter nos-
trates est difficultas: *An ista
necessitas sit tantum moralis;
an verò sit etiam aliquomodo
physica? Et an solum sit quoad
specificationem, seu contrarie-
tatem; an etiam quoad contra-
dictionem?* Circa primum, in-
quit Ponc. quod tantum est
moralis, & non physica, & ait,
hanc assertionem esse commu-
nem Scotistarum contra magis
communem sententiam. Funda-
mentum ejus est, quia ut
ne-

necessitaretur physice videns Deum ad ejus amorem, deberet esse aliquod principium necessario physice influens in amorem: sed nullum est tale. Probatur, si aliquod, vel esset ipsamet visio, vel voluntas habituata charitate cum visione; aliud enim non potest assignari: atqui non ipsa visio, quia actus intellectus non concurrit efficienter ad producendos actus voluntatis, licet præsupponatur, tanquam conditio sine qua non. Nec est voluntas habituata charitate cum visione; quia voluntas sic habituata, non potest physice necessitari ad amorem magis, quam sine visione, nisi visio habeat aliquem physicum influxum, quem non habet, ut dictum est; aut nisi ipsamet formaliter determinet voluntatem; per hujusmodi autem determinationem non inducitur, nisi necessitas moralis. Ita etiam discurrunt quamplurimi Scotistæ.

13. Sed melius, & probabilius respondetur cum Mastr. & alijs Scotistis, prædictam necessitatem esse plusquam moralem, seu esse physicam, non intrinsecè, seu ex natura potentia; quia sic semper voluntas est libera, tam libertate contradictionis, quam contrarietatis, seu specificationis; sed extrinsecè, scilicet, ex decreto

Dei de concurrento semper, & pro semper ad fruitionem, seu ad amorem, & de non concurrento ad suspensionem illius, nec ad oppositum amoris; concursus enim paratus ad utrumlibet est unum ex necessario physice prærequisitis ad hoc, ut voluntas sit in potentia physice propinqua, & indifferenti ad agendum, vel non agendum: atqui posita visione beatifica in intellectu Beati, jam intelligitur, & adest Decretum Dei de concurrento ad solum amorem semper, & in æternum, & de non concurrento ad suspensionem amoris, nec ad oppositum illius, sive formaliter, sive virtualiter: ergo posita visione beatifica, voluntas Beati manet necessitata physice, quavis extrinsecè ad amorem beatificum.

14. Hæc resolutio videtur expressa Subtilissimi nost. Doct. in 4. d. 49. q. 6. §. *Dico ergo*. Ubi loquendo de perpetuitate beatitudinis, & de impeccabilitate Beatorum, inquit: „Quod „causa hujus perpetuitatis, nec „est forma beatitudinis, quasi „per ipsam beatitudo formaliter sit necessaria; nec natura „potentiarum illarum, quasi „circa objectum necessario „perpetuo operentur; nec habitus in potentijs, quasi necessario determinans poten-

„ tias ad perpetuò operandum;
 „ sed est ex sola voluntate di-
 „ vina, quæ sicut perficit na-
 „ turam intensivè, ita confer-
 „ vat eam in tali perfectione
 „ perpetuò. Sed tunc occurrit
 „ dubium: quomodo Michaël
 „ Beatus erit impeccabilis? Nam
 „ per nihilum intrinsicam sibi ha-
 „ bet, quin contingenter opere-
 „ tur; & per consequens potest
 „ non frui, & ita peccare: *Con-*
sequens est falsum, cum dicat
 „ August. 3. *de Trinit.* contra
 „ Maximum, cap. 13. *Cuiusque*
naturæ præstatur, ut peccare
non possit, non est hoc naturæ
proprie, sed Dei gratiæ.

15 Respondet Doctor, &
 „ paucis interjectis, inquit: „ Di-
 „ co, quòd nulla est causa in-
 „ trinseca in voluntate Michaë-
 „ lis nunc Beati, per quam ex-
 „ cludatur potentia ad peccan-
 „ dum pro alijs, in sensu divi-
 „ sionis; non est autem causa
 „ intrinseca prohibens istam
 „ potentiam omninò reduci ad
 „ actum: sed per causam ex-
 „ trinsecam est impossibilis po-
 „ tentia illa propinqua ad pec-
 „ candum, videlicet, per vo-
 „ luntatem Dei prævenientem
 „ illam voluntatem, ut fem-
 „ per continuè actum fruën-
 „ di; & ita nunquam pos-
 „ sit potentiam suam remo-
 „ ram non fruendi, vel pec-
 „ candi reducere ad actum; si-

„ quidem nunquam causa se-
 „ cunda præventa à causa su-
 „ periori agente ad unum op-
 „ positum potest potentia pro-
 „ pinqua exire in aliud oppo-
 „ situm. Concedo ergo, quòd
 „ infert, quòd Michaël Beatus,
 „ & sit peccabilis in sensu divi-
 „ sionis, loquendo de potentia
 „ remota. Ad auctoritatem Au-
 „ gustini dico, quòd intelli-
 „ git, quòd peccare non posse
 „ potentia propinqua, non est
 „ hoc naturæ, sed gratiæ Dei,
 „ hoc est gratuite prævenientis,
 „ & conservantis illam natu-
 „ ram in recto actu. Hucusque
 „ Doctor: quò nil clarius pro
 „ nostra, & Maltrij resolu-
 „ tione.

16 Deinde, posita visione
 „ beatifica in intellectu Beati,
 „ majorem necessitatem debemus
 „ agnoscere, & concedere ad
 „ amorem beatificum, quàm in
 „ voluntate viatoris ad consen-
 „ sum salutarem, posito in illa
 „ auxilio efficaci: atqui in vo-
 „ luntate viatoris sic inspecta ag-
 „ noscimus, & concedimus ne-
 „ cessitatem moralem: erg. in vo-
 „ luntate Beati in sensu compo-
 „ sito visionis, debemus agnosce-
 „ re, & concedere plusquam mo-
 „ ralem necessitatem, ac per con-
 „ sequens necessitatem physicam.
 „ Assumptum patet ex Subt. Doct.
 „ in 2. d. 5. quæst. 1. ubi de An-
 „ geli voluntate loquens, inquit;

in elicitione actus diversimode se habuisse, quando promeruit, & quando premium accepit; quando enī premiatur (verba sunt Doctoris) vult immutabiliter, hoc est, in quantum consideratur, ut jam eliciens actum; & per consequens ut prius naturaliter ipso acta comparatur ad illam; sed quando meretur, non sic immutabiliter vult, sed ut eliciens actum, contingenter videtur elicere: erg. magis necessario elicit Beatus amorem beatificum, quam viator amorem meritorium; ac per consequens non tantum necessitate morali, sed physica, quanvis ab extrinseco proveniente.

17. Ratio autem Poncij solum probat, voluntatem Beati non esse physice determinatam ad fruitionem, nec ad non peccandum per visionem beatificam, tanquam per formam intrinsicam a Deo impressam, & voluntatem ad unum determinantem, quod gratis concedimus cum Subt. Doctore ubi supra: cum hoc tamen fiat, quod determinetur ab extrinseco, & modo quodam negativo, quatenus non habet concursus paratum, nec Deus vult concurrere ad omissionem, nec ad oppositum illius actus, vel aliquid impossibile cum ipso; quæ quidem concursus parati denegatio, inducit in actu amo-

ris beatifici necessitatem non tantum moralem, sed etiam physicam, non quidem intrinsicam, sed tantum extrinsecam, ut ait Subtil. Doctor. loco supr. cit. Denique suaderetur hac ratione ex Mastroio in 3. d. 3. q. 9. art. 3. num. 386. Nam vel Deus, posita visione beatifica, habet concursus paratum ad eliciendum beatificum amorem, & ad ejus suspensionem, vel non? Si 1. ergo non obstante clara Dei visione, adhuc voluntas Beati de Potentia Dei ordinaria potest peccare; quia proxime physice posset non elicere actum amoris, & ponere oppositum illius, quod nemo audebit concedere. Si 2. ergo jam voluntas Beati non libere proxime physice elicit amorem beatificum; sed necessario necessitate physica, quia non poterat proxime physice agere, & non agere ob defectum concursus parati ad utrumlibet, quæ quidem paratio est unum ex prærequisitis physice ad physicam indifferentiam. Et hæc non necessitas intrinseca sufficit ut amor beatificus sit liber non tantum libertate essentiali, ut asserit Faber, & quidam alij Scotistæ, sed etiam libertate accidentali, seu cum contingentia, quanvis remota, ut defendunt communiter Scotistæ; quia hic modus operandi est

ita intrinsicè voluntari creatæ, quod non potest per aliquod extrinsecum immutari.

18. *Quæres 3. An perpetuitas, & securitas beatitudinis sint de ejus essentia?* Ante resolutionem hujus quæsti, est supponendum tanquam de fide, beatitudinem patriæ esse perpetuam, contra errorem qui tribuitur Origini; cui etiam ascribitur, quod asseruerit, nec statum damnatorum esse perpetuum, sed demones aliquando salvandos; & contra hunc errorem (de quo excusatur Origenes à Sixto Senensi asserente, esse insertum operibus ejus) fuit veritas fidei definita in 6. Synodo Generali, act. 11. in Epistola Sophronij approbata, act. 13. Et in Concil. Lateran. sub Innocent. III. in cap. *Firmiter de Summa Trinitate*. Et in Symbolo Apostolorum: *Credo vitam æternam*. Et Matth. 25. *Ibunt iusti in vitam æternam*; & Matth. 22. *Erunt sicut Angeli Dei*. Et Psalm. 8. *In sæcula sæculorum laudabunt te*. Et Sapient. 5. *Iusti autem in perpetuum vivent*. Colligitur etiam ex poena damnatorum, quam futuram esse perpetuam non solum dicitur loco cit. Matth. 25. sed etiam Apocalypsi 20. v. 10. *Cruciantur die ac nocte in sæcula sæculorum*. Et Marc. 9. *Vermis eorum non moritur*. Et

alibi sapè; similiter ad hoc sunt dicta SS. multa, inquit Subtil. nost. Doct. in 4. d. 49. quæst. 6. 9. *Hic duo sunt*.

19. Difficultas est solum, unde hæc perpetuitas proveniat, & an sit de essentia beatitudinis? Sed ut bene advertit Poncius, vix alia potest esse controversia inter Catholicos, quam de nomine; unde breviter resolvimus: quod si beatitudo sumatur pro ipsismet operationibus, quibus Beatus conjungitur summo bono, ut est visio, & fructio, perpetuitas non est de ejus essentia. Ita Subr. Doct. loco citat. Probatur; quia certum est, posse illas operationes esse absque perpetuitate, & hominem ijs mediantibus, quamdiu durant per instans, horam, diem, aut annum, reddi summè contentum absque ulla molestia: erg. &c. Confirmat. exemplo visionis beatæ, secundum plurimum sententiam, Beatissimæ Virg. Mariæ, Moyfi, D. Paulo, & aliquibus alijs Sanctis communicatæ, quæ quanvis fuerit citò transiens, fuit tamen ejusdem rationis, & essentiæ cum alijs Beatorum visionibus, sicut albedo unius diei est aquè perfecta, ac albedo unius anni. Denique, beatitudo est quid creatum: atqui nulli creato potest esse essentialis actualis duratio, quia hoc est

est proprium Dei : erg. &c.

20 Dices : si beatitudo non esset perpetua essentialiter, tunc homini displiceret, quod aliquando illa felicitate careret : ergo non careret omni molestia. Atqui hoc essentialiter requiritur ad beatitudinem : ergo & perpetuitas. Respond. in primis, non esse necessarium quod, qui haberet illas operationes, consideraret ; An continuaretur perpetuo, nec ne ? Unde ex defectu perpetuitatis non necessario sequeretur displicentia ; & sic posset esse beatitudo, hoc modo accepta, absque perpetuitate. Deinde, etsi Beatis sciret, non perpetuo se in tali statu mansurum, adhuc non tristaretur ; Tum, ob summam delectationem, quam ex visione, & fruitione Dei haberet ; Tum, ob summam conformitatem, quam ratione amoris haberet cum Dei voluntate.

21 Addit deinde Doctor loco citat. quod si beatitudo extensive accipitur, id est, pro illo felicissimo statu, nunquam finiendo, & durante quantum potest, in hoc sensu perpetuitas est de ejus essentia. Probatur, quia ab illa habet formaliter, quod talis status nunquam sit finem habiturus. An autem capiatur hoc modo unquam beatitudo, aut illo priori modo, aut quandoque uno, quan-

doque altero, est pura questio de nomine, inquit Maffius, & Poncius, & quantum ad utilitatem sufficit, quod beatitudo nostra sit futura perpetua, ut constat ex articulo fidei, quo creditur vita aeterna ; sive hec perpetuitas sit de ejus essentia, sive non, sed accidens ipsius, ei tamen de facto necessario connexum, sed sine quo posset esse, & ab eo separari, de potentia absoluta loquendo.

22 Pro secunda parte questiti est advertendum ex Subtili Doct. loco citat. *§. de secundo principali*, quod dubietas, & certitudo sunt in intellectu ; timor autem, & securitas in voluntate ; & securitas est veluti quædam quies voluntatis de bono non amittendo, & malo non infligendo ; & hanc præcedit certitudo in intellectu de bono conferendo, vel bono collato continuando ; quo supposito, ait Doct. certum esse beatitudinem habere annexam securitatem perpetuitatis, & omnes beatos de perpetuitate suæ beatitudinis esse securos ; non quia videant, beatitudinem ex se esse perpetuam, ut supra dictum est : nec etiam per rationem naturalem ; quia nulli creaturæ potest esse notum per rationem naturalem illud, quod contingenter dependet à sola voluntate divina : hujusmodi

autem est continuatio beatitudinis jam collata, ex supra dictis: erg. tantummodo est illa certitudo in intellectu Beati ex revelatione sibi à Deo facta. Hæc securitas beatitudinis ex pluribus Sacra Scriptura locis expresse deducitur, ut videri potest apud RR. Et D. Petrus in sua Epist. 1. cap. 1. beatitudinem vocat, *hereditatem in-*
corruptibilem, & incontamina-
tam, & immarcescibilem con-
servatam in cælis in vobis.

23 Ex dictis patet solutio nostri quasi. Dicimus ergo, quod securitas non est de essentia beatitudinis. Sic Subt. Doct. citatus, & cum eo omnes Scotistæ. Probat; quia securitas præsupponit certitudinem in intellectu de continuatione beatitudinis: erg. securitas in voluntate non est de intrinseca ratione beatitudinis. Patet consequentia: quia certitudo in intellectu de continuatione beatitudinis supponit apprehensionem, & revelationem ejus, ex qua voluntas redditur secunda; ac per consequens hæc omnia supponunt essentiam beatitudinis jam in esse positam. Confirmatur; quia apprehensio perpetuitatis beatitudinis, & certitudo illius, non est actus tendens in objectum beatificum; sed est actus reflexus super ipsam beatitudinis continuatio-

nem, & securitas de hac aliud non respicit, ut objectum, nisi perpetua continuationis certitudinem: erg. si nec apprehensio, nec certitudo perpetuitatis, sunt de essentia beatitudinis, tanto minus securitas.

24 Dices: si Beatus non haberet hanc certitudinem, & securitatem, esset anxius de amittendo aliquando illo statu: ergo haberet magnam molestiam, quæ est incomparabilis cum vera beatitudine. Ergo dicendum est, quod certitudo, & securitas sunt de essentia beatitudinis. Respond. id ad summum probare, quod beatitudo necessario annexam habeat hujusmodi securitatem, sicuti est de facto; non tamen quod sit de ejus essentia: immò nec probat, talem annexionem securitatis cum beatitudine esse simpliciter, & absolute necessariam, licet ita sit de facto; si enim per horam quis Deum videret, eoque frueretur, adhuc per hunc solum actum videnti, & fruendi esset Beatus; quod verò magis, vel minus daret visio, vel quod videns sciat certo defecturam, vel non defecturam visionem, est merum accidens eam consequens. Deinde, jam diximus, non esse necessarium beato, quod reflexet supra perpetuitatem beatitudinis; & quod quando
etiam

etiam sciret, illam non duraturam in perpetuum, adhuc non tristaretur, ob summam delectationem ex visione, & fruitione Dei; & ob summam conformitatem cum ejus voluntate ratione amoris beatifici.

25. Dubitabis, quomodo Beati sint impeccabiles? Hoc dubium movetur à Subt. Doctore loco cit. §. *dico ergo*. Supponitur tanquam de fide, Beatos esse impeccabiles: Tùm, quia nihil coinquinatum intrabit in Regnum Cælorum. Tùm etiam; ex autoritate adducta D. Petri, quod beatitudo est hæreditas incorruptibilis, & incontaminata; quia peccato contaminari non potest. Tùm denique, quia tam necessario connexa est impeccabilitas cum beatitudine, sicut perpetuitas, & securitas. Unde autem proveniat hæc impeccabilitas, est quod in dubium vertitur? Et relictis varijs; & satis confusis dicendi modis, apud nostrates videndis, resolvimus, cum nostr. Mastro ubi supra, Beatos esse ita necessario impeccabiles, sicut necessario, posita visione beatifica, amant Deum: & sicut non solum necessitate morali; sed etiam physica, quavis extrinseca, amant Deum clarè visum; ita eadem necessitate sunt impeccabiles. Et hac eadem necessitate fuit

Christus impeccabilis, ut dicemus tractatu de Incarnatione. Probatum ex dictis, quia Beati non habent concursum paratum ad oppositum amoris, & adest decretum de continuatione; & conservatione ejus usque in æternum: atqui concursus paratus est unum ex necessario prerequisiteis ad libertatem physicam proximam, seu proximam potentiam agendi, & non agendi: ergo, &c. Et hoc fuit expressa Scoti Sententia in 3. d. 12. q. unic. §. de secundo, inquit Mastr.

26. Solum autem est hic notandum cum Poncio, & Mastro, perpetuitatem beatitudinis, & impeccabilitatem voluntatis Beati oriri ex conservatione, & continuatione visionis beatæ, & beatifici amoris; neque ad alterutram requiri aliam gratiam particularem Dei, quam illam, ex qua vult perpetuò se clarè ostendere Beato, & usque in æternum ab illo amari: undè minùs rectè aliqui RR. imponunt Subt. Magist. impeccabilitatem Beatorum solum oriri ex singulari, & speciali Dei protectione, quia non vult peccata permittere Beatis, aut cum ipsis ad aliquod peccatum concurrere; hoc enim apud Scot. non reperio. Undè si aliquando videatur id refundere in gratiam, & pro-

rationem Dei, ut supra vidimus, hoc intelligi debet de gratia, protectione, & mantenentia, conservationis ipsiusmet visionis, & amoris, quæ supposita, voluntas ex natura sua determinatur ad non peccandum, & ad non perdendam beatitudinem; & hoc aperte colligitur ex verbis ipsius, si attente legatur, dum inquit, *Beatum reddi impeccabilem ex voluntate Dei præveniente illius voluntatem, ut semper continuetur actum fruendi; absque eo, quod nova gratia requiratur.* Cum hoc (inquit Boybin, cap. 3. de *Beatitudine*, q. 15. lit. B. §. *Controvertitur*) possunt aliquo qualiter conciliari Sententia Thomistarum ponentium impeccabilitatem ab intrinseco ex vi visionis, & amoris, & Sententia Scotistarum illam ponentium ab extrinseco ex vi mantenentia, seu conservationis visionis, & amoris, & ex negatione concursus parati ad utrumque, quibus suppositis manet voluntas Beatiusquam mortaliter necessitata ad non peccandum, & ad continuandam beatitudinem. Quod utrumque verum est.

27. *Quæbitis, an voluntas Beati sit capax ullius tristitiæ?* Patres, ac DD. communiter docent, voluntatem Beati non esse naturaliter capacem alicujus

tristitiæ, aut molestiæ; & horridi ex summa voluntate, quam habet ex visione Dei, & maximo amore, quo ipsum prosequitur; & ratio deducitur ex supradictis; gaudium nempe, & delectationem esse necessario connexam cum beatitudine. Patet etiam ex illo Apocalypsis. 21. „ Et absterget „ Deus omnem lachrymam ab „ oculis sanctorum, & jam „ non erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque „ dolor erit ultra. (Et ex Joan. „ 16.) Gaudium vestrum erit „ plenum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

28. Confirmatur, quia Beatis nihil occurrere potest, quod posset esse causa doloris, nec ex parte corporis propter perfectiones ipsius, de quibus disput. sequenti; neque ex parte animæ; si quid enim esset, maxime peccata præterita propria, aut aliorum hominum, vel damnatio amicorum, vel passio Christi; hæc enim sunt præcipua objecta, quæ ipsis ex parte animæ tristitiam ingerere possent, ut rectè discurrunt Mastr. & Ponc. cum pluribus alijs. Atqui de his Beati dolore non afficientur; quia licet iusti in hac vita merito, & utiliter dolent de suis, & alienis peccatis, ac etiam de Christi D. passione, non est eadem ratio de

viatoribus, & de Beatis ratione status; illis enim valde utile est, immò, & necessarium de peccatis commissis dolere, quia id faciendo, merentur, & veniam consequuntur; quod de Beatis dici nequit; quia veniam de peccatis commissis jam consecuti sunt, nec sunt in statu ulterius merendi. Denique, experientia constat etiam in hac vita tali, ac tanta voluptate nos quandoque affici, ut ex consideratione objectorum, de quibus alias tristavimus, tristitiam non concipimus ratione falsa voluptatis: ergo tanto magis Beati ex summa voluptate, qua afficiantur ex clara Dei visione, & perpetua ejus fruitione, non tristabuntur ex consideratione objectorum, quæ alias tristitiam ipsis inferrent.

29. Obijc. Isai. 14. *Angeli pacis amare seiebant*: ergo Angeli Beati sunt capaces tristitia. Confirmatur: Christus D. etiam in hac vita perfectissimam visionem Dei habuit, summam amorem, summamque conformitatem cum ipsius voluntate: sed tempore passionis maximam tristitiam passus est, ut ejus verba ostendant: *Tristis est anima mea usque ad mortem*: ergo summa voluptas in Beatis ex Dei visione, & fruitione concepta, non reddit eos tristitia incapaces. Respond. ad argu-

ment. neg. conseq. quia, si ille locus intelligatur de veris Angelis, certum est, quod non posset intelligi in sensu litterali, cum evidens sit, quod non sint capaces fletus propriè dicti: sensus ergo est, quod ita se habebunt, ut si essent capaces fletus, ac doloris, flerent, ac dolerent; quomodo intelligitur, Deum ponituisse, quod creavit homines, & multa alia Scripturæ loca.

30. Ad confirm. respond. ex Subt. Doct. in 4. d. 49. q. 12. §. *Respondeo*, vers. *Tunc enim*, & §. *ad argumenta*, disting. min. Christus habuit maximam tristitiam miraculose, & supernaturaliter, conc. naturaliter, neg. Verba Doctoris sunt: „ De Christo dicendum, „ quod semper fuit miraculum „ usque ad mortem, quod si „ mul fuerunt beatitudo, & „ mortalitas propter repugnantiam effectuum; & sicut hic „ dolor partis sensitivæ redun- „ dabat usque ad superiorem „ partem animæ; illud fuit „ miraculum contra effectum „ beatitudinis. Idem habet in 3. d. 16. q. 2. §. *ad questionem*. Unde neg. conseq. quia si fuit miraculum in Christo, quod beatitudo conjungeretur cum dolore, & tristitia, dum erat simul Beatus, & viator, potius ex hoc sequitur nostra resolu-

tio, nempe, quod simpliciter Beati non sunt naturaliter, & absque miraculo capaces ullius tristitia propter delectationem perfectam ex visione, & fruitione ortam, quæ impedit, & excludit naturaliter omnem tristitiam. Ut ait Scot. etiam in 4. d. 50. q. 3. litt. K. his verbis: „ Voluntas Beatorum „ non est capax tristitiæ prop- „ ter delectationem perfectam, „ quæ impedit omnem tristi- „ tiam, non solum oppositam, „ sed quancumque contingen- „ tem.

QUEST. IV.

DE ALIIS VIRTUTIBUS,

& perfectionibus animæ
beate.

1 **Q**Ueres 1. *An in voluntate Beati de- tur virtus Theologica charitatis ad eliciendum amorem beatificum?* Sensus quæsti est, an sicut intellectus ad beatam visionem eliciendam supernaturali indiget habitu, qui dicitur lumen gloriæ, ut patet ex supra dictis, ita & voluntas indigeat habitu charitatis, vel alio supernaturali ad eliciendam fruitionem beatificam? Et supponimus, gratiam, & charitatem esse eandem virtutem Theologicam, & per distinctas tantum formalitates, vel connotata constitui in esse gratiæ, & charitatis; di-

citur enim gratia, quatenus nos Deo gratos facit; quatenus verò nos inclinatur, & pronos facit ad Deum diligendum, charitas appellatur, ut tractatu de Gratia dicemus.

2 Hoc itaque supposito, pro resolutione quæsti inquit Subr. nost. Doct. in 4. d. 49. q. 11. formam supernaturalem requiri ex parte voluntatis Beati ad fruitionem beatificam, quæ dicitur charitas: & infra subdit, quia quod secundum Scripturam, & fidem debemus ponere charitatem; saltem necesse est eam ponere in Beatis propter fruitionem eliciendam: & inferius confirmat, dist. 50. q. 6. ubi ex diversitate, seu inæqualitate intensiōis habitus charitatis deducit diversitatem, seu inæqualitatem intensivæ fruitionis Beatorum: ita etiam discurrunt D. Bonaventura, & D. Thomas, ibidem.

3 Ratio est, quia omnis Beatus ex hac vita decessit per charitatem iustificatus, quam etiam secum defert in alia vita, juxta illud Apost. 1. ad Corinth. 13. „ Charitas numquam exci- „ dit: (quem locum exponens „ Hieronymus, inquit) Chari- „ ritas nunquam excidit, hoc „ est, ipsa sola permanet in fu- „ turo: (intelligitur modo su- „ perius dicto) Et Ambros. „ ait: Charitas in presenti „ pro-

„prodest, & in æternum cum
„Deo permanet: ergo sicut in
hac vita mortali charitas est
necessaria ad actus supernatu-
rales diligendi Deum, sic & in
patria ad fruendum Deo ne-
cessaria erit, alioquin diceretur
æquè evacuandam esse, ac fides.
Consequentia probatur; quia
non minus supernaturalis est
dilectio Dei super omnia, &
propter se in Beato, quam in
viatore; voluntas etiam eadem
est in via, ac in patria: ergo
sicut hic in via viribus naturæ
nequit actum illum supernatu-
ralem elicere; sed ad eum eli-
ciendum necessarius est habitus
supernaturalis charitatis; sic
etiam necessarius est in Beato
ad elicendam fruitionem, seu
amorem beatificum, qui est
actus perfectior.

4 Confirmatur: quia ita
discurrendum est de necessitate
habitus charitatis in Beatis ad
fruitionem elicendam; sicut
de necessitate habitus luminis
ad visionem elicendam; non
enim magis proportionata est
voluntas creata ad Deum per-
fruendum, quam intellectus ad
eum videndum: sed intellectus
per habitum luminis gloriæ
proportionatur Deo, & eleva-
tur ad claram ejus visionem eli-
ciendam, ut diximus disp. 1.
q. 3. sect. 4: ergo & voluntas
per alium habitum luminis glo-

riæ æquivalentem, Deo pro-
portionari debet, & elevari ad
ejus fruitionem elicendam. At-
qui nullus alius in Scripturis
legitur, & à PP. nominatur,
quam charitas, ut pluribus
eorum testimonijs ostendit
Brancatus disp. 20. art. 7: er-
go per habitum charitatis pro-
portionatur Deo voluntas Bea-
torum, & per illum elevatur
ad fruitionem beatificam eli-
ciendam.

5 Dubitabis, *quomodo con-
currat habitus charitatis cum
voluntate ad fruitionem bea-
tam elicendam?* Circa hoc du-
bium varij sunt modi dicendi,
ut refert, & impugnat Subtil.
Doctor in 4. d. 49. quæst. 11.
Et nos sup. rejecimus disp. 1.
quæst. 3. sect. 2. loquendo de
lumine gloriæ. Itaque de neces-
sitate, & causalitate habitus
charitatis cum voluntate Bea-
torum, ita in præsentì discut-
rimus, sicut loco citato dixi-
mus de lumine gloriæ intellec-
tus Beatorum ad visionem bea-
tificam elicendam; nimirum,
habitum charitatis, quatenus
se tenet ex parte potentia, non
habere alium influxum in frui-
tione, seu amore beatifico,
quam concausa efficientis, &
quidem non tantum quo admo-
dum, & intensiorem actus, qua-
si tantum conferat ad perfec-
tiùs, intensiusque fruendum;

sed etiam quoad substantiam actus, ita ut conferat voluntati virtutem activam, & connaturalem ad efficiendum fruitionis actum, constituendo illam in esse agentis supernaturalis, & præstando ei virtutem in ordine suo; non quidem operando vitaliter, sed supernaturaliter, qua ratione dicitur eam constituere in actu primo completo, & proportionato ad supernaturaliter operandum, ut dicebamus de lumine gloriæ in intellectu. Ita communiter DD. & præsertim Subtilis nost. Mag. loco cit.

6. Ex qua doctrina sequitur, quod in ordine ad operationem supernaturalem, v.g. ad fruitionem beatificam, dici potest, quod habitus supernaturalis charitatis dat voluntati operari simpliciter in tali ordine, scilicet supernaturaliter. Ita Mastr. dicens, quod Subtil. Doct. docet in 4. d. 6. quæst. 10. habitum supernaturalem in hoc præsertim à naturali distinguere, quod hic solum datur ac sic agendum, id est, facilius, & intensius; ille verò ad simpliciter agendum, id est, supernaturaliter, quatenus est principium, quo simpliciter possumus in actionem supernaturalem, & potentias nostras constituit in actu primo supernaturali ad actiones supernaturales

exercendas: ergo habitus charitatis in genere physico non tantum concurrat ad sic agendum, id est, intensius, & perfectius, ut volunt aliqui Scotista apud Mastr. sed ad simpliciter agendum supernaturaliter, quatenus actus secundus præsupponit actum primum proportionatum, & actio supernaturalis præsupponit potentiam in actu supernaturali constitutam, ut modo connaturali agere dicatur. Quæ doctrina est universaliter intelligenda de omnibus habitibus supernaturalibus, & per se infusis; & ob hoc dicimus, quod habitus supernaturales dantur ad simpliciter agendum.

7. Etiam inferitur, quod sicut intellectus Beati potest de potentia absoluta Dei divinitus elevari ad beatam visionem producendam absque lumine gloriæ; ita pariter dicimus de voluntate, & habitu charitatis in ordine ad fruitionem. Ita Scotista, & alij communiter extra Scholam D. Thomæ. Hoc probatur eodem modo, quo supra probavimus disp. 1. quæst. 4. de lumine gloriæ. Et ita expressè docet Scot. in 3. d. 13. quæst. 4. 6. *Ad quartam questionem*, ubi ait; quod si objectum fruibile esset præsens intellectui, & voluntas sine habitu charitatis, posset adhuc præsentem tali ob-

jecto

jecto actum fruitionis elicere; quia gratia, seu charitas respectu fruitionis habet tantum rationem causæ efficientis, quam Deus supplere potest per solum concursum specialem extrinsecum, & ita sine ea potest fieri. Idem docet in 4. d. 49. q. 11. citata, ubi de facto tantum dicit necessarios esse habitus supernaturales in intellectu, & voluntate Beatorum, secus tamen de possibili, & de potentia Dei absoluta. Objectiones contra hoc eodem modo sunt solvendæ, ac supra de lumine gloriæ.

Quæst. 2. *An in Beatis detur spes Theologica?* Respond.

affirmative. Ita RR. passim Suarez, Coninch. Amic. Arriag. & alij, & ex nost. Poncius, disp. 19. de Beatis. quæst. 5. concl. 5. & Vulp. d. 5. art. 1. apud Mastri in 3. disp. 6. quæst. 18. ubi ait, satis probabile esse etiam in Scot. sententia, spem in Beatis manere. Probatur ex ipso, & explicatur hæc resolutio: Spes aliquos habet actus, quos exercet, vel exercere potest in bonum absens, & aliquos, quos exercet, vel exercere potest in bonum jam præsens in ratione commodi: ergo actus, qui ei conveniunt circa bonum absens, in patria non exercentur circa primum suum objectum, scilicet, beatitudi-

nem, cum illa fruatur; actus verò, qui ei conveniunt, circa bonum præsens, & obtentum, scilicet, in illo quiescere, gaudere, & delectari in ratione commodi, poterit exercere. Probatur assumptum; quia sicut charitas potest esse principium actus, quo desideramus Deum absentem, & quo amamus ipsum præsentem in ratione boni honesti in se, & propter se; ita habitus spei, quo desideramus Deum absentem, ut bonum nostrum, poterit etiam esse principium actus, quo amamus ipsum præsentem, ut bonum nostrum, qui actus dicitur tentio; & correspondet amoris concupiscentiæ; qui est actus spei; sicut, & alia tentio correspondens amoris amicitie, qui est actus charitatis.

9 Confirmatur: quia Beati gaudent, se possidere Deum, non solum propter ipsummet Deum; & bonitatem ipsius, quod spectat ad charitatem; sed quatenus est ipsismet bonus, & jucundus: atqui hic actus provenit à spe; non enim provenit à charitate, quia charitas nequit elicere proprium amoris concupiscentiæ, & alios actus, qui cum eo sunt connexi; hi enim amores, cum habeant motiva, & honestates diversæ rationis, differunt essentialiter: ergo sunt propriè actus spei; ac per

per consequ. Spes Theologica manet in Beatis, tam quoad habitum, quam quoad aliquos actus.

10 Prob. 2. hæc resolutio à Poncio, Vulpes, & alijs RR. ex eo, quod quando Beati orant pro nobis, omnino sperant in bonitate divina, se obtenturos, quod orant; nec est dicendum, quod certe sciant, se obtenturos, quod petunt. Deinde, sibi ipsis desiderant, & petunt resurrectionem, & gloriam suorum corporum: insuper possunt Beati desiderare continuationem propriæ beatitudinis: & denique possunt Beati sperare aliquam adhuc gloriam accidentalem ex conversione peccatorum, & salvatione illorum; & ex nova illuminatione, vel revelatione aliquorum objectorum, quorum visio nec primario, nec concomitanter pertinet ad ipsorum beatitudinem. ut loquendo de Fide diximus. Videantur ibi dicta, & hic applicetur.

11 Prima ratio est magis urgens, ait Mastr. citatus, cui etiam maxime favet Subt. Doct. in 3. d. 31. quæst. unic. §. *Sed adhuc restat aliud dubium circa objecta istarum virtutum* (scilicet Fidei, & Spei) *quia videtur, quod earum formale obiectum non sit Deus, ut latens, sive ut absens, ita quod latens*

vel absentia sit formalis ratio objecti: sed sola ratio objecti est Deus, ut Deus, sicut tactum est distinct. 26. hujus. & in 1. quæst. de objecto Theologia: & tunc non videtur, quod formali ratione objecti careant habitus isti: & ita poterunt manere (in Beatis) & inclinare in objectum proprium. & eodem modo potest argui de actibus; nam idem sub eadem ratione est objectum habitus, & actus proprii illius habitus. Hucusque Scot. Et quanvis postea resolvere videatur pro evacuatione fidei, & spei, inquit Mastr. Doctorem ibi, ut constat ex ejus verbis, non loquitur absolute, sed ex suppositione juxta dicta Sanctorum: ipse tamen simpliciter, & absolute distinguit habitus spei, & charitatis per hoc, quod charitas tendit in Deum, ut est bonus in se, & propter se; spes verò, quatenus est bonum nostrum, ut expresse jam docuerat in 3. d. 26. ubi etiam ait, quod præsentia, & absentia objecti (idem est de latencia respectu fidei) non ingrediuntur rationem objecti formalis, sed solum sunt conditiones requisitæ, ut obiectum possit sic, vel sic appeti per actum nempe desiderij, vel intentionis: absolute autem loquendo eadem est ratio formalis tendendi in obiectum per

utrum-

utrumque actum: erg. uterque actus, tam viæ, quam patriæ provenit ab eodem habitu; ac per conseq. virtus Theologica Spei datur in Beatis. Argumenta contra hoc solvuntur eodem modo, ac argumenta contra permanentiam Fidei; nam D. Paulus eodem modo loquitur de evacuatione utriusque, & eodem modo est intelligendus, & applicandus; imò facilius de spe, quia tentio sui objecti est actus ejus.

12 Quæres 3. *An in Beatis dentur omnes virtutes morales?* Respond. affirmative. Ita Ponticius citat. ubi ait, esse conformem Scoto, ac suis. Ita etiam Panger, lib. 2. disp. 4. q. 3. in Apend. num. 57. & noster Philosoph. Carl. lib. 3. de Anima, q. 2. num. 4. ubi ait, quod hæc resolutio est Scoti in 4. d. 45. q. 1. §. *hic est*, vers. *ex bo: habeo*, ubi ait: Huic etiam consonat illud Hieronymi in prologo Bibliæ: discamus in terris, quorum nobis scientia remanebit in cœlis; valde enim indignum esset tantum laborare circa scientiam, & virtutes, si desinerent esse in morte; & valde irrationale est, quod maneat, quin eorum actus possint haberi. Idem docet in 3. d. 33. q. unic. §. *tertia ratio*, vers. *præter istas*, citans Div. Augustinum, & Magist. senten-

tiar. in litt. illius distinctionis, qui ex mente D. Augustini, & Bedæ inquit: Ecce aperte hic dicit Aug. quod prædictæ virtutes in futuro erunt, sed alios usus tunc habebunt, quam modò :: & Beda assignat usus illarum virtutum secundum præsentem statum, & futurum, imitans Augustinum.

13 Confirmatur ex eodem Magistro ibid. dicente: *Hæ virtutes cardinales dicuntur, ut idem August. ait, quibus in hac mortalitate bene vivitur, & post ad æternam vitam pervenitur, quæ in Christo plenissime fuerunt, & adhuc sunt, de cujus plenitudine nos omnes accepimus: in quo habuerunt usus, quos in patria habent, & quosdam etiam viæ: ergo seclusis imperfectionibus, omnes virtutes morales possunt esse in Beatis.* Præterea tam felix status requirere videtur aliquam virtutem moralem in statu heroico: sed secundum Thomistas, & communio rem aliorum sententiam, nulla virtus potest esse in statu heroico absque aliarum virtutum consortio: erg. &c. Deinde, si aliqua negaretur illis, maxime pœnitentia, & temperantia in cibo, & potu, quarum actus non habentur in Beatis; quia non pœnitent ullius rei, & non manducabunt, nec bibent: atqui istæ virtu-

tes possunt esse etiam in Beatis; quia licet non elicient omnes actus illarum, aut principiores; tamen elicient aliquos; nam gaudebunt, quod aliquando elicerint illos actus in via, & quod alij elicient illos, ob honestatem moralem illarum virtutum: erg. &c.

14 Denique probatur ratione nostri Philosophici Curfus, quia tam habitus intellectus, quam voluntatis suapte natura, & attento naturali rerum ordine incorruptibiliter manent, & inhaerent subjecto incorruptibili, ut sunt intellectus, & voluntas: erg. remanent in patria. Advertendum tamen est, quod habitus opinativi non sunt admittendi in Beatis; quia dicunt imperfectionem, & inclinant ad actus imperfectos; sunt enim cum formidine de opposito, & possunt errare, quod non est ponendum in Beatis. Unde D. Paulus 1. ad Corinth. 13. *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.* Sed ut bene advertit nost. Poncius, si quando proponatur ipsis propositio, quæ sit obscura, & motivum probabile ad unam partem, ipsi videbunt clarè, quod erit probabile propter illud, & judicabunt quod erit probabilis; sed non propterea dicent absolute, quod sit vera; quia, sic

dicendo, possent errare; sed suspendent suum iudicium, donec aliter evidentius, aut certius ipsis proponatur. Quantum autem ad Theologiam attinet; potest etiam admitti (ait Ponc.) quod maneat in Beatis respectu illorum credibilium, quorum visio non pertinet ad beatitudinem, ut ait Subtilis Doct. & de quibus dabilis est fides.

15 Quæres 4. *An in Beatis maneat dona, & fructus Spiritus-sancti?* Respond. affirmative. Probatur 1. de donis; nam hæc dona non repugnant cum statu beatifico; de facto enim fuerunt in Christo, qui ab instanti suæ conceptionis fuit perfectissimè Beatus. erg. &c. Pater antec. ex illo Ilajæ 11. *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientia, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientia, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Ubi glossæ omnes, & S. Hieronymus in hunc locum docent hoc de Christo, in quo habitavit plenitudo divinitatis, & septiformis gratia Spiritus-sancti, de cujus plenitudine omnes acceperunt: erg. ista dona non pugnant cum statu beatifico;

unde S. Ambros. in lib. 1. de Spiritu-sancto, cap. 20. diffuse probat, hæc dona esse in Beatis: erg. sublati aliquibus imperfectionibus, quibus connectuntur in viatoribus, admitti possunt in Beatis septem dona Spiritus-sancti.

16 Probatur etiam resolutio de duodecim fructibus Spiritus-sancti: quia Apocalypf. 22. dicitur de Cœlesti Hierusalem: *In medio platea ejus ex utraque parte fluminis lignum vite afferens fructus duodecim*: quos noster Lyranus ait, esse fructus duodecim Spiritus-sancti *Charitas, Gaudium, Pax*, de quibus nemo dubitat. *Patientia*, non quidem, ut in adversis non frangatur Beatus, cum ibi nulla sit adversitas, sed ad gaudendum ex eo, quod illam exercuerint in via, & ex eo, quod alij illam exerceant, ut diximus de poenitentia. *Benignitas*, quoad affectum, & inflammationem amoris in proximum, *Bonitas*, id est, diffusio proprii boni ad proximum secundum effectum. *Longanimitas*; quia expectant bonum futurum, beatitudinem corporis, amicorum, & continuationem. *Mansuetudo*, quoad moderandum appetitum circa vindictam peccatorum, secundum regulam justitiæ divinx, & non ultra: lætabitur

Tom. I.

justus, cum viderit vindictam, Pl. 57. *Fides*, vel pro fidelitate, vel pro fide lata, & evidenti, ut supra admissimus. *Modestia*, ut per se patet. *Contententia* quantum ad non flecti in malum. *Castitas*, quæ mundiciam importat; & esse in Beatis, innumeris Sacræ Scripturæ locis habetur.

17 Quæres 5. *An etiam possint admitti in Beatis octo Beatitudines?* Respond. affirmative; & probatur, nam juxta Subt. nostr. Doct. in 3. d. 34. q. unic. tam beatitudines, quam dona, & fructus reducuntur ad habitus, & actus virtutum moralium, & Theologicalium: ergo eodem modo, quo sublati imperfectionibus, admittuntur in Beatis virtutes, dona, & fructus, sic similiter possunt admitti Beatitudines. Secutum sequuntur omnes Scottistæ, Nominales, & quam plurimi alij RR. Videatur Mastr. in 3. disp. 7. q. 10. Ponc. in Comment. super hanc distinct. & in suo Cursu Theolog. disp. 26. q. 7. Felix, *tentativa complutensi tract. 6. diffic. 4.* & Bezerra, *tract. 4. disp. 2. q. 6.*

18 Probatur nunc, & explicatur antecedens ex Subtili Doct. cit. nam per *paupertatem*, intelligit *humilitatem*, quæ est species temperantiæ; quia

Oooo se-

secundum Aug. serm. 8. de Verbis Domini, pauperes spiritu sunt timentes Deum, non habentes inflatum spiritum. Sic etiam intelligunt quam plures alij SS. PP. apud Ponc. videntur. Per *mititatem*, quæ est secunda Beatitudo communiter intelligitur *Mansuetudo*, & Doctor noster reducit eam ad *amicitiam*, quæ est species *justitiæ*; nam mites sunt, qui non offendunt, nec resistunt malo sibi illato, quod est proprium officium mansuetudinis, & amicitiae. Per *Luctum*, quæ est 3. Beatitudo intelligit Doctor virtutem Theologicam *Spei*; quia luctus est habitus desiderandi beatitudinem æternam, ex quo desiderio quantus luctus oriatur in perfectioribus, satis exprimit ille, qui dixit Ps. 41., Fuerunt mihi lachrymæ, meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? (Quarta, beatitudo est) *Efuries*, & *stis justitiæ*, per quam intelligit Doctor *charitatem*; nam charitas est habitus, quo esurimus justitiæ, seu sanctitatem propriam, & alienam, & diligimus Deum in se, qui est vera justitiæ.

19 Quinta Beatitudo est *Misericordia*, per quam intelligitur communiter virtus, qua confertur beneficium ali- quod sive corporale, sive spiri-

tuale indigent. Sexta Beatitudo est *Mundities cordis*, quæ reducitur ad *Castitatem*, quæ est immunitas voluntatis ab omni inordinata affectione, & etiam est species temperantiæ. Septima Beatitudo dicitur esse pacificorum, illorum scilicet, qui paci publicæ componendæ student, & est species justitiæ, qua superiores recte se gerunt erga inferiores bene dirigendos, & qua inferiores rite se componunt ad superiorem regimen, quam Doct. vocat *Subjectionem*. Ultima denique Beatitudo est illorum, qui perfectionem patiuntur propter justitiæ, quam omnes communiter reducunt ad *Patientiam*, quæ est pars subjectiva fortitudinis. Debet autem esse propter justitiæ, hoc est, propter sanctitatem, seu propter quancumque virtutem. Ex quo clarè constat, Beatitudines non distingui à virtutibus, vel actualibus, vel habitualibus: ergo modo quo, sublati imperfectionibus, ponuntur in Beatis virtutes, admitti possunt in illis etiam Beatitudines. Similem quoque discursum conficit ibi Doctor de fructibus, & donis Spiritus-sancti, ut ostendat similiter, hæc non importare habitus à virtutibus distinctos, qui in textu videri potest, satis de se clarus.

20. Probat insuper Doctor loco cit. §. *ad istam questionem*, ratione veluti à priori sic: Per septem virtutes Theologicas, & Morales homo perficitur adequatissime in politia Civili, & Divina, Morali, & Theologica: ergo gratis ponuntur dona, Beatitudines, & fructus habitus specificæ, & essentialiter à virtutibus distincti. Probat Doctor assumptum: objectum, circa quod perfici potest viator, non potest esse, nisi Deus, vel creatura: sed circa Deum sufficienter perficitur tribus virtutibus Theologicis; nam circa ipsam, ut immediatè cognoscendum in via, sufficienter perficit fides; ut diligibilem in se, sufficienter perficit charitas; & ut appetibilem, ut commodum mihi, sufficienter perficit spes: ergo circa Deum sufficienter perficitur homo tribus his virtutibus Theologicis, & hoc perfectissime, quantum perfici potest, si illi tres habitus sint perfectissimi in suo genere.

21. Similiter, circa objectum creatum viator, quantum ad intellectum, (non loquendo de speculativis, quæ non connumerantur inter virtutes cardinales, quia non perficiant homines ad benè operandum, & rectè vivendum) sufficienter perficitur per prudentiam, ac

etiam perfectissime, si prudentia sit perfectissima; ipsa enim est de omni agibili, & quantum ad omnem conditionem agibilis perfectissima notitia: sic etiam quantum ad appetitum perfectissime perficitur tribus virtutibus moralibus, si sint perfectissimæ; nam, vel appetitus versatur circa alium, & appetibile alteri, quod fit per justitiam; vel circa se, & appetibile sibi, & hoc dupliciter, vel primo, & directè, quod fit per temperantiam; vel secundo propter illa prima, quod fit per fortitudinem. Unde concludit Doctor, quod homo perfectus tribus virtutibus Theologicis, & virtutibus moralibus ordinantibus ad se, & ad alterum, & insuper virtutibus intellectualibus speculativis, & practicis perficitur quantum potest competere viatori, & ideo non videtur aliqua necessitas ponendi alios habitus per dona, Beatitudines, & fructus importatos.

22. Itaque ex dictis, & alijs apud Doct. Subt. loco cit. videndis, concluditur de mente illius, virtutes, dona, fructus, & Beatitudines esse idem re, & solum differre ratione, & ex diversa comparatione; nam iidem habitus dicuntur virtutes, quatenus inclinant ad opera virtuosa; di-

dicuntur dona, vel quatenus à Deo liberaliter donantur, & infunduntur, ut patet de tribus virtutibus Theologicis, & si quæ aliæ infunduntur; vel quatenus perficiuntur, & perfectionantur à charitate, quæ est virtus à Deo liberaliter donata: & sic virtutes morales acquisite, licet non sint infusæ à Deo, dicuntur tamen dona Dei secundum illud esse perfectum, quod habent à donis; quare Doctor in 4. d. 14. q. 3. inquit, quod virtutes morales elevata sub regula fidei, dicuntur Christianæ, Evangelicæ, & dona Dei ex imperio charitatis dirigentis meritorie ad ultimum finem illarum actus.

23 Unde idemmet habitus dicitur virtus, quia ad actum virtuosum inclinat; dicitur donum, quia vel à Deo liberaliter donatur, & infunditur, ut triplex virtus Theologica, vel quia habet aliquod esse perfectum à Dono, ut virtus moralis elevata per Theologicam: dicitur etiam beatitudo in spe, vel in merito, vel in gaudio; quia per virtutem moralem ornatam charitate æternam meremur beatitudinem, & in patria gaudemus de gloria promeritalis actibus; & tandem dicitur fructus, propter specialem refectionem, & dulcedinem sibi annexam. Verumtamen ad-

vertit Doct. quod inter duodecim fructus, quidam proprie non sunt virtutes, sed delectationes consequentes, vel concomitantes virtutes: sic ergo patet, quod in donis, beatitudinibus, & fructibus non sunt alij habitus ab habitibus virtutum, vel specierum ipsarum, licet non sit idem numerus hinc inde, nec eadem numerata; Sacra enim Script. eadem realiter sub alijs verbis exprimit, nunc omittens aliqua, & alibi exprimens omissa, ut probat Doctor loco citato. Et confirmatur ex Ambrosio, libr. 5. in Lucam, cap. 6. „Quatuor tantum Beatitudines „Sanctus Lucas Dominicas „posuit; octo verò S. Matheus: sed in illis octo istæ „quatuor sunt, & in quatuor „illis illæ octo. Hic enim quatuor velut virtutes amplexus „est cardinales :: sicut enim „spei nostræ octava perfectio „est, ita octava summa virtutum est. Ergo sublati imperfectionibus viæ, omnia prædicta admitti possunt in Beatitudinis.

24 Contra hanc Scoticam doctrin. quavis efficacissimis rationibus fundatam, sunt aliqua argumenta, quæ videri possunt fuisse apud nostr. Poncium locis citatis, sed prout nobis aliquantulum attinet; Argues contra: In Christo D.

fue-

fuerunt septem dona Spiritus-sancti: sed in Christo non fuerunt omnes virtutes: ergo virtutes, & dona, & idem est de Beatitudinibus, & fructibus, non sunt idem habitus. Prob. min. quia in Christo non fuerunt Fides, & Spēs: ergo &c. ac per consequens nec in Beatis dantur omnia prædicta. Præterea, non omnes virtutes sunt dona, neque e contra, nam inter virtutes Theologicas una pertinet ad intellectum, scilicet, fides; duæ ad voluntatem, scilicet charitas, & spes: Inter cardinales verò una ad intellectum, scilicet, Prudentia, reliquæ ad appetitum: sed inter dona quatuor pertinent ad intellectum, scilicet, sapientia, scientia, intellectus, & consilium; tria ad appetitum, scilicet pietas, fortitudo, & timor: ergo dona, & virtutes sunt habitus distincti. Tandem non est idem numerus virtutum, beatitudinum, & fructuum: nam virtutes sunt septem, Beatitudines octo, & fructus duodecim: ergo non coincidunt; ac per consequens fundamentum nostræ resolutionis pœnitens est falsum.

Respond. ex nostris Mastrio, Ponc. & Becerra, ad primum, verum esse, quod in Christo non fuit fides Theologica stricta, & obscura, quia

ut sic includit imperfectionem inevidentiæ; sed quatenus est donum Spiritus-sancti, quo pacto nullam includit imperfectionem, cum ut sic, dicat in Christo notitiam certam, & evidentem Divinorum Mysteriorum, in quo sensu significat donum intellectus, non fidem prout in nobis, sed principium illud, quo mediante clarè, & distinctè cognovit Christus ea, quæ nos cognoscimus per fidem. Undè, quod per donum intellectus communicatur Christo, potest intelligi fides æquivalenter, virtualiter, seu eminenter, non formaliter: quod per donum verò intellectus communicatur nobis, intelligi debet fides formaliter. Fuit etiam in Christo spes eo modo, quo admittitur in Beatis; atque ita fuerunt alterius rationis in ipso, ac in nobis, ratione status.

26 Ad aliud respond. ex Subtil. Doct. quod in donis numerantur tres virtutes Theologica, & quatuor cardinales; nam charitas, & spes continentur in dono sapientiæ; sapientia siquidem in Script. non est, nisi charitas, & spes; est enim habitus, quo sapit mihi Deus in se, (quod pertinet ad charitatem) & quo sapit mihi, ut mihi bonum; (quod

(quod pertinet ad spem:) Fides autem continetur in dono intellectus, & scientiæ, quæ duo non circumloquuntur duos habitus, sed unum tantum secundum perfectum, & imperfectum, & unus potest dari sine alio, & non e contra; potest enim donum intellectus dici fides imperfecta, quæ est notitia primorum articulorum, & scientia fides perfecta, quæ est notitia explicita de articulis; sed utrumque donum fuit in Christo absque imperfectione, ut dictum est. Unde falsum est, quod quatuor dona pertineant ad intellectum; nam sapientia sic explicata, non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem; neque intellectus, & scientia sunt duo habitus, sed unus tantum secundum perfectum, & imperfectum.

27 Ad illud de Beatitudinibus, & fructibus inquit Doctor d. 34. cit. §. *ad argumentum in oppositum*, quod & si numerus non sit idem, hoc non est habituum ab habitibus, sed specierum intermediarum, & specialissimarum contentarum sub istis, sunt alij numeri; vel si omittantur aliqua alicubi, & alicubi non; numerata tamen hic, & ibi sunt eadem, ut jam dictum est, & fuse declarat ipse Doct. citat. Et Thomistæ etiam concedunt, quan-

tum ad beatitudines attinet, potuisse plures, vel pauciores designari; nam nemo dubitat, quin magna beatitudo sint erudire homines ad justitiam: & *Beatus vir, qui timet Dominum*: & Paulus ait, Beatius esse, manere innuptam: unde supponit virginitatem esse beatitudinem: & certe maxima beatitudo est habere ipsammet charitatem in hora mortis: & denique hoc constat ex Luc. & Matth. ubi sup. Quantum verò attinet ad fructus, communiter tradunt Theologi, non importare habitus distinctos ab habitibus virtutum, atque donorum.

28 Dices, hoc esse contra Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. ubi ait; nos justificari per susceptionem gratiæ, & donorum: ergo sentit Concilium, dona distingui à gratia. Respond. Concilium per dona, ut à gratia distincta, intelligere spem, & fidem; non verò alia dona, & fructus Spiritus sancti. Immo magis videtur Concilium stare pro nobis, ut bene advertit Mastr. & Felix; nam docens, quæ infunduntur specialiter in justificatione, & quæ nobis dantur pro stola, quam sibi, & nobis sua inobedientia perdidit Adam, solum meminit, & declarat dona fidei, spei, & charitatis: ergo per dona Concilium non intelligit nisi

nisi virtutes; & si alia dona infunderentur in Baptismate, satis diminute processisset in re tan gravi, & dogmatica.

DISPUTAT. III.

DE BEATITUDINE,
seu gloria corporum Beatorum:
de ipsorum potentijs, dotibus,
& Aureolis, tam Animæ
quàm corporis.

Resurrecturos homines cum corpore proprio, quo aliquando in hac vita habuerunt, est articulus fidei ex Symb. in quo ponitur carnis resurrectio omnibus credenda. Quanvis autem corpora humana ratione sensus, sivè animæ sensitivæ non sint simpliciter beatificabilia; quia beatitudo simpliciter, & propriè dicta, cum in visione, & fruitione Dei consistat, sensibus, seu potentijs sensitivis convenire non potest, quorum objectum est quid sensibile, & corporeum, qualis non est Deus: sunt tamen beatificabilia *secundum quid*, quatenus sensus hominis cum optimis sensibilibus coniungi possunt, ijsque delectari, & optimas perfectiones corporeas obtinere, quarum ipsi sunt capaces, ut docet Scotus in 4. d. 49. q. 8. Undè corpora Beatorum, dum post re-

surrectionem animabus unentur, erunt beata modo sibi proportionato, seu beatitudinem *secundum quid*, & aliquas perfectiones habebunt, quas Theologi dotes appellant, de quibus in presenti disputatione agendum est; sed priùs de Dotibus, & Aureolis animæ beatæ. Pro quo fit

QUÆST. I.

Utr. *IN ANIMABUS beatorum sint aliquæ Dotes, & Aureolæ; & quæ sint?*

I Pro huius quæst. intelligentia notandum est 1. quod nomine *Dotis*, hic intelligitur non quæcumque perfectio, aut habilitas Beati, quo sensu vocamus bonum ingenium, memoriā, facultatiā, & similes alias perfectiones Dotes animæ; sed aliquod donum particulare, quod datur Beatis, aliquomodo correspondens Doti, quæ in Nuptijs hominum dari solet sponsæ, dum eam sponsus in domum suam solemniter ducit, & definitur à Juristis sic: *Dos est illud, quod ex parte sponsæ datur Marito ad sustinenda onera Matrimonij*. Ex qua definitione sequitur, nec Dotem existere posse sine Matrimonio, nec Matrimonium sine Dote. Sic

Sic statuitur in lege 3. ff. de *Jure Dotium*. Ubi etiam decernitur, quod Dos detur, quando uxor solemniter traducitur in domum sui viri: Solet etiam vir, si dives sit, dotare uxorem pauperem. Sic enim Christus D. ut Sponsus dives, animam pauperem dotat, & similiter, ut Pater animarum dotat illas: quæ Dos in hac vita non datur; quia in via solum est Matrimonium ratum; in patria verò est consummatum, quando traducitur uxor, seu anima in domum viri, scilicet in gloriam, & tunc datur Dos: Dona enim, quæ dantur iustis in via, solum habent rationem Arrharum.

2. Notand. est 2. quod Aureola sic definitur: *Est præmium quoddam accidentale, stabile, & fixum datum Beato ex prerogativa, & excellentia aliqujus difficillime victorie, quam gratia Dei consecuti fuerunt in hac vita.* Ethymologia hujus nominis desumpta est, non ex corona laurea, qua coronari solebant victores in prælio, sed ex corona aurea, qua coronantur Beati gloria essentiali, juxta illud Psalmistæ: *Gloria, & honore coronasti eum Domine*; & illud Jacobi: *Cum probatus fuerit, accipiet coronam vite.* Sic Merinerus, Felix, Suarez, & alij. Utrumque colligi-

tur ex Glossa in cap. 25. Exodi, in quo fit mentio coronæ aureolæ, quæ in mensa templi præcipiebatur poni supra coronam auream, quam per anagoram accommodant Scholastici Beatiss; nam per coronam auream intelligunt beatitudinem essentialem; per aureolam beatitudinem accidentalem. Dicitur aureola, id est, coronula aurea. His notatis, sit:

3. Conclusio 1. In anima beata dantur tres Dotes, scilicet, Visio, Fruitio, & Comprehensio. Hæc conclusio est communis inter Theologos, quoad primam partem. Cujus ternarij sufficientiam deducunt ex numero ternario virtutum Theologicalium viæ, Fide, Spe, & Charitate, cui correspondere debet numerus Dotium in patria. Cum enim in via solum his tribus virtutibus immediate tendamus in Deum, illum, scilicet, per fidem cognoscendo, per spem illum expectando, per charitatem illum diligendo, qui sunt actus, per quos anima sancta in via contrahit Matrimonium spirituale cum Deo, juxta illud *Offee* 2. *Sponsabo te mihi in fide, &c.* Tamen, quia hoc spirituale Matrimonium, etsi sit ratum, non tamen est consummatum, & indissolubile, quia ratione aliquorum defectuum, qui in actibus

haturum virtutum reperiuntur, (saltem sub ratione negationis) non visi, scilicet, non assequuti; non dilecti, ut realiter præsens est, potest dissolvi, ut contingit, cum quis mortaliter peccat: ideo necesse est, ut in patria, ubi hoc matrimonium debet consummari, & fieri indissolubile, & perpetuum; in primo ingressu ejus tribuantur animæ beatæ tres dotes, nec plures, nec pauciores, correspondentes tribus virtutibus Theologalibus, quibus defectus, quos actus harum virtutum includebant in via, auferantur indissolubiler, & perpetuò.

4 Secunda verò pars nostræ conclusionis non est ita communis inter Theologos; nam licet convenient quoad visionem, & comprehensionem; tamen Thomistæ loco fruitionis ponunt delectationem ad fruitionem secutam. Scotistæ verò ponunt fruitionem, sumptam pro actu amoris amicitie, quo Beati adhærent Deo clarè, & intuitivè viso propter seipsum. Solum est advertendum, quòd comprehensio hic non sumitur pro actu intellectus, quo intelligitur comprehensivè Deus; nam, ut supra diximus, Deus est incomprehensibilis in hoc sensu ab omni intellectu creato, & solum potest com-

prehendi à suo infinito intellectu: Sumitur ergo comprehensio hic pro actu voluntatis, quo tenetur, seu possidetur Deus, ut nobis bonus, & vocatur tentio actus spei in patria correspondens desiderio, seu amor concupiscentiæ, qui est actus ejusdem in via. In hoc sensu loquitur D. Paulus 1. ad Corinth. 9. *Nescitis, quòd ij, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt: sed unus accipit bravium?* Sic currite, ut comprehendatis, id est, ut accipiatis id quod virtute spei desideratis, & concupiscitis; nam qui arat (dicit in eodem capite) debet in spe arare: & qui triturat, in spe fructus. In hoc etiam sensu dixit ad Philipens. 3. *Sequor autem, si quomodo comprehendam.*

5 Inquires; *An sit de fide, dari has dotes in Beatis?* Respondetur, dari perfectiones, quas Theologi vocant Dotes, est de fide, ut ex supra dictis constat; quòd verò appellentur dotes, non est de fide; quia neque est expressè in Scriptura, nec est definitum ab Ecclesia. Ob hoc dixit Pater Vazquez, 2. 2. disp. 17. cap. 1. *Controversia hæc, utpotè vocum, & non rerum, neque ad dogma aliquod fidei pertinens, non magni momenti est; parum enim ad fidem referre videtur, hoc,*

aut illud donum, quod anima beata in beatitudine confertur, dotem appellare. Et nostr. Poncius disp. 19. q. 6. inquit. Ego non nego illas perfectiones, quas vocant Dotes :: sed dico mihi non videri, cur dotes vocari debeant in hoc sensu, (scilicet, in quo vocatur Dos, quod in nuptijs creaturarum datur Sponsæ) nec rationem ullam esse, cur tres determinatæ assignentur :: nam non est necessaria Dos ad sponsalicia, nec ad matrimonium; in aliquibus locis non datur ullo modo, in alijs mulieres eam dant viris, in alijs viri mulieribus, in alijs denique mulieres dant viris, & viri mulieribus. Quod anima beata appareat ut sponsa, solum significat, quod sit futura valde pulchra, & ornata perfectionibus voluntatis, & intellectus sæpè dictis, ratione cujus comparari posset sponsæ, quæ ad recipiendum virum varijs ornamentis se solet induere. Quid hoc autem totum cum Dotibus ullo modo, & multo magis cum tribus? Hucusque Poncius. Sed esset aliqua temeritas negare, quod omnes Theologi affirmant; & ideo hic venit: *Loquendum cum multis, sentiendum cum paucis.*

6 Conclusio 2. In anima beata dantur etiam tres aureo-

la. Ita etiam communiter PP. & Theologi. Una, scilicet, Martyrum, alia Virginum, & alia Doctorum. De aureola Martyrum, patet Matth. 10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Et Apocalyps. 2. *Esse fidelis usque ad mortem :: & dabo tibi coronam vite.* Et Apoc. 7. *Amisti stolis albis, & palma in manibus eorum.* De aureola Virginum patet Apoc. 14. *Cantabant canticum novum, & nemo poterat dicere canticum: & sequuntur agnum quocumque jerit: & habent nomen agni, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus eorum.* De aureola DD. patet Daniel 11. *Qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates.* Et Matth. 5. *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum.* Et 1. Petri 5. *Pascite gregem Dei, & cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.*

7 De his etiam aureolis existimo cum Arriaga (inquit Nostr. Poncius, ubi sup. citat.) satis parvum esse fundamentum eas asserendi, & præsertim reducendi illas ad tres tantum: nam, tam bene, quam posset colligi ex dictis locis, aliqua aureola particularis pro Virgini-

bus,

bus, Martyribus, & DD. Cûr non colligeretur ex remuneratione, quam promissit Christus, relinquentibus Patrem, & Matrem, & vendentibus omnia, ac sequentibus Christum sub religiosæ vitæ jugo, alia aureola? Et cûr Virginibus tribueretur aureola potius, quàm eximiam pœnitentiam per totam vitam facientibus; & eximie liberalibus erga pauperes; & mille alijs perfectionibus, emiñenter in quibusdam reperitis? Sed admittendo cum communi has tres aureolas, explicandum, quibus competant. Sic Poncius:

8 Itaque aureola Virginum solum datur illis, qui spontaneè ob Deum virginitatem custodierunt usque ad mortem; nec spontè coeundo cum ulla persona; nec voluntariam pollutionem admittendo, etiam si aliquoties admitterit voluntatem, sive matrimonium inveniendi, sive peccandi contra virginitatem, modo voluntas illa non fuerit consecuta effectuum; & modo etiam non perseverent in illa voluntate usque ad mortem. Dicitur, *spontè, coeundo*; quia si alicui Virgini adhiberetur vis, quanvis perderet virginitatem, non perderet meritum ejus, supposito animo eam conservandi, quantum est ex parte sua; im-

mo, licet amittatur virginitas, castitas duplicatur ad coronam, ut dicebat Lucia Tyranno Paschasio. Dicitur etiam cum proposito, & animo virginitatem conservandi; unde Innocentes, si moriantur, non habebant de lege ordinaria, seu sine privilegio perfectam aureolam, quæ virginibus voluntarijs tribuitur; poterunt tamen illam habere ex privilegio, & in hoc sensu applicatur Innocentibus illud Apoc. 14.

9 Aureola Martyrum datur illis, qui pro Deo, sive tuendo fidem, sive conservando aliquam aliam virtutem, aut mortem subeunt, aut vulnus, aut pœnam aliquam ex natura sua mortalem patiuntur voluntariè, etiamsi de facto miraculose incolumes evaserint. Item, qui exilio, carceribus, inedia, vel mala tractatione occisi sunt. Dicitur communiter *voluntariè*: sed nost. Poncius ait, quod fortassis si in odium fidei, etiam dormientes interficerentur, licet antea nihil cogitarent de morte, non minus hanc aureolam consequerentur, quàm innocentes, qui supponuntur communiter eam adeptos fuisse, quod expressè etiam tenet Doct. noster in 4. d. 4. quæst. 3. §. *Dicitur*, ubi docet etiam infantes, qui in utero cum ipsa matre propter Christum truci-

dantur, consequi eundem martyrij fructum, quem consequuntur, qui exclusi ab utero Matris, eodem titulo trucidantur; unde tanto magis supponit de infantibus ab utero materno exclusis, nullum esse dubium, quin sint martyrij capaces, seu baptismi sanguinis. Hoc probari solet ex traditione Ecclesie, & SS. Innocentium exemplo, quos Ecclesia tanquam martyres colit, ut patet in eorum officio: *Salvete flores martyrum;* & in oratione rursus: *Deus, ejus preconium innocentes martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt.* Hoc fundatur in promissione Christi, qui voluit hoc speciale privilegium iis concedere, qui pro ipso moriuntur, ut non minus in sanguine suo, quam in aqua baptizari possit, ut colligitur Matth. 10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo:* Et alibi: *qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciam eam.* Pro adultis vero interfectis in somno limitatur, dummodo ante somnum non habuerint voluntatem, non subeundi mortem pro tali causa.

10. Difficultas est, an attritio sufficiat cum martyrio, an requiratur contritio in martyre ad salutem obtinendam, si sit

in peccato? Noster Poncius, & Boyvin inquirunt, quod hic casus est magis metaphysicus, quam practicus; quia verisimile est, quod qui voluntarie propter Deum martyrium quodcumque subit, tunc præfert Deum suæ vitæ, & cæteris rebus omnibus; & sic amat Deum supra omnia, qui amor est contritio virtualiter, & æquivalenter. Sed dato, quod aliquando contingat, ut quis habeat tantum attritionem, ut contingere posset, si vellet subire martyrium non propter amorem amicitie Dei, sed ad consequendam gloriam, vel ad evitandum infernum, communior, & probabilior sententia affirmat, martyrium ex singulari privilegio, & speciali Dei dispensatione habere vim conferendi primam gratiam; ac per consequens, ad instar Sacramenti Baptismi, martyrium justificat martyrem ex opere operato, dummodo accedat cum attritione supernaturali de peccatis suis, sicut requiritur, quod adultus accedat ad Sacramentum Baptismi.

11. Aureola Doctorum datur illis, qui eminenti aliquo modo alios instruunt, sive scripto, sive verbo, ut professores Sacræ Theologiæ, Concionatores eximij, & confessorij benè fungentes suo officio; & singula-

lariter illi, qui libris doctis imprimendis dant operam, modo id faciant propter Deum. Non igitur intelliguntur, per Doctores Beatos illi, qui in universitatibus titulum consequuntur Doctorum; ludicrum enim esset id existimare, cum ceremonia illa nihil habeat connexionis cum tali præmio; & cum antequam institueretur, fuerint plures, qui modo, & quidem merito Doctores vocantur, ut S. Augustinus, Hieronymus, Gregorius, &c. & denique cum parva sufficientia in multis locis requiratur, ut ille titulus concedatur.

12 Inquires; *quid sint prædictæ aureolæ*? Respond. esse aliqua signa, seu aliquas insignias quibus distinguuntur Martyres, Doctores, & Virgines ab alijs Beatis, & quibus habebant speciale gaudium accidentale propter victorias reportatas, de aliquibus inimicis animæ, scilicet, de mundo martyres, de dormiente Doctores, & de carne Virgines. Hæc insignia est in voluntate animæ Beatæ à principio suæ beatitudinis; & ex illa resultabit in corpore glorioso aliud signum sensibile, seu alia aureola, in capite ejus super coronam auream, figurata admodum coronæ aureolæ. Sic communiter RR.

13 Inquires insuper, an

aureolæ in omnibus Beatis sint æquales? Respond. quod ex suo genere martyrium est majus cæteris; nam imperatur à charitate, virtute omnium præstantissima: *majorem charitatem nemo habet quàm, ut animam ponat quis*, &c. Deinde Doctoratus; nam Deo cooperari ad opus justificationis, est excellentius bonum, quàm Virginitatem fervare. Ultimum locum tenet aureola Virginum; unde Ecclesia hunc ordinem servat, dum in Litanij Martyres Doctoribus, Doctores Virginibus antepone: nihilominus talis potest esse circumstantia virginitatis, ut excedat martyrium; nam bonitas operis, non solum ex objecto, sed ex circumstantijs, intensione, scilicet, difficultate, diuturnitate, &c. mensuranda est. Inter ipsos Martyres unus est maior alio, ut ex se patet; & similiter dicendum est de Doctoribus, & Virginibus. Solum est advertendum, aureolam cujuscumque aureolati, non esse mensurandam ex majori, vel minori beatitudine essentiali uniuscujusque; nam potest quis esse magis essentialiter Beatus, & minus aureolatus: immò absque ulla aureola ex prædictis; cujus ratio est, quia beatitudo essentialis correspondet meritis, cujuscumque generis sint; aureola verò solum correspondet me-

merito insignis victoriæ, ex mundo, vel ex dæmone, vel ex carne reportatæ; & potest contingere, quod aliquis habeat plura merita, quàm ille, qui consecutus est aliquam excellentem victoriam de dæmone, de mundo, vel de carne.

14. Insuper est sciendum, quod in eodem Beato possunt esse, & in aliquo de facto sunt, diversæ aureolæ, ut patet in D. Joanne Evangelista, habente simul aureolam Virginis, Doctoris, & Martyris; & de alijs quàm plurimis canit Ecclesia, quod est ipsis duplicata corona Virginitatis per martyrium. Beatissima Virgo Maria habuit omnes aureolas, & quidem præstantissimo modo, & superiori ad omnes creaturas; ut potè Regina omnium SS. Martyrum, DD. & Virginum. Videatur noster Felix *de Beatitudine*, cap. 5. diff. 4. num. 6. & noster Arbiol disp. 10. *de Martyrio*, ubi habet pulchras dubitationes, & solutiones circa ipsum.

QUÆST. II.

Utr. DENTUR DOTES IN
corporibus gloriosis; &
quot?

1. V Arij de hoc fuerunt errores, quos noster Illustris. Merinero tom. 2. disp.

5. quæst. 1. refert, & optime refutat, videatur si placet. Supponendum est cum communi Theologorum, & SS. PP. quod corpora Beatorum non sunt necessaria ad beatitudinem essentialem illorum: unde per conjunctionem cum illis post resurrectionem, beatitudo essentialis, nec erit minor, nec major intensivè; benè tamen augebitur extensivè. Hæc suppositio est contra aliquos hæreticos, teste Abulensi quæst. 63. in cap. 5. Matth. qui putarunt, beatitudinem animæ post conjunctionem cum corpore esse remissiozem, alij è contra esse intensiorem. Patet tamen nostra suppositio quoad primam partem, ex pluribus Concilijs definientibus, animam Beati ante diem judicii habere essentialem beatitudinem. Unde hæc doctrina, quàm olim plures Sancti PP. negabant, & Joann. XXII. pro viribus defensavit, quanvis ante mortem retractavit, est nunc de fide: erg. conjunctio corporis non est necessaria ad beatitudinem essentialem. Deinde, per conjunctionem corporis visio beatifica, & beatifica fruitio non magis augentur intensivè, quàm ante: erg. &c. Patet antecedens; quia objectum erit semper idem, potentia intellectus, & voluntatis sunt æqualiter perfectæ ante, ac post;

post; & denique lumen gloriæ, charitas, virtutes, & merita non augebuntur per conjunctionem corporis: Ergo, cum in fruitione, & visione consistat beatitudo, beatitudo pro tunc non erit magis intensa.

2. Patet etiam nostra communis suppositio quoad 2. partem. 1. Quia beatitudo animæ redundabit in corpus. 2. Quia ipsamet anima habebit gaudium quoddam accidentale, quo letabitur, non solum de sua gloria, sed etiam de gloria sui corporis. 3. Quia adveniet in anima quædam extensio operationum; sicut enim anima communicat suum esse corpori, sic corpus dat animæ, quod eliciat quasdam actiones, quas sine illo non eliceret, nempe sensitivas, à quibus sicut à conjunctione corporis, quam desiderat, aliquam hauriet voluptatem. 4. Quia beatitudo corporis juncta cum beatitudine animæ denominabit hominem complete, & perfectè Beatum. Hoc etiam confirmat Concilium Florentin. ubi circa initium censent Latini PP. Sanctorum animas quatenus animæ sunt, perfectam suam felicitatem assecutas esse; ita tamen, ut aliam cum suis corporibus assumptis perfectionem expectent: Græci verò addunt, illico animas SS. perfectæ frui

felicitate, perfectiori tamen cum suis corporibus fruituras: ergo post resurrectionem erit beatitudo extensivè major. Cum hoc conciliantur aliqua dicta SS. & aliquorum Scholasticorum.

3. Supponend. est etiam, quod corpora Beatorum resurgent integra, ac perfecta sine ullo defectu, quanvis multa ex illis in hac vita habuerint multos defectus. In hoc nulla est difficultas; quia status, tam perfectus id exigere videtur; cum sit perfectior incomparabiliter statu innocentie, in quo nihil tale defuisset. Tum etiam, quia ipsimet Beati hoc naturaliter expetant, & eorum appetitus debet satiari, ut beatificentur complete. Tum denique, quia hoc persuadet summa Dei in premiando liberalitas. Ob easdem rationes tenetur communiter similiter, quod omnia corpora habebunt justam staturam, ac vigorem proportionatum illi, quem haberent in ætate triginta, aut circiter annorum, si eo usque benè crescerent: quæ doctrina, præterquam quod ex se congrua videatur pro tam perfecto statu, habet etiam fundamentum in illo ad Ephes. 4. „Donec „occurramus omnes in virum „perfectum, in mensuram „ætatis plenitudinis Christi.

4 Supponend. denique est, etiam cum communi Theologorum, & SS. PP. corpora Sanctorum resurrectura esse in suo proprio sexu. Est contra aliquos antiquos, qui, ex citato textu D. Pauli, dixerunt, seu male deduxerunt, omnes homines in sexu virili resurrecturos, nullumque esse post resurrectionem futurum foemineum sexum. Sed Alphonsus de Castro, lib. 13. verb. *Resurrectio*, §. *quinta hæresis*, hanc doctrinam inter hæreticas recenset; & in fine capituli ait, inter Ecclesiastica dogmata septuagesimo loco hoc haberi: „ In „ resurrectione ex mortuis sexus forma non mutabitur; „ sed vir mortuus resurget in „ forma viri; & foemina in „ forma foeminae. Deinde id ex Sacra Script. deducit, quæ ait: „ Masculum, & foeminam „ creavit eos. Ex quibus constat, sexum foemineum non esse vitium, aut ex vicio, sed ex natura, quoniam ante peccatum foemina erat; & si esset vitium, à Deo non facta fuisset. Consequens igitur est, ut qui utrumque sexum fecit, utrumque etiam reficiat; & qui utrumque instituit, utrumque similiter restituat.

5 Insuper id quoque evidenter ostendit. ex Sacra Historia, Matth. 22. ubi Dominus

interrogatus à Saducæis, resurrectionem negantibus, de muliere, quæ septem fratribus nupserat, ut quisque illorum defuncti fratris semen suscitaret, cujus illorum futura esset uxor post resurrectionem, respondit: „ Erratis nescientes „ Scripturas, neque virtutem „ Dei; in resurrectione enim „ neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo: Atqui, si nulla esset post resurrectionem futura mulier, facilius errorem illorum destruxisset, dicens, non esse futurum mulierum sexum post resurrectionem; & cum locus esset aptissimus, absdubio illos de hac re doceret. Verum dixit: *In resurrectione neque nubent, neque nubentur*; nuptias ergo post resurrectionem negavit, non sexus varietatem; immò hanc varietatem satis innuit, cum dixit, *non nubent* (id est mulieres) *neque nubentur* (id est viri.) Ita etiam discurrit D. Aug. 22. *de Civit.* cap. 17. & cap. 18. ubi explicat locum Pauli citat. & ait, virum ibi sumi pro homine, sive masculus sit, sive foemina; & sic alibi sapissimè Scriptura sumere consuevit, sicut in Psalmis, cum dicitur: „ Beatus „ vir, qui timet Dominum: & „ Beatus vir, qui non abiit in „ consilio impiorum: & Bea-

„tus vir , cui non imputavit
„Dominus peccatum , &c.
Quibus in locis nomine viri
etiam fœmina intelligitur.

6 Si queratur curiosè de
ijs , qui mutant sexum (quid-
quid sit de hoc , quod ego sa-
tis dubito) in quo determinate
resurrecturos ? Et similiter de
Hermaphroditis ; & de monf-
truosis , ut de illo , quod refert
Subt. nost. Doctor. in 4. d. 6.
q. 2. §. de quarto : „ Fuisse in
„Francia , habens duo capita ,
„quorum unum expressit nolle
„de eo , de quo aliud expres-
„sit velle ? Respondet : Cor-
pora Beatorum resurrectura ef-
se perfecta absque aliqua monf-
truositate , vel in sexu princi-
paliori , ut viri ; vel in sexu
quem ex natura primo recepe-
runt. Ita Divus Aug. in Enchir.
cap. 87. ubi de monstris sic
loquitur : „ Neque enim monf-
„trua , quæ nascuntur , & vi-
„vunt , quantumlibet cito mo-
„riantur , aut resurrectura ne-
„gabantur , aut ita vitiata
„resurrectura credenda sunt ,
„ac non potius correpta. Cir-
ca corpora damnatorum sunt
divisi AA. an scilicet resurrec-
tura sint cum deformitatibus ,
vel sine illis ? D. Aug. in Ench.
cap. 92. loquens de illis in-
quit : „ Utrum sanè ipsi cum
„vitijs , & deformitatibus cor-
„porum resurgant , qui in eis

„vitiosa , & deformia membra
„gestarunt , inquirendo , labo-
„rare quid opus est ? Neque
„enim fatigare nos debet in-
„certa eorum habitudo , & pul-
„chritudo , quorum erit cer-
„ta , & sempiterna damnatio.
Solum est advertendum , quod
si monstrum habuit duas ani-
mas , duo homines , & quidem
sejuncti , resurgent cum duo-
bus corporibus , & quidem
perfectis , si utraque anima sal-
vatur ; si verò una sit electa , &
altera reproba , corpus beatæ
erit perfectum : corpus autem
alterius erit unde , & quomodo
Deus voluerit ; quia ipse solus
hoc scit , & cui ipse revelare
voluerit. His suppositis , sit :

7 Conclusio nostra : In cor-
poribus gloriosis dantur , vel
dabuntur aliquæ perfectiones
supernaturales , quæ à Theolo-
gis vocantur *Dotes* , & sunt ,
impassibilitas , *claritas* , *agili-
tas* , & *subtilitas*. Sic commu-
niter Sancti PP. & Theologi ,
& ita accepta universaliter in
Ecclesia hæc conclusio , ut pro-
ponatur communiter in cathe-
chismo ipsis pueris credenda.
Prob. autem , quoad impassi-
bilitatem , ex 1. Corinth. 15.
„Seminatur in corruptione ,
„surgit in incorruptione. Ec-
„ce impassibilitas. Seminatur
„in ignobilitate , surgit in
„gloria ; id est , in gloria splen-

doris. Ecce claritas. Unde sapient. 3. habetur : „ Fulge-
 „ bunt iusti. Matth. 13. ful-
 „ gebunt iusti sicut Sol. Et
 ad Philippenf. 3. „ Reformavit
 „ corpus humilitatis nostræ,
 „ configuratum corpori clari-
 „ tati suæ. Deinde innuit Aposto-
 tolus agilitatem, dicens : „ Se-
 „ minatur in infirmitate, sur-
 „ get in virtute; quod confir-
 matur sapient. 3. „ Tanquam
 „ scintilla in arundinetis dis-
 „ current : Et Isaia 40. Qui
 „ sperant in Domino, habe-
 „ bunt fortitudinem, assument
 „ pennas, ut Aquilæ; vola-
 „ bunt, & non deficient; cur-
 „ rent, & non laborabunt.
 Denique, indicat subtilitatem
 Apostolus, dicens : „ Semina-
 „ tur corpus animale, surget
 „ spiritale; licet enim per spi-
 rituale intelligatur id, quod
 caret corpore; non tamen sic
 explicari debet in hoc loco;
 quia beati habebunt vera cor-
 pora, quæ non erunt ignea,
 aut aërea, ut falso putavit alias
 Eutichius Patriarcha Constanti-
 nopolitanus; sed erunt ejus-
 dem naturæ, uti sunt in hoc
 mundo, licet futura sint alte-
 rius conditionis qualitatis, sta-
 tus, & gloriæ. Dicantur ergo
 corpora per resurrectionem
 spiritualia; quia ad instar spi-
 rituum de facili penetrabunt
 alia corpora, idest, illa transi-

bunt absque ullo eorum mo-
tu.

8 Confirmatur ex D. Aug.
 in Enchir. cap. 91. „ Resur-
 „ gent igitur Sanctorum cor-
 „ pora sine ullo vitio, sine ulla
 „ deformitate, sicut sine ulla
 „ corruptione, onere, diffi-
 „ cultate : in quibus tanta faci-
 „ litas, quanta felicitas erit;
 „ propter quod, & spiritualia
 „ dicta sunt; cum proculdu-
 „ bio corpora sint futura, non
 „ spiritus. Deinde accedit exem-
 plum Christi; cujus resurrex-
 tio est causa exemplaris resur-
 rectionis Beatorum, ut patet
 ad Philippenf. 3. „ Reformabit
 „ corpus humilitatis nostræ,
 „ configuratum corpori clari-
 „ tatis suæ : sed in corpore Chris-
 ti hæc quatuor Dotes, seu per-
 fectiones, manifeste apparue-
 runt : ergo & in Beatis repe-
 riantur. Prob. min. nam sur-
 rexit clauso sepulchro, fuit
 agilis, immortalis, &c. ergo
 & Beati erunt. Deinde, illas
 etiam manifestavit ante mor-
 tem suam; nam dotem impas-
 sibilitatis exhibuit, tum quando
 jejunavit quadraginta diebus,
 & quadraginta noctibus in de-
 serto; tum quando in ultima
 cœna corpus ejus in Sacramen-
 to Eucharistico existens non fuit
 corruptum ab Apostolis ipsum
 manducantibus. Dotem clarita-
 tis ostendit, dum in Monte Ta-
 bor

bor transfiguratus est coram Apostolis, qui splendorem ejus sustinere non poterant. Dotem agilitatis manifestavit, dum super liquidum mare ambulavit. Denique suam indicavit subtilitatem, quando è clauso Virginis utero prodijt in natiuitate. Ratio cur Corpus Christi etiam in hoc mundo has quatuor perfectiones habuit, habetur ex hoc, quod ejus anima fuerit beata ab instanti Conceptionis, ex cujus beatitudine resultat naturaliter beatitudo corporis. Suspensæ tamen fuerunt miraculose hæ Dotes in Christo ante mortem illius, ob nostrum bonum, & nostram redemptionem. Ob hoc dicitur communiter, quod transfiguratio non fuit miraculum, sed fuit cessatio miraculi.

9 Quod autem non sint plures, quam quatuor Dotes, probatur ab aliquibus per causam finalem, ab alijs per efficientem, ab alijs per formalem, & ab alijs per materialem; hæc ultima est convenientior inquit D. Bonaventura in 4. d. 49. part. 2. art. 2. q. 1. quia corpus nostrum ex quatuor elementis est compositum; & quia elementa sunt imperfecta, quadruplicem habet ab eis defectum; ab Aqua, quæ est elementum humidum, & passibile habet passibilitatem, & corruptio-

nem; à terra verò habet obscuritatem, quia est elementum opacum; ab igne animalitatem, quia calor consumit continuo, idè continua indiget alimonia ciborum; ab aère verò habet infirmitatem, aër enim facillimè immutatur, & cecidit cuilibet impellenti. Quoniam igitur isti quatuor defectus debent per bona opposita removeri, ut corpus sit perfectum perfectione completa; idè quatuor sunt Dotes: Unde contra corruptionem ponitur impassibilitas, contra obscuritatem claritas, contra animalitatem spiritualitas, contra infirmitatem virtus, vel è contra, quæ significant agilitatem, & subtilitatem: ergo quatuor tantum sunt Dotes corporis gloriosi: quia Dotes non dicuntur omnes qualitates illius, sed nobiles, & principales de novo superadditæ naturæ contra naturales defectus supra relatos, qui ex causis ejus principalibus; ut sunt elementa, oriuntur. Vel quatuor Dotes ponuntur, ut respondeant quatuor virtutibus cardinalibus, ad consumationem; & indissolubilitatem matrimonij spiritualis, quod contraxerunt cum Deo in via, auferendo ab illis defectus passibilitatis corruptivæ; deformitatis, seu obscuritatis; infirmitatis, seu tar-

ditatis in operando ; crassitatis penetrationem impediens : erg. quomodocumque sumantur solum sunt quatuor.

IO Dubitabis 1. *In quo consistat Deus impassibilitatis?*

Hæc dubitatio est sanè lubrica, inquit Merinerus ; sed apud nostrum Scot. satis clara ; quia nullus hucusque , ut ille hanc pertractavit difficultatem , qui delicias alterius vitæ ita descripsit , quasi expertus esset. Videatur in 4. d. 49. q. 13. ubi aliquas adducit sententias , ipsasque fuisse impugnatas , & rejicit ; videatur etiam ibi Doctissimus Hiquæus , qui ipsum egregie explicat. Nos verò breviter respondemus ad dubium , impassibilitatem consistere in eo , quod Deus ita constitutionem corporis beati perpetuò conserveat , ut omnibus causis internis , & externis , corruptivis , & afflictivis denegat suum concursus. Ita Subr. Doctor in loco citat. quem sequuntur non solum Scotista omnes , sed etiam RR. passim , & præsertim Lezana apud nostrum Mastr. in Theolog. Moral. disp. 25. q. 4. art. 1. num. 74. qui ait , impassibilitatem Beatorum non consistere in aliqua qualitate physica ipsis superaddita , sed solum in assistentia , seu protectione divina prohibente omnem læsionem , & noxiam , seu

molestam alterationem ; quia talis qualitatis nulla sit mentio in Scriptura , neque apud PP. sed ex illis potius contrarium colligi potest , quia cum loquuntur de impassibilitate , quam habent Elias , & Henoc in Paradyso , & quam habuerunt vestimenta , & calceamenta Hebræorum in deserto , & Martyres traditi igni , & vestijs ; solum extrinsece Dei providentiæ tribuunt.

II Probatur breviter nostra resolutio : Tùm , quia hæc manutentia , & voluntas divina conservans , salvat simpliciter omnia ad radicem hujus Dotis impassibilitatis requisita ; & hic modus non habet aliquam difficultatem ; ceteri autem modi , aut non sufficiunt ullo modo , aut sunt valde perdifficiles , ut ostendit Subtilis Doct. citatus : erg. nostra resolutio est præferenda. Antecipatet ; quia hoc competit corpori glorioso ex radice beatitudinis ; & tota beatitudo executive provenit , datur , & debetur ex meritis. Tùm etiam , quia hæc manutentia est causa connaturalior impassibilitatis ; siquidem effectus connaturalius conservatur à causa , à qua recepit esse , & à qua solum recipere potuit : atqui corpus gloriosum à solo Deo in resurrectione recipiet esse , atque ad

tem-

temperamentum congruum animæ beatæ reducetur : erg. &c. Insuper , connaturalius est facere modo quo Deus fecit : sed de facto hoc modo Deus liberavit tres pueros in camino ignis à combustionē , & læsionē flammæ ignis : erg. connaturalius est rerum naturis , quod Deus faciat impasibile corpus gloriosum , suspendendo suum concursum simultaneum , quo essentialiter indigent causæ secundæ inflictivæ corruptionis , pœnæ , & doloris.

12 Dices : de ratione Dotis est , quod sit quid intrinsecum , quid positivum , & quod oriatur à beatitudine animæ , quæ est positiva , & supernaturalis : sed hoc non habet extrinseca potentia Dei , nec suspensio sui concursus : erg. in hoc nequit consistere Dos impasibilitatis corporis gloriosi. Hoc , & alia argumenta sibi objicit Subtilis. noster Doct. & ex ipso sumpserunt adversarij. Respond. tamen cum illo , quod quanvis impasibilitas declarata solum ab extrinseco proveniat physice loquendo , nimirum ex Dei extrinseca protectione ; loquendo tamen moraliter , est aliquid intrinsecum , scilicet , jus quoddam ad nihil læsivum recipiendum , quod ex pacto , & voluntate Dei habent corpora gloriosa , fundatum tamen veluti

radicitus in ipsorum meritis , & in ipsa beatitudinis ratione , quæ debet esse status omnium bonorum aggregatione perfectus , sine ulla imperfectione , aut capacitate ad recipiendum aliquid mali , vel molesti ; quæ ratione etiam dici posset , quod ex unione corporis cum anima gloriosa , quæ est corpori intrinseca , exigatur connaturaliter , ut Deus hoc modo ipsum protegat ; & in hoc sensu dici potest , impasibilitatem esse quid intrinsecum , quatenus radix , unde exigitur , quæ est anima beata , & unio corporis cum illa , est ipsi intrinseca. Deinde illa assistentia , & protectio Dei est quid positivum , & supernaturale ; siquidem est actus Dei volentis non concurrere cum causis secundis ad passionem , dolorem , & corruptionem. Denique Dos in humanis est etiam quid extrinsecum ; unde si talis protectio , & custodia esset corpori beato omnino extrinseca , adhuc esset magna ejus perfectio , quod pari non posset , sicut magna perfectio est , & dignitas , aliquem esse Regem , quanvis hoc ipsi proveniat ex Dei , vel reipublicæ extrinseca institutione , aut electione.

13 Dubitabis 2. In quo consistat Dos claritatis ? Respondetur cum Subt. Doctore loco

loco citat. in 4. d. 15. Claritatem corporis gloriosi consistere in qualitate aliqua positiva supernaturaliter à Deo illi concessa, quæ facit illud lucidum, ita tamen, ut non solum videri possit, ut lucidum, sed etiam, ut coloratum perfectissimis coloribus, quos quisque Beatus juxta suam complexionem habebit, sed gradu perfectissimo. Hæc resolutio est etiam communis, & prob. quia loca illa, ex quibus colligitur claritas Beatorum, videntur hoc significare: *Fulgebunt justi sicut Sol*, & facies Christi in transfiguratione, in qua similem habuit claritatem, dicitur resplenduisse sicut Sol, quod certe non posset fieri ratione colorum colorum, quacumque luce externa illuminatorum. Quod videbuntur etiam colores ipsorum, patet; Tum, quia nihil impedit, quo minus videantur; Tum, quia ex conspectu ipsorum pulchrius apparebit corpus Beati, & magis jucundum oculis; quia ut inquit Doctor, magis delectatur sensus visus hominis in pulchro colore corporis humani, quam in corpore solo luminoso; & plus delectatur naturaliter in videndo faciem humanam bene coloratam, quam Solem: ergo. Dos claritatis in utroque consistit, scilicet, in-

perfectissima membrorum proportionem, in pulcherrima colorum dispositione, & in luce pulcherrima, quæ intrinsecè in hærens, & immixta coloribus, gratissimum præbebit intuentibus aspectum.

14. Addendum tamen est cum Subt. Doct. & est communis DD. sensus, hujusmodi claritatem esse inæqualem in corporibus gloriosis juxta majorem, vel minorem perfectionem beatitudinis animæ; sicut & lumen gloriæ inæquale etiam est in Beatis juxta majorem, vel minorem perfectionem claritatis, & meritorum diversitatem: Unde concludit Doctor loco citat. quod Beati non omnes erunt æquè Clari, etiam habentes similem complexionem; sed singuli secundum merita sua: quod etiam deducitur expressè ex 1. Corinth. cap. 15. ubi dicitur, quod alia est claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum, & quod sicut stella differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Videatur Subt. Doctor de hoc fusiùs, in 4. d. 15. q. 6.

15. Insuper est addendum, quod claritas corporis gloriosi poterit videri naturaliter ab oculo non glorioso. Hoc patet, nam Apostoli nondum glorificati viderunt claritatem Christi trans-

transfigurati. Deinde communiter asseritur, quod impij videbunt gloriam justorum, ex quo torquebuntur graviter. Præterea si illa lux non possit videri naturaliter, non esset lux, nisi æquivocè; quia lux in quantum est lux, nata est movere visum, & visus, ut est visus natus est videre lucem: erg. si lux Beatorum non posset naturaliter videri ab oculo non glorificato, illorum lux non esset lux, nisi æquivocè. Poterit autem fieri (inquit Subt. Doct.) ut ad voluntatem cujuslibet Sancti Deus non coagat illi claritati, quando vult Beatus, quod sua claritas non videatur, & sic potest dici Beatus occultare suam claritatem, non quod hoc fiat immediate à voluntate sua, sed ad imperium voluntatis suæ, Deus occultat non coagendo claritati. Hucusque Doctor, verè Subtilis.

16 An autem corpus gloriosum ita sit lucidum, & clarum, ut etiam sit diaphanum, & transparent, ita ut interiores corporis partes videantur oculis corporeis? Dissentiunt Doctores. In negativam partem Subtilis Doct. magis inclinat; & certè probabilius videtur, quod corpora Beatorum non sint transparentia, & diaphana, sed lucida, & opaca; ita communiter Scotistæ, & alij quàm

plurimi. Ratio est; tum, quia corpora beata ratione claritatis in Scriptura comparantur corporibus lucidis, ac densis, non verò luminosis, ac pervijs; ut enim constat ex dictis Matth. 13. comparantur Soli, *fulgebunt sicut Sol*, & 1. Corinth. 15. comparantur Soli, Lunæ, ac Stellis, & sic resplenduit Corpus Christi in Tabor, Matth. 17. Omnia autem ista sunt corpora densa, & opaca, quanvis lucida; non autem pervia, perspicua, diaphana, aut transparentia, ut patet. Tum etiam, quia Corpus perspicuum non potest esse coloratum, ut patet de aere, aqua, & Cælo; corpora autem Beatorum erunt perfectissimè colorata, ut constat ex dictis: erg. &c. Nec sufficit respondere, quod resurgent cum opacitate, & densitate chrystali, quæ sufficit ad colorem; non verò cum omnimoda densitate. Non sufficit, inquam, quia pulchritudo diversorum colorum, quæ requiritur in corpore humano, non perfectè invenietur in chrystalo, etsi in illo ponantur colores, tollitur transparentia, ut experientia constat: ergo perfectissimi colores corporis gloriosi debent esse in majori opacitate.

17 Objiunt aliquas auctoritates Scripturæ, & PP. dicentes, quod patebit oculis

corporalibus harmonia interior corporis gloriosi. Sed respondet Subt. Doct. oculum gloriosum videre posse interiora, & fore ipsi perspicua per poros, sicut lynx dicitur à naturalibus videre, quæ post parietem sunt; quod etiam docet Abulensis in paradoxo 3. cap. 30. ubi ait; corpus opacum intermedium non prohibere visionem oculi gloriosi, qui proinde, ut erit perspicacissimus, videbit omnia interiora corporis gloriosi per poros ejus. Deinde, si sic non se videant Beati, videtur sufficere ad jucundissimum ipsorum aspectum, quod superficies corporum videatur oculis corporalibus, & interior compositio pateat oculis mentis. Alia argumenta videantur soluta apud nostrates, præsertim Brancatum, disp. 21. art. 5.

18 Dubitabis 3. *In quo consistat Dos agilitatis?* Supponendum est, quod in Beatis est agilitas, seu vis aliqua se movendi velociter, absque ulla difficultate, aut defatigatione, versus omnem loci differentiam, tum sursum, tum deorsum, tum ante, tum retro. Sic igitur intelligitur communiter illud Isaia cap. 40. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas ut Aquilæ, volabunt, & non deficient; current, & non laborabunt;*

ambulabunt, & non deficient. Ratio communis est, quia indecens esset, ut corpora Beatorum essent velut stipites, uni loco affixa: debent ergo habere facilitatem, & quidem maximam, ut se se moveant; quia tarditas motus repugnat spiritualitati, seu virtuti, qua resurgent corpora Beatorum: *Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surgit corpus spiritale.* Unde Sapient. 3. *Tanquam scintille in arundinetis discurrent;* quo designatur motus celeritas. Difficultas est, *in quo consistat, seu à quo proveniat hac vis se movendi?*

19 Dicimus ergo; quod agilitas Beatorum, seu vis, & facultas velociter movendi sua corpora consistit in ipsa potentia naturali motiva animæ glorificata, cui perfecte subiectum erit corpus, remotis impedimentis gravitatis per Deum ob exigentiam ipsiusmet corporis ratione unionis cum anima beata. Ita Subt. Doct. in 4. d. 49. quæst. 14. §. *respondeo*, & probatur, quia absdubio illa vis potest provenire ex hoc, & nihil est difficultatis in eo, quod dicatur inde de facto provenire: erg. in hoc consistit agilitas Beatorum. Confirm. exemplo maximæ agilitatis, quam constat multos habere in hac mor-

mortali vita ex bona corporis dispositione ad nutum suæ voluntatis: erg. cum longè perfectior sit dispositio corporis Beatorum, se mota gravitate accidentali, & grositate humorum, & fumositatum, quæ ad veritatem humanæ naturæ non pertinent, longè major agilitas, & maxima ipsis concedi debet. Objectiones autem quasdam vide solutas apud Hiquem, in Commentario super dist. & quæst. cit. & apud Brancatum disp. 21. art. 4. Solum est advertendum, quod motus Beatorum dicuntur supernaturales quoadmodum, ex eo, quod Deus removet impedimenta, & tribuit Beatis spiritus subtiles, ratione quorum redditur corpus plus agile, quam primum mobile; nam animæ gloriosa minus resistit corpus ejus, quam primum mobile intelligentiæ motrici, propter magnam molem, & quantitatem Orbis Cœlestis; gravitas verò corporis Beati erit minimi momenti, & non impedit velocissimam celeritatem animæ ubicumque ipsa voluerit, non solum progressivè, sed etiam motu simplici, ut ipsa anima, & Angeli moventur motu, qui dicitur volatus.

20 Inquires, *utrum agilitas sit æqualis in omnibus Beatis?* Respondetur, negativè. Ita

Tom. I.

Subt. Doct. in 4. d. 30. quæst. 6. §. *Ad tertiam questionem*, dicens, quod si agilitas non est qualitas animæ, aut corpori superaddita, erit inæqualis; quia potentia motiva est inæqualis. Prob. nam motus proveniens ab agilitate, si verus est, & successivus, debet fieri in tempore: erg. qui beatiore fuerint, breviori tempore movebuntur. Atqui ad hoc necessaria est perfectior agilitas: erg. in æqualis est in Beatis. Dices: hi motus secundum nos fiunt præcisè à potentia naturali motiva animæ: erg. qui perfectiorem habuerit potentiam naturalem, etiam si minus Beatus sit, erit magis agilis. Respond. quod Deus secundum naturam meritorum tribuit Beatis spiritus subtiles, & concurret plus minus vè cum potentia naturali motiva animæ, & ita Beatiore erit agilior. Si quæras, an beati habeant sphaeram determinatam in suo motu locali? Respond. posse optimè se movere absque ulla fatigatione per totum universum, juxta illud Isaie citat. *Assument pennas sicut Aquila, volabunt, & non deficient, &c.*

21 Querit etiam Doct. loc. citat. §. *Ad argumenta*, vers. *Quando etiam*, quem situm habeant in Cœlo Beati? Et responder, quod erunt erecti.

Rrrr

Pro-

Probat, quia inclinatio partium pugnat cum agilitate, & erectio est situs promptior ad operationem: erg. erunt erecti: Dices: quod in Symbolo dicitur de Christo, *sedens ad dexteram Patris*: sed omnes erimus similes Christo in situ: erg. erimus sedentes. Respondet Doctor ex Augustino, illud Symboli non debere intelligi de sessione corporali, sed de præexcellencia beatitudinis; nam Stephanus Act. 2. *Vidit Jesum stantem.*

22 Dubitabis 4. *in quo Dos subtilitatis consistat?* Supponitur ex communi Sententia PP. & Scholasticorum contra Durand. duo corpora de potentia Dei absoluta posse esse in eodem loco, nam Christus D. egressus est de utero virginali sine corruptione Virginis; ingressus est ad Discipulos januis clausis; surrexit clauso sepulchri ostio; in ascensione quoque Cælos penetravit. Supponitur etiam, corpora gloriosa penetrare posse corpora non gloriosa; nam Beati penetrabunt Cælos in die Judicij, & post talem diem poterunt moveri per Cælos, & se penetrare cum illis. Difficultas est, *an in hac penetratione, seu potentia se penetrandi, consistat Dos subtilitatis?* Respondetur affirmative. Ita communiter Theo-

logi, & præsertim Subtil. nost. Doct. in 4. d. 49. quæst. 16. dicens, hanc Dotem consistere in facultate, quam habent Beati ad se penetrandum cum quibuscumque corporibus ad eorum libitum. Prob. quia hæc dos subtilitatis in Beatis colligitur à Sanctis PP. ex prædicta Christi penetratione: sed non posset inde colligi, nisi quatenus Dos subtilitatis in Beatis consistit in illa penetratione, seu facultate se penetrandi: erg. &c.

23 Unde autem oriatur vis ista corporis gloriosi ad se penetrandum cum alijs corporibus? „ Dico ergo (inquit „ Subt. Doct. citat.) quod „ subtilitas, vel illa possibilitas (essendi, scilicet, unum „ corpus gloriosum cum alio) „ non habet susceptivum in „ trinsecum in corpore glorioso; sed habet causam intrinsecam voluntatem suam, & „ extrinsecam voluntatem, & „ potentiam divinam: & sic „ ille ordo intrinsecè est in illo „ corpore, & debetur sibi quia „ si de jure, ut dictum est de „ Dote impassibilitatis, & secundum hoc dicitur Dos. Et „ paulò supra: Sicut perfectio „ hujus animæ est debitus ordo „ ad gloriam; sic est perfectio „ corporis, quod sit cum alio „ corpore pro libito voluntatis animæ beatæ: quid est „ ista

„ ista possibilitas ? Est ne ali-
 „ qua qualitas absoluta ? Di-
 „ co, quod non ; quia hæc
 „ possibilitas non est aliud in
 „ hoc corpore, nisi ut non re-
 „ pugnet ad coexistendum al-
 „ teri corpori ; talis enim non
 „ repugnantia non est qualitas
 „ absoluta : ergo, &c. Hucus-
 „ que Doctor. Ecce quam apte,
 „ quam clare, quam verè expli-
 „ caverit, quæ ad Dotem subtili-
 „ tatis concurrunt, & conse-
 „ quenter in quibus consistat.

24 Advertit tamen in solu-
 „ tione argumenti ultimi, quod
 „ licet corpus Beati possit pene-
 „ trare corpus non gloriosum ;
 „ non verò est data potestas cor-
 „ pori glorioso coexistendi cor-
 „ pori alteri glorioso, licet sibi
 „ possit dari ; quia Dos subtili-
 „ tatis est, quod ad imperium vo-
 „ luntatis suæ sit cum alio prop-
 „ ter perfectionem aliquam : quod
 „ autem sit cum glorioso, non
 „ requirit Dos subtilitatis, nec
 „ perfectio aliqua : non enim
 „ habet anima beata imperium
 „ super corpus gloriosum, sicut
 „ super non gloriosum ; habet
 „ enim alius Beatus potestatem
 „ impediendi, ne corpus suum
 „ penetraretur, dum non vult ;
 „ utroque tamen consentiente,
 „ talis penetratio fieri posset. Ob
 „ eandem rationem Deus non
 „ concurret ad partes, ejusdem
 „ Beati ponendas in eodem lo-

co, & se invicem penetrandas ;
 „ quia hoc minùs decens vide-
 „ tur, nec Beatus volet hoc, ni-
 „ si adsit aliqua specialis causa.

25 Ex quibus inferitur,
 „ quod non obstante subtilitate
 „ corporum Beatorum, ipsa erum
 „ palpabilia ex Luca ultimo: *Pal-
 „ pate, & videte: spiritus car-
 „ nem, & ossa non habent*; unde
 „ D. Gregor. moral. 40. Con-
 „ vicit de Hæresi Eustachium Pa-
 „ triarcham Constantinop. di-
 „ centem, Corpus nostrum in re-
 „ surrectionis gloria fore impal-
 „ pabile. Erunt ergo corpora
 „ Beatorum palpabilia ; quia po-
 „ terunt resistere corpori tran-
 „ seunti, & impedire, quin pe-
 „ netrentur, ut dictum est ex
 „ Subt. Doct. ratione imperij,
 „ quod habet voluntas beata in
 „ suum proprium corpus glorio-
 „ sum, quo, prout voluerit, fa-
 „ cit, ut non penetraretur, sed re-
 „ sistat : unde, licet secundum
 „ naturam corpus Beati sit pal-
 „ pabile ; tamen ratione gloria
 „ se palpanum, vel non palpan-
 „ dum tradet, pro libito suo. His
 „ est notandum, quod omne pal-
 „ pabile est tangibile, sed non
 „ omne tangibile est palpabile ;
 „ quia illud est tangibile, quod
 „ habet qualitates, quæ possint
 „ immutare sensum tactus ; sic
 „ àër est tangibilis, quia per
 „ suam frigiditatem, potest im-
 „ mutare tactum, sicut & ignis

per suum calorem: sed palpabile, ultra quod habet easdem qualitates immutantes sensum tactus, debet habere præterea, quod resistat corpori; & ideo ignis, & aer sunt quidem tangibiles, sed non palpabiles: corpora autem beata erunt tangibilia, & palpabilia, ut diximus de Corpore Christi.

26 Dices ex D. Gregor. hom. in octav. Pasch. quod est palpabile est corruptibile: sed Beatorum corpora sunt incorruptibilia: ergo & impalpabilia. Respond. corpora Beatorum esse re vera incorruptibilia, non ratione partium componentium, sed ratione impassibilitatis, quam habent pro

Dote, & per quam redduntur proximè, & extrinsecè incorruptibilia, licet ex natura sua, seu remore non sint incorruptibilia, ut supra explicuimus.

Videantur, quæ diximus de impeccabilitate, perpetuitate, & securitate, & hic applicentur.

Quæres tandem, an subtilitas sit in omnibus Beatis æqualis?

Resp. affirmative. Sic communiter DD. quia tam subtilitas, quam impassibilitas, consistunt in indivisibili; claritas verò, & agilitas admittunt latitudinem, & erunt inæquales juxta inæqualitatem meritum. Verumtamen gaudia ex ipsis erunt

inæqualia juxta merita uniuscujusque.

QUÆST. III.

Utr. *SINT POTENTIAE, & usus earum in corporibus Beatorum?*

Conveniunt DD. sensus beatorum futuros integros, & perfectos, ac ad suum usum expeditos; & habituros suum actum; & oblectationem circa sua objecta, quantum attinet ad corporis beatitudinem; cum enim Beati habituri sint corpora sensibus ornata cum perfectissimis organis, & spiritibus ad eorum usum accommodatis, irrationabile prorsus est, quod eorum operationibus careant, & oblectationibus, quæ illos comitari solent. Confirmatur, quia illa beatitudo erit consummata hominis felicitas, in tali autem beatitudine opus est totum hominem beari, quantum fieri potest: ergo non tantum secundum animam, beari debet, sed etiam secundum corpus, atque ideo debet etiam corporis sensus suum usum, & voluptatem habere, quantum attinet ad corporis beatitudinem. Denique sicut post resurrectionem damnati in inferno

torquebuntur, non tantum quoad animam, sed etiam quoad corporis sensus; ita etiam Beati in cælo non tantum quoad potentias animæ intellectuales lætabuntur, sed etiam quoad sensitivas corporis, cum Deus in præmij retributione minus liberalis non sit, quam in peccatorum punitione severus. Difficultas itaque solum est, an in omnibus futurus sit aliquis usus, & delectatio? & qualia esse poterunt pro eis sensibus objecta ad beatitudinem corporis pertinentia? de quo breviter in præsentī discurremus, juxta doctrinam Scripturarum, & SS. PP. ne, in hoc negotio satis nobis recondito, aliquid temere proferamus, quia ut habetur Isaia 64. & Corinth. 2. *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.*

2. Conclusio 1. Cerrum est, & de fide, potentiam vegetativam nullum habituram actum neque generandi, neque nutriendi. Ita Theologi omnes, teste Mastrio in Theologia Moral. disp. 25. quæst. 4. art. 2. num. 86. & præsertim Subtilif. nost. Doct. in 4. d. 49. q. 13. in solutione secundi principalis, ubi ait, in corpore beati omnes potentias sensitivas adesse, licet non omnes erunt sub

actū suo; & illa præsertim, quæ in actū suo habent comitantem imperfectionem, ut est potentia generativa, & nutritiva. De potentia generativa patet ex illo Matth. 22. & Luca 20. ubi Sadducæi resurrectionem negantes objecerunt tanquam absurdum Christo D. quod si aliqua mulier septem viris successivè nupsisset, in resurrectione litigium foret, cujusnam illorum virorum uxor esse deberet, cui objectioni occurrens Christus D. dixit: *Erratis nescientes Scripturas; in resurrectione enim neque nubunt, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in Cælo.* Ubi Gloss. Ordinaria inquit: cum connubia sint propter filios, filij propter successionem, successio propter mortem, ubi non est mors, neque connubia erunt: ergo post resurrectionem in patria, non erit copula carnalis usus, & sic potentia vegetativa quoad actum generandi sub actū suo non erit.

3. Quoad actum nutriendi probatur similiter ex 1. Corinth. 15. *feminatur corpus animale, surget corpus spirituale* ubi pariter Gloss. Ordinaria inquit non dicit spirituale, quasi corpus vertatur in spiritu; sed spirituale, quia spiritui plenè subdetur, nec alimentis amplius egebit, sicut cor-

corpus animale. Ita etiam hanc corporum spiritualitatem exponit, & explicat Doct. nost. loco cit. dicens: *Non video necessitatem, quod sensus pertinentes ad nutritionem tunc sint in actibus suis: cum tunc nutritio non sit necessaria, quia non erit corpus animale, id est, indigens alimento.* Sic etiam eundem locum passim Patres exponunt; nam D. Ambros. inquit, animale corpus est dum cibis sustentatur; ut vivat spirituale autem, cum nihil horum indigebit. Ita etiam discit D. Aug. lib. 6. Genes. ad litt. cap. 74. & lib. 9. c. 3. lib. 12. cap. 8. dicens, in resurrectione SS. corpus spirituale ab Apostolo appellari; non quia substantiam in corpoream sit habiturum; sed quia miris modis ad omnem facilitatem, & incorruptionem spiritui subdatur, & sine ulla corporalium alimentorum indigentia solo spiritu vivificatur.

4 Neque dicas, etiam corpora damnatorum incorruptibilia esse, & alimentis non indigentia: ergo spiritualitas à nobis explicata non erit specialis conditio corpori Beatorum. Negatur enim consequentia; nam valde diversa est spiritualitas in corpore Beati, & damnati, quia Bea-

torum corpora non solum erunt incorruptibilia, sed etiam impassibilia ab agente corporeo, sicut spiritus, ut dictum est questione antecedenti; non sic autem erunt corpora damnatorum; licet enim vivant quoque absque alimentorum indigentia, corpus tamen eorum non erit spiritui totaliter subditum, ut spiritu precipiente statim obediat, ac moveatur; sed ut ait Anselm. *de Similitudine*, cap. 31. Malus tanto poenarum pondere premetur, ut nec pedem quidem, nec manum, vel aliquid sui corporis movere possit, juxta illud Matth. 22. *Ligatis manibus, & pedibus, projcite eum in tenebras exteriores*: at verò anima beata ictu oculi quocumque voluerit secum corpus confert absque ulla ejus resistentia, ut diximus declarando agilitatis Dotem.

§. 5. Conclusio 2. Potentia visibilia Beatorum habebit actum suum. Sic communiter Theologi, & Sancti PP. qui unanimiter docent claritatem corporum Beatorum adeo excellentem esse, ut oculi tantum immortales, & beati eam intueri possint; qua de causa in Monte Tabor tres Discipuli Christi D. fulgorem sufferre non valentes in ejus transfiguratione pro-

prociderunt in facies suas, ut ait Chrysost. in Epist. 5. ad Theod. delectabitur ergo valde potentia visibæ in aspectu corporum Beatorum, maxime verò Christi D. & Beatissimæ Virgin. ejus Matris, quia horum pulchritudo maxima erit. Hoc colligitur ex illo Job. 19. *In carne mea videbo Deum salvatorem meum, quem visurum sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sum.* Et Isaia 13. *Regem in decore suo videbunt.* Unde Laurentius lib. 2. de discip. & perf. ait: „ Quod oculus „ delectabitur in amabili Re- „ demptoris aspectu, cum vide- „ bit Regem in decore suo, glo- „ ria ornatum, ac in diademate „ redimitum, &c. Et sic etiam loquuntur D. August. Anselm. Nazianzen. & alij PP. apud Salmaticens. Videbit etiam corpora Beatorum lucida, & colorata, & ipsum Cælum Em-pyreum, quod probabilissimè etiam tale est; aspiciet etiam aliorum cælorum structuram, molem, & pulchritudinem; at-que speciali consolatione, & delectatione videbit consanguineos, amicos, & notos.

6 Est tamen aliqua diffi-cultas, an omnes Beati vide-bunt semper Corpus Christi, ac etiam aliorum Beatorum ob maximam distantiam unius ab alio in vastissima illa, & fermè

infinita mole Cæli Empyreï, & maximum quasi infinitum nu-merum corporum Beatorum, qui supponuntur esse in Cælo non penetrati, sed extra se in-vicem? In qua difficultate va-rij sunt modi dicendi, ut re-fert Arriaga, tom. 2. tract. de Beatitudine hominis, disp. 57. sect. 1. & Lusitan. tom. 3. de Beatitud. lib. 4. Aliqui enim existimant, Christum pro con-solatione Beatorum se replica-turum in multis locis, ut pos-sit commodius videri, sicut in hoc mundo pro fidelium utilita-te replicatur in venerabili Eu-charistiæ Sacramento. Alij di-cunt, producendas species mi-raculosè, quæ representabunt Christum cuilibet, tam distinc-tè, quàm si esset in debita dis-tantia, in qua posset naturali-ter videri. Alij censent, dispo-sitionem Cæli talem fortassis es-sè, & situm Beatorum, ut pos-set naturaliter absque replica-tione miraculosa sui, & specie-rum, videri à quolibet; sed perfectius à vicinioribus, qui majoris meriti supponi debent. In his tribus modis nulla appa-ret repugnantia, immò quili-bet est probabilis, ut inquirunt noster Poncius, & Boyvin; vi-deatur etiam Mastrius in Theo-logia Morali, disp. 25. q. 4. art. 2. num. 87. Ubi adducit alium modum ex Subt. Doct. nos-

nostro, & ex Joann. Apoc. 14. qui dicit, Virgines comitari agnum quocumque jerit: ergo jam huc, jam illuc Christus se movebit; & jam hos, jam illos sua recreabit presentia: & ipsis etiam Beatis liberum omnino erit, cum voluerint accedere, vel recedere secundum libitum suum.

17 Conclusio 3. In Beatis etiam erit usus potentia auditiva. Ita etiam communiter DD. & praesertim D. Thomas D. Bonaventura, & Venerabilis noster Doct. loco citat. in *solut. secundi principi*, ubi inquit, quod de visu nullus dubitat, nec de auditu, si est ibi sonus, & possibilis multiplicari, & immutare auditum; & hoc ex varijs Scripturae locis expressè deducitur, ut Psal. 83. *Beati qui habitant in domo tua Domine in secula saeculorum laudabunt te.* Et Psal. 148. *Exultabunt Sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis: exaltationes Dei in gutture eorum.* Ubi glossa ordinat. ait, qui in corde, & lingua non desinunt laudare eum, à quo habent aeterna: erg. audiuntur corporaliter voces faucium, seu corporales. Idem legitur alibi saepe, & passim in Sanctis PP. erg. erit in actu suo hac potentia.

8 Est tamen difficultas,

quomodo hic gratissimus sonus esse possit in Caelo; nam ad voces, cantum, musicam, &c. requiritur sonus, qui non nisi in aere formari potest, non autem in vacuo: aer autem non est in Caelo Empyreo. Aliqui dicunt; quod quanvis Caeli sint solidissimi, & veluti adamantini, juxta illud Job 37. Etiam Empyreum, nihilominus, quoad usum Beatorum ita pervium, facile, & flexibile est, in ordine ad habitationem, locutionem, vocem, respirationem, motum localem, &c. ac si aereum esset, vel alterius naturae similis; sive hoc oriatur ex doribus agilitatis, & subtilitatis ipsorum Beatorum; sive ex alio speciali dono Dei ipsis collato, vel saltem extrinseca assistance, & cooperatione cum ipsis. Hanc sententiam, inquirunt, esse conformem Sac. Scripturae, Patribus, & DD. qui passim loquuntur de Caelo, tanquam de civitate quadam jucundissima, & commodissima ad vitam, & habitationem, ad quod videtur hoc necessarium. Alij, ut Poncius, & Boyvin, &c. dicunt, quod sine dubio erit substantia aliqua tenuis, & liquida instar aeris in Caelo, qua replebuntur partes interiores corporis Beati, quae modò replentur aere; quia non erunt ibi vacuae;

& hac substantia mediante, voces formare poterunt, & sibi invicem loqui. Qua in re (inquit Matrius) quid asserendum sit determinari non potest; quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparabit Deus diligentibus se.

9 Conclusio 4. Olfatus, seu odoratus, & tactus habebunt etiam in corporibus Beatis actus suos perfectissimos. Hæc est communior, & probabilior opinio inter Catholicos; probabile enim est ipsa Beatorum corpora suavissimum odorem in cœlis exhalatura, ut è multis etiam mortuis in hoc mundo legitur, & experientia constat de corpore D. Antonij, & aliorum innumerabilium, quorum odor maximè delectat, & cujus fragrantia summiopere recreat: Cur ergo tunc non concedemus? Præterea sicut in inferno damnatorum corpora terribilissimum spirabunt fœtorem, ita probabilissimum est corpora Beatorum in cœlis e contra suavissimum odorem efflere. Colligitur etiam ex Sac. Script. Eccles. 24. *Sancti tui sicut odor Balsami erunt ante te.* Cant. cap. 1. *In odorem curremus unguentorum tuorum;* & alia plura similia. Addunt etiam aliqui ipsam Cœli Empyreici substantiam hoc cœlesti odore à Deo imbu-

tam fuisse pro Beatorum summa felicitate augenda. Deinde, ait nost. Poncius, verisimile esse, illam substantiam tenuem, quam dixerat aëri correspondere in Cœlo Empyreo, & quæ interiores partes corporum replebit, sicut & alias vacuitates Cœli, fore odoriferam, & suavi, ac fragrantissimo odore respersam.

10 Quoad tactum, etiam, est communior opinio, futurum esse sub actu suo perfectissimo: non enim semper ex imperfectione fit tactus, ut accidit in venereis; quia ibi non erunt venereæ delectationes; quia si in cæteris digna sit retributio, (inquit D. Hieronymus lib. 3. in Matth.) in uxoribus apparet turpitudine. Prob. resolutio; quia inverisimile omnino videtur; quod sensus iste per totum corpus extensus suo careat actu, & quod unus Beatus alium tangere non possit; nam de facto Christus D. post resurrectionem exposuit se Apostolis tangibilem, & palpabilem; & de facto S. Bernardus, serm. 11. de Assumpt. Virg. admittit inter Christum, & ejus Matrem amplexus; & castissima, atque dulcissima oscula. Idem de alijs Beatis inter se pie credendum est, cum ab eo statu omnis inhonestas longissimè absit; & certè ne-

mo potest negare, Beatos summe delectari, pedes Christi D. osculando, ac ejus Sanctissimæ Matris. Tandem, id etiam ratio suadet; quia sicut in damnatis sensus tactus viget, & cum actuali sensatione reperitur, ut magis corpora cruciari possint; ita e contra, ratio postulat, ut in Beatis etiam tactus remaneat in delectationem, ut in omnibus totum corpus sit felix, quod nisi per conjunctionem cum perfectissimis sensibilibus fieri nequit. Immo Subt. nost. Doct. addit, Cælum Empyreum, aliosque orbes cœlestes futuros materiam gratissimam tactus; & ita etiam passim docent Sancti PP. quorum testimonia apud Suarez, & alios RR. videri possunt; quare fatendum est, sensum tactus etiam habere posse in patria delectationes sibi proportionatas cum omni decencia, & honestate, & absque omni periculo minimi inhonesti motus, ut status ille postulat, atque etiam interdum hic evenit inter amicos, & consanguineos.

II. Conclusio 5. Sensus gustus habebit etiam suam delectationem; non quasi assumpturi sint cibum, & potum; sed gustatio fiet virtute alicujus humoris, seu qualitatis ad palatum perpetuo adherentis, quæ omnem saporem pro libito eu-

juslibet habebit, sicut alias, sed longè imperfectius, habuit manna Hebræorum. Ita communiter Theologi, & SS. PP. contra Sarracenos, & Judæos adstruentes ibi verum cibum, & potum. Prob. ex D. Anselmo lib. de Similit. cap. 52. ubi ait: „ Oculi, aures, „ nares, os, manus, mirabili „ delectationis, & dulcedinis „ sensu replebuntur. Et D. Bonavent. soliloquij, cap. 4. inquit: „ Ibi erunt omnes sensus in actibus suis; ibi enim „ oculus videbit decorem speciosissimum, gustus sentiet „ saporem dulcissimum, olfactus odorabit odorem suavissimum, tactus amplexabitur „ objectum „ deliciosissimum, „ auditus immutabitur per sonum jucundissimum; ibi „ enim, cum mens in exultationem rapitur, lingua in „ canticum laudis elevatur. Deinde, quia si in damnatis reperietur aliquod acriter crucians illos in sensorio gustus, ut constat in divite Epulone, qui crutiabatur in lingua: g. Beati e contra præmiabuntur etiam in sensu gustus; nec est opus, ut ille gustus ordinetur ad sustentationem, aut concoctionem, sicut si aër, quem nunc respiramus, haberet qualitatem sapidam, sine dubio illam experiri possemus, nulla ex eo

fac-

facta concoctione, aut propria
comestione, & nutritione.

12 Obiic. quasdam a-
uthoritates Scripturæ, & PP.
quibus promittitur Beatis ci-
bus, & potus, ut illa præfer-
tim Lucæ 12. *Ego vobis dispo-
no regnum, ut edatis, & biba-
tis super mensam meam in reg-
no meo.* Isaia 45. *Servi mei co-
medent, vos esurietis: servi
mei bibent, vos sitietis. Ineb-
riabuntur ab ubertate domus
tue, & torrente voluptatis
potabis eos.* Disposuit Pater,
ut edatis, & bibatis super men-
sam meam in regno meo. Et
tandem Matth. 26. *Non bibam de
hoc genimine vitis usque in diem
illum, cum illud bibam vobis-
cum novum in regno Patris
mei.* Quibus indicavit Christus,
se rursus cum discipulis bibi-
torum vinum in regno futuro.
Resp. quod istæ authoritates,
& aliæ similes intelliguntur spi-
ritualiter, & metaphoricè, ut
passim Patres exponunt; immò
ipse Christus satis hoc indica-
vit cum dixit: *In resurrectione
neque nubent, neque nubentur
sed erunt sicut Angeli Dei.*
Per quæ verba omnem imper-
fectam delectationem exclusit.
Pater etiam ex Epist. ad Ro-
manos, cap. 14. *Regnum Cæ-
lorum* (seu ut formalibus ver-
bis loquamur) *non est enim reg-
num Dei esca, & potus: sed*

justitia, & pax, & gaudium;
significans Apostolus, Cælum,
ubi spiritualiter vivitur, ci-
bum, & potum temporale non
habere.

13 Denique, docent Theo-
logi, delectationes quoque sen-
sum internorum; v. g. phanta-
sia, imaginativæ, & appetitus
sensitivi, potentia generativa
excepta, futuras esse in Beatis.
Tum, quia tales potentia erunt
in corporibus Beatis; ac per
consequens illarum operatio-
nes, cum non dicant imperfec-
tionem, & per illas perficiantur:
ex quo etiam sequitur, fu-
turas delectationes, quæ tales
consequuntur operationes; eo
quod omnes potentia sensitivæ
nobiliiori modo possibili beati-
ficari debent. Tum etiam, quia
quemadmodum in hac vita ex
contemplatione intellectus, &
delectatione voluntatis in vi-
ribus istis inferioribus oritur
Solet apprehensio, & delec-
tatio suavissima eorundem ob-
jectorum, ut colligitur ex illo
Psalm. 83. *Cor meum, & ca-
ro mea exultaverunt in Deum
vivum;* multo potiori ratio-
ne id dicendum est in patria
contingere ex clara visione, &
fruitione Dei. Unde D. An-
selm. lib. *de Simil.* cap. 57.
inquit: „ In illa futura vi-
„ ta delectatio quedam ineffa-
„ bilis bonos inebriabit, & in-

„astimabili dulcedine sui totos
 „eos inenarrabili abundantia
 „satiabit. Quid dixi totos?
 „Oculi, aures, nares, os, ma-
 „nus, guttur, cor, jecur, pul-
 „mo, ossa, medullæ, extra
 „etiam ipsa, & cuncta singilla-
 „tim membra eorum in com-
 „muni tam mirabili delecta-
 „tionis, & dulcedinis sensu
 „replebuntur, ut verè totus
 „homo torrente voluptatis Dei
 „potetur, & ab ubertate do-
 „mus ejus inebrietur. Hæc au-
 „tem delectatio vocatur à Theo-
 „logis per redundantiam; quia
 „redundat in omnibus sensibus
 „ex plena animæ delectatione;
 „quam nobis Deus participare
 „dignetur, amen.

14. Contra prædictum usum
 potentiarum, & sensuum cor-
 porum Beatorum obijcies: Bea-
 ti tota mentis intensione ferun-
 tur in Deum: ergo erunt in
 perpetua extasi, sicut Paulus in
 raptu; vel saltem ipsæ sensa-
 tiones remittent contemplationem:
 erg. in Beatīs non erit
 usus sensuum, & potentiarum
 corporalium. Confirmatur ex
 Subtil. Doct. in 4. d. 10. q. 7.
 §. Respondeo, vers. *Ad Secun-*
dum, ubi ait: *Respondeo, quod*
nunc gustum, & alios sensus
ponimus, & necessarios ad per-
fectionem naturæ humanæ: &
tamen non oportet omnes istos
esse in actu suo aliquando, sed

possunt esse sine actu suo, ut in
Beatīs, &c. erg. juxta Subtil.
 Doct. in corporibus gloriosis
 non erit usus sensuum corpo-
 ralium.

15. Respond. ad argum:
 quod ex abundantia, & vigo-
 re stabili portionis superioris
 fiet redundantia ad portiones
 inferiores, ut possint suas ope-
 rationes perfectissime exercere;
 & ita neque contemplatio remit-
 tetur. Pauli verò visio non fuit
 stabilis, sed transitoria; & ideo
 impedivit usum sensuum; fuit
 enim beatifica solum in anima,
 non in corpore: immò, si Deus
 voluisset, habuisset etiam per
 miraculum usum sensuum simul
 cum visione intuitiva Dei, ut
 Christus D. habuit ab instanti
 suæ conceptionis per totam
 suam mortalem vitam, & Bea-
 tif. Virgo Maria ejus dignissi-
 ma Mater per pluries habuit
 visionem intuitivam Divinita-
 tis, dum adhuc viatrix erat, &
 simul habebat per miraculum
 usum sensuum; & loquendo de
 alijs pluribus Sanctis, tam ve-
 teris, quàm Novi Testamenti
 conceditur à pluribus Sanctis
 PP. de facto; & de possibili est
 communis sententia in utraque
 Schola Angelica, & Subtili, ut
 videri potest apud Illustrissim.
 Samaniego in Nota 26. sup.
 Mysticam Civitatem Dei, §. 9.
 Videatur etiam Felix tom. 2.

Tentative Complut. tract. de Visione Dei, cap. 9. diffic. 1. & 2. Antonius Perez de Visione beata, disp. 5. sect. 8.

16 Ad Subtilem verò Doct. respondetur; ipsum solū vel-
le, posse tales sensus existere
sine usu, quod fatemur; nam
aliquis usus illorum non est ne-
cessarius in patria; sicut in via
ad conservandam naturam,
ut est comestio; nutritio; &c.
ad hunc igitur finem, inquit
Doctor, quod frustra ponere-
tur usus sensuum; non tamen
negat usum illum, seu illas ope-
rationes, quæ non dicunt im-
perfectionem, ut patet in 4. d.
49. quæst. 13. §. *Ad rationes*,
vers. *Ad secundum*, ubi ait:
„Ad secundum dicitur, quod
„omnes sensus Beati erunt in
„actu suo. Ratio est ad hoc,
„quia quælibet sensatio est
„propria perfectio sensitivi.
„Tamen non video necessita-
„tem, quod sensus pertinen-
„tes ad nutritionem tunc sint
„in actibus suis: cum tunc
„nutritio non sit necessaria,
„quia non erit corpus anima-
„le, id est, indigens alimen-
„tis. Aliqui tamen bene pos-
„sunt poni in actibus suis, quo-
„rum actus non requirunt im-
„perfectionem concomitan-
„tem, sicut visus, & auditus,
„qui sunt magis spirituales:
„De visu nullus dubitat, nec

„de auditu. Hucusque Doc-
tor, se ipsum conciliando, &
explicando.

17 Inquires, *quo idiomate loquentur Beati in patria?* Res-
pondetur, quod aliqui dicunt,
quemlibet uti lingua, quæ usus
est in mundo, quæ ab omnibus
intelligetur Deo infundente cui-
libet Beato cognitionem om-
nium linguarum. Quia tamen
Apostolus 1. ad Corinthios 13.
dicit, *sive lingue cessabunt*.
Respondent alij, linguas quidem
cessaturas, id est, diversitatem
linguarum, non verò linguam
aliquam communem, quæ erit,
juxta aliquos, lingua Hebrai-
ca, quæ fuit primogenita à Deo
indita primis Parentibus, &
quæ unica remansit, usque ad
linguarum confusionem. Juxta
alios autem erit lingua Latina,
quia est perfectior, & pauciores
sunt in ea æquivocationes; &
quia Ecclesia Catholica majori
ex parte hac utitur lingua. De-
nique alij, ut Cornelius super
illud 1. ad Corinth. 13. *sive lingue cessabunt*, inquirunt, no-
vum Idioma, seu linguam no-
vam à Christo esse instituendam
in Patria, quæ in suavitate, &
elegantia omnem linguam via
superabit. Hoc mihi per mul-
tum arridet; sed eligatur quid-
quid magis placuerit. Adver-
tendum tamen est, quod Beati
erunt intra Cælum Empyreum,

non supra, ut volunt aliqui; si enim essent extra, vel supra illud, essent in immenso vacuo, vel potius in nihilo, seu quasi avis super tectum, vel quasi Rex esset supra tectum Palatii, quod est indecorum; & congruentius, honorificentiusque est intra ipsum in aula Palatii residere.

DOGMATICUM RESUMEN

totius hujus Tractatus de Beatitudine.

Ex nost. Aye, controuv. XXX.

18 **A** Nimas Sanctorum simul a corporibus exuta, & plene purgata sunt, Caelum ingredi, Deum videre, & verè beatas esse, etiam ante Universale Judicium, negant Armenij, & Græci, Lutherus, Calvinus, & Anabaptistæ. Sed probatur ex 2. Corinth. 5. Si terrestris domus nostra dissolvatur, habemus ex Deo domum non manufactam, æternam in Cælis. Voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentis esse ad Domum. Philippens. 1. vers. 23. Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo. Lucæ 23. Hodie mecum eris in Paradiso. Apoc. 7. Sunt ante thronum Dei in templo ejus. Ephel. 4. Ascendens Christus in altum, &c. Actor. 7. Ecce vi-

deo Cælos apertos, &c. Heb. 12. Accessistis ad Ecclesiam primitivorum in Cælis, &c.

19 Magnitudo gloriæ, & deliciarum Cælestium colligitur ex Isaia 54. *Nec oculus vidit, nec auris audivit, &c.* Rom. 8. *Non sum condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam.* Essentialis beatitudo Sanctorum sita est in clara visione, ac fruitione Dei, Psal. 79. v. 8. *Ostende faciem tuam, & salvi erimus.* Psal. 15. v. ult. *Adimplebis me letitia cum vultu tuo, &c.* Psal. 35. v. 10. *In lumine tuo videbimus lumen.* Joann. 14. v. 21. *Manifestabo ei me ipsum.* Marth. 5. v. 8. *Ipsi Deum videbunt.* Prima Joann. 3. *Videbimus eum sicuti est.* Inde satisfactas, & gaudium, & pax, & quies æterna. Marth. 25. v. 21. *intra in gaudium Domini tui.* Psalm. 15. v. ult. *Adimplebis me letitia, &c.* Isaia 35. v. 10. *Letitia sempiterna, &c.* Apoc. 21. *Absterget Deus, &c.*

20 Accessoria beatitudinis (etsi rideant Hæretici) sunt quedam præmia singularia excellentioribus quibusdam virtutibus proposita, quæ Doctores aureolas vocant, vocabulo desumpto, ex Exod. 25. v. 25. *Aureola prima est Martyrum.* Apoc. 2. v. 10. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Apocal. 7. v. 9.

Amic-

Amictifolis albis, & palma, &c. Matth. 10. v. 32. *Qui me confitebitur coram hominibus, &c.* Aureola 2. est *Virginum.* Apoc. 14. *Cantabant canticum, &c.* Aureola 3. est *Doctorum,* Daniel. 12. *Qui ad iustitiam, &c.* Matth. 5. v. 19. *Qui fecerit, & docuerit, &c.*

21 Quatuor dotes corporis gloriosi habes 1. Cor. 15. vers. 42. *Seminatur, &c.* Et rursum de *Impassibilitate,* Isaia 49. vers. 10. & Apoc. 7. v. 16. *Non esurient, &c.* Apoc. 21. vers. 4. *Mors ultra non erit, &c.* De claritate, Sap. 3. vers. 7. *Fulgebunt iusti, &c.* Dan. 12. vers. 3. *Fulgebunt tanquam splendor firmamenti, &c.* Matth. 13. vers. 43. *Sicut Sol, &c.* De Agilitate, Sapient. 3. vers. 7. *Tanquam scintilla discurrent, &c.* Isaia 40. vers. ultim. *Assument pennas, ut Aquila, &c.* De subtilitate, & vi penetrandi alia corpora, habes exempla in corpore Christi, ut jam diximus.

22 Cum vero corpus humanum non sit utile animæ, nisi propter sensuum usum, frustra illa reasumeretur, nisi etiam in altera vita foret eorundem sensuum oblectatio: *Vissus* pascetur aspectu corporum Beatorum, & Palatij cœlestis amenissimi, ac præstantissimi. Apoc. 20. & 21. *Auditus* pascetur suavissima melodia Ps.

149. vers. 6. *Exaltationes Dei in gutture eorum, &c.* Suavissimum odorem spirabunt tum corpora Sanctorum; tum Regio tota cœlestis, Isaia 35. *Florebit quasi lilium, &c.* Pro gustu, serviet mensa cœlestis, Luca 12. vers. 37. *Faviet illos discumbere, &c.* Luca 22. v. 29. *ut edatis, & bibatis super mensam meam in Regno meo.* Item *fructus ligni vite per singulos menses.* Apoc. ult. vers. 2. denique Luca 14. vers. 15. *Beatus qui manducabit panem in Regno Dei.* Quoad tactum, Psalm. 35. vers. 9. *Torrente voluptatis tue potabis eos.* Hoc intelligitur modo sup. explicato.

23 Sanctos à nobis honorandos, colendos, & adorandos, omninò negant Gnostici, Eunomi, Vigilanti, Mahomet, & Wicleph, omnes alij Hæretici: sed probat Sac. Scriptura Romanos 2. vers. 10. *Gloria, & honor omni operanti bonum.* Cum enim adoratio, cultus, seu honoratio, sit submissio sui erga alterum ex recognitione excellentiæ illius, debetur pro ratione diversæ excellentiæ diversa honoratio, seu adoratio. Pro Divina, debetur adoratio supremi ordinis, quam *latrîam* vocamus. Pro naturali, seu civili, vel politica, adoratio *civilis*, & naturalis. Sic adoramus, seu ho-

honoramus eos, qui de Magist-
tratu sunt, qui nobilitate, po-
testate, dignitate, sapientia,
&c. præcellunt. Pro superna-
turali excellentia in gratia, &
gloria debetur adoratio, seu
cultus supernaturalis, quem
vocamus *duliam*, & est media
inter *latrariam*, & adorationem
divilem. Atqui hæc supernatu-
ralis excellentia reperitur in
sanctis: ergo supernaturali
dulia colendi à nobis sunt.
Cum autem Beatissima Virgo
Maria, non solum in dignita-
te, & excellentia Maternitatis,
sed etiam in sanctitate, & me-
rito excellat omnes, tam An-
gelos, quam homines, etiam
in adorabilitate debet omnes
superare; & sua propria ado-
ratio vocatur *hyperdulia*. Et
licet sancti nobis præsentem non
adsint, sciunt tamen, & gratum
habent sibi exhiberi honorem.
Deinde, excellentia virtutis me-
retur etiam honorem in absen-
tia.

24 Neque solum in pro-
pria persona sua honorandi
sunt sancti, sed & in cadaveri-
bus, aliisque *reliquis suis*, (et
si id rideant Hæretici) fuerunt
enim quasi templa, & instru-
menta sanctarum animarum ad
omne opus bonum, & iterum
cum ipsis consortia erant æter-
næ beatitudinis. Sic Moyses,
Exodi 13. vers. 19. honorifice

secum asportavit ossa Josephi,
& verisimiliter etiam aliorum
Patriarcharum. Et Deut. ult.
vers. 6. Deus ipse honorifice
per Angelos jubet sepeliri cor-
pus Moysis. Item, tactum *Palijs*
Elie 4. Reg. vers. 8. & 14. Di-
viduntur aquæ Jordanis. Et c.
13. vers. 22. *A tactu ossium*
Eisai mortuus ad vitam revo-
catur. Et Isai. cap. 12. v. 10.
Sepulchrum Christi prædicit fu-
turum *gloriosum*. Et quanta
veneratio deferrebatur arce fœ-
deris. Primo Reg. 6. v. 19.
In Novo Testamento Matth. 9.
v. 20. Hemorrhoida à tactu
simbræ Christi sanatur. Act.
19. v. 12. *Sudarijs, & Semi-*
mentijs Pauli curantur ægri,
dæmones fugantur, &c. Ut &
Act. 5. v. 16. Contactu *umbræ*
Petri. Quæ verò reliquæ vilio-
res umbra? Neque Matth. 23.
v. 29. & Lucæ 11. v. 47. Ar-
guuntur Judæi quod ornarent
sepulchra Prophetarum, sed
quod imitarentur cæsores Pro-
phetarum.

25 Præterea etiam hono-
randi sunt sancti in *imaginibus*
suis; nam honor imagini exhi-
bitus redundat in prototypon,
seu in ejus, cujus est imago.
Psalm. 98. v. 5. Adorate sca-
bellum pedum ejus. Et Cheru-
binos arce Exodi 25. v. 8.
Adorari debuisse quoties arca
adorabatur, docet S. Hierony-
mus

mus. Et n. 21. v. 8. *Serpentem aneum*. S. Aug. Nec hunc confregisse Ezechias. 4. Reg. 18. v. 4. Nisi cultus illius in idolatriam transisset. Nec unquam inhibuitur fuit à Deo facere, vel habere imagines, sive in profanis, sive in sacris locis; nam, & in Tabernaculo Moysis, & in Templo Salomonis iussu Dei posita sunt *imagines Cheruribin*: Obumbrantium arcam, Exodi 25. v. 28. Item Boum, Leonum, &c. 3. Reg. 6. & 7. Et Serpentes anei, supra. Et ipse Deus artem sculpendi infudit duobus viris Beseleel, Oliab, Exod. 31. v. 2. & cap. 35. v. 31. Nec unquam reprehensi sunt Judæi, quod in nummis suis uterentur *imagines Caesaris*, Matth. 22. v. 21. Etsi quæ fides Sacris Historijs, Christus ipse imaginem faciei suæ impressit linteo Veronicæ, Lucæ 23. v. 27. Item linteo Abagari Regis Edessa: Item linreamina sepulchri, Joann. 20. v. 3. Et Hemorrhoida, Matth. 9. v. 20. Et Nicodemus, & S. Lucas imagines Christi confecerunt, multis exia miraculis nobilitatas. Tandem videatur Tridentinum, sess. 25. de Invocatione, & veneratione SS. 26. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sæctarij: &

contra primitivam Ecclesiam impugnarunt etiam Hæretici ab ea olim damnati; nam Manichæi docebant, imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, ut testatur S. Aug. contra Faustum, lib. 20. cap. 11. & postea ipsa Ecclesia in Conc. Nicæno, 2. congregata. Idem quarto sæculo tenebant Arriani Hæretici, & ob hanc causam in Synodo Nicænæ act. 6. Eusebius tanquam Arrianus accusabatur. Opponunt igitur Sæctarij, quod sculptilia prohibita fuerunt à Deo. Deut. 4. non facies tibi sculptile, ut adores illud; idem habetur, Exod. 20. v. 4. & Psalm. 113. quibus in locis, quo sensu sint prohibita bene exponit noster Aye, videatur, & nos exproffesso, Deo dante, in 3. tomo. Pro nunc autem Respondemus, quod Deus prohibet fieri imagines, ut adorentur more Gentilium, scilicet, credendo inesse aliquam in illis dignitatem, vel virtutem propter quam sint colenda, vel quod ab eis aliquis sit petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda: non tamen prohibet adorationem respectivam, quæ refertur ad Prototypa; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus,

Christum adoremus, & Sanctos, quorum illa similitudines gerunt, veneremur.

Effigiem Christi cum transis, semper honora;

Non tamen effigiem, sed quem designat, adora.

27 Angelos, & Sanctos in Cœlis orare pro nobis, nostri-que curam genere etiam in particulari, negant omnes iidem Hæretici: Sed probatur, ac primum de Angelis ex Tobia 12. v. 12. *Obtuli orationem tuam Domino.* Zachar. 1. v. 12. *Domine exercituum* (inquit Angelus) *asque quo non misereberis Jerusalem? Ecce jam septuagesimus annus est, &c.* Psalm. 90. v. 11. *Angelis suis mandavit de te, &c.* Job 33. vers. 23. *Si fuerit pro homine Angelus loquens, miserebitur ejus Deus.* Similia sunt Dan. 10. v. 20. Matth. 18. v. 10. Apoc. 8. v. 3. & alibi sæpius.

28 De hominibus sanctis etiam probatur; quia in hoc sunt æquales Angelis. Apoc. 2. v. 26. *Qui vicerit, dabo illi potestatem super gentes, &c.* cap. 5. v. 10. *Regnabimus super terram.* Jeremia 15. v. 1. *Si steterint Moyses, & Samuel coram me, &c.* 2. Mach. ult. v. 12. & 14. Onias, & Jeremias pridem defuncti, dicuntur: *Orare pro Judæis.*

Apoc. 5. v. 8. *Odoramenta* 24. *seniorum sunt orationes Sanctorum.* Et verò Sanctos etiam præesse hominibus, colligitur ex Apoc. 2. v. 26. *Qui vicerit, & custodierit opera mea usque in finem, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea. Sicut & ego accepi à Patre meo.* 2. Petri 1. v. 15. *Dabo operam, frequenter vos habere post obitum meum commendatos.*

29 Id circo merito à nobis invocandi sunt. Gen. 48. v. 16. *Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.* Et de Angelis Custodibus id libenter concedit Calvinus. Sed & de sanctis hominibus id colligitur, ex Job 5. v. 1. *Ad aliquem Sanctorum convertere.* Exo. 32. v. 13. *Recordare, Isaac, & Jacob. servorum tuorum.* Psalm. 131. v. 1. *Memento Domine David, &c.* Et sic viventes licite invocantur, & invocari jubentur à Deo, Job ult. v. 8. *Ite ad servum meum Job, ipse orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, &c.* Rom. 15. v. 30. *Obsecro vos, ut adjuvatis me in orationibus pro me ad Deum.* Quidni & vita functi?

30 Et verò norunt optime, & necessitates, & preces orantium: Primum, per intuitum

tum Essentiæ Divinæ , in qua
tanquam speculo voluntario
perfectissimè ipsis repræsenta-
ri possunt omnia , quæ ad
quemque spectant. Joann. 3.
v. 11. *Quod vidimus, testamur,*
&c. Secundo , per specialem
revelationem , ut Dan. 10. v.
13. &c. Tertio , per relationem
Angelorum ultro citroque com-
meantium. Quarto , per pro-
prium subinde inspectionem.
Neque enim sancti compedi-
bus vinciuntur in Cælo , uti
nec olim in lyngo ; ut videtur
in anima *Samu'lis* , quam vi-
dit , & adoravit Saul , 1. Reg.
28. v. 14. Item *Onia* , & *Jere-*
mia , 2. Machab. ult. v. 12.
Denique , quomodo sancti no-
runt conversionem peccatoris,
ut de ea gaudeant in Cælis, Lu-
cæ 15. v. 7. & *Abraham vidit*
é Lyngo diem Christi , & *ga-*
visus est , Joann. 8. v. 56. Eo-
dem modo norunt omnia ad se
spectantia , quæ hic geruntur
in terris.

31 *Sanctos* non supra con-
vexam Cæli, sed *in ipso Cælo*
Empyreo , docet etiam noster
Aye, super Epistol. ad Ephes.
4. v. 10. Psalm. 10. v. 5. *Do-*
minus in Cælo sedes ejus. Psal.
102. v. 19. *In Cælo paravit*
sedem sdam. Et hæc sufficiant
pro toto beatitudinis tractatu,
ad quam nos perducatur, qui
est benedictus in sæcula sæculo-
rum , Amen. Sufficiant etiam,
& pro primo hujus Theologici
Cursus Tomo : in quo omnia
sub correctione S. R. Ecclesiæ
submittimus. Cuncta igitur ce-
dant in laudem I, & gloriam
Beatissimæ , & individua Tri-
nitatis , Patris ingeniti, Filij
Unigeniti , & Spiritus-sancti
ab utroque procedentis ; Im-
maculatæ Deiparæ Virginis,
absque omni prorsus labe con-
ceptæ ; Seraphici Patris nostri
Francisci ; Divi Josephi , Sanc-
ti Antonij Paduani , om-
niumque Sanctorum,
Amen.

FINIS.

INDEX

TRACTATUUM DISPUTATIONUM,
Quæstionum, & Sectionum, quæ in hoc primo Tomo Cursus Theologici continentur.

DISPUTATIO PROÆMIALIS.

- Q**uæst. I. prologi. Utr. Homini pro statu isto sit necessarium aliquam doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam non possit attingere lumine naturali intellectus? Pag. 1.
- Q. II.** Ut. Præfata supernaturalis doctrina sit Sacra Theologia: quomodo illi supernaturalitas conveniat, & an sufficienter sit tradita in Sacra Scriptura? pag. 7.
- Q. III.** Quodnam sit objectum Sacre Theologiæ? pag. 30.
- Q. IV.** An Theologia Sacra sit Scientia, & an sit una? pagin. 40.
- Q. V.** In qua resolvuntur aliqua quæstia de Theologia. pag. 51.
- Quær. 1.** An Theologia nostra sit practica? Ibid. num. 1.
- Quær. 2.** An Theologia nostra subalterneretur alicui scientiæ, vel subalterneret sibi alias scientias? pag. 54. num. 7.
- Quær. 3.** An Theologia sit perfectior, & excellentior alijs scientijs? pag. 57. num. 12.
- Quær. 4.** An deficiente fide supernaturali, & infusa deficiat etiam nostra Sacra Theologia? pag. 59. num. 15.
- Q. VI.** Quod, & qualia sint loca Theologica, pag. 61.

TRACTATUS PRIMUS

DE DEO UNO; EJUSQUE ATTRIBUTALIBUS perfectionibus.

DISPUT. I.

Quest. I. An sit Deus, & an sit Unicus? pagin. 70.

Q. II. Utr. Deum esse, sit per se notum? pag. 78.

Dub. Utr. An existentia sit de Essentia Dei? pag. 86. n. 16.

Q. III. Quanam sint predicata quidditativa, seu essentialia Dei? pag. 88.

Q. IV. Utr. Predicata quidditativa Dei distinguantur inter se formaliter ex natura rei? pag. 93.

Q. V. Quodnam sit predicatum quidditativum ultimo constitutivum, & distinctivum Dei? pag. 107.

DISPUT. II.

DE PRÆDICATIS NON quidditativis, seu de modis intrinsecis, & attributis Dei.

Quest. I. Quid, & quot sint modi intrinseci Dei? pag. 113.

Q. II. An modus intrinsecus

distinguitur ex natura rei à re modificata? pag. 121.

Q. III. Quid, & quæ sint attributa divina? pag. 126.

Q. IV. Quomodo divina attributa distinguantur ab essentia, & inter se? pag. 128.

Q. V. Qui modi intrinseci, & quæ attributa distinguantur inter se? pag. 135.

Dub. 1. An predicata perfectiones dentur in Deo, per quomodum habitus? pag. 143. num. 17.

Dub. 2. An ratio speciei sit ponenda in Deo? pag. 144. num. 18.

Dub. 3. Quid sit dicendum de Sanctitate Divina? Ibidem num. 19.

DISPUT. III.

DE INTELLLECTU, & scientia Dei.

Quest. I. Utr. In Deo detur potentia intellectiva, & an distinguatur ab intellectione actuali, & à divina essentia? pag. 145.

Q. II.

Q. II. An , & qualiter Deus creaturas cognoscat ? pag.

153.

Rog. 1. An scientia Dei sit representatio formalis creaturarum ; an virtualis , seu eminentialis tantum ? pag.

158. num. 10.

Rog. 2. An cognitio possibilem , prout formaliter est cognitio , sit aliqua intrinseca Dei perfectio ? Ibidem num. 11.

Q. III. Quid sit primum divini intellectus objectum ? pag. 160.

Q. IV. An , & qualiter futura contingencia absoluta Deus cognoscat ? pag. 164.

Q. V. Utr. Creaturae sint praesentes realiter Deo in aeternitate , & qualiter tunc cognoscerentur ? pag. 173.

Q. VI. Utr. Divinum decretum cognoscatur à Deo , ut futurum , in aliquo signo anteriori ad sui actualem positionem ? pag. 179.

Q. VII. An scientia Dei tollat à rebus contingenciam ? pagin. 182.

Q. VIII. Utr. Deus omnia futura contingencia conditionata cognoscat ? pag. 186.

Q. IX. Utr. Deus certo cognoscat futura conditionata ante actuale decretum suae divinae voluntatis ? pagin. 190.

Sect. I. In qua mens Scotica defensatur. Ibidem.

Sect. II. In qua contrariorum argumenta solvuntur , pag. 199.

Sect. III. In qua aliqua dubia circa scientiam mediam enodantur , pag. 202.

Dub. 1. Utr. In Deo ponenda sint infinita decreta circa infinitas combinationes futurorum , quae fieri possunt cum conditionibus etiam disparatis ? Ibid. num. 21.

Dub. 2. An circa futura absoluta , quae Deus decrevit absolute fore , prius habuerit Deus decreta conditionata , sub eisdem conditionibus , sub quibus de facto eveniunt ? Ibid. num. 22.

Dub. 3. An scientia , qua Deus cognoscit futura conditionata sit scientia visionis , an simplicis intelligentiae ? pag. 203. num. 23.

Dub. 4. Utr. Haec scientia dicenda sit absoluta ; an conditionata ? pag. 204. n. 25.

DISPUT. IV.

DE DIVINA VOLUNTATE.

Quest. I. An sit , quid , & quotuplex voluntas in Deo ? pag. 205.

Dub. An autem voluntas divina sit potentia formaliter ex na-

natura rei distincta, tam ab
essentia, quam à sua voli-
tione actuali? pagin. 207.
num. 5.

Q. II. Quodnam sit objectum
divinæ voluntatis, & quo-
modo ab illa ametur? pag.
212.

Q. III. An Deus possit amare
creaturas posibles? pagin.
222.

Q. IV. Quomodo Deus amet
creaturas posibles? pagin.
226.

Q. V. In quo consistat libertas
contingentiæ divinæ volun-
tatis? pag. 235.

Sect. I. In qua aliqua notabilia
proponuntur, & difficultas
magis aperitur. pag. 236.

Sect. II. In qua nostra conclusio
proponitur, & propugnatur.
pag. 239.

Q. VI. Utr. Voluntas divina
sit causa rerum, & sub qua
ratione? pag. 245.

Q. VII. De effectibus divinæ
voluntatis. pag. 251.

Quar. 1. Utr. In Deo sit amor?
Ibid. num. 2.

Quar. 2. An in Deo sit odium?
pag. 252. num. 3.

Quar. 3. Utr. In Deo sit gau-
dium, & tristitia? ibid. n. 4.

Quar. 4. Utr. Sint in Deo de-
siderium, & fuga? ibid. n. 5.

Quar. 5. Utr. In Deo sint spes,
& desperatio? ibid. nu-
mer. 6.

Quar. 6. Utr. Sint in Deo ti-
mor, audacia, & ira? pag.
253. num. 7.

Quar. 7. Utr. In Deo sit iustitia?
Ibid. num. 8.

Quar. 8. Utr. Sit in Deo mise-
ricordia? pag. 254. num. 12.

Quar. 9. Quomodo possit
Deus premiare supra condig-
num, & non ire contra iusti-
tiam? pag. 255. num. 13.

Quar. 10. Quomodo Deus di-
catur punire citra condig-
num, cum puniat æternaliter
peccatum, quod commis-
sum fuit quasi in instanti? ibi-
dem. num. 14.

DISPUT. V.

DE PROVIDENTIA Divina.

Quæst. I. An, & de quibus de-
tur in Deo providentia, &
ad quam potentiam per se
pertineat? pag. 256.

Q. II. An, & quomodo defec-
tus, tam naturæ, quam mo-
rum divinæ providentiæ sub-
sint? pag. 263.

Q. III. In qua resolvuntur ali-
qua dubia circa divinam pro-
videntiam, pag. 267.

Dub. 1. An divina providentia
sit de medijs tantum; an
etiam sit de fine? ibidem
num. 1.

Dub. 2. Quanam scientia præ-
re-

requiratur in Deo ad providentiam? pag. 269. num. 4.

Dub. 3. An finis præsupponatur efficaciter intentus ad providentiam de medijs? pag. 270. num. 6.

Dub. 4. Quot, & qui sint divinæ providentiæ fructus? pag. 271. num. 9.

Q. IV. An Deus prædefinierit ab æterno omnes operationes nostras liberas distinctè, & in particulari? p. 273.

Sect. I. In qua aliqua scitu dignissima proponuntur, ibid. num. 2.

Sect. II. In qua deciditur quid circa prædefinitiones inten-

tivas defendere debeamus, p. 280.

Sect. III. In qua proponuntur, & diluuntur præcipua argumenta, pag. 293.

Q. V. An etiam actus nostri mali sint à Deo prædefiniti? pag. 308.

§. 1. Proponuntur, & solvuntur argumenta contra primam conclusionem, p. 319.

§. 2. Argumenta contra secundam conclusionem solvuntur, pag. 322.

Quæst. 6. An bona, quæ occasionantur ex peccato, ante peccatum præfiantur à Deo? pag. 329.

TRACTATUS II.

DE PRÆDESTINATIONE SANCTORUM.

DISPUT. UNIC.

Quæst. I. In qua aliqua difficultates breviter expendantur, pag. 342.

Quær. 1. An prædestinatio sit actus intellectus, vel voluntatis? ibid. n. 3.

Quær. 2. In quo actu divinæ voluntatis præcipuè, & primariò consistat prædestinatio divina? ibid. n. 5.

Quær. 3. An prædestinatio æterna sit simpliciter necessaria,

ut salvetur homo? pag. 345.

Quær. 4. An prædestinatio sit æterna, & infallibilis? ibid. num. 8.

Quæst. II. Utr. Ante prædestinationem fuerit præfinita existentia naturalis prædestinatorum? pag. 347.

Dub. 1. An Deus prædestinaverit in eodem naturæ signo omnes quotquot prædesti-

- tinati sunt? pag. 353. n. 13.
- Dub. 2. An prædestinatio hominum præfinita fuerit post prævisum Angelorum lapsum, & ad reparandam illorum ruinam? p. 356. n. 20.
- Dub. 3. An prædestinatio hominum, & Angelorum fuerit præfinita ante præfinitionem, seu futuritionem existentia reprobatorum, p. 357. n. 23.
- Q. III. Utr. Prædestinatio præfinita fuerit ante, vel post prævisa merita prædestinatorum? pag. 361.
- Seçt. I. In qua aliqua notabilia proponuntur, ibid. n. 2.
- Seçt. II. In qua quid nobis tenendum sit, breviter resolvitur, pag. 365.
- Dub. 1. Quomodo cohareat prædestinatio antecedens cum libertate creata? pag. 369. n. 17.
- Dub. 2. An prædestinatus possit damnari? pag. 372. num. 23.
- Q. IV. An prædestinatio facta fuerit ante, vel post prævisa merita Christi? p. 378.
- Inquires: An prædestinatio hominum, & Angelorum facta fuerit ex prævisis meritis Beatæ, ac Immaculatæ Virginis Mariæ? pag. 385. n. 19.
- Q. V. Qui, & quot sint effectus prædestinationis? pag. 390.
- Dub. An sint, & quæ signa prædestinationis? p. 400. n. 20.

TRACTATUS III.

DE REPROBATIONE IMPIORUM.

DISPUT. UNIC.

- Q. Uest. I. Qualiter præfinitio divina se habeat ad reprobationem? p. 404.
- Q. II. Qui sint effectus reprobationis? pag. 416.
- Q. III. Utr. Sint plures reprobi, quàm prædestinati? p. 424.
- Dub. 1. An ex sexu masculino plures salventur, quàm ex femineo? adultæ ætatis, pag. 432. num. 16.
- Dub. 2. An detur liber mortis, & liber vitæ, & quid sint? pag. 433. n. 17.
- Dub. 3. An aliquis ex conscriptis in libris vitæ, & mortis deleri possit ex ipsis? pag. 436. num. 23.

TRACTATUS IV.

DE SACROSANCTO INDIVIDUÆ

Trinitatis Myſterio.

DOGMATICUM TOTIUS SANCTISSIMÆ

Trinitatis compendium, in quo Hæreticorum præcipui erroris deteguntur.

DISPUTATIO I.

DE DIVINIS PROCESSIONIBUS.

QUÆST. I. An in divinis detur processio alicujus personæ ab alia, quotuplex, & qualis? pag. 442.

Q. II. Utr. Sint tantum tres personæ in essentia divina; & nunc distinguantur realiter inter se? pag. 451.

Dubium incidens, p. 459.

Q. III. Quid, & quotuplex sint Divinæ Processiones? p. 462.

Q. IV. Quod sit principium Divinarum Personarum? p.

471. Dubium incidens, p. 480.

Q. V. Quid sit terminus Divinarum processionum? p.

486.

DISPUT. II.

DE PRIMA PERSONA *Sanctissimæ Triadis.*

QUÆST. I. Quid conveniat, & attribuaturs primæ Personæ particulariter, p.

494.

Dubitabis: Utr. eodem modo dicatur de Patre esse initium Filij, sicut dicitur esse principium? p. 498. n. 12.

QUÆST. II. Per quid prima Persona constituatur formaliter in esse personæ? ibid.

Sect. I. In qua rejiciuntur omnes istæ sententiæ, p. 500.

Sect. II. In qua proponitur, & firmatur nostra perior sententia, p. 504.

Du-

Dubitabis : Per quid est essentia in prima Persona ? p. 512. num. 36.

DISPUT. III.

DE SPECTANTIBUS
ad secundam Triadis
Personam.

Quæst. I. Quæ nomina, & quomodo convenient secundæ Personæ Sanctissimæ Triadis ? p. 513.

Dubitabis : An secundæ Persona Sanctissimæ Triadis dicatur sapientia verè, & propriè, vel solum appropriatè ? p. 516. n. 11.

Q. II. Utr. Secundæ Persona Sanctissimæ Triadis producatur ex cognitione Essentiæ Divinæ, Personarum, & creaturarum ? p. 516.

Dubitabis : An generatio Verbi Divini sit æterna ? pag. 521. num. 16.

DISPUT. IV.

DE SPECTANTIBUS
ad tertiam Personam Sanctissimæ Triadis.

Quæst. I. Utr. tertiæ Persona Sanctissimæ Triadis procedat à prima, & secundâ, & quomodo ? p. 524.

Dubitabis : Cui processio Spi-

ritus-sancti non sit generatio ? p. 528. num. 11.

Q. II. An. si Spiritus-sanctus non procederet à Filio, realiter distingueretur ab illo ? p. 538.

DISPUT. V.

DE PERSONIS DIVINIS
in communi, & inter
se comparatis.

Quæst. I. An relationes, quibus Personæ Divinæ constituuntur, importent aliquam perfectionem ? p. 542.

Q. II. Vir inter Personas Divinas dentur relationes similitudinis, & aequalitatis ? p. 546.

Q. III. Utr. qualibet Persona Divina sit in alia ? p. 548.

Q. IV. Quid, & quot sint notionēs Personarum Divinarum ? p. 551.

Q. V. Utr. una Persona Divina mittatur ab alia ; & quomodo sit loquendum de hoc Myſterio ? p. 553.

TRACTATUS V.

DE BEATITUDINE.

DISPUT. PRIMA.

DE BEATIFICA VISIONE.

Quest. I. In quo beatitudo nostra formaliter consistat? p. 561.

Dubium incidens, seu Corollar.

P. 573.

Q. II. Utr. possibilitas visionis naturali ratione probari possit? p. 577.

Dubitabis: Utr. in homine sit appetitus, sive innatus, sive elicitus ad claram visionem Dei? p. 580. n. 5.

Q. III. Quid sit lumen gloriæ, quæque ejus munera? pag. 581.

Sect. I. Utr. lumen gloriæ de facto sit habitus? p. 582.

Sect. II. In qua varij dicendi modi circa munera luminis gloriæ examinantur, p. 586.

Sect. III. Utr. lumen gloriæ sit tota ratio agendi respectu visionis? p. 590.

Sect. IV. In qua nostra sententia proponitur, & explicatur, p. 596. **

Q. IV. Utr. creatus intellectus divinitus elevari possit ad producendam beatam vi-

sionem absque lumine gloriæ? p. 599.

Q. V. Utr. visio beata possit esse precisiva, & quomodo? p. 602.

DISPUT. II.

DE CONCOMITANTIBUS, & subsequentibus ad beatitudinem essentialem Patriæ.

Quest. I. Quæ consequantur, vel comittentur beatitudinem essentialem potentia intellectus? p. 610.

Difficult. 1. An ex vi visionis beatificæ videantur præcisè prædictæ creaturæ possibiles, & futuræ? p. 612. n. 4.

Difficult. 2. Unde proveniat, quod Beati cognitione maturina videant istas creaturas possibiles potius, quam alias? ibid. n. 5.

Difficult. 3. Qualiter videant Beati creaturas in Essentia Divina? p. 613. n. 6.

Dif-

Difficult. 4. An creaturæ videantur in Divina Essentia à Beatis simul, vel successu temporis? p. 614. n. 9.

Difficult. 5. Quæ & quales sint creaturæ, quæ videantur ab unoquoque Beato? p. 615. num. 11.

Difficult. 6. An saltem de possibili possit Beatus aliquis videre in Deo omnes creaturas etiam posibles? p. 622. n. 23.

Difficult. 7. An, scilicet, Beati videantur poenæ damnatorum? p. 626. n. 29.

Dubitabis: Quomodo se habeat voluntas Beatorum erga damnatos videntes eorum poenæ? p. 627. n. 31.

Dubit: Sed erit ne tristitia in eis in videndo poenās damnatorum, propter illud nobile? ibid. n. 32.

Q. II. Utr. in Beatis detur fides, tam actualis, quam habitualis? p. 628.

Q. III. Quæ consequantur, vel committentur beatitudinem essentiali potentia voluntatis? p. 635.

Querit. 1. An in voluntate Beati sit necessario delectatio, seu latitia, vel gaudium? p. 636. n. 3.

Difficult. 1. An gaudium, & delectatio sint ita necessario cum beatitudine conne-

ta, ut sint etiam de ejus essentia? p. 637. n. 4.

Querit. 2. An voluntas Beati, supposita beatifica visione, necessario amet Deum, p. 639. n. 9.

Difficult. 2. An ista necessitas sit tantum moralis; an verò sit etiam aliquomodo physica; & an solum sit quoad specificationem, seu contrarietatem; an etiam quoad contradictionem? p. 640. n. 12.

Queres 13. An perpetuitas, & securitas beatitudinis sint de ejus essentia? p. 644.

Difficult. 3. Unde hæc perpetuitas proveniat; & an sit de essentia beatitudinis? ibid. n. 19.

Dubitatis 1. Quomodo Beati sint impeccabiles? p. 647. n. 25.

Dub. 2. An voluntas Beati sit capax ullius tristitiæ? p. 648. n. 27.

Q. IV. De alijs virtutibus, & perfectionibus animæ beatæ? p. 650.

Quares 1. An in voluntate Beati detur virtus Theologica charitatis ad eliciendum amorem beatificum? ibid. num. 1.

Dubitabis: Quomodo concurrat habitus charitatis cum voluntate ad fruitionem beatam

tam eliciendam ? pag. 651.
num. 5.

Quer. 2. An in Beatis de-
tur spes Theologica ? pag.
653. n. 8.

Quer. 3. An in Beatis dentur
omnes virtutes morales ? p.
655. num. 12.

Quæres 4. An in Beatis ma-
neant dona, & fructus Spi-
ritus-sancti ? pag. 656. nu-
mer. 15.

Quæres 5. An etiam possint
admitti in Beatis octo Beati-
tudines ? p. 657. n. 17.

DISPUT. III.

*DE BEATITUDINE,
seu Gloria corporum Beatorum:
de ipsorum potentijs, Dotibus,
& Aureolis, tam animæ,
quàm corporis.*

Quest. I. Utr. in anima-
bus Beatorum sint ali-
quæ Dotes, & Aureo-
læ; & quæ sint ? p. 663.

Inquit. 1. An sit de fide dari
has Dotes in Beatis ? pag.
665. n. 5.

Difficult. 1. An attritio suffi-
ciat cum martyrio; an re-
quiratur contritio in Mar-

tyre ad salutem obtinendam
si sit in peccato ? pag. 668.
num. 10.

Inquires 2. Quid sint prædictæ
Aureolæ ? p. 669. n. 12.

Inquir. 3. An Aureolæ in om-
nibus Beatis sint æquales?
ibid. n. 13.

Q. II. Utr. dentur Dotes in
corporibus gloriosis, & quæ?
p. 670.

Dubitab. 1. In quo consistat
Dos impassibilitatis ? p. 676.
num. 10.

Dub. 2. In quo consistat Dos
claritatis ? p. 677. n. 13.

Dub. 3. In quo consistat Dos
agilitatis ? p. 680. n. 18.

Dub. 4. In quo Dos subilitatis
consistat ? p. 682. n. 22.

Inquires : Utr. Agilitas sit
æqualis in omnibus Beatis?
p. 681. n. 20.

Quæritur : Quem situm habeant
in Cælo Beati ? ibid. n. 21.

Q. III. Utr. sint potentia, &
usus earum in corporibus
Beatorum ? p. 684.

Inquires : Quo idiomate lo-
quentur Beati in Patria ? p.
693. n. 17.

Dogmaticum resumem totius
hujus tractatus de Beatitu-
dine, p. 694.

FINIS, ET INDEX.

Quaest. 1. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 2. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 3. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 4. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 5. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.

DE BEATIS
Quaest. 1. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 2. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 3. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 4. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 5. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.

Quaest. 1. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 2. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 3. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 4. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.
Quaest. 5. An in Beatis deus
omnes virtutes continet? p. 17.

F

31

1.282